

Med. 453⁴

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

ACTA
PHYSICO - MEDICA
ACADEMIAE CAESAREAE
LEOPOLDINO - CAROLINAE
NATURAE CURIOSORUM
EXHIBENTIA
EPHEMERIDES

SIVE
OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

CELEBERRIMIS GERMANIAE
ET EXTERARUM REGIONUM
VIRIS

HABITA ET COMMUNICATA
SINGULARI STUDIO COLLECTA

VOLUMEN SEXTUM

CUM APPENDICE.

CUM PRIVILEGIO SACRAE CAESAR. MAJESTATIS

NORIMBERGAE

Impensis B. W. M. ENDTERI CONSORTIUM,
ET VID. B. JUL. ARNOLD. ENGELBRECHTI.
TYPIS FLEISCHMANNIANIS ANNO MDCCXLII.

OFFICE OF THE
ATTORNEY GENERAL
STATE OF CALIFORNIA
SAN FRANCISCO
JANUARY 1, 1911

TO THE HONORABLE
COMMISSIONER OF THE
LAND COMMISSION

RE: STATE OF CALIFORNIA
LAND COMMISSION
RECEIVED

STATE OF CALIFORNIA
LAND COMMISSION
RECEIVED

STATE OF CALIFORNIA
LAND COMMISSION
RECEIVED

STATE OF CALIFORNIA
LAND COMMISSION
RECEIVED

SACRATISSIMO
POTENTISSIMO AC INVICTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
CAROLO VII
ELECTO
ROMANORVM
IMPERATORI
PIO FELICI SEMPER AVGVSTO

GERMANIAE AC BOHEMIAE

REGI

BAVARIAE SUPERIORIS ET INFERIORIS
UT ET PALATINATUS SUPERIORIS

DUCI

COMITI PALATINO AD RHENVM,

ARCHIDUCI AUSTRIAE

SACRI ROMANO - GERMANICI IMPERII

ELECTORI

LANDGRAVIO LEUCHTENBERGICO

CETERA

IMPERATORI, REGI

ET DOMINO SUO

DOMINO LONGE OMNIUM CLEMENTISSIMO. ogle

AUGUSTISSIME IMPERATOR.

In tam lætissimo votivarum
acclamationum concentu,
quo universa Germania per-
sonat, *CAPITE*, ut *AUGUSTIS-*
SIMO sic *EXOPTATISSI-*
MO

MO condecorata in tam arcta pietatis, spei & lætitiæ consensione, in quam diu expectatus de *AUGUSTALI TVA ELECTIONE* nuncius omnium animos traduxit ab angoribus & sollicitudinibus; in tam inuitata denique ciuium, & hospitum frequentia, quam ex omnibus ferme cultioris orbis angulis excelsi animi *TVI* & summæ sapientiæ fama coëgit: Muses quoque, votis pariter ac plausibus exultantes folii *TVI* limina adire, *AUGSTALES VULTUS TVOS* suspicere, *TVO-*
que

que patrocínio se fortem-
que suam committere, ea, qua
par est, animi submissione au-
dent.

Quod si nemo unquam abs
TE, qui *Titum, orbis delictum*
& generis humani amorem vere
refers et exprimis, tristis nec si-
ne largo gratiæ TUÆ sensu dis-
cesserit, non erit profecto, cur
Musis, castissimis bonarum litte-
rarum sacerdotibus, in TUO
conspectu sit erubescendum.

Quemadmodum enim TE,
IMPERATOR MAXIME

.)()(ciues

DEDICATIO

ciues TVI tamquam verum
Patriæ Patrem venerantur ac
 laetis prosequuntur ominibus ;
 quemadmodum exteri TE
 suspiciunt tamquam *Genium*
quendam tutelarem totius Germa-
 niæ, cuius sub auspiciis salua sa-
 cra, factæ leges, ac ciuilis socie-
 tas perstat illibata; sic bona-
 rum artium studia TE, tam-
 quam *alterum Herculem Musagetam*,
 cui æque curæ sunt munia bel-
 li ac pacis ornamenta, mirantur.
Augusto Stemmati TVO hæc laus
 videtur propria & auita heredi-
 tate per longam annorum feri-
 em

em relicta, ut inter gravissimorum negotiorum concatenatam multitudinem, artium liberalium amorem & promovendæ eruditionis sapientissimam nunquam deposuerint curam, adeo, ut æquis rerum censoribus optio adpareat ambigua, judiciumque difficile, utrum *Bavariæ Duces* rectius dixeris *belli fulmina*, *justitiæ oracula*, an *litterarum statores ac lumina*. Quanta munificentia *Imperator* re & nomine *magnus*, *Ludovicus Bavarus*, omnium ordinum eruditos exceperit, aluerit, fouerit, annalium monumenta

fatis superque loquuntur, nec ulla posteritas principis hujus, immortalitate dignissimi, sempiternam obscurabit gloriam.

Cui ignotum videri potest, illud augustum sapientiæ sacrum, *Angelostadii* providentia *Ludouici*, Bauariæ Ducis, conditum, liberalitate *Ernesti* mirifice auctum, regiis denique sumptibus ad invidiam usque exornatum *Georgii divitis*, qui recte Historicis dicitur Academiae & Collegii Georgiani, inque eo diversorum stipendiorum conditor & auctor.

Ex

Ex hac bonarum mentium officina per trium saeculorum, & quod excurrit, decursum, velut ex equo Troiano laetissimo prodire proventu tot Themidos cultores, qui summis tribunalibus admoti juris aequabilitatem, resectis litium calumniis, summa servant religione, tot Æsculapii filii, quorum ars salutaris corporis humani vitiis & morbis medetur, tot sapientiae alumni, recte sentiendi & bene agendi scientia egregie nutriti, qui omnia referunt ad artem vitae, & qui verae doctrinae

X X 3

usum

usum in Palatia, in Curias, in forum, in conuentus Procerum, in castra tandem deducunt. Quis est, qui, cum sedem TVAM Electoralem ingreditur, non statim *Bibliothecae Palatinae* & huic adjuncti pretiosissimi rerum arte & natura singularium thesaurifelici conspectu in admirationem, immo in stuporem rapiatur? *Serenissimorum Majorum* TVORUM excelsis vestigiis sic, ut multum ea superes, semper, CÆSAR SACRATISSIME, laudabiliter insistis, cuius proluxae voluntatis
ac

ac singularis in sapientiae & doctrinarum studia benignitatis fons est unicus TVA diuina sapientia & eruditio. Nisi enim IPSE litterarum pulchritudinem intima nosse experientia, nisi illarum usum in republica sapienter administranda haberes expertum; profecto non tam liberali eas foveres manu, nec tantum earum doctoribus haberes honorem. Verum enim vero laudibus TVIS non dicemus exornandis, sed tantum enarrandis longe impar habetur orationis nostræ infantia,

tia, quæ supplici tantum voce
MAJESTATEM TVAM
SANCTISSIMAM cupit exo-
ratam, ut societatis, quæ sem-
per audit *Cæsarea*, in quam tu-
tandam & exornandam *diui*
TVI Antecessores gloriosissimæ
memoriæ æterna largissimæ
gratiæ contulerunt monumen-
ta, societatis, quæ ultra de-
cem lustra scientiarum latifun-
diis amplificantis haud prorsus
inutilem consecrat operam,
augustum in TE æquus pro-
pitiusque suscipias patrocinium,
ac sub sacris Imperii TVI auspi-
ciis,

ciis, hancce variarum ex adparatu physico & medico depromptarum observationum collectionem, ceu cultus devotissimi primitias, ceu obsequii de-
ditissimi tesseram, ceu industriæ qualecunque specimen, more
TVO, id est, sereno vultu, adspicere haud dedigneris.
Sic nostræ Societati novum, idque auspicatissimum, exorietur, optima quævis sperandi, fidus; sic omnibus illius mem-

)()()(

bris

DEDICATIO

bris novi subdentur stimuli,
pro virium valore bene de literarum studiis merendi. Con-
jungimus læti pari consensu
pietatis voces & votorum suspiria, DEVM Ter Optimum
Maximum devotissime precati,
ut TE, AVGVSTISSIME
IMPERATOR, quam diu-
tissime rebus humanis, humani
generis bono, interesse iubeat:
vt quam primum composito
bellorum impetu, armorum-
que

DEDICATIO

que strepitu sedato , Germania nostrae opima & durabilis pax adfulgeat, ac TE duce & auspice aurea Augusti reducantur tempora , palmis foecunda , bonorum ubertate repleta, & scientiarum luminibus illustra. Sic semper honos, nomenque TUUM, laudesque manebunt; sic utique Domus Augusta , novis subinde incrementis aucta , saeculis florebit & imperabit innume-

) () 2

ra.

DEDICATIO

rabilibus ; sic dulcia cum plau-
fu semper decantabunt gau-
dia.

SACRAE CAESAREAE
MAJESTATIS VESTRAE

humillimo obsequio devotissimi
Praeses , Director , Adjuncti
& Collegae Academiae Naturae
Curiosorum.

PRAE-

PRAEFATIO.

Dum universa Germania, dulcissima patria nostra faustis auspiciis AUGUSTISSIMO CAPITE condecorata, ad certissimam melioris sortis spem sese erigit, lætiioresque temporum expectat vices; Musæ quoque, velut signo quodam ad bene sperandum elato, suavissimo hujus voluptatis sensu captæ novas vires colligunt, collectasque in scientiarum augmenta laudabili prorsus consilio intendunt. Inprimis vero nostra Societas, quæ per decem lustra & quod excurrit, præter divinam adspirantem gratiam, ex solo AUGUSTALI CÆSAREO NOMINE felicitatis & splendoris sui ducit stamina pariter atque lumina, jure meritoque

X X 3

toque lætatur, hujusque lætitiæ publicum consecrare monumentum constituit. Nulla autem ratio, erectam spem rite declarandi visa est potior præstantiorque, quam si novum variarum observationum, quibus rei physicæ & medicæ limites dilatantur, facta collectione, **VOLUMEN** cum erudito orbe communicemus, & usui publico exponamus. **VOLUMEN**, inquam, haud mole & magnitudine, sed rerum contentarum pretio & selectu æstimandum,

Omni enim dedimus operam, ut ex largo doctissimarum observationum apparatu, quarum quæque luce publica videtur digna, rariores & quæ maximam pollicentur utilitatem, exciperemus, **TUISQUE** oculis **LECTOR BENEVOLE** debita modestia subjiceremus. Quod si conatus nostri qualescunque judicio & calculo doctissimi cujusque non plane habentur indigni; utique novus nobis addetur stimulus, fervente inprimis **HONOR. COMMILITONVM NOSTR.** industria, ut in condendo novo volumine nostra sese exerceat cura; multis enim jam sæculis compertum est, sacra ista medica nullis aliis ful-

PRAEFATIO

fulcris quam assidua observatione, & iusta experimentorum fide niti & stare. Ad quem scopum rite assequendum conjunctas multorum doctorum vires, operas, manus, oculos permul- tum facere, quid? quod omne ferre punctum jam recte monuit acutissimus Verulamius, ille felix omnium scientiarum Restaurator. Collectores harum observationum itaque non solum id sibi dari negotii existimabunt, ut pro virili parte rei medicae incrementa variis accessionibus locupletata promoveant, verum etiam, cum ipsi in ordine Collectionis hucusque recepto & constanter servato, nonnulla jure meritoque desiderent, novam ingredientur viam, his incommodis medelam adhibendi, & melioris ordinis electione operi novum conciliandi decus. Praesenti volumini conspiciuntur annexae memoriae Virorum fato placide defunctorum de litteris orbe docto & Societate nostra bene meritorum, quorum nomina nulla unquam posteritas ingrata obscurabit oblivione. Quemadmodum omnes flebili desiderio sui grati lubentesque prosequimur; ita inprimis insignem illam graviter dolemus jacturam, quam Respublica litteraria haud

PRAEFATIO

haud ita pridem est passa in acerbo funere eruditi praecocis, magni Patris magni filii Heisteri Junioris, omnino, cui magnus MOSHEMIUS virtutum suarum contingeret praeco, dignissimi. Id unice in votis habemus, ut DEUS TER OPTIMUS MAXIMUS pro gratiae suae abundantia moestissimum parentem coelesti suo recreet solatio, vitaeque annos ad seram mortalitatis metam extentos meritorum exaequet magnitudini. Tu vero, Lector Benevole, bene vale, & imposterum quoque conatibus nostris fave,

I.

Continuatio

CATALOGI

Dnn. Collegarum Academiae Caesareae
Leopoldino-Carolinae Naturae Curio-
forum,

*ab anno 1740. usque ad annum 1741. in ean-
dem receptorum.*

1740.

Ordo
Receptionis

497. Dn. D. *Joannes* BURMANN, Prof. Botanices in Horto
medico Amstelædamenti. *Dioscorides III.*
498. Dn. D. *Gottlieb Henricus* KANNEGIESER, Medicinæ
Prof. Publ. in Academia Kiloniensi. *Telamon II.*
499. Dn. *Carolus Fridericus* HUNDERTMARK, Philos. &
Medic. Doct. & Pract. Lipsiensis. *Hesperus II.*
500. Dn. *Joannes Daniel* SCHLICHTING, Medic. &
Chirurg. Doct. & Practicus Amstelædamenti. *Nym-
phodorus II.*
501. Dn. *Joannes* ALBRICHIUS, Medic. Doct. & Adfes-
sor Senatus Coronensis in Transylvania. *Chrysis-
pus III.*
502. Dn. D. *Joannes Jacobus* RITTER, Anatomicus quon-
dam apud Bernates celeberrimus, jam Archiater Se-
reniss. Landgravii Hassio-Homburgensis, & Physicus
ibidem. *Mundinus II.*

Ordo
Receptionis.

503. Dn. D. *Joannes Georgius* HOFFMANN, Regio - Electoralis Collegii metallici Freybergens. Adseffor. *Casius.*
504. Dn. *Albertus* RITTER, Gymnasii Regio - Ilfeldiaci Pro - Rector. *Chrysermus II.*
505. Dn. D. *Joannes Jacobus* KIRSTEN, Physiolog. & Chymia Prof. Publ. in Academia Altorfina. *Hermes II.*
506. Dn. M. *Samuel Gotthold* LANGE, Verbi Divini apud Laublingenses Minister, rerumque naturalium scrutator solertissimus. *Apollonius Pergaeus II.*
507. Dn. D. *Joannes Sebastianus* EDLEBER, Reverendiss. & Celsissimi Principis & Episcopi Bambergensis & Würceburgensis Consil. & Institut. Medic. in Academia Würceburgensi Prof. Publ. Ordinar. *Eudemus II.*
508. Dn. *Joannes* GRASHUIS, Med. Doct. & Pract. Amstelædamensis. *Mantias II.*
509. Dn. D. *Joannes Jacobus* HUBER, in Academ. Georg. August. Anatomia Profector. & Medic. Prof. Publ. Extraord. *Arctaeus II.*
510. Dn. M. *Bonifacius Henricus* EHRENBERGER, in Illustri Gymnasio Coburgensi Mathes. & Metaphys. Prof. Publ. & Alumnorum Inspector. *Euclides III.*
511. Dn. D. *Tobias Henricus* HAEHNE, Physicus Leobergentis in Silesia. *Hygiæus II.*
512. Dn. *Jacobus Josephus* MORONSKI, Philosoph. & Medic. Doct. & Practicus Leopoli in Polonia. *Mesiodorus II.*

II.

CATALOGUS

Dominorum Collegarum hujus Academiae,
hactenus, quousque quidem nobis con-
stat, demortuorum.

Ordo
Receptionis.

215. Dn. D. *Christianus de* HELWICH, diversor. Silesiae
Ducum & Magnatum Consiliar. & Archiater, Pra-
cticus Wratislaviensis. & Academ. Natur. Curiosor.
Adjunctus, † d. 20. Septembr. 1740. ann. ætat.
74.
267. Dn. D. *Carolus Nicolaus* LANGE, Practicus Lucer-
nensis, & Academ. Senensis Physico - criticae Colle-
ga, † sub initium circa anni 1741. ann. ætat.
71.
299. Dn. D. *Hermann. Wernerus Engelbertus de* WEST-
HOFEN, S. R. I. Eques, Comes Palatin. Cæsar.
Consul Reipubl. Hammonens. & Adjunctus Colleg.
Med. Berolinens. per Comitatum Marcanum, † d. 3.
Aug. 1732. ann. 47.

Hujus mors justo tardius nobis annunciata fuit.

359. Dn. D. *Petrus Antonius* MICHELOTTI, Medicus Ve-
netus præstantissimus, † d. 1. Febr. 1740. ann.
ætat. 60.

Ordo
Receptionis.

372. Dn. D. *Carolus Fridericus* LOEW, Practicus Soproniensis in Hungaria & Academ. Nat. Curios. Adjunctus, † d. 6. Novembr. 1741. ann. ætat.
447. Dn. *Joannes Theophilus* MICHAELIS, Potentiss. Polon. Regis & Saxoniae Electoris Officialis cubiculi intimior, Instrumentorum mathematicorum & rerum fossilium nec non artificialium Cimeliarcha, † d. 9. Decembr. 1740. anno ætat. 36. & 6. mens.
481. Dn. D. *Samuel de* DRAUTH, Practicus Medicinæ Corona-Transylvanus, † Mens. Septembr. 1739. dum fornicata domus suæ camera ipsum ruina sua sepelivit.
486. Dn. D. *Elias Fridericus* HEISTER, Sereniss. Ducis Brunsvico-Lüneburg. Consiliar. & Medicinæ in Academia Helmstädiensi designatus Professor, † d. 11. Novembr. 1740. Lugdun. Batavorum, ætat. ann. 26.
- Memoria Ejus extat in Append. hujus Volum. pag. 191. sqq.*
507. Dn. D. *Joannes Sebastianus* EDLEBER, Institutio Medic. in Academia Würceburgensi Prof. Publ. Ordinar. † Mens. Mart. 1742..

III.

CATALOGUS

alphabeticus

**Excellentissimorum Virorum, qui pro Vito
hoc Volumine Observationes Physico - me-
dicas communicaverunt.**

Dn. D. Joann. Sebastian. ALBRECHT, Philos. natur. Prof.
publ. & Physicus Provincial. Coburgens. A. N. C.
Panthemus pag. 116. 404

Dn. D. Georg. Henricus BEHR, Celsiff. Comit. Josephi ab
Hohenlohe - Waldenburg Archiater & Practicus Ar-
gentinensis. A. N. C. *Glaucias II.* 295

Dn. D. Nicolaus BOERNER, Practicus Neostadii ad Orilam,
A. N. C. *Asterion II.* 350

Dn. D. Joannes Gottlieb BOETTICHER, Med. Pract. Haf-
niensis, A. N. C. *Gorgias II.* 147

Dn. D. Joann. Martin. BREHM, Reg. Suec. & Hassiacus,
itemque Ducalis Hildburghusanus Med. resp. auli-
cus & Provincialis, Practicus Smalkaldens. A. N. C.
Sethus II. 330

Dn. D. Andreas Elias BUCHNERUS, Sacr. Cæsar. Majest.
Archiater, Comes Palatinus, S. R. I. Nobilis, Chy-
miæ in Academ. Erfordienfi Prof. Publ. & Facultat.
Med. Adessor ordinar. A. N. C. **PRÆSES.** 187

Dn. Joann. Godofredus BUCHNERUS, Illustrissim. Comitum
() () () 3 **Ru-**

- Ruthenorum Consiliar. A. N. C. ADJUNCTUS, d.
Columella. 282
- Dn. D. *Joann. Philippus* BURGGRAF, jun., Practicus Fran-
 cofurtenf. ad Moenum. 435
- D. D. *Joannes Samuel* CARL, Sereniff. ac Potentiff. Daniae
 Regis Archiater, A. N. C. *Asclepiodorus.* p. 53. App.
 100
- Dn. D. *Valentinus Ernest. Eugenius* COHAUSEN, Archi-
 diocef. Trevirenf. Proto - Physicus, Praesidii Electo-
 ral. Medicus & Poliater Confluentinus. 353
- Dn. D. *Joannes Hartm.* DEGNER, Archiater Civitat. Neo-
 magenfis, A. N. C. *Argonauta IV.* 35. fqq. 313. Ap-
 pend. I. fqq.
- Dn. M. *Bonifacius Henricus* EHRENBERGER, in Gynnaf.
 Illuftr. Coburgenf. Mathef. & Metaphyf. Prof. Publ.
 & Alumnor. Infpector, A. N. C. *Euclides III.* 128. fqq.
- Dn. D. *Joannes Jacobus* FRIED, Med. Pract. Argentoraten-
 fis, A. N. C. *Philomusus II.* 422
- Dn. D. *Joannes Hermannus* FURSTENAU, Prof. Medicinae
 Praeparior. & Oeconomia Ordinar. in Academia Rin-
 telenfi, A. N. C. 20. 371
- Dn. D. *Joannes* GRASHUIS, Practicus Amftelædamentis,
 A. N. C. *Mantias II.* 265
- Dn. D. *Franciscus Joſephus* GRUNWALD, Circuli Mona-
 cenfis Physicus Provincialis, A. N. C. *Polybius II.*
 App. 37
- Dn. D. *Benedictus* GULMANN, Physicus Auguftanus Sen.
 A. N. C. ADJUNCTUS d. *Alcinous.* 452
- Dn. D. *Georgius Fridericus* GUTERMANN, Physicus Au-
 guftanus A. N. C. *Agapetus.* 227
- Dn. D. *Joan. Godofr.* HAHN, Practic. Wratislavienf. A. N.
 C. *Dexius.* 489

Dn. D.

- Dn. D. *Tobias Henr.* HÄHNE , Physicus Leoberg. Siles. A.
N. C. *Hygienus II.* App. 149. sqq.
- Dn. D. *Joan. Georg.* HASENEST, Consiliar. & Archiater Bran-
denburg. Onoldinus & Culmbacens. Phys. Onoldin.
Metropol. Ordin. A. N. C. *Alclapon.* 31. sq.
- Dn. D. *Daniel* HOFFMANN, Medic. in Academ. Tübingens.
Prof. Publ. Ordin. A. N. C. *Niceratus.* 425
- Dn. D. *Joan. Jacobus* HUBER, in Academ. Georg. August.
Anatom. Professor, & Medic. Prof. Publ. Extraord.
A. N. C. *Aretaus II.* 278
- Dn. D. *Joan. Adolph.* JAUCHIUS, Civitat. Torgav. Physicus
& Nosocomii Med. ordinar. 204
- Dn. D. *Gottlieb. Henric.* KANNNEGIESER, Medic. Prof.
Publ. in Academia Kilonienti, A. N. C. *Telamon II.* 245. 307. 486
- Dn. D. *Joan. Christoph.* KUHNST, Practicus Ronneburgens.
A. N. C. *Zosimus II.* 464. sqq.
- Dn. M. *Samuel. Theophil* LANGE, Pastor Laublingensium
in Ducatu Magdeburgico, A. N. C. *Apollonius Per-
gaus II.* App. 131
- Dn. M. *Albertus Daniel* MERCKLEIN, Pastor Moenostock-
heimensis in Francen. A. N. C. *Euclides II.* 17
- Dn. D. *Paul. Gerard. Henr.* MOEHRING, Med. Pract. Jever-
ræ Frisiorum, A. N. C. *Diocles II.* 298. 384. 482
- Dn. D. *Godofr. Guilielm.* MÜLLERUS, Med. Pract. Francos-
ad Moenum, A. N. C. *Mundinus I.* 246
- Dn. D. *Rüdiger. Friedr.* OVELGUN Comes Palatin. Cæsar.
Med. Provincial. Moguntin. & Archiater Waldec-
cens. Pract. Fritzlarient. A. N. C. *Diophantus II.* 255.
- Dn. *Joan. Adam.* RAYMANN. Physicus Eperiesintus in Hun-
garia, A. N. C. *Aristophanes.* 303
- Dn. D. *Joan. Jacobus* RITTER, Anatomicus quondam apud
Ber-

- ❖ ❖ ❖
-
- Bernates celeberrimus, jam Archiater Sereniss. Landgravii Hasso - Homburgensis, & Physicus ibidem, A. N. C. *Mundinus II.* 43. sq.
- Dn. *Albertus* RITTER, Gymnasii Regio-Ilfeldiaci Pro-Rector & Senior, A. N. C. *Chrysermus II.* App. 19
- Dn. D. *Joann. Daniel* SCLICHTING, Med. Pract. Amstelædamens. A. N. C. *Nymphodorus II.* 104
- Dn. Lic. *Joann. Jacob.* SCHLIERBACH, Phys. Provincial. Hasso - Darmstad. Med. Abbatiae Waldecco - Schackensis, Practicus Battenbergæ. 215
- Dn. D. *Gottwald* SCHUSTER, Physicus Provincial. Chemnicens. A. N. C. *Sabinus II.* 165
- Dn. D. *Marianus* SEGUER, Regiæ Academ. quæ Madriti est, Sodalis. App. 89. sq.
- Dn. D. *Christoph. Jacob.* TREW, Seren. Marchionis Brandenburgico - Onoldini Consiliar. Aulicus & Archiater, Reipubl. Norib. Phys. Ord. A. N. C. *Heracianus.* 458
- Dn. D. *Joann. Conrad.* TRUMPHIUS, Pract. Goslariens. & Metallicolar. Sylvæ Hercyn. inferior. Med. Ordinar. A. N. C. *Rufus II.* 417. App. 71
- ~~Dn.~~ D. *Joann. Guilielm.* WIDMANNUS, Sacr. Cæs. Majest. Arch. Comes Palatinus, S. R. I. Nobilis, Reip. Nor. Phys. Ord. A. N. C. Ephemerid. DIRECTOR. 493. sqq.
- Dn. D. *Joannes van* WOENSEL, Med. Pract. Harlæmenfis, A. N. C. *Varro II.* 243
- Dn. D. *Joann. Philipp.* WOLFF, Illustriss. Comit. de Castell & Rüdénhausen Archiat. & Phys. Provincial. A. N. C. *Cleon.* 271. 334
- Dn. D. *Joann. Martin.* WOLFF, Med. Pract. Svinfurtenfis. 201

ACTORUM
PHYSICO-MEDICORUM
ACADEMIAE CAESAREAE
NATURAE CURIOSORUM
VOLUMEN SEXTUM.

OBSERVATIO I.

Dn. D. JOAN. ADAMI RAYMANNI.

De

Aphonia Ebriorum.

Cum inter consueta crapuloso-
rum symptomata maxime ominosa
haud postremum maxime-
que fonticum sit *aphonia*, ideo operæ pretium
esse duxi, quædam circa prognosin ejus, ex-
perien-

Affor. Med. Vol. VI,

A

perientia duce & magistra, ad mentem Principis nostri
HIPPOCRATIS, commentari. Sic autem ille Sect. V.
 Aph. 5. *Si ebrius, inquit, repente obmutuerit, convulsus mo-*
ritur, nisi febris corripitur aut ubi ad horam pervenerit, qua
solvuntur crapula, vocem receperit. Ridiculum foret, quid
 per ebrium velit, multis describere verbis, quid enim,
 postquam potatio, in morem jam & consuetudinem, non
 hominis, sed gentis, immo gentium, neque id exigui tem-
 poris spatium, sed seculorum, abiit, prohi dolor! frequen-
 tius est, quam cum ratione & voluntarie insanire, præcipue
 cum sicut poculis certare magnificum, ita vincere, o tem-
 pora! o mores! gloriosum sit. Dispicendum potius
 erit, quid per *repentinam aphoniam* intelligat. Datur enim
 lenta & successive invalescens, quando nempe, prout
 Poeta canit,

Hominem vini vis penetravit
 Acris, & in venas discessit diditus ardor,
 Consequitur gravitas membrorum, præpediuntur
 Crura vacillanti, tardescit lingua, madet mens:

donec aucta temulentia, omnem libere progrediendi & lo-
 quendi potentiam amittat, truncque inertis instar, apo-
 plectico modo soporatus & prostratus jaceat. Huic vero
 opponitur repentina & subitanea obmutescencia, ubi vino-
 si, quos foecundi prius pro more calices, disertos, dica-
 ces, corniceque loquaciores reddiderunt, quoniam subsi-
 dente vino, supernatant verba, ut est in proverbio, ex-
 templo ipsis piscibus magis muti evadunt. Prior illa spe-
 cies, nempe lenta, non lethalis est, experimur enim in
 dies, popinones, vino somnoque sepultos & obrutos, di-
 ffecta tempestive crapula, vocem non solum recipere, sed
 & incolumes evadere, nec facile in convulsivos motus, sed apo-

apoplexiam potius vehementem, quod athletici corporis habitus maturiorisque ætatis helluonibus, si præcipue supini jaceant, nec hinc revomere ingesta valeant, nonnunquam contigisse novimus, opinione citius lethalem, terminatur, vel in leviori malo in paralyfin definit: Et quamvis, sicut in omni graviore apoplexia, ita & hac ebrioforum, ubi ad incitas res devenit, convulsiones ceu extremi naturæ conatus succedere soleant, tamen, cum nullus amplius hoc in casu sit remedio locus, non de hac, sed de altera, *repentina* scilicet, intelligendam esse prognosin Cui nostri, manifestum est. Ipsa quippe cum jam sit spasmodica & convulsoria, ex nimia scilicet vasorum plenitudine, turgenteque, Encephali præcipue meninges plus justo distendente, vicinosque primum nervos cum linguæ vocis, que organis hinc stringente, plethora oriunda, facilis inde non conjectura, sed consequentia est, strictura hac in remotiores meningum propagines continuata, utpote quæ nervos ad omnes minimas usque partes comitantur, conspicuas magis & universaliore convulsiones consequi debere.

Aegros autem ita convulsos non statim prognostico relinquendos esse monet, quia primum quidem, quod inexpertis maxime mirum videri posset, febris præsidio esse solet: solvit quippe convulsiones succedens febris juxta *Secl. IV. Aphor. 57. & 354. Pranot. Coac. Edit. Foes. & ex his repentinæ, a proprio scilicet principio sine prophasi aliqua (quod ex repletionem oriundis proprium est,) emergentes potissimum, 358. Coac. Pranot. quales cum sint ebriosorum, consumtis, per febrem onerosis humoribus, cum sanitate in gratiam redire posse, in aprico est. Sit autem oportet febris acuta, quæ prius non aderat, aut si adfuit ingravescent, quæ scilicet non vehementer saltem;*

sed & continenter moveatur, sicque æqualem humorum turgentium distributionem, eorumque per sua excernicula remotionem & consumptionem perficere, ac deperditum inter vires cordis & meningum æquilibrium, postliminio reparare valeat; lenta enim febris, aut mitior, dum humores quidem commovet, sed non dissipat, nec exhaurit, gravioribus malis onerat ægros, diuturniorque esse solet, cum e contrario altera, vel celeriter movet & simul excretionem promovet, salutaris fit, & eodem, aut altero vel tertio die cessat, vid. HIPPOCRAT. *de locis in homine pag. 420.* Oportet etiam porro, ut si quis ex temulentia voce deficiat, confestim eum febris corripiat, alias intra tertium diem talis moritur, 2. *de Morbis pag. 408.* quo scilicet natura valens & in robore suo existens, salutares, efficaciter suscipere possit motus: qui enim fractis morbo & elanguidis succedunt viribus, vi morbi potius, quam naturæ energia, adeoque symptomaticæ contingunt, & hinc occidunt; inde etiam in apoplecticis, lentæ & tardantes tales febres 480. *Cocci. & 82. Prof. damnantur.*

Deinde vindicat se ab interitu, & feliciter sæpius ex his eluctatur natura angustiis, dum somno & quiete contemperatis humoribus, molestam sibi pleonexiam per insensibilem eliminat transpirationem. Terminum equidem certum, quo temporis intervallo scilicet, id conficere, crapulasque ita solvere solent, statuere difficile est, pro natura enim hominis, ebriaminiis item qualitate & quantitate, hincque consequente majori vel minori temulentia, multum is variat. Constat tamen experientia, plurimos postridie, aliquos sequenti demum nocte, vel qui terminus remotissimus & extremus est, tertio die expirare crapulam. Convalescere hinc aphonos ex ebrietate, 3. *de Morb. p. 420.* docet HIPPOCRATES, si eodem, aut postero,

tero, aut tertio die vox eruperit, ominosum tamen & suspectum est, si ebrii alteram noctem aphoni transigant, intra tertiam enim morituros, 2. de Morb. p. 468. 1
prædixit. Est autem vocis hæc eruptio certissimum restitutæ rursus œconomiae naturalis, sublatique, bona fortuna, ex plenitudine Encephali oriundi, & hætenus durantis spasmi & convulsionis, indicium, quæ, q̃tio celerior, eo aptabilior & securior est. Loquendi enim impotentia in convulsionibus diu durans mala est, quæ vero parum durat linguæ siderationem, aut brachii, denunciat, 359. Coac. unde etiam huc absque dubio respexit Cœsus noster, dum 2. Epid. 6. p. 1050. inquit: *Convulsis, si vox die impari libera restituitur, a magno morbo immunitatem præstat.*

Liceat jam hæc, quæ dicta sunt, exemplo illustrare & confirmare; Vir spectatæ nobilitatis, athletici & robusti corporis habitus, quinquagenario major, hospitalissimus & a multis retro annis lautiori vitæ generi adsuetus, cum sub exordium hujus anni Bacchanalia pro more celebrare cuperet, totoque die certatim hauriret spumantes pateras, plenoque se prolueret ore, vespertinis insuper horis sodalitium vino abstemium nactus, spiritioso potu, qui olim *Aqua Vita*, nunc specioso nomine *Rossoli* artificibus dici consuevit, corpus vino satis madens in feram usque noctem protracto convivio, repletet & obrueret, ira præterea vehementius, inopportune excandescens, insomnem ageret noctem, altera die circa meridiem adhuc dum crapulosus & jurgiosus, repente titubare, mox ruere voceque privari incipit. Defertur equidem, vel potius rapitur in lectum, ut sub somno crapulam amitteret, sed illo haud subsequente, per vices retracto in latus sinistrum capite, leviter convellitur. Dissimulatur interim, vel

negligitur hucusque ignotus morbus, sed cum suo se proderet, tamquam forex, iudicio, increbescerentque & vehementiores, raptis simul in consortium mali utrisque jam brachiis, involuntarii hi motus redirent, concurrunt anxio & accipiti metu familiares, præcepsque urgent & quærunt artis auxilium. Vocatus adsum, ægrumque facie turgida, oculis prominentibus æstuantem & anxie se jactantem conspicio dumque originem geniumque mali solertius indagare & ab adstantibus (æger enim nutu saltem ad interrogata respondebat,) explicari contenderem, ecce retracto rursus fortiter in latus sinistrum capite, concussisque brachiis, immo & levius licet, pedibus, inopinato convellitur. Urget ergo præsens periculum, & quisque adversissimo morbo celerem facere optat medicinam; hic scilicet phlebotomiam, ille specificum antepilepticum & cordiale, alter opiatum & nescioquid, quisque pro suo ingenio consulit. Ego vero, cognita morbi causa, cum halitus per os ægri erumpentes, hesternam potationem proderent, & ille ipse crapulam oleret, superato post pauca momenta paroxysmo, ægro sibi non satis contenti, præmissis Clymate, exhibeo emeticum liquido spirituosum, quod primum quidem reliquias saltem ebriaminiis, sed paulo post bilis meracæ & amarissimæ etiam insignem vomitu excutit copiam, similemque operationem per inferius guttur exserit. Bis interea momentaneæ, redeunte paroxysmo, cum æger fortiter æstuarer & intra horas quinque septies jam convulsus fuisset, pro imminuenda capitis plethora & fervore mitigando, venæ sectionem impero. Depletis venis sanguineque spisso & seri expecte, qualis in alteram etiam diem persistit, extracto, indicias cum morbo obtineo, immunitatemque ab ulteriori recurso præsto, ægro intetum, cum infusum Thee,

ob

ob nauseam & vomitiones perpeffas, forbillare recufaret, decoctum Citri largiter, invito etiam, offerri jubeo. unde circa mediam noctem demum, in fonnium delapfus, ita reficiebatur, ut mane evigilans, inmemor licet omnium actortum, totus fibi reftitutus effe videretur, vocemque fimul ex integro reciperet. Cum ergo de nullo alio, excepta fiti & lalfitudine, æger conqueretur incommodo, deftitimus hac die ab ulteriori medicatione, folumque concellimus forbillationem jufculi cum Cremore Tartari acidulati & pro potu decoctum fupra notatum. Exaéta vero fati tranquille fubfequente nocte, quarto die mane evigilans & vomiturire incipiens, haufit, pro eliminandis crapulæ & bilis reliquiis, folutam in Aqu. Cichor. Anglici falis unciam, quam cum mox præter intentionem revomiffet, & paulo poft, repetito vehementi vomitus impetu, magnam bilis meracæ copiam, aluo tamen adhuc claufa manente, rejeciffet, fuccelferunt fpafmi & dolores cardialgico- colici graves, quos dum lenire fimulque alvum follicitare repetita olei Amygdal. dulcium exhibitione fruftra conaremur, rurfus ventrem clymate proluere juffimus, ficque optatam fymptomatum moleftorum mitigationem confequuti fimus. Cum vero multum adhuc cum linguæ fauciumque ariditate, æftuaret æger, urinaque biliola & faturate rubens effet, pro fervore humorum contemperando, circa noctem pulverem nitrofo- cinnabarinum fumfit, qua fati quiete exaéta, nifi quod bis bono omine alvum depofuerit, fiti remittente æftuque detepefcente, ultro ferocire ceffat morbus, etfi doloris alicujus in hypochondriis fentus, ob proxime perpeffos fpafmos ac vomituritiones impetus, remanferit, faftidiumque carnum, omnisque ebriaminis, quod alias in maximis deliciis habuit tædium & averfatio tanta, ut odore naufeam moveret, continuaverit. Cum dein

dein nocturnis horis idem repitiſſet medicamen, circa tertiam ſurgentiſ diei horam inopinato rigore & horrore febrili per bihorium, ex opinione ſua, durante, concutitur, cui æſtus nec vehemens, nec admodum diuturnus, ſudor vero, qui hætenus nullum ſui adhuc dederat iudicium, maxima cum euphoria ſucceſſit largiſſimus; conſumpta enim & depleta hoc modo humorum pleonexia, continuantibus, licet parcius, ſudoribus matutinis, non febricitare ſaltem deſiit, ſed reparatis etiam paulo poſt, ſub uſu ſtomachico-tonicorum, viribus, ex integro cum ſanitate in gratiam rediit. Utinam vero proprio ſui periculo, qui alieno ſapere noluſt, edoctus, ebrietatem, unius horæ hilarem inſaniam, ut eleganter SENECA inquit, longi temporis penſare tædio, cautius mercari, ſobriamque vivere vitam pergat, alias vereor, ne, quas modo proſpera fortuna effugit caſſes, in eas incidat gravius, ſicque ſe irreat, ut nullus amplius elabendi ſuperſit modus.

Cæterum, ſi quis forte ſimplicem hanc medendi methodum carpere, altoque deſpicere vellet ſupercilio, immo nos, quod morbo huic ſontico pauca tantum, eaque facile parabilia, non pretioſa, gemmea, ſolaria, aut ſecreriori arte parata antepileptica in tam illuſtri præcipue ægro, (quod hominum genus prout præ plebjiſ lautius paſci, ita & ſpecioſius medicari vult, ſalutemque ſuam vel majori & tædio, & impenſis redimere, vel morte pretioſa mori conſuevit,) adpoſuerimus, negligentia, ſi non inſcitia argueret & inſimularet is ſciat velim, primum nos nolle fabulam GEDEONIS HARVÆI agere, qui inutilem ſuperfluitatem medicaminum perſtringere intendens, ſimium, captato pediculo, catenam ad ejus ligandos pedes, aſciam, ferram, cultrum, malleum, & multa alia instrumenta ad detruncandum illius caput, adduxiſſe fingit: Deinde, nos nec fumos vendere, nec
verba

verba dare consueſſe, dum enim nobis, ſublata morbi, per emeſin & phlebotomiam, cauſa, in qua curationis methodicæ cardo vertitur, tollere etiam effectum, contigit, quare ad inania hæc opinionum commenta, quorum vanitatem etſi plusquam theatriali rhetorica paſſim adhuc commendentur, ſatis perſpectam habemus, niſi, ſi forte opinioni & conſuetudini litando, obtrudere palpum ægroque fucum facere e re noſtra fuiſſet, condeſcendere, ſicque officioſe nugari oportuiſſet non video. Cur autem emeſin ante phlebotomiam imperaverimus, ille nobis tacentibus etiam cognoscet, cauſam, qui, quantum mala ſtomachi diathēſis ejusque cacochylia ad fovendas non modo, ſed & cauſandas vertiginoſas apoplecticasque capitis adſectiōes, conferat, novit, experientiaque didicerit, quantum in his caſibus inopportuna & prudenti emeſi præſidii & auxilii ſit. Ipſa certe natura, optima morborum medicatrix, hac ſibi conſulit methodo, crapulaeque incommodis per vomitus feliciter mederi adſolet, quam proinde fidiſſimus ejus interpres *HIPPOCRATES*, 3. de Morb. p. 490. jam commendavit & præſcripſit.

OBSERVATIO II.

Dn. D. JOH. ADAMI RAYMANNI

De

Subſidiaria eaque tutiſſima Lochiorum per
alvum evacuatione.

Non male *HIPPOCRATES* lib. de flatibus p. 296. Medicinam eorum, quæ deficiunt, additionem, & eorum, quæ exſuperant, ſubtractionem eſſe dixit, ſententiamque hanc ſuam confirmat exemplo famis, ejus remedium eſt cibus, ſitisque, quam ſedat potio, plenitudinis

Acta. Med. P. Vol. VI.

B

item.

item, quam evacuatio, prout e contrario evacuationem plenitudo, laborem otium & otium labor sanat, hincque contrariorum contraria remedia esse concludit. Cum enim sanitas in proportionata humorum ad vasa quantitate, hincque oriundo harmonico fluidorum & solidorum æquilibrio, tam in toto corpore, quam in singulis ejus partibus consistat cujus scilicet virtute æqualis humorum per minimas partes distributio, non solum, sed eorum etiam debita se - & excretio constanter durare debet, ut hoc modo corpus vivum a putredine, in quam alias ratione constitutionis suæ maxime proclive est, conservetur: necessarium hinc est: morbos, sublato hoc æquilibrio, succedere, nec eosdem aliter, quam per illius restitutionem, rursus profligari. Ideo etiam pro conservanda integritate sanitatis *HIPPOCRATES 3. de Vitis rat. p. 369.* commendat, ut inquiratur, utrum cibi labores, an vero hi cibos exasperent, aut an moderate se habeant erga se invicem: quodcunque enim superatur, ex eo morbi contingunt, ex mutua vero inter se æquabilitate sanitas, inquit, adest; hinc qui a repletionem nascuntur morbi, vacuatione sanescunt, qui autem ex vacuatione gignuntur, eos sanat repletio, *Scilicet II. Aphor. 22.* In dies experimur, naturam humanam, quam sapientiolem quovis Medico magisque utilitatis suæ & damni, quam cuncta scholarum ingenia, gnaram esse, dixit *HELMONTIUS*, morbis feliciter hac potissimum mederi methodo, dum vel confertim, motus ministerio (nec enim præter hunc quidquam præsidii in sua habet potestate,) superflua & œconomiae suæ onerosa rejicit, morbosque ita in prima, ut ajunt, herba suffocat & subigit, vel si forte ob meatum & viarum angustiam, aut humorum etiam spissitudinem, vel utrorumque vitio finem suum obtinere non potest, tunc mora hac contractam Cacochymiam maturat, digerit, & per vias convenientes & opportunas successive e corpore præscribit.

De subsidiaria eaque: tu tissima Loch. per alv. evacuat. II

bit. Longum & ab instituto nostro alienum nimis foret, veritatem hanc per omnia morborum explanare genera, dabimus tamen in deficientium, vel suppressorum etiam Lochiorum curatione exemplum.

Quamvis equidem quorumvis humorum excretiones solennes, si deficient, tardentur: vel penitus supprimantur, maxime autem hæmorrhagicæ, admodum graves & difficiles esse soleant, inter has tamen plurimum sibi lochiales vindicare periculi, hospes sit oportet in Medicina, qui dubitaret, non quod sanguis hic lochialis venenosæ (prout olim somniabat superstitiosa antiquitas,) sit qualitatis, siquidem, si mulier sana fuerit & futura est, tunc puerperii purgamenta adparent, velut sanguis a victima, ut verbis utar *HIPPOCRATIS*, *I. de morb. mulier. p. 619.* adeoque omnis malignitatis expertus sit oportet, (licet de reliquo inficias ire nolim, interdum ob restagnantes & lentescentes humores circa uterum morbidum, per lochia excerni sanguinem, quem si supprimi contingat, fonticas magis turbas dare, quilibet fatebitur,) sed quod tanta ejus sit copia, ut vires resistentiamque vasorum, quam eadem, contrahente se & peracto partu subsidente uteri mole, iterum acquirunt, multum superet, mutuumque hinc tollat æquilibrium. Uterus namque gravidarum non simpliciter ut vesica expansa, pro gradu dilatationis suæ extenuatur, sed substantia ejus a sanguine pro foetus nutritione & augmento adfluente, potius successive spongiæ instar ita intumescit, ut dilatatus licet, pro ratione incrementi foetus eandem tamen fere, quam ante imprægnationem habuit, retineat crassitiem, qua de re etsi Gallorum nonnulli dubitarint, post *DEVENTERII* tamen & *Neotericorum* industriam, & autopsiam nulla amplius hodie superest quæstio. Conferatur quæ Excellentiss. *Heisterus* notavit in *Artis nostris phys. med. Vol. I. Obs. 183.* Sicque non saltem quoad diame-

trum, ultimis præsertim graviditatis mensibus, sanguifera ita crescunt vasa, ut *Regnero de Graaf* teste, majora ex his digitum in cavitatem suam admittant, sed substantiæ insuper uteri tantum molis accedit, ut cum virgineus rarissime unciarum duarum, nunc pondus libræ unius ac alterius, ex relatione *BOHNII*, excedat. Quanta ergo humorum copia ad vasa corporis reliqua, redeunte ad pristinum virginittatis statum utero, redundet, facile nunc concludere licet. Vera hinc est prognosis *HIPOCRATIS de Nat. Pueri p. 239.* difficilia esse, si subsistant, quæ ex partu & abortu copiosa celeriter & cum impetu feruntur; nisi enim mulier a partus purgamenti repurgetur, magno tentabitur morbo, vitæque periculum incurret, nisi quis celeri adhibita curatione convenientem purgationem promoveat, succedunt scilicet febres acutæ inflammatoriæ, primum quidem circa uterum & vicina abdominis viscera, dein facta humorum, in subjectis junioribus præcipue, metastasi ad superiora, pleuriticæ, anginosæ, phreniticæ, malignæ item, purpuracæ & cito lethales, ut morbos alios tardantes & chronicos, quos *HIPPOCRATES de morb. mulier.* fuse satis delineat, taceam, rarissimum quippe est, partum absque lochiis innoxium contingere, quod tamen præter *SALMUTHUM Cent. III. Obs. 89.* *HAGENDORNIUM Hist. Med. Cent. III. Obs. 9. Ephemerid. Nat. Cur. Dec. II. An. I. Obs. 41.* & alios, recentissime in *Commerc. litterar. Norimberg. An MDCCXXXIV. Hebd. XXVI.* doctissimus adnotavit *WERLHOFFIUS.*

Hac humorum mole pressa per subsidiarias & vicarias hæmorrhagias locaque aliena, sibi consulere adsueta natura, ambiguo & dubio licet Marte, ex his angustiis, qua scilicet via datur, per nares, pectus, vel pulmones, stomachumque eluctari tentat quidem, sed, ob viarum inconvenientem conditionem, funesto plerumque, excepta saltem narium hæmorrhagia, quam speciatim *SALMUTHUS*

Cent,

De subsidiana eaquetutissima Loch. per alv. evacuat. 13

Cent. IV. Obs. 89. & AMMANNUS *Ephemer. Nat. Curios. Dec. I. Ann. II. Obs. 184.* minus formidandam esse censent. Felicius vero succedit negotium, si ad intestina vergant humores, & vel actualis sanguinis per hæmorrhoides, vel etiam facta in serum sanguinis resolutione, per diarrhœas, aquosa, carniū loturæ similis, aut quasi dysenterica contingat excretio: Sunt enim intestina, si sudores universales & *γυναικ.* (siquidem ex imbecillitate virium resolutorii, symptomatīci & lethales dantur,) excepero, maxime opportunum feri excerniculum, commendatque hujus excretionis opportunitatem tum loci vicinitas, dum morbi per eam partem educendi sunt, cui maxime vicini esse solent, & ubi singulis quam proximus est exitus, juxta HIPPOCRATEM, *de Loc. in homine p. 422.* tum etiam consensus & communio per vasa, loci quippe alterius noxios humores loca quædam excipiunt, propter communitatem, quam habent, & liberant, *Idem 6. Epid. 3. Aph. 29.* Cum uteri vero cervice & vagina intestinis intercedere per aliquot ramos venæ portæ commercium, ex anatomicis constet, propter quod etiam insignis inter menstruum & hæmorrhoidalem fluxum observatur consensus, ut gravidarum silentio transeam dysenterias, quas subsequente terminari partu sæpius HIPPOCRATES jam *2. Prædiction. p. 104.* indicavit, prout vice versa per crebriores diarrhœas, menses & lochia supprimi, aliunde constat. De innoxio successu, immo salubritate vicariæ hujus excretionis præter ea, quæ nuper Illustris noster Præses, *Act. phys. med. Vol. IV. obs. 2. in Scholio doctæ*, pro more suo, commentatus est, testantur BARTHOLINUS *Cent. III. Hist. Anat. 19.* dum non raro Lochia salutariter per alvum expurgata fuisse, sibi observatione constare scribit, itemque BAGLIVIVS *Oper. p. 110.* *Dysenteria, inquiens, in Puerperis non est mala, nam lochiorum materiam per vicina loca optime minuit, cave igitur, ne stringas, nam per*

eam lochia evacuantur, quod duobus firmat ibidem exemplis, ERNDELIUS in sua *Warsavia illustrata* p. 246. & nos iterata experientia convicti sumus. *Non diffitemur interim, vix dari morbum*, sunt verba RODERICI a CASTRO, in quo magis *hasitare soleant Medici & plus periclitentur fœmina, quam Puerperio junctum alvi fluorem*; si enim hunc *sistas, detinentur Lochia, si sinas, grave per se malum est, ideo vix quidquam tutum*. Adeo scilicet dura, aspera, difficilisque contigit Puerperis vitæ sors, ut dum vix confecto Lucina felici partu Charybdim evasisse lætantur præter opinionem in Scyllam incidunt. Sunt autem alvi fluores suspecti primis præcipue puerperii diebus, utpote per quos, non saltem purgamenta puerperii in occulto, magno cum vitæ discrimine, delitescunt sed ipsi etiam ita ferocire solent, ut eorum reprimere ferociam raro in artis sit potestate, nec hinc, priusquam ægrum jugulaverint, mansuescere & cessare sciant: hi sunt, quos HIPPOCRATES ceu malos maturæ lochiorum suppressionis fructus indigitare, nigroque simul calculo 516. *Pranot. Coac.* notare voluit; dum nempe, quæ ex partu & abortu copiosa celeriter & cum impetu feruntur, si subsistant, molesta esse, ac insuper hujusmodi mulieribus, rigorem inimicum fore, & alvi perturbationem, præcipue vero, si præcordiorum dolore vexentur, adleveravit: Difficiles scilicet, juxta nostram metaphrasin, lochiorum inter primos tres, vel quatuor puerperii dies contingentes suppressiones esse, docere vult, hoc enim tempore purgamenta hæc, propter meatuum amplitudinem sanguinis circa uterum collecti, exitumque adflectantis, orgasmum, uterique, dum ad pristinam figuram & molem redire summa vi nititur, contentionem, copiosa sunt, celeriterque & cum impetu feruntur, post quartum vero circiter diem, diminuta humorum jam copia, utero item & vasis restrictis, partius & moderatius fluere adsolent;

lent ; (hinc nec lac in mammis maturius præsentiæ suæ notas dare experimur ,) quo maturius ergo subsistunt , eo præsentius & gravius nocent , redundante enim majori humorum , ex partus laboribus adhuc turgescantium , copia , æquilibrium solida inter & fluida gravius turbatur , & ægrius simul restituitur . In tardioribus vero lochiorum suppressionibus , prout levior redundantia humorum in corpus adest , ita hanc naturam facilius ferre & vincere potest ; & hoc est , quod 1. de morb. mulier. innuere voluit noster senex , si inquit : *Puerperii purgatio primis quidem aut quatuor diebus si prodierit , deinde vero repente perdat , in similes sed minores , quam ubi statim perierant , adfectiones incidet , eandemque morbus subibit commutationem ; diuturnus tamen & prior lenior erit .* Alvi fluores autem præmaturis lochiorum suppressionibus infaute succedere non tam energia naturæ , sed vi potius morbi , adeoque inflammationis præcordiorum symptoma esse ; cujus indicium partim prægressus rigor , partim horum dolor est , sicque exitio magis , quam saluti fore , laudata prædictione imprimis demonstrare voluit , unde RIVERIUS nec fallit , nec fallitur , dum *Prax. Med. Lib. XV. C. 24.* mulieres purgamentorum suppressione laborantes , si post septimum aut nonum diem alvi fluxu corripiantur ; ut plurimum liberari , si vero primis diebus , secunda scilicet , 3. vel 4. diarrhœa acciderit , ut plurimum interire scribit , ferocientes enim humores in principio habenas non admittunt , pepasmo vero mitigati & cicurati magis obediunt & promptius mansuescunt .

Interim , prout omnes alias excretiones , ita & has alvinas ex utilitate & facili tolerantia juxta *Scit. I. Aph. 25.* æstimare convenit , & licet non sint optimæ notæ , præstat tamen eas convenienti potius victus ratione , vitando potentia fermentescentia , inebriativa , & in specie quævis
acta

actu frigida, conjunctis simul spumidam humorum turgescentiam & orgasmum refrœnantibus, nitrosis, (de quorum usu polychresto in puerperiis etiam verissima scripisse in *Opusc. phys. Chym. med. M. Martio* Illustr. STAHLIUM, expertus testor,) absorbentibus item & spasmos solidorum demulcentibus cum prudenti expectatione tolerare, quam easdem directe sistentibus, & positive adstringentibus, prout passim vulgus medicantium facere solet, cum funesto plerumque eventu, curare & suppressere. Fugienti sane hosti & hic, prout in artis militaris præceptis traditur, argenteum pontem sternere consultius est, quam omnem eidem intercludere fugam: Medicus certe plus proficit, nihil, quam male agendo, & dum prodesse nequit, cavere saltem debet ne noceat.

Cum itaque hæc sit Naturæ methodus, quæ omnis therapie artificialis norma & cynosura esse debet, maxime hinc conveniens est, in suppressionibus lochiorum, alvina potissimum respicere excretiones, ventremque potius prudenti cum moderatione, vitando omnia drastringentia, lenioribus solutivis sollicitare, quam fortioribus & volatilibus emmenagogis non frustra saltem, sed ægrorum etiam cum perniciose invita scilicet natura, quidquam moliri. Ex hoc fundamento non laudare saltem, sed iterata etiam doctus experientia commendare possum, prudentem in lochiis, tam præsentibus, quam & pertimescendis vitiis Piliularum Becheriano - Stahlianarum usum: Hæ enim partim fibras uteri & vasorum vi sua, propter Extracta amara scilicet, tonica, roborando, partim humoribus lentescuntibus per temperata resinosa - gummatosa faciliem conciliando permeabilitatem lochialis fluxus non moderantur saltem, sed & in ordinem securissime reducunt, dumque viam humoribus per alvum simul sternunt, unde etiam nonnunquam illam innoxie & salutariter solvunt, quasvis eorum
ad

ad superiora metastases, junctis præcipue febrilem exæstuationem contemperantibus, optime præcavent: immo, quamvis etiam non semper, nec in instanti eadem suppressa revocent Lochia, (quod enim de illis non absque figura rhetorica jactari solet, quasi menses & Lochia in sua haberent potestate, illud inter *credenda medica*, ut HARVÆI phrasin meam faciam, merito refertur,) pericula tamen Puerperii noxasque inde facile emergentes feliciter præcavent breviorēque & simul tutiorem morbo decursum conciliant.

OBSERVATIO III.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI

DE

Hæmorrhagia penis periodica.

INter hæmorrhagias periodicas, quas Natura statis interdum temporum vicissitudinibus salutariter molitur & perficit, non postremum sibi vindicari locum hæmorrhoides & mistum cruentum, vel tyrunculis etiam Medicinæ notissimum est: esse vero ex harum censu quoque *hæmorrhagiam penis* quamquam solertiores itidem si non lateat Artis Magistros, non est tamen æque obvium. Contigit mihi hanc nuper in Viro peregrino, ex Tyrolia oriundo, observasse, qui pro more suæ gentis nundinatorem peripateticum agens, mercesque suas bajulando venum differre adsolens, ad mercatum hujus loci annum & solennem, suis cum lociis, quadragenario major, cum comparuisset, emanente sibi familiari hæmorrhoidum fluxu, floridissimum sanguinem, non quidem misturiendo reddebat, sed eundem indolenter tenui, eaque interdum æque ac nostro perenni scaturigine emicare, & per penem propullulare

lare animadvertibat. Neglexit autem, malo huic statim facere medicinam, bene scilicet memor, quod ante annum circiter parem paucorum dierum hæmorrhagiam innoxiam habuerit, cum autem eundem plus ultra increbescere cerneret, metuque majoris forsitan successuræ noxæ angeretur, medicam tandem implorare voluit opem.

Inciderat vero in Medicum, qui discrimen activas inter & passivas hæmorrhagias nullum esse ratus, præmissa Venæsectione revulsoria, auxiliis diversis hæmostaticis, non neglectis urethræ quoque syringationibus, cito eidem, et si incassum, mederi satagebat. Inanem ergo medentis esse operam per trium hebdomadarum decursum, dum æger experiretur, conclamatum de sua esse salute, seque mediis versari in undis persuasus, ut manum naufrago absque mora, nec enim sibi ad ægrotandum superesse etiam cum fabro PLATONIS ingeminans, porrigerem, anxius rogat, precatur, immo urget.

Mirabar prima fronte, nondum mihi in praxi visum adfectum, dubiusque de eventu pendeat animus; sed postquam facto examine originem & causam ejusdem intimius perspexissem, facile convincebar, procul abesse tam fonticum, quale sibi æger imminere metuebat, periculum, præsertim dum omnis actionum, (si pallorem vultus, viriumque aliquem languorum excepero,) intemperate perstaret integritas, tranquille proinde eundem esse jussi animo, datisque pulveribus, nonnullis tonico - antispasticis, & præscripto Decocto Equiseti & Millefolii, scaturiginem hanc cruoris paucos intra dies ex voto suppressi, aut, ne fucum faciam, perperamque Arti, quod naturæ fuit, vindicem, sicque laudem curationis aucupari velle, qui morbus medentum fere epidemicus est, videar, ipsa potius consumpta jam humorum pleonexia sponte exaruit & per se sub-

substitit. Postquam ergo ex integro cum sanitate in gratiam rediisset, patriæ & nobis simul supremum dixit vale, hilarisque ad suos remigravit lares; male interim priori suo precabatur Medico, non quod sanitatem prompte non rederit, quam potius, quod ipsum argento, cujus semper potioem, quam salutis, curam & rationem habere solitus erat, emunxerit. Abiturientis vero firmavi in ulteriora pericula animum, auctorque fui, ut resistente parco hæmorrhoidali fluxu, nisi in idem rursus vertente anno discrimen venire velit, vel Venæsectionibus vicariis, vel hirudinibus sibi consulat, quid postea contigerit, cum abhinc non amplius nobis visus sit, prorsus ignoro.

Sanguinem fundere solita ora venarum ani, si suppressa fuerint, facta humorum ad venas vesicæ palindrome, degenerare in hæmorrhoides vesicæ, sanguinisque interdum mictu solvi, docte inter alios, pro more suo, ex Veterum, propriæque HELWIGIUS *Ephemer. Nat. Cur. Dec. III. Ann. X. obs. 119.* demonstrat experientia, succedere autem metastasin in penis etiam quandoque hæmorrhagiam, cur disputari debeat, non video: Possibilitatem sane a priori vicinia loci, & opportunitatem vasorum communio, dum ab hypogastrica vena & hæmorrhoidalis externa & ipsius penis originem ducit, evidenter probat, omnem autem a posteriori dubitationem experientia Illustr. HOFFMANNI *Med. System. Tom. IV. Part. 2. Sect. I. Cap. 6.* & quem pro teste vocat, *Stalparti van der WIEL*, tollit. Vidit insuper similem penis cruentationem HANNÆUS *Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. III. Obs. 215.* quæ post sesqui horam eadem, qua proruperat, ne levissimi quidem tristioris cujusdam symptomatis relicto vestigio, cessavit indolentia, analogam autem prorsus fere huic nostræ observationi historiam industriæ popularis quondam & amici, dum viveret, nostri, GENSELII debemus, quam, cui volupe est,

in *Ephem. Cent. III. Obs. 51.* relegere licet, immo nec olim, sicut quidem non satis peritis videri posset, admodum raram hanc fuisse penis hæmorrhagiam, vel ex eo confidenter hariolari licet, quod COELIUS AURELIANUS, sectæ Methodicæ scriptor vetustissimus, (GALENO enim si non prior, certe coævus fuit,) pro sua, qua fuit in concinnanda morborum historia ἀκριβεια, discriminis ab aliis partium confinium hæmorrhagiis in *Tr. de morb. chronic. Lib. V. cap. 4.* has dederit notas, quod scilicet jugis ac intercapedinata, sic sanguinis puri emissio, hoc est, sanguis paucus, sincerus, absque commixtione urinæ, sine intermissione, non mingendo, per vices redditur, sed involuntarie continuo profluit.

(*Eperieso Erfordiam transmissa
d. 12. Junii 1739.*)

OBSERVATIO IV.

Dn. D. JOANN. HERMANN. FURSTENAU.

Hæmorrhoides cœcæ internæ exulceratæ.

Vir generosus 50. annorum, temperamenti cholericomelancholici, cujus diuturnam valetudinem sub hæmorrhoidum vesica elogio alibi delineavi, thermis Aquigranensibus anno superiore interne & externe methodice usurpatis, notabile, quoad dira, quibuscum hætenus conflictatus est, symptomata, dysuriam nempe, tenesmum, mictum cruentum, levamen expertus est, ita tamen, ut nifus quidam spasmodicus vesicam versus in ipso actu, & adsumto vix uno alteroque jusculi cochleari, aut cyatho primo vini, aut cerevisiæ, calido, an frigido, perinde est,

vlx

vix deglutito, aliquam diu notatus nondum prorsus remitteret. Circa æquinoctium autumnale anni proxime elapsi Venæsectionem hætenus in pede administratam, in brachio celebrari curavit. M. Februario & Martio anni præteriti hæmorrhoides, quarum hætenus non nisi molimina, cæcas quippe, albasque pluries expertus est, nunc primum apertas, & per plusculos dies ex ordine fluentes, cum insigni symptomatum fere omnium, nondum planè cessantium, sed subinde repullulantium, levamine vidit. Circa æquinoctium vernum Venæsectionem iterum in brachio admisit, & M. Aprili, Majo Junioque mediocriter degit, medicamentorum certe usu impune caruit. M. Julio autem incommoda quædam in abdomine & intestino recto persentiscens, clysteren domesticum ex aqua, s. lacte, furfuribusque triticeis, addito paucò sale & reparum oleo, admisit, sed Chirurgus in adplicatione ejus obstaculum quoddam offendens, vix dimidiam clysmatis partem injecit, quæ brevi iterum excreta, notabilis simul sanguinis sinceri copia profusa fuit. Repetitus postridie clysteris usus non parum equidem materiæ feculentæ & saniosæ eduxit; sed tertio iterum die adplicatus aliquamdiu intus substitit, & horripilationem ægroto induxit, cum æstu & anxietate præcordiali alterantem. Adfuit simul perpetuus ad vomendum egerendumque conatus, quin & alvus præter voluntatem contenta, accedente vel levissimo stimulo, reddidit, & innatibus perpetuus mador, facta brevi post oculari inspectione, una cum rubore inflammatorio, & vesiculis sero acri plenis itidemque madidis, observabatur, quarum una, facta mediante specillo exploratione, in ulcus satis profundum & sinuosum terminata est, metumque fistulæ ani fecit, qui tamen repetito, eoque sollicitè instituto examine, manu stiloque Chirurgi factò, & nulla cum intestino recto connexionione reperta, ipsoque ulcere ad consolidationem pro-

perante, brevi evanuit. Intestinum vero rectum digito Chirurgi tactum haud exigiam quantitatem materiae purulentæ profudit, quin & concrementa carnea & membranacea in notabili copia, cum & sine fæcibus alvinis prodierunt. Cumque omnia in vado esse viderentur, prolapsus ani usque perseverans, & hæmorrhoides cœcæ in orificio ani, paulisper inverso, denso agmine propullulantes inflammatae, hinc exulceratae, ac dysuria denuo molesta, multum in medendo negotii facesserunt, quæ tamen omnia lege artis & topicis magis blandis, ex Ungu. de Linar. addito Sacch. Saturni & Camphoræ momento, itemque Ol. ovor. Mell. Rosar. injectionibus ex decocto Scord. Millefol. c. Elixir. P. P. &c. quam acrioribus, quæ urgebat Chirurgus, v. g. Ungu. Ægypt. fusco. Fel. W. & non sine noxa vix tentatis, tractata, & ut par est, mundificata, pristinam sanitatem ægro brevi promittere videntur, febre præsertim lenta, siti, ciborum fastidio, vigiliis, aliisque symptomatibus hætenus molestis, convenientium usu remediorum fere in totum sublatis.

OBSERVATIO V.

Dn. D. JOAN. HERMANN. FURSTENAU.

Ulcus ani apostematodes cum variis
symptomatibus.

ULceris intestini recti, perinæi & vicinarum partium læta tristiaque jam olim alia occasione notavi exempla, qualia plura ab aliis hætenus, meque ipso sunt observata, ut fere in suspensionem venerim, aeri per plusculos non dies, non septimanas, sed menses constanter sicco & plerumque simul horrido, qualis priori dimidio anni elapsi passim notatus fuit, in plethoricis, succulentis, hæmorrhoi-

Ulcus ani apostematodes cum variis symptomatibus. 23

rheidariis, vel vitio diætæ, inprimis otiosæ & vinolentæ, ad mala ejusmodi dispositis, illa in acceptis esse referenda. Idem hoc vir juvenis quidam suo amplius exemplo confirmare videtur, siquidem is in coelibatu hætenus non adeo casto vivens, ad crapulam usque interdum vino indulgens, de variis hætenus symptomatibus conquestus est : Modo enim difficultatem in reddenda urina causatus, haud obscure simul Gonorrhœæ benignæ, a Chirurgo tractatæ adesse reliquias, confessus est ; modo vero & præ reliquis ventriculi in digerendis cibis debilitatem accusavit, nuper quoque miram saporis depravationem, & brevi post plenariam gustu res sapidas non tantum, sed & tactu objecta discernendi impotentiam, rarissimo exemplo expertus, blandioris vero emetici usu, additis paucis stomachicis, tonicis & nervinis, ab utroque molestissimo symptomate brevi liberatus est. Sub ipsis novi anni auspiciis, prævio insigni in diætâ errore, adsumpta nempe mustelæ piscis nimia quantitate, & vino ejusque spiritu ultra modum superingestis, dolore & pruritu, tumoreque in ano corripitur, cum alvi duritie, & striis sanguineis in indurio conspicuis. Vocatus & de his certior factus, mox eorum recordatus sum, quæ celeberr. WERLHOFFIUS *Obs. de Febr. p. 296. in not.* de hæmorrhoidum & seminalis excretionis consensione fati adposite moruit. Et ad alvum quidem referendam cum falsis Sedlicensis unciam dimidiam eodem die frustra adsumisset, potiunculum catharticum Sydenhamii, ex Manna, Tamarindis, fol. fenn. & Rhabarb. constantem eodem & sequ. tempore nec sine effectu commendavi, non omittis Clysteribus, ac præterea infusa theeformia & Essent. Scordii, Millefol. Pimpinell. alb. Cascarill. &c. nec non pulveres salino-digestivos exhibui, non omittis topicis emollientibus, facculorum & Cataplasmatum forma lege artis applicatis. Sed postquam æger singulis horis pomeridianis miro

lan.

languore & febricula lenta adficeretur, rupto tandem sponte abscessu, & notabilem copiam puris laudabilis fundente, omnia fere symptomata sponte evanuerunt. Eo deinde lege artis tractato & diligenter a Chirurgo injectionum ope mundificato remediisque supra enumeratis assidue continuatis, ac regimine simul congruo adhibito, æger sensim cum valetudine in gratiam rediit.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. JOAN. HEAMANN, FÜRSTENAU,
Adfectus ructuosus spalmodicus, Phthisicos
veræ pulmonalis speciei incedens.

Juvenis 20. fere annorum, ex utroque parente ad Phthisin proclivis, torosus ipse atque robustus, præviis variis diætæ erroribus in aëre, cibo, potu, motu & quiete, ipsisque animi pathematibus admissis, languere coepit, & tussi primum sicca, mox humida, cum doloribus laterum sub & supra hypochondria atque anxietatibus præcordialibus laborare. Hisce sapor oris peregrinus, & ructus inprimis frequentes & sonori, similiaque primæ digestionis læsæ sensim junguntur symptomata, impetu modo majore, modo minore molesta, & tedium tanto majus parantia, quo minus levamen a varii generis auxiliis, sedulo usurpatis, adfulgeret. Et emetica quidem, blandeque laxantia plane ferre non potuit, angustis præcordialibus & doloribus variis inde auctis. A venæsectione diu abhorruit, nec nisi coactus illam tandem, neque sine fructu, admisit. Reliqua auxilia, pectoralia nempe temperata similisque indolis carminativa, temperantia absorbentia, salina, varia infusorum theeformium Essentiarum, pulverum, pilularum & potionum forma
per

per notabile temporis spatium frustra sunt usurpari visa. Quo ipso & metus veræ Phthiseos tanto magis auctus est, quod simul innotesceret id, quod ab ægro hæctenus aut non observatum, aut studio dissimulatum fuit, hæmoptysin nempe, semel atque iterum adfuisse, & reliquis symptomatibus postea molestis ansam forte dedisse. Cruditates tamen nidorosæ & similes ructus manifesto præsentibus, cum appetitus viriumque aliquali constantia, animum medentis in ancipiti hærentem, subinde confirmarunt, hisce imprimis malis, convenienti auxiliorum usu obviam ut iret. Serum ergo lactis Aprili mense & acidulæ Driburgenses Maji adulto methodice usurpata, non parum quidem levaminis attulerunt, & diluendo viam medelæ straverunt, illius vero gloriam, D. O. M. consiliis benedicente, pulveribus absorbentibus & temperantibus nitrosis, cum citri, aurantiorum, cinnamomi aut Cascarillæ cortice, vel & Cinnabari, aliisque nervinis & roborantibus mixtis, salique cathartico per vices interposito, tribuere nulli dubitamus, utpote quibus & insultus dolorifico - Spasmodicus, erroribus diætæ contractus, & parum ab epileptico distinctus, sublatus, ægerque excreto tandem a sale cathartico mucro viscido, in globuli formam compacto, pristinae alacritati, viriumque robori restitutus est.

Scholion.

Quot & quantis tædiis ructus medentum animos implicent, illi demum norunt, quibus ejusmodi mala hysterice inprimis, hypochondriacis, spasmodicis, aliisque symptomatibus complicata, unquam curanda, obtingere. Cum tussi vero, hæmoptysi indeque metuenda Phthisi rarius eosdem alere videas commercium, idque a motu sanguinis in præcordiis & per venam portæ impedito indeque prima turbata digestionem, & accedente diætæ vitio, flatibus

hinc generatis reputandum videtur. His vero principiis fundamenti loco positis, non alia, quam prædicta eligenda videbatur medendi methodus, quam & optatus confirmavit eventus. Pluribus hanc in rem consuli merentur Illustr. b. m. WEDELII Diff. de *Ructu*, A. O. GOELICKE Diff. de *morbo ructuoso Hippocratis*, & Illustr. b. m. STAHLII Diff. de *Flatulentia*.

OBSERVATIO VII.

Dn. D. JOAN. HERMANN. FÜRSTENAU,
Mercurius dulcis loco Mercurii vitæ
impetratus.

Quid *mercurii dulcis*, & *mercurii vitæ* nomine veniat, & quomodo alter ab altero differat, & qua ratione quilibet parandus sit, res est in chemicis notissima, satisque constat, utrumque toto coelo ab invicem differre & mercurium vitæ nihil minus quam mercurialem originem agnoscere, hanc vero adpellationem ipsi per abusum tantum, ignorantia forum, ex saniorum sententia Chemicorum, inditam fuisse. Ideoque referre juvabit, quid mihi circa hanc rem observare licuerit. Accidit enim, in Cinnabari antimonii lege artis paranda occupato, ut butyro antimonii f. q. collecto, igneque hinc ad eliciendam Cinnabarim aucto, vitrum butyro recipiendo dicatum, quod angulosum forte erat, loco rotundi adsumtum, neque maturæ satis amotum eo, qui ignis dirigendi curam susceperat, avvocato, cum impetu & bombo quasi sonoro frangeretur, cumque eo omne butyrum, simul & omnis spes mercurii vitæ inde parandi profunderetur. Labore autem reliquo deinceps continuato, & retorta sequenti mane, post refrigerationem exenta, præter Cinnabarim,
in

in collo ejus conspicuam , in extremitate ejus colli notabilis albi cujusdam concreti quantitas conspicua fuit , quæ initio quidem mercurii vitæ , sponte forsan ex butyro coagulato concreti , suspensionem fecit ; fracto vero vitro vera mercurii dulcis & crystallina facies indolesque adparuit , quæ & sapore & effectu laxante & resolvente neutiquam emetico , exhibitus , omnem dubii suspensionem abstulit.

Scholion.

Παράδοξον, si quod aliud , prima videbitur fronte , hoc quidquid est observationis ; enim vero pluribus id rerum peritis chemicarum in familiari sermone relatum , & ænigmatis loco propositum memini , quorum tamen nemo vel divinare veras rei gestæ circumstantias , vel hariolari valuit , quid ætiologiæ loco adserendum veniat. Mirari vero desinet , quisquis noverit , Cinnabarim antimonii , quæ & ipsa nihil est aliud , quam mercurius antimonii sulphure tinctus , eoque ipso certa ratione dulcificatus , h. l. admentem *STAHLII Mat. med. p. 114.* ex parte una antimonii & quatuor mercurii sublimati partibus confectam esse ; quo factum sine dubio est , ut , copia minori sulphuris tingentis præsentæ , pars ejus non tincta ex vinculis totius massæ , ignis ope liberata in rostro retortæ crystallorum albicantium forma adfixa fuerit. Omnis vero ut tollatur æquivocatio , mercurium vitæ , seu ejus potius elementa in casu præsentis perdita esse , patet , illius que in locum mercurium dulcem impetratum , adeoque experimentum non facile imitandum constituere. Quod tandem ipsam mercurii vitæ profapiam attinet , illa quidem non mercurialis , sed antimonialis , unanimi intelligentium consensu , adseritur. Quodsi tamen rem propius intueri placeat , non prætermittendum videtur id , quod in viro nobili , harum rerum apprimè perito , ante plusculos annos , in itinere forte dubii loco propositum memini , anti-

monium nempe duplici cum constet substantia, sulphurea & regulina, hæc vero cum & mercurialis, nec inepte, appellari soleat, nihil forsan impedit, quo minus butyrum antimonii, quod nemo pro sulphurea antimonii substantia venditabit, & ejusdem producta, ipsumque adeo vitæ mercurium regulinæ, & hoc intuitu mercurialis esse prosapitæ adfirmemus liceat.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. JOAN. HERMANN. FÜRSTENAU,
Febris biliola, cum pellimæ notæ symptomatibus, feliciter decurrens.

Febrium acutarum non omnino certas esse prædictiones, neque, ad salutem, neque ad mortem, tum *HIPPOCRATIS* effato constat, tum plures inter alios suo confirmat exemplo vir 55. annorum, qui diu causarius, & tussi humida, noctu inprimis molesta, cum ciborum fastidio, vigiliis, siti matutina & similibus symptomatibus non sine Phthiseos metu, afflictus, præteritam hiemem varias inter ærumnas domesticas & lites forenses, a quibus abhorret, indeque obortas frequentes iracundiæ, quam plerumque suppressit, occasiones, transegerat, sed & animi, ut sperabat, exhilarandi causa, frequentius, quam alias consueverat, liquorum ardentium abusui indulserat. Adpropinquante vere anni præteriti, tussi ultra modum molestæ congrua opponere remedia consultum duxit, lassitudine & ciborum fastidio fere omnigeno impulsus. Hisce vero vix degustatis, mox notabile symptomatum omnium levamen & tussis decrementum expertus, sed brevi in pristinam relapsus imbecillitatem, & hætenus plerumque *hypochondriacus*, subito clinicus factus, & diarrhœa inprimis perpetua vexatus,

tus, suspicionem Phthiſeos hætenus dubiam confirmare
viſus eſt, dum aucta ſenſim virium proſtratione, acceden-
te quoque ſopore gravi & mentis quadam veluti emotio-
ne, quin & alvi & urinæ in voluntaria excretionē, extrema ex-
pectarentur, pulſu interea imbecilli, tremulo & convulſivo
interdum, urina vero per totum morbi decurſum parum a
ſana abludente, cum nubecula, animadverſis. Poſteaquam
vero æger ultra tres ſeptimanas cum graviſſimo hoc morbo
conſiſtatus erat, diarrhœa per magnam hiemis partem mo-
leſta ſenſim remittere ejusque in locum copioſum urinæ
profluviū, criſeos loco ſuccedere, ægerque præter omnem
ſpem ac expectationem vires atque adpetitum ſenſim re-
cuperare cœpit, quibus tandem confirmatis cum valetu-
dine in gratiam rediit. Hic certe, ſi non, omnem & ſolam,
potiorem ſaltem *αὐτοκρατείας* naturæ adſuiſſe energiam, in-
telligentibus conſtat, neque vero aliam, quam a natura
monſtratam, ſequi viam, conſultum duxit, qui curam
ægroti habuit, Medicus. Is enim vero inter initia morbi,
Ipecacuanhæ radicem juſta doſi exhibere neutiquam dubi-
tavit; quantumnis autem aliquot & blandi quidem vomit-
us pone ſequerentur, non tamen diarrhœa, ut ſolet, inde
vel tantillum remiſit, quin per totum morbi decurſum
maxima copia, nec minori vehementia urgeret. Hac vero
durante, ſolis plerumque potiunculis temperantibus, ab-
ſtergentibus & roborantibus nervinis, ac inprimis cinabari-
nis, additis pauciſſimis tonicis, eſt pugnatum nullis vel ad-
ſtringentibus, vel expectorantibus in uſum vocatis, cum
& tuſſis & diarrhœa ſenſim remitterent, ægerque a mor-
bo graviſſimo ſurgens, diætā lacteam ſponte ſua eli-
gendo, indeque ſenſim iterum adoleſcendo, omnem atro-
phiæ ipſiusque Phthiſeos metum ſibi aliſque
adimeret.

OBSERVATIO IX.

Dn. D. JOAN. HERMANN FÜRSTENAU,
Abscessus circa genua.

Hujusmodi abscessus frequentius tanto in praxi occurrunt, quanto rarius eorum apud scriptores Medicos & Chirurgicos fit mentio. Et solent plerumque felici terminari successu; modo peritum Chirurgum & sequacem offendant ægrotum, sed diuturniorem paulo moram in curando postulare, cujus quidem ratio difficultatis ex partium situ reputanda videtur. Nam & musculus rectus & vastus internus & vastus externus, & crureus in unum communem & robustum tendinem desinunt, qui primo rotulam amplexus, eamque deinde supergressus, inseritur ossis tibiæ principio, eidemque ligamenti loco inservit. Hic vero ille ipse locus est, rotula inquam, seu patella, circa quam purulenta illa materia in musculorum prædictorum interstitiis, qualibet ex causa hærens, aut collecta, confluit, exitumque quærit, & vel sponte sua, vel accedente artis opera invenit. Puellam vidi plusculos ante annos. quæ absque causa manifesta, nisi quod frequentem genuum ad sellam adfrictum, petulantibus puellis puerisque familiarem, permiserint adstantes, abscessum circa genu diu gessit apertum; Hæc lege artis aliquam diu internis externisque mediis tractata, abscessu vero ad consolidationem properante in empiricorum manus delapsa, & variam inde fortunam experta, virgo nunc adulta eundem abscessum apertum & ultra tria lustra fonticuli naturalis vices gerentem alit. Præter hanc tres novi virgines adultas modo cum, modo sine mensium vitio, hoc malo, absque causa fere manifesta, nisi quod spina forsan infixæ, aut foris illapsæ accusari communiter soleat, aliquamdiu adstrictas, & brevi omnes per-

fana-

Fig. 2

*ad Observat. X.
pag. 31.*

ad observ. XIII. pag. 48.

Fig. 3

Fig. 4.

sanatas, inque cura præter congruum internorum præsidiorum, multum omnino injectionibus ex decoctis vulnerariis, amaris & putredini resistentibus, vulgo balsamicis dictis, Myrrhæ & Succini tincturæ, Elixirio proprietatis, balsamo Peruviano, ipsique aquæ phagedœnicæ tribuendum esse deprehendi. Nuper vero Juvenis viginti aliquot annorum, opilionis socius noxiorum abundantia humorum scatens, & præter spinam forte infixam nullam allegare causam occasionalem valens, simili malo tentatus, & post varia remedia interna & externa, ipsamque sectionem, ad detegendos mundandosque puris cuniculos sub cute delitescentes, frequenter factam, multum equidem tædii Chirurgo & adstantibus peperit, tandem tamen, quatuor mensium spatio confecto, sanitati pristinæ est restitutus. Moræ vero tam diuturnæ causam cum nemo facile augurari valeret, varii-que diætæ errores frustra accusari viderentur. relatum forte est, ægrum in medio curationis cursu petulantibus corporis commotionibus, & frequentibus collutationibus subinde indulgisse, indeque & curationem propria culpa protraxisse forte, & malo omni occasionem dedisse, innotuit.

(*Rintelio Erfordiam missa*

d. 26. Jun, 1739.)

OBSERVATIO X.

Dn. D. JOAN. GEORG. HASENEST,

Fœtus monstrosi ex imaginatione detur-
pati.

Lis inter Medicos & Physicos agitur, num vel simpliciter mechanice, ex staminibus ovuli evolvatur vel ab anima ipsa formetur & struatur embryo in utero.
Meam

Meamequidem jam non facio litem istam, in hisce autem me convictum esse profiteor, nævos & formationes monstrosas foetus, ex terrore vel imaginatione matris contingentes, neutiquam unice mechanismo, sed potius animæ adscribi debere. Mechanismus in corpore humano non nisi ad certum ipsi præfixum finem obtinendum operatur. in alienum finem autem agere aut detorqueri per se nequit, nec unquam ad figuram foetus secundum ideam objectorum, sicut sensibus & animæ offeruntur, immutandam est dispositus; quando enim hic errat, confuse saltem errat, & ad oblata objecta semel formatum foetum, præcipue jam ultimo mense, mutare quidem potest, sed eandem objecti formam illi imprimere nequit, ni anima, ex facta impressione ab objecto viso, illum in simillimam formam transmutet.

Metamorphoses ad ideam externorum objectorum adeo regulares & secundum omnes circumstantias, proportionales, &c. factæ, profecto non sunt effectus mechanismi corporei, sed potius agentis animæ rationalis. Obstupeſco sane, quando in memoriam mihi revoco casum sequentem: Cum Schillingsfürstii apud Illustrissimum Comitem Hohenloicum munere Archiatri fungerer, anno reparatæ salutis, nostræ æternæ MDCCXXI. miles vagabundus, labiis leporinis deformatus ante fores pistoris aulici mendicabunda prece stipem rogabat: uxor pistoris, ultimo mense gravida illum conspiciens, & observatis labiis leporinis perterrita, brevi post subsequente partu filium peperit, in labio superiori duas fissuras, in ipsam usque maxillam penetrantes, & inferiori labio unam, leporinis militis labiis etiam ad dimensionem usque similimas gerentem. Quis quæso mechanismo hanc adeo exactam imitationem in corpore foetus adscribet? nonne potius rationi magis consentaneum est, statuere, quod anima a prægressa fortiori imaginatio-

ne

ne excitata, formam, antea sibi oblatae simillimam fœtui impresserit?

Huic observationi jungere lubet aliam prorsus novissimam : Primo die anni currentis vocabar ad puerperam, quæ fœtum infelicem mortuum monstrosum obstetricis auxilio exclusit, in quo singula abdominis viscera, unacum intestinis, peculiari membranæ pellucidæ involuta, extra abdomen quasi in sacco propendebant, factaque hujus membranæ, sub partu inopinato, primo exigua, postmodum vero plenaria apertione, pro exactiori instituenda investigatione, talem monstrabant situm, qualem *Tab. I. Fig. 1. & 2.* monstrant, ubi etiam reliquæ partes præter naturam constitutæ simul delineatæ adparent. Mater ipsa, duos supra viginti annos nata, primo graviditatis mense ex volatu vespertilionum, arborem denso agmine occupantium, & per milites exinde dissipatorum, gravi primum terrore percelebatur, dein singulis septimanis aliquoties Triesdorffium mittebatur, ubi in culina aulica ut plurimum commorabatur, in eaque continuo fere corpora volatilium animalium deplumata & exenterata, cum partibus intestinis adhuc adnexis, conspexit, ac tandem iterum proxime antepartum, lapsu viri ebrii terrore percussa, infantem hunc, præcedentibus natibus, in lucem edidit, qui a capite ad umbilicum usque figuram perfectam humani fœtus monstrabat, hoc unico excepto, quod in dextro latere tam faciei, quam thoracis, brevior & compressior adparuerit.

Figura Ima explicatio.

Hæc offert infantem dorso incumbentem, & simul ad dextrum latus magis inclinantem.

a. a. Pectus & hypochondrium, magis, quam in sinistro latere, depressa.

b. Funiculus umbilicalis, ex femoris externa parte propendens.

- c. c. c. c. Ventriculus, intestina & viscera infimi ventris prolapsa.
 d. Ventriculus.
 e. e. Hepar.
 f. Femur ex fede naturali sua distortum.
 g. Pes medius.
 h. Pes infimus.
 i. i. i. Cutis satis quidem firma, admodum tamen extensa, qua mediante femur cum pede connexum & contractum, instar alæ deplumatae galli Indici, vel alæ vespertilionis, adparebat.

Fig. II de descriptione.

- Hæc ostendit infantem lateri dextro, abdomen versus, impositum.
 a. Dig. tus pedis sextus inversus.
 b. Pedis infimi metatarsus.
 c. c. Pes medius.
 d. d. d. Femur.
 e. e. e. Caro spongiosa, superiori femoris parti superstructa, nates repræsentans.
 f. f. f. Cutis extensa, sicut in *Fig. I. Litt. i. i. i.* jam notata fuit.
 k. Foramen in externa femoris parte, loco orificii ani, ex quo faeces prodierant, unde ope siphonis intestina inflari potuerunt.
 l. l. l. Cutis corrugata, coloris subfusci & in altera regione albi, parumper distincta, scrotum simulans.
 m. Mentula incisione prædictæ cutis corrugatae demum in conspectum veniens.

(*Onoldo Norimbergam missa*

d. 28 Jun, 1739.)

OBSER-

OBSERVATIO XI.

Dn. D. JOAN. HARTMANN. DEGNERI,
Historia puellæ pilosæ.

Militi præfidiario Vefaliensi, sub cohorte Domini *de Finck* stipendia merenti, anno MDCCXXXII. secundo ante bacchanalia die nata est in pago *Banen*, territorii Hammonensis, sana formosaque (testantibus multis incolis vicinisque,) filia, quæ ad tertium usque ætatis annum colorem in facie pallidum, habitumque corporis gracilem monstrabat, ac parum insuper cibi & potulentorum capiebat, unde parentes, brevi post subsequuturum morbum atrophicum metuentes, vitam ejus haud diuturnam fore sibi præfagebant. At, transacto circiter tertio isto anno, fames sitisque sensim sensimque redierunt, & eodem tempore striam, in dorso adparentem, ac cervice nates versus excurrentem, pilosamque tractu temporis evadentem, observant agnati & consanguinei, quæ successive magis magisque se se expandebat, ut tandem totum etiam dorsum una cum abdomine omnibusque extremitatibus ad digitos usque pilis plenarie testæ & obsita adparuerint. Hirsutum illud integumentum successive accrescendo pullique equini cutim jam quasi repræsentando, plures etiam solito in pedum manuumque digitis monstravit crines, hique omnes forma & colore simiæ comis quoad maximam partem adsimilabantur; pudenda autem plane nigris, & subaxillaria loca rufis tegebantur pilis, ad instar virginis duodeviginti, vel triginta annorum; frons desuper adeo densis longisque superciliis, sicuti in homine viginti annorum, superbiebat, capilli denique, ad pedes fere usque extensi, longitudine ulnam unam cum tribus ejus quadrantibus æquabant. In mento proinde ac genis, maxime versus tempora,

E 2

sub-

subscripsi pili, seniorbem quasi describentes, minimumque digitum transversum fere quoad longitudinem excedentes, conspiciebantur, una cum barba in cute quadantenus delitescente. Calvaria quoque magnitudine pene duo alia hujus ætatis exsuperabat capita, ac genæ colore coccineo perfusæ sufflatæque, instar buccarum, cernebantur, tota vero externa corporis superficies Cingarorum cuti asperitate coloreque simillima erat, quemadmodum facies ratione magnitudinis pumilionem triginta annorum referebat: alæ mammae, earumque papillæ iis saltem, quas decem vel duodecim annorum puella gerere solet, pares erant, cum e contrario in dorso & utrisque scapulis sat magnus tumor, duos circiter pugnos magnitudine æquans, totusque pinguedine intus repletus, offenderetur.

Cæterum sano valebat ingenio mentisque dotibus satis egregiis, in effundendis etiam precibus alios, natu majores, corripiebat infantes, si forsitan minus recte quandoque orarent; vox ei erat gravis atque virilis, alæ, peregrinorum in præsentia vix quidquam loquebatur; gulæ insuper revera implacabilis erat, siquidem quolibet die tres ad minimum haurire poterat cerevisiæ cantharos, hinc etiam (quod absque veritatis præjudicio adseverari potest,) centum ad minimum ponderabat libras ultimis temporibus, quæ moles in incedendo vel ambulando aliquam ipsi molestiam creabat, atque dubio procul in causa fuit, quod aliquando infausito casu in terram prolaberetur, inde primum de continuis doloribus in dorso conquerebatur, quibus respiratio brevis atque difficilis superveniebat, quæ tandem, elapso abhinc quadrimestri circiter spatio, mortem ipsam accelerabat. Interim hoc unicum adhuc restat adjiciendum, quod intra anni dimidium tota curis undique ita pilosi reddita fuerit, quodque mater, cæteroquin sana & honesta, nequaquam recordari potuerit, se durante graviditatis tempore unquam terrore aliquo gravi-

vioni

viori perculsam fuisse, aut Simiam vidisse, vel de quocunque alio piloso animali, quod forsitan oculis suis tunc temporis obveniret, singularem quandam aut firmiorem impressionem & imaginationem sibi formasse.

(*Noviomago Erfordiam missa*
d. 7. Jul. 1739.)

Scholion.

Notatu maxime dignæ huic Observationi cogitationes aliquas, ad ætiologiam mirandi & copiosissimi illius proventus pilorum potissimum spectantes, subungere, ipsamque similibus aliis exemplis illustrare ac confirmare jam jam decreveram, cum inopinato deprehenderem, idem hoc negotii jam suscepisse & feliciter peregissee Dn. *Joan. Jacob. Schilling*, in *Relationibus hebdomadariis politico-literariis Duisburgensibus*, Num. XXVII. Ann. 1737. occasione adducti & descripti ibidem haud adeo vulgaris hujus casus. Minime ergo injuste me facturum arbitratus sum, si ea, quæ germanico idiomate ibidem declarata prostant, in latinum translata heic loci repetam, inprimis cum quoad causam ipsam admodum probabilem, eandem cum Clariss. illo Viro sententiam foveam, utpote quam sequentibus profert:

Perquam diversæ formæ admodumque variæ speciei esse ita dicta monstra, neminem fere latet. Hoc tamen non obstante singula illa in quatuor classes commodissime redigi possunt, dum nempe alia *defectum* hujus vel illius partis, tam internæ, quam externæ, alia *excessum* & p. n. *multiplicationem* membrorum; alia in iis *figuram* & *situm* prorsus *insolitam* monstrant; alia denique respectu certarum corporis sui partium *humana forma destituta*, certisque *brutis* similia deprehenduntur. Præterea etiam interdum contingit, ut qui plane perfecti & absque ullo quodam vicio in-

lucem editi sunt, varijs tamen casibus, in prima æque, ac adultiori ætate deformentur ac monstrosi reddantur, cujusmodi exemplum inter alia quoque puella ista pilosa, superius descripta, præbet, de cujus tamen extraordinariis accidentibus antequam mentem nostram declarabimus, operæ pretium fore judicamus, ut observationes quasdam, de varijs similium monstrosarum deformationum speciebus & causis, præmittamus.

Quod ergo primo jam olim in mundo extiterint homines, quoad externum corporis habitum ita deturpati, per se jam satis constat, pluribusque exemplis facile demonstrari & confirmari potest. Sic enim de Esayo sacræ testatur litteræ, *Genes. XXV. 25.* quod *rufus totus & villosi centonis instar* fuerit. Deinde etiam mentionem facit puellæ cujusdam THOMAS FIENUS, *de viribus imaginat. p. 224.* quæ tota hirsuta setisque quasi obsita in lucem prodiit, quoniam mater ejus tempore imprægnationis imaginem S. Johannis Baptistæ, veste ex camelinis pilis confecta induti, quæ non procul a lecto suspensa erat, nimis attentis oculis consideraverat. Pariter quoque Nicolai III. Romani Pontificis consobrina, similem foetum propterea enixa fuisse fertur, quoniam ursum in armis gentilitiis depictum frequentius intueri ejusque effigiem menti fortius impressam tenere suevit, prout fusiùs hoc refert CAMERARIUS, *Horar. subcesiv. Cent. I. cap. 54.* Porro etiam CASP. PEUCERUS *Comment. de Divinat. pag. 329.* adseverat, se similia monstra, urforum ad instar per dorsum undique hirsuta, sæpius vidisse. Non minus quoque in *Annal. med. phys. Wratislaviens. Tentam. XII. M. Jun. Class. IV. Artic. X. p. 672.* mentio fit puellæ cujusdam Ann. MDCCXIX. in Lusatia superiori natæ, cujus facies tota crinita, seu pilis densis ex fusco flavescen-

vescentibus tecta fuit. (*) Confer. pluribus FORTUN. LICETUS, *Tr. de Monstris Lib. II. cap. 45.* SCHOTTUS in *Phys. curiosa*, pag. 601. & BORELLUS *Observat. med. phys. Cent. I. Observ. 10. & 58.*

Quod vero etiam secundo similis monstrosa deformatio habitus corporis in adultis, ex variis alijs causis, & quidem potissimum vitæ genere horrido, asperiori, sordido & quasi bestiali, produci & oriri queat, id pariter per experientiam abunde liquet. Ex sacris iterum constat, quod Regi Nabuchodonosori, postquam *ex hominibus depulsus, herbæ more boum comedit, ejusque corpus cælesti rōre tinctum fuit, tandem pili ut aquilis pluma, & ungues ut alitibus increverint.* Similem fere historiam quoque refert Bernh. Connor in *Evang. Medici* pag. 133. de puero sylvatico, decem circiter annos nato, qui, adpectu horridus, & *pilis hirsutus* Anno MDCXCIV. in nemoribus, ad Lithuaniam & Russiam confinia sitis, a venantibus Sylviculis captus fuit inter gregem urforum, nihilque cum homine commune habebat, præter externam corporis figuram, de quo id circo suspicio erat, quod (sicuti ibidem locorum sæpissime contingere solet,) in ætate infantili a lactante ursa captatus, ad urile delatus, & inter ursulos, tamquam inter germanos fraterculos, materno quodam amore porrectis uberibus, nutritus fuerit.

Proinde quoque constat, quod mensium suppressio in fœminis similem deformationem externi habitus quandoque inducere queat, id quod vel unico HIPPOCRATIS testimonio, *Epidem. Lib. VI Sect. VIII. p. 823. Edit. Linden.* sufficienter corroborari potest, cujus verba, versione latina hæc sunt :

(*) De puella trienni, elegantis formæ, toroque corpore hirsuta & barbata, vid. ZACUTUS Lusitanus, *Prax. med. admir.* Lib. III, *Observ. 91.*

sunt : *Abderis Phatusa*, *Pythea* uxor, priore quidem tempore secunda erat ; cum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt ; postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hac autem ubi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta pectus evasit, & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et cum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, cum non ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contigit etiam *Namysia*, *Gorgippi* uxori, in *Thaso*. Pariter etiam refert JOH. RHODIUS *Observat. med. Cent. III. Obs. 40.* Patavii visam fuisse Ann. MDCXXVII. mulierem Neapolitanam, quinquaginta annorum, cui decimo sexto hinc mense deficiente fluxu menstruò, barba erupit nigra, densa, mediocriter promissa, vox insuper redebatur virilis, & mammæ, moderatæ magnitudinis, satis hirsutæ erant. Hinc etiam non omni prorsus fundamento destituitur suspicio, quod fœmellæ, virili hocce ornamento condecoratæ, (quarum complura exempla hinc inde in Observatorum libris occurrunt,) diuturniori mensium suppressione antea laboraverint, & exinde ad extraordinariam talem pilorum eruptionem dispositæ fuerint. Has inter dubio procul potissimum eminebat Augustana illa mulier barbata & hirsuta, *Barbara Urslerin* dicta, quæ, prout SEGERUS in *Ephemerid. Academ. nostræ Decur. I. Ann. IX. Observ. 95.* refert, per totum corpus ipsamque faciem pilis crispis, flavescens & instar lanæ mollissimis obsita erat, barbam insuper alebat prolixam, cingulum contingentem, nec non cirrhos longiores similiter flavescens, ex auribus propendentes, monstrabat. (*)

Quod

(*) Referri etiam huc meretur non solum mulier ista barbata, annorum 50. quam CASP. a REIES in *Camp. Elys. jucund.* qua-

Quod ergo nunc ad pilosam in supra adducta observatione descriptam attinet puellam, prorsus equidem impossibile non esset, quod mensium quoque suppressio eadem ratione, sicuti in adultioribus foemellis, causam peculiaris ejusmodi deformationis habitus corporis constituerit, siquidem, licet omnino rarius ante decimum quartum ætatis annum erumpere soleant menstrua, nequaquam tamen deficiunt, sed quandoque ad minimum occurrunt exempla puellarum, tertio, quarto, quinto, octavo & nono a natiuitate anno regularem & ordinatum menstruum fluxum perpeffarum, qualia inprimis extant in TULPII *Observat. med. Lib. II. cap. 36. pag. 242.* & VALLISNERII *Opere fisico-medicæ Tom. II. fol. 79.* Ast, si circumstantias omnes in historia recensitas attentiori mente debitoque cum judicio ponderamus, aliam facile, eamque probabiliorem & reliquis omnibus prævalentem, absque ullo miraculi augmento, suppeditare possumus causam. Contingit nempe, quod sub cute quandoque singularis quidam tumor cysticus, materia quadam pingui, intermixtis simul pilorum fasciculis, refertus, formetur, quem Medici *Atheromatis* titulo insignire, stulti autem & stupidi plebeji communiter adfectibus per *incantationem magicam* productis accenseri solent. Ejusmodi perquam notabilis observatio occurrit in *Historia Academ. Reg. Parisiens. Scientiar. Anno 1729. pag. 579.* quam Argentoratensis quidam Medicus cum Dn. MORAND communi-

question. p. 712 se vidisse & ab ea intellexisse refert, quod nunquam menstruas experta fuerit purgationes, nec mammas tumefactas habuerit; sed & virgo Dresdensis Anno MDCCXXXI. demortua, cujus mentionem facit Dn. MICHAELIS in *Actis nostris phys. med. Volum. III. Observ. 127.* quod in utroque menti latere barbam satis densam, ex pilis instar massæ niveæ albis, tresque pollices longitudine æquantibus, constantem, habuerit.

municavit. Erat nempe in dicta hac urbe fœmina, cui duo tales tumores, post perpeſſum graviorem & chronicum morbum in abdomine eruperunt, ex quorum uno, facta apertione chirurgica, primo eximia quantitas materiæ piſſæ & pinguis prodiit, menſtruoque poſtmodum ſpatio etiam crines ſimul in conſpectum veniebant, & ita ad mortem uſque indefinenter continuabant. Inſtituta dein ſeſſione anatomica, in abdomine detegebantur alii duo conſimiles tumores, pilis proſus repleti, quorum quidam ulnæ dimidium longitudine excedebant. Similium quoque exemplorum biga occurrit in celeberr. MALPIGHII *Oper poſthum. pag. 127.* ne dicam de iis, quæ a RUYSCHIO, *ſc. l. parto van der WIEL*, aliisque fide dignis Auctoribus conſignata proſtant, ſatisque exacte docent, quod poſſiſſimum in & ex pinguedine generentur & producantur pili. Admodum ergo probabile & veritati conſentaneum videtur, quod morbus puellæ iſtius pilosæ unam eandemque originem cum Atheromate agnoverit, ita quidem, ut pili, in partibus corporis pinguioribus a ſuperabundante nutritio humore formati, per poros cutis tenellæ tandem proruperint, inprimis cum ſæpe nominatus iſte infans non ſolum admodum crasſus obefuſque fuerit, ſed etiam ipſe *morb. pilaris* cum tumore quodam per dorſum excurrente, qualis etiam ſatis inſignis in utraque ſcapula deprehendebatur, initium ſuum ſumerit, quæ ſingulæ circumſtantiæ cum ſuppleditata jam explicatione & eſſentialibus qualitatibus Atheromatis exquisite conſpirant.

(A. E. BUCHNERUS.)

OBSER-

OBSERVATIO XII.

Dn. D. JOAN. JACOBI RITTERI Jun.

DE

Fœtu exomphalodæo puerili.

Epistola anatomica ad celeberr. virum, ALB. HALLER, Med. D. & in Georg. Augusta, quæ Gœttingæ floret, Anatom. Botan. & Chirurg. P. P. O. Reg. Soc. Svec. Sodalem, & Augustiss. Regis GEORGII II. Archiatrum.

PAtere Vir Clariss. ut Adnotata in sectionem hujus fœtus integra Tibi perscribam, cui quidem interfuisti, sed negotiorum copia distractus, illam ad finem mecum perducere nequivisti, reliqua perficienda adnotandaque mihi contulisti, mentem Tuam circa ea Te aperturum pollicitus. (*)

Fœtus ille legitimo thoro in lucem edebatur d. V. Januar. MDCCXXXVI. mortuus; quem mater octo ante diebus partus persensit vivum: Cum enim hæc septimo graviditatis mense curru veheretur, ob concussionem ventris nimiam improvisa corripiebatur doloribus, quos in curru ipso sequebatur partus satis facilis; bene se dein gerente matre.

F 2

Ex

(*) Hæc Observatio jam sub VII. Januar. MDCCXXXVI. conscripta, & in forma epistolæ ad *Celéb. Hallerum*, tum temporis Biblioth. Bernens. Præfectum, data fuit, ad quam etiam respondit simili epistolari forma; sed ob itinera mea academica inexasata jacuit. Interea *Celéb. Hallerus* Gœttingam vocatus fuit; spero tamen nihilominus L. B. haud ingratam, ejus promulgationem fore, novitatis quamquam pretium non habeat.

Examinandus ad me deferrebat eo, quo in lucem edebatur, die, mortuus fœtus; qui erat pro temporis ratione fatis magnus; in toto corpore nil præternaturale occurrebat; nisi in superficie abdominis saccus pugni magnitudine, totum abdomen obtegens, seseque a crista Ilei, symphisi ossium pubis ad primas usque costas veras extendens; erat autem pertenuis & transparent, ita ut circumvolutiones intestinorum facile conspicerentur; triplici involuero constans, pinguedine nempe, musculis abdominis & Peritonæo. Hepar, Ventriculum, adnexamque lienem, nec non humoris atro-bruni unciam circiter unam continens.

Apertura, per quam viscera erant egressa, erat ellipticæ figuræ; incipiebat a cartilagine Xiphioidea, & occupabat totam umbilicalem regionem. Longitudo ejus a cartilagine modo dicta ad regionem pubis $1\frac{1}{2}$. poll. latitudo vero in regione umbilicali 1. poll. erat; junctura hujus sacci cum apertura abdominis callum albescentem efformavit. Ex ejus parte inferiore dextra, funiculus umbilicalis prominens, quod rarius observatur. Diameter ejus paulo minor adparebat diametro venæ umbilicalis. Hæc arteria sine ulla divisione oriebatur e dextra iliaca, ita ut ramus videretur arteriæ iliacæ, quæ etiam ad vesicam & pelvim dimittebat ramulos.

In modo dicto funiculo arteria & vena umbilicalis communi membrana obvolutæ ad abdomen ferebantur; vena vero cum illud intraret, ab arteria discedens, angulum cum ea constituebat acutum, vergebat inde deorsum, & per fissuram magnam Hepatis, substantiam ejus intrabat, truncoque venæ portæ hepaticæ more solito jungebatur. In toto reliquo vasorum systemate nil præternaturale occurrebat.

Hepar erat tantæ molis, ut 3. partes sacci occuparet; sub-

substantia ejus tota parenchymatosa & friabilis ; injectio pervenam umbilicalem facta omnia ejus vasa penetravit. In duos lobos illud erat divisum, dextrum nempe & sinistrum ; in parte inferiore lobi sinistri erat transversus lobus parvus, seu potius substantiæ sinistri prolongatio, sacco firmiter adhærens, longitudinis 4. poll. Omnes vero, sacco ligamenti suis adnexi. Hepatis situs plane inversus ; superficies inferior, quæ in statu naturali concava est & inæqualis, in nostro erat anterior & satis æqualis ; superficies in corporibus solitæ structuræ anterior & superior, hæc erat postica & inferior, & vesicula fellea, bile turgens, singularis figuræ ; ad latus ejus utrumque duæ in hepate fissuræ transversales exiguæ.

Remotis paulisper intestinis, ventriculus adparebat justæ magnitudinis, meconium continens ; vasa gastrica cum coronariis eleganter se conspectui offerebant.

Lien transversim adhærebat arctissime ventriculo & duodeno, figuræ verò erat pyriformis ; superficies superior valde convexa ; extremitas dextra, quæ ventriculo incumbebat, acuminata ; inferior & sinistra sensu circularis, coloris atro-brunni, uti liquor, qui ex aperto effluxerat sacco. Intestina reliqua nihil observatur dignum offerebant ; sed nullum & ne minimum quidem Omenti vestigium nec in Ventriculi fundo, nec duodeno aut Liene cerni dabatur ; Nonne absentia omenti ejus usum dubium reddit ? Ab hujus sacci membrana interna ad duodenum, ventriculum & vicinum colon ligamentum validum abibat, modo dicta intestina sustinens. Aperto thorace, glandula thymus adparebat solito minor ; in collo glandulæ thyroideæ duæ distinctæ aderant ; id quod contra Tabulas EUSTACHII 25. & 26. & Clariss. HEISTERI *Tract. special. de Glandulis* §. 385. pugnare videtur.

Quamquam hæc casus non omnium rarissimus, (mentionem

tionem enim similis facit *Stalpart van der WIEL*, *part. prior. Centur. II. Observ. 33. p. m. 363.* foetus exomphalodæi, sed non adeo ingentis; sola enim dilatatio funiculi umbilicalis, & non defectus muscutorum abdominalium aut hiatus in linea alba regionis umbilicalis erat, ut in nostro casu, ubi funiculus minime dilatatus existerat; similem etiam foetum in Theatro anatomico Argentinenſi inter multa egregie præparata, in spiritu vini adſervatum vidi, cujus interiora, quia integer, inſpicere non licuit.) præſtat tamen eſs adnotare, ne immerita raritate nos in admirationem rapiant, ſed ut iis adſueſcamus, & illimitatam poteſtatem Creatoris variæ figuræ homines creandi admiremur, ſicque figuram ordinariam non absolute neceſſariam, ſed arbitrariam remur, Eſſi tales obſervationes exigui in Medicinâ ſint uſus, non negabis tamen, Vir celeberrime, ex plurium obſervationum collectione, (Aſtronomorum more) Corollaria deduci poſſe, rationem horum caſuum aliquando ſubmiſtrantia; cum multi rationum potius, quam obſervationum avidi ſint. Forſitan tales obſervationes, remedia, futuros ſi non præcavendi, præſentes tamen ſublevandi, ſuppeditare poſſunt? Vale vir celeberrime & me amare perge. Dabam Bernæ Helvetior. d. VII. Januar. MDCCXXXVI.

ALBERTI HALLERI

P. P. O.

ad Epistolam anatomicam Clarissimi JOAN. JAC. RITTERI
Med. D.

Responsio.

Non vulgarem mortis causam, in nupero foetu, quem Tecum ſequi, ſane deteximus. Otium non ſuppedit,

ut parallelos casus investigare liceat per scripta variorum. Similis tamen occurrit observatio RUYSCHII, qui in frequentissima urbe, ipse diligentissimus, plures ad mortem vias primus detexit. Observatione enim in Centuria numero LXXII. tradit historiam foetus vivi & maturi, in quo viscera abdominis tegumentis nuda motum peristalticum, egregio certe experimento, demonstraverunt oculis. In sequente LXXIII. eadem viscera solo peritonæo obteſta vidit, vita aliquamdiu superſtite. Non recedit observatio AMYANDI, *Philos. Transact. No. 422.* cujus figuræ respondet noster foetus.

Adeone validum robur musculorum abdominis materni, ut compressio foetus tenero ventre elidere potuerint per hiatum umbilicalem contenta viscera. Quare qui tanta valeant muscoli, ad concoctionem, distributionem alimenti, & chyli iter, patens auxilium conferent; unguis pilique foetus 200. dierum jam perfecti fuerunt. Arteriam umbilicalem unicam visam, id rarum omnino. Erat autem fere æqualis venæ umbilicali. Nonne inde deducitur, sanguinem foetus arteriosum vi Pulmonum non compingi, quare & arterias requirere venis magis æquales, quam in adulto? Adulti enim sanguis arteriosus eodem volumine haud paulo plus materiæ continet, mihiq; perpetuo visum, arterias foetus maiorem rationem habere ad venas, quam in proveſta ætate. Plane ergo demonstrata efficacia pulmonis in compingendo sanguine primum prodita a BOERHAAVIO, quem clanculum imitati sunt Galli. Vesicula fellea peculiari figura fuit, & fundo quasi bicorni; Meconium in ventriculo, rarum. Potuit autem eadem violentia, quæ abdomen terrelli effregit, retro egisse materiem intestinorum; pylori enim claustrum debile, & valvula imperfecta: arguit id frequens in ventriculo bilis.

Omentum vi illa, quæ musculos abdominis pueri
lace-

laceravit, destructum fuisse videtur, uti non raro in tabidls & hydropicis fere nullum vidi. Contrario plane modo Basileæ, in tabido a calcis ictu, Omentum convolutum, puerili capiti æquale, carnosum & cavernosis fistulis perforatum, apprehendi.

Ligamentum duodeni, frequens, sed hic amplius & robustius. Annon firmitati adeo necessariæ pylori & duodeni prospiciatur hoc ligamento, ne a flatibus ciborumque copia passim vagentur, eludantque vim septi & muscutorum abdominis. Thyroidearum admodum varia figura; frequentissime vidi Isthmum Eustachianum, aliquando vero, sicuti & hic, deficere observavi. Superest, ut Te, ad urgentes porro labores promptum, prius excitem magis; sperne dicta eorum, qui quod ipsi ignorant, alios non ignorare dolent, Crede mihi, qui anatomica, qui botanica Medicum perpexisse nolunt, alios accusando, se excusant. Tu vero perge & ad veri cognitionem perge per naturæ viam. Placita aliorum, non nisi ad opinionem ducunt. Vale. Dabam Bernæ die 31. Januar. MDCCXXXVI.

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. JOAN. JACOBI RITTERI jun.

de

Patellite minimo & cucullato, cucullo brevissimo.

Lapillus a Clariss. LANGIO plane missus, a Cel. SCHEUCHZERO autem inter rarissimos recensitus, nec tamen in stratis lapidum figuratorum Ei occurrit unquam, sed in Birsa flumine, cujus figura extat *Specim. Lith. Helvet. fig. 69.* descriptio vero in *Histor. nat. Helv. T. VI.*

Pl. p. 288. meo non conveniens. Primus me litteris, secundus lectione Operum suorum hoc edocuit. In descriptione celeberr. SCHEUCHZERUS *Specim. Lith. Helv. l. c. p. 41.* dubitat, an lapis ejus ad patellas referendus sit? meum autem cum Patellis maximis convenire, descriptionem cum analogo marino collaturus facile judicabit.

Lapillus constat argilla coerulea indurata. Diameter ejus poll. 1. Paris. basis elliptica, ad circulum adpropinquat. Ad altitudinem lin. 1. supra basin sensim sensimque in fastigium elevatur. Apex obtusus, in medio positus, papillæ ad instar, Stria spiralis unica ab apice semiconvolutione ad oram baseos excurrit albicans, pulverulenta; reliquæ conchæ, seu analogi ipsius. Adest & operculum sive pars concava *Fig. 4.* Patellites ipse, seu pars convexa *Fig. 3. Tab. 1.* arte sese excipientes. Stria albicans in utraque parte conspicua. Patellites noster lævis, SCHEUCHZERI striatus. Superficies convexa quam maxime cum superficie interna Patellæ marinæ, quæ ad manus est, congruit, delineata a RUMPHIO *Amboin. Rar. Tab. XL. Lit. B.*

Alium Patellitem absque operculo possideo; haud dissimilem *Patella Rumphii* l. c. Lit. M. absconditur uterque inter Conchitas leves & striatas; & haud aliter, nisi diffractis malleo, detegendus.

Inventi sunt in monte ad pagum *Belp*, duabus a Berna leucis distantem, Conchitarum striatorum, lævium, Pectinitum, Ostreorum, Turbinitarum, Cochlitarum terrestrium uberrimo strato, supra *Bernam* ultra 300. pedes Paris. elevato: Parallelum horizonti, altitudinis seu crassitiei 10. ped. Paris. Lapides tanta quantitate ibi inveniuntur figurati, ut arte quasi seorsim argillæ coeruleæ intrusos diceret. Strato huic incumbit aliud ex lapide arenario duro, ejusdem fere altitudinis, sed albicantis coloris. Stra-

to ex arena fluviatili, grysea, margæ coeruleæ intermixta decidua, 4. ped. crassitie, impositum nostrum; unumquodque ab altero distinctum & separatum materia diversi coloris.

Montem istum a fluctibus diluvii universalis ortum fuisse, arguit variorum stratorum ejus situs parallelus horizonti; strati conchiferi altitudo, differentia materiæ stratorum; gravitas specifica materiæ varia. Initium ejus ab oriente, & progressus occidentem versus, ubi prope pagum montis quasi ex abrupto fit finis, in planum terminatus, angulum rectum cum montis facie versus occasum efficiens, exhausti undæ impetus signum & terminus.

Miror, quomodo iste mons celeberr. SCHEUCHZERO, reliquiarum diluvianarum alias ruspatori diligentissimo ac felicissimo, Bernam pluries transmigranti ignotus manserit, saltem ad annum MDCCXVIII. quo ultimus Tomus Histor. Nat. Helv. prodit? malo tamen credere, Illi postmodum eum innotuisse, & in Opere mihi adhuc incognito descriptum fuisse quam imminuti feruoris in perquirenda Histor. naturali Helvetiæ accusare tantum virum optime de Historia illa meritum, utpote Cujus exemplo & scriptis omnia in hac scientia debeo.

OBSEKVATIO XIV.

Dn. D. JOAN. JACOBI RITTERI jun.

Empyema lethale cum sectione cadaveris.

Juvenis 24. annorum, staturæ proceræ, colli longioris, temperamenti sanguinei, Mense Majo MDCCXXXVII. Pleuritide vera corripiebatur ex causa ipsi incognita, diutius, quam par erat, durante. Reconvalescens persensit dolorem gravativum in dextro latere, cum tussi sicca & diffi-

difficili in latere sinistro decubitu ; quæ symptomata vero non impediabant, quo minus laboribus rusticis incumbere. Anni spatio dolor gravativus augebatur, exsurgebat in latere sinistro, supra costam octavam veram, tumor, absque inflammatione, tactu dolens ; respiratio difficilis reddebatur, & sputum purulentum albicans prodibat. Ordinatur A. MDCCXXXVIII. usus lactis vaccini, nullum vero levamen attulit, sed potius morbum exacerbavit. In Nosocomium nostrum mense Novembre ejusdem anni delatus, varia decocta adhibita fuerunt, sed incassum ; exacerbata semper symptomata ; orta febris lenta, appetitu tamen integro permanente ; alvus respondens ; respiratio difficilis ; singulis ternis diebus expuebat materiam purulentam, foetidam, reliquis duobus intermediis nihil rejiciebat ; quo magis expuebat, eo majus levamen in pectore sentiebat ; decubitus supinus impossibilis, ob imminentem suffocationem & intolerabilem oppressionem, erat ; videns, nullos remedia sequi effectus, operationem efflagitabat, quam spe felicitis eventus, ægroti animi corporisque viribus integris, suscepi d. 25. Jan. ann. curr. Apertura inter sextam & septimam costam veram, sub scapula incipiendo a supremi dorsi costa, facta fuit ; ipso operationis die nulla, sequente vero die materiæ albæ, seu puris bonæ notæ libra circiter semis effluebat, cum subsequente levamine, decubitu supino, respiratione faciliore, tussi & excreatione cessantibus, febre mitiore. Injectum primis diebus decoctum hordei simplex, additum dein Millefolium & Scordium. Intus propinatum decoctum pectorale & vulnerarium, detergendi & consolidandi scopo, quo mox puro, mox cum lacte remixto, paucis ante mortem exceptis diebus, usus fuit continuo. Materia primis diebus nullum sed paulatim spirabat cadaverosum odorem. Die 25. Febr. pedes intumescebant ; ordinatum fuit lac vaccinum, quo per 14.

dies usus, sed ob molestiam stomachi suspendere eum oportebat; febris d. 24. augebatur, junctis circa vesperam horribus, respiratione difficili; carnem bubulam, qua avide & sine molestia hucusque vesciebatur, amplius perferre non potuit; materia quovis die semper in eadem quantitate effluebat, ita, ut proventum ejus miratus fuero, usque ad 28. diem, quo materia quantitate diminuebatur, simulque crassior evasit. Injunctio decocti hordei cum Tinctura Myrrhæ amarorem oris contraxit, unde, dein de ea abstinui. Die 1. Martii anxietates præcordiorum auctæ, pedes tumefacti; appetitus dejectus, prostratio virium summa instantem nuntiavere mortem, quæ die 4. Martii hujus anni accidit. Sectio Cadaveris obtulit sequentia memorabilia: Aperto pectore adparuit lobus pulmonis sinister totus fere consumptus; cavitas pectoris eadem ad partem dimidiam materia repleta; oscula vasorum lobi aperta; in interstitiis musculorum intercostalium §. 6. 7. costæ veræ, ex cavationes; costæ ipsæ cariosæ, pleura erosa & consumpta. Dexter pulmonis lobus integer, niger, tuberculis adpersus induratis; cavitas pectoris eadem lymphâ repleta subnava; vasa bronchialia indurata; omentum fere nullum; glandulæ mesaraicæ induratae omnes; Pancreas solito durius. In reliquis ventris infimi visceribus nil præternaturale aderat; in cavitate Pelvis urina copiosa, integra existente vesica. Facta dissectione cerebri, ventriculi anteriores multa colluvie serosa, carnei coloris, repleti erant, ut & cavitas fornicis. An consensus ventriculorum cerebri cum pectore? Plexus choroideus multis hydatidibus refertus, & sanguine tinctus erat; in glandula pineali lapillos inveni duos, granum milii superantes magnitudine, quos inter rariora mea adservo exhibenda demonstranda omnibus; an harmonia indurati Pulmonis & tuberculorum ejus cum lapidescente glandula pineali? Cæterum nec in ventriculo tertio & quarto, nec reliquis

liquis Cerebri partibus quidquam, nisi substantia ejus duriuscula, ad sectionem aptissima, notanda fuere.

(Bernæ Erfordiam missa

d. 19. Jul. 1739.

Tessera

MEDICINÆ CLINICÆ

per analysin

CASUUM CLINICORUM,

ad habitum morborum generalem dogmatico-
experimentalem directam,

oblata

Academiæ Leopoldino-Carolinæ

Naturæ Curiosorum.

D. JOANNE SAMUEL CARL,

Sereniss. ac Potentiss. Regis Daniæ Archiatro,
diætæque Academiæ ASCLEPIODORO.

Cum scientiæ naturalis æqui aestimatores, immo prudentes censores, ad indaginem rerum intimiorem perveniendi historicam phaenomenorum notitiam inter prima requisita merito ponenda judicant; hinc sane nemo rei gnarus ibit inficias, hoc desideratum in evolutione scientifica oeconomiae vitalis, inprimis autem morbidæ (facta non sensu crudo, sed rationali attentione, comparatione & evolutione exactiori,) summæ necessitatis esse, dum ex circumstantiarum, in morbis occurrentium, essentialium & extra essentialium, collectione ac collatione non solum per se ætiologicus actionum ac passionum nexus clarius ac certius patefceret, quam ullæ supposititiæ hypotheses, fabularum nævis ac tritis similiore, quam veritatum evolutionibus,

G 3

scène-

foenerari valebunt, sed etiam inde ex actuum interiorum, tamquam luctarum contra exsurgentes & invalescentes corruptiones directionibus, magis hodegetica manu ductio ministerio medico innotescere deprehendetur, quorsum ductus therapeuticus dirigi ac cum synergia interna medica combinari debeat. Etenim monitum Ciceronianum, a mystis Naturæ in perscrutatione rerum naturalium in genere hanc ob causam ita frequenter inculcari solet, quod *opera naturæ dies confirmet, opinionum vero commenta deleat*, ne hoc hodego præmuniti in variis hypothesium in dies & horas, in modum morum, vestimentorum, gestuum, consuetudinum, &c. variantium, cum & a phantasie ludicris irretiri ac obnubilari nos patiamur, & ita in summum detrimentum delabamur, negligendo facta naturæ, fingendo phænomena facti, sicque declinando ab omni via recti, in innumeros errorum labyrinthos delabamur. Quamobrem scrutatores œconomiae vitalis, maxime illi, qui auxiliatricem manum defectibus naturæ porrigere volunt ac debent, id potissimum sibi semper curæ cordique habuere, ut œconomiam totam vitalitatis, tum integræ, tum labefactatæ, in historica solum *ἀκριβεία* probe evolvant, siquidem non solum antiquitatis monumenta hoc satis declarant, sed etiam moderni ævi revolutiones contra artificiorum ac opinionum commenta de novo inculcant, ut ita regiam naturæ viam loco phantasie fili iterum inveniamus.

Ast cum hoc observandi studium, ob immensas ambages, in diffusissimam profunditatem descendat, nec tamen abyssi penitus attingi & exauriri queat; ideo haud iniquo animo ferri debet, si alii perscrutatores in structuræ animalis indole ac habitu ad morbos; alii in exteriorum efficacia & concursu ad excitandos morbos; alii in animi, aliorum, rerum non-naturalium ac remediorum operatione; alii denique in aliis specialibus objectis exquisi-

tius

tius enucleandis omnem collocant operam. Eſt enim ejusmodi ſcientia œconomix vitalis, in cognoscendo naturali ac præternaturali corporis ſtatu occupata, tantæ neceſſitatis ac utilitatis, & ita conſequenter etiam tantæ profunditatis, ut haud unus oculus unaque dies ſufficiat pro toto complexu, imprimis ad obtinendum, artis ope, dextrum ſcopum neceſſario, debite adprehendendo; ſed requiritur, dum dies diem docet, ut animi omnem nervum impendant, & ita ex mutuo labore, tandem in ampliſſimum centri ambitum, qui tamen nil curioſi, vel alieni, admittit, aditus aperiatur.

Quamobrem uti cuivis obſervandi methodo ſuis competit locus, utpote ad unam certitudinis & utilitatis metam ducenti, & unicuique instrumento ac hodego liberum exercitium in activitatis exercitio eſt reliquendum; ita & illi eandem libertatis veniam ſervant, qui magis in ſimpliciſſimo naturæ tramite ordinem ipſius, prout morbo ſe ſe opponere ſolet, ejusque ſpeciales ac individuales recessus ſolum attendere laborant, ut ita ſolam illam a Veteribus jam electam viam, determinationum ſcilicet & operationum autocraticarum, attendere, & ad eum miniſterii ſcopum dirigere queant.

Hæc methodus obſervandi cumprimis in chronicis morbis cognoscendis utilis maxime propterea judicatur, quoniam in acutis luſta valde aperta ac repentina exiſtit, adeoque omnibus, etiam uno quaſi oculo videntibus, facile manifeſta redditur, & hinc ſola expectatione, raro autem promotione, ſublevatione multa & excitatione multa ac laborioſa ſalutaris ejus eventus accelerari debet; in chronicis vero materia peccans morboſa eſt copioſior & manifeſtior, activitas eluctatoria magis deſaſſata, viſcera ac colatoria, tamquam instrumenta luſtæ, diuturno uſu deſtructa; quare tunc artis miniſterium absolute fere requiritur, ut majori cum diligentia

56 *Exactæ analyseos Casuum Clinicor. necessitas & usus.*

tia ad vias, defectus & difficultates medicinæ internæ attendatur, atque ita locus, tempus, modusque adnotetur, ubi commodè negotio vitali obstetrices manus porrigere possit.

Intentio hæc, chronicos adfectus attentius ac intimius cognoscendi atque in & ad habitum pathologicum ac therapeuticum deducendi, fuit revera præcipuum objectum in Schola medica didactico - experimentalis, adeoque etiam Societatum & Academiarum variarum, ut ita necessaria acutilia semper seligere clariusque demonstrare, atque a nudo speciosorum, curiosorum & incertorum titulo liberata, veluti supellectilem pretiosam ærario medico pro futuro perpetuo usu, inferere valeant.

Quam ob rem, cum Germania hoc mercaturæ genere præ aliis terris ac regionibus magis abundet, merito utique non *arbitræ* vel *ad hoc* agit, si nil novi aut alieni proferendo, sed solum illum scopum præfixum omni modo adjuvando, quibus suum doliolum per urbem volutet, ac congerat, quidquid ipsi utile, etiam in simplicitate summa, hinc & inde occurrit, quo doctiores viri epicrises tales leviores in aptiores & perfectiores deducere, salutaria evolvere ac colligere, manca vero semovere valeant.

Hic est scopus, hæc meta, simplicissimarum harum observatiuncularum, ac tentaminum, eorundemque dogmaticæ evolutionis, quas, ne plane otiosus videar, aliorum usus & contemplationi sistere placuit, cum voluntas pariter ac facultas omnis, ad curiosa & sublimia adscendendi, me deficiant.

OBSER.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. JOAN. SAMUEL CARL,
Hydrops ascites.

Vir 73. annorum, sanguineo-melancholici temperamenti; habitus corporis alias robusti athletici animi quidem activioris & sensibilibioris, sedati tamen, prout ex moribus adparuit., vitam inter varias corporis & animi turbas transigit, minime vero aularum vitiis diætheticis reliquisque vitæ erroribus succubuit. Jam per aliquot annos in senectute vegeta vitæ sedentariæ negotisque processum juris turbulentis, immo extero ac sanitati minus faventi climati sese exposuit. Inde elapso paucorum mensium spatium, œdemate pedum, somnolentia insolita & respirandi difficultate laborare cœpit. Post solstitium æstivum subito dicta hæc symptomata increbescunt, & abeunt in pleuriam ascitem. Abdomen cum pedibus intumescere pergunt. Respirandi angustia augetur: Urina parca livida prodit: Alvi successus deficit: Pulsus etiam mature inæqualis redditur. Ager hinc sponte, absque Medici consilio, ob plethoram, ad Venæsectionem properat, immo ob hæmorrhoidum emansione[m] etiam hirudinum adplicationem & acidularum usum in auxilium vocat. Pro leni laxatione solum Pilulæ polichr. nec non potiunculæ ex Rhab. Fol Senn. & Manna adhibentur. Pro resolutione ac diuretica excretion[e] promovenda Decocta & juscula ex Rad. aper. Vincet. Pimpin. alb. Pareir. brav. Elixiria amara & similia adsumit, sed nullum remedium tolerabilis erat energię, quin potius malum festinante gressu properabat in sphacelum pedum & febrem inflammatoriam, lethali exitu sese terminantem. Sexto cadavere deprehenditur abdomen ichore repletum, Hepar ac glandulæ meseraicæ nigredine

Ab Med. P. Vol. VI. H duræ

duræ corruptæ, pulmones itidem nigra: flaccidæ & corrugatæ.

Epicrisis.

Casus hic unicus loco paradigmatis status morbi ascitici inservire potest, ex quo simul facile notas clinicas aliis observationibus pathologico-therapeuticis adjicere possumus.

Quotquot unquam asciticos observare licuit, eorum omnium morbus ut plurimum hoc modo se se manifestavit, eorumque status viscerum post mortem ita manibus oculisque deprehenditur; id quod & aliorum observata testantur per omnem temporum seriem.

Quamobrem ad viscerum & organorum colatoriorum vitalis œconomia corruptionem, quod & quomodo in ortu ac progressu ad excitandum gravem huncce morbum ea conferat, primarius respectus est dirigendus.

Maxime vero Hepatis, visceris tam magni, tam molliis & adeo indispensabilis necessitatis ac utilitatis, quod & quomodo longinquo temporum tractu sub vario humorum abundantium & vitiosorum transitu, tantisque animi turbis, ad ejus labefactionem omni impetu tendentibus, tandem hoc colatorium serum biliosum non rite separare, sed potius in texturæ teneritudine obstructionem scirrhosam suscipere ac perferre valeat ac debeat, paulo exactius ratio habenda erit.

Inde enim absoluta quasi necessitate regressus lymphæ per sua vasa, intra Hepatis substantiam abundantissime dispersa sufflamatur, atque humor iste in motu perpendiculari suspenditur, immo ruptis vasis tenuioribus effunditur ac in partibus inferioribus pedum & abdominis pro stasi & insequente plenaria corruptione colligitur.

Difficultas in constituendo ordine causarum sæpius
hic

hic obtingit, num visceris labes sit causa prima corruptionis humorum, velnum humorum impuritas viscera contaminet, obruat, infarciat, atque ita instrumentorum vitalium structuram corrumpat ac destruat.

In Hydrope a febribus corruptis & suppressis, scabiei, cacochymiae vel cachexiae retropulsione, similibusque causis oborto, depravationes fluidarum partium, tandem solidarum, & organorum vitalium destructiones post se trahere solent. Ast plures casus asciticorum occurrunt, praecipue consistentis & senescentis aetatis, in quibus quidem abundantiae & mixtionis vitia observantur, sed qualitatis impurae vestigia nulla adparent.

Unde magis ex viscerum diuturno usu labefactio talis ingruit, maxime vero ex abundantiae ac consistentiae spissioris vitio, immo ex motu perpendiculari tam sub aetate ac vita sedentaria, quam ab animi turbis, magis impedito, hoc parenchyma glandulosum tandem obstruitur & ejus textura mollis induratur.

Prout vero hic status, modus ac ordo fiendi in generis ascitica se se facile oculis mentis ac corporis cognoscendum sitit, ut pateat ratio, cur in hanc praecipue aetatem cadat & ab hisce certis causis procatasticis promoveatur ac suscitetur; sit magis ad tractationis therapeuticae epicrisin nunc progredi debemus, ut innotescat, quid de ordinariis indicationibus ac indicatis rationis ac experientiae dijudicatio spondeat.

Ante omnia, cum morbus sit aetatis consistentioris ac senescentis, id quam maxime a priori & posteriori notandum

dum & observandum est, quod, præsentē communiter virium imbecillitate, in genere impetus methodi ac medicamenta consueta drastica minime conducant, si vires vitæ cadentis jam deperditas præ- ac immaturo ausu non penitus destruere velimus. Haud enim illa excusatio, illaque animi bona intentio, & mala inventio hic habet locum, in gravi casu tentandum aliquid esse, experimentum novum methodi ac medicamenti, maxime heroici, esse capeffendum, quoniam morbus nihilominus ad mortem vergere soleat. Ast rationalis therapia non bruto impetu grassatur in vitalem corporis humani œconomiam, ætate ac morbo jam turbatam, nec per mortes experimenta captare gessit. Quodsi status vitalitatis depravatus medicina in- & externa prorsus non potest reparari, tum præstat, immo naturæ lex exigit, prognosi verâ id explanare, sicque scientiæ integritatem in artis imbecillitate conservare, therapiam vero ita dirigere, ut symptomata nulla violenta temerarie excitentur, morbusque cæteroquin insanabilis ad minimum placide ad mortem decurrat.

Hæc animadversio præscindit conamina ac tentamina varia, inprimis quæ ex Chymiciæ fonte hauriri ac desumpti solent pro latice hydropico expurgando, immo pro novo balsamo sanguineæ massæ suppeditando. Quodsi enim in Hydrope a corruptis intermittentibus febribus prognato, simile chymicum conducit remedium, tam certe illud in eodem morbo, ex graviore viscerum depravatione oborto, salutariter adplicari haud potest. Hinc lenitas methodi ac medicamenti hic potissimum commendari meretur, contra solennes impetus, theoriæ illi fallaci superstructos, quod

hydro-

hydropicorum vitalis status a phlegmatica saburra debilitatus sit, adeoque absolute drastica purgantia, diuretica, &c. exigat.

Missiones sanguinis tempestive institutæ infarctus humorum tandem in obstructions degenerantes in visceribus præcauent, nec in senescente ætate sunt omittendæ, immo magis, quam in juniore, continuandæ, quoniam mobile vitæ genus tunc abit in sedentarium, diæta cruda in mollem, animus liber in sollicitum.

Maxime vero hæmorrhoidalis ac menstrua evacuatio est respicienda, ut ad promotionem & conservationem harum excretionum ministerium artis dirigatur, inprimis si menstrua cessent, ut Venæsectio derivatoria substituatur; si hæmorrhoides emanent, aut turbentur, ut vicaria hircudinum applicatio suscipiatur, & quidem debito ac convenienti tempore.

Sicuti vero præservatoria missionum sanguinis commendatio summæ necessitatis ac utilitatis est; ita nimis tarda protractio earundem, quando erumpens adfectus hydropicus viscerum labem jam radicatam monstrat, immo quando febrilia pathemata accedunt, nullius plane usus est, sicque vulgi dictærium confirmatur, quod ventilationes sanguinis, curatorio scopo in paroxysmorum ac symptomatum initiis aut augmentis institutæ, malum magis accelerent ac confirment, vires vero pro ulteriores resistentia necessarias præmature deiciant.

Evacuationes hydragogæ, etiam leniores, pro temperamenti diversitate selectæ ac institutæ, ejusdem census sunt. Celebris quidam Medicus usum Gummi guttæ, de flagratione cum spir. Junip. correctæ, tanti habuit, ut ad gr. X. & XV. pro sero hydropicorum jamdum extravasato ac in cavitatem abdominis collecto, eam adhibere se posset cum summo effectu, gloriaretur, quoniam instar spongiæ

extravasatum serum porositas intestinorum imbiberet, sicque commode illud evacuari posse. Ipsa etiam radix Jalapæ in pulvere & Essentia, itemque ejus resina ad gr. V. X. XII. satis efficax robustis est hydragogum atque præsentē adhuc viscerum permeabilitate saburrā serosā feliciter ac blande eliminat. Quodsi vero gravior qualiscunque jam adsit viscerum labes, tunc & morbum facile auget, & mortem ipsam accelerat. Malim ergo minister naturæ esse in mortis languore, quam magister morbi in naturæ ruinā. Idem & de aliis purgantibus sentiendum. Nam & rhabarbarina & Sennata ac mannata flatulentias excitant, hepatisque & reliquorum viscerum tonum labefactatum plus debilitant & enervant, quam quidem vel in genere de quibuscunque impuritatibus, vel in specie de seroso latice exterminant.

Sic quoque alia purgantia magis specifica, velut oleum ex arillis Samb. Rad. Ir. nostr. Colocynth, corr. &c. minus conveniunt ratione causæ materialis, scilicet viscerum corruptionis. Et sane, sublata feri hydropica extravasatione copiosaque collectione, ægri in hecticam delabuntur consumptionem, manente tamen causa prima, visceris nempe labe. Proinde irritum plane est, si in cura Hydropis de feri colluvie removenda tantopere solliciti esse velimus, cum facili negotio tantum semper restituatur, quantum antea excretum fuit.

Quodsi vero quispiam pro anoterica & emetica evacuatione feri ideo pugnare velit, quoniam concussio talis fortior indirecte pectoris & abdominis languescentem tonum excitet, & ita infarctus, obstructions scirrhusas minuit, dissolvat; tum profecto suscepta talia molimina rarissime experientia salutari effectu confirmabit ac corroborabit.

Diureticam evacuationem per lixiviosa, catarrhalia,
speci-

specifica, Rad. Vincet. Pimpin. alb. Ari, Pareir. brav. Armorac. pulv. bufon. &c. neque a priori, neque a posteriori scopum attingere, facile intelligi potest: Non enim serum in sanguine fluctuans, vel quantitate excedens, vel qualitate corruptum ac noxium evacuari debet; sed humores ex colatoriorum organorum destructione depravati, necessariam sui correctionem & evacuationem exposcunt.

Trepanatio in capitis læsionibus uti sæpissime erronea ac frustranea in chirurgicisprehenditur, sic & paracentesis asciticis breve ac leve solamen adferre solet. Ipsi operatores post prægressam aut admissam levem refrigerationem successurum prædicant internum ardorem ac præcipientem transitum in sphacelum in- & externum.

Acidularum usus nullo prorsus modo convenit cum viscerum asciticorum constitutione: Humiditas enim relaxat & tonum viscerum, tam sub morbo, quam sub ætate senili labefactatum, tanto magis destruit; Vitriolico - martiale autem principium simul viscera obstructa ulterius constringit, unde vel parvus earum usus morbum auget, mortemque accelerat, id quod ipsam quoque plebem haud fugit, a qua idcirco hac prognosi acidularum consilia communiter coronantur: Nun wirds bald zu Ende gehen, die Junge, weide sind angegriffen, und Brunnen erfordern starcke und innerlich noch gesunde Leute.

Ex eodem fundamento virtutis constrictoriæ etiam martialia remedia nullius sunt securitatis: Infarciunt magis & constipant viscera & colatoria jamdum condensata, id quod etiam salia volatilia efficiunt. Nunquam ergo conditio depravata sanguinis & viscerum per martis sulphur balsamicum corrigitur, uti fautores similium remediorum audacter promittunt, sed hydrops cum hæctica citius conjungitur, & ad supremum fastigium deducitur.

Mercurialia & Antimonialia, communi ac sublimi ar-

te præparata, nullius fidei sunt. In morbis sanguineis ubi obex coaguli ac corruptionis lymphaticæ deest, humores jamjam attenuatos nimium resolvunt, ac colliquationes corruptivas inducunt. Recens est casus, qui ad medicinam forensem, politicam ac theologicam spectat, ubi hydropicus pro mitiganda dyspnœa Electuarium ex Conservis & Syrupis aliisque pectoralibus cum mercurio dulci remixtum, adsumsit, indeque in vehementem salivationem, cum totius oris exulceratione, incidit. Tincturæ antimoniales non ex sulphure Antimonii, sed ex tenui salsedine constantes, uti aliæ alcalinæ ac tartaræ, lenem abstersivam ac resolutoriam diuresin excitant ac promovent.

Inter alterantia præstant imprimis amara catarrhalia aliis stimulantibus, quacunque forma adhibeantur, nova tamen viscera non producant. Quorum natura ipsa non tendit, eo adhuc minus pervenire potest ars. Hinc juniorum Hæctica & annosiorum Hydrops, dum eidem fundamento sunt superstructa, etiam pari difficultate medendi, & pari prognosi ad mortem usque gaudent. Quodsi Hydrops a febribus vel aliis morbis lymphaticis corruptis productus fuit, adeoque viscerum integritas adhuc præsto est, tunc omnino utilitatem præ aliis majorem præstant amara illa balsamica: Ubi vero viscerum status scirrhusus, unacum pulsu febrili ac superiorum contabescencia jam observantur, ibi sine balsamica aromatica & resinosa amarities magis commovet & hæcticam exacerbationem inducit, quam stiles scirrhusas emollit ac resolvit. Interea præ reliquis omnibus aliis medicamentis magis profunt Essentiæ, Pilulæ & Infusa amara, catarrhalia resolventia, quæ etiam cum salibus digestivis in sicca & fluida forma, referandi scopo, adhibitis, commisceri possunt.

Si itaque ascitem cum hæctica complicatam, ob simile fundamentum, similemque lentam indolem, non tam curan-

curandi, sed saltem mitigandi scopo, una eademque medendi methodo tractare cuidam placeat, & quidem abstergendo inquinamenta ulcerosa, & discutiendo stasin invalescentem, ille facile deprehendere poterit, num certis & blandius ad metam tendat atque deducat naturam labilem.

Externa saturnina pro ardoris ac gangraenae incremento avertendo exiguum quidem, non tamen minus promittunt auxilium, quam ab aliis chirurgicis expectare licet. De reliquo sufficit diæta puerperarum: Modicum cibare & reliquum naturæ committere.

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. JOAN. SAMUEL CARL,

Scabies climacterica.

VIr 49. annorum, cholérico - sanguinei temperamenti, a juventute valetudinarii status, tenerioris animi corporisque habitus, sæpius pectoris adfectibus (unde perpetua quasi tussi laborabat,) & nephriticis infestabatur doloribus, eaque propter diætæ ac animi morum ordinem & temperiem inde observare didicit ac statuit. Hic corripitur scabie humida, adfectu etiam in pueritia nunquam sibi familiari, quæ brevi tanta capebat incrementa, ut in die bis indusium mutare coactus fuerit, quoniam illud semper madore putrilaginoso ita repletum erat, ac si in pus sincerum fuisset immersum. Ob teneriorem ac sensibiliorem ægri constitutionem haud consultum erat, ut scabies ista more aliarum impuritarum humorum tractaretur, præsertim cum levissimum frigus admissum illico retropulsionem & pustularum exsiccationem induxerit, cum halitu ex ore foetidissimi nidoris. Hinc suadebantur tem-

Act. Med. Vol. VI,

I

pera-

peratissima mundificantia, ex Tinct. antim. tartar. Ess. alexiph. temper. pulveres absorbentes, & juscula medicata ex Herb. Chæref. Hed. terrestr. Nummul. Urtic. Rad. Cichor. &c. Continuat sic scabies per dimidium, & quod excurrit, annum, tum per se successive exsiccat, & ope exiguae quantitatis vngt. mercurial. ad carpos manuum applicati, tota corporis peripheria iterum mundificata fuit. Superata hac scabie æger valetudinarium statum ita veluti amisisse deprehendebatur, ut sexagenario major perfectiori valetudine frueretur, quam olim in juventute. Quamobrem ipse sibi sæpius de crisi hac climacterica gratulabatur.

Alius magis sanguineo - melancholici temperamenti eandem crisin scabiosam expertus fuit sub septimo ætatis septenario. Scabies vero ita humida & purulenta erat, immo multis ulceribus quoque aucta, ac si madore sanioso in dies totum corpus diffunderet. Adhibebantur statim laxantia & mundificantia interna, omnia autem validiora purgantia & commoventia sedulo evitabantur, inprimis cum iam constabat, scabiem hacce non ut recentem quandam impuritatem ab extra humoribus communicatam, sed tamquam chronicam, & ab intra ratione ætatis successive genitam, hac crisi lenta expurgari debere, id quod etiam adeo felici contingebat eventu, ut æger summam, immo firmiorem orthostadium nactus fuerit, quam antea in junioribus annis possederat.

Alius magis melancholico - cholericus habitus, sedentariæ pariter vitæ, & ratione animi morum in æquali placido statu constitutus, sub periodo climacterica illa magna ac prima, simili, sed magis sicciore scabie corripitur, magisque ardente, rodente ac mordente, quam humida pruriginis molesta. Petit hinc anxie profligationem hospitis in negotiis suis adeo sibi adversi. Recusatur pettum, cum morbo gravius sit futurum. Mundificatio catarrhalis per
EM.

Ess. alexiph. succin. tentabatur, & externe solutio Sacchari Saturni pro temperando ardore in manibus admittitur. Durat adfectus per annum fere; tandem cessat, ægerque integram valetudinem recuperat, succedente simul majori firmitate ac aliquali obesitate, qualem antea non habuerat.

Nullam sane mentionem injicerem sub recensione horum scabiei casuum, criseos climactericæ, etiamsi valetudo firma inde prodiisset, utpote quam generali mundificationi humorum tribuerem, nisi in alio quodam subjecto crisis talis male cadens attentionem suasisset. Aliquis agnatorum petit per litteras consilium pro uxore, in periodo climacterica ætatis suæ constituta, scabie vero foedissima per totum caput obfessa, ut etiam in luis venereæ turpissimam suspicionem apud plebem, immo & ipsum Chirurgum incurrerit. Rescribo eidem, unice esse eo adlaborandum, ut temperatissime mundificetur massa humorum & crisis lenissima promoveatur. Chirurgus vero adgreditur scabiem ut veneream per consueta varia interna & externa heroica remedia. Brevi post adveniunt litteræ obitum scabiosæ repentinum nunciantes. Exitus hic funestus multos in admirationem trahit, cur scabies simplex tam malignæ fuerit indolis. Non immerito vero a malignitate materiali recedimus ad turbationem depurationis spontaneæ climactericæ, immo criseos chronicæ, quæ sæpe per exanthematicam excretionem beneficio transpirationis, aut etiam diarrhæam quandam contingere solevit.

Pro confirmatione hujus observationis & ulteriori ejus explicatione reminiscor adhuc casus cujusdam, ubi vir 81. annorum cholérico-melancholici temperamenti, juventutem morbose, virilitatem vivide transigens, in senio vero duris cibus pro jentaculo, haletibus nempe, cucumeribus, &c. indulgens, psora corripitur, squalore furfuraceo faciem

per integrum annum obsidente. Transiit per se malum, postquam jentaculum haustulo vini absynthiaci obsignare sivevit, ut senex decennium adhuc ad impleverit.

Epicrisis.

Antiquitatis mos erat, naturæ facta sollicitè observare, & in occultis factorum modis ac viis magis intellectus, vel potius ratiocinationis defectum, sub titulo *qualitatum occultarum*, profiteri, quam rem experientiæ evidentiis pernegare. Inde vero in eam inciderunt Charybdim, ut nimis superstitiose sæpe phænomenorum perscrutationem evolverint. At recentiores in profundiorē delabuntur Scyllam, dum facta naturæ, experimenta atque phænomena perpetuæ ac constantis observationis tamquam dubia, incerta & fallacia negare, damnare, rejicere, non verentur, ut saltem in dies renovandæ philosophiæ colores tanto apertius factis naturæ inducere valeant.

In hunc censum duci meretur observatio, ne dicam doctrina, de motu naturæ critico ac climacterico, immo quidquid ad historiam hujus phænomeni pertinet. Media ac regia via est via virtutis, sapientiæ ac veritatis, a qua in utrumque latus deflectere idem est, ac in errorum sententiam labi.

Actus vero criticus & climactericus habet fundamentum in œconomia cœlesti, immo divina, unde a sola ratione alienam doctrinam crisma repetere non valebimus. Prout enim substantiæ visibiles ipsarum quoque creaturarum terrestrium, numero ternario in unitates compinguntur, ita attributa unitatum ternariarum septenario absolvuntur. Hic est iconismus & parallelismus invisibilium in visibilibus, in quibus explanandis ulterius jam non desudabo, utpote contentus rei actu existentis veritate.

Actus

Actus criticus etiam in numero dierum, septimanarum, mensium, & annorum, medicis observationibus ita confirmatus est, ut qui generaliter de eo dubitant, ad minimum fundamentum rei in dubium vocare nolint, sed unice causam status periodici in peculiari materiæ conditione, motusque certa inde subsequente alteratione ponant, vel secundum recentissimæ opinionis chimæram in harmonia præstabilita quærendam ducant.

Quis vero amplius in dubium vocabit Naturæ factum, cum opinionum ac explicationum commenta plura jam circa hoc objectum dies deleverit? Quis non cognoscit, qualem annus septimus, ut criticus primus ætati humanæ adferat in vitalibus alterationem. Quis non attendit anni critici secundi effectus in utroque sexu, pro conservatione speciei & inde dependente negotii generationis adparatu? Quis contingentem circa dimidium septenarii septimi, anno nempe 24. negabit mutationem, intuitu incrementi corporis quoad longitudinem tunc cessantis, itemque illam, quæ plenarie absoluto septimo septenario, respectu evanescentis tunc potentiæ generandi? siquidem tunc, quando etiam non amplius in latitudinem crescunt fæminæ, cum mensium cessatione etiam sterilitas ingruit.

Ratione criticorum vero dierum in praxi clinica attentior commendatur observatio, ut ita manuductionem obtineamus, quomodo non solum ad actum vitalem elustatorium respicere, sed & præcipue eidem prudenter subvenire ac ipsum debite adjuvare, artis ope, conveniat. In acutis periodus criseos septenariæ omni sedulitate observari debet, quia turbæ etiam fortuitæ, plerumque damna irreparabilia post se relinquere solent. Brevissima crisis in peste est, utpote quæ intra periodum dimidii septenarii primi contingit, adeoque communiter tertio vel quarto die ægri luctam bene vel male absolvunt. Mitiores crises ma-

lignarum, continuarum & continentium expectant complementum septenarii primi & secundi. Qui vero motus elutatorii in hisce februm speciebus ex peculiari vel indivi-
dui, vel materiæ conditione periculosiores sunt, illi pari-
tor dimidiatis septenariis absolvuntur, unde inflammationes
internæ & externæ discussionem ultra dimidium septenarii
primi non admittunt. Variolarum ac morbillorum perio-
dus critica duplicem septenarium comprehendit, scilicet tem-
pus ebullitionis separatoriæ, tempus excretionis, suppura-
tionis, ac tandem exsiccationis. Quævis periodus particu-
laris habet dimidium septenarium. Hac ergo ratione in
quatuor periodis universum schema hujus morbi absolvitur,
ita tamen, ut actus, qui intra unam periodum absolvi de-
buit, in altera difficulter, immo plane non contingat &
succedat, id quod cum dolore ac nausea sæpissime experien-
tur medentes, indeque prudenter cognoscunt, quomodo
naturæ ductum prudenter sequi & in casu necessitatis salu-
tarem ejus intencionem adjuvare debeant.

Actus criticus in numero ac mensura temporis pari-
ter notari, immo intimius cognosci posset, nisi frequentis-
simi errores in pharmaceutico ac diætetico regimine com-
mitti soliti, ordinatum cursum naturæ in debellandis mor-
bis æque, ac in sanitate conservanda certam ac statam pe-
riodum servantis, ut plurimum destruerent & inverterent.
Exempli loco etiam sit menstruus fluxus, cujus periodicus
recursus an secundum mensem aut phases Lunæ, an vero
potius secundum periodum tertii septenarii dierum sit men-
surandus, cuilibet facile innosceat, dum crises minus son-
ticæ plerumque sunt languidæ & ad tertium septenarium
dierum facile protrahuntur, in quo initium, ad quartum
usque septenarium sese extendens, sub ulteriori progressu
ambitum menstruum absolvit. In febribus intermittenti-
bus similis actus talisque numerus ac mensura critica exqui-
site

sive observantur, immo adhuc clarius notari ab omnibus possunt, nisi ut jam dictum errores in medendo & regimine ordinem huncce Naturæ contra morbum pugnantis intempestive turbent.

Stat itaque hæc veritas, ab experientia desumpta, firmo prorsus talo, actus principii corporis nostri rationalis tam ad sanitatem restituendam, quam conservandam necessarios, intra limites certi ordinis, mensuræ ac numeri esse comprehensos, & eodem prorsus modo in statu hocce diverso eosdem perpetrari & absolvi. Adeoque etiam negari non potest, quod elapsa qualibet fere periodo septenaria singularis itidem actio despumatoria, separatoria & excretoria magis promoveri soleat. Hinc, cum septimus annorum septenarius in corpore humano insignem alterationem quoad vitalia negotia inferat, prout jam dictum fuit, nemo utique propterea mirabitur, quod critico hoc tempore, pro conservanda ulteriori corporis integritate, adhuc separationem & eliminationem aliquam impuritatum in eodem hastenus genitarum, vel ab extra eo delatarum moliat, immo actu sollicito & attento languide exequatur activum illud principium.

Quodsi vero scabiosam efflorescentiam in hunc censum criticæ ac climactericæ depurationis minime referendam esse quis judicare velit, cum saltem sit malum a speciali ac individuali dispositione subnatum, paucisque obveniens, is saltem perpendat & in memoriam revocet alias hisce non absimiles magisque frequentes & solennes eidem ætati excretiones salutare spontaneas & activas. Nonne enim exempla prostant satis copiosa, quod sub iisdem periodis climactericis sudores ac diarrhoeæ chronicæ evenerint, iisque crisis orthostadia successerit, si bene, placide ac æqualiter decurrerunt; itemque quod tales, si turbatae, inordinatæ

natae aut fortuitae fuerunt, certissima ac evidentissima saepiusque funesta damna induxerint.

Utut autem sit, scabiei tamen in periodo climacterici magni evenienti, titulum criseos chronicae ac climactericae, sive actus naturae destinato quodam tempore expurgantis, non dabimus; ast experientiae etiam duplici locum non denegabimus, post scabiem nempe talem placide decurrentem firmam adhuc, contra morem senii incipientis, sanitatem insecutam; & contra, ex impedita hac depuratione, subito valetudinis detrimentum, immo interitum plane acceleratum fuisse.

Quodsi itaque scabies in juniore aetate (in qua etiam annorum septenarios haec crisis observat, scilicet primum & secundum, uti sedula observatio saepe docuit,) absolute postulat prudentem medicam tractationem, ne excretionum molestias dolorosas arduasque illico sopientibus reprimamus: ita certe in senii initiis hanc cautelam tanto magis observare debemus, ne contra intentionem Naturae, maxime in ejus necessario ac utili, immo inevitabili, molimine, quidpiam tentemus.

Scabies ergo juniorum (qui pro corporis augmento largiore lymphae collectione indigent, & ubi tamen laudabilis iste humor facile in crasi sua gelatinosa per dietam crudam acidamque coagulari & corrumpi potest, adeoque frequentiori depuratione non opus habet,) requirit ministerium actui naturae adpropriatum, ut vel depuratio interna spontanea toleretur, ac sub legitima dieta saltem adjuvetur ac promoveatur, vel materia corrupta corrigatur atque ad evacuationem faciliorem disponatur. Experientia tunc jubet catarrhalia, resolventia diuretica, lignosa in usum vocare, iisque purgantia interponere & specifica corrigentia, sulphurata, mercurialia in - & externe debito tempore subjungere,

Quodsi

Quodsi juniorum vigor hunc ordinem ac methodum postulat, tum tanto magis adultiorum fervor, immixtus incipiens, stimulum quendam, non vero remoram, requirit, ut lucta chronica cum languida expeditione ad metaspēratam tendat. Quæcunque enim methodus in omni morbo securitate alteram superat, ea & necessitate & certitudine excellit. Ita in scabie adultiorum, uti & juniorum præstat, si temperata mundificatione & materiæ peccantis correctione motum excretorium, si etiam specialis crisis non subsit, potius adjuvare, quam symptomata molesta statim suppressere.

Nemo itaque risum ac lusum Harvæanum moveat, si in scabie tali chronica adultiorum, quam pro crisi climacterica ex sollicitudine aliqua reputandam esse sustineo, methodum medendi per expectationem omnibus stimulis ac evacuationibus heroicis mercurialibus, antimonialibus, lignosis præferam. Natura enim in lucta peculiari atque sollicita, qualis est critica talis, admodum sensibilis est in semel susceptis moliminibus, adeoque facile in turbas, non ita repente iterum placandas, conjici poterit. Unde sola diætā simplex sub anno climacterico, consistens in temperantia, victu tenui, animi libertate, potu ac motu adproprio conjunctis, plus valebit, quam ingens mundificantium specificorum farrago.

Medicina si quæ in auxilium vocari debet, non tam opus est, ut talis unice ex pharmaceutica desumatur penus, siquidem præter dolorum molestiam reliqua sanitas in omnibus actibus vitalibus integra permanere solet; sed sufficit prudens ægrotorum regimen quoad animi pathemata ipsamque diætā, & tunc medicina in alimentis optima est, si scilicet mundificantia anticatarrhalia & diuretica lenia, veluti Rad. Cichor. Scorzon. Petrosel. Herb. Chærefol. Fumar. Urtic. Hed. terr. Acetos. Nasturt. Sem. Anis. Fœnic. Junip.

Acton. Med. Vol. VI.

K

&c.

&c. jusculis, carnibus, aliisque cibis adjiciantur, utpote qua ratione salutare horum virtutes commodissime ad M. S. deferri valebunt.

Ex pharmacia autem specialiori prodeant Essentiæ ac Tincturæ aperientes, antitarrhal. alexipharm. Succin. Tart. Lignor. Pilulæ polychr. &c. quibus remediis nunc & tunc, ut vulgo dicitur, æger optimo cum effectu, observatis simul hætenus recensitis regulis, uti potest. Acidulæ ac thermæ absint; commovent enim ac reprimunt violento impetu, ac insuper qualitas vitiosa lymphæ aquoso-vitriolico robore non subigitur.

Mercurialia sunt tonsorum heroica fulmina, ad quæ interdum nimis mature confugiunt: Turbant autem certe motum depuratorium. Peregrinum illud fermentum magis in sanguinea massa, quam solis lymphaticis humoribus hæret, hincque magis antiscorbutica, quam antivenerea correctio requiritur. Martialia communiter viscera constringunt, quæ pro secretorio actu absolvendo pervia esse debent. Commentum illud de sulphure martis balsamico aperitivo exolevit hodie, insuperque experientiæ solidæ, immo fundamento analytico a priori contrarium est.

Sulphur simplex adsumtum impuritates scabiosas ab interioribus corporis partibus ad exteriores pellit, uti externe adhibitum ad interiora easdem reprimat. Pulveribus absorbentibus & temperantibus hinc admisceri solet; potest vero etiam absque damno omitti. Sulphurata reliqua vel sunt a menstruo oleoso, uti e.g. Ol. Junip. magis exaltata, vel sunt sulphure destituta, ut Tincturæ Antimon. & Sulph. quæ sunt Tincturæ saltem salinæ alcalinæ; unde hoc scopo pro diuresi leni adhiberi poterunt. Externa quævis, maxime sub initio & incremento, sunt suspectæ notæ. Sulphur cum Rad. Helleb. alb. effertur tamquam specificum in linimentis, varioque usu, præmissis internis. Mercurius vi-

vus.

rus in Unguento ad carpos & tarfos securius adhiberi potest. Solutio Sach. Saturni temperat ardorem æstuantem in artubus.

Epilogi loco jam adhuc quædam pro cognoscendis fundamentis ætiologicis hujus mali adducam, ut quomodo causa continens se se habeat ad antecedentes omniumque harum conditio ad crisin climactericam, pateſcat. Adfectus hic præcipue observatur in subjectis diætæ lautæ, vitæ otiosæ, animi magis mobilis. Quando vigor ætatis in subsistentiam vergit, hinc & secretionum successus segnius contingit, & inde ferositates remanentes magis acriores evadunt, sicuti ipsa urina spissior & sanguinolenta magis redditur. Sub his ergo circumstantiis fieri aliter haud potest, quin serum istud salum lympham, veluti acetum lac, in coagulum & congruescentiam deducat. Corrupta itaque lymphæ eo tempore, quo natura generalem œconomiam vitalis alterationem subit, exposcit etiam universalem depurationem, ne ab eadem stagnante & retenta colatoria organa aliæque viscera obstruuntur, sicque phthisici & ascitici adfectus subsequantur.

Hæc consideratio pathologica a priori, uti fundamento rationali non destituitur, ita tanto magis confirmat epicrises clinicas circa methodum ac medicamenta posita. Ante omnia igitur actui tali depuratorio liberum progressum in universali distributione per omnes partes, in quibus diaphoretica solennis sanguinis despumatio contingit, procurare, immo expectando eundem promoveri debemus, cum & particulares apostases ad loca specialia, teste pedum œdemate, tolerantiam ac prudentem tractationem postulent.

Tandem etiam de Scabie quadam particulari pauca, occasione observationis cujusdam, adjicere lubet, & quidem de illa specie, quæ in membro externo erumpens vix thal-

leri peripheriam superat, & tamen per longum temporis spatium, immo totius ætatis cursum ita durat ac tolerari debet, quoniam manente aut revertente hac excretionē sanitas illibata manet, facta vero ejus retropulsione subito fermentatio febrilis morbida periculosa succedit. E multis exemplis quotidie fere obvenientibus, unum de universali, & unum de particulari recensebo. Fœmina quædam a prima statim nativitate per totam corporis peripheriam gestabat albam, cuticulæ, instar Lepræ, deturpationem, exceptis iis saltem partibus, quæ aëri libero erant expositæ. Squamæ fuffuracæ sæpe decidebant; cæterum sanitas erat integra. Tentabatur discussio per lignosa anticatarrhalia interna, sed absque effectu, siquidem motus febriles hæctici supervenire videbantur. Linimenta maxime alias celebrata adplicabantur, sed ob retropulsam inde efflorescentiam convulsiones superveniebant. Variolæ succedentes dein per integrum annum connatam hancce deturpationem cutis tollebant. Postmodum sudor ille salutaris & copiosus, qui antea successerat, (ad diapnoëm enim ordinariam natura haud inclinabat,) iterum cessabat, priorque siccitas revertebatur. Menses, graviditas, balnea, parum erroneam hanc expulsiōem alterabant, quin potius constans sanitas, vigor & pinguedo corporis constans adhuc robur naturæ designabant. Quid ergo hic sentiendum & agendum erat? Tolerare crisiñ extraordinariam & ferre sudorem siccum præstabat utique, docente ac confirmante experientia, quam excretionem salutarem, ut morbidam, opprimere. Alterum exemplum in sequentibus consistit: Vir 26. annorum, sanguineo-cholericus, vegetus animo, diætâ & corpore alacris, in nucha ejusmodi scabiosam efflorescentiam sæpius sentiens, consulit Medicum, qui tandem ipsi præscribit Linimentum quoddam consolidans. Adplicatur illud, speratumque exerit effectum, sed convulsiones succedunt. Rediens

diens scabies Epilepsiam sustulit, postmodumque solum laxatione rhabarbarina mitigabatur. Sic alius vir, & quædam fœmina in manu talem efflorescentiam per longum satis tempus gestarunt, tamquam crisin ac indicium sanitatis vegetæ. Exsiccatio ejusdem morbum imminentem febrilem ordinarie adnunciavit; recursus autem crisin salutarem sistebat. Utraque hæc subiecta in vegeta virili ætate obierunt febre acuta, non vero constat, an salus hæc morbida fuerit neglecta. Sic ergo & hæc observatio de scabie critica, nostram supra adductam, de climacterica, illustrat, dum non minus errat activum & rationale corporis nostri principium, quando impurum fermentum ex universo corporis ambitu in exiguum aliquod spatium cogit, quam si minima pestilentialia ex tota massa humorum in bubonem colligit. Prout vero natura medicina quadam interna hac methodo ac via sibi consulit, ita medicina externa salutarem hanc metastasin invertere ac destruere haud debet,

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. JOAN. SAMUEL. CARL.

Morbi convulsivi, indolis prorsus extraordinariæ.

Varii utique generis occurrunt in pathologicis convulsivi motus, hosque inter quidam adfligunt sensibilibus subiecta sine sensu doloris, immo sine sensu memoriæ interno, & quidem sub vario phænomenorum ac symptomatum schemate, ut multi existiment, novam nervorum turbatorum tragœdiam repræsentari, immo necesse esse, ut prorsus extraordinarii tales morbi novum in systematibus medicis locum considerationis theoreticæ ac practicæ obtingant. Hujus commatis exempla quædam jam proferam, eum potissimum in finem, ut tandem intimior perscrutatio præter-

K 3

natura-

naturalis hujus actus vitalis pateſcat, immo œconomia medicinæ internæ, ſalutaris atque erroneæ, eruatur ac diſcatur.

Fœmina 30. annorum, ſanguineo melancholici habitus, animi de reliquo temperati diætæ ordinatæ, vitæ generis tranquilli & nullis peregrinis turbationibus obnoxii, (niſi quod œconomica anguſtiæ clandestinas animi ſollicitudines forte attulerint,) ſemper quoties grvida erat, peculiari motu convulſivo adſciēbatur, qui ignotum plane motuum ſpaſticorum ſchema referebat, inſuperque adeo extraordinarias mentis alienationes producebat, ac ſi ſaſcinatio quædam, aut, cum id ob piam ægræ mentem conſpicere haud licuerit, ſupernaturalis aſtralis, cœleſtis influentia in culpa fuiſſet. Ingruente enim proxymo, qui mox tetanum, mox alium corporis univerſalem & particularem ſpaſtico-convulſivum adfectum ſiſtebat, multæ mentis, aut, ut aliter exprimam, animæ ac animi plane extraordinariæ alterationes obſervabantur, dum nempe fœmina hæc alijs temperatiſſimorum animi & corporis morum, ſubito ſumma cum agilitate altiora inaccessa loca conſcendit, anguſtiſſima pariter ſine remora petiit, inſolitas cantilenas cecinit, immo & peregrinas linguas locuta fuit. Finito paroxymo nullius rei memor erat, neque ſenſu moleſto dōlorum ſeſe adfectam eſſe aut fuiſſe, conquerebatur. Fœtui interea in utero detento nullum damnum illatum fuit, ſed facile ac feliciter eundem in lucem edidit, multorum poſtmodum liberorum mater. Cum verò revertente ingravitatione tota hæc morborum convulſivorum, immo raptuum ſpiritualium, ſcena iterum aperiretur, fieri aliter non potuit, quin etiam conſilia atque auxilia medica, pro eradicando hoc malo, ex omni climate ac fonte conquirerentur & adplicarentur. Irritis vero omnibus conſuſum fuit tentare, annon per ſalivationem mercurialem nervorum obſtructiones ac inquinaciones ſpecificæ & profundæ

fundæ referari ac tolli possint. Hac feliciter absoluta abiit statim, excessit, evasit, erupit gravissimum hoc malum convulsivum & ecstaticum, quod tam longa annorum series, totque pharmaceutica & chymiatrica validissima instrumenta destruere non valuerunt. Summis ergo laudibus extollebatur tum temporis undique curatio ista salivatoria, ut hinc non solum inconsiderate & indistincte usurparetur, sed & mercurialium medicamentorum ingens numerus produceretur & excogitaretur, ex inani potissimum persuasione, ac si fortissimo hoc præsidio omnes morborum chronicorum ferociorum caterva, uti inquinamenta lymphæ venerea, illico debellari & profligari possint. Ast mature desiit præmatura admiratio, postquam deprehensum fuit, morbos sanguineos non ita salutariter ferre & admittere stimulos mercuriales, uti quidem de lymphaticis ac serosis notum est. Immo in casu speciali tandem cognoscebatur fallacia causæ, dum cessatio mensium post salivationem absolutam legitimo termino eveniebat, quæ iterato largo fluxu uterino ultimam clausulam huic excretioni imposuit, ac ita hac pariter ac ipsa ingravidatione non amplius continuante etiam turbæ istæ insigniores hystericæ simul conquieverunt.

Filiū hujus matris ab eadem motus arthriticos, cephalalgicos & hypochondriacos in hæreditatem susceperunt, sed nil de nova hac morbosa nervorum adfectione experti sunt. At filia miris turbarum convulsivarum, licet longe alterius indolis, schematibus obnoxia redditæ fuerunt. Nam statim ut juvenculæ, vegetæ licet ac floridæ, sanitatemque integram monstrantes, corripiebantur sæpe paroxysmis convulsivis, nunc totum corpus concutientibus, nunc partes ac membra specialia repente exagitantibus, ac si ventus nervos perflaret, nunc vocis interceptione, nunc ejus irritatione clamante, ridente, flente. Variationes actio-

num

num vitalium, animalium, rationalium tot erant, ut in dies nova quali tragœdiæ scena aperiretur; sanitatis tamen ac vitalitatis labes tam eximia inde non subsecuta fuit. Medicamenta omnis generis adhibita nil solaminis attulerunt pro eradicatione mali. Major natu ex illis, se saltem ex usu pulveris nitrosi levamen aliquod perferentiscere, profitebatur, & ita in ætatem proveciorem, sub ægritudinum convulsivarum turma, pervenit. Minor in hæcticam juvenilem incidit, inconvenienti methodo medendi forte provocatam, dum usu martialium ferociam spasticorum motuum mitigari deprehendebatur, sicque succellivus eorum abusus viscera adstrictione induravit.

Triplex hic casus morbi convulsivi originem & finem, immo transitum hæreditarium ejusdem indicare ac illustrare valebit, maxime quomodo naturali ac artificiali medicatione turbatio hæc spirituum vitalium tandem auferri queat. Cum vero ex singulis casibus individualibus semper aliquid novi pro pathologiæ ac therapiæ incremento pateat, hinc & alios adhuc brevibus subnectere placet.

Virgo tertiana laborans, ad nuptias invitata, solennitates has miro desiderio ambit, & ita febris suppressionem per chinata admittit. Incidit hinc in turbas varias spasticas, quæ simul creberrimas sternutationes, inter alia symptomata, excitarunt, mature tamen temperantium, maxime Spir. Vitrioli dulcis usu sopitæ fuerunt.

Alia, sed nondum menstruata, 17. annorum, teneri habitus animi pariter ac corporis, corripitur pari caterva motuum convulsivorum, non tamen epilepticorum concussionum, sed solum tetanicarum, gyrofarum ac rigidarum artuum tractionum. Laxantia & Venæsectiones adhibebantur, maxime vero pulveres temperantes cum Lumbricis terrestribus, sicque malum inter 3. vel 4. menses evanuit.

Adolescens 15. annorum motibus talibus spasticis corripitur, ac per plures menses eosdem tolerat, qui specialibus abdominis murmurantibus turbis sese præ aliis schematibus distinxerunt. Balneo tandem levamen obtinuit hic ager.

Alius ejusdem ætatis, phlegmatici temperamenti, habitus vero sanguineo-plethorici, catarrhis adsuetus, incidit media hieme in morbum convulsivum, qui quotidie peculiarem paroxysmum & schema novum motuum tetanicorum, ecstatorum, delirorum, &c. produxit. Cum per aliquot septimanas singulis diebus hæc comœdia durasset & omnium fere fontium therapeuticonum rivuli essent degustati ac fere exhausti, in memoriam tandem incidit consuetudo annui catarrhi, sicque emesis turbam mirificam motuum feliciter sustulit.

Virgo 22. annorum, sanguinea animo & corpore, leviter menstruata, non satis ordinatæ diætæ, in similem convulsivorum motuum labyrinthum devolvitur, in qua in dies per aliquot horas excruciatæ fuit, immo sæpius rigore synoptico afflicta ita immobilis jacuit, ac si morti jam proxima esset. Medicamenta universalis & particularis satis sollicitè fuerunt conquisita & adhibita. Emesis per sulphur antimon. tertiæ præcipitationis excitata paroxysmi furorem ita mitigavit, ut per plures dies non redierit. Specificum ex pulv. stercor. gallin. etiam levamen aliquod notabile attulit. Per integrum tamen annum molestissimi hi motus erronei duraverant, insimulque varia vitalia incommoda ac pericula induxerant, ac medentem satis anxium sæpius rediderant.

Aliæ duæ virgines eodem tempore in similes pathematum hystericorum furores, ab uterino tamen illo furore plane alienos, incidebant. Causæ internæ erant ignotæ, immo & causæ procatasticæ externæ, ne quidem per con-

jecturam poterant indagari : Erant enim agrestis vitæ generis ac diætæ ratione plane alienæ a priori illa, animo ac conditione nobiliori. Specificum stercoreum supra adlegatum odore pariter ac sapore erranti ac turbato principio vitali nauseam creavit forte, ut a motibus istis extraordinariis destiterit.

Hac occasione quoque recordor contagii cujusdam convulsivi, ejusdem fere cum eo, quod hætenus descripsimus, energiæ, adeo, ut etiam *morbum astralem*, immo *magicum* multi hoc endemium totius aulæ malum nuncupare non erubuerint, præcipue cum ipse Medicus eodem fuerit correptus. Aegrotantes erant diversi temperamenti variæque ætatis & vitæ generis, ut ab interna dispositione non potuerit adfectus ille proficisci. Immo & ipse vitalis habitus de cætero erat integer, ut nulla actionum internarum detrimentum aliquod monstraret. Disparuit vero motuum in nervis, vel spirituum turbatio erronea, usu dicti specifici stercorei.

Puer 10. annorum, animi corporisque alacritate vegeta præditus, sanusque, nisi quod ex primis ætatis annis ozænæ aliquem fluxum passus fuerit, quo exsiccato statim in febrem acutam incidit; corripitur per plures jam septimanas, immo menses, semper circa mediam noctem jactabundis artuum motibus, qui intra horæ spatium desinunt, ut iterum obdormiscat, nec ullum sensum ullamque memoriam passionis hujus retineat. Exhibetur eidem sæpe nominatum specificum stercoreum, sed absque effectu; subjungebantur anthelmintica, cum aliquo levamine, tandem reversa ozænæ crisis malum penitus sustulit.

Nolo plures accumulare casus. Duos saltem adhuc addam, ex duplici fundamento prodeuntes, nempe a Tineæ

nae retropulsione, & mercurialium usu in sanguineis siccis temperamentis.

Puella 10. annor. post scabiosarum capitis impuritatē subitaneam exsiccationem incidit in ejusmodi adfectum convulsivum, quo sæpe inter alia negotia corripitur, ut attonita quasi & stupida evadat. Subito tamen semper iterum iste oculorum, capitis & corporis stupor evanescit. Remedia anticatarrhalia & juniperina exhibita malum mitigabant, sed non penitus eradicabant, sub mensium eruptione forsitan plenarie sopiendum.

Fœmina 47. annorum, sanguinea, turbas spasticas mensium cessantium cum pertinaci alvi adstrictione patitur: Cum vero mercurius dulc. iterato pro solutione alvi adhiberetur, tandem turbæ spasticæ abdominales in artus devolvebantur, brevique post in concussiones plenarias epilepticas transibant. Mature vero iterum disparuere usu lumbricorum terrestrium, & olei animalis, quo & alii motus hysterici erronei sæpe sopiuntur.

Epicrisis.

Recensui jam aliquot exempla turbarum convulsivarum, sine sensus, immo actus vitalis aut animalis peculiari læsione ac destructione. Feci id saltem perfunctorie, quoniam si actuum ejusmodi diversa ac innumera schemata graphice depingere susciperem, certe tempus & spatium deficeret. Nulli medentium deerit occasio spectandi quasdam scenas spirituum convulsivo motu exagitatorum. Ipsæ mulierculæ, præsertim aulicæ, enarrare norunt historias peculiarium morborum nervos adfligentium. Saltim scaturigo mali pervestiganda jam est, num causa materialis principaliter subsit, quæ expurganda, & ita labores naturæ medentis, uti in aliis morbis, adjuvandi & expediendi; vel num potius malum ab errore ac impetuosa commotione principii

vitalis, a turbis spirituum animalium, ab influentis astralibus, similique intemperie, sine materia, pendeat. Quodsi vero connexionem ac qualitatem causæ non perscrutari valeamus, tamen e re erit, ut in causas procataëcticas inquiramus, earumque efficaciam invertamus.

Quamquam ergo in alteratione hæc vitali, quæ sub ejusmodi actu convulsivo contingit, præ aliis vitalitatis læsionibus morbidis, sive per intensiorem motus progressivi, pulforii ac febrilis, sive per alterationem motus tonici eveniant, purum errorem naturæ aut animæ vitaliter agentis, agnoscam, quæ citra ullam proportionem materialis objecti, vitalitati noxii, in ejusmodi enthusiasmum convulsivum sese præcipitari patitur; nihilo tamen minus experientia specialis quemvis observatorem docet, semper aliquod objectum noxium ac peregrinum quidpiam subesse, quæ anxietatis & trepidanti animæ occasionem primam suppeditarunt, quamve activum hoc principium non statim augmento ac validiori directione motuum ordinariorum adgredi valuit.

Notum est illi, qui œconomiam actus vitalis in morbis intimius perscrutari didicit, quod mutatio hujus actus in statum ac gradum præternaturalem atque extraordinarium fiat ob materiam aliquam noxiam, ex latifundio humorum eliminandam. Quando ergo hæc excitatio æqualiter fieri potest, tunc nil aliud fit, & actus in morbis nil aliud est, quam actus vitalis naturalis progressivus ac tonicus auctior. Quando vero uterque actus ad supremum usque gradum intenditur, tunc ratione motus progressivi oritur febris intensissima, æstus gangrænosus, pulsusque admodum celer, ratione motus tonici aucti vero eveniunt convulsionem epilepticæ, sub quibus etiam in acutis morbis ægri, reliquis moliminibus irritis, tamquam sub extremis conaminibus naturæ, expirant.

Quem-

Quemadmodum itaque motuum convulsivorum gradum extremum constituunt epileptici, hique nullum adaequatum scopum intendunt ac consequuntur, sed saltem sunt actus erronei; ita primi & leniores gradus cujuscunque motus convulsivi saltem sunt aberrationes motus tonici, & irritati agentis titubationes quasi, quæ nullum regularem & salutarem excretorium effectum post se trahunt. Hinc etiam non possunt hi motus tam respectu causarum, quam ipsius finis, quidquam aliud quoad theoreticam considerationem indicare, quam quod ab aliis alienæ hypotheseos fautoribus supponitur, spiritus nempe animales & vitales, in furorem quasi raptos, singulares tales aberrationes inducere.

Interea, uti animæ, in moralibus facile ad iram proclivi, objecta irritantia sedulo sunt subtrahenda; ita in vitalibus probe quoque attendendum, eoque potissimum respiciendum est, ut, dum ex sensibilitate, trepidatione & dispositione hæreditaria facile frequentissimæ motuum turbationes oriuntur, similiter quælibet objecta etiam levia submoveantur, id quod maxime in consideratione pathologica ac therapeutica locum habet, quoniam ad hoc genus morborum præcipue sexus foemininus, animo ac corpore debilis ac sensibilis, inclinare deprehenditur, atque insuper ex indoctæ etiam plebis testimonio, per experientiam confirmato, abunde constat, quod parentes iracundi animique sensibilioris communiter progenerent liberos, qui ex leviori quacunque alteratione actuum vitalium, ob dentitionem difficilem, refrigerationem, scabiem retropulsam, lumbricorum copiam, &c. immo & sine tali causa, solum ob moralem aliquam irritationem, facile convulsiones, & quidem vehementissimas, experiuntur.

Horum itaque convulsivorum actuum exempla satis nota sunt, & speciatim, quod ad scopum ordinarium salutem

tarem excretorium directe non tendant, ac raro scabies, lumbrici, variolæ, aut dentes concussorio tali motu expellantur. Hinc facile quilibet intelligit, quod convulsiones hujus vel illius generis non nisi erronei motus sint, hoc tamen non obstante objecta irritantia debite indagari ac removeri debeant. Propterea etiam, si procatarctica illæ non negliguntur causæ, facile quoad diagnosin concludi potest, ad qualem speciem convulsiones sint referendæ, immo & ipsa inde facilius redditur, ne in turbarum istarum chimæris panicum, ratione periculi & lethalitatis, concipiamus terrorem, cum certe plura & hic reperiantur, quæ terreant, quam quæ perimant. Raro enim tanta quoad mixtionem humorum ac structuram viscerum occurrit læsio, quæ periculum mortis inferat. Plures convulsiones varii schematis per se evanescent, uti iracundi motus, verbis, gestibus, factis non ulterius excitati. Quando vero per heroicæ methodos & activiora pharmaca exagitantur, tunc certe gravius turbantur ac pertinacius durare solent.

Proinde indicationes rationalis therapie in ejusmodi casibus non injuste primario eo tendunt, ut universalia præmittantur, & quidem saburram primarum viarum removendo, quantitatem sanguinis imminuendo, impuritates corrigendo, &c. Ita descendit curatio convulsionum commode in causas procatarcticas, ut, quæ conjecturalis, vel vera indago eruit, in specie removeantur.

Noti itaque sunt casus, in quibus vermes miras convulsionum species excitarunt, & ubi generalibus ac specificis anthelminticis tales nervorum tractiones spasticæ mitigatæ fuerunt, siquidem tunc mercurialia, amara, & Lumbrici terrestres inligne levamen adferunt. In scabiosorum exanthematum retrocessione anticatarrhalia, succinata, tartarea, immo etiam contagium alterius scabiosi, impurita-

tes lymphaticas iterum proliciunt, prout plura exempla convulsionum ita sublatarum testantur.

Emetica non solum mucositates ventriculi ac pectoris, tenacius ibi hærentes, immo copiosius collectas, remonent; sed & insuper turbatum principium agens a motu erroneo avocant, & ad ordinatam excretionem disponunt. Sic salivatio, veluti turbatio gravior leviolem non raro opprefsit, sicuti arsenicum motum febrilem pertinaciorẽ sub venenoso furore delet ac cohibet. Specifica in hoc genere morborum quam maxime habent locum, atque merito hinc quærenda sunt. Interperies enim ut plurimum est sine materia. Habent ergo stercoracea aliquod specificum fermentum, quod agentis turbationem obliterare valet, uti stercus suillum hæmorrhagiarum quarundam impetum mitigat, teste ubique experientia. Sic etiam, quando a terrore malum exortum fuit, uti in scæminis non raro contingit, tunc gemmata locum ac usum præ aliis habent.

Rejicio vero eas methodos omniaque remedia, quæ materiam ac motum vitalem ordinarium quovis modo turbant ac lædunt, quale exemplum dedi in curatione per martialia. Constipant talia plerumque organa excretoria, quæ in subjectis, convulsionibus obnoxiiis, communiter sunt teneriora, insuperque sensibilis animi status facillime talem toni alterationem periculosam suscipit. Illa vero, quæ vel generaliter, vel specificè his adfectibus opponuntur, nec de reliquo humoribus ac motui obsunt, absque ulla formidine possunt exhiberi. Profecto stercoracei pulveres, Lumbrici terrestres, & alia ex animalibus parata, imo & ipsum oleum animale, omni periculo carent, etiamsi optato interdum effectu frustrentur. Antimagica & sympatnetica adhibere communiter suadent agyrtae & vetulae; sed alia inde & quidem longe perniciosior impressio in agens turbatum infertur, quam quidem prior exitit. Interitum
vero

vero & periculum retardatio ac medicina per expectationem non infert, immo diuturnior ac pertinacior duratio non ex convulsionibus sibi relictis, sed ex incongruaurbatione vitalium actionum per infinita & multifaria remedia, potissimum sequitur.

Ut autem nunc paucis ea, quæ fufius hætenus dicta sunt, comprehendam, eo potissimum mea vergit sententia, morbos ejusmodi convulsivos esse motus naturæ erroneos, qui interdum quidem pro objecto habent excernendorum aliquam retentionem, sed actum esse inadæquatum, nec ad scopum rite tendere. Inde etiam prognosis ita periculosa non est formanda, cum vitia viscerum & humorum ita gravia non subsint. Interim motus turbatus optime corrigitur temperatione antispasmodica & specifica. Absint vero impetus materiam & motum vitalem lædentes. Abstinencia præstat. Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. JOAN. SAMUEL CARL.

Quartana suppressa.

Fœmina 26. annorum, sanguineo melancholici temperamenti, habitus corporis robusti, animi satis tranquilli, diætæ etiam minus exquisitæ, post primum puerperium iter ingreditur ad agnatos, quo absoluto domum rediens, versus autumnum febre quartana corripitur, quæ satis quidem ordinata erat, attamen, cum sub usu digestivorum & resolventium amarorum usque ad solstitium hibernium protraheretur, indignationem concipiens super chronicam ejus indolem & inprimis formatam sibi prognosin, febrem nempe hanc ad vernale tempus usque duraturam esse, suppressionem anxie urget. Exhibentur ergo ipsi aliquot doses

doses pulveris Cort. Chin. sistitur inde febris intermittens, sed brevi post succedit accuta intensissima, & quasi inflammatoria, cum delirio, quæ tamen usui remedium ordinum temperantium, præcipitantium, diaphoreticorum fixorum & volatilium feliciter cedit. Tandem etiam pro febris intermittens revocatione ordinantur doses aliquot pulveris balsamici, unde quartana in ordinem redit. Jubeatur hinc usum eorum continuare, quem tamen recusat, quia febrem resuscitassent. Dantur ergo Pilulæ, Elixirium & Infusum vinosum resolvens, quibus adhibitis, adpropinquante vere febris sponte cessat & ægra ad pristinum sanitatis statum revertitur.

Epicrisis.

Sufficit unicum attulisse exemplum Quartanæ turbatæ ac revocatæ, cum infiniti casus undique occurrunt, intermittentium summe corruptarum, immo in inmedicabiles aberrationes hæcticas, cachecticas, hydropicas, &c. deductarum, qualia exempla illis in locis, ubi solennior chinarum remedium usus, immo abusus viget, abundantissime conspiciere & observare licet.

Quartana intermittens quidem pertinacissima maximeque rebellis est, sed lenissimi ac lentissimi depuratorii ac resolutorii actus præ tertiana & quotidiana, ita ut in essentiali sui habitu extra individuales subjectorum turbas tam præcipitem actuum febrilium exacerbationem ac impetum in frigore, æstu motibusque excretoriis non exerat.

Melancholici temperamenti prædominium in subjectis hujus febris sese ut plurimum manifestat, unde causa continens, ex habitu hæc individui primum vestigium monstrat, quod visciditas aliqua in & circa primas vias tenacius obhærescens potissimum concurrat, motumque febrilem chronicum reddat.

Est hæc febris utplurimum autumnalis, uti tertiana & quotidiana magis vernaes sunt, quoniam saburra primæ concoctionis successive collecta tum in motum suscitatur, quando scilicet temporis ac tempestatis habitus ad visciditates humorum magis inspissandas & ad stases ac infarctus circa vias primas, immo colatoria abdominis organa, producendos aptior est, inprimis si loca habitationis magis aëri crasso humido & uliginoso fuerint exposita.

Quando subiecta tali tempore præcipue diætæ lautæ, vel crudæ, vitæque sedentiariæ indulgent, immo inde robur corporis unacum pinguendine naturali auctum esse opinantur, tunc vel ipsius vulgi prognosis iisdem morbidam colliquationem indicat: **Diejenigen, so gar zu schnell fett und stark werden, müssen es mit einem Fieber verfrachten und ausschweizen; oder können gar in einen Stockfluß verfallen.**

Febris hæc paroxysmum suum versus occasum solis utplurimum inchoat, uti tertiana versus prandium, ob recordationem errorum, in prima digestionem commissorum, ut ita tenebræ, aër crassus & melancholici temperamenti augmenta ac incitamenta multum omnino conferant, pro causa viscida in motum excretorium deducenda. Horror concussorius sensum frigoris non adeo augeat, uti in tertiana, sed saltem rigor delassans & fatigatarius urget, **ein heftiges langes Ziehen in den Gliedern**; quoniam materia tenax, firmiter impacta vel intestinorum tunicis, vel glandularum compagi, impetui spastico & vehementiori non cedit, sed potius lento & simul continuo impulsu opus habet. Hinc etiam nullæ a natura, uti in tertiana, commotiones evacuationum emeticarum ac purgationum catarticarum suscitantur ordinarie in quartana, nisi specialis individui dispositio, aut symptomatum tertianæ priorum qualiscunque complicatio accedat. Hanc igitur ob causam

cum.

cum natura ad hos excretionum impetus non vergat, merito quoque ars eo non ducit; si vero ab imperitis inconsulto tales excitantur, tunc motus facile vacui anxii, cum febris exacerbatione, subsequuntur.

Quodsi febris hæc sibi relicta toleretur, nec diæticis arbitrariis turbis, maxime cruda & larga ciborum ingestione, qualis polyphagorum est, irritetur, ut exinde singularis illa species, quam vocant *die Fress, Fieber, Zehr Fieber*, oborietur, tunc, si inprimis abstinencia potius ac tranquillitas observatur, facile per se, nisi viscerum abdominis obstructions subsint, ineunte vere remittit, immo sponte evanescit, ut nullum inde damnum metuendum sit. Inde dictæria vulgi prognostica enata sunt: *Man muß es, bis die Bäume wieder ausschlagen / dulden, weil mit dem Blätterabfallen das Fieber seinen Anfang genommen. Wenn es zu früh ausbleibet, oder gar gestillet wird, so siehet die Sache nicht sicher.*

Alius est status ætiologiæ, immo prognoseos, in quartan, quem etiam plebs edocere valet, quando subjecta provectoris ætatis, & majori humorum spissitudine & infarctibus viscerum abdominis laborantia, hac febre corripiuntur: Ibi enim non solum profundius hæret malum, exactioremque concursum naturæ & artis exigit, tardioræ sui mitigationem febris postulat, & præmaturam suppressionem ægrius tolerat, immo facilius & frequentius recurrit, ut metuendi ac subsequendi alias icterici, hydropici & hectici adfectus avertantur. Inde vulgi dictæria cum experientia & ratione perfecte conveniunt: *Bei fränklichen Naturen, wo es innerlich nicht sicher stehen, ist das Fieber noch eine Hülffe und Hoffnung. Man muß es gehen lassen, ja gar unterstützen. Bleibt das Fieber zu bald aus, so nimmt Geschwulst, Auszehrung, und d. gl. noch mehr zu.*

Ex ejusmodi statu quartanæ simplicis & magis complicatæ, facile cum plebe credere ac intelligere valemus, febris hujus principaliora symptomata, frigus nempe & æstus, esse quoque necessaria ac utilia molimina, ad aliquam materiam noxiam eliminandam, cumque materia tenax sit, eam idcirco non nisi per lentam abstersionem ac emollitionem a viscerum compage semovendam esse. Nemo ergo adeo necessaria incommoda febris, æstus nempe, doloris, inquietudinis, &c. imprudenter statim profligabit, aut susprimere adlaborabit, quoniam pro conservanda vita ac sanitate absolute necesse est, ut molestia brevis tolereatur. Bruta merito adpello ægrorum & medentium molimina, qui nexum phaenomenorum, actuum & passionum nec ab experientia capeßere, nec manifesto ratiocinio ac sensu intelligere volunt, eaque omnia idcirco audacter oppugnant. Provoco ad experientiam quotidianam, quæ de hac febre, pariter ac tertiana, copiosissima exempla subministrat illorum, qui, uti jam dictum, sola tolerantia & debita diætæ observatione, sine multis medicamentis, ad orthostadium plenam, immo firmiorem, quam antea, iterum deducta fuerunt. E contrario fertilissima quoque seges horrendorum eventuum in campo medico conspiciendam se sistit, quando hæc febris per artificia oppressoria in lethales metastases desit, & quidem tales ac tantos successus adfectuum introduxit, ad quos neque genius morbi, nec individui per se ante vergebat.

Exinde in summam formidinem indicationum ac indicatorum suppressionem positivam hujus febris respicientium, sum delapsus, ut sub diuturno satis praxeos meæ ambitu vix unicas paucas Cort. Chinæ consumserim, nullum insimul vero etiam ægrum reliquerim, qui corruptæ febris curationem novam desiderasset, qualem tamen sub aliis methodis uberrime apprehendi. Immo, si etiam aliquis

quis optatus successus fortuna duce fuerit impetratus, tamen dein oculi manusque trepidi post mensem, annum & annos quidpiam detrimenti conspiciendum monstrandumque invenere. Hinc in simplici pariter ac complicato quartanæ statu mihi eadem methodus semper, tam a priori, quam a posteriori convenientissima visa fuit, quam quoque in reliquis intermittentibus, mitiori saltem gradu, retinui, exhibendo nempe in ipso die febrili, ante paroxysmum unam vel alteram dosin pulveris digestivi, ex Tart. vitriol. & exigua portione Lapid. Cancr. parati; proximo vero die ante paroxysmum præbendo dosin Pilular. balsamicarum, & die intercalari remedia amara, stomachica & abstergentia, in forma Essentiar. Elixirior. Infusor. vinos. ex Herb. Card. ben. Trifol. fibr. Cent. minor. Absynth. Rad. Gent. rubr. Cort. aurant. &c. Intentio sub hac methodo eo vergit, ut versus paroxysmum abstersio saburræ mucidæ promoveatur, ante paroxysmum vero leni laxatione illajam jam liberata removeatur, & tandem die vacuo per stomachica, aliaque similia, cruditates in primis viis & in compage viscerum adhuc hærentes incidantur, resolvantur & ad evacuationem præparentur.

Emetica, purgantia, sudorifera & V. Snes nunquam in febrium intermittentium, multo minus in quartanæ curatione in auxilium vocantur. Turbant hæc remedia, sicut id in aliis deprehendi, in propriis vero casibus nunquam imitatus sum, universum ordinem ac æqualem decursum febris. Spissitudo enim & tenacitas impetui motus excretorii, maxime præmaturo, antequam resoluta ac emollita sit, non auscultat; correctæ vero levi stimulo obtemperat. Ventilationem sanguinis curative in nullo fero morbi genere commendare soleo, sed saltim præservative. Speciatim autem febres per V. Snem magis turbari, atque in acutas & hecticas facile mutari deprehendi. Sudorifera

colliquationem hecticam pariter promovent, nec materiam viscidam, poris organorum colatoriorum firmitus impactam, resolvunt & liberant, quin potius magis eandem inspissant. Chinata, etiam parcius exhibita, in febris hujus *æ. n.*, vel etiam proxime circa solstitium, motus salutares supprimunt, ac materiam febrilem in subiecto cæteroquin sano magis adhuc viscidam reddunt, unde facile patet, cujusnam consequentiæ, si non sume periculosa, attamen maxime dubia, fuerit usus chinatorum remediorum, in statu quartanæ magis complicato.

Interim tamen omnem iis usum derogare nolo, commendans solum ut ad ordinem naturæ circumspectum probe semper attendatur. Omnis namque actus in quartana, uti & in singulis aliis morbis, est propter materiam: Hæc itaque debet removeri, si motum tollere velimus. Materia non potest secerni, nisi sit prius mobilis facta, adeoque tum demum evacuatio, ipsiusque motus cessatio expectari, immo salutariter promoveri potest. Hac ergo ratione in tertiana, remota materiali causa, ægroque appetitum & vires recuperante, una alterave Corticis Chinæ dosis, dummodo non adeo magna fuerit, habituales paroxysmi indolem emendat ac tollit, id quod etiam anodyna præstant, ipsaque martialia: Sic in quartana adpropinquante vernali tempore, vel quando corpus iterum satis repurgatum est, juxta plebejum loquendi modum, etiam una vel altera dosis erroneum nimiumque motum cohibet, sicque metus iste tollitur, quod febris iusto diutius tolerata in consuetudinem abeat, immo totam humorum massam corrumpat ac destruat.

Interim febrem qualemcunque suppressere longe minoris difficultatis est artificium, quam revocare, noxas turbata emendare, ac totum actum in ordinem reducere. Regula mechanicorum hic quoque valet: Facilius est movere quietum, quam ad quietem reducere commotum. Utrique

que sane casui aptum hoc dictum est, scilicet violentæ commotioni ac prudenti sedationi. Quantæ difficultatis opus sit febrem, dysenteriam, hæmorrhagiam, Podagram, catarrhum, dolorem præcæ ac immature cohibita & suppressa revocare, aut emendare, experientia tristissima abunde edocet.

Suppressio talium febrium satis raro tempestiva, immo etiam raro præmatura, sæpissime autem immatura prorsus contingit, præsertim, quoniam in iis sæpe, intuitu constitutionis, subjectorum, materiæ peccantis, ac viscerum abdominis corruptio major pertimescenda est. Quando vero non solum virium, adpetitus & fomni, prostratio subsequitur, sed & ulterius cachectici, icterici, hectici effectus succedunt, tunc arrigunt aures Pamphili, tunc concurrunt Thrasones, tunc Davi convocant Oedipos, & herculeæ febrium arma Chinata variis laxantibus, corrigentibus, salinis, balsamicis acuere nituntur, raro autem exoptatum effectum consequuntur, adeo, ut potius viscerum induratio incipiens per novos martialium, volatilium, mercurialium, aliorumque stimulos ad plenariam scirrhositatem deducatur, & lethali tandem hecticæ ingruenti via sternatur.

Inter omnia autem subsidia, quæ quartanæ, per medicinæ ac diætæ errorem turbatæ ac suppressæ, opponi solent, insimulque speratum aliquem effectum non raro exserunt, nullum blandius atque certius deprehendi, quam Pilulas genuinas Stahlianas. Amarities balsamica, aperiens & resolvens, adhibitis etiam paucis dosibus, stricturam relaxavit, & motum naturæ autocraticum reduxit, ut febris revertens ipsi ægro spem revocaverit, de viribus naturæ suppressis iterum exsurgentibus, pro materia febrili adhuc residua subigenda. Ita febris recurrens prudenter & juxta ordinem demuo tractatur per digestiva, salina & amara, pro mucæ resolutione, & toni roboratione, usque dum perio-

periodus certa transierit, morbiq̃ue subactio perpetrata fuerit.

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. JOAN. SAMUEL CARL.

Variolæ adultorum

cum peculiaribus symptomatibus.

VIr juvenis 24. annorum, sanguinei temperamentis, floridi, succulenti, athletici habitus, corripitur pathematibus febrilibus, æstu, dolore capitis, dorsis, aliisque symptomatibus, adventum variolarum denunciante. Die tertio prorumpit sanguis e naribus, & diarrhœa cholericopituitosa succedit. Quarto variolæ ordinatæ ac largæ erumpunt. Dantur primis ebullitionis diebus pulveres absorbentes & temperantes, Suppurationis diebus Ess. alexiph. parca dosi. Ebullitionis, eruptionis, suppurationis & desiccationis actus ita placide, uti in pluribus aliis, succedit. Alvi siccitas negligitur usque in & post tempus desiccationis, ubi Pilulæ polychr. sufficiebant: raro enim in aliis subjectis primis diebus laxatio & Venæsectio celebrabitur. Multo minus externa quædam in subsidium vocabantur, præter regimen summe placidum, & Camphoræ usum.

Alius, ejusdem ætatis, ex contagio fratris corripitur pariter variolis copiosis, sed pedetentim succedentibus, ut die quarto ubertim prorumpentes, die sexto jam in suppurationem abierint, & die 7. 8. 9. semper novæ prodierint. Die 11. & 12. symptomata febrilia subito auferebant, ægrumque, variolis inæqualiter ita succedentibus, maturantibus & desiccantibus, deficit energia vitalis.

Alius 28. annorum, sanguineus pariter, succulentus,
sum-

summo vere incidit in variolas confluentes, ubertim ac cætervatim prorumpentes, ut quinto die omnes viderentur palam adesse. Anxietas præcordialis, ex summo motu corporis ac refrigeratione increbescens, indicabat simul pectoris ac pulmonum infarctum. Absorbentia, colliquantia, alexipharmaca adhibentur. Aequaliter omnia procedunt, nisi quod ubertas, minusque sufficiens suppuratio octavo & nono die malam indolem variolarum indicarent. Die II. ac 12. æstus subito increbescerebat, cum anxietate, pulsu trepidante, variolis pallescentibus, aqueis, paucis in suppurationem tendentibus exsiccatoriam, unde die 12. mors subsequabatur. Secto cadavere pulmones infarctu sanguinis gangrænosio tangebant, variolis per totum corpus nondum maturatis. Erat itaque perineumonia a variolis confluentibus.

Fœmina 24. annor. summe plethorica, sanguinea, succulenta, corripitur insultibus ac turbis febrilibus, variolas minitantis. Datur laxans rhabarbarinum & vena secatur in brachio. Prodeunt variolæ satis copiosæ. Exhibentur pulveres absorbentes, temperantes, interpositis alexipharmacis in parca dosi. Die II. omnibus bene constitutis adstantes & agnatæ consilia conferunt, de forma aulica conservanda. Suadetur Decoctum ex Myrrha, Lithargyr. cum aceto & vino. Admittit ægre Medicus ejus adplicationem in fronte. Suppuratio hinc non legitime succedit, sed variolæ subtus magis serpunt, *sie geschworen unter sich*. Eveniunt in variis partibus, fronte maxime, profundiores abscessus, ossa nudantes. Adhibentur extus balsamica, ex Ess. Succin. Myrrh. bals. Peruv. Interne Ess. alexiph. largius exhibetur. Omnia tandem cum molestia ac labore multo in ordinem redacta fuere.

Puer pariter variolis confluentibus laborans, calidum potum respuit, nec quidquam, quam cerevisiam admittit.

Adstantes ex indulgentia hanc porrigunt, sed variolæ per totum ambitum aquosæ manent. Non suppurantur, sed diarrhœa accedit. Status pro deplorato habitus tractatur interne alexipharmacis, externe panno, cum cera & Camphora obducto, involvitur quasi totum corpus. Redit hinc tandem præter opinionem ad pristinam sanitatem.

Alii oculorum panno, alii tussi lenta, alia diarrhœa post variolas adfliguntur, plures Ess. alexiph. Pimpin. alb. & abstergentibus nitrosis intermixtis tractati, iterum convalescerunt.

Chymiatrorum nonnulli variolas emetico antimoniæ præoccupare, invertere & exturbare aliquando nitebantur, uti alios morbos chronicos, sed magna ægrotantium pars periit, manifesto indicio, quod excitatio emeseos lenis cum laxatione mannata cautione indigeat.

Alius Spiritu Vitrioli dulci, vel saltem cum aqua diluto, miasma variolosum corrigere studuit ac promisit, sed pariter infelici successu. In tempore ebullitionis Tinct. Aquileg. Waldschm. usum habet pro mitigando motu orgasmico & secretionem adjuvanda; sed in progressu actum excretorium sufflammat.

In discretis, immo & confluentibus variolis constans methodus ac temperata salutari exitu confirmata fuit, quæ in eo consistit, ut 1.) in contagio lene laxans ex Rhabarb. Mercur. dulc. fol. Senn. &c. exhibeatur; 2.) in plethoricis Venæsectio instituatur; 3.) tempore ebullitionis pulveres temperant. & absorbent. vel bezoard. itemque potiones diaphoreticæ ordinentur; 4.) tempore eruptionis pauca vel nulla medicamenta adhibeantur, & saltem regimen temperatum conservetur, ne lenis successus nimium præcipitetur; 5.) in subsidentibus, aut retrocedentibus Ess. alexipharm. Stahl. parciore, sed paulo frequentius repetitis dosibus in subsidium vocatur, quæ etiam 6.) tempore sup-

pura-

purationis ac desiccationis conducit. 7.) Regimen semper sit summe temperatum ; 8.) Infusum Thee , itemque Decoctum Hord. aut Lent. pro lubitu concedatur , & tandem 9.) externe nil , præter Camphoram , adplicetur. Sic variolæ adulatorum , uti juniorum , placide & salutariter decurrerant , sub diæta insimul temperata ac moderata ; larga enim ciborum ingurgitatio , in mitiori etiam statu , facile copiosiores purulentam materiam pro maturatione suggererant , ut non solum magis elevatæ fuerint variolæ , sed & profundius penetraverint & notabiliores foveas post se reliquerint.

Inoculatio variolarum , ab Anglis primo susceptam , imitari permittebant quidam Germanorum Magnates , sed conamen istud infelici exitu suspectum mature reddebatur , eaque propter statim iterum omittebatur.

Morbilli eundem in omnibus ordinem servabant , etiam quoad ministerium medicum. Omnia , etiam sonica alias symptomata , erant mitiora ; sub initio æstus nimius & sub fine frigidum regimen pessime cesserunt.

Epicrisis.

Non immerito multi neotericorum theoreticam ac therapeuticam Variolarum considerationem in SYDENHAMIO quærendam commendant , utpote qui non solum admodum exquisitè indolem , ordinem & progressum hujus morbi descripsit , sed etiam autocratix ministerium aptum , maxime sola continentia & quiete observandum , subjunxit. Proinde potissimum observationem quatuor temporum in periodo critica duorum septenariorum , scilicet *temporis ebullitionis* , a primo usque in quartum diem ; *temporis eruptionis* , a quarto ad septimum ; *temporis maturationis* , a septimo ad undecimum ; tandemque *temporis desiccationis* , ab undecimo ad decimum quartum , sedulo respiciendam

commendant. Ita enim hæc febris exanthematica non solum accurate periodum criticam duorum septenariorum ostendit, sed etiam ministerio medico hodegum suppeditat, quid intra quemlibet terminum agatur, & iterum agendum indicetur.

Profecto invertere tunc naturæ ordinem, immo solum negligere, summæ temeritatis ac inscitiae signum esset, sive ductum diagnosticum, sive prognosticum, sive therapeuticum adprehendere velimus. Id ipsum ii in primis sæpius cum damno experti sunt, qui inconsiderate tertio vel quarto die laxans demum exhibere ausi fuerunt; vel quando tertio, vel etiam septimo die expulsionæ præmaturius, aut serius promovere voluerunt. Semper enim, quo & quando natura vergit, eo & tum est ducenda.

Quotquot vero, durantibus iis quinque vel sex seculis, postquam hoc speciale contagium ab Africanis ad Europæos est translatum, methodi tum spontaneæ, tum artificialis expulsionis innotuere, illæ omnes salutariter eo vergebant, ut tempestive ac placide ad superficiem cutis, partesque præcipue exsanguies illud deferretur. Inde natura ipsa ordinarie interna colatoria & excretoria organa adstrictione activa obstruere solet, ne fermentum variolosum ad interiora regurgitet, id quod alvi adstrictio, urinæ suppressio, &c. satis evidenter demonstrant.

Quodsi itaque medicinæ internæ directio tendat versus superficiem, tum vel maxime omnes methodi & qualiacunque regimina, huic viæ ac motui contraria ab arte ministrante abesse debent. Ita GUNDELSHEIMERI methodus, alternis diebus lene emetico-catharticum, ex syr. emet. cum Marina adhibendi, paucos non nisi dies duravit, paucioribusque eam imitari placuit. Tanto magis ex inoculationis historia deprehensum est, plures æque periisse contagio violento, nec ab infectione ordinaria defendisse hoc

arca-

arcanum. Admirationem vero summam excitavit illa experientia, quod plures sola autocratia naturæ facilius emergant, quam arte; plures ex plebe, quam ex magnatum ac divitum familiis; plures juniorum, quam adultiorum. Aetiologia horum phænomenorum plana quidem est, sed artificiis abstrusior censetur.

Cum agrestis vitæ homines liberos suos variolis oblectos, libere per hypocausta discurrere patiantur, nec æstuosis lectulis includant, didicerunt inde ditiores suos ægros in temperatiore regimine conservare, sicque mitiorem ac securiorem morbi decursum promovere. Præterea cum plurimi plebeiorum nulla fere medicamenta adsumant, inde didicere magnates & magnatum archiatri, paucis ac lenissimis uti pharmacis, ut æqualis successus excretionis nullo stimulo acceleretur, aut perturbetur. Ita ubique felices sunt pauperes, qui divitibus eleemosynas consiliorum & auxiliorum, opum ac vitæ elargiuntur.

In adultis Venæsectionem præservatoriam admodum utilem & necessariam, in primo autem ebullitionis insultu institutam ad minimum non plane noxiam esse, monstrat quotidiana experientia, immo ipsius naturæ motus hæmorrhagicus. Ita enim imminuta plethora reliquam tanto securius moliri valet excretionem. Sic & laxatio matura, non autem fero nimis excitata, cruditates primarum viarum tollit, ac ita præcavet, ne tales sub diuturna adstrictione alvi colligantur ac coacerventur, sicque dein diarrhoea in variolis satis periculosa oboriatur. Sufficit vero laxatio rhabarbarina: Purgatio vehementior absit.

Quantum fieri potest, tempus ebullitionis ac eruptionis primæ, æqualis & ordinatæ, si ita procedit, sola continentia, sub quieto & temperatissimo regimine transigatur. Sufficit lenissimum absorbens, diaphoreticum fixum ex Conch. ppt. Antimon. diaphor. paucis Nitro & Aquæ

diapnoicæ. Reliqua sæpe pro gratia magis in medicina aulica adhibentur, quam pro necessitate medica. Actus æqualis facile levissimo stimulo confunditur.

Quodsi vero variolæ sessiles manent, vel depressæ fiunt, indeque ægri turbantur, tunc Ess. alexipharm. & Scord. sufficit in refracta ac iterata dosi adhibita. Tempore suppurationis ac desiccationis tutius diaphoreticorum quadantenus usum ad - & subjungo, ut natura delassata erigatur ac ita desputatio promoveatur, maxime vero ne quidpiam in pectore ac visceribus residuum maneat. Omnium externorum usus summa cum circumspectione admitti debet, ne motus a centro versus peripheriam vergens facile turbetur. Præstat omittere, aut trepida non nisi manu adhibere fovearum præservatoriam curationem. Camphora pro colli & oculorum defensione sufficit, sive de collo suspendatur, sive lintea, spiritu ejus leviter imbuta, admoveantur. Reliqua artificia contra foveas cuncta damnanda ac rejicienda sunt. Primis enim temporibus internam separationem & huic succedentem eruptionem turbant; ultimis vero ansam præbent, ut intimius penetret partesque adrodat materia purulenta, & sic profundiores foveas post se relinquat.

In legitimo progressu, durante suppuratione, ingluviei minime indulgendum est, cum per se liqueat, quod variolæ ita quoad magnitudinem augeantur. Pauculum vini tum temporis non nocet, & quidem minus, quam cerevisia, quæ facile laxitatem alvi præmaturam inducit, id quod de usu & abusu jusculorum pinguium quoque est notandum, contra matrum ac aditantium nimiam sollicitudinem.

Variolæ confluentes, nimisque copiose prodeuntes, immo, uti adpellantur, succedaneæ, nec non complicatæ cum aliis morbis, v. g. Peripneumonia, &c. sunt certe admodum

modum periculosi ominis, adeoque majori cum prudentia tractanda, ne in motu æquali & constante nimium præcipitentur. Variolarum reliquæ in pectore, oculis, &c. pariter admodum difficulter removeri possunt. Si Essent. alexipharm. & Cascarill. usu continuato lenis ac assidua miasmatis noxii remotio obtineri non potest, tum profecto impetus alii remedium chymicorum nodos non solvent. Hinc, quo magis justo in ordine succedit totum negotium, eo attentiores debet se monstrare ipse naturæ minister. Securitas enim ægri & medentium sæpe maximam infert noxam. Diætæ, aeris, quietis & caloris vitia hic quam maxime sunt vitanda.

Accedente diarrhœa pulveres absorbentes nitrosi, interposito usu alexipharmacorum, omnibus aliis adstringentibus præferendi sunt. Nec etiam unquam anodyna, theriacalia & stomachica securum aliquem præstabunt usum.

Contagium avertere velle per laxantia, est impedimenta futuri actus excretorii remove: Invitari vero ac quasi coëmendo advocare illud velle, si mitioris fuerit indolis, est conatus plane temerarius. Hinc magnates ex contagii metu in adultiore ætate periculosius plerumque decumbunt; e contrario autem pauperum infantes maturius infestantur & facilius succumbunt.

Convulsiones tempore eruptionis nil periculi communiter adferunt; promovet enim eam motus hic impetuosior, præsertim si intimius in massa sanguinea hæret miasma. Optima tunc remedia sunt antispasmodica, Lumbrici terrestres & præcipitantia. Quando vero in declinatione accedunt convulsiones, tunc parum auxilii admittunt, & lethali ut plurimum eventu terminantur.

Apostafes febriles versus artus, quæ non raro tumores ipsamque spinam ventosam inferunt, communiter eveniunt

niunt ex insufficiente ac regurgitante motu varioloso. Interne tunc alexipharmaca, externe vero saponacea, & imprimis saponēs chymici conducunt. Quando vero corruptio cariōsa emergit, tunc parum consilii superest, quia fermentum feri acre retentum reliquam lymphæ massam in coagulum ac congruescentiam deducit, unde osium substantia successivè absumitur, cum hæctica lethali infectante.

Lacticiniorum usus multis, immo plurimis perniciosus fuit deprehensus: In febribus enim lac nec potum, nec cibum securum præbet. Imprudentia hominū frigidum potum, si cerevisiæ usum formidant, in lacte quærit ac admittit. Vitium id est pauperum, non facile autem divitum.

Morbilli, uti in omnibus symptomatibus ac circumstantiis mitiorem progressum servant, ita si negligantur quoad regimen aut medicationem, damna æque periculosa post se trahunt. Ex refrigeratione particulari pedum, tempore eruptionis admissa, intensissimus oritur dolor, diaphnœ revocata faciliè remittens.

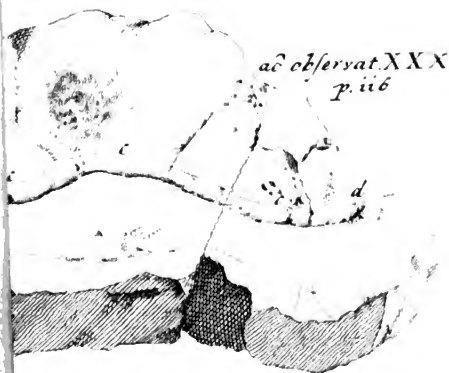
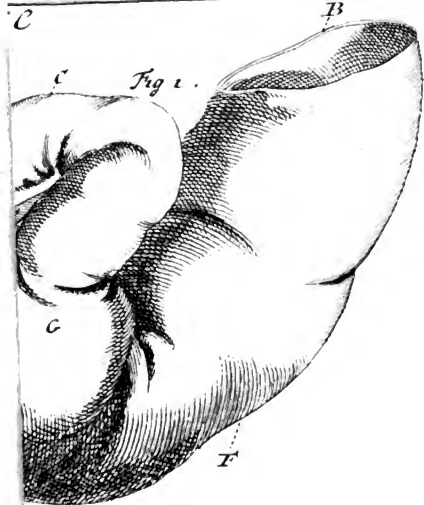
(*Hafnia Erfordiam missa*
d. 20. Sept. 1739.)

OBSERVATIO XX.

Dn. D. JOAN. DAN. SCHLICHTING.

Alcohol vini enormem narium hæmorrhagiam extemplo compescens.

Puellæ novem annorum, teneræ admodum, nuperrime subito intra duas horas floridus sanguis, ad libras quinque circiter, e naribus proflebat, junctis pulsū celebri,

ri, calore, siti, aliisque symptomatibus, cui interea & interna varia, præsertim Hippopotami-dens, frustra fuerunt adhibita. Quare illico accersitus ego, alcohol vini parce, ac sensim sensimque naribus attrahendum, jussi. Posthac præscribebam Spiritum Vitrioli, juncto Laudano liquido, cum frigido potu, præsertim aqua pluviali, refracta in dosi adsumendum. Vix vero elapsis ita viginti quatuor horis, sanguis ad integram usque libram subito iterum prorumpebat, prævia levi sternutatione, usu tamen spiritus vini, naribus attracti, statim iterum cohibita hæc impetuosa excretio substitit, penitusque convaluit posthac pinguefacta puella.

Hoc igitur alcohol, specifici instar, a me & ab alio Medico hic feliciter semper adhibitum fuisse, reticere non potui, tamquam stypticum pharmacum, non minus in hac, quam in passivis vulnerum hæmorrhagiis, efficax.

Periculum etiam fecisse Chirurgum cum Therebinthinæ spiritu, mihi constat, quem tepidum in utrumque narium foramen lente siphone injecit, quo pacto sanguinis profluvium momento fuit sufflaminatum, neque, quamvis æger illico sæpius sternutaret, postmodum rediit.

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. JOAN. SAMUEL. SCHLICHTING.

Ilei intestini præternaturalis processus, novi instar cæci, in bubonocèle obortus.

CUM hujus anni mense Julio, cadaver juvenis viginti annorum, aqua submersi, anatomicæ subjicerem sectioni, obvius factus est peculiaris ileo intestino adnatus processus, quinque spithamarum longitudine a cæco communi remotus, qui sacci instar inde propendens, ampli-

Aët. Med. Vol. VI.

O

pli-

plitudine ileum ipsum, longitudine vero duos æquabat pollices, parumper incurvus, intus cavus, sed flatu saltem distentus. Spectatores mirabantur, quid esset novi. Ego judicabam, bubonocalem præcessisse in juventute, ubi prolapsum intestinum e latere expansum fuerat, dilatatum, & peritonæi exemplo in saccum transmutatum.

In hernia igitur incarcerata, ubi ejusmodi saccum solum, non vero reliquum intestinum, clausum deprehendimus, liber ciborum, potulentorum, pharmacorum & clysmatum per intestina transitus animadvertitur, & bis a me observatus fuit. An vero, præter PALFYNIUM, quispiam ejus mentionem fecerit, plane ignoro.

En ergo effigiem & situm Tab. II. Fig. I.

- A. Intestinum præcisum superius.
- B. Idem inferius.
- C. Processum curvatum, flatu distentum.
- D. Ligamentum, quo ejus arcus intestino junctus est, parum hic incisum.
- E. Intestini curvaturam, ubi mesaræum adnectitur.
- F. Curvaturam oppositam.
- G. Intestini latus dilatatum, expansum & tandem in saccum mutatum.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. JOAN. DAN. SCHLICHTING.

Vulnus ventriculi, intestinorum & abdominis, quomodo rite consuendum?

Variis dum inter se dissident sententiis & Medici & Chirurgi, in consuendo ejusmodi vulnere, ac de vita & morte ferendo judicio, (sepius jam alias instituto experimento,) mense Julio nuper præterlapso litteram istam rursus

fus dirimere suscepi. Cani nempe Molosso, sub umbilico integumentis per lineam albam transuersim dissectis, ileum intestinum transuersim quoque præscidi, ut partes disscissæ mesenterium versus parum modo inter se adhuc cohererent. Quatuor dein futuris nodosis a se invicem proportionate distantibus sauciatum intestinum conjunxi, omenti partem ligatim rescans, externum ventris vulnus amplum gastroraphia, sex futuris nodosis (ubique per peritonæum, musculos, pinguedinem ac cutim acu simul tractata,) constante, adduxi, atque tum alterum confuti ilei, alterumque ligati omenti filium una cum partibus hisce, ad externum vulnus jam confutum attraxi, ibidemque firmavi.

Ingruente nocte canis lac dulce, cum aqua remixtum, lambere requebat fere, ast die sequente illud adpetebat acriter, sed non nisi sex ejus unicas per totum diem exhibui. Tertio die ossa rodebat, quartoque jam crasso cibo inhiabat, quem tamen prohibebam. Quinto lambebat omnia exhibita auide. Hucusque dies noctesque febricitantis instar horuit, ast non nisi unica vice vomuit, nimio ex improviso porrecto cibo. Sexto die fuit alacris, in circumferentia vero vulneris durus adparuit tumor. Quotidie semel Tincturam Myrrhæ vulneri instillavi, nullo, nisi primo die, vinculi adparatu instituto; nam ligaturæ consuetae loco, cani vulnus lambendum reliqui. A septimo ad undecimum usque diem bene valebat; duodecimo omnes futuras, quæ præsto erant, dissolvi; siquidem vulnus tunc ferme erat coalitum, atque porro reliquam curam cani ipsi commisi, jam sanitati reddito. Præsentibus 14. Chirurgis discipulis experimentum illud institutum fuit.

Mense Augusto sequente, die vigesimo nono, in cane prægrandi, ex Dania adducto, idem experimentum eadem ancheiresi, felici æquæ cum successu, suscepi, jejuno intestino

fino haud ita graviter, attamen transversim quoque vulnerato, ac una saltem futura nodosa iterum conjuncto.

Jam dicto huic ultimo cani, die decimo Augusti, in ventriculi anteriori latere, prope fundum, vulnus, duorum pollicum longitudine, infliximus, per quod chymus statim profluebat, hocque dein quatuor futuris nodosis sicuti antea intestinum, conjunximus, attracto postmodum, ad externum vulnus, gastroraphia simili jam unitum, ventriculo, ibidemque adligato, præcisa prius parte omenti subligata, quæ digiti longitudinem æquabat.

Sauciato cani similiter, ut priori, per vices porrectum est lac dulce, aqua dilutum, ad unciam unam vel plures; habuit se ut prædictus ille; horruit vehementer primis diebus; nil vomitu reddidit, nisi nimum exhibitum alimentum; tertio die jam ossa adrodere coepit; gradiebatur post primum diatriton, ut prior; post diem duodecimum, gastroraphia soluta, martyr reconvalescens nobis adparuit, vulnere posthac lambendo solum intra perbreve tempus coalito, ita, ut die vigesimo nono mensis ejusdem, canis idem ad novum aliud experimentum sustinendum jam satis aptus & capax visus fuerit. Eundem, confido ac scio, fore prosperum hominibus eventum, quum illos ita sauciatos eadem encheiresi, meo jussu, adjutos, facile, cito ac feliciter ad pristinam sanitatem esse redactos, & vidi & novi.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. JOAN. DANIEL. SCHLICHTING.

Vulnera, in utramque pectoris cavitatem penetrantia, haud lethalia.

Quod communi Medicorum consensu adstruitur, vulnera nempe utramque thoracis cavitatem perforantia, esse lethalia, hoc iisdem mensibus, Julio nempe &

pe & Augusto ipsemet experiri volui, nactus duos canes prægrandes (experimenta in præced. observ. descripta passos,) quorum latus utrumque cultro pertudi, inter secundam & tertiam, ac inter tertiam atque quartam costam, in loco paracantheseos consueto. Aër tum libere in - & egrediebatur per vulnus, digito stilove illud ubi diducebatur, denegato subito ori naribusque aëris in - & egressu. Quamprimum vero digitus stilusve extrahebatur, statim & musculi & cutis super vulnus (licet sat amplum & longum,) collapsum, sub in - & expiratione inturgescere & constringi observabantur, illudque una cum sanguine concreto illico obturabant, ut ne hitum quidem aëris in pectoris cavum amplius intraret, restituta tum subito naribus atque ori respiratione, idque fiebat, quoties digitis, vel stilo, vulneris labia diduximus in latere utroque simul, aut ab opere cessavimus. Martyr uterque per semihoram circiter id sustulit adhuc superstes, eique vulnera, alcohole vini elota, ac nodosis futuris iterum unita, lambenda reliquit, bis terue Myrrhæ Tinctura iis modo instillata, nullo sequente vel asthma, vel tussi, vel ullo alio pectoris malo.

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. JOAN. DANIEL. SCHLICHTING.

Tendo ex parte discissus, nullius mali symptomatis causa.

Posteaquam diu nimis vulgi errore immerfus fueram, tendinem, aut nervum, quoad dimidiam sui partem discissum, disruptumve, ingentium symptomatum, phlegmones præsertim, abscessus, gangrænæ, &c. causam & originem esse. Ecce! casu obvenit anno elapso quidam, cui tendines carpi, una cum arteria radiata, pulsus ubi explor-

ploramus, quoad magnam partem, erant hostili cultro rescissi, ut insigniter hiarent. Chirurgus linteo carpto Therebinthinæ spiritu madido vulnus opplet, arctasque circumdat fascias, neque nisi post quintum diem easdem soluit, quando carne recenti vulnus jam erat omnino repletum, inducta demum intra tres hebdomadas arida cicatrice, nullo interea animadverso ejusmodi pravo symptomate. Plures etiam consimiles ejusmodi historias ab hujus urbis Chirurgis communicatas, referre possem, nisi tempus deficeret.

Ut autem exactius adhuc veritatem istam experirer, canes iterum in subsidium sumsi, quorum tendines plus minusve incisione læsi, ut interdum vix amplius cohærerent, vulnere Therebinthina pura, aut vini spiritu, aut nullo pharmaco diligato, observato interim nullo symptomate, quod ullo modo consecrarium ejusmodi mali ominis præbere valeret.

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. JOAN. DANIEL. SCHLICHTING.

Singularis rupti tendinis notitia.

Tendines rumpi ac dilacerari, eosque futura & vinculo jungi, non solum pluribus notum est, sed & ipse ego vidi ac præsertim penes homines pariter atque bestias. Ast tendinem illum crassum & robustum musculorum, qui tibiam extendunt, levi corporis lapsu in solium, supra rotulam dirumpi penitus, haud ita cunctis innotuit. Seni Medico, Dn. G. eadem causa, quinque ante annos circiter, id contigisse, cute tamen integra, memini. multique norunt, absque subsequente magno dolore, vel inflammatione. Nulla vero ab imperi-

Epiglottidis rara elevatio, ligamento ejus abbreviata. III

to Chirurgo facta διαπλάσει, etiamnum tibiam extendendi impotentia relicta est.

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. JOAN. DANIEL. SCHLICHTING.

Epiglottidis rara elevatio, ligamento ejus abbreviato.

Bierinnium elapsum nunc est, cum me consultum conveniret rusticus Frisius, diu pridem catarrhis obnoxius, qui angina laborantis instar loquebatur, atque per sex circiter annos se ita adfectum fuisse conquerebatur. Indagaturus mali causam præsentē Chirurgo, conspexi, post apertionem oris, epiglottidem, ratione apicis multum elevatam & ad linguæ radicem sursum & antrorsum nimis attractam, ubi insuper etiam ligamentum ejus, linguæ junctum, atque ab EUSTACHIO nitide depictum, & visui & tactui contractum ac multum abbreviatum adparuit. Hanc ob causam epiglottis, quæ pontis instar glottidem alias regit, officio suo fungi nequibat, atque alimentum deglutendum quodvis, nisi consulto multum caveret miser, ita in laryngem facile delabebatur, junctis rursus, anxietate, aliisque molestis symptomatibus. Ligamentum quidem illud abbreviatum forfice discindendum suasi, sed factum an id sit, nec ne, ignoro, rusticus siquidem haud reversus est.

OBSER-

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. JOAN. DANIEL. SCHLICHTING.

Menstrua protheiformia.

Puellæ 7. annorum sanguinis fluxus per genitalia prorupit, qui quovis mense, usque ad annum ætatis decimum quintum, modo alias naturæ consueto, recurrit, sanitate illæsa subsistente. Ast tum subito suppressa hæc excretio, virgine terrore perculsa, aliarum protheiformium hæmorrhagiarum atque Epilepsiæ demum causa extitit. Siquidem a terrore mox sanguis profluxit, nunc ex tibiis genibusque, nunc ex umbilico, ex mammarum papilla alterutra vel utraque, nunc ex mento, ex genis, ex nasi pinna, ex oculorum canthis, ipsaque fronte; immo denique, quod omnes mirabantur, qui id conspiciebant, ex apicibus quinque digitorum sinistræ manus guttatim stillavit sanguis per intervalla, copia satis notabili. Neque, detergo eodem, in locis enumeratis, præter angusta admodum foramina, quæ demum fluxu deficiente sponte disperebant, vel quidquam conspici potuit. Contingebat autem hoc semper tam consueto tempore menstruo, quam reliquo intermedio, cessante interim penitus excretionem cruenta per genitalia. Cessante vero dein anno ætatis 16., hæc quoque fere habituali protheiformi hæmorrhagia, & quidem ex novo terrore, ejus in locum successit gravis Epilepsia, & quolibet mense circa terminum eruptionis consuetæ pristini fluxus exacerbata fuit, virginemque sic per integrum annum misere excruciauit, promanante aliquando iterum guttatim ac parce in declinatione paroxysmi, (qui plerumque per viginti horas magna cum vehementia durabat,) florido sanguine hinc illinc ex partibus jam nominatis, imprimis vero e quinque digitorum

rum apicibus manus sinistrae, quæ tamen excretio interdum etiam sponte imminuebatur, aut prorsus emanabat.

Multa interea temporis fuerant frustra adhibita phar-maca, atque cum primis phlebotomia, undecies intra anni spatium, in undecim Epilepsiæ accessionibus, tam in brachio, quam in pede, instituta, absque tamen ullo subsecuto levamine. Sub his ergo circumstantiis accersitus ego, atque rei portentum, cæterorum Medicorum instar, miratus, miseram efficaci methodo sublevare adgressus sum, proscriptis omnibus calefacientibus & phlebotomia. E contrario autem 1.) ut quotidie matutinis ac vespertinis horis pediluvio ex aqua calida & sale communi uteretur, suasi; 2.) pulverem temperantem, ex Tart. vitriol. Tachen. Nitri crystallis. succin. ppt. & Cinnab. nativ. ana drachm. 2. constantem, & quater de die ad Scrup. 1. adhibendum præscripsi. 3.) Pilulas sequentes ordinavi: Rec. Asæ foetid. Gummi. Ammoniac. Extr. Absynth. drachm. 1. Pilul. Ruff. drachm. 3. Castor. Scrup. 2. Salis volat. Succini drachm. dimid. Terebinth. Venet. q. s. ut F. Pilulæ No. LXXX. de quibus mane ac vespere 3. aut 4. adsumsit, unde alvus, semper antea adstricta, quam lenissime quotidie soluta fuit.

Sic misera demum horum usu intra mensis spatium plenarie convaluit, redeunte tum menstruo fluxu, ac evanescente Epilepsia motuque omni hysterico, neque unquam postea revertente fluxu illo protheiformi, nisi anno ventente, ubi eidem rursus perterrefactæ semel e mammis, ut antea, sanguis stillabat, menstruo fluxu immixto, id quod tamen methodo jam descripta intra breve iterum sublatum fuit, ut ita virgo ista nunc per quinque annos ab omni incommodo liberata, vitam adhuc degat sanam vegetamque.

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. JOAN. DANIEL SCHLICHTING.

Ruptura vesicæ a *dysœxia*, prodeunte demum
per genitalia contrito vesicæ cal-
culo.

Mulier 40. annorum, per 5. dies, quum *dysœxia* labo-
rasset, post partum illa invita urina perpetim ac
guttatim prodibat, erosio multum partibus obscœ-
nis. Elapso bimestri spatio ad illam, febre continua, ex
genere iere intermittentium, dolore, macie, debilitate
summa, apepsia, siti, &c. pene confectam, vocatus, cor-
ticem Peruvianum confestim in usum vocabam. Tercio die
post excrevit ægra difficulter admodum per vaginam mul-
tas calculi lamellas, juncto crasso ejusdem pulvere, in-co-
pia satis magna, per dies tres, ita ut maritus eas sæpe e va-
gina digito extrahere coactus fuerit. Hanc ob causam ju-
dicare aliter haud potui, quam quod in *dysœxia* vesica uri-
naria calculo turgida & quadantenus distensa, una cum
uteri vagina, eidem arte adnata, fuerit attrita, compressa
lacerata, ac denique rupta, posthac inflammata, ulcerata,
in loco vaginæ proximo, atque calculus ipse, vi partus do-
lorum fractus & contritus, ac postmodum per vesicæ &
vaginæ uteri partem ulceratam, magisque tum demum
apertam, roborantis medicamenti usu, Corticis nempe
Peruviani, successeve expulsus. Contigit illud ipso hoc anno
MDCCXXXIX. atque ejusmodi casus sæpius accidere, vix ta-
men semper debite attendi, existimo, prout etiam doctiss. Dn.
ROONHUYSE id jam pridem in scriptis suis notavit. De
reliquo foemina ista adhuc superstes, satisque vegeta ac sana
est, nisi quod urinæ incontinentia adhuc laboret, forsitan ob-
ulcus nondum plenarie consolidatum.

OBSER-

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. JOAN. DAN. SCHLICHTING.

DE

Injectionum, ex Essentia Myrrhæ paratarum, insigni utilitate in Empyemate & Hepatis abscessibus.

CUM nunquam juraverim in verba Magistri, tanto facilius idcirco a me impetrare potui, ut, viso sæpius infelici vulgarium injectionum successu, Myrrhæ Essentiam cum alcohole vini paratam, loco illarum, in pectus empyicum post paracentesin injiciendam curaverim, id quod penes quinque jam homines felicissime successit, neque eorum ullus inde sensit vel tussim, dyspnœam, dolorem, anxietatem, vel aliud quodcunque incommodum, aut mali ominis symptoma, quod vulgo falso fingitur; sed potius, percepit quilibet levem titillationem, qualem ab hausto vini spiritu, in ore, faucibus & ventriculo persentiscimus, puris quantitate quotidie simul imminuta, illoque in crassum coctumque mutato atque ulcere demum ipso brevi post siccato. Spiritum etiam vini simplicem & rectificatum subinde solum injecimus, eodem cum effectu, evitatis ubique turbidis. Sic etiam nautæ cuidam ex casu ab alto hepar contusum in suppurationem abiit cum vulnere externo, ex quo prima vice ad duas fere libras pus album prodiit. Suadebam tunc illico, ut notabilis portio Essentiæ Myrrhæ ad uncias circiter octo injicerentur. Apostema dein circumcirca linteis convolutis & fasciis compressum, arte deligabatur, quolibet quinto die vinculum solvebatur, & decimo quarto post factam aperturam, omne intus & extus ruptum fuit omnino consolidatum, ut brevi post æger, de
P 2 cujus

cujus restitutione antea non immerito dubitabatur, perfecte sanus ad Indos trajiceret.

(*Amsterdamo Erfordiam missa*
d. 20. Sept. 1741.)

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. JOAN. SEBASTIANI ALBRECHT.

DE

Lumbricite elegantissimo.

AN corpora texturæ mollioris etiam ex animali regno in minerale transgredi possint, i. e. in lapideam substantiam converti, merito quis posset dubitare varias ob causas, nisi exempla hoc ipsum probarent luculentissime. Ipse ego *Lumbricites minores* inter se complicatos, uti frigido tempore hiemali sub terra se abscondere solent Lumbrici, in lapide fissili albo ex *Latomia Uebermanshofiana* prope Pappenheim possideo, ex benevola communicatione Dni. Consilarii & Archiatri WAGNERI, viri in inquirendis rebus naturalibus perindustrii & in commercio literario humanissimi. Meminit insectorum plurium, dives olim his thesauris SCHEUCHZERUS, passim in suis scriptis. BUTNERUS quoque in *Rud. diluvii testibus* pag. 226. §. 136. refert, se Querfurthi inter conchitas etiam observasse *Lumbricitem*. Sed cum vix elegantius exemplum repererim figura ab aliquo Auctore expressum, quam illud, quod ego inter alia in museo adservo, operæ pretium esse duxi, ut illud accurate delineatum sisterem. Reperi id ipsum ante aliquot annos, cum auditoribus meis excurrans in agros,

ut

ut colligeremus herbas & lapides, prope *Lauteram* (*) in agris ibidem proximis circa torrentem, quem vocant *den Orlag*, *Graben*, qui olim dives fuit copiosis & elegantissimis variorum conchitarum speciminibus. Lapis ejus est coloris & substantiæ, ut quisque facile videat, limosam olim fuisse terram, quam ingredi facile potuit *lumbricus*. Figura ipsa monstrat, quomodo ille anteriori sui aliqua parte se se abscondat, capite vero iterum prodire conatus sit. Anterior quoque pars latior est, tunc corpus varie flexum demum in caudam magis teretem & acutam terminatur.

Explicatio Fig. 2. Tab. II.

- a. Caput Lumbrici.
- b. Locus ubi se abscondit.
- c. Flexuræ in arcus.
- d. Cauda.

(Coburgo Erfordiam missa d. 15.
Septembr. 1739.)

OBSERVATIO XXXI.

Dn. M. ALBERT. DANIEL. MERCKLEIN.
DE

Refractionis ratione in unoquoque frusto vitreo facillime invenienda.

Nosse rationem refractionis in omni massa vitrea, ad dioptricos usus adaptanda, magnum utique, sit venia verbo, mysterium est. Vitra non sunt omnia ejusdem soliditatis, id quod a variante ingredientium com-
P 3 pos-

(*) Conf. NEICKELII *Muscograph.* Dr. Joh. Kanolds Anhang zum 1. Theil von *Museis* p. 145. Coburg.

positione potissimum dependet, in cujus causam inquirere Physicis incumbit, non Opticis. Declinatio radiorum, oblique in diaphana hæcce incidentium, variat focum verum, seu punctum concursus multum, & in sphaericis pro diversitate consistentiæ in massa vitrea. Hæc si non exacte Optico nota sunt, nunquam de vera Tubi perfectioris longitudine certus esse poterit, multo minus de ratione amplificationis, quoties nempe Tubus objecta majora, quam nudo oculo contemplata, sistat. Sit e. g. Tubus astronomicus, cujus lens objectiva ex scutella 24. pedum, in radio sphaeræ considerata, efformabatur, ocularis vero ex trium digitorum scutella terebatur utrinque æqualiter. Quodsi Hugeniana ratio refractionis ut 2. ad 3. universalis est, constans in omnibus vitris cujuscunque compositionis, respectu massæ, esset, tunc focus cum radio scutellæ 24000. & 300. æqualis esset, adeoque Tubi longitudo, addito oculari, 24300. maneret. Ast nec objectivæ, nec ocularis Lentis focus coincidit tali modo in nostro Tubo cum radiis scutellarum, licet hæc exactissime, secundum manuductionem *Leutmanni*, sint excavatæ, istæ vero omni diligentia cum triplici motu machinæ simul terfæ, lævigatæ & politæ. Quodsi juxta methodum hujus observationis examineris focos, deprehendes istum in objectiva 21280. in oculari 266. adeoque $27\frac{1}{2}$ in ista, $\frac{1}{128}$ in hac abbreviatum. Hujus variationis causam qui nescit, juraret, scutellam ad radium 24. pedum excavatam, forte erroneam esse, & saltem 21280. revera cavam, pariterque scutellam 300. modo mentientem, tantum 266. habere. Ast, si refractionis rationem hujus massæ vitreæ, ex qua Lentes efformatæ sunt, investigaveris, videbis eam non esse ut 2. ad 3. sed prorsus aliam, nimirum ut 532. ad 832. vel ut 133. ad 208. Hæc Lentium talium ratione refractionis inventa, magna cum animi voluptate verum illarum focum, adeoque veram

ram Tubi longitudinem, calculo arithmetico invenire licet. Sunt nimirum Tubi hujus longitudinis in se, non sine incommodo respectu distractionis, & veri foci inventionis, laboriosi toties, quoties cœlestia mundi corpora totalia contemplari debent, nisi machina illorum unacum fulcro firmiter, methodo præsertim mea, fuerit adaptata. Hoc naturale horum Tuborum incommodum, superveniente incertitudine de vera longitudine Tubi, & mihi in instituendis primis hujus 24. pedes longi Tubi observationibus, molestiam non unam suppeditabat. Inhærebam hætenus huic errori, inter Opticos pro Axiomate recepto: *In sphaericis rationem refractionis adeo religiose non esse examinandam, sufficere adsumpsisse Hugenianam ut 2. ad 3.* Secundum quam foci vitrorum cum radiis scutellarum coincidunt. Hic error manuducebat me ad alium, extrahebam nempe Tubum ad longitudinem 24300. quam juxta communem calculum habere debuisset, sed objecta prorsus nulla per Tubum adparebant, contrahebam, distrahebam ad aliquot digitos Tubum, sed frustra. Hærebam dubius, de Lentium perfectione convictus, & longitudini 24. pedum (quæ tamen erat falsa) absolute insistens, usque dum, exempto oculari, in rationem refractionis ejus inquirebam. Hac cognita, quæ simul verum hujus Lentis focum indicat, procedebam ad veram totius Tubi longitudinem inveniendam, rejecto nunc præjudicio de universali ratione ut 2. ad 3. in sphaericis sufficiente. Modus inveniendi rationem refractionis, & focum verum, adeoque & veram Tubi longitudinem sequens est:

Operatio I.

Pro invenienda refractionis ratione.

- I. Teratur ex frusto quodam massæ tûæ vitreæ Lens aliqua convexo-plana, e. g. trium digitorum, ita ut scutella sit

ex

exactissimum sphaeræ suæ segmentum, ipsaque Lens methodo Leutmanniana, ceu omnium in sphaericis perfectissima, triplici motu simul sit terfa, lævigata & polita.

II. Imponatur Lens hæc Camerae obscuræ, & apertura ejus sit $\frac{7}{18}$ radii, id quod in vitro e. g. trium digitorum erit 30. & obvertatur superficies plana Objectis, dein extrahatur atque contrahatur paullulum Camera obscura, donec objecta dissita in opposita Charta alba adpareant nitidissima.

III. Metiatur hæc distantia chartæ albæ usque ad axem superficiei convexæ Lentis tuæ ope circini, observato omni rigore possibili mathematico, ducaturque deinde in pedem nostrum, in Opticis nobis usitatum, ubi omnes operationes similium observationum perfectissime dimetiri poteris. Sit e. g. hæc distantia 532. & erit hæc sinus anguli inclinationis.

IV. Ad hunc sinum 532. addatur radius sphaeræ, qui est 300. & summa 832. erit sinus anguli refracti, qui ambo, si in formam fractionis componantur, $\frac{532}{832}$ rationem refractionis Lentis tuæ in se comprehendent, nempe ut 532. ad 832. vel, si ad minimam reducatur fractionem, ut 133. ad 208.

Hac via jam omnium massarum vitrearum rationes refractionum jucundissime certe investigare licebit. Qui animo, pari curiositate mecum imbuto, præditus est, is omnium suarum Lentium, quas possidet vel in Tubis, vel Microscopiis, vel aliis machinis, rationem refractionis methodo hac jam examinare & focos & longitudes istarum secundum hanc metiri poterit. Quare ad secundam operationem, nempe ad inventionem focorum verorum, accedam.

Operatio II.

Pro inveniendo uniuscujusque Lentis sphaericae
vero foco.

I. Inventa ratione refractionis, juxta Operationem I. quæ hic loci sit ut 133. ad 208. omnium reliquarum, ex eadem massa, hanc rationem refractionis habente, tersarum Lentium verus focus ita invenitur: Subtrahatur denominator fractionis 208. a Numeratore illius 133. residuum 75. ponatur pro termino primo in regula de tribus. Secundum terminum constituat Numerator fractionis tuæ 133. Tertius terminus sit semper radius sphaeræ istius, ex qua Lens efformata. Quarta proportionalis sic inventa indicabit numerice verum Lentis focum.

II. Sit ex. gr. Lens objectiva ejusdem massæ 12. vel 24. pedum: Infer itaque, ut differentia rationis 75. ad Numeratorem rationis 133. ita radius Lentis objectivæ 12000. vel 24000. ad verum focum, & sic quotus determinabit istum. Ponamus, majoris perspicuitatis gratia, exempla hæc numeris suis calculata, ut ad normam horum in reliquis omnibus Dioptrices studiosus facilius procedere queat.

<i>Differentia.</i>	<i>Numerator.</i>	<i>Radius Lentis objectivæ.</i>
75.	133.	12000.
	12000.	
	266000.	
	133.	
	1596000.	

Operatio III.

Pro invenienda vera totius Tubi longitudine.

I. In Tubo unoquoque, si fuerit astronomicus, ex duabus convexis confectus, quærat^{ur} secundum præcedentia, ex inventa ratione refractionis duarum Lentium focus verus, ex. gr. sit Lentis ocularis focus verus 266. quæ ex 300. tersa, & Lentis objectivæ ex 24000. utrinque æqualiter convexæ, focus verus 21280.

II. Addantur foci duarum Lentium, & summa, ex. gr. 21546. determinabit longitudinem totius Tubi, ex qua objecta visa adparebunt vivacia, unico hoc adhuc prænotamine supposito, quod, pro diversitate Myopum atque Presbytarum, Tubus semper parum diduci, vel contrahi debeat, id quod tamen raro duos vel tres superat digitos.

His omnibus bene sic observatis, Tuborum meliorum constructio facili^{or} reddetur, certitudo distantium a se invicem Lentium statim indicabitur, (quam alias ex mero mechanismo, si Tubi præsertim longiores sunt, non sine summa molestia determinare poteris,) & simul amplificatio istorum, quoties scilicet aucta videantur objecta, per istos visa, reperietur, secundum modum in sequente operatione describendum.

Operatio IV.

Pro invenienda ratione amplificationis, quoties nempe objecta per Tubum visa adpareant majora.

Dividatur focus verus Lentis objectivæ, ex. gr. 21280. per focum verum Lentis ocularis, ex. gr. 266. Quotus, qui hic erit 80. indicabit rationem amplificationis, adeoque

objecta per hunc Tubum visa, ad eadem objecta nudo oculo contemplata, sunt in ratione ut 80. ad 1. Manet ergo amplificatio eadem hujus Tubi in ratione refractionis, ut 133. ad 208. cum ea, quam habuisset, si ratio refractionis ut 2. ad 3. fuisset. Lens enim objectiva, ex 24000. tersa, focum etiam in 24000. invenisset, sicut Lens ocularis in 300. si ratio refractionis ut 2. ad 3. mansisset. Divide 24000. per 300. quotus itidem erit 80. En ! quæ legum naturalium & in opticis constantia ! quæ perfectio ! Quem egregium usum Observatio hæc habeat, unacum methodo hac facillima atque jucundissima, a nemine Opticorum hætenus publicata, & tamen in componendis Tubis elaborandisque perspicillis pro myopibus atque presbytis summe necessaria, reperient ii, quorum interest vitra omnibus numeris perfecta, & spherica, & potissimum hyperbolica elaborare. Liceat itaque perspicuitatis gratia unum atque alterum adhuc addere exemplum.

Adportantur exempli gratia mihi ex alia officina vitraria frustra vitrorum, vel tabulæ vitreæ densiores. Ex una harum Tubum quatuor convexis lentibus armatum 6. pedum, ut Optici loquuntur, denominatione ab objectiva facta, construere mens est. Corrigatur massa igne, juxta Observationem meam primam Volumini IV. Actorum Academiae pag. 507. sqq. insertam. Dein efformentur tria ocularia, ex scutellis radiorum 100. 200. 400. ita ut oculare I. sit utrinque unius, oculare II. duorum, oculare III. quatuor digitorum. Lens objectiva utrinque æqualiter ex 6000. tersa. Elaboratis sic quatuor his convexis, quæritur deinde vero harum Lentium focus ? Quæritur ergo juxta operationem I. hujus Observationis ratio refractionis, quæ verbi gratia sit $\frac{133}{208}$ & cum hac inventa ratione simul focus verus ocularis tertii invenitur, quod sit $\frac{374}{1}$. si nempe hæc ocularis tertia ex 200. convexo - plana, Camerae obscuræ præ-

prædicto modo inferitur, & focus verus, seu sinus anguli inclinationis, quæritur. Si jam dimidium hujus foci 374. nimirum 187. sumatur, habebis focum verum ocularis secundi, & si hoc dimidium 187. iterum per 2. divides, quotus 93½. erit focus verus ocularis.

Ad inveniendum objectivæ Lentis focum verum infer ita : Ut differentia rationis 200. ad Numeratorem rationis 374. sic radius 3000. ad focum verum, & sic quarta proportionalis erit 5610. si objectiva convexo-plana. Enucleata sic jam ratione refractionis & inventis per eam veris quatuor convexarum Lentium focus, longitudo totius Tubi facile prodibit. Addantur foci trium ocularium, summa ducatur in 2. Producto addatur focus verus Lentis objectivæ, & summa indicabit Tubum hunc terrestrem 6 pedos 9. digitos 2. grana & o scrupulum longum esse.

Ocularis I. ex 100. utrinque = convexi focus verus = 93½.

Ocularis II. ex 200. utrinque = convexi focus verus = 187.

Ocularis III. ex 200. convexo-plani focus verus = 374.

Summa = 655.

2

Productum = 1310.

Objectiva Lentis ex 3000. convexo-planæ focus verus = 5610.

Summa = 6920.

Longitudo
totius Tubi.

Ponamus jam, focum verum ocularis I. debere manere 100. præsupposita hac ratione refractionis, ut 374. ad 574. Et focum ocularis II. 200. & ocularis III. 400. una

Q 3

cum

cum Lentis objectivæ foco vero 6000. Quæritur ex quibus radiis sphaerarum, vel ex quibus scutellis terenda erunt vitra? Respondetur: Inferatur: Ut focus verus ocularis III. 374. ad radium ocularis III. 400. sic focus futurus 400. ad radium scutellæ futurum. Et sic cum duabus reliquis ocularibus & Lente objectiva. Quoti indicabunt quartas proportionales, vel radios aliarum scutellarum.

<i>Focus verus.</i>	<i>Radius</i>	<i>Focus novus.</i>
374.	400.	400.
3	400.	
200	160000.	

374	600000	(427. Radius scutella pro oculari III.
1490		213½. Radius scutella pro oculari II.
728		106½. Radius scutella pro oculari I.
2618		

<i>Focus verus Lent. Object.</i>	<i>Radius.</i>	<i>Focus novus</i>
5610.	6000.	6000.
	6000.	
	3600000.	

561	234583	
361	3600000	(6417. Radius scutella,
3300		
2241		
84		
3027		

Si igitur oculare I. ex 106½. vel ex 107. oculare II. ex 213½. oculare III. ex 427. utrinque convexum & objectivum vitrum ex 6417. æqualiter convexum efformatur, foci veri manebunt 100. 200. 400. 6000. & longitudo Tubi erit 7. pedes 4. digitos. Quod rationem amplificationis attinet, manet ista in utroque casu eadem, nempe ut I. ad 30. Dividatur focus Lentis objectivæ 6000. per 200. seu focus

focum ocularis medii, itidem focus verus objectivæ 5610. dividatur per focum verum 187. ocularis medii, in utroque casu quotus erit 30.

$$200 \overline{) 5900 (30}$$

$$187 \overline{) 5610 (30}$$

Liceat alterum adhuc addere Exemplum: Presbyta desideraret a me auxilium ope specilli, ut propiora, quæ alias non sine molestia justo plus remove debèret ab oculis, videat in justa atque commoda distantia. Calculo arithmetico invenissem futuri specilli focum verum 1560. quam methodum inveniendi segmentum sphaeræ, pro unius cujusque Presbytæ oculo indoneum, alio tempore communicabo, cum Hugenianâ vel studio, vel vitio typographico, sit vitata. Quodsi jam ex scutella, cujus radius 1560. specilla utrinque æqualiter elaborarem, & ratio refractionis esset ut 2. ad 3. tunc effectum præstarent desideratum. Posito autem, rationem refractionis, juxta modum superius indicatum, esse ut 133. ad 208. vel ut 374 ad 574. focus certe plane alius, nullum Presbytæ auxilium ferens, prodiret. Infer modo, si placuerit: Ut 75. ad 133. ita 1560. ad focum verum, & quotus foret 1383. adeoque 177. justo brevior; (si quotum nempe per 2. divides, quia objectiva convexo-convexa intelligitur;) Vel infer ita: Ut 200. ad 374. ita 1560. ad focum verum 1458. ceu dimidium quoti 2917. & in hoc casu esset 102. justo brevior. Jam quæritur, si focus verus necessario debeat esse 1560. & ratio refractionis tamen esset ut 133. ad 208. ex qua ergo scutella specillum terendum? Respondetur: Infer: ut focus verus 1383. ad radium 1560. ita focus novus 1560. ad radium novum 1766. adeoque ex scutella unius pedis septem digitorum 6. granorum & 6. scrupulorum specillum utrinque convexum, vel ex 883.

convexo - planum elaboratum, Presbytæ dabit auxilium. De his omnibus, hac observatione indicatis, nihil certe reperiet Lector in scriptis Opticorum hætenus evulgatis. Loquuntur quidem de ratione refractionis, & ostendunt etiam modum inveniendi istam, sed quanto cum discrimine, intelligent isti, qui Auctores Opticos perlustrarunt, & jam hanc meam methodum juxta istam ponunt. De adplicatione rationis refractionis ad Tubos & specilla, altum penitus apud omnes est silentium.

(*Fröbstockhemio Erfordiam missa*

d. 12. Octobr. 1739.)

OBSERVATIO XXXII.

Dn. M. BONIFACII HENR. EHRENBERGERI.

de

Speculis quibusdam vitreis causticis.

Quamquam rerum visibilium qua talium scientia, quam *Opticam* vocamus, inde a prima ejus origine multas successu temporis consecuta est accessiones, ut tandem in maxima excreverit volumina: non tamen dubitandum, quin studio huic gnaviter incumbentes, nova subinde inventa sive quoad theoriam, sive quoad praxin, sint offensuri. Quis tantum olim primæ solum partis & theoreticæ quidem, sperasset augmentum, quantum jam suo tempore relinquit *Franciscus AGUILONIUS*? Cujus tamen propositiones attenta mente perlectæ, altiusque inspectæ, Lectorem, ut in plures etiam incidat, haud raro disponent. Id quod fecerunt quoque multi opticarum rerum gnari, nec in prima solum parte, sed in reliquis etiam, Caoptrica & Dioptrica, diem docuit dies, ut & harum insignem jam habeamus accessionem, quæ tamen ad id perfectionis culmen jam pervenisse, quod plura additamenta respuere videat-

videatur adferere non audemus ; ut potius, si quis catoptrica & dioptrica fundamenta conjunctim considerare & combinare vellet, novam plane partem Catoptrico - dioptricam, nec eam exiguam, posset, adstruere. Cujus in una alterave demonstratione, quæ haud contemnendæ erit utilitatis, hac occasione dabimus exemplum, supponentes ea, quæ vel in Dioptrica circa tabularum Sturmianarum explicationem dedimus fundamenta ; quæ strictim hic attingere sufficiat ; nimirum : Angulum reflexionis angulo incidentiæ ; & : Radium oblique vitrum ingredientem frangi tertia circiter (a) parte ad perpendiculum, & egredientem, dimidia parte a perpendiculo.

Cum præter alia speculorum quoque concavorum haud exiguus sit usus, ut ea non modo adhibeamus ad experimenta, quibus radiorum collectorum solis, lunæ, ignis culinaris, vis urendi, liquefaciendi, ac calefaciendi, demonstratur : sed & iisdem opus habeamus in laternis, ad lumen fortius excitandum, ac speciatim in laterna magica, item ad construenda telescopia & microscopia Newtoniana, ad telescopia quoque catoptrico - dioptrica Hugeniana, atque polemoscopia, præsertim, quæ sunt recentioris inventionis, (b) itemque ad faciem nostram multo majorem repræ-

- a) Et si enim cel. *Isaacs NEWTON* angulorum horum inter se rationem accuratius, at majoribus numeris determinavit, scil. anguli inclinationis in ingressu sinum refractionis esse ut 300. ad 107. & refracti, ut 193. in egressu autem sinus angulorum, inclinationis, refractionis & refracti se habere ut 193. 107. & 300. Conf. *Acta Erud. Lips. ad ann. 1693. pag. 1.* Tamen quia virri crassities varia hanc ἀκρίβειαν hic non admittit; sufficiat nobis ratio numeris minimis expressa.
- b) Cujus exemplum videri potest in *Clar. C. G. HERTELS Anweisung zum Glas-Schleiffen pag. 99. & Tab. XII. fig. 3.*

repræsentandam, aliaque phænomena catoptrica exhibenda; ea autem, quæ ex chalybe aut ære efficiuntur, quamvis non prorsus rejicienda, tamen sint & pretiosiora, & paratu difficiliora. Non desunt Opticorum recentiorum quidam, qui speculis vitreis illorum loco utuntur, ex lenticulis sive utrinque, sive plano - convexis una, & quidem convexa, parte stanno obductis. Quamquam non negandum, vitrea ista specula concava initio adhibita non caruisse quoque suis incommodis: maxime, quod ob duplicem reflexionem, unam scilicet in prima vitri superficie, alteram in secunda, sive profunditate & termino, ubi folium stanneum adplicatum est, etiam duplices sæpe imagines remittunt, prout conqueritur ZAHNIUS. (c) Cui quidem incommodo medelam adhibiturus cel. DAVID GREGORIUS in *Catoptrica & Dioptrica Spherica Elementis*, Oxoniæ Anno 1695. foras datis, speculum ex vitro convexo - concavo construendum, convexa parte terminato, excogitavit, quod efficiat, ut radiantis longinqui imagines binæ a binis superficiebus speculi effictæ, coincident, quodque adeo optimum sit vel ad comburendum, vel ad longinquorum imagines efformandas: (d) At vero, quoniam hoc speculorum genus adhuc rerum propiorum imagines duplicat, & folium stanneum in superficie convexa firmiter adplicatum requirit, cujus tamen justa adplicatio, fatente TRABERRO, (e) difficilioris factus est: quia juxta convexitatem prius typus ex cera, argilla, aut gypso est conficiendus, ut stannum superinduci possit; etiam chartæ folium, quo in operatione utuntur, ut stannum firmiter adhæreat, sine omni rursus est adplicandum: Igitur ejusmodi specula vitrea par-

cius

c) *Telescopii fundam.* II. Synt. III. Cap. X. pag. 633.

d) *Conf. Acta Etud. Lips.* ad ann. 1696. pag. 338.

e) *Nervo Opt. Lib. II. Cap. XVIII.* pag. 136.

cius adhibuerunt. Quodsi vero lentium vitrearum convexo-planarum superficiem planam obduxissent stanno, tot ac tantas difficultates offendifsent minime, quin potius animadvertissent, talia specula vicem speculorum concavorum commode posse subire. Hinc operæ pretium fore putavi, leges radiorum in his speculis paulo penitius considerare. Sit igitur sequens

Propositio I.

Radii paralleli in speculum vitreum, cujus superficies anterior sphaerice convexa, posterior plana & probe terminata est, uniuntur ante illud in distantia circiter semidiametri ejusdem convexitatis.

Demonstratio.

Sit speculum BESDB, Fig. 1, Tab. III. cujus superficies plana BE. stanno terminata. Incidat radius RB. axi AX. parallelus, qui in superficie convexa fractus tenderet, si posset, versus G. ac uniretur in distantia sesqui diametri: sed vero in superficie plana repulsus, reflecti cogeretur antrosum in eadem distantia, in A., ac uniretur cum axe. At dum rursus per convexam, superficiem transire necesse habet, frangitur dimidia parte a perpendiculo L. B. hincque tendit in F. ita ut B. F. sit æqualis radio C. B. Tribuamus enim angulo BCD = alterno CBH = verticali RBL, tres partes, & habebit angulus reflexionis in ingressu, HBG. = alterno BGC, 1.; cui angulus reflexionis RBA conveniat necesse est, adeoque angulus inclinationis in egressu LBA erit 4. Hinc ABF, tamquam angulus refractionis a perpendiculo, 2. & sic angulus BFC, tamquam alternus anguli RBF, qui ex angulis reflexionis & refractionis componitur, obtinebit partes 3. ut itaque triangulum FBC. sit æquicrum, sicque BF = BC. q. e. d.

Confectarium I. Omnes igitur radii cum axe paralleli, in distantia semidiametri concurrent, & ibi adplicatae materiae combustibilis excitabunt incendium.

Confectar. II. E contrario candela in F. posita, radii in speculum illapsi, tamquam e foco divergentes, reddentur paralleli.

Scholion. Supponimus hic omnia, quae alias circa specula concava metallica postulantur, aut demonstrantur, uno hoc excepto, quod de foci distantia hic videmus demonstratum. Cumque tale speculum in laternis, speciatim magicis, usum suum praestet: tale adhibendum est, cuius focus non nimis brevis, ne si admoveatur candela, haec illud disrumpi faciat. Id quod in illis speculis vitreis causticis, quae sunt ejusdem sectionis cum priori, timendum magis est, si superficiem convexam habent terminatam. Talium enim speculorum focus multo est brevior: Id quod clarius reddet.

Propositio II.

Radii paralleli in speculum vitream convexo-planum, cuius convexitas terminata est, haud procul ab axe illapsi, cum hoc uniuntur ita, ut radius reflexus sit tertia circiter pars semidiametri.

Demonstratio.

Sit eadem lens vitrea BESDB. sed cuius convexitas BDSE. extrinsecus terminata speculum referat. Incidat radius MS. cum axe XD. parallelus; qui superficiem planam perpendicularis ingrediens nullam refractionem patitur, sed in S. reflectitur, ut angulo incidentiae MSC. sit aequalis angulus reflexionis CSK, & sic DK fere dimidium semidiametri. Sed vero radius iste reflexus in egressu ad O. a perpendiculo frangitur parte dimidia, ut si angulus inclinationis KON. esset partium 2.; angulus refractionis KOI. obti-

obteneret I. & JKO, tamquam alternus cum KON itidem
2. DIO vero 3. Ut autem angulus DIO 3, ad semidiametrum CS. (nam vitri crassities hic non attenditur,) ita se habet ICS aut ICO, qui est I. ad IO, hoc est tertiam partem semidiametri CS. q. e. d.

Conseſtarium I. Quia igitur focus I. nimis abbreviatur, non niſi lentēs majoris ſphæræ huic ſpeculorum generi accommodantur.

Conſeſtarium II. Hincque ſpectula vitrea, quorum lentis planities radios repellit, ex hoc etiam capite præſentuntur.

Propoſitio III.

Lens plano-convexa, ad ſpeculum planum planitie ſua quam proxime admotæ, eundem fere focum gignit, quem ſpeculum vitreum, cujus plana ſuperficies terminata eſt, nimirum lentis ſemidiametrum.

Demonſtratio.

Sit ſpeculum planum BE. *Fig. 2. Tab. III.* imponatur lens plano-convexa VTN. cujus ſit radius VC. Incidat radius RV. cum axe DG. parallelus, qui ita refringitur, ut, niſi ſpeculum BE obeſſet, cum axe concurreret in diſtantiâ diametri, in G. ſed vero in ſpeculo reflexus prorfum uniri cogeretur in eadem circiter diametri diſtantiâ, in J. : niſi idemuo lentem vitream ingredi neceſſe haberet, & reſgreſſus in ſuperficiem planam tertia parte ad perpendicularum VR, (crasſities enim vitri habetur pro nulla, & ſic radius VR. perpendiculari vicem ſubire poſteſt) fractus tenderet verſus D. Aſt vero in egreſſu per convexitatem, ubi angulus inclinationis eſt LVD, iterum refractionem patitur, dimidia parte a perpendicularo VL; itaque deſſectit in F. Demus igitur angulo VCT. partes 6; erit angulus GVC = VGC, 3. & ſimiliter VIT : quia triangulum IVG habetur pro æquicruo.

cruro. Ergo etiam alternus RVI erit 3. & refractionis angulus, in ingressu, DVI, 1. RVD vero 2. Cumque LVR æqualis sit opposito VCT, erit etiam 6, & LVD, tamquam angulus inclinationis in egressu, 8; sicque angulus refractionis DVF, 4. & hinc IVF 3. cui & VIF = IVR conveniunt; adeoque VFT, 6. obtinebit. Ut itaque triangulum FVC sit æquicrurum, & VF = VC semidiameter. q. e. d.

Propositio IV.

Lens utrinque equaliter convexa speculo plano proxime admota focum retro projicit in distantia circiter dimidia semidiametri convexitatis.

Demonstratio.

Sit lens VTNO, Fig. 3. Tab. III, cujus semidiametri CV, CT & IV, IO. Admoveatur ista speculo plano BE. ducatur axis IC, huicque radius parallelus RV. qui in V duplicem refractionem passus tendet versus C. & a speculo exceptus in B, repellitur versus I, denuo autem circa V. lentem ingressus tamquam perpendicularis irrefracte ad superficiem lentis superiorem pervenit, ibique dimidia parte a perpendicularo VL. refractus, cum axe conjungitur in F. Sint igitur anguli acuti C. & I, 1. & erit quoque angulus LVR cum C. oppositus I. similiter RVI, cum I. alternus, I. adeoque angulus inclinationis in egressu retro facto, LVI, 2. hincque angulus refractionis IVF etiam 1. & VFT, tamquam alternus cum RVF, 2. Jam: in triangulo VFC angulo F, qui est duarum partium, opponitur semidiameter VC; ergo angulo C. qui est unius, opposita sit oportet dimidia semidiameter VF. q. e. d.

Conseſarium I. Hac ergo speculorum planorum cum lentibus, sive plano-, sive utrinque convexis, applicatio-

ne

ne conjuncta, eadem plane phænomena exhibere licet, quæ speculis concavis exhibentur. Nisi quod per reflexionem & iteratam refractionem radii paulisper debilitentur ac imaginem tam vividam gignere haud valeant.

Conjectarium II. Quodsi lens, sive plano-convexa, sive convexa utrinque cum speculo concavo, aut vitreo convexo plano jungatur, magnitudo imaginis multo reddetur major, attamen etiam propter refractionem crebrius factam, obscurior.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. M. BONIF. HENR. EHRENBERGERI.
DE

Speculis ex menisco parandis.

Archimedes, veterum Mathematicorum facile princeps, inter alia excellentissimi ingenii ac vastæ profundæque rerum mathematicarum cognitionis indicia, quibus nominis sui memoriam tradidit posteritati, hoc quoque edidisse fertur: quod speculo quodam ustorio classẽ Romanorum, Syracusam obsidione cingentem, in flammam dederit. Confirmatur hoc GALENI, ZONARÆ, TZETZIS, CARDANI & aliorum complurium scriptorum effatis & consensu; nec de aliis ejus ingenii monumentis ullum inter eruditos movetur dubium: Attamen de hujus historię veritate dubitarunt & adhuc dubitant non pauci. Immo non desunt, qui inter nugas & aniles fabulas meraque mendacia eam referre haud hæsitant: Quos inter nominare liceat GABRIEL. NAUDÆUM, Gallum doctissimum (a) &

(a) In *Syntagm. de studio milit.* Lib. II. p. 658. Ubi plures adducit rationes dubitantes, vel negantes.

& JULIUM REICHELTUM, Mathem. Professore Argentoratensem celeberrimum, cum ejus Respondente auctore, *Jo. Weigero*, Argent. (b)

Credo equidem, si ratio speculi ejusmodi aliquatenus fuisset detecta, non facile fuisse inventum, qui historiam istam in dubium vocasset. Ast, quoniam viri docti nullo modo sibi poterant concipere, quomodo in tantam distantiam, qua classis Romana abfuisse creditur, focum speculo alicui conciliare valuisset Archimedes; inciderunt citius in dubitandi rationes, quam ut, qua arte unctionis punctum longius comparatur speculo, inquirerent. Illarum vero rationum, non quidem prorsus contemnendarum, (c) potius redit ad silentium scriptorum coëvorum, aut ætati Archimedis proximorum, v. g. *Polybii, Dionis, Diodori Siculi, Livii, Plutarchi*. Id quod tamen celeb. D. LIEBKNECHT, in sua de *Speculis causticis* dissertatione, (d) multorum librorum veterum interitu factum esse, pluribus comprobatur. Reliquæ rationes, utpote de GALENI loco aliter intelligendo, ac de auctoritatis TZETZIS exiguitate, exigui videntur esse momenti. At potissima omnium, quæ non paucos tenuit suspensos, quo minus fidem haberent huic historiæ, procul dubio est hæc, quod ratio latuit hactenus comparandi speculi, cujus focus in tantam, quanta requirebatur, distan-

(b) *In Sylloge thesium ex disciplinis mathematicis* anno 1707. publice defensa, cujus thesisi ultima est hæc: *Non est credibile, Archimedeam Romanorum naves speculorum astriorum subsidio combussisse*. Vidd. Nova litt. Germaniæ, Hamburgi 1708. collecta p. 220.

(c) Quas PASCHIUS collegit, in *Inventis nov. antiquis cap. VII. pag. 730.* ubi ipsemet inclinare ad partem dubitantium videtur.

(d) Jenæ 1704. habita & in forma, quæ dicitur octava, typis excusa p. 24. sqq.

distantiam projiceretur. Nam extra teli jactum classis romana constituta dicitur demum ope speculi incendio consumpta.

JOANNES BAPTISTA PORTA, quidam machinam promisit, sed non præstitit, quæ ad infinitam distantiam comburat; (e) & HIERONYMUS CARDANUS etiam, (f) speculum se constructurum jactavit, quo ad mille passus ignem accenderet. Utrique autem KIRCHERUS nimiam tribuit arrogantiam, & addit: Germaniam, Galliam & Italiam se peragrantem non majorem speculi ustorii focum invenisse, quam tandem Mediolani apud illustres Septalas, quorum speculum, ex metallo a *Manfredo Septala*, confectum, passuum focum quindecim habere deprehensum esset. Quæ quidem foci longitudo, aut potius brevitās, ad hoc opus minime suffecisset.

Annon autem vel casu aliquo, vel arte, speculum haberi queat, cui longior focus concilietur, hoc dubitamus minime. Quod enim ad specula vitrea ex lentibus formata attinet, de quibus in antecedente Observatione quædam attulimus: adparuit, jam focum haberi semidiametro convexitatis æqualem. Forte autem inveniēmus, divina gratia adjuti, speculum, quod habeat focum adhuc majoris longitudinis, vel cujus certe focus brevior, alius ope, reddi possit longior. Hinc animus est, meditationes semel susceptas de Speculis ex lentibus confectis prosequi longius; quousque paginæ angustia permittet.

Propositio I.

Speculum vitreum ex menisco ita paratum, ut ejus terminata stanno liquato cavitas spherica semidiametrum habeat, convexitate.

Astor. Med. Vol. VI.

S

xita-

(e) Vid. PASCHIUS l. c. p. 731.

(f) De Subtilitate Lib. IV. p. 158.

xitatis pellucida diametro aequalem, radios parallelas illapsos retro dispergit, ita ut prorsum ducti concurrant post speculum in distantia diametri convexitatis, aut semidiametri cavitatis terminata,

Demonstratio.

Sit meniscus DOEB. *Fig. 4. Tab. III.* cujus cavitas DOE sit terminata modo consueto. Sit semidiameter convexitatis DC. & semidiameter cavitatis terminatæ DG. dupla. Incidat radius RD axi AX parallelus, qui ingrediens superficiem pellucidam non versus H. perget, sed ita frangetur, ut continuatus in distantia sesquidiametri cum axe concurreret in X. ut angulus refractionis HDX ad angulum refractum XDC. esset ut 1. ad 2. Sed vero in superficie interiore DOE, ad quam oblique incidit, reflectitur, ita ut angulo incidentiæ NDP (= XDG, tamquam verticali,) fiat æqualis angulus reflexionis PMD. Tenderet igitur repulsus versus M, nisi iterum convexam superficiem pertransire necesse haberet, ut itaque novus angulus refractionis in regressu egressuque MDP. sit dimidium anguli inclinationis LDM. & refractionis radii reflexi fiat a perpendiculo, quod est DL. Coincidet igitur radius reflexus & refractus cum DP. quæ linea est perpendiculi DG. continuatio; adeoque retroducta cum axi concurrent in G. sive semidiametro cavitatis DOE. Sit enim angulus HDC, = verticali RDL, = opposito DCO, 6. erit HDX, = vertic. RDN. 2. & XDC, = NDL, 4; CDG vero = CGD, quibus semidiametri opponuntur, & PDL. verticalis, habebunt 3. Erit angulus GDH. qui angulo incidentiæ PDN tamquam verticalis, æqualis est, 1. Cui angulus reflexionis PDM. conveniat necesse est, & sic angulus inclinationis in regressu, MDL. est 2. hincque refractionis reflexæ angulus iterum sit

6.

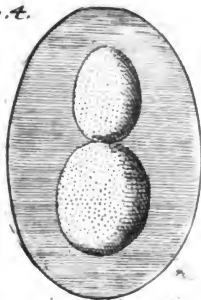

Fig. 2.
Observat. LXXXI
pag. 303.

Observat. LXXVI. ad Observat. LXXVII
pag. 293. pag. 295.

Fig. 4.

fit 1. adeoque MDP; & radius repulsus erit PD. hoc est semidiameter DG. continuata. q. e. d.

Corollarium I. Talismodi igitur speculum non infervit radiis parallelis colligendis, sed dispergendis, ac vicem subire potest speculi convexi vulgaris, cujus semidiameter est semidiametro concavitate menisci huius æqualis.

Corollarium II. Quodsi radii paralleli hic reflectuntur divergentes, multo magis divergentes illapsi, verbi gratia, ex A, post reflexionem a se invicem digredientur, ac lucis in A positæ radios speculum tale latissime disperget.

Corollarium III. Et quoniam radiorum regressio eandem servat viam, quam ingressio: sequitur, radios ita convergentes illapsos, ut in puncto dispersionis, vel centro talismodi speculi, concurrant, post reflexionem refractam fieri parallelos: Nimirum, si radius incidens esset PD. repulsus fore DR.

Corollarium IV. Ergo radii ita convergentes hoc speculo excepti, ut, si producerentur, ante semidiametrum concavitate terminatæ concurrerent: in longissima tandem distantia unientur. Id quod per vulgaria quoque specula convexa effectui dari potest.

Propositio II.

Radii paralleli illapsi in speculum ex tali menisco confectum, cujus concavitate terminata semidiameter sit triplo major semidiametro convexitatis transparentis, reflectuntur in se ipsos & sunt rursus paralleli.

Demonstratio.

Sit pars speculi ex menisco, BOEB, Fig. 1. Tab. IV. & BO sit superficies terminata concava, cujus semidiameter sit BG, aut OG, convexitatis autem BE. semidiameter sit BC. aut EC. Incidat radius RB. cum axe AE parallelus,

lelus, qui semel fractus tertia parte ad perpendicularum, cum axe continuato concurreret in distantia sesquidiametri convexitatis, nimirum in G. Quia vero ex eodem puncto G, tamquam centro, concavitas BO supponitur ducta, erit ille radius semel fractus nunc ad inferiorem superficiem terminatam perpendicularis, sicque in se ipsum reflectetur, ut nisi denuo frangeretur in superficie superiore, retro pergeret in M, tamquam semidiametrum concavitatis continuatam. At vero in egressu retro iterum frangitur dimidia parte a perpendicularo, quod nunc est BL: tendet ergo in R. & repetet viam suam. Sit enim angulus BCE partium 3. erit hujus alternus VBC. & oppositus LBR etiam 3. & angulus refractionis in ingressu VBG. 1. refractusque GBC = LBM, 2; sed radius ad superficiem BO tendens repellitur in BM & denique frangitur in R, ut MBR sit 1. adeoque verticalis cum VBG, sicque tendit in se ipsum. q. e. d.

Corollarium I. Talismodi igitur speculum vicem subire potest speculorum planorum.

Corollarium II. Quodsi itaque, semidiametro superficii terminatæ existente dupla semidiametri convexitatis transparentis, radii repelluntur divergentes; & semidiametro illa hujus tripla, radii fiunt paralleli: adparet, si major adhuc terminatæ concavitatis semidiameter sit, quam tripulum convexitatis pellucidæ, radios parallelos refractionem & reflexionem retro passos, concurrere cum axe in longiori distantia, & talia specula habere focus multo longiorem, quam reliqua caustica. Id quod ex reliquis hujus schematismi lineis demonstrabitur in sequente Observatione.

OBSERVATIO XXXIV.

DN. M. BONIFAC. HENR. EHRENBERGERI,
DE

Speculis majori foco præditis.

Cum de Archimedis speculis Historici & Mathematici in diversas abierint partes, mirandum sane est, de PRO-CLO, Philosopho quoque gentiliū & multo quidem isto juniore, qui specula uistoria fabricasse, immo aliquibus primus invenisse, dicitur, eaque e regione hostilium navium, Bizantium oppugnantium, de muro suspendisse; tantam controversiam non esse ortam: etsi Historici hæc referentes eodem JOANNE ZONARA, sex sæculis Proclo juniore, nitantur, & speculorum horum constructio æque ac illorum etiamnum lateat Philosophos. Ut itaque inquirendi causam habuerint, qua forma specula ista non tam fuerint, quam potuerint esse, prædita.

ATHANASIVS KIRCHERUS quidem, quem & celeb. LIEBKNECHTUS adducit, (*) autumat: multa fuisse plana specula de muro ita suspensa, ut cujuslibet radii solis excepti ad idem punctum reflexi concurrissent. De quo tamen machinamento, an effectui dari potuerit, laudatus *Liebknechtus*, merito se dubitare, dicit: quia radii per specula plana reflexi & longius protracti, aut plane infirmi reddantur, aut nihil præter exiguum splendorem retineant.

Pace autem hujus viri, crederem equidem, non esse absonum, multa specula plana ad idem punctum probe directæ (& quo plura, eo creditu est facilius,) tantæ esse virtutis ac roboris, ut ad magnum spatium incendium excita-

S 3

re

(*) Dissertat. de Speculis causticis pag. 43.

re valeant, illius præsertim ligni ac materiæ, quæ, quod pix & oleum illinita sunt, facilius ignem capiunt; cum & multitudo speculorum debilitatam quoque radiorum efficaciam intensiorem reddere, immo denique ignis vulgaris calorem superare queat.

Interim tamen viri docti non destiterunt modum inquirere, quo majoris radii arcus duci, sicque etiam major foci distantia speculis causticis induci queat; cumque nullius arboris longitudo sufficiat ad semidiametrum, aut ad circinum ex pertica longissima compositum, cujus ope forma describi possit, ad quam ea cavitas speculi paretur, quæ focum vel centum pedum projiciat: alia ratione rem adgredi tentarunt. Excogitavit nimirum PERAULTIUS, doctissimus Gallus, machinam aliquam, eamque ipse descripsit in *Vitruvio suo*, gallice translato: atque ex hoc germanice reddidit JO. GABR. DOPPELMAYER, Professor. Mathem., Noribergicus celeberrimus, in *Bione continuato*, (*) cujus constructio potissimum huc redit: Axi ferreo probe complanato adplicantur duæ rotulæ, dentibus acutis instructæ; atque harum rotarum altera in extremitate axis est firmata, altera vero, quæ paululum minor, in axe mobilis, ut vel propius ad alteram adduci, vel longius amoveri ac cochleæ muniri possit, prout major aut minor arcus majoris rotulæ auxilio est ducendus. Nam quo magis rotas a se removeas, eo majorum arcum rota major rotando describet, & tanto quidem majorem, quanto minor est rotarum inter se differentia, quantoque major a se invicem distantia. Utque innotescat penitius, quantum a se rotæ removeri debeant pro data arcus semidiametro, ita instituitur operatio: Nempe ad semidiametrum rotæ majoris, semidiametrorum rotarum

(*) Cui tit. *Weitere Eröffnung der neuen Mathematischen Werckshule Nicolai Bions*, pag. 1.

differentiam, & radium five semidiametrum arcus describendi, invenitur quarta proportionalis, quæ est rotarum distantia quæsitæ. Atque hæc inventa rotarum distantia ad diversos radios arcuum in axe probe est notanda ad futuros hujus instrumenti usus. Ubi tamen summa cautela opus est, quia etiam pili latitudine error commissus longam a vero aberrationem gignere potest. Ad talismodi igitur arcum inventa rotarum distantia ope majoris rotæ fiat sectio vel in lamina ænea, vel in charta spissiori, juxta quam speculum metallicum exacte est formandum.

Aliam rationem delineandi arcum majoris radii, sine circino, offendimus descriptam in cl. HERTELII *Anweisung zum Glas-Schleiffen*, (*) per triangulum valde obtusum, ex ligno duriore sectum & in margine probe politum. Quod dum ad duos clavos utrinque in tabula fixos adplicatum movetur, angulo suo obtuso arcum eo majoris semidiametri describet, quo angulus est obtusior. Sed de hoc instrumento melius adornando plura alia occasione, dicere animus est.

Hic vero, ubi de speculis causticis majori foco instruendis agere nobis propositum est, circinis etiam minori apertura, aut crurum cuspidumve distantia præditis, uti licet quam commodissime. Id quod nunc patebit dilucidius, ubi *Fig. 1. Tab. IV.* observationis antecedentis alteram partem explicare adgredimur sequentibus.

Propositio I.

Radii paralleli illabentes in meniscum, cujus concava sua perficiei terminata semidiameter ad convexa anteriorisve superficiei pellucida semidiametrum habet rationem quadruplam, reflectun-

(*) Part. I. cap. I. §. 2, pag. 8. & Tab. II. Fig. 1. num. 3.

Fiuntur ac franguntur ita, ut ante speculum concurrant in distantia semidiametri minoris sive convexitatis quadrupla.

Demonstratio.

Sit pars ejusmodi speculi EDS. *Fig. 1. Tab. IV.* cujus convexitatis transparentis ED semidiameter sit CD, concavitas autem SD, semidiameter, DX, quadruplum semidiametri CD. Incidat radius QD cum axe AX parallelus, qui in ingressu ita frangitur, ut collineet versus G. ita ut GE sit triplum semidiametri EC. aut CD. At, quia XDI est perpendicularum, radius illapsus, cujus retro facta continuatio est DK, habebit angulum incidentiæ KDI, cujus reflexionis angulus respondens erit IDN. Quoniam autem radius sic reflexus per convexam & transparentem superficiem retropellitur, & frangitur dimidia parte a perpendicularo, quod jam est DH; declinabit ab N. versus F, ut angulus NDF sit dimidium anguli NDH. Sit igitur angulus ECD, = opposito, QDH, 12. partium: faciet radius semel in ingressu tractus, angulum refractum CDG, = verticali RDH, 8; & CGD (= opposito QDK,) erit 4. cui opponitur latus DX, quadruplum semidiametri minoris. Ergo lateri GX, quod hujus est pars quarta, oppositus erit angulus GDX = IDK, qui est angulus incidentiæ, cui convenit angulus reflexionis IDN. ut igitur angulus inclinationis in regressu egressuque sit NDH = 10. adeoque refractionis NDF = 5. Sed quia subtracto angulo NDH = 10. a QDH, = 12, remanet QDN = 2. erit adhuc EDQ = 3; cui = alternus-EFD. Jam in triangulo CDF. semidiameter minor, sive convexitatis, opponitur angulo CFD, = 3; ergo angulus FCD = 12, qui illius est quadruplum, opponitur quoque quadruplo semidiametri minoris, DF. q. e. d.

Scholion.

Supponimus hic ea omnia, quæ alias in demonstrationibus dioptricis postulatur. 1.) Ut vitri crassities habeatur pro nulla, ne turbetur demonstratio. 2.) Ut latera triangulorum valde acutorum se invicem habeant fere ut eorum anguli oppositi acuti. 3.) Ut hic loci in demonstratione non petatur summa a nobis *assumatur*, sed ea, quæ tiro-nibus sufficiat & parum aberret. Accuratiores enim plures adhuc, & radiorum illabentium, & crassitiei speculorum circumstantias prærequirit, quæ autem inquirere, hujus loci non est.

Propositio II.

Speculum ex menisco ita paratum, ut ejus cavitatis terminata semidiameter ad convexitatis pellucida semidiameterum sit ut $3\frac{1}{2}$. ad 1. aut ut 7. ad 2. repellit & refringit retro radios parallelos ita, ut uniantur in distantia semidiametri convexitatis septupla.

Demonstratio.

Ne novo schematismo opus habeamus, concipiam u-nobis in Fig. I. Tab. IV. centrum X. esse in P. aut partem GX non esse majorem dimidia GP. Demus vero angulo acuto C, = QDH, partes 21. erit CDG, = KDH, 14., & CGD = QDK, 7. Sit CD, 2. erit CG, 4; & DG. 6. DP vero (sive DX ex hypothesi) 7. & GP. feu GX, 1. ideoque ang. GDX = IDK, 1. & IDN etiam, 1; NDH vero. 16, ut relinquatur angulo NDQ. 5. Quia vero angulus refractionis in regressu FDN, est dimidium inclinationis NDH, adeoque 8, igitur ablato NDQ, remanet pro angulo FDQ ac ejus alterno CFD 3. Jam ut angulus F, = 3 ad CD: ita angulus C, = 21. ad DF, hoc est septuplum CD.

Propositio III.

Si in speculo menisco semidiameter cavitatis terminata ad semidiametrum convexitatis est ut $3\frac{1}{2}$. ad 1. sive ut 13. ad 14: radii paralleli unientur in distantia circiter tredecupla semidiametri convexitatis.

Demonstratio.

Adsumatur semidiameter concavitatis terminatæ DT, ut GT sit quarta pars semidiametri CD, vel habeatur pro 1. & sic DT, loco DX adsumta, acquirat partes 13, quarum CD habet 4. Demus angulo acuto C = QDH, partes 39; erit angulus CDG, = KDH 16. & CGD = QDK, 13: angulus vero GDT = IDK, tamquam angulo incidentiæ, = IDN, angulo reflexionis, itidem 1. sicque NDQ 11.; NDH autem 28: adeoque ejus dimidium NDE, 14; a qua angulus QDN, 11. subtractus relinquit angulo QDF & sic quoque ejus alterno DFC, 3. Jam: ut angulus F, 3. est ad angulum C, 39. ita CD ad DF, At 3. est ad 39, ut 1. ad 13, ergo etiam CD ad DF eandem habebit rationem. q.e.d.

Corollarium. Quo propius igitur semidiameter concavitatis accedit ad sesquidiametrum convexitatis menisci specularis, eo longior fit ejus foci distantia.

Scholion.

Plures propositiones ut formemus, opus esse non duco. Qui enim eadem demonstrandi methodo processerit, facile invenerit, intelligi posse non modo, quam rationem semidiametri requirant ad focum quinquaginta vel centum pedum; sed & si ad mille pluriumve pedum, immo passuum focum desideres. Nimirum ad focum 50. pedum, si minor semidiameter habeat unum pedem, convenit major semidiameter $3\frac{1}{2}$. pedum; ad focum 100. pedum, si minor, sive convexitatis semidiameter unius pedis mensuram retineat,

Paraplegia perfecta, a mœr. & terrore subort. & cur. 147

neat, requirimus semidiametrum concavitationis $3\frac{1}{7}$. pedum; ad 1000. vero pedes speculum radios parallelos uniens, concavitationis semidiametrum habebit $3\frac{1}{77}$. pedum, si concavitas ex semidiametro unius pedis fuerit parata. Id quod alia forte occasione reddituri sumus clarius,

(*Coburgo Erfordiam misse*

d. 8. Novembr. 1739.)

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. JOAN. GOTTLIEB BOETTICHER,

**Paraplegia perfecta, a mœrore & terrore
suborta, feliciterque curata.**

Centurionis status marini uxor, annos 58. nata, temperamenti cholero - sanguinei, ad iræ incandescen-
tiam valde prona, parva corporis statura & ante mor-
bi insultum obesa, ultra semestre spatium priusquam malo
gravi paralytico corripere, lassitudinem totius corporis
insignem & tensivos in toto dorsi tractu, præprimis circa
ejus spinam, nec non in lumbis, pedibus, persensit dolores,
& mœrori posthac gravi ex variis ærumnis, fortunaque in-
primis adversa tot. in navi, insigne nomenque Leonis se-
ptentrionalis gerente, in qua ipsius maritus Præfecti offi-
cioungebatur, per naufragium factum deperditorum bo-
norum (ex quo infortunio ipse Centurio, quasi in ecstasi
raptus, magnum memoriæ suæ dispendium patiebatur)
prognato, nimium dein dedita, cui paulo post improvi-
sus terror panicus, ex incendio molæ, oleum ad smegma
conficiendum suppeditantis, & non procul ab ejus aedibus
distantis, corpus universum cum gravissimo sanitatis de-
trimento percellens, supervenit; e vestigio quasi ictu &
fulmine tacta, Paraplegia, seu totius corporis resolutione,

solo tantum capite excepto, adiciebatur. Ut hujus morbi fontici & perquam notabilis historiam graphice atque dilucide descriptam siltam, ante omnia qua ratione symptomatum, sub primo accessu mox obviorem, cohors sese geiserit, indicandum esse duxi. Omnibus nimirum in membris motus & sensus plane deficiebant, ut instar statuae, excepto capite, quod antrorsum & retrorsum, nec non ad latera movere poterat, cum omnium adstantium dolore & compactione, erecta vel extensa jacuerit. Per multas hebdomades inquietas transegerat noctes, unde in capite tam exquisitus obortus fuit dolor, ut nullo modo vocem qualemcunque sonoram, absque ingenti illius augmento perferre potuerit, illaesa tamen memoria & linguae salveremane quoad loquelam potentia. Sub primo Paraplegiae insultu frigoris tam immanis sensus in omnibus corporis extremitatibus observabatur, ut eadem gelu rigido quasi emortuae & penitus constrictae viderentur. Excrementa alvina pariter ac urina absque ullo sensu prodibant; ciborum, praepriis liquidiorum, deglutitio non solum absque ulla difficultate succedebat, sed quod adhuc magis mirandum erat nullum plane sensum in oesophago abinde percipiebat, ut hinc omnia potulenta & alimenta, licet & haec forbilia essent, in dilatatum veluti saccum, sine ullo saporis & titillationis sensu, dilabi viderentur. Pulsus in utroque carpo semper, usque ad morbi decrementum, inaequalis & debilis, immo quandoque intermittens, observabatur. In dextrae manus superficie uno die major, quam altero, erat conspicuus tumor oedematosus, ejusque digiti incurvati, inflexiles & rigidi deprehendebantur, manus vero laeva a tumore tali libera erat, ejusque digiti flexiliores & calidiores manebant. Quamvis etiam in erecto, vel horizontali situ constituta esset, semper tamen incurvato quasi corpore se decumbere putabat. Cordis palpitatio-
nibus

ribus & frequentibus & vehementioribus in principio cum pulsu celeri; inæquali & depresso molestabatur. Alvina excretio non singulis diebus, sed tertio saltem, vel quarto succedebat. In artubus inferioribus aridura manifesta adparebat, superiores vero ab ea immunes & salvi erant. Urina tandem absque ullo sedimento in principio emittebatur.

In tali statu ægram deprehendi sub prima visitatione; jam ista sequuntur phænomena, quæ sub ulteriori quotidiana ejus continuatione & a medicamentorum præscriptionum convenientium sedula adplicatione observavi & consignavi. Postquam ergo in tantum aliqualis mitigatio obtenta fuit, ut vigilæ nimiae inamintæ essent, (minime tamen narcoticis, ut Medicus antecessor fecit,) & noctes dehinc quietiores habent, aliusque liberior responderet & excrementa alvina, urinaque iterum cum aliquo sensu excernerentur, 1.) in linguæ totius tractu, loco amissi saporis, exquisitissimum sensum 2.) salivæ spumantis exspuitionem per integros duos menses, 3.) in ossis sacri et coxendicis regione dolores auctos & tantum non intolerabiles percipiebat, nec non 4.) quando brachia & pedes ab aliis elevabantur, dolores in juncturis graves persentiscebant, 5. quo magis membrorum, juncturarum, quin etiam dorsi, dolores increbescebant, eo magis excretio salivæ spumescentis decrescebat, 6.) superatis decem a primo accessus mei die septimanis, cum pulsus paulo magis æqualis existeret, & esculenta majori cum adpetitu, exactiorique saporis sensu in lingua & œsophago, capere pariter ac deglutire posset, urinam cum sedimento crasso majori in copia emitteret, in superiori ventriculi orificio aliqua observabatur durities per tres menses & ultra locum ibidem fixum tenens & ægrotanti anxius & constrictoriis doloribus non levem incutiens metum, multum mihi negotii faceſſebat,

quæ autem medicamentis nervinis & antispasmodicis tam internis, quam externis, ita discutiebatur, ut a loco descripto infra umbilicum se primo latitudinem unius spatii extendens, tandemque usque ad pubem in fasciculum, funis instar crassi, collecta, a strictura hac spastica plane remitteret, evanesceretque. Elapsis sic quatuor mensibus, cum a continuato medicamentorum usu sanitatis spes paulo major adfulgere iterum inciperet, dolores primo in dorsi regione, cumprimis circa os sacrum, innominatum & coccygis, itemque femorum articulationes, atrociter sæviebant, ut ob eorum vehementiam aliquamdiu omnem iterum amiserit quietem, nec non secundo insignem fornicationis & frigoris sensum, cum molestissima pressione gravatoria in scapularum, humerorum, cubitorum, itemque carpi & metacarpi juncturis, perferentiscebatur, quibus omnibus autem intra spatium duarum circiter septimanarum, successit fornicatio gravior, tremor levis, dolorque distendens & lancinans, ac tandem cum sensus frigoris decremento, exiguus naturalis sensus & dictarum partium motus levis, præsertim a pollicibus manuum ad cæteros digitos, & a digitis ad cubitos & a cubitis ad humeros feliciter insecutus est, qui a prima hac salutari mutatione, vel potius emendatione, intra octiduum tam evidens capiebat incrementum, ut non solum pollices & digitos, antea contractos planeque incurvatos, denuo aliquantulum extendere, sed & cubitos liberius movere posset, ita ut, absolutis quinque mensibus, superiorum horum membrorum vigorem, sensum & motum plenarie restitutum deprehenderemus.

Ad inferiora dein respiciens membra, sequentia circa illa adnotavi. Cum dorsi, imprimis vertebrarum spinæ & lumborum dolores increverent, & per univ. pedum tractum usque ad digitorum apices se extenderent abdomen non modo,

Paraplegia perfecta, amœr. & terrore subort. & cur. 151

modo, sulcati instar agri; multis diversæ magnitudinis protuberantiis, a tendinum & nervorum spastica strictura subortis, obsideri incipiebat, sed & puncturæ dein, cum aliquali sensus & motus molestia, in pedum digitis animadvertiebantur, quæ postmodum, spatio sex hebdomadum, per pedes & lumbos ad femora usque se extendebant, circa genu autem & tibiam frigus usque ad sensus & motus plenariam restitutionem perseverabat, hisque redeuntibus plenarie cessabat, pedesque tunc circa malleolos œdematoso tumore obfiti adparebant, quem vero pro signo restitutionis salutare habui. Notatu dignum porro erat, quod, quo magis membra pristino sensus & motus vigore frui incipiebant, eo magis inferiorum partium aridura quoque decreskeret, donec tandem ista in obesitatem pristinam mutaretur. Neque minus & hoc observatu quoque dignum erit, quod incipiente sensu & motu, partibus in inferioribus passim per totam lumborum & pedum circumferentiam, nervosæ partes, instar arvi aratro discissi, in forma tuberculorum multorum elevatæ quoque fuerint, & quo magis morbus decreskeret, vel a sua vicleteria desinebat, eo magis pulsus quoque in vigore & naturali æqualitate increskeret. Interim, licet membra pristino fruerentur robore, erecto tamen corpore, ob exquisitos dolores, in dorso & lumbis in euphoriam ejus aliquamdiu continuantes, sine fulcrorum subaxillarium adjumento, ultra sex hebdomadum spatium, progredi haud poterat, continuato tamen medicamentorum interiorum & balneorum, ex formicis, a fordibus terrestribus liberatis, & herbis nervino - aromaticis præparatorum usu, grave quoque hoc incommodum tollebatur, & sic, cooperante divino auxilio, in gratiam cum sanitate pristina redibat, ut jam vegeta sanaque vivat, & omnibus suis rebus domesticis præesse queat, obambulet libere, & ædes iterum frequentet sacras, mensium fluxu debite & ordinate

dinate ad annum usque quinquagesimum primum continuante.

Pro hoc autem morbo feliciter tollendo 1.) insignem tulerunt opem Decocta ex Cortic. Lign. Guajac. Sassafr. Winteran. Rasur. Lign. Aloes resinof. Radic. Bryon. alb. Chelidon. maj. Valerian. Serpent. Virgin. Cichor. Sylv. Herb. Chamædr. Chamæpit. Betonic. Salu. Fumar. Flor. Stœchad. Arab. Serpill. Origan. Cret. Semin. Pœon. mar. Dauc. Cret. parata, & cum Tinct. Rhabarb. tartaris. ac Liquore meo aperitivo debita dosi remixta, addendo Syrup. Stœchad. Arabic. & flor. Pœon. compos. sicque usum eorum per aliquot hebdomadas continuando, ita tamen, ut quandoque loco Tinct. Rhabarb. Elixir. aperitiv. Claud.c. Tart. tartarifat. parat. adhibitum fuerit. His subjunctæ fuerunt pilulæ balsam. aperient. & abstergentes, quas singulis septimanis primi mensis exhibui, unde non modo cruditates in primis viis, a Decocto attenuatæ & præparatæ, leniter educatæ, sed & subinde excretio alvina cum euphoria quotidie subsecuta est. Dein etiam 2.) multum pariter ad curationis felicem successum contulit Tinct. anti-paralyt. m. d. cum Ligu. C. C. succin. remixtæ, & cum Infuso theeformi, ex Rad. & Herb. aperient. & nervin. parato, adsumta, cui interdum substituta fuit Essent. quædam nervino - balsam. adgutt. XXX. vel XL. pro dosi, quin etiam tempore vespertino & circa noctem pulveres nervini cum Lumbric. terr. præpar. & exigua portione Extract. Castor. remixti, in convenientibus exhibebantur vehiculis. Inter externa eximiam imprimis opem tulerunt Emplastrum nervin. spinæ dorsi impositum, nec non Spiritus nervini cum antiparalytico quodam juncti, quibus & membra, & quandoque spina dorsi, prægressa frictione cum linteis calidis, quotidie bis & aliquando ter lavabantur, vel potius illinebantur, Abdomen, lumbi & pedum

dum plantæ, nec non superius ventriculi prificium, Balsam Peruvian. nigro, per vices quoque, prægressa leni frictione, oblinebantur. Denique balnea ex Formicis & herbis fragrantibus nervinis, in aqua fervida maceratis, frequenter in usum vocata fuerunt. Nec salutari effectu vesicatoria, quibusdam imposita partibus, erant destituta. Nimis prolixum foret, totam curationis methodum, secundum formatas indicationes curatorias adornatam recensere, unde ea saltem remedia, quæ præ omnibus reliquis maximam tulerunt opem, quibusque sanitatis pristinae restitutionem maxime adscribendam esse autumo, commemorare sustinui, subungere autem non pigebit, quod per vices analeptica, jussu meo sumpta, & *ινυρίττα* ex panatellis, avenaceis & hordeaceis parata, conjuncta rasura Cornucervi, Cortic. Citri rec. & Passulis min. nec non ex jusculis concentratis caponum, pullorum, carnis vitulinae & herbis nervin. constantia, addita gelatina Cornu Cervi, ab ægra frequenter tribus postremis curationis mensibus assumpta, eximiae & salutaris fuerint efficaciae.

Unicum denique hoc scitu & observatu, ex descripti morbi historia, dignum esse duco, quod nimirum plerisque iis, ejusmodi morbo paralytico adfectis, primisque morbi mensibus copiosam exspuentibus salivam, illæsa insuper gaudentibus memoria, nec non urinam crassam, cum symptomatum remissione, per tempus notabile emittentibus, doloresque membrorum, spinæ dorsi, femorum & lumborum, usque ad morbi evidens decrementum perseverantes, sustinentibus, itemque iis, in quibus aridura partium denuo evanescit, partesque illæ succulentiores manifeste evadere incipiunt, ac denique quorum membra, præsertim inferiora, in morbi declinatione oedematoso obidentur tumore, pulsusque magis æqualis fortior evadit, faustum omnino hariolari liceat eventum. E contrario au-

Affor. Med. Vol. VI,

U

tem,

tem, quod symptoma admodum fonticum & periculosum constituat, atrophiam partibus paralyticis superveniens, & quod eo periculosior sit illa, quo ætate provectior est æger, mecum omnes uno ore Medici consentunt experti; hinc & vicissim quin cuncti ægram nostram, ob pristinam valetudinem, sub gravioribus his circumstantiis recuperatam, inter filias albæ recenseant gallinæ, nullus dubito. Quid jam terror improvisus & gravis, inprimis in provectioris ætatis subjectis, sanguinem ad interiora, præsertim ad caput restringendo, ibidemque vel levissimam etiam causando congestionem, & hac ratione systemati corporis vasculoso pariter ac nervino præ omnibus constrictionem inducendo, ac ita fluidi nervei in illud influxum plus minusve impediendo; quin etiam, quid tristitia diuturnior, fibris partium motricibus robur & vires subtrahendo, fluidorum progressum per canales vasculosos languidiorem, eaque spissiora tandem reddendo, excretionem denique sufflaminando, atque obstructions, immo infarctus vasorum & viscerum producendo valeant, ex hacce historia quilibet facile intelliget.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. JOAN. GOTTL. BOETTICHER.

Gravis Memorix læsio, ex vehementi terrore, feliciter sublata.

CEnturio status marini, de cujus uxoris morbo paralytico satis periculoso in præcedenti historia mentionem uberiores feci, 49. annorum, temperamenti sanguineo-cholerici, qui ob naufragium, quod in littore insulæ Ferroæ navis Regia, cujus Præfectus erat, passus, & ob mag-

magnum suorum bonorum dispendium simul factum, primo in ecstasin aliquam delapsus, pauloque post memoriae maxima privatus parte, & domum sic, præterlapsis paucis septimanis, reverſus, meam implorabat opem & auxilium. Vix nominis sui in principio recordari poterat, sed instar Euripi fluctuantis oberrabat, nescius quæ quærere, nescius quæ respondere vellet, hinc quoque quando sciscitari aliqua desiderabat, quævis quæſtio, quam proferebat, viginti circiter indigebat responsionibus, antequam responsi sensum memoria tenere & capere valebat. Nec tamen ideo responsi sensum memoria diu recondebat, quin uno vel duobus momentis elapsis denuo responſum excideret, ut dehinc integros dies in quæſtionibus subinde movendis consumeret. Cum etiam insuper charissima ejus conjux, eodem tempore, calamitoso paraplegiæ morbo decumberet, isteque status ejus tantum non deploratum quotidie summo cum animi dolore intueretur, mirum non erat, quod ex mœrore graviore inde suborto malum diutius perseveraret, & ad finem usque morbi illius continuaret, ita ut non nisi postquam illa reconvalescere incipiebat, æger etiam magis magisque ad pristinam redire sanitatem, mentisque suæ compos fieri deprehenderetur. A quotidiano spiritus vini usu, cui strenue indulgebat, admodum quoque memoriam debilitatam & simul exinde anorexiam inductam fuisse, hac occasione notari adhuc meretur. De reliquo sub continuato convenientium remediorum usu, observato debito regimine quoad diætam, plenariam iterum adeptus est sanitatem, ut adhuc dum incolumis & sanus vivat.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. JOAN. GOTTL. BOETTICHER.

Iracundia vehemens in senibus, causa morborum admodum fonticorum.

VIdua b. Archidiaconi Roskildensis, 82. annorum, parvi & obesi corporis, ad iracundiam summe prona, temperamenti sanguineo - cholericis, postquam anno MDCCXXXII. occasione hæreditatis distribuendæ ira gravissima accensa fuerat, paroxysmo primo apoplectico corripiebatur, qui autem convenientibus tempestive adhibitis medicamentis sublatus, in Epilepsiam terminabatur horrendam, hæcque denuo intra nycthemeri spatium in Hemiplexiam sinistri lateris degenerabat, quod motu in totum, sensu vero in tantum saltem destituebatur, cum linguæ paralyti & deglutiendi difficultate, oculorum, oris, narium & extremorum convulsionibus subinde intercurrentibus. Corpus instar trunci immotum jacebat, caput vero dolebat, quod exinde judicabatur, quoniam alteram adhuc sanam manum eidem frequentissime imponebat. In principio erat soporosa, postea insomnes ducebat noctes, & tamquam delira, varia incondita balbutiendo continuo fere muscitabat. Erecta a domesticis in altum, ponderis plumbei instar statim declinans propendebat, cum manu sana iracundiæ continuantem adhuc fervorem indicans, pulvinaria, spondam parietemque concutiebat, dentibus stridebat, frontem in rugas plicabat. Urinam sæpius sponte in principio emittebat, concurrentibus vehementioribus cordis palpitationibus summaque respirandi difficultate, quam ab aliquot jam annis solennem ipsi fuisse cognati referebant. Artus inferiores resoluti, atrophia emaridati adpare-

prebant ; superiores vero ab ea immunes, exsanguis, motu tamen privati & flaccidi observabantur. Pulsus erat debilis & in læsa parte inæqualis, ac nonnunquam intermittens. Valde sitiebat, sed sitim, ob deglutitionis difficultatem, in principio extinguere nequibat. Atrocibus sæpe numero quoque tormentis hystericeis, cum cardialgia & gulæ dira constrictione conjunctis, in sano statu jam dudum afflicta fuit. Interim tamen intra spatium octo dierum, cum eodem tempore, quo Phthisico civi & mercenario Roskildensi, cujus jussu eo profectus fueram, medicamenta porrigebam, ipsa illa meum quoque imploraret auxilium, omnia, adjuvante gratia divina, in melius adeo vergere incipiebant, ut verba rursus distinctius proferre, medicamenta & alimenta facilius adsumere & deglutire, atque digitos manus cum restitutione motus aliquali iterum erigere inchoaret. Elapsis dein 18. diebus non solum pedis digitos, sed & ipsum totum pedem, ad coxam usque cum decremento atrophie & motus sensusque restitutione, erigere & movere poterat. Hebdomadibus quinque vel sex superatis, status morbi, antea ab omnibus pro deplorato & conclamato habitus, medicamentorum efficacia, & continuo usu ita erat immutatus, ut sulcris subaxillaribus rejectis, ad progrediendum non modo in cubiculo, sed & ex eo ad alia loca domestica, pedibus, cum omnium familiarium admiratione & gaudio quodammodo uti posset, siquidem brachii, nec non manus digitorumque motu ac vigore eoque denuo potita tum temporis erat, ut pro esculentis & potulentis adprehendendis & ad os admoventis, iisdem libere uti potuerit. De reliquo a tertiæ septimanæ fine usque ad terminum plenariæ restitutionis longorum filamentorum, in frustula discerptorum, ex substantia mucida & glutinosa tenaci coalitorum, intermixto simul sanguine congrumato & atro, mox majorem, mox minorem, cum

metu suffocationis, graviter tussiendo, expectorabat quantitatem. Hoc phaenomenon sicuti notatu non prorsus indignum est, ita & hanc circumstantiam non minorem quolibet rapere posse in admirationem arbitror, quod remittente interdum ad aliquot horas peculiari hac excretionem, statim per renes cum urina similis materia, qualis tussiendo ejiciebatur, insigni in copia, cum sensibilibus doloribus, dysuriæ & stranguriæ alias familiaribus, pariter per aliquot horas emitteretur, & sic cessante denovo per hanc viam materiæ istius evacuatione, expectoratio dicta alternatim cum respiratione summe difficili, & gravissima tussi recurreret, sicque binæ hæ singulares & crebrius repetitæ variationes fere ecriticæ, mutuam inter se commercium in ægrotantis euphoriam & ad salutarem usque morbi eventum, mirum in modum sustinuerint. Septimo tandem mense finito cunctis suis domesticis officiis iterum præesse inchoabat, adpetebat, comedebat, potabat, ut sana, & cum pristina plenarie in gratiam redibat valetudine. Superatis vero novem mensibus, inconstans, lubrica & mutabilis fortuna huic annosæ matronæ adeo infida iterum erat, ut cum familiarium quidam altercando ei rursus bilem & stomachum immodeste & graviter moverint, ex improvviso & expectatione citius, apoplexia correpta, subito vivere desierit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. JOAN. GOTTL. BOETTICHER.

Vertigo satis vehemens, a nimio potu
Coffee, aliisque in diæta commissis
erroribus.

Mercenarius & civis Hafniensis 38. annorum, temperamenti choleric-melancholici, a prima statim juventute iracundiæ admodum deditus, quotidiano
tan-

tandem usui Decocto fabarum Coffee, admodum saturato, usque adeo adsuescebat, ut & continua inter jurgia cum emtoribus suis illud indefinenter forbillaret, unde primo somnolentia fere continua, deinde, elapsis duobus mensibus, vertigine corripiebatur tenebricosa, tam atroci, ut neque in publicum prodire, neque cum aliquo citra intercurrentem soporem, colloqui, vel rem aliquam habere potuerit. Quamquam autem satis jam vehemens & periculosum fuerit hoc malum; majora tamen illud & fere stupenda, ex comestione improvida & copiosa, immo vix non quotidiana, halecum sale conditorum, coepit incrementa, ut indelecto prorsus adfixus fuerit. Quotiescunque se ex uno latere in alterum devolvere, vel a pulvinari se erigere & caput attollere nitebatur, toties vertigine, dolore capitis gravativo, distensivo & spastico comitata, corripiebatur. Vertigo hæc descripta, cum somnolentia ab initio statim occurrente, indissolubili quasi vinculo connexa manebat, & hinc utraque hæc symptomata, omnino indicia instantis Cari, vel Apoplexiæ potius imminenti haud levia præbebant, quæ tanto certiora videbantur, postquam etiam de visus obscuratione, de coruscatione, & ante eorum aciem hinc inde obvolitantibus imagunculis variis, nec non de memoriæ læsione, de tinnitu, susurru aurium & obauditione æger conquerebatur. Neque etiam hæc satis jam periculosa calamitas sola mansit, sed & alia parum eidem absimilis, brevi post successit, dum nempe in tantam, cum febre lenta, incidit maciem, ut intra spatium exiguum magis skeleton, quam hominem repræsentaverit vivum, cum tamen torosus & mediocriter obesus antea fuerit. Nulla adpetebat esculenta, quin potius nauseam habebat gravem, sitiebat vero enormius, borborygmi audiebantur multi, & tantum non continui. Cardialgia flatulenta, nec non ventriculi & intestinorum tormina ipsum excruciabant frequenter &

& graviter. Cordis palpitatione fere continua, nec non capitis doloribus, circa tempora & frontem potissimum sævientibus, atque alvo pertinacissime adstricta, insuper divexabatur. Pulsus erat tardus, debilis, contractus sæpeque intermittens, & quidem tunc præcipue, quando Cardialgia flatulenta majora capiebat incrementa, quo tempore etiam vomendi conatibus inanibus valdeque anxiis plerumque torquebatur. Urina ut plurimum erat saturata, seu ex brunno rubra & crassa. Curatio ipsa tandem, divino Numine opitulante, sequentibus absolvebatur remediis: 1.) Digestivis, aperientibus & attenuantibus, tam in forma sicca, quam liquida; 2.) Enematibus; 3.) laxantibus per vices lenibus repetitis; 4.) Decocto pro potu ordinario, ex anticatarrhalibus, cephalicis, aperientibus & diureticis parato; 5.) Venesectione in pedibus; 6.) antispasmodicis cum salibus neutris & debitis vehiculis; 7.) balsamicis & roborantibus, quæ colophonem imponebant, & nunc incolumis sanusque vivat & multorum liberorum pater evaserit.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. JOAN. GOTTL. BOETTICHER.

Epilepsia terrificæ, a lue pestifera neglecta & præpostere tractata.

Anno MDCCXI. mens. Novembr. miles gregarius ex classe regia ad Nosodochium præsidii militaris deferitur, qui, superata lue pestifera, cum qua in nave quadam graviter conflictatus fuerat, paulo post ex nefanda tempestivæ medicationis procrastinatione & fordida negligentia, morbo correptus erat comitiali truculento. Etenim cum is, qui debitam valetudinis curam ibi gerere debebat, ei & compluribus aliis, lue ista infectis, neque medicami-

na

na exhiberi convenientia curaverit, neque etiam necessitate ita exigente tempestive & satis perite morbum ipsum infringere adlaboraverit, factum hinc est, ut beneficio naturæ adhuc robustæ, sub primo febris pestilentialis accessu eruperit bubo circa parotides; qui autem, cum ad suppurationem non pervenerit, vehementissimos capitis dolores, agrypnias, diraque & atrocia deliria induxit, & sub vehementissimo horum symptomatum gradu retrocessit, ejusque in locum brevi post, per singularem procul dubio metastasin, alii duo in inguinibus successerunt, qui vero pariter neglecti nullamque ad maturitatem redacti, ob similem salutaris suppurationis defectum, evanuerunt, ac statim adeo atroces in omnibus membris excitarunt dolores, ut imitar toridem arcuum contracta adparuerint. Hisce omnibus quoque neglectis tandem fontico isto morbo correptus fuit æger, & sic ut epilepticus ex classe regia in nosocomium delatus, meæque curæ concreditus fuit. Observavi tunc, quod quolibet die duobus paroxysmis epilepticis periodice infestaretur. Prodromi illorum erant tenebricosa vertigo, temulentia, agendorum oblivio, tremor & rigor extremarum corporis partium, nec non palpebrarum superiorum & labiorum oris motus tremulus; postquam vero ita aliquoties recursum suum servaverant hi paroxysmi, tunc etiam membrorum rigiditas a doloribus suborta, majus incrementum cœpit.

Curationem quod attinet innotuit mihi multa ab experientia, quod bubones, circa inguina & imprimis parotides erumpentes, nondum ad maturitatem deducti, sed a commissis erroribus potius retropulsi, non solum statum periculosum, sed sæpius funestum exitum attraxerint: Hinc antequam Epilepsiam profligare adnitebar, e re esse ducebam, ut initium cum diaphoreticis, bezoardicis & alexipharmacis facerem, quorum usu ad istum sanitatis gradum

quoque pervenit, ut non solum membra hæcenus contracta iterum extenderentur, & ad pristinum redirent statum, sed etiam Epilepsia semel nonnisi singulo octiduo cum levioribus symptomatibus recurreret. Multis interea in locis elatiora quædam in conspectum prodibant ecchymata, purpuram albam referentia, lymphæ acerrima repleta, & post crepaturam stigmata cœruleo-nigra ad quartum usque diem relinquentia, quæ posthæc cutim descilpondo, sine ulteriori aliquo incommodo, evanuerunt. Restitanti & quovis octiduo semel leviter recurrenti Epilepsiæ specifica antepileptica cum bezoardicis remixta, sedulo opposui, sic per Dei gratiam feliciter a gravissimo hocce morbo liberatus, & nosocomio dimittebatur.

OBSERVATIO XL.

Dn. D. JOAN. GOTTL. BOETTICHER.

Apoplexia levis & pedis dextri Paresis, a fluxu hæmorrhoidali suppresso oborta, tandemque in Apoplexiam funestam terminata.

Vir robustus, quadraginta octo annorum, sartor & civis Hafniensis opulentus, temperamentum cholerico-sanguineo-melancholici, animi morosi, admodum invidi & iracundi, ut a levissimis causis vehementer commoveretur, ex improvise, cum a medicastro chirurgo Hafniensi nascitulo, hæmorrhoidum fluxus (quem singulari naturæ beneficio, utpote plethoricus, & per multos annos hypochondriacus, ordinatè hæcenus expertus fuit,) adstringentibus eidem suppressis fuit, Apoplexiâ satis vehementi, non tamen prorsus funesta corripiebatur, quæ dein adhi-

Apoplexia & pedis dextri Parefis, ex suppr. hamor. 163

adhibitis convenientibus remediis, in dextri pedis Paræsin degeneravit, hacque quoad maximam partem sublata, tanta tendinum istius pedis subsequēbatur rigiditas, ut sine summa molestia incedere & obambulare haud potuerit. Oculi ipsius inde notabiliter minores evaserunt & intro quasi acti adparebant, hincque torvus omnes semper intuebatur obvios. Intemperantiæ admodum erat deditus, ideoque quando vino inebriatus erat, sæpenumero & tantum non, semper Epilepsiæ paroxysmo graviter tentabatur. Acidulis & thermis Pyrmontanis, suavis b. Dn. D. *Lahmii*, Practici Hafniensis, usus quidem fuit, sed magno cum detrimento, siquidem loco speratæ sanitatis, tendinum & nonnullorum musculorum pedis rigiditas, incrementum non exiguum, cum frequentius recurrente paroxysmo epileptico, postmodum cepit, qui antea, tametsi sæpius merito oneratus fuerit, non adeo vehemens frequensque fuerat. Ad historiam morbi paulo accuratius concipiendam recordari non pigebit, quod priora pathemata hypochondriaca cum augmento mali, potissimum consistere deprehenderim in copiosis doloribus spasticis, circa hypochondrium præcipue sinistrum sese exserentibus, molestissimo flatuum proventu, intumescētiā sæpius renitentem efformante & ad suffocationem usque cum frequenti tussi sicca, urgente, borborygmis multis, tormentis colicis fere similibus. Strictura gulæ atroci & frequenti, cardialgia dira & pertinacissima alvi obstructione, quorum omnium intuitu non solum phlebotomiam in pede sinistro institui curavi, sed & medicamenta adpropriata, ac ad hæmorrhoidalis fluxus revocationem congrua, exhibui, quibus etiam morbi ferocia aliquatenus quidem mitigata fuit, sed hæmorrhoidum beneficium nondum conciliari vel reparari multoque minus morbus tam inveteratus eradicari poterat. Hinc fluidorum dyscrasiam tollere nitebamur remediis alteranti-

X 2

bus,

bus, Cacochymiam bilioso-acido-crassam, viscidam, inprimis viis & mesenterio stabulantem, incidentibus, præcipitantibus, abstergentibus & evacuantibus, vitia hepatis corrigentibus, primarum viarum pariter ac reliquorum abdominis viscerum spasticam stricturem tollentibus, atoniam autem externarum partium auferentibus, easque roborantibus; porro meningum cerebri læsam oscillationem, indeque dependentem totius systematis nervosi & omnium membranarum, fibrarumque motricium partim irregularem contractionem spasmodicam, partim etiam atoniam emendantibus, & quidem in forma Decoctorum, infusorum, essentiarum, pulverum & pilularum, non neglectis externis tonicis congruis, ex spirituosissimis, oleosis & balsamicis paratis ac subinde adplicatis, hisque omnibus tandem obtinuimus, ut pedis rigiditas non modo a pristino suo rigore multum remiserit, ægerque passim in civitate obambulare, suaque officia exequi potuerit, sed & paroxysmus epilepticus mitior evaderet, rariusque recurreret, quin & pathemata hypochondriaca leniora persenserentur. Pulsus dextræ manus interim durus, inæqualis, sæpe celer, sæpeque intermittens observabatur.

Quoniam vero dissoluto & inordinato vitæ generi, intemperantiæ gulæ & iracundis commotionibus nimium indulgebat, atque ab hisce vitiis, non obstantibus quotidianis meis dehortationibus, abstinere noluit, Apoplexia tandem, quam illi ante quatuor annos certissime sub his circumstantiis aliquando eventuram prædixi, subito extinctus fuit. Hoc vero præsagium eo certius confirmare potuit eventus, quo manifestius jam erat, quod ob incrementum contractionis oculorum, dolorumque pedis & occipitis spasticorum, quin etiam ex levi quacunque occasione recurrentem Epilepsiam & pertinaciter continuantem morbum inveteratum abdominalem, depravata denique fluida
& pro-

& prostratum solidorum tonum totius machinæ ruina proxime jam jam immineat.

(*Hafnia Esfordiam missa*
4. 22. Novembr. 1739.)

OBSERVATIO LXI.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI.

De

Lethali baccarum Solani furiosi effectū.

Nuperrime Dn. D. *Dehne*, Poliater meritissimus, sententiam meam de quidam transmissa bacca per litteras rogabat, quas idcirco una cum responsois meis, majoris illustrationis gratia, communicare placet.

P. P.

Præterita hebdomadæ tragicus casus, notatu perquam dignus, Frankenbergæ accidit, scilicet vir quidam ex aquilegum ordine ejusdem loci, muneri suo satisfacturus, fontes salientes visistabat, in via autem publica nigras baccas e frutice quodam sibi ignotas decerpebat ac commedebat, ob gratum saporem dulcem numero duodecim earum deglutiens, unde paulo post crebriores admodumque vehementes vomitus, anxietates præcordiorum ac convulsiones subsequuntur. Suasu pharmacopæi ibidem adhibentur bezoadica calida & volatilia, hinc circulatio sanguinis non solum turbatur, sed etiam gravis orgasmus excitatur, concurrentibus pluribus aliis perquam fonticis symptomatibus, e. g. delirio maniacis, obstructione alui, &c. quæ lethali tandem exitu fiebantur. Hinc queritur non immerito: Annon hæc bacca fuerint a Solano sic dicto furioso desumptæ? insuper etiam una earum pro examini transmittitur.

X. 3

rogi-

rogito, velis mentem tuam haud gravatim paucis mihi declarare.
Interim vale & fave.

T.

D. Dehne

Responsoriæ.

P. P.

Baccas, quarum unam ad indagandum mihi misisti. Solani lethiferi & furiosi, alias Bella donna dicti, fructus esse, pro certissimo habere potes. Id enim non tantum ex effectu, quem reliquit, lethali innotescit, sed bacca etiam descriptioni, quam Botanici dare solent, est quam simillima. Describitur vero, quod similis sit cerasis nigris maturis, facile invitet aut pellisceat, at iis vescantur infantuli atque, qui noxiam ejus indolem non exacte cognitam tenent. Multa a Scriptoribus rei botanica consignata jam prostant exempla eorum, qui ab esu baccarum hujus Solani neci dati sunt. Num autem pharmacopæus ejus loci non in eo deliquerit, quod bezardica calida & volatilia exhibendo, vim baccarum deleteriam altius in massam sanguineam immiserit? ego adfirmare nullus dubito, existimans, in ejusmodi casu curatorem oleosis, ad emesin usque sumtis, securius instituendam, primasque vias ab isto veneno vegetabili ante omnia repurgandas esse. Cura, ut iste casus Actis Naturæ Curiosorum inseratur, aut si mavis, ego, rectius de tota re instructus, curabo. Ita sentio.

T.

D. S.

Epicrisis.

Equidem hoc venenum vegetabile, præter deleteriam & causticam acrimoniam, dulci viscedini immixtam, alio quoque principio sulphureo, sensus ligante, & motus
vitaless

virales turbante, gaudet, ut hinc medicamenta, quæ contra venena mineralia septica alias adhiberi solent, hoc in casu non sufficere videantur; & ego ratione ductus omnino iudico, Solani furiosi principio virulento & corrosivo insimul sulphur quoddam narcoticum & mortiferum, Opio, Hyoscyamo, cicuta aquatica, Strammonio, Daturæ Indorum, aliisque plantis ecstasticis & divinatoriis, stupori inferendo aptis natis, non absimile, verum potentius, conjunctum esse. Interim tamen etiam observatio quandoque docuit, lac tepidum cum oleo amygdalarum dulcium, sine igne expresso, largiter sumtum, ventriculum ad emesin provocasse, & tali modo deleteriam massam rejectam fuisse, qua remota, brevi post omnis mortis metus evanuit. Ventriculo & intestinorum canali probe purgato, pauxillum Theriacæ vel Mithridatii exhiberi lenisque inde sudor expectari potest, sub quo principium subtilius sulphureum, naturæ & generi nervoso maxime insensum, e massa sanguinea proscribatur. Si enim unquam, post adsumtum venenum minerale, motus spastici & convulsivi oriuntur atque lacteis & oleosis mitigantur; utique omnia ista phænomena, quæ post deglutationem baccarum Solani furiosi in adducto hoc subiecto observata sunt, non nisi spasticæ stricture solidarum partium, & ex his in primis membranarum & nervearum tensioni tribui possunt, & nunquam etiam talia, si modo curationi locus fuerit, certius, quam inviscantibus iterum mitigata sunt; in primis cum per eadem hæc remedia virulenta simul & peccans causa a^o tollatur, qua sublata, cessat effectus.

OBSER-

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI.

De

Innoxio vapore ex maceratione telarum
gossipinarum in officinis fullonicis
Chemnicensibus.

CUm quotannis non tantum tot millia gossipinarum telarum, (quas *Cannefas* & *Parchend* vocant, a nostris textoribus conficiantur, sed etiam in officinis fullonicis & insolatoriis, (quarum duodecim extra urbis nostræ mœnia numerantur, idque singulare habent, quod in iis Batavorum linreaminum insolandi ars si non superetur, tamen perfecte exæquetur,) ad futuram insolationem præparentur & disponantur, quæ præcedentem diuturniorem macerationem in sero lactis vaccini requirit, quo cruditates superstites extrahantur, mirum sane est, a putrido & nauseoso odore, qui sub ista maceratione exhalat, non frequentius inter nostros populares & fullones malignos & pestiferos oriri morbos. A primis enim temporibus existimatum fuit, quod corrupti & putridi vapores, ex maceratione Lini, Cannabis & Spartii provenientes, vi caloris solis aëri immisceantur, respiratione attrahantur, & morbos malignos ac contagiosos postmodum excitent. Jam vero si in officinis nostris fullonicis telæ gossipinæ sero lactis veteri admodum diu immerse & macerate sunt, tandemque ad insolandum in planitie quadam exponuntur, dici haud potest, quam nauseosus & quasi cadaverosus foetor inde exhalet, qui per varios ventorum flatus hinc & inde fertur & dispergitur; nec tamen unquam a nostris Physicis & Medicis observatum est, opifices in hoc labore occupatos, præ aliis hominibus morbis subjectos esse contagiosis. Immo, quæ
singula

singularis Dei gratia est, Cheminicium nostrum, quantum quidem ego reminiscor, & quousque praxin medicam hic exerceo, nunquam de epidemicis morbis querelam quandam movere necesse habuit, nedum unquam de endemiis, fulgonum genti individualiter familiaribus. Quamquam itaque experientia contrarium demonstret, exhalantes nempe a rebus, insolationi exponendis, vapores non adeo noxios esse: tamen me non injuste facturum spero, si paucis exposuero, quibus ex causis fiat, quod prædictæ exhalationes in nostra regione non tam nocivæ sint, cum in locis extraneis, aliisque mundi plagis, imprimis Italiæ oris, satis pestiferæ animadvertantur. Qui Linum, Cannabem & Spartium in aqua emollita & macerata aërem inficere & corrumpere credunt, id ex ingrato odore, quem pro effectu putredinis habent, demonstrare volunt, eundemque magnam vim morbos excitandi habere statuunt. Equidem non negandum est, quod aër sub inspiratione in pulmones ingressus, ad id potissimum inserviat, ut sanguinis progressum vi sua elastica & expansiva urgeat, adjuvet & spissiores ac motui ineptum hunc humorem resolvat ejusque attenuacionem promoveat, qua ratione idem ille omnino immediate sanguinis massam adficere & alterare potest. Constat enim unicuique jam jam per experientiam, quod respiratio cælo existente sereno totum corpus quam celerrime reficiat; cum e contrario eadem in locis, ubi aër crassior multisque peregrinis halituosis impuritatibus refertus atque corruptus est, non tantum parum reficiat, sed etiam homines imbecilliores reddat. Ita hac quoque ratione aër variis heterogeneis, putridis & corruptis particulis imprægnatus, atque per pulmones sanguini commixtus, tam ejus circulum retardare nimiumque turbare, quam fundamenta successuræ putredinis & dissolutionis in ipsa sanguinis massa ponere valet; unde etiam in corrupta diathesi sanguinis malignorum

& pestiferorum morborum originem & indolem consistere, complures Medicorum autumant, utut etiam ii, qui contrarium evincere conantur, quoque non desint.

Quod itaque ad causas attinet, quarum beneficio incolæ nostri neque tam pestifero cæteroquin vapore inficiuntur, neque ab aliis etiam morbis infestantur; omnino aperte confitemur, id primario ex specialissima divina fieri gratia, quæ benignissime & clementissime avertit, ne miasma malignum in corpora tam facile penetret; secundario vero ad causas naturales præ aliis sequentes referendas esse, nos quidem, salvo doctiorum judicio, statuimus. Primo flumina, officinas fullonicas præterlabentia, multas noxias particulas ad se trahere, veritati videtur quam maxime consentaneum: Sicuti enim observatio docet, quod patina, aqua frigida repleta & in hypocausto, tabaci fumo referto & cooperto, seorsim posita, illum omnem attrahit, indeque aqua flava, & summe foetida evadit; ita potissimum etiam præterfluentem undam multum ad aëris depurationem conferre, ex physicis abunde demonstrari potest. Deinde urbis situs, ventis septentrionalibus imprimis expositus, secundam causam physicam constituit: ventis enim, præcipue aquilonaribus, inest vis vapores corruptos coercendi & enervandi; & quemadmodum aër calidus & siccus virtute pollet, nubilum cælum expandendi & particulas putridas in motum deducendi; ita ex adverso frigidus expansionem imminuere, motum halituosorum miasmatum cohibere, & quo ista minus exaltentur, vel venenosam indolem nanciscantur, impedire solet. Tertia causa est, quod ob loci nostri planitiem, venti absque ullo impedimento undique libere permeare, aërem ubique depurare, noxios vapores dissipare, & miasmata jam jam ad putridam corruptionem inducendam aptissima summeque proclivia, celerrime annihilare possunt. Hisce adcedit quar-

to,

to, quod urbs nostra ad radices Sudetorum montium extru-
ta sit; cum vero aer montanus reliquis semper salubrior ha-
beat, itaque ejusdem usum etiam aliquid ad loci nostri
salubritatem conferre posse, non immerito judicandum est.
Atque hæ sunt causæ physicae, quæ probabiliter efficiunt,
quo minus dicti pestiferi vapores incolis nostris noxam in-
ferant, morbosque fonticos producant. Quod vero in spe-
cie insolatorum gentem concernit, hæc quidem præ cæ-
teris incolis, periculo infectionis subiecta videtur, sed tan-
tum abest, ut ideo singularibus & frequentioribus adficiatur
morbis, ut potius optima gaudeat incolumitate. Horum
autem sanitati, nostra quidem sententia, fortissimus ille mo-
tus, quo semper opus habent, in subsidium venit, dum
non raro lintheamina telasque tundendo rusticos in horreis
superant, unde hoc labore eorum corpora & partes solidæ
in ordinario suo vigore & elatere magis roborantur, circu-
lus sanguinis optime conservatur, perspirationes & reliquæ
se- excretiones promoventur, ut hinc miasma inspiratum,
vel deglutitum, aut alio modo corpori insinuatum, per
excerniculum conveniens commode satis ac tempestive ite-
rum removeri queat.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI.

De

Insalubri Thermarum Wolckensteinensium
usu.

Thermæ Wolckensteinenses per æstatem an. 1736. insa-
lubres magis, quam salubres extiterunt, in cujus phæ-
nomeni rationem in præsentiarum paucis inquirere
mecum constitui. Fuit autem contrarii effectus primaria
Y 2 causa

causa tempestas humida & frigida, quæ per totam æstatem continuavit & duplici respectu Thermarum virtutem immutavit : 1.) Quoniam ex perpetuis pluviis aquæ sic dictæ sylvestres & ferinæ adcreverunt, quæ partim fluminum instar Thermas inundarunt, partim circulationis lege ad easdem restagnarunt, unde factum est, ut debiliorem monstraverint effectum ; 2.) quia ob eandem illam tempestatem aer simul frigidus & humidus, ideoque ad usum Thermarum plane inutilis & perniciosus redditus fuit. Fibre enim partium corporis musculosarum, usu thermarum relaxantur, pori ampliores fiunt & motus sanguinis intestinus & progressivus magis adceleratur. Cum vero ægris quibuscunque, usu thermarum finito, maxime conducatur, ut deambulando in ære sereno & calido corpus ad sensibiliorem usque transpirationem exerceant & proportionatum fibrarum tonum, qui in ære sicco nimium intenditur, in humido vero magis relaxatur, partibus restituant, quo serosa & salino-acris colluvies, a massa sanguinea, durante balneorum usu separata, tali exercitio plenarie removeatur ; facile hinc concludi potest, quod neque hic etiam summe salutaris & necessarius scopus sub intemperie aëris frigido-humida obtineri possit. Quando enim nec cælum serenum, nec aër siccus & purus est, eaque ex causa fibræ debiles ad naturalem tensionem reduci nequeunt ; tunc sane excretio ad sanitatem conservandam adeo necessaria supprimitur, impuritates in corpore retinentur & accumulantur, natura imbecillis redditur, artus lassitudine quadam fatigantur, & ægri ipsi laudabilem alioquin effectum, corporis nempe agilitatem, non obsequuntur, sed potius, prout causa morbifica, antea in actum deducta, circa hoc vel illud viscus denuo obhærescit, novis & interdum gravioribus pathematibus subijciuntur. Quod enim thermæ non tantum partes corporis humani solidas, juxta virtutem suam

suam intrinsecam, confirmando aut emolliendo, adficiant; verum etiam cum primis in fluidas agant, & a sanguine varias heterogeneas impuritates liberent atque separent, tam ratio, quam experientia, fidissima rerum magistra, demonstrat. Ipse hoc laudabilis se- & excretionis effectus partim per excitationem motus intestini, qui omnibus fluidis ad præoccupandam plenariam mixtionis dissolutionem, necessarius est, partim per accelerationem motus progressivi obtinetur, quemadmodum etiam hoc similiter in flumine observamus, quod, sicubi celeri cursu ferri incipit, subito semper turbidum redditur & arenam, limum & lapides, motu quodam quasi rotatorio, secum abripit & abducit; omnes vero istas heterogeneas materias, simul ac in cursu citiori deficit, iterum dimittit & rejicit. Hisce fundamenti loco positis, quæstio movetur: Num ex isthoc perverso thermarum effectu certa & definita morbi species, v. g. Apoplexia, &c. in subjectis iisdem utentibus prædicti possit? ad quam vero negative respondeo. Quemadmodum enim materia peccans, aut sanguis serosus, acris & scorbuticus, aut ejusdem, etiam legitime constituti, nimia quantitas adesse potest, atque secundum variam corporis dispositionem, modo hæc, modo alia viscera corporis humani occupat; ita varii generis ægritudines oriuntur. Quamobrem si causa morbi in pectore hæret, tunc respiratio difficilior evadit & asthma subsequitur; si in artubus nidulatur, dolores arthritici & rheumatici exsurgunt; si vero visceribus abdominis impacta est, tunc facile Hydrops ascites & cedemata superveniunt. Quodsi tandem etiam exempla consignata prostant, & ægrotantium sub balneorum usu apoplexia corruptorum, id meo quidem judicio in prædispositis subjectis ita evenire solet: Habitus enim corporis ex usu thermarum magis emollitur & relaxatur, tonus vero fibrarum naturalis, ob defectum aëris siccioris non resti-

tuitur, ideo humores a partibus corporis externis magis absorbentur, siquidem solidæ partes, ex causa supra commemorata, dum æquilibrium has inter & fluidas ex parte imminuitur, fluidis debite resistendi & humores reprimendi energia non amplius pollent. Quando itaque ejusmodi subiecta sub his circumstantiis thermas iterum ingrediuntur, tunc profecto mineralis aqua sanguinem uno impetu ad caput, quod extra balneum liberum est, congerit & restringit, quoniam minerales thermarum aquæ, & inprimis Wolkenssteinenses, vim habent, vasa corporis magis premendi. Quo lenior itaque & remissior antea in solidis adesse deprehendebatur motus, eo magis statim in gradu suo augetur strictiorque redditur a vi aquæ pressoria. Sanguine vero a calore thermarum vehementer ad orgasmum usque commoto & copiosius versus capitis vasa interiora & plexum choroideum restricto & accumulato, tandem plus justo vasa illa distenduntur, facileque inde rumpuntur, & sic lethalis ille adfectus, Apoplexia nempe, inducitur. Quodsi vero per poros vasorum serum sanguinis copiose transudat, aut circa nervorum principia restagnat, transitum spirituum impedit, eademque plus justo humectat, tunc nimium quantum relaxantur nervi, & in eodem latere, in quo istiusmodi transudatio vel collectio serosa contingit, Paralysis aut Hemiplexia oriri solet.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI.

Vulnus sclopetarium in facie feliciter
sanatum.

Rusticus 30. annorum explosione sclopeti, grandine plumbea minori onerati, ex improvise ita vulneratur,

tur, ut maxima nitrati pulveris portio, unacum grandine in latere dextro faciei, penes os malæ ingreſſa, ſub proceſſu zygomatico, uſque ad meatum auditorium penetraverit. Vulnus æqualiter rotundum tanta pollebat diſſenſione, ut digitus minimus facile immitti potuiſſet. Totâ facies pulvere pyrio undique conſperſa, & hinc inde ambuſionem paſſa erat, inſimulque ejusdem grana quædam oculum dextrum læſerant, præcipue autem unum horum, per tunicam corneam tranſiens, iridem petierat, ut, effuſo aqueo humore, oculi bulbus collaberetur formæque ſuam amittere videretur. Sub prima deligatione vulnus a ſtupa & pulvere nitrato, quantum fieri poterat, liberabatur, & granula minora e cute extrahebantur; quoniam vero impoſſibile erat omnem ſtupam grandinæque plumbeam una vice abſque aliqua incifione, remove-
re, hæc vero ab metuenda ſimul læſione arteriæ temporalis inſecura adhuc videbatur; hinc vulnus interim cum conveniente unguento digeſtivo deligabatur, & faciei impo-
nebantur ſacculi reſolventes vinoſi, oculo autem læſo immediate mucilago Semin. Cydon. leniter camphorata applicabatur. Diſta hæc methodo per aliquot dies continuata, ſuppuratione bene ſucceſſit, & ſimul cum pure cocto reſiſta ſtupa, & fruſtulum fracti proceſſus oſſis zygomatici prodiit. Præmiſſis ergo injectionibus baſamicis, deligatio juxta priorem methodum continuata fuit. Paucis diebus interjectis, Chirurgus externe ſub cute, in meatu auditorio & in margine, auriculæ grana quædam plumbeæ grandinis obſervat, eorumque prævia incifione, tredecim eximit, & vulnuſculum dein lege artis consolidat. Continuantur injectiones, ex Eſſentiis baſamicis & aqua ſclopetaria (*Peau d'arquebuſade*) conſtantes, minime vero inde ad consolidationem redigi poterat vulnus, ſed potius metum ſucceſſuræ alicujus fiſtulæ incuriebat. Hanc ob cauſam,

sam, prævia prudenti deliberatione, incisio per totum tractum, a vulnere usque ad meatum auditorium, ita instituebatur, ut, nullo ramo majori arteriæ vulnerato, hæmorrhagia minorum ramulorum cum spiritu vini & applicatis linteis comprimentibus feliciter cohibita fuerit. Vultus ita ampliatum postea brevi temporis spatio consolidatum & cicatrice obductum fuit. Inflammatio autem oculi curam diutius protraxit, quia exinde continuo serum stillabat, tandem crebriori usu sacculorum tonico - resolutivum, & instituta scarificatione palpebrarum, omnis plenarie discussa fuit inflammatio. Proinde etiam læsio tunice corneæ sanata fuit, ob factam autem iridis per ingressum grani pulveris nitrati, vulnerationem, pupilla partim magis dilatata & oblonga, partim ad motum ordinarium minus idonea, effecit, ut aeger de reliquo restitutus, non nisi diem & noctem ope hujus oculi distinguere nunc valeret. Interim oculi bulbus, facta iterum spontanea restitutione humoris aquei, figuram & magnitudinem naturalem brevi post recuperavit.

OBSERVATIO XLV.

Dn D. GOTTWALD SCHUSTERI.

Sectio anatomica infantis recens nati, Hydrocephalo defuncti.

Mense Martio anni MDCCXXXVII. in pago *Hilbersdorf*, præfecturæ Chemnicensis, infans recens natus, clandestino partu in lucem editus, & a matre sub scala defossus, legali ritu & more consueti inspiciebatur & anatomicae sectioni subjiciebatur, in quo sequentia notatu digna observata fuerunt:

Cadaver erat masculini generis, atque una cum adnexus

nexis secundinis præcinctorio involutum, & ab ordinariis impuritatibus nondum repurgatum. Interim ad legitimam maturitatem usque in utero gestatum fuisse hunc puellum, tam ipsius corporis robur & magnitudo, quam essentielles ejus partes, quales sunt præputium penis, unguiculi perfecti in digitis manuum & pedum, & crines in capite, confirmarunt. Primo autem statim intuitu caput infantis consideratione dignum adparebat, utpote quod non solum nimis grande deprehendebatur, dum tota ejus circumferentia sedecim pollices æquabat, fontanella insimul perquam late dehiscente; sed etiam omnes futuræ ossium cranii, tactui facile cedentes, nimium a se invicem distabant, hæcque ratione Hydrocephali præsentiam demonstrabant. Pulmones in pectore collapsi conspiciebantur, atque cum corde exempti, & sufficienti quantitati aquæ in vase proportionato injecti, statim fundum petebant. Pericardium multum aquæ continebat. Vasa coronaria cordis, ut & ventriculus sinister & auricula dextra, cruore turgabant.

Incis integumentis capitis communibus & ossibus cranii reclinatis, serum flavescens, mensuræ unius quantitatem referens, effluebat, quo remoto interna cavitas, jucundo spectaculo, vacua observabatur, dum loco cerebri, quod alias interiora cranii replere solet, tantummodo in fundo cavitatis parvum cerebellum, insuetæ figuræ conspiciendum erat.

Meninx dura ubique ossibus cranii adhærebat, inter quam & prædictum cerebellum, memorata aqua fluctuavit. Ulteriori examine hujus cerebelli instituto, illud membrana tectum observabatur, & universa massa ad pondus sex unciarum accedebat, ex qua per foramen magnum occipitis medulla spinalis egrediebatur. In utroque latere ex eadem massa duo nervi ad oculos excurrabant, illaque simul in latere dextro colorem & substantiam car-

nis referebat. Oculi, diductis palpebris, obscuri, ac si tunica quadam obducti essent, videbantur, adcuratius tamen considerati, pupillam & iridem monstrabant. Humores in suo erant ordine, nervus vero opticus deficiebat, eoque in loco, ubi naturaliter ad oculum ingreditur, particula carnis offendebarur; hinc etiam deficiebat tunica retina, utpote quæ non nisi continuatio & expansio nervi optici esse dicitur.

Quod itaque nostrum, de vita & morte hujus infantis, attinet judicium, omnino statuimus, quoniam ejus pulmones in thorace collapsi reperti fuerunt, & aquæ injecti fundum petierunt, eundem post partum minime respirasse. Interim cum hoc experimentum non ita solidum indicium de morte infantis ante partum præbeat, sicuti de vita ejusmodi fœtus certius ferri potest judicium, quando aquæ innatant pulmones, siquidem priori in casu sanus etiam infans, in & sub partu, antequam respirare incipit, illico suffocari, aut per violentiam ab aliis illatam, aut ob nimiam debilitatem, tam ex proæresi, quam alia ex causa, vita privari potest. Vid. Responsum Facultatis Med. Wittebergenf. ann. MDCLXXXIV. die XXX. Augusti exaratum, apud ZITTMANNUM, in quo quatuor casus possibiles sistuntur, secundum quos fieri potest, ut infans, quamquam aquæ injecti ejus pulmones fundum petant, vivus tamen nascatur, & tam in & sub partu, quam post eum, anterespirationem factam, interficiatur: Hinc & de præsentī infante, quam diu circumstantiæ tantis adhuc dubiis premuntur, neque quoad vitam, neque quoad mortem, certi quid pronunciari potest. Sequentia enim momenta eundem brevi ante partum adhuc vixisse evincunt: 1.) Quoniam maturus & perfectus fuit; & 2.) circa frontem linea rubra observata fuit, ad instar suggillationis cujusdam; 3.) quoniam idem ille absque gravioribus doloribus, & expedite factis,

Sectio anatom. infantis recens nati, Hydroceph. des. 179

tis, unacum secundinis, exclusus fuit ; 4.) quoniam mater partum dissimulavit , insimulque 5.) observationes prostant, quod infantes absque cerebro nati, per aliquot horas diesque vixerint. Confer. *Acta Medicor. Berolinens. Dec. I. Vol. III. p. 1. de abortu septimæstri monstroso*, sine cerebro & cruribus per II. horas vivente ; it. p. 13. in conspectu historiarum notabiliorum, sine cerebro & calvaria natorum. It. p. 20. ubi sequens formatur conclusio : *Omnes sine cerebro natos & vitales, tam intra, quam extra uteri claustra, nunquam caruisse membranis meningaeis, vel supra cerebri succedanea corpora informia expansis, vel ad minimum basin cranii & spinalem thecam investientibus, licet cerebrum, cerebellum, immo ipsa spinalis medulla defecerit.* Quibus verbis summam necessitatem meningum ad vitam demonstrant, simulque systema BAGLIVII, qui *Specim. de fibra motrice Lib. I. p. 285.* ejusmodi observationibus nititur, ingentemque meningum potestatem in solida æque ac fluida corporis animati aperte comprobat, magis magisque confirmant.

Econtrario autem sequentes circumstantiæ fidem faciunt, infantem mortuum natum esse : 1.) Quoniam pulmones in aqua subsiderunt ; 2.) mater aliquot dies ante partum graviore quodam lapsu debilitata fuit ; 3.) parum etiam sanguinis in partu emisit ; 4.) infans ipse, ob Hydrocephalum jam antea nimis debilis fuit, adeoque morti propinquior ; & tandem 5.) quoniam caput ejusdem in partu, ob suturas dehiscentes, facile cedere potuit, sicque exinde argumentum, a facilitate partus desumptum, pro adstruenda vitalitate, infringitur. His ergo ex causis judicium in suspensio relinquendum esse censi.

Interim post sententiæ hujus communicationem reacoram Judice confessa est, se triduo ante partum insigne frigus sensit, & infantem ipsum in partu quoque tactu frigidum fuisse : Hinc ex duobus hisce ultimis momentis Illu-

stris Facultas Medica Lipsiensis secundum probabilitatem conclusit, infantem mortuum in lucem editum esse.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI.

De

Liquore Pericardii.

A Liquories, cum infanticidia sectionibus medico-legalibus detegenda nobis obtigerunt, observavimus, pericardium suo nequaquam destitutum fuisse liquore, eaque propter ejusdem praesentiam in statu naturali absolute necessariam esse judicavimus. Cum vero alii Medicorum adsertum hocce impugnare conentur & liquorem istum in praeternaturali statu duntaxat adeste contendant; hinc nostra experientia freti, quid de illo sentiendum sit, in praesenti, praemissis aliquot observationibus, indagare constituimus.

Anno MDCCXXXIV. die XII. Nov. in pago Harlhau, praefecturae Chemnicensis, infans, illico in partu, ab infanticida, incisione venae jugularis internae & vertebrarum colli, enecatus, nostrae inspectioni & anatomiae legali subiciebatur, in cujus pericardio liquorem invenimus.

Anno MDCCXXXV. die XXVI. Octobr. in pago Frankenau infantem, ab avia, mox post partum, suffocatum, fecuimus, in cujus pericardio liquor aderat.

Anno MDCCXXXVI. die XVII. Maji Mitweydae infantem, ex intermissa deligatione funiculi umbilicalis & suffocatione interentum secantes, in pericardio multum aquae vidimus.

Anno MDCCXXXVII. die XIII. Martii in pago Hilbersdorff, sub praefectura Chemnicensi, infantem Hydrocephala-

cephalo laborantem, recens natum, cultro anatomico subjecimus, in cujus pericardio itidem liquor observatus fuit.

Alios ut taceamus casus, in quibus istam aquam aut non curatius quæsimus, aut observationem oblivioni dedimus. Quæstio itaque oritur: An liquor pericardii prædictis in casibus naturaliter, an vero præternaturaliter adfuerit? Equidem si HIPPOCRATEM primo audimus, ille liquoris hujus existentiam secundum naturam statuit, & plurimi scriptorum medicorum ad hoc usque tempus, præsentiam aquæ pericardii in naturali statu adfirmant, ex quibus jam non nisi Illustrem BERGERUM nominasse sufficiet, qui in *Physiolog. med.* p. 242. ita scribit: *Quo minus fortasse de existentia ejus liquoris dubitemus, aut eum plane negandum existimemus cum Cl. BÖHNIO* *Circ. anat. physiol. prog.* XX. ac sicubi reperiatur, pro morbo, aut violenta morte expresso, habeamus, quem quippe in animantibus vivis pariter, ac defunctis, deprehendimus, eum ex collecto prædictorum pororum rore ea copia orientem, qua cordis motui haud officiat. Sunt tamen nonnulli, qui ejusdem existentiam in statu f. n. negant. Ita enim BÖHNIIUS l. c. scribit: *Uno verbo, nulla est aqua pericardii, & si reperiatur, aut morbo, aut mortis generi suam scaturiginem debet, si nimirum alterutrum, aut utrumque horum tale extiterit, quod circulationem ad tempus turbet & ejusmodi violentam ac præternaturalem feri transudationem atque congestionem præstet; unde in decollatis, aut simili velocissimo mortis genere ereptis, alias vero sanis, sæpe ne guttula quidem cernitur.* Huic sententiæ etiam BAGLIVIIUS de *Fibra matrice* Lib. I. cap. VIII. Propos. IV. favere videtur his verbis: *Idcirco copiosa lymphæ in mortuis observatur in pericardio, in cavitatibus cerebri, pectoris, abdominis; quam putant nonnulli fuisse mortis causam, cum revera paucis ante mortem hominis ibidem fuit congesta.*

Quod si itaque existentia liquoris pericardii in statu naturali in dubium vocari posset, sane juxta horum Auctorum sententiam necessario sequeretur, ejusdem praesentiam semper statum indicare praeternaturalem. Et quamquam iis non adsentiamur, qui de aqua pericardii naturaliter praesente prorsus dubitare solent, & eandem, si forte occurrat, non nisi indicium praegressae cujusdam violentiae praebere perhibent, inprimis cum duplex adhuc obstat circumstantia, quod nimirum 1.) ejusmodi humor, maxime in infantibus utero materno adhuc inclusis, a tardiori sanguinis circulo in pericardium transudare possit, sicuti ex casu primo adparet, utpote in quo fidem superaret, si statuere velimus, quod tam brevi temporis spatio, quo infans a gravi illo vulnere colli expiravit, aquam demum in pericardio collectam fuisse; & 2.) quod memoratus iste liquor, si etiam tamquam effectus in moribundis occurrens respiciendus esset, similiter etiam absque praegressa violentia in quacunque mortis specie, a quolibet morbo dependente, adesse debeat: Tamen potissimum ad stipulamur clariss. ORTLO-BLO, eumque in *Historia partium corp. hum. p. 66.* solido inniti veritatis fundamento reputamus, quando sententiam suam de hac materia ita exponit: *Cor vapore quodam seroso continuo irrigatur, ut fibra eo melius motui perpetuo praestando aptiores sint: Is ergo in animali mortuo condensatur, & exigua in quantitate, in breviori mora vitam finientibus, majore in suffocatione pereuntibus colligitur. Atque hac ratione in eo casu, ubi aqua pericardii majori in copia, quam alias naturaliter deprehendi solet, reperitur, suffocationis effectus dici meretur.*

Interea hoc loco nostri non erit, scrupulose indagare, utrum ista aqua ex aliorum sententia a glandulis, per pericardium disseminatis, originem trahat? quia in pericardio, quam diu naturaliter constitutum est, cum exactissimo & perfectissimo etiam microscopio nullae glandulae conspici possunt, adeoque etiam sub hoc statu non immerito

merito de præsentia hujus aquæ dubitare liceret : Interim tamen admodum probabile nobis videtur , quod ista humiditas tam ex internis porulis arteriarum pericardii & auricularum cordis provenire , quam ab extremitatibus venarum & vaforum lymphaticorum iterum absorberi possit.

OBSERVATIO XLII.

Dn. D. GOTTWALD SCHVSTERI

De

Aqua verminosa fontis cujusdam Chemnicensis, ejusque usu innoxio.

In fonte quodam urbis Chemnicensis saliente, qui ad instar omnium reliquorum extra mœnia in agris & sylvis scatueriens, per aquæ ductus ad cœmeterium, prope ædem sancti Jacobi, ducitur, & ibidem in craterem publicum fluit, tempore verno, nonnunquam etiam hiberno, quando tempestas magis tepida & humida est, quoddam vermiculorum genus reperitur, quod ideo adspectu curiosum est, quoniam minimorum pisciculorum more in aqua hinc & inde, sursum & deorsum celerrime movetur. Quam diu isti vermiculi in aqua commorantur, tam diu formam & speciem pediculorum, in dorso atra puncta gerentium, præ se ferunt & sunt caudati, qua de causa etiam a nobis *pediculorum aquaticorum* nomine insigniti sunt. Numerus & multitudo horum animalculorum haud raro usque adeo augetur, ut in una aquæ mensura pene quinquaginta numerentur. Interdum vero in eadem aquæ quantitate vix quinque aut decem occurrunt & conspici possunt. Ratione magnitudinis variant valdopere, alia enim sunt majora, alia mediæ magnitudinis, alia minima, ut in republica & civitate variæ staturæ & magnitudinis incolæ degere solent. Majora ta-
men

men nunquam ad eam adcedunt magnitudinem, ut primo statim intuitu in conspectum veniant; sed exactiorem & acutiorem oculi aciem requirunt. Optime conspici possunt, si vitrum, aqua ista repletum, versus lucem directum intuemur. Cantharum unum & alterum hujus aquæ verminosæ per linteum transcolavimus, ubi omnes vermiculi, in linteo collecti, absque ullo motu per aliquot momenta jacebant. Quosdam palpavimus digitis statimque totam vermiculi substantiam prorsus evanescere deprehendimus. Quamprimum vero eosdem, mediante transcolatione ita collectos & cum cultro caute a linteo separatos, iterum in aquam dimisimus, jucundo sane spectaculo vidimus, vermiculos, antea quasi demortuos & exanimes, surrexisse & de motus pristini agilitate, sibi adhuc constante, testimonium exhibuisse. Aliqua horum animalculorum aquatiliū cum aqua calici vitreo infudimus, &, orificio charta obducto, observavimus, quæ ita per quatuor fere hebdomadas viva permanserunt. Alii ex his vermiculis fundum petebant, sed, aqua leniter saltem commota, statim adscenderunt & motus pristinos repetierunt: alii vero aquæ semper supernatabant. Adnotavimus quoque eosdem, per fortiorem aquæ commotionem semper insimul citatiorem in motum rapi; e contrario autem remittente aquæ motu, etiam remissiorem istorum fieri motum & tandem cum motu cessare vitam. Postquam enim aqua in vitro per dictum illud temporis spatium immota relicta fuit, deprehendimus vermiculos, magis magisque debilitatos, tandem periisse & duntaxat quædam ramenta fibrosa tenuissimaque vestigia corpusculi, per putredinem resoluti & corrupti reliquisse. Interim aquam istam omnes, circa hunc fontem habitantes, pro usu domestico & culinari adhibent, nec ad præsens usque tempus observatum fuit, insalubrem ejus usum fuisse. Causa horum vermiculorum, num sit univoca, an æquivoca generatio? in præsentī quidē

dem non exactius disquirere placet. Variis tamen ex circumstantiis in eam adducimur opinionem, hæcce animalcula in ligneis canalibus, ad putrescendum, ob longam annorum feriem, facile proclivibus, generari posse. Cum enim hujus fontis scaturigo, ex qua aqua per ligneos canales in urbem fertur, ultra dimidium milliare distet, & proventus universæ istius turbæ vermiculorum vix unquam citius & certius expectandus sit, quam adpropinquante tempestate calida & humida, quæ alias insectorum & animalculorum aquatiliū procreationi aptissima existit: admodum probabile utique videtur, tempestatem prædictam causam efficientem, unam vero & alteram in aquæductibus regionem, ex putredine corruptam, idoneum gremium exclusionis horum animalculorum suppeditare.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. GOTTWALD SCHVSTERI.

De

Rosa monstrosa.

Cum Dominus Joh. Godofred. Wormius, Regius & Electoralis Saxonicus Inspector censuum publicorum de rebus, ad victum & amictum pertinentibus præstandorum, meritissimus, & urbis nostræ Consul primarius, mense Julio a. c. in horto suo suburbano obambulet, & in roseto oculos pasceret, alias inter Rosas, adspectu jucundas, & pulchre florentes, incidit in ejus oculos Rosa, merito, ut judicamus, *monstrosa* nuncupanda. Id enim, quod monstri quid alere videtur, singulare animadvertendum præbuit: In floris apice, ubi tenerrima foliola jucundo sese iustunt spectaculo, duo emergebant petioli, qui novas continebant capsulas, hoc tantum cum discrimine, ut altera capsula os sesamoideum majus, altera minus in dimensione caperet. Ista saltém stamina floris, illa vero progermina-

Aflor. Med. Vol. VI.

Aa

tioni

tioni proxima, jam matura & colore naturali roseo tincta foliola in suo fovebat sinu. Non parum sane jucunditatis percepissent adspicientes ex tribus rosis, perbelle, licet contra naturæ consuetudinem, ita protubernantibus, nisi curiosa manus Domini Consulis eam, in admirationem Naturæ naturantis, decerpisset. Interim hoc quoque notatu dignum erat, quod flos ordinarius, ex quo duo petioli egrediebantur, non ita plenus observaretur, sicuti reliqui in isto roseto, certo sane indicio, vim vegetantem & foliorum progerminantium proventum ideo non largiorem obtinuisse florem primum, quoniam aut errore, aut consilio, aut etiam mechanica ratione, duæ aliæ capsulæ superfoetando quasi substitui debebant. Artificiosissimam hanc Rosæ formam attentioribus lustrans oculis plures detegebam vermiculos minimos, floris folia non adeo tardo cursu perrepantes. His vermiculis minimis causam adscribendam esse judico, cur, si quis odorem Rosæ naribus frequentius excipiat, adeo facile ad sternutandum concitatur. Adsurgunt enim & attrahuntur tunc temporis isti alati vermiculi, instar muscarum non minus ad volitandum, quam currendum, apti atque idonei, communiter usque ad membranam narium pituitariam, & tam motu suo mire flexuoso celerissimo, quam sale urente caustico, quo omnia insecta largius prædita sunt, intertextos tunicæ mucosæ nervulos ad motum excretorium irritant atque stimulant. Gracillimi isti vermiculi sunt cornuti, & quatuor tantum gaudent pedibus, ad motum localem, ob elateris sui potentiam summam, artificiosis, quorum posterioribus sæpius corpusculum scalpere solent, ut muscæ; num hanc forsitan ob causam, quod ab aliis adhuc minoribus & maxime minimis vexentur vermiculis, sicuti in muscarum genere quilibet attentus observator notare poterit, lyncei decernebant oculi. Generantur ex ovulis, intra folia floris latitantibus & adspectu atris,

recens

recens vero nati vermiculi candidum induunt colorem, qui, successive dein, crescente tenerrima licet ætate, in cinereum & nigrum tandem mutari solet.

(*Chemnicio Erfordiam missa*

d. 20. Decembr. 1739.)

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. ANDRÆ ELIÆ BÜCHNERI.

De

Intensissimo dolore ischiadico, febrem quartanam, immoderato Corticis Peruviani usu suppressam, excipiente.

Et natalium splendore, & virtutibus ac dignitate illustris quidam Baro, in nuperrimo contra Turcas gesto bello castra Cæsarea sequutus, ex usu insalubrium ciborum ac potulentorum, quibus, utpote a teneris laudissime educatus, nunquam adfuetus fuerat, in quartanam febrem inciderat, & ab ea utcunque liberatus, ad nos, viribus exhaustus & vix ossibus hærens, revertebatur, cum miles Cæsareus in hibernacula secederet. Fomitum febrilem adhuc in corpore latitare in propatulo erat, & facile hinc prævideri poterat, fore brevi, ut scintilla aliqua admota, in flammam denuo exardesceret; id quod etiam ita evenit, postquam frustra conatus esset obsoniis facilis digestionis & dapibus opiparis, moderate sumtis, collapsas corporis vires reparare. Ego firmissime persuasus, ventriculum & intestina itemque corporis vasa, impuris & excrementitiis scatere humoribus, colatoria viscera infarcta, & emunctoria obstructa esse, die 10. Novembr. præscripsi pulveres, ex salibus digestivis compositos, quorum unum pomeridianis, alterumque vespertinis horis per tres dies adsumsit, quibus

A a 2

dein

dein lenissimum laxans, salis nempe Anglicani drachmas quinque, optato cum effectu subjunxi, ita ut quater inde alvum exoneraret, absque ullis torminibus, quæ alias per omnem vitam, sumto purgante, expertus fuerat atrocissima, quare etiam quarto abhinc diē idem illud remedium, eodem cum effectu, altera vice adsumsit. Anxie interim desiderabat a febre liberari æger, vehementerque illud optabat generosa amantissimi filii mater: ego vero persuasus, adhuc necessariam esse febrem, ut cumulati in corpore vitiosi humores, post præmissam præparationem, & abstersionem aucto tam intestino, quam progressivo sanguinis motu, subigantur & expellantur, elapso iterum octiduo, præscribebam Corticis Peruviani infusum, juxta eum modum paratum, qui describitur in schedula, jussu Regis Ludovici XIV. anno 1683. impressa, sub titulo: *L'usage de Quinquina, ou remede contre toutes sortes des fièvres*. Ast cum illud nec palato ejus satisfaceret, nec prompte febris impetum refrænaret, substitui aliud magis gratum, nec tamen ita comparatum, ut uno quasi ictu febrem tollere protinus possit, ratus, e re ægri esse, ut vis ipsius febris non nisi paulatim infringatur, nequaquam vero excretiones impetuose supprimantur. Nunquam enim ad hæc aliave remedia, ex Cort. Peruviano parata & jamjam commemorata, sine debite præparato corpore, confugio, nec etiam unquam in praxi vanissimam illam & ægris sæpius perniciosam gloriam, ex celeri & festinata febrium curatione, apud imperitam plebem aucupatus sum, quamvis mihi notissima hætenus fuerit febrifuga virtus Chinæ Chinæ, quin potius semper eam amplexus sum sententiam, quam magnus ille Batavorum Æsculapius, HERMANNUS BOERHAAVE in *Praxi med. Part. III. pag. 448* sequentibus proponit verbis: *Quamdiu corpus non sit debile, credo, quod Cortex Peruvianus non sit dandus, nam febres intermittentes non tam sunt periculosa. Et nisi corpus debilitetur, sine febrim*

febrim per aliquod tempus decurrere, quippe qua coquere debet iterum crudam materiam sanguinis, ad quam excoquendam nata est hac febris; quemadmodum memori semper mente tenebo aureum illud monitum Viri huius, magnis in rem medicam meritis illustris, & quinquagenaria experientia edocti, quod his profert verbis: Cum febris utilem præsset corpori effectum, probe animadvertant Medici, ne statim in ipso lumine suppressere aut cohibere quarant insultus febriles, quod in continuis & acutis febribus ipsam mortem inducere solet; in intermittentibus vero tales febres ipsa attestante experientia, in gravissimas viscerum obstructions, & inde resultantes lentas febres, hecticam, Hydropem, nec non convulsivas spasmodicas adfectiones, maximo cum damno agrotantium, desinunt.

Quoniam ergo adeo promptum me ad eradicandam unico statim actu hanc febrem, per Corticis Peruviani usum, mensuram omnem excedentem, non exhibebam; hinc itum est ad alium, cujus Panacea idem ille est, qui etiam singulis binis horis, prout ab adstantibus relatum postea accepi, eundem pondere drachmæ unius, diebus a febre vacuis, exhibuit. Brevi igitur & febricitans & Medicus voti sui redditus fuerunt compotes, sed ita tamen, ut insigne utriusque gaudium haud adeo diuturnum esset, sed paucos post dies in gravissimum moerorem verteretur. Incidebat enim Generosus æger in acerbissimum ischiadicum dolorem, manifesto satis indicio, quod nimis præmature, ante sufficientem humorum correctionem & præparationem, abusu Corticis Peruviani, febriles motus fuisse sopitos, & materiam peccantem, debite non subactam, metastasi quadam ad coxendicem detrusam. Inopinatus hic eventus Medici animum vehementer adflixit, & somnum per undecim noctes, ut ipse mihi fassus est, excussit. Ex tali ergo labyrintho se se extricare cupiens, sex pilulas, ex Extr. Cort. Cascarill. & Massa pilular. de Cynogl. nisi me omnia fallunt,

formatas, ægrotanti misit, eique certissimam spem fecit, fore, ut dolores ex usu earum mitigarentur, & quidem tanto citius, si pars dolens aqua frigida cum vino mixta ablueretur. - Tantum autem abfuit, ut dolor hisce remediis leniretur, ut potius ferocior iisdem redderetur. Neque etiam placabatur medicamentis communi consilio ordinatis, Emulsionibus, Gelatinis, Jusculis, Saccharo Lactis, pulveribus nitrosis, diapnoicis & anodynis. Nihil porro conficiebant externa, discutiendi & leniendi scopo adplicata, Linimenta, Sacculi, Cataplasmata. Rejiciebantur vesicatoria, quæ prodesse potuissent. Postquam ergo ita per mensem fere integrum atrocissimos perpeffus esset dolores, balnea tandem humida, ex fecibus spiritus vini, cum Rad. Lapathi acuti, Herbis Chamædr. Chamæpyth. Salu. & Beton. parata, in usum vocata fuerunt, quæ etiam spem ægrotantis & Medici non plane fefellerunt, siquidem & dolorum ferocia inde sensim remisit, & major pedes movendi successit libertas. At ecce! cum in vado rem esse crederemus, subito magna insequuta est tempestas: sub initium enim mensis Januarii materia peccans, coxendici intimius infixæ, blando balnei fotu & calore resoluta, vehementissimo febrili motu excitato in massam sanguinis resorpta & ad thoracem delata, tum ferinam tussim, tum pleuritidem spuriam excitavit. Febris cum exquisito dolore ultra dies novem fuit protracta, pertinax autem & rebellis tussis diutius duravit, tandemque multo cum labore etiam sedata iterum fuit. Ex his breviter adlatis evidentiissime colligere licet, morbos, qui febrem suppressam consequuntur, difficulter, ac fere non, nisi pariter per febrem, sive sponte ortam, sive arte provocatam, iterum sanari. Hinc etiam statim in principio, cum dolor ingravesceret, febrem per purgantia aliaque remedia revocandam esse, plus simplici vice monui, præsertim cum catharsis in coxendicis dolore lo-

cum

cum habeat, quæ sententia etiam peritis placuit, domesticis vero displicuit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. ANDR. ELIÆ BÜCHNERI

De

Hydrope pectoris ejusque signis.

Cordis palpitationem, sæpius ex levi causa concitatam, angustias præcordiales, pulsum subinde intermittentem, gravissimorum prodromos esse morborum, Medicis in diuturna Praxi versatis ignotum esse non potest. Nihil certe, quando hæc obvenierunt, polyporum & aneurismatum subnata est suspicio, & animum occupavit metus secuturi asthmatis vel Hydropis pectoris. Et hic morbus etiam eo nomine est molestissimus, quod plerumque omnino studio sit occultandus. Nam si Medico vel verbum exciderit de illo, id consequitur, ut æger desperabundus, aut medicamentorum usum præfracte rejiciat, aut alios Medicos, immo Medicastros, Chirurgos, vetulas, consulat. Minime autem vanum esse metum nec male fundatum, qui ex phænomenis ante memoratis concipitur de Hydrope pectoris vel præsentis, vel imminente, non uno edoctus sum exemplo, quorum idcirco aliqua saltem adducere hac occasione placet. Vir, temperamenti cholericæ - melancholici, in officio laborioso constitutus, a malo hypochondriaco per plures annos graviter vexatus, de miris circa præcordia angustii non raro conquerebatur, intercurrentibus simul frequentioribus cordis palpitationibus, quæ alias, notante FERNELIO *Lib. V. Patholog. cap. 12.* iis solenniores sunt, qui *hypochondriaca Melancholia* laborant. Accessit simul cum-

mu-

nulumque malorum adauxit magna respirandi difficultas ,
 crebrius recurrens , ægrumque ex improvise primo somni
 tempore opprimens , ut evigilans anxie aërem captaret &
 in summo suffocationis periculo se versari crederet. Hinc
 absque omni hæsitatione non ægro & uxori liberisque , sed
 adfiri & consanguineis , sub fide silentii , denunciabam , hoc
 asthma esse signum Hydropis pectoris : nam ad hanc usque
 horam persuasissimus sum de certitudine hujus signi , in
 qua jam olim me confirmarunt *Observationes practicae de Hy-*
drope pectoris a Dn. Collegis Wratislaviens. Academ. nostra Impe-
 rialis editæ , qui pag. 4. expresse fatentur , non aliud magis
 certum hac in re sibi occurrisset signum , quam *respirandi dif-*
ficultatem talem , ut ex improvise primo somni tempore ægrum
opprimat , & quietem ejus interpellat , adpropinquante vero luce
aliquas iterum inducias concedat. Corroboravit etiam ulterius
 sententiam hanc Illustris b. m. Dn. de HELWICH , in *Ephemerid.*
 nostrar. Cent. X. *Observ.* 32. referens , sibi hætenus
 cynosuræ loco , in dignoscendo pectoris Hydrope , fuisse
eam in spirando difficultatem ac crebritatem , quæ primo somni
tempore inopinato opprimat. Dubitat equidem de hujus signi
 certitudine Celeberr. Dn. D. RAYMANNUS in *Observ.* 170.
Voluminis I. Actor. Acad. nostra , & primo provocat ad asth-
 maticum a SYLVATICO *Centur. II. Consil.* 49. descriptum ,
 qui singulis noctibus suffocationis periculum sustulit , quod
 non nisi facta adsumptorum & pituitosæ materiæ per vom-
 itum rejectione remittere solebat , & quærit : *an etiam hic*
pectoris Hydrope laboraverit ? Ast magna cum verisimilitudi-
 ne affirmari potest , pituitam , per cujus rejectionem ægro-
 tus iste , suffocationi proximus , singulis fere noctibus fuit
 sublevatus , per violentiam tussis ex pectore fuisse excussam ,
 eandemque hanc commotionem etiam ventriculum ad in-
 gesta rejicienda concitasse , sicuti hoc ipsum quoque in
 phthisica tussi sæpius observamus. Credibile est , illud tunc
 potio-

potiori ex parte fieri, quando pulmonum vesiculæ aqua sunt repletæ, aut etiam unica hydatide magna pulmo, tamquam sacco quodam aqua pleno, obruitur, aut colluvie serosa sive per vasa resorbentia ex cavitate pectoris advecta, sive per pulmonum poros, (siquidem constat, membranam pulmonum multis, iisque dilatabilibus poris, instructam esse,) hausta, inundatur. Responsio autem hæc forsitan vel ex eo non plane insufficiens videbitur doctissimo RAYMANNO, quoniam ipse innuit, suffocationis discrimina, nocturno tempore ægro imminetia, non tam per rejectionem contentorum ventriculi, quam per expulsionem pituitæ in pulmonibus, fuisse superata. Non equidem me fugit clarissimum Auctorem *Actor. Medicor. Berolinens. Dec. I. Volum. X. pag. 24.* vix credere, quod ipsa *substantia vesicularum pulmonum in statu idiopathico sit aqua repleta*; credidit tamen id celeberrimus BOERHAAVE in *Praxi med. Part. V. pag. 153.* Sed hoc obiter. Interim optima fide testari possum, me oculis meis vice plus simplici vidisse, in notabili quantitate humorum serosum lymphaticum, unacum vomitu ingestorum, non sine evidenti asthmatis remissione, ex pectore fuisse expressum, eaque propter tamquam verissima agnoscere verba, in *Actis Medicor. Berolin. Dec. I. Volum. X. pag. 30.* occurrentia, quæ hic adscribi idcirco merentur: *In tali casu, ubi tussis & vomitus intime complicantur, vomitus facile imponit spectatori, quasi ipse offerret materiam, quæ tamen, inter vomibundas ventriculi eversiones, cum tussi potius rejicitur.*

Quod ad Presbyterum, asthmate nocturno periodico laborantem, & a celeberr. GÖCKELIO curatum, attinet, illum per Nodulum, *Decur. II. Ephemerid. nostrar. Ann. VII. Observ. 128.* descriptum, potuisse sublevari, & ab incipiente pectoris Hydropē liberari, satis est credibile, cum inter ingredientia vini hujus medicati, præter alia, ad hoc ma-

Actor. Med. Vol. VI.

B b

lum

lum tollendum apta, occurat etiam radix squillæ, cujus vis hydragoga his temporibus multis experimentis cognita. Et quis fidem interponere suam poterat, de nunquam amplius reversura ista dyspnœa, crescentibus præsertim annis? siquidem juvenis tunc erat, cum prima vice abinde liberaretur: Subinde enim induciæ morbum hunc per notabile tempus concedere, multiplici experientia compertum habemus. Dein quoque ambabus largimur manibus experientissimo Dn. D. RAYMANNO, quod morbi spasmodici nocturnas habeant exacerbationes; ast, Vir optimus antice recordabitur, quod, dum interceptionem respirationis nocturnam, post WILLISIUM, BAGLIVIVM, RIVERIVM, PISONEM, HELWICHIVM, & alios plures, pro Hydropis pectoralis pathognomonico signo habeo, utique non nisi de illa cum prælaudatis Auctoribus loquar, quæ post unam, duas aut tres horas, a tempore somni vespertini incipit, quod certe tempus alii morbi spasmodici non adeo accurate observant. Provocat dein ad alium D. VICARII ægrum, & ex ejus anatomica sectione indubium se argumentum, pro confirmando suo adserto, (quod nempe hæc modo descripta respirandi difficultas non præbeat certum Hydropis pectoris signum,) necti posse confidit: Nimirum curæ suæ commissum habuit Clariss. Dn. VICARIUS virum illustrem, quinquagenario majorem, qui sub paulo vehementiori corporis exagitatione dyspnœa corripiebatur, sed multo graviori post unam, duas aut tres a somno horas, ubi asthma tantopere auctum fuit, *ut lectum deferere, & in sella noctis partem transigere cogeretur.* Hic, ait Dn. RAYMANNUS, *quamvis ab omnibus pro hydropica habitus fuerit, aperto post mortem thorace ne quidem unica drachma aqua deprehensa est: adeoque hoc morbi generis ipsum perisse quomodo demonstrabit Dn. D. VICARIUS?* Ast salva adhuc res est: Nam in pericardio inveniebatur aqua sat copiosa & nonni-

bil

hil quasi Croco tincta, ut scribit VICARIUS in *Centur. 1. Ephemerid. in Scholio Observat. 3. pag. 24.* Negari equidem non potest, quod Hydrops pericardii a pectoris Hydrope differat; interim tamen & pericardium in pectore est situm. Forſitan etiam in cavitatibus pulmonum veficularibus offendifſet ſeroſam colluviem, ſi eas inſimul attentiori oculo luſtraſſet VICARIUS. Et nonne etiam medicamenta purgantia & mercurialia pectus a collecto in ejus cavitate ſero liberare potuerunt? Profecto Pilulæ ex Hiera cum Agarico, Magiſterio Jalappæ & granis XV. Mercurii dulcis, ad præſtandum aliquem in evacuando ſero effectum, non plane ſunt inutiles, ſiquidem etiam ex earum uſu ægrotus ille largum quoque urinæ profluvium expertus eſt, teſte ſæpius nominato Dn. VICARIO, in antea citato Scholio, p. 21. in fine. Nonne etiam inſuper fieri potuit, ut ſerum in thorace ſtagnans reſorptum fuerit a vaſculis ſanguineis, poſtmodumque deſiſitum ad partes debiles & declives, pedes nimirum, qui inde tumidi evaſerunt. Certe libertatem reſpirationis, quam brevi ante mortem expertus fuit æger, tam uſui Tincturæ bezoardicæ Mich. quam huic metaſtaſi, non inepte quipiam tribuerit. Cur igitur mirabimur, quod in viro illo, pectoris Hydrope extincto, facta brevi ante mortem ſeri ad pedes derivatione, poſtmodum ſub anatomica ſectiōe nulla in thoracis cavitate adinventā fuerit aqua. De reliquo non ſolum adſtipulamur Clariff. Dn. RAYMANNO, quod non adeo multa nobis cognita ſint ſymptomata, ſeu talia ſigna, ex quorum præſentia inſallibiliter colligi poſſit, ægrotantem hoc vel illo morbo eſſe correptum; ſed & optamus, ut tandem adhuc, adſidua obſervatione & comparatione ſpecialiorum quorumcunque inter ſe invicem, talia eruantur ac demonſtrentur.

Miſſis autem hiſce nunc e diverticulō in viam redeundum eſt, & quidem ad ægrum, in quo nulla febris indi-

tioni proxima, jam matura & colore naturali roseo tincta foliola in suo fovebat sinu. Non parum sane jucunditatis percepissent adspicientes ex tribus rosis, perbelle, licet contra naturæ consuetudinem, ita protubernantibus, nisi curiosa manus Domini Consulis eam, in admirationem Naturæ naturantis, decerpisset. Interim hoc quoque notatu dignum erat, quod flos ordinarius, ex quo duo petioli egrediebantur, non ita plenus observaretur, sicuti reliqui in isto roseto, certo sane indicio, vim vegetantem & foliorum progerminantium proventum ideo non largiorem obtinuisse florem primum, quoniam aut errore, aut consilio, aut etiam mechanica ratione, duæ aliæ capsulæ superfoetando quasi substitui debebant. Artificiosissimam hanc Rosæ formam attentioribus lustrans oculis plures detegebam vermiculos minimos, floris folia non adeo tardo cursu perrepantes. His vermiculis minimis causam adscribendam esse judico, cur, si quis odorem Rosæ naribus frequentius excipiat, adeo facile ad sternutandum concitatur. Adsurgunt enim & attrahuntur tunc temporis isti alati vermiculi, instar muscarum non minus ad volitandum, quam currendum, apti atque idonei, communiter usque ad membranam narium pituitariam, & tam motu suo mire flexuoso celerissimo, quam sale urente caustico, quo omnia insecta largius prædita sunt, intertextos tunicæ mucosæ nervulos ad motum excretorium irritant atque stimulant. Gracillimi isti vermiculi sunt cornuti, & quatuor tantum gaudent pedibus, ad motum localem, ob elateris sui potentiam summam, aptissimis, quorum posterioribus sæpius corpusculum scalpere solent, ut muscæ; num hanc forsan ob causam, quod ab aliis adhuc minoribus & maxime minimis vexentur vermiculis, sicuti in muscarum genere quilibet attentus observator notare poterit, lyncei decernebant oculi. Generantur ex ovulis, intra folia floris latitantibus & adspectu atris,

recens

recens vero nati vermiculi candidum induunt colorem, qui, successive dein, crescente tenerrima licet ætate, in cinereum & nigrum tandem mutari solet.

(*Chemnicio Erfordiam missa*

d. 20. Decembr. 1739.)

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. ANDRÆ ELIÆ BÜCHNERI.

De

Intensissimo dolore ischiadico, febrem quartanam, immoderato Corticis Peruviani usu suppressam, excipiente.

Et natalium splendore, & virtutibus ac dignitate illustris quidam Baro, in nuperrimo contra Turcas gesto bello castra Cæsarea sequutus, ex usu insalubrium ciborum ac potulentorum, quibus, utpote a teneris lautissime educatus, nunquam adfuetus fuerat, in quartanam febrem inciderat, & ab ea utcunque liberatus, ad nos, viribus exhaustus & vix ossibus hærens, revertebatur, cum miles Cæsareus in hibernacula secederet. Fomitum febrilem adhuc in corpore latitare in propatulo erat, & facile hinc prævideri poterat, fore brevi, ut scintilla aliqua admota, inflammationem denuo exardesceret; id quod etiam ita evenit, postquam frustra conatus esset obsoniis facilis digestionis & dapibus opiparis, moderate sumtis, collapsas corporis vires reparare. Ego firmissime persuasus, ventriculum & intestina itemque corporis vasa, impuris & excrementitiis scatere humoribus, colatoria viscera infarcta, & emunctoria obstructa esse, die 10. Novembr. præscripsi pulveres, ex salibus digestivis compositos, quorum unum pomeridianis, alterumque vespertinis horis per tres dies adsumsit, quibus

Aa 2

dein

dein lenissimum laxans, salis nempe Anglicani drachmas quinque, optato cum effectu subjunxi, ita ut quater inde alvum exoneraret, absque ullis torminibus, quæ alias per omnem vitam, sumto purgante, expertus fuerat atrocissima, quare etiam quarto abhinc die idem illud remedium, eodem cum effectu, altera vice adsumsit. Anxie interim desiderabat a febre liberari æger, vehementerque illud optabat generosa amantiissimi filii mater: ego vero persuasus, adhuc necessariam esse febrem, ut cumulati in corpore vitiosi humores, post præmissam præparationem, & absterisionem aucto tam intestino, quam progressivo sanguinis motu, subigantur & expellantur, elapso iterum octiduo, præscribebam Corticis Peruviani infusum, juxta eum modum paratum, qui describitur in schedula, jussu Regis Ludovici XIV. anno 1683. impressa, sub titulo: *L'usage de Quinquina, ou remede contre toutes sortes des fièvres*. Ast cum illud nec palato ejus satisfaceret, nec prompte febris impetum refrænaret, substitui aliud magis gratum, nec tamen ita comparatum, ut uno quasi ictu febrem tollere protinus possit, ratus, e re ægri esse, ut vis ipsius febris non nisi paulatim infringatur, nequaquam vero excretiones impetuose supprimantur. Nunquam enim ad hæc aliave remedia, ex Cort. Peruviano parata & jamjam commemorata, sine debite præparato corpore, confugio, nec etiam unquam in praxi vanissimam illam & ægris sæpius perniciosam gloriam, ex celeri & festinata febrium curatione, apud imperitam plebem aucupatus sum; quamvis mihi notissima hæctenus fuerit febrifuga virtus Chinæ Chinæ, quin potius semper eam amplexus sum sententiam, quam magnus ille Batavorum Æsculapius, HERMANNUS BOERHAAVE in *Praxi med. Part. III. pag. 448.* sequentibus proponit verbis: *Quamdiu corpus non sit debile, credo, quod Cortex Peruvianus non sit dandus, nam febres intermittentes non tam sunt periculosa. Et nisi corpus debilitetur, sine febrim*

febrim per aliquod tempus decurrere, quippe qua coquere debet iterum crudam materiam sanguinis, ad quam excoquendam nata est hac febris; quemadmodum memori semper mente tenebo aureum illud monitum Viri huius, magnis in rem medicam meritis illustris, & quinquagenaria experientia edocti, quod his profert verbis: Cum febris utilem praeferet corpori effectum, probe animadvertant Medici, ne statim in ipso lumine suppressere aut cohibere quarant insultus febriles, quod in continuis & acutis febribus ipsam mortem inducere solet; in intermittentibus vero tales febres ipsa attestante experientia, in gravissimas viscerum obstructions, & inde resultantes lentas febres, hecticam, Hydropem, nec non convulsivas spasmodicas adfectiones, maximo cum damno agrotantium, desinunt.

Quoniam ergo adeo promptum me ad eradicandam unico statim actu hancce febrem, per Corticis Peruviani usum, mensuram omnem excedentem, non exhibebam; hinc itum est ad alium, cujus Panacea idem ille est, qui etiam singulis binis horis, prout ab adstantibus relatum postea accepi, eundem pondere drachmae unius, diebus a febre vacuis, exhibuit. Brevi igitur & febricitans & Medicus voti sui redditus fuerunt compotes, sed ita tamen, ut insigne utriusque gaudium haud adeo diuturnum esset, sed paucos post dies in gravissimum moerorem verteretur. Incidebat enim Generosus aeger in acerbissimum ischiadicum dolorem, manifesto satis indicio, quod nimis praemature, ante sufficientem humorum correctionem & praeparationem, abusu Corticis Peruviani, febriles motus fuisse sopitos, & materiam peccantem, debite non subactam, metastasi quadam ad coxendicem detrusam. Inopinatus hic eventus Medici animum vehementer adflixit, & somnum per undecim noctes, ut ipse mihi fassus est, excussit. Ex tali ergo labyrintho se se extricare cupiens, sex pilulas, ex Extr. Cort. Cascarill. & Massa pilular. de Cynogl. nisi me omnia fallunt,

formatas, ægrotanti misit, eique certissimam spem fecit, fore, ut dolores ex usu earum mitigarentur, & quidem tanto citius, si pars dolens aqua frigida cum vino mixta ablueretur. Tantum autem abfuit, ut dolor hisce remediis leniretur, ut potius ferocior iisdem redderetur. Neque etiam placabatur medicamentis communi consilio ordinatis, Emulsionibus, Gelatinis, Jusculis, Saccharo Lactis, pulveribus nitrosis, diapnoicis & anodynis. Nihil porro conficiebant externa, discutiendi & leniendi scopo adplicata, Linimenta, Sacculi, Cataplasmata. Rejiciebantur vesicatoria, quæ prodesse potuissent. Postquam ergo ita per mensem fere integrum atrocissimos perpeffus esset dolores, balnea tandem humida, ex fecibus spiritus vini, cum Rad. Lapathi acuti, Herbis Chamædr. Chamæpyth. Salu. & Beton. parata, in usum vocata fuerunt, quæ etiam spem ægrotantis & Medici non plane fefellerunt, siquidem & dolorum ferocia inde sensim remisit, & major pedes movendi successit libertas. At ecce! cum in vado rem esse crederemus, subito magna insequuta est tempestas: sub initium enim mensis Januarii materia peccans, coxendici intimius infixæ, blando balnei fotu & calore resoluta, vehementissimo febrili motu excitato in massam sanguinis resorpta & ad thoracem delata, tum ferinam tussim, tum pleuritidem spuriam excitavit. Febris cum exquisito dolore ultra dies novem fuit protracta, pertinax autem & rebellis tussis diutius duravit, tandemque multo cum labore etiam sedata iterum fuit. Ex his breviter adlatis evidentiissime colligere licet; morbos, qui febrem suppressam consequuntur, difficulter, ac fere non, nisi pariter per febrem, sive sponte ortam, sive arte provocatam, iterum sanari. Hinc etiam statim in principio, cum dolor ingravesceret, febrem per purgantia aliaque remedia revocandam esse, plus simplici vice monui, præsertim cum catharsis in coxendicis dolore locum

cum

cum habeat, quæ sententia etiam peritis placuit, domesticis vero displicuit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. ANDR. ELIÆ BÜCHNERI

De

Hydrope pectoris ejusque signis.

Cordis palpitationem, sæpius ex levi causa concitatam, angustias præcordiales, pulsum subinde intermittentem, gravissimorum prodromos esse morborum, Medicis in diuturna Praxi versatis ignotum esse non potest. Mihi certe, quando hæc obvenērunt, polyporum & aneurismatum subnata est suspicio, & animum occupavit metus secuturi asthmatis vel Hydropis pectoris. Et hic morbus etiam eo nomine est molestissimus, quod plerumque omni studio sit occultandus. Nam si Medico vel verbum exciderit de illo, id consequitur, ut æger desperabundus, aut medicamentorum usum præfracte rejiciat, aut alios Medicos, immo Medicastrōs, Chirurgos, vetulas, consulat. Minime autem varium esse metum nec male fundatum, qui ex phænomenis ante memoratis concipitur de Hydrope pectoris vel præsentē, vel imminente, non uno edoctus sum exemplo, quorum idcirco aliqua saltem adducere hac occasione placet. Vir, temperamenti cholero-melancholici, in officio laborioso constitutus, a malo hypochondriaco per plures annos graviter vexatus, de miris circa præcordia angustis non raro conquerebatur, intercurrentibus simul frequentioribus cordis palpitationibus, quæ alias, notante FERNELIO *Lib. V. Patholog. cap. 12.* iis solenniores sunt, qui *hypochondriaca Melancholia* laborant. Accessit simul cum-

multumque malorum adauxit magna respirandi difficultas, crebrius recurrens, ægrumque ex improvise primo somni tempore opprimens, ut evigilans anxie aërem captaret & in summo suffocationis periculo se versari crederet. Hinc absque omni hæsitacione non ægro & uxori liberisque, sed adfini & consanguineis, sub fide silentii, denunciabam, hoc asthma esse signum Hydropis pectoris : nam ad hanc usque horam persuasissimus sum de certitudine hujus signi ; in qua jam olim me confirmarunt *Observationes practicae de Hydrope pectoris* a Dn. Collegis Wratislaviens. Academ. nostra Imperialis editæ, qui pag. 4. expresse fatentur, non aliud magis certum hac in re sibi occurrissse signum, quam *respirandi difficultatem talem, ut ex improvise primo somni tempore ægrum opprimat, & quietem ejus interpellat, adpropinquante vero luce aliquas iterum inducias concedat.* Corroboravit etiam ulterius sententiam hanc Illustris b. m. Dn. de HELWICH, in *Ephemerid. nostrar. Cent. X. Observ. 32.* referens, sibi hætenus cynosuræ loco, in dignoscendo pectoris Hydrope, fuisse eam in spirando difficultatem ac crebritatem, quæ primo somni tempore inopinato opprimat. Dubitat equidem de hujus signi certitudine Celeberr. Dn. D. RAYMANNUS in *Observ. 170. Voluminis I. Actor. Acad. nostra*, & primo provocat ad asthmaticum a SYLVATICO *Centur. II. Consil. 49.* descriptum, qui singulis noctibus suffocationis periculum sustulit, quod non nisi facta adsumptorum & pituitosæ materiæ per vomitum rejectione remittere solebat, & quærit : *an etiam hic pectoris Hydrope laboraverit ?* Ast magna cum verisimilitudine affirmari potest, pituitam, per cujus rejectionem ægrotus iste, suffocationi proximus, singulis fere noctibus fuit sublevatus, per violentiam tussis ex pectore fuisse excussam, eandemque hanc commotionem etiam ventriculum ad ingesta rejicienda concitasse, sicuti hoc ipsum quoque in phthifica tussi sæpius observamus. Credibile est, illud tunc potio-

potiori ex parte fieri, quando pulmonum vesiculæ aqua sunt repletæ, aut etiam unica hydatide magna pulmo, tamquam sacco quodam aqua pleno, obruitur, aut colluvie serosa sive per vasa resorbentia ex cavitate pectoris advecta, sive per pulmonum poros, (siquidem constat, membranam pulmonum multis, iisque dilatabilibus poris, instructam esse,) hausta, inundatur. Responso autem hæc forsitan vel ex eo non plane insufficiens videbitur doctissimo RAYMANNO, quoniam ipse innuit, suffocationis discrimina, nocturno tempore ægro imminencia, non tam per rejectionem contentorum ventriculi, quam per expulsionem pituitæ in pulmonibus, fuisse superata. Non equidem me fugit clarissimum Auctorem *Act. Medicor. Berolinens. Dec. I. Volum. X. pag. 24.* vix credere, quod ipsa *substantia vesiculosa pulmonum in statu idiopathico sit aqua repleta*; credidit tamen id celeberrimus BOERHAAVE in *Praxi med. Part. V. pag. 153.* Sed hoc obiter. Interim optima fide testari possum, me oculis meis vice plus simplici vidisse, in notabili quantitate humorum serosum lymphaticum, unicum vomitu ingestorum, non sine evidenti asthmatis remissione, ex pectore fuisse expressum, eaque propter tamquam verissima agnoscere verba, in *Actis Medicor. Berolin. Dec. I. Volum. X. pag. 30.* occurrentia, quæ hic adscribi idcirco merentur: *In tali casu, ubi tussis & vomitus intime complicantur, vomitus facile imponit spectatori, quasi ipse offerret materiam, qua tamen, inter vomibundas ventriculi eversiones, cum tussi potius rejicitur.*

Quod ad Presbyterum, asthmate nocturno periodico laborantem, & a celeberr. GÖCKELIO curatum, attinet, illum per Nodulum, *Decur. II. Ephemerid. nostrar. Ann. VII. Observ. 128.* descriptum, potuisse sublevari, & ab incipiente pectoris Hydropè liberari, satis est credibile, cum inter ingredientia vini hujus medicati, præter alia, ad hoc ma-

Act. Med. Vol. VI.

B b

lum

lum tollendum apta, occurat etiam radix squillæ, cujus vis hydragoga his temporibus multis experimentis cognita. Et quis fidem interponere suam poterat, de nunquam amplius reversura ista dyspnœa, crescentibus præsertim annis? siquidem juvenis tunc erat, cum prima vice abinde liberaretur: Subinde enim induciæ morbum hunc per notabile tempus concedere, multiplici experientia compertum habemus. Dein quoque ambabus largimur manibus experientissimo Dn. D. RAYMANNO, quod morbi spasmodici nocturnas habeant exacerbationes; ast, Vir optimus amice recordabitur, quod, dum interceptionem respirationis nocturnam, post WILLISIUM, BAGLIVIVM, RIVERIVM, PISONEM, HELWICHIVM, & alios plures, pro Hydropis pectoralis pathognomonico signo habeo, utique non nisi de illa cum prælaudatis Auctoribus loquar, quæ post unam, duas aut tres horas, a tempore somni vespertini incipit, quod certe tempus alii morbi spasmodici non adeo accurate observant. Provocat dein ad alium D. VICARII ægrum, & ex ejus anatomica sectione indubium se argumentum, pro confirmando suo adserto, (quod nempe hæc modo descripta respirandi difficultas non præbeat certum Hydropis pectoris signum,) necti posse confidit: Nimirum curæ suæ commissum habuit Clariss. Dn. VICARIUS virum illustrem, quinquagenario majorem, qui sub paulo vehementiori corporis exagitatione dyspnœa corripiebatur, sed multo graviori post unam, duas aut tres a somno horas, ubi asthma tantopere auctum fuit, *ut lectum deferere, & in sella noctis partem transigere cogeretur.* Hic, ait Dn. RAYMANNUS, *quamvis ab omnibus pro hydropico habitus fuerit, aperto post mortem thorace ne quidem unica drachma aqua deprehensa est: adeoque hoc morbi generis ipsum perisse quomodo demonstrabit Dn. D. VICARIUS?* Ast salva adhuc res est: Nam in pericardio inveniebatur aqua sat copiosa & nonni-

hil

hil quasi Croco tincta, ut scribit VICARIUS in *Centur. 1. Ephemerid. in Scholio Observat. 3. pag. 24.* Negari equidem non potest, quod Hydrops pericardii a pectoris Hydrope differat; interim tamen & pericardium in pectore est situm. Forſitan etiam in cavitatibus pulmonum veficularibus offendifſet ſeroſam colluviem, ſi eas inſimul attentiori oculo luſtraſſet VICARIUS. Et nonne etiam medicamenta purgantia & mercurialia pectus a collecto in ejus cavitate ſero liberare potuerunt? Profecto Pilulæ ex Hiera cum Agarico, Magiſterio Jalappæ & granis XV. Mercurii dulcis, ad præſtandum aliquem in evacuando ſero effectum, non plane ſunt inutiles, ſiquidem etiam ex earum uſu ægrotus ille largum quoque urinæ profluvium expertus eſt, teſte ſæpius nominato Dn. VICARIO, in antea citato Scholio, p. 21. in fine. Nonne etiam inſuper fieri potuit, ut ſerum in thorace ſtagnans reſorptum fuerit a vaſculis ſanguineis, poſtmodumque deſiſitum ad partes debiles & declives; pedes nimirum, qui inde tumidi evaſerunt. Certe libertatem reſpirationis, quam brevi ante mortem expertus fuit æger, tam uſui Tincturæ bezoardicæ Mich. quam huic metaſtaſi, non inepte quiſpiam tribuerit. Cur igitur mirabimur, quod in viro illo, pectoris Hydrope extincto, facta brevi ante mortem ſeri ad pedes derivatione, poſtmodum ſub anatomica ſectiōe nulla in thoracis cavitate adinventā fuerit aqua. De reliquo non ſolum adſtipulamur Clariff. Dn. RAYMANNO, quod non adeo multa nobis cognita ſint ſigna, ſeu talia ſigna, ex quorum præſentia inſallibiliter colligi poſſit, ægrotantem hoc vel illo morbo eſſe correptum; ſed & optamus, ut tandem adhuc, adſidua obſervatione & comparatione ſpecialiorum quorumcunque inter ſe invicem, talia eruantur ac demonſtrentur.

Miſſis autem hiſce nunc e diverticulo in viam redeundum eſt, & quidem ad ægrum, in quo nulla febris indi-

cia, ad mortem usque, observare licuit, nec etiam quidquam paralytici in brachiis notavimus, sed saltem intumescentiam quandam. Tumorem scroti excipiebat pedum tumor ad genua usque protensus. In illa parte dorsi, in qua diaphragma mediam & infimam corporis regionem dividit, immanem patiebatur dolorem, qui subinde etiam lugubrem ei extorquebat ejulatum. Præterea quoque operæ pretium erit, breviter ea referre symptomata, quæ nobis spectanda exhibuit nobilissima quædam fœmina. Erat illa tenerri-mæ constitutionis, & in primo puerperio ex febre inflammatoria, cum diarrhœa, gravissime debilitata. Neque qui postea sequuti sunt partus multo fuerunt feliciores; anno etiam illo, qui eidem funestus fuit, fœtum edidit mortuum. Postquam ergo hæc sæpius modo atrocissimos capitis dolores, modo anxias pectoris oppressiones, modo molestissimas in hypochondriis strictiones perpessa fuisset, per tres circiter ante mortem menses tanta eam primo somni tempore respirationis difficultas adflixit, ut sese in suffocationis periculo versari & morti proximam esse crederet. Non raro etiam magnas angustias, citra ullam causam manifestam, experiebatur. Pulsus, ut cum BELLINO loquar, *intercussus erat, ac intercalarem, in pulsatione una atque altera intermissionem habebat.* Frequenter sentiebat cordis tremorem & palpitationem; a febre itidem non erat immunis, & licet lenta illa esset, tamen debiles ejus vires evidenter atterebat. Superiores corporis partes contabescebant, pedum autem tumor in dies augebatur. De dolore brachiorum, imprimis sinistri, aliquot ante mortem diebus conquerebatur, & proxime ante finem vitæ paralytica debilitas in dicto illo brachio animadvertebatur. Ex improvîso tandem, sumto adhuc in cœna juscûlo, circa mediam noctem, die IX. Septembr. anni præter. nondum vigesimo nono ætatis anno completo, intercepta penitus respiratione decessit, non

non sine ingenti suorum luctu & dolore omnium, quibus eximiae ejus virtutes, sexum foeminiinum ornantes, erant cognitæ. Simili modo, præter omnium adstantium opinionem, noctu extinctus est æger ille, cujus morbus in initio hujus observationis descriptus adparet. Pari fere ratione mortalium rebus est ereptus senex quidam, qui per integrum fere annum a vehementissimo asthma te misere fatigatus fuerat, quippe qui, suorum brachiis suffultus, obambulans, cum ad lectum reduceretur, subito expiravit.

Præter symptomata hæcenus commemorata, vehementissimi hæmorrhoidum dolores aliis incredibilem creaverunt molestiam. In dissecto cadavere primi nostri ægri, deprehensa fuit in thorace magna copia putridi & graveolentis humoris serosi, cujus præsentia Medico ordinario & hæredibus defuncti fidem fecit, me in diagnosi morbi non errasse. Præter medicamenta a Dnn. Collegis Wratilavienf. Academ. nostræ in *Observation. præf. de Hydrope pectoris* laudata, subinde Extractum asthmaticum liquidum Illustr. STAHLII, ex meris Gummatibus constans, (cujus descriptionem ex BLAZERO suppeditat celeberr. NENTERUS *Tom. II. Fundamentor. Medicin. præf. p. 50. Tab. LXV.*) exhibitum fuit. Nec omni etiam laude defraudanda est Mixture ex Oleo Amygdal. dulc. Manna depurata, Oxym. squillit. Syrupo de Hyssopo & Saccharo, quæ olim PATINO asthmatico frequentius in usu fuit. Egregie etiam se in mitigando asthma te commendavit Infusum, ex rad. Doronici & rasuræ Lign. Junip. drachmis 12. cum vini libris quatuor paratum, cujus unciae 3. matutinis horis adsumebantur, quæ periculum suffocationis, noctu satis crebro recurrens, minuebant, & ingentem pedum scrotique tumorem penitus fere discutiebant, neque etiam unquam tantam ab aliis diureticis, in urinæ excretionem promovenda, me observasse

Bb 3

ffica-

efficaciam recorder, quantam quidem illud Infusum exseruit. Ingenue autem fateor, morbum hoc remedio sublatum non fuisse, quia, ut ex pluribus circumstantiis divinarelucit, a polypo ille dependebat. De reliquo etiam Pilulæ ex Gummi Ammon. partibus tribus, Extracti Cascarill. aquosi, Tabaci, florum salis ammon. tartaris. & styracis ana parte una, cum Essent. Pimpin. alb. paratæ, aliquam adferunt utilitatem, præcipue si tussis impetuenta cum respirationis difficultate conjuncta est.

OBSERVATIO LI.

Dn. D. ANDREÆ ELIÆ BÜCHNERI.

De

Septuagenarii senis ab omni cibo potuque per plures ante mortem dies, post grægressum diuturnum morbum, abstinencia.

Longæ, per multos non solum dies & menses, sed & annos, abstinentiæ ab alimentis exempla, ab Auctoribus non pauca adnotata sunt. Præter autem illa, quæ a WOLFFIO, in *Lectio. memorabil.* SMETIO, in *Miscellaneis*, Marcello DONATO, SALMUTHO, BORELLO, RHODIO, TULPIO, aliisque in *Libris Observationum* referuntur, non pauca diligentissime congeffit industrius multaque in lectione versatus CASPARUS a REIES, in *Elysiæ jucundar. quæstion. campo*, Quæst. 58. illam tamen simul cautelam & prudentiæ normam p. 732. commendans, ut non statim negentur illa, quæ impossibilia videntur, nec vera existimentur omnia, quæ vana quadam scribendi licentia ad ostentationem usque admiranda a pluribus traduntur, cum dolus & deceptio in multis non desint, commentisque pleraque scateant, quibus

bus non raro etiam perspicacissimos hallucinari contingit. Illud ergo abstinentiæ a cibo potuque exemplum, quod hic adducam, ita comparatum est, ut non adeo magnam quidem excitare possit admirationem, neque tamen ita vulgare adparebit, ut ei simile frequenter in praxi observetur, quamvis me non fugiat, a BRASSAVOLA, HERCULANO, aliisque ad posteritatem transmissam fuisse memoriam quorundam infirmorum, qui sine cibo & potu per plures ante mortem dies fuerunt superstites. Aeger autem ille de quo nunc sermo mihi est, septuagesimum ætatis annum compleverat, & diu jamiam passioni hypochondriacæ vixerat obnoxius, variasque in corpore turbas a moliminibus hæmorrhoidalibus fuerat expertus. Adulto jam autumnò sub inclementiori aëre, cum ad piscinam per horas aliquot esset commoratus, piscaturamque suorum subditorum observasset, postero die male habere, & de gravibus intestinorum torminibus conqueri cœpit. Durarunt illa per multas hebdomadas, quo tempore insimul magnam in reddenda urina difficultatem cum variis cruciatibus, sensit. Vigiliis fere perpetuis insigniter debilitabatur, omnium autem maxime fastidium ciborum tantum, ut etiam ægerrime ferret, mentionem de iis fieri, cognatæ animum percellerat & commovebat, ut & ego ad consultandum de reparanda sanitate cum Medico ejus ordinario invitarer. Primo statim intuitu admodum mihi suspecta videbatur sublata illa per tres, imò quatuor fere menses ciborum adpetentia, quam perpetuo esse malam omniumque pessimam, quæ prorsus periiit, recte judicat PROSPER ALPINUS, *Lib. V. de prasag. vita & morte aegrotant. cap. 12.* innixus non tam auctoritati HIPPOCRATIS & GALENI, quam tot sæculorum experientia. Stranguria quoque frequenter recurrens, cumque pertinaci obstructione & vomendi conatu conjuncta, metum passionis iliacæ inferebat, siquidem non semper & absolute dubi-

dubitavi de veritate *Aphorismi 44. Sect. VI. HIPPOCRATIS*, qui tamquam certum supponit, stranguriæ volvulum succedere posse, quidquid etiam *GALENUS* in expositione hujus Aphorismi in contrarium dicat; qua de re meretur legi doctissimi *J. Antonid. van der LINDEN Dissertat. VI. in Selectis medicis.*

Licet autem Deo clementer nostris consiliis benedcente, a stranguria, intestinorum doloribus, alvi obstructione & vigiliis ita liberatus fuerit, ut noctes haberet multo quietiores, nulla tamen arte, nullisque etiam exquisitissimis remediis adpetitum penitus abolitum restituere valuimus; cumque per tot septimanas corpus jusculi paucissimis cochlearibus, non sine magna aversione & nausea summis, ægre sustentasset, ita tandem crevit anorexia, ut per ultimos decem vitæ dies ne unicum quidem jusculi cochlear sorberet, (sola oris cum frigida aqua collutione contentus,) & ab omni cibo & potu ita abhorreret, ut cum maxima indignatione fercula illa, quæ quondam palato erant gratissima & potum suavissimum offerentes a se repelleret, quin immo adstantes & agnatos inprimis anxie rogaret, ut crebris interpellationibus de corpore reficiendo sibi molesti esse desinerent. En igitur septuagenarium, jam a longo tempore languidum, diuturno morbo, doloribus, inedia & vigiliis prorsus exhaustum, nihilo minus sine omni cibo & potu per tot dies spiritum trahentem & superstitem, atque usu rationis non penitus destitutum. Id quod multo magis admiratione dignum, quam quod de *Democrito* Philosopho narrant *DIOGENES LAERTIUS* & *ATHENÆUS*, ille quidem *Lib. IX. de vitis, dogmat. & apophtegmat. claror. viror.* his verbis: Cum jam ex senio deficeret & propinquus videretur morti, marientem sororem, quod illa in celebritate Cerevis ipsa Dea vota exsolvere nequiret, bono animo esse jussit, panesque calidos sibi quotidie adferre; eos igitur cum naribus
admo-

admovisset, vivum se, donec ea celebritas transiret, servavit, per tres nempe dies. Hic vero, nempe ATHENÆUS, Lib. II. *Dipnosophistar.* refert, quod mellis vas sibi jussit propius admovi, atque sic in multos dies vitam sibi conservavit solo mellis odore & halitu continuato.

(*Erfordia Norimbergam missa
d. 18. Februar. 1740.*)

OBSERVATIO LII.

Dn. D. JOAN. MARTINI WOLFFII.

De

Febre acuta, cum purpura alba, in puerpera ex retentis & corruptis secundinis.

EX retentione lochiorum & secundinarum inflammationem uteri, cum febre acuta, in puerperis sæpiissime funesta, originem trahere, complures Practicorum adnotarunt, & quidem non absque omni ratione, remanentibus enim secundinis uterus debito modo iterum contrahi non potest, neque etiam lochia rite succedunt, unde sanguis subsistit, & cum placenta abit in corruptionem, exinde vero tam inflammatio, quam febris acuta subsequuntur, quæ plerumque debilioribus foeminis funestæ sunt, a robustioribus autem quandoque, licet rarius, superantur, prout sequens monstrabit casus: Triginta duorum annorum foemina gravida, habitus corporis athletici, circa finem temporis gestationis ex improvise in cellam delabitur, inde tamen nullum patitur damnum præter terrorem, contra quem ita medicamenta quædam adsumsit, & ita ad diem tertium usque bene valuit. Hoc ipso autem die sentiebat conatus (magis tamen spurios quam veros,) ad partum, ea-

Act. Med. Vol. VI.

C c

que

que propter obstetricem vocari jubet, quæ absque ulla prævia exploratione, an infans ad egressum rite sit dispositus, statim fœminam ad novos conatus urget, sub quibus brevi post aquarum profluvium successit, atque cum his brachium infantis prodiit. Hoc vero obstetrix ob crassam ignorantiam, tempestive & convenienter non reduxit, quin potius ut parturiens jam defatigata, in loco frigido, inverso corpore & capite inclinato, per scalam detraheretur, temerario ausu præcepit, sperans, fore, ut hac methodo brachium debitum in locum sponte rediret, quæ tamen spes irrita erat. Hinc, opem ferentibus aliis mulierculis mortuum fœtum vi extraxit, ita quidem, ut secundinæ abruptæ remanserint. Incidit hinc puerpera in febrem valde acutam, gravissimo dolore humborum & imi ventris, præsertim lateris dextri, summaque anxietate præcordiorum stipatam. Sub his ergo circumstantiis tertio post partum die parens meus dilectissimus vocabatur, ejusque auxilium implorabatur, qui primo statim ex obstetrice quæsiit, an secundinæ cum lochiis debite prodiissent? & ab ea affirmativam obtinuit responsionem. Cum vero pessima jam præsentia symptomata haud adeo magnam futuri felicitis eventus spem concipere permetterent, illico convenientia præscripta & exhibita fuerunt medicamenta, sub quorum usu quinto post partum die purpura alba erupit, & septimo sanies alba fœtida ex utero copiosius promanare cœpit. Tandem decimo tertio die portio funiculi umbilicalis & membranarum frustula, quæ simul excernebantur, manifestum præbebant testimonium de falsa obstetricis responsione ad quæstionem a Medico propositam. Ab eo tempore imminui deprehendebatur profluvium fœtidæ illius saniei, tandemque continuatis congruis remediis penitus cessavit, pristinaque sanitas præter spem & opinionem puerperæ huic, in limine mortis jam constitutæ, per Dei gratiam restituta

OBSER-

OBSERVATIO LIII.

Dn. D. JOAN. MARTINI WOLFFII.

De

Calculi vesicæ extractione cum terebra torculata.

Methodus vesicæ & urethræ calculos absque sectione extrahendi quam maxime variat & differt: Alii enim tentant extractionem mediante inflatione urethræ, ut Egyptii, notante PROSPERO ALPINO; alii cum Dn. SOLINGEN laudant dilatationem urethræ ope turundarum; alii juxta commendationem Dn. MUYS suctione oris calculum extrahere volunt; alii forcipem, ut HILDANUS, TOLETUS, & HEISTERUS, adhibent; alii denique terebram torculatam in usum vocant. Posterius hoc instrumentum nonnullis quidem auctoribus nimis periculosum videtur; sequens tamen historia docebit, illud magno cum fructu nonnunquam posse adhiberi. Bibliopecti uxor 58. annorum, temperamentum sanguineo-cholerici, habitus corporis spongiosi, a multis jam annis insultibus hystericis afflicta, præterito anno, mense Augusto, post graviores prægressam iracundiam, iisdem denuo obnoxia fiebat. Urina tenuis, exigua quidem in quantitate, majori autem cum difficultate reddebatur, pulsus erat debilis & languidus, sudor perpetuus & alvus adstricta. In consilium ergo vocatus statim, præmissa clysteris emollientis injectione Liquorem anodynum mineral. Hoffmanni cum anatica portione Essent. Castor. & Succini remixtum, ad 30. guttas exhibui, unde notabilis dolorum mitigatio sequebatur; remanente duntaxat, in regione vesicæ, dolore quodam pressorio, ex quo & aliis symptomatibus calculum subesse concludebam; de cujus etiam præsentia obstetrix, facta exploratione, cer-

Cc 2

tiorem

tiorem me reddebat, referens, in urethra hæere calculum magnitudine juglandis nucis, firmiter ibidem impactum. Quoniam ergo ægrota fere intolerabilibus excruciebatur doloribus, nec ullo modo retropellendus erat calculus; hinc pulverem exhibui annodynum & obstetrix dein terebram torculatam adplicavit; cujus ope calculus valde asper feliciter comprehendebatur, & absque magna difficultate extrahebatur, subsequente larga satis urinæ excretionem, per integram horam interruptis vicibus continuante, ac tandem una cum doloribus cessante, ut nunc integra sanitate fœmina ista fruatur.

(*Suinfurto Erfordiam missa*
d. 7. Mart. 1740.)

OBSERVATIO LIV.

Dn. D. JOANN. ADOLPHI JAUCHII.

Fissuræ & contrafissuræ Cranii lethales.

Joannes Michaël Siegel, vir triginta quatuor annorum, qui vix abhinc elapsis 4. hebdomadibus a febre quadam acuta restitutus erat, & idcirco adhuc viribus quāntenus deficiebat, in pago Keyschau, prope Torgaviam d. 18. Octob. a. p. circa vesperam ab equo generoso prætercurrente, in viam, congregatis lapidibus strātam, ita præcipitatur, ut præprimis occiput dextri lateris graviter adlideret, unde syncopiticus per semihoræ spatium in terra prostratus jacebat, ut adstantes eum vix excitare potuerint. In lectum hinc delatus statim frequentioribus vomitibus & vertigine corripiebatur, ut pedibus insistere non valeret, succedente inquietudine per totam noctem & altero mane oborientibus delirüs cum assu vehementissimo, ut continuo caput hinc & inde jactitaret, oculique torvum præ se ferrent

ferrent adspectum. In hoc tristissimo statu ad decimum usque diem perseverabat, quo ipso tandem sine omni sensu moriebatur. Elapsis ab obitu aliquot horis, sectio anatomica cadaveris, in mea præsentia, per Dn. Listium, Chirurgum exercitissimum, instituebatur, ubi primo abrasis capillis externe nullum vestigium alicujus læsionis in conspectum veniebat. Integumentis vero remotis, inveniebamus in superficie interna cutis dextrum latus occipitis investientis, maculam cruentam, magnitudine imperialis, atque simul fissuras quinque Cranii conspicebamus, quarum priores duæ in utroque osse temporum occurrebant, adeoque ambæ contrafissuræ erant, & quidem ita constitutæ, ut altera in dextro osse temporis initium caperet, speciatim in infima parte futuræ squamosæ & dehinc adsurgeret usque in mediam hujus ossis partem, ab osse vero petroso pollicis latitudine adhuc distaret; altera vero in sinistro latere etiam inciperet ab infima parte ossis temporis, & quidem a futura squamosa, spatio dimidii pollicis, unde dein ascendens lineam incurvatam repræsentabat, & per adnexum os petrosum transiens, prope orbitam oculi finitimi terminabatur. Tertia ac quarta observabantur in occipitis latere dextro, ita, ut altera harum in futura lambdoidea initium sumeret, & quidem ab officulo quodam Wormiano, atque se extenderet ad vicinum os bregmatis dextrum, longitudine unius uncie, eratque hæc adeo subtilis, ut vix censpiçi potuerit. Altera vero ab eodem jam nominato officulo deorsum vergebat ad os occipitis, vix tamen dimidii pollicis longitudinem referebat. Ablato dein Cranio, omnes has quatuor fissuras videbamus penetrare per utramque ejus laminam, usque in internam superficiem. Remotis a cerebro meningibus, lobus ejus sinister in superficie suprema putridus adparebat, maxime prope sinum falcatum, tibi coloris erat subflavi, instar purulentæ materiæ. Hæc

corruptio longitudine spatium quatuor pollicum, latitudine vero dimidii pollicis æquabat, et vix ultra culmi straminei crassitiem in profunditatem penetrabat. Circa cerebellum quinque circiter cochlearia seri extravasati, ac sub dura matre lateris dextri occipitis frustulum sanguinis congruati, aliudque magnitudinem nucis avellanæ referens, prope os petrosum deprehendebantur. Exemto tandem cerebro maxima & periculosissima fissura in occipite detegebatur, in media ejus parte incipiens & prope os petrosum usque ad foramen illud, per quod nervus acusticus transit, excurrent. In tali ergo desperato casu neque consilium, neque remedium aliquod locum habere potuit, siquidem etiam trepanatio, tam propter deliria, quam ob inquietudinem perpetuam nec suadenda, nec instituenda erat.

OBSERVATIO LV.

Dn. D. JOAN. ADOLPHI JAVCHII.

Caries & spongiæ Cranii.

Vir honestæ conditionis, annorum 57. ante sexennium, amicum quendam visitaturus, equo vestus peregre proficiscitur; rediens autem, unacum equo præcipientem patitur casum, sub quo inprimis caput vehementissime concutitur, unde ab initio molestum in illo sentit dolorem, quem tamen, quoniam brevi post iterum evanuit, parum curavit. Quadriennio sic elapso extraordinariam quandam observat memoriæ debilitatem, adeo in dies invalescentem, ut ne quidem illorum amplius recordari potuerit, quæ paucis antea momentis acta erant, aut effatus fuerat. Excipiunt dein hanc insultus graviores epileptici, satis frequenter recurrentes, qui tamen adhibitis convenientibus remediis, ægrius licet, post dimidium circiter annum, iterum profligantur, succedentibus tamen eorum in locum

locum intensissimis capitis doloribus, in desinenter iterum per sex menses continuantibus, ac non nisi cum morte ipsius ægrotantis, tunc subsequuta, desinentibus. Siste-
bant autem dolores quandam quasi Hemicraniam, siqui-
dem molestissimum inprimis sensum supra orbitam oculi si-
nistri, circa minorem, seu externum ejus canthum, for-
mabant, & adeo pertinaces atque rebelles erant, ut ab
optimis quibuscunque adhibitis remediis ne quidem miti-
gatio qualiscunque obtineri potuerit, quin potius ultimis
sex septimanis ante mortem per spasmodum vehementiam
ita detorquebatur & invertebatur dictus hic sinistri oculi
bulbus, ut, si eodem in linea recta quidquam intueri volue-
rit, oculus sursum versus nasum traheretur, dextro in-
terim illaeso, tam quoad figuram, quam actionem, ad mor-
tem usque persistente. Instituta dein, consensu agnitorum,
seccione ariatomica, remotis primo capillis, in nucha statim
adparebat tumor notabilis, per transversum excurrens, pol-
licis unius crassitiem, & trium pollicum longitudinem re-
ferens, in quo aperto substantia quædam spongiosa ibidem
prognata deprehendebatur, citra tamen ullam, sub ea latitan-
tem cariem. Ablatis dein capitis integumentis, in medio os-
sis bregmatis dextri, magis tamen antrosum versus os frontis,
macula quædam alba, magnitudine dimidii floreni compare-
bat, colorque hic albus, prout in cranio separato postmo-
dum conspici poterat, per utramque ejus laminam pene-
traverat, atque tam in - quam externe, cariosi quidpiam
monstrabat. Præter hanc etiam complures aliæ minores
maculæ, diversæ magnitudinis, hinc & inde in cranio of-
fendebantur, quæ per totam ejus substantiam similiter sese
extendebant, & asperitatem quandam ibidem reliquerant.
Interne supra orbitam oculi sinistri, ejusque canthum ex-
ternum minorem, excrescentia quædam spongiosa in con-
spectum veniebat, in ambitu dimidium florenum, crassitie

autem

autem calamum referens, & sursum versus os frontis late sese extendens, deorsum vero, circa initium orbitæ oculi, arcum quasi formans, ut ita altera ejus portio dimidia supra alam ossis cribrosi sinistram exporrecta deprehenderetur. Separata dein hac excreſcentia in toto ejus ambitu caries sese manifestabat, quæ interiorem ossis frontis laminam cum diploë jam jam adroserat, externa autem adhuc intacta superſtite. Sub inferiori autem portione excreſcentiæ istius spongioſæ, in ipſo nempe oſſe cribroſo tenuis & ſimplex ejus lamina prorsus eroſa erat, ita ut foramen, circumferentia ſua quaſi ſimbriatum, & feſtucis majoribus & minoribus obſitum, quod facile apicem medii digiti capere poterat ibidem, adpareret. Per hoc foramen tranſierat portio quædam dictæ iſtius excreſcentiæ, magnitudine minoris nucis avellanæ, intra orbitam oculi, eaque in cauſa fuerat, quod deſunctus nullum objectum in linea recta intueri poterat, ſed ſemper oculum verſus naſum ſurſum detorquere coactus fuerat. Proinde etiam feſtuca quædam oſſea ab hoc foramine ſeceſſerat, quæ admodum acuta & tenuis erat, atque per ſpongioſam excreſcentiæ ſubſtantiam ad duram uſque meningem penetraverat, in eaque inſecta hærebat. Tota de reliquo Cerebri ſubſtantia admodum flaccida, & tam in ſinu ſalcato, quam in reliquis ejus vaſculis ſanguiferis exigua admodum portio cruoris conſpicienda erat. Lobus inſuper cerebri ſiniſter, in illa inprimis regione, ubi ſpongioſa hæſerat excreſcentia, colore obſcuro luſco perſuſus erat, unde facile colligere licet, quod, ſi etiam diutius vixiſſet deſunctus, ſucceſſive plenaria nobiliſſimi iſtius viſceris corruptio inducta fuiſſet. An in pectore & abdomine etiam notabilia quædam latitaverint, non conſtat, cum agnati anatomicam harum partium perſcrutationem non permiferint.

OBSER-

OBSERVATIO LVI.

Dn. D. JOAN. ADOLPHI JAVCHII,

Ulcus sinuosum in abdomine.

Puer annorum 12. ex fenestra tertiæ contignationis ædium, quinto ætatis suæ anno, in aream, cujus solum a prægressa pluvia maceratum & emollium erat, tanto cum impetu retrorsum prolabitur, ut integram corporis sui figuram terræ impressam reliquerit, nihil tamen inde incommodi sentit, quin potius absque alieno auxilio iterum surgit, scalasque promte adscendit, & per reliquos septem annos integra dein sanitate fruitur. Ante novem autem circiter menses sub ingressu in utrumque latus titubare incipit, ac brevi post nec stare, nec sedere amplius potest, quo tempore tumor quidam durus, magnitudine oui gallinacei, in perinæo erumpit, cujus sedes in ipso collo vesicæ erat, ex quo, post usum remediorum emollientium & maturantium insignis purulentæ materiæ copia, una cum urina prodit, eaque excretio ita alternative continuat, ut modo solum pus modo urina sola, modo etiam ea pure commixta, ad mortem usque emanaverit, siquidem apertura ab ulcere hoc in urethræ principio relicta, nulla arte iterum consolidari potuit, & hinc urina non amplius per ordinariam, sed unice per novam hancce viam, continuo guttatim stillando, eliminabatur. Hæ ergo circumstantiæ suspicionem movebant sat validam, de ulcere forsitan in vesica urinaria latitante, ex quo materia ista purulenta proflueret, quam tamen irritam fuisse, sectio anatomica, post obitum pueri instituta, demonstravit, utpote cujus ope ulcus quoddam sinuosum in musculis lumbaribus, supra os sacrum detegebatur, quod quindecim diversos sinus undique spargebat, quorumque

Act. Med. Vol. VI,

Dd

unus

unus, octo pollicum longitudine, prope vesicam urinariam ejusque collum excurrebat, inque supra descriptam aperturam definebat, ubi prius collecta materia purulenta ulcers istius tumorem formaverat, ac postmodum continuo exinde promanaverat. Reliqui sinus in tantam nondum exportecti, erant longitudinem, sed alii tantum ad duos, alii etiam ad sesqui pollicem sese extendebant. Ulcus vero ipsum primarium in circumferentia solido imperiali simile erat, ex qua undiquaque sinus prædicti proveniebant, quorum etiam unus ad septem usque pollices juxta spinam dorsii, in dextro latere, superiora versus adscendebat. Sub ulcere autem hoc deprehendebatur os sacrum undique cariosum, ita ut absque difficultate, mediante instrumento, frustra ad dimidii floreni magnitudinem accedentia, eximi potuissent, siquidem etiam per erosam ossium horum substantiam sinus quidam usque ad cavitatem spinæ dorsii adscendebat. In pectoris cavitate dexter pulmonum lobus undique nodis scirrhis & ulcerosis oblitus deprehendebatur, sinister vero tantum a suprema usque ad mediam regionem similiter comparatus erat. Singula autem reliqua viscera, unacum vesica urinaria, in qua antea ulcus quoddam latitare credebatur, salva adhuc & integra offendeabantur, urethra saltem ex acrimonia puris erosa reperta.

De reliquo universum corpus adeo emaciatum erat, ut perfectum repræsentaret sceleton, quoniam vix amplius cutis ossibus hærebat. Proinde etiam durante morbo, qui nono demum mense lethali finiebatur exitu, extremitates inferiores adeo contractæ & concretæ erant, ut genua scrobiculo cordis, & calcanei natibus fortissime quasi adnexa viderentur, nec etiam ullam, etiam lenissimam, crura paterentur extensionem, citra intensissimum ab ægrotante statim perceptum dolorem. Hac in forma per sex circiter menses in lecto decubuit, ita ut etiam hinc & inde cutis denudata fuerit. Post mortem, pro evitanda deformitate
situs

situs in sarcophago, violenta pedum tentabatur extensio, ponderaque graviora iisdem imponebantur, absque tamen aliquo notabili cum effectu, siquidem semper iterum sponte retrocedebant, ut imposita inde delaberentur pondera. Interim ulcus ipsum sinuosum a lapsu illo, quem ante septem annos perpeffus fuerat, primam suam summissee originem, perquam probabile procul dubio cuilibet adparebit.

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. JOANN. ADOLPHI JAUCHII.

Exulceratio vesicæ urinariæ sanata.

Miles veteranus exauctoratus, annorum 58. circa initium mensis Octobris anni præterlapsi conquerebatur de excretionē materiæ purulentæ cum urina, quam ordinariē guttulæ aliquot sanguinis sinceri, aut ad minimum ichor quidam subcruentus, exciperet, conjuncto dolore molesto inglande penis, & continuo fere tenesmo, præcipue sub mictione exacerbato, extra quam nihil plane de purulenta ista prodiret materia, sicuti alias in Gonorrhœa virulenta id contingere solet. Aderat insimul frequens admodum stimulus ad mingendum, ita ut singulis fere horis urinam emittere cogeretur, quæ turbida & albicans erat, brevi tamen temporis intervallo duo vel tria, singulis vicibus, deponebat cochlearia materiæ tenacis mucidæ, unde reliquus liquor dein pellucidus evadebat, citrinumque colorem monstrabat. Causam adfectus hujus satis fontici unice a lapsu quodam gravi, quem ante quatuor hebdomadas in itinere cum equo perpeffus erat, derivabat, sub quo ab anteriori ephippii prominentia regio pectinis & pubis vehementius compressa fuerat, subsequente statim dolore aliquo, qui tamen usu spiritus vini comphorati & impositione sacculorum ex herbis resolventibus paratorum, brevi quidem

dem post evanuerat, sed ob stasim sanguinis ibidem factam successive in suppurationem transeuntem, verum ulcus vesicæ post se reliquerat.

Quamquam autem ejusmodi ulcera, ob perpetuum urinæ acris adfluxum, ut plurimum pro incurabilibus reputentur, atque hoc inprimis sedem suam magis in fundo vesicæ habuisse videatur, quoniam materia purulenta non prodibat ante urinæ excretionem, sed hæc semper limpida atque clara excernebatur, & dein demum pus, tandemque sanguis subsequēbatur, ac inde urina turbida reddebatur: Hic tamen ægrotus, ad assistente gratia divina, sequente methodo feliciter restitutus illudque ulcus iterum sanatum fuit. Primo e mediana dextri brachii, derivatorio scopo, uncia septem sanguinis mittebantur, unde & hic obtinebatur effectus, ut stillicidium illud sanguinis, post quamlibet mictionem alias eveniens secundo abhinc die plenarie cessaverit. Dein mixtura quædam balsamica, ex Tinct. antimon. acr. uncia I. & Bals. de Copaiv. drachma I. ordinabatur, cujus guttulas XL. matutinis & vespertinis horis absolvebat in Decocto quodam vulnerario, cujus unam alteramve scutellam calide superingerebat. Erat autem illud sequenti modo paratum, Rec. Rad. Caryophyllat. Pimpin. alb. Urtic. urent. Gent. rubr. ana drachm. 3. Herb. Sanicul. Alchimill. Millesfol. Vinc. per vinc. Summitat. Virg. aur. ana manip. dimid. Sem. Perfoliat. & Hyper. ana drachm. 2. Incis. & contus. coqu. in aqu. fontan. mensuris 2. ad quartæ partis consumptionem, in fine addendo Mellis rosac. unicas 3. Colat. album. ovi clarif. Dividebatur vero statim tota ejus quantitas in duas partes inque distinctis adservabatur lagenis, postquam cum una parte uncia unica Fol. Senn. leniter iterum ebullierat, quæ dein matutinis, & altera vespertinis horis vehiculi loco inferviebat, unde alvus quotidie bis ad minimum solvebatur, insigni cum ægri levamine. Inter-

ponebatur dein etiam circa meridiem, & quartam horam pomeridianam sequens pulvis : Rec. Ocul. Cancr. citrat. Lapid. Percar. ana drachm. 2. Nitri depur. Tartar. vitriol. ana drachm. I. M. de quo scrupulum unum pro dosi cum aqua simpl. fontana capiebat. Continuato sic per bimestre spatium horum medicamentorum usu, sub quo in dies symptomata recensita magis magisque remittebant, tandem finita nona septimana eadem prorsus evanuisse, omniaque in pristinum sanitatis statum redacta esse deprehendebantur. Ratione diætæ ex potulentis ægroto neque cerevisia, neque vinum, multo minus spirituosâ concede-
bantur, sed sola aqua simplici fontana pro potu ordinario contentus esse debebat ; ex alimentis autem omnia salita, nimium aromatisata & acida, item dyspepta fugiebat, & solummodo juscula carnis vitulinæ & bovinæ non admodum pingua, magisque diluta, nec non pulmenta ex hordeo & avena excorticatis, parumque carnis, & id saltem bis in qualibet septimana, adsumebat.

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. JOAN. ADOLPHI JAUCHII.

**Morbus gravis ipsaque tandem mors, ex
impressionē quadam fortiori.**

Sub initium Novembris, anni præteriti, morte præmatura, ob dentitionem difficilem, nobilissimo cuidam viro eripiebatur filiolus unicus, tredecim mensium. Hujus corpusculum ante sepulturam undique adhuc molle, membraque omnia flexibilia deprehendebantur, ita, ut a levi digitorum compressione foveæ in partibus carnosis remanerent, unde tristissimus parens, cum id observaret, insolito statim perfundebatur horrore, insimulque sibi firmis-

Dd 3

fine

sime persuadebat, certum id esse indicium mortis suæ propediem insecuturæ, quoniam, juxta inveteratam stolidæ plebis opinionem, si tale quid in cadavere aliquo contingeret, ordinarie unus vel alter ex eadem familia decedere, istumque defunctum sequi deberet, & præterea ob insignem illum amorem, quo filiolum hunc suum in vivis prosequutus fuisset, arctior omnino quædam connexio & intimior harmonia inter ipsos adhuc extaret. Cogitationibus ergo hisce firmiter & continuo inhærens, ad placidum & beatum ex hoc mundo discessum serio se præparabat, nullamque aliam opinionem fovebat, quam quod idem ille proxime jam instaret, unde etiam nec agnati, nec ipse Confessionarius, aliique amici, argumentis quibuscunque, tam physicis quam moralibus conceptum istud præjudicium eximere valuerunt. Vix ergo quatuordecim tali modo elapsi erant dies, cum ob immensum mœrorem, de filioli jactura conceptum, & indefinentes istas anxias repræsentationes, adeo & motus humorum, & crasis eorundem turbaretur ut revera tandem febre quadam acuta corripereetur, quæ cum insigni virium prostratione & notabili horrore initium capiebat, succedente dein æstu anxio & continuo, sub quo tertio die purpura rubra satis copiose non solum erumpebat, sed & rite subsistebat, ut inde haud vana adfulgeret spes, de futura felici sanitatis restitutione. At, præter opinionem omnium subito hanc evertabant obortæ copiosæ spontaneæ evacuationes, tam per alvum, quam per secesum, adeo frequenter alternis vicibus recurrentes, ut intra 24. horarum spatium quadragesies repeterent, sicque per integros tres dies continuarent. Durante toto hoc morbi decursu, immo & statim in initio, mihi pariter, ac adstantibus, persuadere semper adnitebatur, irritam fore omnem nostram operam, sibi que moriendum esse, quare etiam noctem ejusque horam prænunciabat, qua certissime vitam

vitam cum morte commutaturus esset, id quod etiam eventus exacte confirmavit, ita quidem, ut unica saltem hora ferius, quam antea indicaverat, quinta nempe matutina diei 25. Novembr. placide obdormisceret, nondum completo vigesimo octavo ætatis anno.

(*Torgavia Erfordiam missa*
d. 15. Mart. 1740.)

OBSERVATIO LIX.

Dn. Lic. JOAN. JACOBI SCHLIERBACHII.

Morbillorum constitutio epidemica *anno MDCCXXXIX.*

MOrbilli præterito anno a veris initio in æstatem usque adultam grassantes, & undiquaque locorum pueros æque ac adultos adorientes, hinc inde numerosam stragem fecerunt, multosque e numero vivorum sustulerunt. Quamquam etiam ex vulgi opinione in his præcipue morbis infantum, variolis nempe & morbillis, parum vel nihil valere credatur Medici auxilium, eaque propter illud rarissime a simplicioribus impleretur, prudentiores tamen longe aliam foveant sententiam, & hinc Medici præsentiam tempestive statim efflagitant, immo urgent. Hac ratione & ego occasionem fatis opportunam nactus sum, varia phaenomena, notatu non plane indigna aut inutilia, observandi & adnotandi. Ne autem prolixus nimis sim, limitesque plus justo transcendam, phaenomena hujus morbi essentialia brevibus, extraessentialia vero paulo fufius recensere constitui, quæ idcirco in sequentibus consistunt: Plurimi infantum & adultiorum, utriusque sexus, ante morbi invasionem per unum vel alterum, immo plures interdum dies, artuum lassitudinem gravativam perentiscebant. Quidam antea modo

alar

alacres & hilares, modo tristes ac morosi erant, quamquam de præsentī nullam aliam manifestam sentirent corporis molestiam. Hanc vero statim excepit capitis dolor, quandoque satis vehemens, unacum vertiginosis insultibus; in quibusdam aderat propensio insolita ad somnum, & oculorum rubor, in aliis vero copiosus lymphæ serosæ, lacrymarum ad instar, ex iisdem effluxus, itemque gravedo, vel narium stillicidium, itemque tussēs plus minus graves, sub quibus facies rubebat, ac leviter intumescibat. Dorsi & artuum dolores plus minus vehementes, modo tensorii, modo etiam lancinatorii concurrebant, succedente nausea, quam sæpius vomitus subinde recurrentes, copiosamque saburram mucosam & interdum biliosam eliminantes, excipiebant. Febris tunc incrementa sensibiliter sumebat, cum summa in plurimis conjuncta inquietudine. Satis variabat, & non in omnibus admodum urgens erat. His ita per bidduum, triduum, vel quatridduum durantibus, maculæ tandem plures vel pauciores in conspectum prodibant, & quidem cum notabili ut plurimum remissione symptomatum. Efflorescentiæ istæ per nycthemerum & ultra subsistentes, postmodum sensim in facie & successive in reliquis corporis partibus evanescebant, ac squamarum instar decidebant, hæcque erat morbillorum benigniorum facies, quæ, quo magis & longius ab hoc schemate recedebant, id quod satis frequenter contingebat, eo periculosiores evadebant. Non pauci interim statim a primo invasionis tempore, videlicet quando nullæ rejectiones saburræ cujusdam per vomitum præcedebant, utpote quæ semper fere insigne levamen attulerunt, adeo vehementi æstu, unacum extraordinaria capitis temulentia & inflatione externa corripiebantur, ut non solum phreniticorum ad instar subinde delirarent, sed & ob impetuosiores talem sanguinis versus caput congestionem, infantium morbillorum eruptio retardaretur,

tur, atque nisi tempeſtiva ſinceri ſanguinis excretio e nari-
bus ſuperveniret, (quæ tamen in plurimis fere, præſertim
paulo ante morbillorum eruptionem, cum præſentaneo
communiter levamine, contingebat,) in ipſo morbi incre-
mento quaſi ſuffocaretur. Quando vero talis narium hæ-
morrhagia, quæ hoc tempore adeo frequens erat, ut vix
tertia ægrotantium pars ab ea immunis maneret, in exceſ-
ſum degenerabat, tunc morbillorum eruptio tardius ægri-
uſque ſuccedebat, indeque complura peſſima & non raro
funèſta emergebant ſymptomata, quemadmodum illud, in-
ter multos alios, in puero quodam 8. annorum, obſerva-
re licuit, cui, inſtante morbillorum eruptione, adeo ex-
ceſſiva narium hæmorrhagia obtingebat, ut, viribus ſic
plane exhaustis, nulla fere effloreſcentia in cute compare-
ret, ægerque quaſi ſoporofus & immobilis jaceret, qui ta-
men præter ſpem & opinionem, adhibitis analepticis, blan-
dis alexipharmacis, ac ſubjuncto tandem leni laxante, e mor-
tis faucibus eripiebatur. In nonnullis autem, ubi quidem
narium hæmorrhagia, ſed parcior & inſufficiens, eruptio-
nem præceſſit, vel etiam in nudis moliminibus ſubſtitit,
facies vero admodum inflata, & oculi rubore perfuſi fue-
runt, ordinarie & certiora & graviora ſuccedebant deliria,
quorum mitigationem qualemcunque quidem largior exci-
piebat eruptio exanthematum, cum interſperſis tamen pe-
techiiis, quæ communiter certiffimum brevi poſt imminen-
tis mortis præbebant ſignum. Pariter quoque, ſi narium
hæmorrhagia tempore eruptionis morbillorum eveniebat,
raro illa ſalutaris erat, ſed ut plurimum vel expulſionem ip-
ſam turbabat, vel retroceſſionem plenariam eorundem pro-
movebat, cum lethali plerumque eventu. In junioribus
infantibus, ubi dentitio difficilis ſimul concurrebat, non ſo-
lum epileptico - convulſivi motus atrociores excitabantur,
ſed & miſmatis morbilliſi ſeceſſio & eliminatio intercipie-
batur,

batur, sicque mortis periculum vix ac ne vix quidem evitari poterat. Sic infans sesqui circiter anni occurrebat, qui sub prima dentitione convulsionibus correptus ac postmodum semper valetudinarius fuerat. Huic, cum morbillis laborare inciperet, ob concurrentem iterum difficilem dentitionem, similes convulsivi motus eveniebant, debitamque morbillorum eruptionem impediabant, ut pauciores & justo pallidiores prodierint, tandemque retrocesserint, unde deir, sub continuo aestu sicco, spatio trium hebdomadum, cum madore in cute evidenter pingui, beata analysis sequebatur. In quibusdam Natura quidem expulsiorem exanthematum, sed vel justo citius, vel tardius moliebatur, sicque salutaris internus impulsus postea deficiebat, quoniam in priori casu Natura nimis præcipitanter agebat, dum materia peccans nondum ad excretionem satis apta & præparata erat, quare etiam exanthemata facile retrocedebant; in posteriori autem casu eadem nimis languide procedebat, dum miasma morbillosum nec sufficienter, nec tempestive satis ad peripheriam corporis deferebat; in utroque autem hoc statu pallidiores minusque elevatae adparebant efflorescentiæ, deficientibus insimul viribus, unde mortem in propinquo esse facile concludebatur.

Proinde etiam singuli fere ægrotantes multum sternutabant, manifesto testimonio, quod narium quoque interior tunica morbillis sit obsita. Inilis tamquam inseparabile symptoma sub hoc morbo, in quibusdam subjectis erat tolerabilis & moderata cum aliquali excretionem materiæ mucoideæ; in aliis tamen vehementior & pertinacior, præsertim circa tempus eruptionis, ubi sicca & clangosa erat, ægrosque eximie fatigabat. In paucis diarrhoea occurrebat, etiam sub eruptione, tuncque si placida erat, hanc minime impediabat, sed potius promovebat, excedens autem contrarium exerebat effectum, vires nimium absumebat, re-

tro-

processionem accelerabat, adeoque absolute pernicioſa erat. Interim tamen puerulum offendi, duorum annorum, qui etiam ſub juſto tardiori, ſexto ſcilicet die, demum contingente eruptione morbillorum, ex incuria parentum, ob inconueniens regimen, dejectiones alvinaſ ſatis copioſas habuit, abſque ullo detrimento, ſed potius cum euphoria, quamquam illæ adhuc continuaverint, cum morbilli evaneſcere inciperent, inſuperque copioſæ ſtriæ ſanguinis floridi in excrementis adparuerint. Erant autem diarrhœa tales ſanguinolentæ haud adeo infrequentes, & tam ante eruptionem, quam ſub deſiccatione eveniebant; præſertim vero obſervabantur in ſubjectis plethoricis, narium hæmorrhagiis antea frequentius obnoxiiſ, nunc vero ſuppreſſione earum laborantibus.

Quod ad morbos conſequentes attinet, hi pariter admodum erant numeroſi, vixque unus & alter ægrotus ſine aliis emergentibus & exinde pullulantibus incommodis, non raro perquam ſonticis, evadebat; immo non pauci talium ægrotantium, poſt plenarie abſolutum morbillorum decuſum, e vivis adhuc erepti fuerunt, ſiquidem tuſſis, ſub morbillis jam oborta, tanta nunc ſumebat incrementa, præſertim ex imprudenti & neglecto regimine, ut pene ſuffocari viderentur, cum gravi raucedine; quemadmodum etiam complures alii occurrebant, qui ex metaſtaſi peccantis materiæ, non ſufficienter ad peripheriam corporis delatæ, aſthmate convulſivo, aut catarrho ſuffocativo correpti, de repente enecebantur. Ubi autem debilior jam erat pulmonum conſtitutio, ad ſuſcipiendam ulceroſam corruptionem magis proclivis, ibi facile Phthiſes emergebant, febresque lentæ hecticoideæ, in quibusdam diutius durantes, in aliis vero citius lethali ſeſe exitu terminantes. Tumores parotidum & glandularum inguinalium ſatis quoque frequenter occurrebant, & motto reſolutionem ſalutarem admittebant,

modo etiam in suppurationem degenerabant, & tunc ægrius iterum sanari poterant. Aurium tinnitus gravitasque auditus multam diuturnamque molestiam ægris creabant. Aures subinde materiam foetidam copiose plorabant; quemadmodum etiam ulcera, totam faciem depascentia, cancroidea & deleteria, in puero observavi. Oculorum inflammationes, manationes & palpebrarum erosiones, satis pertinaciter quoque sese gerebant, unde dein frequentes obscurationes visus, panni, pterygia, immo cæcitates exsurgabant. Labiorum oris tumores, eorumque & gingivarum exulcerationes, hinc inde itidem adnotabantur. Scabies rebellis, in aliquibus totum corpus defœdans, satis molesta erat. Tensiones artuum spasticæ, aut eorum semi-paralyticæ relaxationes, hinc inde similiter eveniebant, unde impotentia ambulandi, aliique hujus census pravi & heteroclitii, contumaces ac periculosi adfectus ex translatione, seu metastasi miasmatis morbillosi, aut etiam indigenæ impuritatis tam medicastrosum, quam ipsorum ægrotantium, perversum regimen admittentium, culpa exorti, hosque diu vexantes, immo interdum enecantes, notabantur.

Curatio ubique similibus nitebatur indicationibus, saltemque diversitas ætatis, temperamentorum, &c. non nisi quoad dosin & remediorum adhibendi modum, variationem quandam exigebat; de reliquo paucis selectis absolvi poterat, & in quam plurimis, præsertim paulo robustioris constitutionis subjectis, raro necessaria erat, quamquam haud diffitendum sit, quod horum inprimis, ex incuria parentum & negligenti, vel plane perverso regimine, plurima pars satis cesserit; ubi vero prudenti consilio, remediis necessariis & decenti ac congruo regimine tempestive succurrebatur, ibi certe multi e faucibus mortis eripiebantur. Medicastrosum interim impudentia vix erat cohibenda, sicque horum

horum audaci ac nefando ausu ineptisque consiliis, hinc inde haud exiguus ægrotantium numerus e vita migrabat. Methodus ergo indoli morbi conveniens & placida optima & securissima erat, abstinendo ubique a regimine nimis calido & anxio, itemque a remediis calefacientibus, volatilibus, & sic dictis expellentibus, nec non a narcoticis, aliisque incongruis, communiter opinionibus credularum & solidarum vetularum magis, quam experientia probatis, mirisque encomiis ab illis deprædicatis specificis. In subiectis itaque floridioribus & sanguinis ebullitionibus p. n. facile expositis, in quibus vel retardebatur, vel etiam præcipitabatur efflorescentia morbillosa, temperantia & alterantia, mixturæ ex aquis diapnoicis, cum antimon. diaph. & Ocul. Cancr. citratis paratæ, exoptatum ut plurimum effectum præstabant. In constitutionibus vero segnioribus, ubi morbilli nimis sero erumpebant, temperati pulveres bezoardici, ad mentem Illustr. Stahlii compositi, quandoque cum paucis Myrrhæ granis commixti, parvis, sed sæpius repetitis dosibus exhibiti, itemque Essentiæ temperatæ alexipharmacæ eruptionem desideratam facile promovebant. Narium hæmorrhagiæ & diarrhœæ, quamdiu adhuc moderatæ erant, nullis indigebant medicamentis; quando vero magis excedebant, temperantia & absorbentia, tandemque lenia tonica, & inprimis Cortex Cascarill. optimum effectum præstabant. Reliquiæ morbillorum, omniaque ferre symptomata exinde enata, felicissime tandem tollebantur resolventibus, Essent. Pimpinell. alb. alexipharm. Stahlii temperata, & blandis laxantibus.

OBSERVATIO LX.

Dn. Lic. JOAN. JACOBI SCHLIERBACHII.
Hæmorrhoidum in Hydrope fluxus
fatalis.

Vir 40. annorum melancholico - sanguinei temperamenti, aliquamdiu dorsi & ventris ventriculique doloribus, ex congestione sanguinis atque moliminibus hæmorrhoidalibus ortis, laborabat; variis vero hinc inde corrasis & adsumtis calidis carminativis, & sedativis tractatur, unde tandem tumor partium inferiorum, seu Ascites, atque superiorum contabescencia insignis ac in dies majus incrementum sumens, succedebat. Tandem superveniebat quidem hæmorrhoidum fluxus largus, qui primo Hydropem quadantenus imminuere videbatur, nullo tamen cum constanti & salutari effectu, siquidem brevi post omnia reddebantur pejora, ac mors in propinquo erat, immo hac ratione potius accelerabatur. Temerarium sane maximeque perversum est conamen, si in hæmorrhoidariis, de torminibus ventris colicis, cardialgiis atque adpetitus vitiis conquerentibus, statim carminativa, stomachica calida, variae compositionis præscribuntur; præsentibus enim motus heteroclitos & anomalos magis & facilius turbant, exasperantque. Nullæ enim hæmorrhagiæ ex propria sua indole sensibiliores existunt, quam hæmorrhoides. Hinc HIPPOCRATES *Scd. VI. Aphor. 12.* inquit: Si quis hæmorrhoides diuturnas sistere velit, nisi una servata fuerit, hydropis vel tabis metum adfert, quod inprimis quam maxime valet de repentina & simultanea suppressione hæmorrhoidum fluentium, aut quadantenus excedentium, hac enim ratione facillime fieri possunt impetuosiores sanguinis regurgitationes

VGE-

versus hepar, pectus & alias nobiliores corporis partes, idque tanto facilius in hæmorrhoidibus jam turbatis, ubi inordinatæ jamjam factæ sunt congestiones versus abdominis viscera, adeoque periculum magis magisque ingravescere potest, nisi talis motuum anomalia admodum prudenter per derivantia, resolventia, temperantia, &c. tractetur, omniaque calidiora remedia sedulo evitentur, utpote quæ ordinariæ statum talem deteriorem reddunt. Cæterum Hydropem incipientem ex hæmorrhoidum anomaliis, quandoque sublevare tempestiva harum eruptione testatur Clariss. ALBERTI, *Tract. de Hæmorrhoid. P. I. p. 146. §. XXVI.* antequam scilicet viscera interna obstructa jam indurata sunt; quando enim Hydrops consummatus præsto est, tunc sane nunquam salutaris est hæmorrhoidalis fluxus, sed tantum ultimum Naturæ conamen frustraneum indicat, vid. *Tract. citat. p. 122. §. V.*

OBSERVATIO LXI.

Dn. Lic. JOAN. JAC. SCHLIERBACHII.

Febris tertiana exquisita, septem circuitibus terminata.

Juvenis nobili ex stemmate prognatus XVI. annorum, sanguineo-cholericæ temperamenti, in addiscenda arte venatoria potissimum occupatus, hinc inde in sylvis discurrendo sese aliquando nimium defatigaverat, humores plus justo exagitaverat, unde paulo post in febrem tertianam exquisitam incidit, cum intensiori capitis dolore, sui ingenti, & somno admodum interrupto ac inquieto. Quamquam ergo plethoræ, per motum intensiorem in venatione admodum commota, venæsectionem indicare & requirere videretur, ea tamen omittebatur ob ætatem juniorem,

rem, statimque ordinabantur pulveres nitroso - abforbentes, interpositis temperatis alexipharmacis. Finitis hac ratione tribus paroxysmis ante quarti initium salutariter proripiente, spontanea satisque larga narium hæmorrhagia oboritur, & ita quartus, quintus & sextus paroxysmus, sub continuatione prædictorum remediorum, decurrunt, septimus vero perquam lenis mitisque evadit, nullusque amplius eidem succedit, sed tantum immediate eundem largi sudores, præsertim nocturni, excipiunt, cum summa euphoria & insequente plenaria sanitate. Exinde facile adparet, quod, si plethorici fuerint febricitantes, nec tamen venæsectionem admittere velint aut possint, optime conducant temperantia & moderata diaphoretica, evitando omnia specifica & antifebrilia, utpote ordinarie in tali statu magis suspecta & noxia. Sic etiam in similibus subjectis, concurrente sub ejusmodi febribus graviore cephalalgia, si venæsectio intermittitur, narium hæmorrhagia larga supplet intentionem Naturæ, intuitu actus febrilis, atque sic paroxysmos abbreviare & mitiores reddere valet. Proinde etiam, licet HIERON. MERCURIALIS & Illustr. HOFFMANNUS alique in septentrionalibus humidioribus & frigidioribus nostris regionibus, respectu calidioris patriæ HIPPOCRATIS adfertum hujus, quod in *Lib. de indicat. §. 4.* extat, quod nempe *tertiana simplices septenis circuitibus sponte sua sepiissime finiantur*, haud ubique verum esse deprehenderint, nos tamen casus idem illud certo respectu iterum confirmare videtur. Tandem etiam inde liquet, quod naturaliter in subjectis plethoricis paulo largior succedere debeat sudor, qui inprimis frequentius nocturnis horis prorumpit, unde tunc quam maxime conducunt diluentia & temperantia, quæ dein tanto magis humores disponunt, ut verus criticus sudor cum euphoria superveniat.

OBSER-

OBSERVATIO LXII.

On Lic. JOAN. JACOBI SCHLIERBACHII,
Febris quotidiana intermittens, Arsenico
perperam curata.

Juvenis mercenarius, XXII. circiter annorum, sanguineo-melancholici temperamenti, ante aliquot annos ineunte æstate in tractum illum Rheni, quem superiorem Palatinatum vocant, operas mercenarias exercendi gratia proficiscitur, ibidemque, pro more incolarum, multam aquam præter consuetudinem, ingurgitans, post reditum in patriam incidit in febrem intermittentem quotidianam. Hujus vero statim pertœsus adit Chirurgum temerarium, qui puluillum ipsi exhibet album mole quidem exiguum; effectus tamen, prout audacter jactitabat, præsentanei, in aquæ frigidaë mensura circiter dimidia adsumendum, unde etiam febris statim quidem cessat & subsistit, sed pressio pede eandem insequitur cephalalgia inmanis, adpetitus prostratio, corporis extenuatio cum præcordiorum angustia insigni & pedum intumescencia ædematosa, quæ symptomata dein prudenti & diuturna medicatione per laxantia; amara, incidentia ac resolventia admodum difficulter tandem removeri & profligari iterum poterant.

Scholion.

Quod contra consuetudinem est, nocet, dicit CELSUS; a multo tempore consueta, etiamsi deteriora subinde fuerint, præ insuetis minus nocere jam notavit HIPPOCRATES. Quid ergo valeat consueta victus ratio, si illa conservetur, ad sanitatis integritatem, aperte in illis videre licet, qui ab ea subito recedunt: Heic enim locorum, juxta communem vivendi rationem admodum frequenter comeduntur

Astor. Med. Vol. VI,

Ff

juscula

juscula & alia cocta esculenta cum potu quantumvis levi, tamen cum lupulo sufficienter saturato, cerevisia nempe secundaria. Quando itaque æstivo præsertim tempore sub aëre fervidiori hic vivendi modus & consuetudo mutatur, multaue frigida aqua, jejuno inprimis stomacho, ingeritur, ubi alias jam omne nimium naturæ inimicum existit, necessario hinc ventriculi concoctio admodum læditur, variæque primarum viarum morbi, sanguinis depravationes, febres intermittentes, aliaque plura mala erascuntur, prout antea recensitus casus abunde docet.

Quod vero album illud specificum artefebrile nil aliud fuerit, quam Arsenicum album, nequissimum medicastrosum quorundam febrifugum, de eo tanto minus dubitare licet, ob effectus statim non solum, sed & successu temporis inscutos, quales etiam fusi de eo recenset Illustris STAHLIUS in *Opusc. Chym. phys. med. M. Novembr. p. 430.* Temerarius ille Chirurgus quidem adseverare adnuitur, quod Arsenicum illud, ex quo specificum suum febrifugum constat, adeo fixatum atque cum aliis correctum sit, ut nulla deleteria mala inducere possit; ast, effectus ejus pessimus nequissimusque quotidie contrarium docet, quemadmodum etiam Illustris jam nominatus STAHLIUS l. c. satis exacte demonstravit, quod Arsenicum nullis artificii Chymicis eo deduci queat, ut securum & verum remedium constituat, quoniam fere semper & ubique venenosam suam indolem adhuc exserere soleat. Hujus etiam farine est compositio, & correctio Arsenici per commixtionem cum aliis & subjunctam decoctionem, de qua inter alios mentionem facit WEPFFERUS in *Hist. de Cicuta aquatica noxis p. 291.* cum ingenua confessione, se ab ejus tamen usu abhorrere, quantumcunque etiam præparatum, aut quomodocunque fixatum depædicetur. Communicata mihi quoque est ab alio quodam Chirurgo castrensi præparatio & correctio singularis Arse-

Arsenici, tanquam certissimum ac securissimum, si Diis placet! arcanum in febribus intermittentibus æque ac Epilepsia, aliisque motibus convulsivis, infantum præcipue. Hanc vero præparationem sub titulo arcani ea intentione jam communicare placet, quo pessimi hujus artificii effectus probe adnotare, detestari ac evitare cordatus & ingenuus artifex possit.

Rec. Arsenici alb. uncias 3. salis Tartari & Absynth. Ciner. Juniperi & Absynth. Vini optimi, Acet. vini, Aquæ fontan. ana uncias 2. decoquantur & per filtrum trajiciantur. Dosis in adultis gtt. XV.

(Battenbergæ Erfordiam misse

d. 10. April. 1740.)

OBSERVATIO LXIII.

DN. D. GEORGII FRIDERICI GUTERMANNI,

De

**Corde Pericardio atque Mediastino in unam
massam tunicaceam compactis.**

Lindavia in lacu Brigantino accidit, ut in puero ætatis octo annorum insolita cordis structura a terrore maximeque animi anxietate inducta, atque triennio fere post lustratis corporis sui exanimis visceribus ab me visa repertaque fuerit, qualem inscriptio hujus observationis indicat.

Is ab incunabilis præter solennes infantiles ægritudines integra semper sanitate bonaque indole fuerat, aliquando tempore verno, horaque pomeridiana ex oppido in campum eo progressus est, ut viæ, quæ in urbem reducit, ignarus usque longius aberraret, tandemque crepusculo vespertino tenebrisque nocturnis obrutus, qua in via & quorsum pedem moveret, nesciret, sed, uti proclive est

Ff 2

judica-

judicatu de tam teneræ ætatis puello, imprudente, propter vitrici duritiem & verbera metuente, solitario, errabundo, derelicto, ab hominibus remoto, auxilium clamore ploratuque frustra invocante, in via devia, temporeque nocturno, terrore atque pavore supra omnem modum percussus tam veloci, quam pro viribus pollebat, pede aufugere, frutices & caudices transilire, per fossas & paludes vadare non interquiesceret, usquedum lumina procul conspiceret, eorumque ductum sequens tandem in pagum sesqui horam ab oppido distantem, cui nomen est Wasserburg, perveniret.

Ibi id beneficium ei contigit, ut in proximo tugurio probos offenderet homines, iisque & suum & vitrici agnomen appellare nosset, a quibus benevole hospitio exceptus, cibo potuque recreatus, in lectum repositus, & postridie in urbem ad parentes reductus fuit.

Ex hoc vero tempore cordis palpitatione & respirationis difficultate laborare, sive in platea promte incedebat sive scalam ascendebat, nec minus pededentim claudicare, doloreque tensivo atque tumore pallido, duro, lente succrescente in pede extremo, alioque cubitum dextrum occupante affligi cœpit; Accessit etiam sesquiennio post una cum invalescente asthma intumescencia corporis & pedum hydropica; quibus malis ultra annum spatium & Physicorum loci alter curam adhibuit & chirurgus quidam manum admovit, semper absque ullo bono effectui.

Quum ego tandem novus advena accerferer, circa meridiem in commodo sedili mensæ assidentem strangulisque involutum vidi, remque præter superius dicta tam præteritam quam præsentem ita comparatam expertus sum.

Thorax & antcrius & posterius , neque minus artus & sup. riores & inferiores impense macebant ; Abdomen una cum hypochondriis usque ad lumbos valde tumebat , omnesque & singulæ venæ tam epigastricæ quam hypogastricæ in conspectum veniebant lividæ ; Spina dorsî a naturali sua flexura sigmoidea deflexerat in figuram arcuatam , vertebris quippe lumbaribus non intra , sed extra versis & ultra modum præ cæteris eminentibus ; Pedes , aiebant , antehac fuisse tumidos , tunc circa genua stigmata ambustionis ab accenso spiritu vini , quo mediante in sudorem agi debuerat , præ se ferebant ; cubitum dextrum occupabat tumor mollis isque insignis , ultra spithamam longus , & in medio adeo amplus , ut comprehensum diductis utriusque meæ manus digitis simul undique amplecti non potuerim ; idem cubitus ita rigidus erat , ut non tam flexionis quam extensionis motus neque sponte exeri , neque per subsidium manus fortis alienæ , sed tantum pronatio & supinatio libere fieri posset ; Alia , quanquam multo minor intumescencia supra os tarfi , quod ultimum metatarsi sustinet , prominēbat ; Sub maxilla inferiore sinistri lateris glandula quædam tumefacta magnitudine nucem juglandem æquabat ; Appetitus & cibi & potus ægrorum jamdum destituerat ; Respiratio & difficilis & brevis valde erat ; Pulsus debilis & frequens ; Facies Hippocratica ; Urina tamen citrina ; In complementum pessimorum signorum ab aliquot diebus diarrhœa ingruerat .

Itaque res conclamatas , omneque consilium & auxilium frustraneum , atque ægrorum propediem moriturum esse prædixi , id quod prognosticon tertio die post , leni obrepente deliquio & syncope cum eventu lethali respondit , quo facto parentibus persuasi , operæ pretium fore , si non abdomen , saltem magnum cubiti tumorem post obitum lustrare .

Consilio annuentes occasionem præbuerunt sequentem in modum inveniendi atque recensendi.

Extispicia.

Tumor cubiti leviter incisus ingentem liquidi purulenti quantitatem effudit; Stylus adactus penetrabat ad partem lateralem eamque superiorem olecrani, quod perioſteo denudatum erat, uti clare ex ejus resonitu a stylo ap- pulſo atque apertius remotis ligamentis, &, quæ inibi de- prehendebatur, excreſcentia glanduloſa apparuit; Color dicti offis plumbeus etiam ſubter perioſteum reliquam offis partem inveſtiens propagabatur; Cavitas eva- cuato tumoris pure, undique per interſtitia muſculorum, tendinum & ligamentorum repleta fuit partim dicta excreſcentia glanduliformi, partim materia ſebacea, ſive pure condenſato, ſive ſucco offis nutritio, extra offis lamellas, quia artroſæ erant, depoſito, inſpiſſato, corrupto.

Tuberculum occupans tarſi officulum, quod quintum metatarſi ſecum conjungit, itidem pus album & ſpiſſum continebat, atque officulum ipſum perioſteo privatum de- colorque erat.

Abdomen quindecim ſeri extra vaſa fluctuantis libras comprehendebat.

Omentum, uti fieri ſolet hoc in morbi genere, ad ſuperiora retractum, adipè pauper, & corruptum.

Inteſtina penitus fere collapſa, ſeu potius contracta, nullibique inflata; iò jejuno lumbricus hoſpitabatur.

Ventriculus ab aſſumptis liquidis haud ita multum ex- panſus.

Hepar & Lien a naturali ſtatu parum deſectebant, niſi quod utruſque viſceris ſuperficiem ſeri hydropici acrimonia ſalina leviusculum excoſiaviſſe videretur.

Fellia

Fellis vesicula corrugata fuit, parumque bilis continuit.

Thorax apertus in latere sinistro latice feroso, quantum capere potuit, expletus; Lobus pulmonis duplex in parte postica per fibras præter naturam pleuræ annexus, ejusque substantia colore atrob-runno, compage crassa & ponderosa fuit.

In dextro latere altera pulmonum pars pleuræ undiquaque firmissime accreverat, itidem ex livido nigricans, spissa, gravis & corrupta.

Mediastinum & Cor unicum Pericardio præter expectationem profus insolitæ & secum invicem confusæ erant texture, Nam id, quod videbatur imo debeat esse mediastinum & pericardium, membrana fuit quatuor lineas crassa, quacum confusa fuit ipsa cordis substantia, quam non carneam, sed peritus tunicaceam inveni. Cultellus enim non nisi in ipso cavo demum cordis hujusque superficie intimæ fibras musculosas, (intelligat B. L. velim, præter columnas carneas) detexit, primum in ventriculo dextro, similiter dein quoque in sinistro, ita ut mediastinum, pericardium, & cordis substantiam ab invicem recte distinguere, nedum separare, aut perspicuum quoddam pericardii ejusve reliquiarum signum, notam vel indicium reperire, nullo modo callerem, sed tres istas notabiles corporis humani partes, quæ alias notissime disjunctæ sunt, in unam massam & globum e firma tunica compositum confusa & compacta fuisse, vera fide asseverare possim. Intrinsecus equidem, in cavitatibus cordis, ventriculi & auriculæ, trabes, columnæ & valvulæ, haud immutata fuerant, verum extrinsecus plane alium induerant habitum, qui nihil minus, quam muscularem substantiam exhibuit, sed ex unica eaque robusta tunica, atamen graciliori, quam moles cordis musculosa esse

con-

consuevit, constructa; Vasaque sanguinea præter modum angusta, gracilia, minusque capacia fuerunt.

Mirare atque celebra prius, Lector Benevole, mecum, quam rationem postules de hoc insolito phænomeno, impensam DEI Optimi Maximi bonitatem, qua pusillum huncce puerum insciis atque invitis parentibus non solum domo sed & oppido, quod circumcirca undis maris sic dicti Suevici alluitur, & tantum per pontum ligneum, eumque bis centum & triginta passus longum cum terna continente jungitur, temerario ausu egressum, ideoque in peccato puerili versantem, in via sua erronea comitatus est, ab omni casu infausto custodivit, tandemque in satis commodum hospitium duxit, & altero mane parentibus de filiolo suo sollicitis, vivum salvumque reddidit. Eademque divini Numinis bonitas puerum huncce immisso in perenne imprudentis excessus monumentum morbo lentissimo & placidissima morte affectum ab innumeris aliis, quibus mortales tota die per omnem vitam premuntur, casibus adversis clementissime liberavit.

Ætiologiam autem, si desideras, hujus status præternaturalis ita mente concipio; Terror iste metusque plusquam Panicus, quem defunctus triennio fere ante beatam suam analysin perpeffus fuerat in solitudine & tenebris, locisque ignotis deviisque haud ita procul a Lacu, per paludes, trans fossas, extra urbis mœnia errabundus, copiosam circa pulmones & cordis vasa sanguinis congestionem eo magis, quo concitatori cursu ad sese periculo eripendum omnes intenderat nervos, induxerunt, partiumque constrictionem plane extraordinariam, unde principium palpitationis cordis, laboriosæ respirationis, obstructionis vasorum pulmonalium, & co hæ sionis, imo successive factæ coalitionis non solum pulmonis dextri cum pleura, sed etiam cordis ipsius cum pericardio (quod ipsum prorsus defuisse haud

haud injuria dixero) atque cum mediastino. Ex hac informi constrictione, compactione, immutatione, & respective obstructione horum viscerum atque vasorum sanguinis motui vitali inprimis inservientium, successu temporis deficienteque congrua medela, usque magis impeditus fuit sanguinis liber progressus & circuitus; hinc non potuit non fieri secessio partis serosæ, ruptio vasorum lymphaticorum, effusio seri, ceu ratio formalis hydropis ascitis, ultimato plenaria sanguinis stasis in pulmonibus & corde, cum subsequa defectione animi & morte.

Accretionem viscerum p. n. contingere ab acrimonia seri, superficies parenchymatum primum arrodentis, excoeriantis, deinde excoerata mediante purulenta sanie elicitæ conglutinantis, eo minus licet in dubium vocare, quia datur coalitio digitorum & labiorum pari modo contingens.

Terror, angor, metus, cura, sollicitudo, idem efficit, quod senectus; nimirum motum sanguinis retardat, circulationem inæqualem reddit, partes nobiliores facit exsangues, obstruit, exsiccatur, induratur, tandem ossificatur. Propterea fit, ut os reperiatur in corde cervi quanquam minus adulti, dummodo vero a venatoribus sæpe exagitati; Contrario modo res se habet, ut homines, qui sine terrore, metu aut curis vivunt, perdit, leves, nauci, incurii, securi, acedia morali laborantes, les sans souci, les nonchalans, les indifferens, die Lumpen-Leute, sæpenumero Nestoris annos attingant.

Quam fallax de statu hominis sano & morbofo urina perhibeat testimonium, patet ex relatione, juxta quam candidatus mortis emisit lotium sic dictum cirrinum, quale uroscopi docent sanitatem, significare incolumen.

Quod reliquum est, in puero isto dubio procul cum in brachio tum in pede principium adfuit spinæ ventosæ, quam

L. B. a Brunn asserit frustra alibi amputatione fuisse curatam, cum eadem ulcera mox alia occuparent atque excederent ossa ; quoniam nempe neque Medicus, neque Chirurgus discrasiam sanguinis atque efficaciam cordis emendare, moderari, meliorari, dirigere valebat. Verum enim vero de spinoso isto spinæ ventosæ malo, ulcerumque cariosorum lue & malitie plures meas qualescunque observationes pathologico - semiotico - therapeuticas alio in medium proferam tempore.

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. GEORGII FRIDER. GUTERMANNI.

De

Vomitu, aquæ ex gulæ, cardialgia & colica spasmodica chronica, crebrisque evomitionibus blennæ acidæ nigrae, atque alvi segnitie pertinacissima, cum relatione extispiciorum & judicio pathologico.

Senex sexagenario major, temperamenti sanguineo-melancholici, duris a pueritiæ laboribus adfuetus, cautionis & aurigæ vitæ genere subinde inordinato usus, munus tandem obiit præfecturæ, vitæque genus iniit per se satis quidem commodum atque otiosum, sed & tædii ab aliis excitati uberrimum. Quum nihil minus, quam sana sobriaque diæta, ab adolescentia suæ curæ esset, id ineptiæ non minus in novo otioso, quam pristino laborioso vivendi modo committere perrexit, ut quotidie horis antemeridianis jentaculi loco cerevisiam brunam potaret, maximisque in deliciis haberet, ceu potum, uti opinabatur, cum
ad

ad sitim restringendam, tum ad famem satiandam idoneum, ventriculoque apprime proficuum, potissimum, quia appetitus in prandio & coena ipsum deficere coeperat.

Neque vinum spreuit, quippe cujus mercaturam per multos annos fecerat, idque vespere ad satietatem bibere consuevit. Cum morbis olim raro conflictatus fuerat, his tamen ex febris acuta, atque aliquoties ex colica in itinere ipsi infesta evaserat.

Quoniam novum officium creberrimam irascendi occasionem præbebat, atque consuetudo matutini potus omni die continuabatur, ideo præter incommodum, quod jam antehac familiare ei fuit, vomitum nempe matutinum aquæ ex gula, incidit in cardialgiam spasmodicam a remedio purgante, quod ab empirico acceperat, valde exasperatam, cui accessit colica per viçes innumeras ægrotum pessime crucians, cum alvi segnitie, atque invalescente constipatione tam pertinaci, ut per tres menses & ultra non nisi mediante adminiculis medicinæ aperitivæ, vel clysteris scybala siccissima atque durissima reddi potuerint. Equidem quandoque nunquam tamen sponte, serosa dejiciebantur una cum, alias quoque sine induratis scybalis, sed talis excretio ægrotum æque parum alleviabat, quam vomitio saburræ, puitosæ, serosæ, nigræ, faucis arrodentis fere & dentes stupefacientis.

Brevitatis studio supersedeo enumerare remedia, quæ unus alterque medicus ordinaverunt. Sufficiat, rem ad ultimum usque vitæ halitum eodem modo processisse, donec æger doloribus, agrypnia, vomitibus, siti, labe, rursique, phthisica consumtus animam efflasset.

Relatio Extispiciorum.

Post obitum conspecta sunt, intestina tenuia leviter inflammata; crassa a valvula coli ad recti finem usque scybalis

balis induratis atque exsiccatis magnitudine ovi columbini inter arctissimas contractiones spasmodicas tunicarum intestinalium subsistentibus, interspersis flatibus, obfessa;

Ventriculus late distentus, copiosa blenna ferrei sive subnigricantis coloris refertus;

Pancreas fucce ejusdem fere coloris scatens, qualis etiam in duodeno reperiabatur;

Lien admodum parvus, corrugatus, membranam a levi tactu deponens, exsuccus, friabilis.

Hepar cum vesicula fellea, quadantenus sanum & integrum;

Pulmones collapsi, aliquod tuberculis exulceratis occupati;

Cor flaccidum, ex sanguine;

Judicium pathologicum.

Non obstat a pueritia sanum atque a morbis immunitatem, durisque laboribus adsumtum fuisse, quo minus posthabito recto vivendi ordine invincibiles morbi ingruant. Robur juventutis, laboriosum & mobile vitæ genus diætæ erroribus tam diu ferendis superandisque par fuit, donec in vita magis sedentaria atque ætate senili constitutus, crebrisque animi commotionibus iracundis perturbatus pristinum valorem amiserit. Tum temporis decuisset sana diætæ ab imminente morbo sese munire. Bibonum morbis haud injuria implicatur, qui antemeridiano tempore potum facile inebriantem, qualis est cerevisia bruna impense lupulata, quamvis haud ita larga in mensura, ingurgitat.

Hoc etenim modo ventriculi facultas victum solidum appetendi, probeque concoquendi labefit, potus ingestus in fermentationem suam acescentem abit, & primas vias humore fœculento acido onerat, cujus spicula & vapores
stoma-

ſtomachum jenum atque ceſophagum ad ſpasmum, nauſeam, & liquidi ex glandulis expreſſionem vellicant, hujusque evomitionem e gula provocant. Incongrue appellant *das Gallen Waſſer*, ſcilicet, quia nimis vehementes gulæ conſtrictiones & eructationes humoris limpidi haud raro comitatur, vomitus bilis, e veſicula fellea per conſenſum protrufæ in duodenum & ventriculum.

Stultiſſima talium bibonum conſuetudo eſt, ſtricturam hanc ceſophagi, quæ prima, poſtquam e lecto ſurrexerunt, ſemihora invehit ſolet, prævenire recens epota cereviſia, vino vel vini aut frumenti aut ceraſorum ſpiritu, quia cauſa ſpasmum irritans non tollitur, ſed effectus modo ſuſpenditur, acidum in primis viis ſtabulans, diluendo & ventriculum ab ejus irritatione utcunque defendendo. Ita vero malum ſubinde pejus atque inſanabile evadit, maxime cum in errore ſuo ante meridiem potum ſorbendi perſeверent, adeoque fideliffimi medici operam & conſilia, remediorumque certiffimorum efficaciam eludent. Res denique eo devenit, ut iſti bibaculi, quales etiam in ſexu ſequiori novi, mero potu alantur, omnemque cibum ſaſtidiant, vel captum mox vomitu reddant. Eventus ultimus eſt, ut plerique labe ſymptomatibusque hypochondriacis conſecti, alii hydrope moriantur.

Deſunctus noſter male ſanæ diætæ ſuæ pœnas dedit non ſolum vomitu quotidiano matutino liquoris limpidi ex ceſophago, ſed etiam cardialgicis colicisque doloribus chronicis intenſiffimis, alvique obſtipatione contumaciſſima. Namque acidum ponticum, quod in ventriculo, duodeno atque Pancreate collegerant, tunicam villoſam, quæ nervam ſtomachi quam inteſtinorum, tunicam ab acrimonia præmunire ſolet, ſucceſſive exedit, ita ut denudata nervea ſenſibiliffima nunquam non roſioni & ſpaſmôdicis doloribus fuerit expoſita. Idem acidum aſterum cibum, quemcun-

que assumfit, ejusve reliquias adeo compegit atque constrinxit, ut excrementa per intestinorum tubum transire eo minus potuerint, quo magis labefactatus atque impeditus fuerat facultas & motus peristalticus intestinorum, sed mora sua usque magis exsiccata, indurata, atque scybalorum ovillorum instar conglobata fuerint, rarissime pariter & difficillime sive per remedia aperitiva, lubricantia, laxantia, martialia, sive per clysteres emolientes, stimulantibus educenda. Propter læsum imo sublatum chylicationis negotium desuisse nutritionem corporis totius omniumque viscerum & partium, facile est augurari.

Liquidum istud subnigrum, quod in ventriculo & duodeno latuit, quale etiam vivus haud raro tam per os superius quam inferius rejecit, ex bile inerte cum acido humore conjuncta compositum.

Splenis vero parvitatem, corrugationem & corruptionem, item pulmonum labem atque exulcerationem, cordisque flacciditatem & sanguinis penuriam a plenario defectu lymphæ nutritiæ succorumque vitalium inductam fuisse, non dubito.

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. GEORGII FRIDER. GUTERMANNI.

De

Extispiciis puellæ adultæ iisdem dolorum diuturnis afflictionibus atque intestini recti laceratione extinctæ longe aliter se habentibus.

In observatione superiori senis cardialgia & colica, cum crebro vomitu blennæ atrabiliaræ alvique tarditate per-

tina-

inacissima demortui viscera descripsi, in præsentî referam statum viscerum puellæ anno ætatis vigesimo iisdem plano doloribus, symptomatis & paroxysmis æque diu, crebro & vehementer exagitatae, quæ vero longe aliter comparata fuerunt a me reperta.

Hæc cholericî temperamenti, humilis teneræque stature, a biennio tributum lunare statò solvere tempore coeperat, in suppressionem autem repentinam hujus menstrui fluxus incidit, quum hoc manante gravi ira concitaretur.

Satis mature quidem mater auxilium medicum petiverat, sed neque constantes paroxysmorum induciæ impetrari, neque mensium negotium expediri unquam contigit. Quinimo doloris cardialgici & colici, undiquaque per omnes abdominis regiones multo ferocius, quam in dicto senæ diutioribusque paroxysmis, atque postremis vitæ hebdomadibus indefinenter sævierunt. Quidquid cibi vel potus, quin etiam medicamenti assumsit, ventris dolores refuscitavit.

Neque minus umbilicus & abdomen introrsum retractum, & alvus semper adstricta, clysteribus aliisque ad officium stimulanda, ultimis tribus fere septimanis plane nihil præter pura clysmata injecta reddidit. Tussis etiam accessit, sed sicca sine notabili ejectione, a cujus concussionē abdominis dolorum vehementia ad ejulatum usque intensa fuit. Accerbis hisce cum malis posteaquam ultra tres menses conflictata fuerat, pari fato, uti senex, a doloribus cardialgicis & colicis spasmodico-convulsivis interfecta est.

Extispicia.

Corpus exanime adeo emaciatum, ut non nisi cutis ossa tegeret, idemque foetore totum conclave inficiente naribus

ribus & vel his talibus putidis effluviis non infuetis summe molestum.

Oculi hiantes, palpebras enim, aiebat mater, primo statim post obitum momento omni adhibita opera clausuram non admississe, atque defunctam ad ultimum usque spiritum vehementissimis torminibus excruciatam, consuetam fuisse in maximo dolorum furore oculos defigere quendam in locum, itaque etiam in ipso mortis articulo eosdem immotos atque apertos retinuisse.

Remotis tegumentis communibus abdominis musculi siderati sive nigredine infecti, quales etiam Psoas & Iliacus comparuere.

Peritonæi facies interna pariter atque intestina undique obducta & conspurcata magmate lutofo, obscure cineritio, fædissimo, tenacissimo, spongiæ neque aqua calida ebriæ neque expressæ lituram ne vix quidem admittente. Hujus putidissimi glutinis tanta adfuit copia, ut non solum omentum atque intestina ei immersa primum aspectum fugerent, neque ventriculi paries externa ab eo immaculata, sed & pelvis atque regio iliaca utraque ad usque hypochondria eodem referta esset, haud secus, quemadmodum serum asciticorum viscera undique lambit, sic in hac defuncta gluten stercorum interaneis abdominis ubique adhæsit.

Omentum non modo & vel tantillo adipis destitutum, sed etiam sphacelosum, simul tamen intestinis subiacentibus ope fibrarum p. n. annexum, quas nisi sphacellus reddidisset friabiles, ab intestinis avelli vix potuisset epiploon;

Intestina, quæ alias tantum non fluctuantia in abdomine continentur, hoc in corpore prorsus immobilia, quia non solum secum invicem atque cum mesenterio, verum etiam cum omento, cum peritonæo, cum hepate, cum folliculis vesicula ductibusque biliferis, cum splene, cum ven-

tri-

triculo, cum vesica urinaria intercurrentibus præter dictam materiam sæculentam glutinosam compluribus ligamentis fibrosis ubique locorum firmissime conglutinata erant.

Eadem, expurgato luto adhærente, undiquaque contracta atque indice putrore, & friabilitate, item colore ex viridi nigricante, sphacelo corrupta.

Crassa intestina, quia non inania esse digitorum attactu cognoscebatur, facta incisione parile lutum putidum atque tenax cineritium intus recondebant, potissimum Rectum.

Idem rectum, caute dissolutis ope scalpelli hebetis & digitorum præternaturalibus istis vinculis fibrosis, palmæ fere latitudine supra suam extremitatem inventum fuit lacerrum, e quo hiatu fæces istas lutulentas haud ita brevi ante mortem prodivisse & successive infimi ventris cavitatem viscerumque ambitum explevisse negari nequit;

Vesica urinam sature ruffam fudit.

Uterus cum ovario utroque illibatam testabatur virginitatem;

Ventriculus insigni rubedine imbutus, atque ita contractus, ut mensuram quinque circiter unciarum non caperet;

Hepar p. n. fuscum, densum, durum, atque acinis, quasi grandinibus, majusculis innumeris turgens;

Vesicula fellea bile onusta;

Lien adeo corrugatus & collapsus, ut vix linguam hominis mole superaret, insimulque emarcidus & facile friabilis;

Diaphragma non minus, quam de intestinis supra dictum est, cum stomacho, hepate ac liene concretum, in parte sua musculosa æque ac in tendinea gangræna sphacelosa correptum;

Pulmones collapsi, salva tamen a labe eorum substantia;

Cor admodum parvum;

In sinistra pectoris cavitate feri unciae circiter duae, in dextra vix duae drachmae stagnaverunt.

Epicrisis.

Tam extraordinariam intestinorum omnium destructionem & disruptionem faecumque inusitatarum in abdominis abdita emissionem quis ante mortem absque brevica crepatura sonora audita, qualem disruptionem e. gr. Cel. WEDELIUS in diss. de morte Judæ, Arii intestinis ab ileo ruptis, vid. *Miscell. Cur. Dec. II. An. II. p. 449. seqq.* arguit, vel lynceis oculis prævidere, vel ulla probabili conjunctura hariolari potuisset? Ecquid mirum est, defunctam propter bilem nimis commotam & protinus subsistentem sanguinis menstrui effluxum ventriculi atque intestinorum spasmis, inflammatione & fideratione, lento quidem progressu per abdominis viscera grassante correptam, at vero neque per autocratiam naturæ, neque ulla sane arte sanandam fuisse? Et quamvis ratione morbi, hujusque ex iracundia originis, dolorum, omniumque & fere singulorum symptomatum concomitantium & subsequen-
tium, inter hanc puellam & superius descriptum senem magna intercesserit paritas, edocet tamen utriusque extispiciorum ingens disparitas, quam circumspicte nec nisi trutinatis omnibus singulisque circumstantiis per analogiam concludendum sit, ab uno subiecto ad alterum. Duo enim cum faciunt aut patiuntur idem, non est idem.

*Augusta Vindelicorum
Noribergam miss.*

OBSER-

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. JOANNIS van WOENSEL.

De

Vitiosa digitorum conformatione ex prægnantis matris terrore.

Cum nuper Actorum nostrorum Volumen quintum evoluerem incidi in Dn. D. ACOLUTHI observationem, de insigni digitorum deformitate ex terrore matris gravidæ p. 181. quæ aliam huic valde analogam, de quadam mea cognata, historiam in mentem revocavit, hæcque in sequentibus consistit.

Viri plurimum reverendi D. *van der Vliet*, verbi divini præconis, uxor, per sex menses gravida, ante triginta, & quod excurrit, annos, tempore autumnali in domo lanionis maxime fuit perterrita, dum in usus familiæ hibernos mactatus ante biduum bos jussu suo in frustra cæderetur. Causa vero terroris haud erat levis, festinans namque lanio bubulam interciturus, adjuvantis famuli manum, in ligneum truncum impositam, securi uno ictu imprudentissime amputat. Inde tota cohorrescens domum deducitur anxia valde, ne fœtui suo ab antegresso terrore malum immineret, vel ne forsitan nasceretur *ἀχειρ*, de qua re plurima in Medicorum monumentis prostant exempla. vid. *Miscellanea nostra* Dec. III. Ann. VI. & VII. obs. 56. Dec. II. Ann. VI. obs. 30. *Acta Hafniens.* Vol. II. obs. 1. & obs. 32. P. SPINDLER obs. 96. Schol. pag. 171. LENTILIUS *Miscellan. Med. pract.* Part. I. pag. 3. HILDANUS Obs. Chir. Centur. VI. obs. 66. In continuo hinc metu constituta adhuc trimestre transigebat prægnans, attamen res eventum nacta est non adeo infausum, siquidem post elapsam graviditatis tempus

H h 2

puerum

puerum peperit omnibus membris (exceptis manum digitis,) perfectum, dextra manus pollice erat destituta, sed loco hujus quinque instructa digitis; in sinistra vero manu pollex aderat, sed cum digito indice coalitus; satis commode tamen manibus suis utitur & hodie in Russia mercatorem agit.

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. JOANNIS van WOENSEL.

De

Cane, Podagræ Magnete.

POdagram contagiosam esse, pluribus argumentis & exemplis quondam evici in mea de hoc morbo Dissertatione academica, multis in locis nostræ illud confirmant Ephemerides, sequens exemplum rem ulterius illustrabit.

Nobilissimus vis C. V. W. quinquagenario major, per lustrum & amplius singulis annis semel podagricis doloribus affligi consueverat, animo heroico summos placide tolerans cruciatus, nec malum propria indole sævum perversa medicandi ratione, (ut plerisque mos est,) peius redere adlaborans. Octo vel decem plerumque transibant dies, priusquam paroxysmus deferbuerat, solito nunc tempore de novo podagricus insultus rursus ingruit, lecto hinc adfixus canem juniorem domesticum supra pedes suos ponit, qui blando calore & fotu suo acerbissimum heri dolorem in tantum mitigat & demulcet, ut intra paucas horas de lecto surgere, & tertio ab accessu die hilaris domo egredi & publica sibi demandata negotia obire valuerit. Dictus autem canis antea sanus, nunc excruciatu doloribus, brevi domum clamore & ejulatu implet. Merito hinc canis ab excellentissimo *HANNEMANNO Podagra Magnes*

Voca-

vocatur, teste C. F. PAULINI, in *Cynographia Sect. III. cap. 1.*
In Chiragra, Podagra omnique Arthritide nihil praesentius, in-
 quit Levinus LEMNIUS, de oculis Naturæ miraculis Lib.
 II. cap. XIII. *ad consopios mitigandosque cruciatus, quam-*
libet acerbos, quam catelli membris adfectis adhibiti; suavi enim
calentique effluxu nativum hominis calorem languidum atque
evanescentem exsuscitant, ac foci continuo humorem, qui do-
lores infert, vel attractione ad se rapiunt eliciuntque, vel dia-
phoresi, hoc est, digerenti vi ac discussoria incidunt ac dissipant.
 Plura de canum in Podagra usu habet P. Borellus, in *Obser-*
vationibus medico-physicis Cent. III. obs. 28. CAMERARIUS
 in *Syloge Memorabilium Medicinae Centur. XVI. part. 95.* ut &
 D. Andreas CNOEFFELIUS, in *Miscellaneis Nat. Curios. Dec.*
I. Ann. IV. & V. obs. 51.

(Harlemo Erfordiam missa
 de 4. Maji 1740.)

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. GOTTLIEB HENR. KANNEGIESSERI.

De

Calculo in principio oesophagi concreto,
 solis tandem digitis extracto.

Vir celebritate conspicuus, Consul Oldenburgensis Dn.
 Flohr, ætate fera confectus, de reliquo tamen sanus,
 vegetus pariter ac gulæ indulgentissimus, doloribus
 interdum nephriticis, indeque parciore urinæ profluvio in-
 festatus, per biennium, salvo manente respirationis negotio;
 de mox ingravescente deglutitionis conqueritur difficultate,
 quam demum circa faueium confinia larga doloris insequen-
 tantur tormenta. Horum igitur pertæsus, Chirurghi petit
 auxilium, adseritque simul, se in ipso deglutitionis actu per-

Hh 3

senti-

sentiscere repagulum, ventriculi penitus præcludens infundibulum. Curis doloribusque distractus, & cum optima quoque auxilia, malo accrescenti ne minimum quidem adferrent levaminis omnibus omnino subsidiis sese cernens destitutum propriis viribus & manibus nodum divellere tentat. In omnium ergo admirationem, digitis obstetricantibus, obicem extrahit saxeam, qua remota, libera iterum evasit deglutitio, neque insuper quid relictum fuit incommodi. Ægrotus quidem factam inde partium metuit diæresin, non tamen sanguine madens, neque sanie stillante obductum gorgoneum monstrum *Tab. III Fig. 5. & 6.* delineatum, genetricis reliquit alvum.

Quemadmodum juxta tritum illud: Ex ungue leonem; ita & in hoc ægroto ex symptomatum adumbratione gulæ superioris lithiasin facile cognoscimus, atque habemus perspectam. Morbi hujus indoles, quamquam in ipsis ejus primordiis omnino fuerit abstrusa & cognitu perquam difficilis, vix tamen ac ne vix cæcis amplius committi potuit latebris, cum dehinc liberiori omnino se manifestaverit ratione, & ipsa calculi exclusio de tali ambigere non permittat.

(*Kilonio Hofsfatorum Erfordiam missa
d. 19. Maji 1740.*)

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. GODOFREDI GUILIELMI MÜLLERI,

De

Calculis felleis, ex ulcere dextri hypochondri productis, sanatoque vulnere cystidis felleæ & ventriculi.

Fœmina XXXIX. annos nata, temperamenti sanguineo-cholerici, habitus gracilioris, trium liberorum mater,

ter, ex ultimo partu, qui erat difficilis, valetudinaria facta, inter multa alia incommoda, mensium irregularem, nimium & fere continuum, fluxum experitur. Successu temporis singulari in hypochondrio dextro adficitur dolore, accedunt vomitus frequentes, aliusque sæpius per octo & plures dies clausa tenetur. Nimii tunc cessarunt menses, & tandem ordinarius eorum fluxus plenarie fuit interceptus. Exinde non solum, ut facile credendum, dicta symptomata exacerbata sunt, sed & brevi post tumor amplius durus, scirrhusus, totum fere hypochondrium ejusdem lateris occupans, ortus. Hæcce misera nostra per semestre sustinens, nullumque a Medicis auxilium complures licet idcirco convocaverit, obtinens, tandem medicastrorum semet subiecit curæ, compluriumque ex istis stolta & absurda sustinuit tentamina. Ex horum classe vetula multis execrationibus pollicetur sanitatem, quæ & post varia adplicata, tumorem in dies crescentem ita emollivit, ut denique trium digitorum supra umbilicum, totidemque a linea alba, intervallo, rumperetur. Sat maga effluxit copia cocti sanguineque permixti puris, simul vero nonnulli pisorum majorum magnitudinis lapilli, rotundæ, triangularis & quadrangularis formæ, ex abscessu prodierunt. Hujus consolidationem tandem anus ista per mensem & ultra tentavit, nullo vero modo perficere potuit; dimissa ergo eadem, accersitus fuit Chirurgus in artis felici versans exercitio, varia ulceri phagadænico accommodata adplicavit, donec novis iisque atrocissimis obortis doloribus a me petatum est consilium. Adii miseram, mense Septembris, anni præter. quæ præmissa historiæ morbi relatione, mihi statim viginti istorum per ulcus ejectorum calculorum exhibuit, simul adferens, in præsentem unum ejusdem conditionis in progressu suo detineri, leundemque, ulceris parietes atterentem, lancinantes gignere cruciatus. Inspiciens vulnus, aper-

turam

turam exiguam, & vix fabam minorem admittentem, deprehendi, solerti vero investigatione tres canaliculos detexi, in uno orificio cum se invicem communicantes, quorum unus trium digitorum longitudine ad umbilicum tendebat; alter rectus, brevis, obstructus erat a corpore quodam duro, per sonitum a concussione instrumenti ferrei se prodente; tertius oblique & profunde adscendebat versus sinistram regionem epigastricam. Hisce igitur perlustratis, de dilatando recto, sede dolorum, statim cepi consilium, illumque, cum per ordinaria in cassum tentata id præstari non potuerit, incisionem tandem ut suaderem necessitas urgebat. Exsecti hoc modo fuere præter opinionem duo calculi, ibi hærentes canalemque obstruentes, Prior ex flavo rubeus, interspersis albis maculis, castaneæ adæquavit magnitudinem, ut & figuram, durioris etiam erat consistentiæ præ altero, magis flavescente colore imbuto, paulo minori, friabili & facile per lenem contactum confracto. Discrepantes illico oriebantur opiniones, ad quam classem jam producti & antea excreti referendi sint calculi? eorum genesis bili in vesicula fellea adscribendam esse contendit, addens, viam quidem pro excretionem esse præternaturalem, molem eorum tamen vel numerum accumulatum, vesiculam felleam, ob valvulas spirales in exitu exclusionem illorum prohibentes, vel etiam hisce deficientibus ductum choledochum ad rupturam usque extendere potuisse; illosque inter duplicaturam peritonæi elapsos & collectos, exitum per viam hancce extraordinariam quærere debuisse. Enarravi, pro confirmanda mea sententia, casum notabilem, quem Parens venerandus, Consiliarius & Archiater Serenissimi Principis Saxo-Vinariensis, Numburgi, cum olim Praxin ibidem exerceret, observavit, ubi a viro hæmorrhoidibus simul vexato, per alvum calculus talis felleus excretus fuit, forma & magnitudine cum majori ex subere
 con-

confecto operculo conveniens. Idem ille est, qui *Tab. III. Fig. 7.* delineatus conspicitur, quemque ob raritatem adhuc adfero. Sed, ut revertar ad ægrotam meam, evanuisse dolores gravissimos post hanc operationem, ipsa pronunciabat, hisce tamen non contenta, ulteriorem opem a nobis & plenariam desiderabat sanationem, reliqui ut etiam exciderentur calculi efflagitans, quo fons mali exactius attingeretur, simulque affirmans, se malle vitam sub hac operatione perdere, quam illam sub aliis, Cachexiam præsentem comitantibus & adhuc insequentibus ærumnis, diutius protrahere. Chirurgus precibus & persuasionibus tandem motus secat canalem ad umbilici regionem vergentem, ejusdemque intra breve tempus felicem promovet consolidationem. Spes restitutionis in integrum non potuit non quin inde in ægra & Chirurgus augeretur, illaque præsertim incisionem duorum reliquorum canaliculorum postularet. Horum vero profunditas non integumenta solum, sed & forsan subjacentes partes nobiliores penetrans, ulteriorem operationem dissuadere, & curationem potius palliativam commendare me commovit; tam diu vero misera precibus & efflagitationibus suis insistit, donec ab eodem Chirurgo hi duo fistulosi ductus etiam inciderentur. Certe nunc fons & origo erat detecta; alter enim canalis, ut conjecimus, cystidem felleam, alter oblique adscendens, ventriculum penetravit. Ex hoc enim post aperturam factam chymus, & ex illo bilis flava effluxit. Lipothymia, vomitus cruenti, vehemensque febris operationem insequentes vix. felicem promittebant eventum. Accessit, quod post curationem investigationem, cavitatem cystidis felleæ omnem replens calculus detegeretur. Ultra spem & expectationem tamen, symptomatibus illis post septiduum remittentibus, omnia in melius vergebant, vulnusque non evidens amplius minabatur periculum. Chirurgus solertissimus omnem interea na-

vavit operam, ut consolidationi & vesiculæ felleæ & ventriculi prospiceret. Prioris optime judicans sanationem, antequam a suo hospite purgaretur, nunquam posse perfici, illud prius variis modis tentavit, &, ut ampliorem pro exitu pararet viam, cum spongia pressa frustoque Gentianæ radice fecit periculum; tandem vero, cum dilatantiæ hæc, ob calculi molem, non sufficerent, per forcipem eundem confringere & in frustis extrahere per tempus aliquod nitebatur, quod feliciter quoque successit, ut consideratu digna fragmenta & strata, striis & circulis albis distincta, duritie vero lapidem Bezoar Occidentalem adæquantia, extraheret. Insuper melior in dies consolidatio vulneris ventriculi observabatur, cujus labia vicinis partibus sponte adgludinata, successu temporis magis magisque chymi prohibuerunt effluxum. Eadem quoque ratione vesiculæ felleæ plaga tegebatur, ut mox per integumenta communia integrum vulnus clausum citatrice conspiceretur, aperto solummodo manente canali minori, tenuem, flavum & chymosum plorante liquorem.

Hæc dum scribo, intrat musæum nostra muliercula, referens, e canali isto parvulo, elapsis aliquot diebus, vivum lumbricum, spithamarum duarum longitudinis, exitum invenisse, de reliquo in pristino se versari statu, ratione stillicidii, quod semper ventriculo nimis repleto, vel sub corporis motu validiori, augeri deprehenderet, ceteroquin viribus valentem, riteque menstruatam pristinos peragere labores.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. GODOFREDI GUILIELMI MÜLLERI.

De

Herniis incarceratis & exulceratis.

Magna sane cum delectatione perlegi Dissertationem inauguralem Dn. D. *Glabacchii*, sub Præsidio Excell. Dni *Laur. Heisteri*, de *Hernia incarcerata*, Helmstadii 1738. ventilatam, optimeque adserti in proœmio contenti, quod hæc species herniæ incarceratæ frequentius occurrat, quam hæctenus creditum, aut ab Auctoribus relatum sit, agnovi veritatem. Diversis enim vicibus eandem observandi mihi, praxin Medicam ab aliquot jam annis exercenti, obvenit occasio. Tres præsertim casus merentur descriptionem.

1.

Fœmina paupercula septuaginta annorum ob pudorem intempestivum herniam incarceratam tam diu celavit, donec in gangrænam versa & suppurata fuerit. Medicus & Chirurgus tandem accersiti in miserrimo hoc statu, quo dextra regio inguinalis ad pugni magnitudinem externe sphacelo corrupta, ex eademque, clausa ordinaria via, fæcum alvinarum excretio observabatur, omnem spem curationis miseræ abstulerant, illamque pro deplorata & insanaibili dereliquerunt. Duabus abhinc septimanis, cum illius vicinam ægrotantem visitare, hujus status miserrimi fit mentio. Adii eam, & ut mihi relatum erat invenio. Portio scilicet intestini ilei, duorum fere pedum longitudinis, extra cavum abdominis elapsa, nuda statim in oculos incurrebat. Mirandum merito, quod intestinum, durante hoc non exiguo temporis spatio non citius in putredinem abierit, præsertim cum non satis a liberioris aëris aditu defendere-

I i 2

tur.

tur. Interim per ostiduum ægra adhuc servavit vitam, tandem vero gangræna maximam reliquorum intestinorum partem,, vicinasque regiones, tristi spectaculo successive destruxit. Aliis dijudicandum relinquo, num, si in principio statim expertus in consilium vocatus fuisset Chirurgus, qui vel alteram jejuno contiguam intestini portionem per futuram cum integumentis junxisset, & stercora per hanc profluere permisisset, vel methodum (vid. §. XXV. Dissertat. laudatæ) *Randhovii*, Chirurghi primarii Ser. Brunsvic. & Lüneb. Ducis, qua, abscissis sphacelosis frustis, & uno alteri ejus immisso extremo, intestinum in cavum abdominis reponi jubetur, imitatus fuisset, diutius misera superstes inter vivos retineri potuisset.

II.

Rustica, annos quinquaginta nata, diu jam libera hernia in inguine sinistro, sine notabili tamen incommodo, afflicta, nunc simul & semel eandem post graves labores & perfrigerationes incarceratam, cum alvo per sex dies obstructa, anxietatibus & doloribus magis magisque incrementibus, experitur. Ejus maritus d. 19. Nov. 1738. anxie meum expetit consilium. Ordinatis debiteque adplicatis externis & internis idoneis remediis, exoptatam attuli opem, qua non solum alvus bis laxata, sed etiam tumor minor & mollior, doloresque remissiores reddebantur. Ab hoc autem tempore, per quatuor septimanas nulla amplius de illa data fuit relatio, sed ad morem vulgi, si ad primam præscriptionem non omnia cedant mala, varios medicastroes & medicastras in auxilium vocarunt. Die 20. Decembr. tantem nuncius meam præsentiam efflagitat simul referens, me valde in diagnosi peccasse, tractando malum hoc pro hernia incarcerata; tumorem enim illum a fomoso Empyrico suppuratum in gangrænosum ulcus versum esse. Potissimum vero eam ob

cau-

causam propriam inspectionem ægram desiderare, quod rupto tumore, insignis, nucleorum fructuum pruni sylvestris, numerus, per aperturam, cum multis aliis, intolerabilis foetoris, quisquiliis, excretus fuerit, quos tamen fructus in hoc semestri se comedissee non recordetur. Propria corporis valetudo minus firma iter dissuadebat, Chirurgum tamen a me satis instructum mittebam, qui altero die reversus, sat valentem adhuc viribus ægram, de nulloque magis, quam de foetore materiæ ichorosæ effluentis, acutissimoque, quando alvum deponeret, dolore, conqueri, ceterum adpetere, digerere & dormire, fusius referebat. Ulcus præterea, partibus sphacelosis jam separatis, vix dignum admittere, ex eoque ichorem flavum, fere continuum, destillare, proximam vero glutinationem promittere: Commendatam se statim exhibuisse Tincturam Croci, ut certior fieret, an intestinum læsum in causa sit, & elapsis horæ aliquot minutis, materiam tinctam eandem produxisse. Chirurgus methodo, cum ipso communicatæ, insistent, non solum sanavit vulnus, sed & ægram intra mensis spatium in totum feliciter restitutam, nulla amplius hernia libera superstite, ad me reduxit. Diverticulum in intestino, quod RUYSCHIIUS & Auctor Dissertationis laudatæ, sæpius pro causa herniæ agnoverunt, sine dubio tandem in nostro subiecto quoque effecit, hinc regressus nucleorum, sensim illapsorum, vel impeditus, vel plenarie suspensus videtur.

III.

Tertium notabilem casum sequens exhibet historia: Mulier 39. annorum, rudibus laboribus adfuefacta, simul ac semel, cum grave tolleret pondus, violentissimos cruciatus in inguine dextro percepit, alvus per XI. dies clausa, nullaue medicina referanda, permanfit, vehemens inquietus febrilis æstus, & insignis ibidem tumor adparuit,

indies sensibillior, tandemque nigrum induens colorem. Accersitus, inspiciensque tumorem in sphacelum degenerantem, statim de hernia incarcerata cogitavi, miseræque cogitationes has meas aperui. Illa se nunquam antea hernia adflictam, fluore albo vero per aliquot annos divexatam fuisse, regerit, sed hunc, hætenus restitantes, putare se tumoris incrementis causam esse. Hæc tamen ego non curans, ad progressum præsentis gangrænæ inhibendum, ordinavi aquam calcis vivæ, spiritu salis ammoniaci, & sacchari Saturni iusta dosi remixtam, partemque adfectam, linteis hisce imbutis, diligenter foveri jussi, clysteribus stimulantibus continuatis simul, ac feбри vulnerariæ aptis remediis oppositis. Ex tumore, sequenti die rupto, effluxerunt cum ichorosa materia biliosæ fæces, inter quas multa frustra pomorum, quæ ante morbi invasionem adsumserat, adhuc integra conspiciebantur. Nunc confirmatus de hernia incarcerata suppurata, omnem intendi nervum, ad auferendam portionem a sphacelo corruptam, quæ pugni adæquabat magnitudinem, & ad præservandam, a simili corruptione, viciniam, quod & adplicato unguento digestivo, cum balsamo Peruviano remixto, nec non super impositis calidis adhuc linteis, aqua supra dicta madefactis, intra breve tempus fuit peractum. Quo facto, cum balsamo vulnerario consueto ad plenariam consolidationem properavi, sed eam non tam cito obtinere potui, remanentibus duntaxat tribus canaliculis, glutinationem absolute spernentibus. Hi canales fistulosi continuo stillabant serum flavum, atque excrementa, ingruente alvi depositionis tempore, quotidie foras dimittebant. Successu temporis tamen, adplicatis bacillis minoribus, ex pulvere balsamico & melle Rosarum confectis, plenariam admiserunt sanationem. Præter diætam parcam, pro potu ordinario commendatæ fuere species, ex radicibus Symphyt. Alth. Poly-

Polypod. Herb. Agrimi. Scord. C. B. Flor. Cham. Millefol. Arnic. ver. summitat. Pini, paratæ, & adsumtæ, extincto omni febrili æstu, bis vel ter de die Ess. balf. Peruv. de Copaiu. Liquam. Myrrhæ, tantæ fuere efficacæ, ut redeuntibus successive viribus, sanitas pristina restituta fuerit. Collapsa pars, ossi ilei, dextri lateris arctius adhærens, sine dubio herniam subito ortam produxit, quæ ob annuli angustiam incarcerata, & ob ingressum frustulorum pomi nullo modo reducenda, tandem, continuata ita in compressis vasis, ob sufflaminatum sanguinis circulum, inflammationem & sphacelum necessario experiri debuit.

(*Frankofurto ad Mœn. Erfordiam missa*
d. 30. Jun. 1740.)

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Epilepticus ex sinistra curatione sermonis
usu destitutus.

Cum in ea inciderem, quæ celeberr. Dn. D. BRUCKMANNUS, (quo, quod nunquam non lætus recorder, per biennium Jenæ familiarissime olim usus sum,) Volumini quinto Actorum Academiæ nostræ, p. 264. de *Epileptico singulis sub paroxysmis cantante*, inseruit, statim in memoriam mihi rediit adolescentulus XII. annorum, Epilepsia correptus, qui anno MDCCXV. Hammam Westphalorum delatus, & sedulo ac judiciose examinatus ab Avo materno Dn. D. de Westhoven, magni nominis, multæ lectionis quondam Practico, inter alia quoque sentire se, referebat, ex pollice manus adscendere aliquid, quod ad caput delatum, sensum adimeret, paroxysmo tum epi-

epileptica, ceu mater adseverabat, extemplo succedente; præscribebat ergo dictus ille celeberr. Medicus externe vesicatorium, pollicis adplicandum, ex Cantharid. Scrup. 2. Myrrh. Scrup. dimid. Camphor. gran. 3. butyr. recent. Therbinth. & Cer. citrin. ana Scrup. I. M. induc. alut. pollic. lat. & 2. digit. long. Interne exhiberi iussit oleum Ligni Corylini, quod palmam aliis ant-epilepticis reddere dubiam existimabat, deinde mixturam ex Aqu. Ceras. nigr. epilept. Lang. ana Unc. 3. Tinct. flor. Pœon. Drachm. 6. Ess. succin. Drachm. 2. Spir. Vitrioli philos. gutt. XV. Syrup. flor. Pœon. Unc. I. cui junxerat laxans ex Diagryd. cum Sem. Pœon. Denique, quod biliosi æger esset temperamenti, pulverem ordinabat ex Crystall. mont. præp. Corall. r. præp. ana Drachm. 3. Cinnab. nativ. Scrup. 4. in 14. dof. dividendum, quæ remedia magnum attulere levamen. Eam ob causam parentes, novi itineris impatientes, firmiter sibi persuadebant, reliquias hujus mali, facili negotio a Medico loci dilui posse, qui, cum ægri valetudini præesset, cerebrum pro unica mali sede reputans, summis brachii, circa claviculæ confinia, adplicat vesicatorium. Ea nempe opinione imbutus erat, id ipsum heic loci citius & feliciter, ob viciniam cerebri, quam in pollice, optatum præstiturum esse effectum. Ast, judicium hoc de sede mali perversum, maximo erat detrimento, siquidem reliquiae mali, quas, haud dubie, ex pollice ad superiora invitaverat, vesicatorium, ita omnem abstulere sermonem adolescentulo, antea optime loquenti, ut mutum eundem natum credidisses. Tum vero parentes, non quidem cum epileptico, sed cum muto Hammonam iter faciunt, denuo Dn. Avum consultaturi. Curatus est, at ægre, & post satis longum demum temporis spatium, instillatis vertici oleis destillatis cephalicis, & variis interne exhibitis. Tanti interest lectioni Medicæ, non empyriæ se dare. Sane JOH. FERNELIUS, quem pri-

mæ

mæ notæ Historicus, THUANUS, libris suis veram gloriam tota Europa adeptum prædicat, & quorum lectionem, ipse trium Imperatorum Archiater, JOH. CRATO a CRAFFTHEIM, sibi utilem fuisse profitetur, addens, hunc in Medicina profecisse, cui Ferneliana non displicerent; is ipse, inquam, *Pathol. Lib. V. cap. 3.* de morbis cerebri non minus vere, quam eleganter: *Tres Epilepsia differentia sunt, una cerebro adsignatur, altera est, quæ ventriculi, tertia quæ alterius cujusvis partis consensu fit. Quæ in cerebro sit Epilepsia, capitis gravitas, aut etiam dolor atrox, sensuum mentisque stupor, aut tarditas, faciei pallor, turbulenta insomnia ostendunt, & quod accessio repente hominem adoritur, nulla symptomatum præfensione.* Postquam dein signa Epilepsiæ ab ore ventriculi enarravit, ita ulterius pergit: *Tertia species sæpe a manuum pedumve digitis, vel a crure, interdum ab utero suspiratur, præsertim cum fœtus gestatur, cum quo & putria multa coerceri solent - - - omnium manifestissime hæc species deprehenditur. Ex ea quippe sede, in qua mali fomes delitescit, prebendente accessione, velut aura quadam frigidior, per continuatas partes, in cerebrum efferri percipitur, cujus etiam impetus incipiens, injecto arctiore vinculo, si pars id commode ferat, intercludi cohiberique potest.* Hæc FERNELIUS. Pariter quoque JODOCUS LOMMIUS, in aureo opusculo *Observat. medicinal. Lib. I.* egregie scribit: *Si a ventriculo hujus mali vitium est, mordetur is ante, magisque per inediam, idemque palpitatur & fluctuat, quumque in propinquo accessio est, nausea oritur & stomachi dolor, aut animi defectio, quæ finita, vomitus incidit, modo pituitam, modo bilem trahens, inter quæ frequens sibilus aurium est. Porro si ab aliquo loco corporis exteriori malum oritur, inde fieri raptus, velut auræ cujusdam frigidioris, per continuatas partes ad caput sentitur. Spem curationis aliquam facit, maxime si morbus non ita diu traxit, & vitæ solummodo sequutus intemperantiam est: aut si ab una par-*

te corporis, sensus venientis accessionis incipit, idque a naribus, vel a pedibus potius, quam a lateribus, aut ab ipso, quod pessimum est, capite. Tacitus prætereo MICH. ETTMULLERUM, in Praxi, magnæ diligentiae virum in adlegandis Auctoribus; mitto ex recentioribus alios, qui ad unum omnes, huic in tenebris versanti, & cæcutienti Medico facem præferre potuissent. Unicum THOMAM BARTHOLINUM, Anatomicorum & observatorum quondam ocellum, adlegasse sufficiat, qui similem fere casum, omiſſa tamen curatione, in *Histor. anatom. rarior. Centur. I. observ. 82.* his verbis recenset: *Præfecto pradiorum, imminente novilunio digitus minimus dextri pedis intumuit, manifesto rubore, qui adscendebat per internum cruris latus, ad inguina, eaque ingenti dolore adfecta, in parem tumorem elevabat. Huic tumori paroxysmus epilepticus successit e vestigio, prioribus partibus detumescens & sanis, quam vicissitudinem singulis mensibus flata luna phasi servavit convulsio. Advocatus Paulus Moth, Regius Medicus, tumido digito pedis cauterium potentiale adplicavit. Vix quinque transierant horula, quum in circumferentia caustici, ichorosa materia per poros extillaret, ubertim mox sequentibus diebus effluens. Escharam quarto die excidentem copiosissimus ichoris sequutus est fluxus, tumque & tumor in pede, & inguine, consuetis vicibus remisit, & deinceps paroxysmus emanſit.* Hæc ille. Noster non de tumore pollicis, nec alius partis, quod equidem meminerim, conquestus est, quoad hæc ergo in simili casu dissimilis fuit. Interim nemo non videbit, quanto fuerit adjuvento escharoticum in loco & foco mali adplicatum, & contra, quantum noxæ attulerit, in nostro casu, vesicatorium, alii parti adpositum, ob minus sedulam probatorum Auctorum lectionem. Vel unus TRALLIANUS, suo Lepidio cum successu hunc in finem usurpato, integritatem curationis *Dn. D. de Westhoven* edocere potuisset, ut HENRICUS AB HEER, *Pan-*

lo Moth, butyro antimonii in usum tracto, elegantissima historia præluxisse videtur.

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Gonorrhæa vera trium, & quod excurrit, annorum, post Gonorrhæam virulentam, ab omnibus incurabilis habita, curata.

Ante biennium litteras a Chirurgo ex Episcopatu Paderbornensi ad me datas, obtulit alius regionis vir procerus. Vinculis epistolæ laxatis, latorem harum litterarum eadem Gonorrhœæ specie laborare, is me certior fecit, qua olim vir primarius adfectus & curatus, illo ipso, ceu adfirmabat, tum temporis, remedia a me præscripta, administrante. Majorem in modum petebat, ut & huic auxilio essem, qui æque per triennium, ut prior per sex annorum decursum, tot variarum regionum Medicos, in primis vero Chirurgos, in auxilium, sine ullo auxilio, vocasset. In memoriam revocanti mihi, me tum temporis, semel atque iterum detrectasse curationem, viri nobilissimo genere nati, quod non essem nescius, aliquot exemplis, & HENRICUM AB HEER, Medicum quondam & Poëtam haud humillimi spiritus, *Observat. oppido rar.* X. impotentiam curando, spe sua excidisse: nihil profecto gratius accidere potuisset, quam per has litteras audire, illum tum temporis curatum, haud ita multo post matrimonium iniisse, & nunc multorum liberorum patrem salutare. Id quod & nostro in votis erat, qui firma antea valetudine usus, per diuturnum, trium annorum, seminis profluvium, vix ossibus hærebat, eo tamen audaciæ, an vesaniæ dicam? processerat, ut illo ipso narrante, matrimonio sibi propediem

diem jungere, jam desponsatus, venustam octodecim annorum virginem, in animo haberet. Major hujus rei me cepit admiratio, cum perciperem, quod in Suecia ante triennium Gonorrhœa virulenta correptus, solo dolore excepto, per tot remedia, nihil levaminis acceperit, semine semper fere, & cum urina, & post quamvis alvinam excretionem, & si sponfam liberius tangeret, & sepe transiurus, si pedes diduceret, & erigente se membro virili, ab omni eo tempore prodeunte. Adfirmabat unanimem omnium Chirurgorum consensum fuisse, illum nunquam liberis operam navare posse. Nemo non satius animum despondisset, quam sponsalia, hoc in rerum statu celebrasset. Hanc interim eandemque *variorem Gonorrhœa speciem*, ceu Excellent. JUNCKERO, Professori Medico, *Conspect. Med. theoret. pract. Tab. LXXI.* audit, longioris adhuc durationis, a me curatam audiens, adgredior & hanc curationem. Quantumvis autem, ceu alias in Gonorrhœa virulenta fieri adsolet, color prodeuntis seminis a naturali non recederet, nec ardor circa radicem penis sub emissionem urinae, nec quidquam mali in membro ipso, tum quidem, deprehenderetur, nihilo minus tamen, serio perpendens, per varias variorum tractationes, adstringentium usu, virulenti quid sanguini adflari potuisse, quod ex œconomia animali sub initium non eliminatum, efficaciam aliorum remediorum eludat, præscripsi pilulas ex Extract. panchym. Croll. Mercur. dulc. &c. quæto quovis die, per trium septimanarum spatium sumendas, simul parari decoctum jussi, ex Rad. Sars. par. Chin. Bardan. cum Antimon. crud. in pet. ligat. additis circa finem Herb. Veronic. Heder. terr. & Flor. Hyperic. cum Sem. Fœnic. diebus intermediis, ad lenissimum continuum sudorem eliciendum. Ea ratione, cum acrimoniæ, tum ferofiori sanguini, simul prospectum iri, persuasum habebam, ut præscripta antecedente causa, vel

vel-

vesiculas feminales irritante, vel de tono deturbante, eo facilius voti compos fierem: Eum in finem, non minus Auctor fui, ut & per omnem curationem, & ea feliciter absoluta, nunquam non sedulus abstineret ab iis rebus, quæ vel fovere malum, vel denuo in apricam deducere possent. Ad quam classẽ, videor mihi, vere retulisse omnia acida, acria, vinum, (excepto uno & genuino illo, quod *Pontac* vocatur,) spiritum vini, decubitus in dorsum, motum fortioress, aromata, imprimis Zingiber & Piper, non æque Cinnamomum & nucem Moschatam, omnes cibos medicamentosos, pellentes, Petroselinum, Dracunculum, Thymum, Majoranam, folia Lauri, Chærefolium, reliqua. Non minus abominabilem masturbationem, hujus mali subinde a me observatam causam, itemque venerem, roboratis in tantum forte vesiculis seminalibus, sub usu remedium, tantum non omnem, post id tempus petulantioress & nimiam, quam in scenam produxisse hoc malum non minus vidi. Mitto nocivam heic lectionem librorum Veneri litantium, & formosarum virginum accessum. Contra lenissimum motum, ut primum per usum remedium licuit, semel atque iterum commendavi, qui hunc ipsum in Gonorrhœa vera, simplici, seu benigna, multi usus fuisse, roborando tonum vesicularum seminalium, cognitum exploratumque habebam. Tum vero sequentia præscripsi: I. Rec. Rad. Liquirit. Alth. Consolid. maj. ana Unc. dimid. Herb. Veronic. manip. 2. Flor. Rosar. rubr. Hyperic. ana manip. 1. Semin. Anis. Unc. dimid. Cort. Cinnamom. drachm. 2. Inc. cont. M. D. de quibus speciebus auctor eram, ut omni mane, quo alvo laxandæ non vacabat, non minus quinque horis a prandio, & cubitum iturus cochlear. plenum libræ I. aquæ ferventis per quadrantem horæ infundi curaret, & decoctum hoc instar Theæ forberet. II. Rec. balf. de Capaiu. Unc. dimid. cujus guttæ 7. mane, post

meridiem , & vesperi , cum primo haustu dicti infusi theeformis adsumere jubebam. III. Rec. Magnes. alb. optim. Rad. Jalapp. ana Scrup. I. M. F. Pulvis , præp. 4. feorsim. horum primo , & quarto quovis die , dosin , cum regimine adsumebat. IV. Rec. Ebor. sin. ign. præp. Unc. dimid. Cardam. min. excort. Mastich. in gran. elect. ana drachm. 2. M. F. Pulvis , cujus scrupulus unus pro dosi hora ante prandium & coenam cum quocunque vehiculo præbebatur. Quum etiam me non fugeret , SEVERINUM Neapoli in disiectis eorum corporibus , qui Gonorrhœa virulenta laboraverant , inflammationem & abscessum in parastatis invenisse , & omnem fidem superet , semen solum evacuari , quandoquidem multorum , quin decem & plurium annorum observatæ sint Gonorrhœæ virulentæ ; & vero heic Gonorrhœa vera presso pede successerat virulentæ , e re fore duxi , præmissis antecedentibus non statim ea præscribere , (quod alias fieri debet ,) quæ laxitati vesicularum seminalium prospiciunt , sed prius , quæ læsioni , vel erosioni fibrillarum conducunt , quæ ambiunt ostiola cum glandularum prostatarum , tum vesicularum seminalium , quin ipsam harum substantiam. Cui indicationi cum antecedentia dicasssem , auctor suasorque eram , ut tum demum acidulas Wildungenses , at tantum sic dictas urbanas , potaret scopo tonico , idque eo magis , quod arenulas lateribus matulæ adhærentesprehendisssem. Dosin pilularum tantum circa initium , circa medium & post finem potus præscripsi , juxta cum sequenti pulvere : Rec. Oss. Sep. unc. dimid. Mastich. in gran. el. Terr. Catech. Sangu. Dracon. Succin. alb. præp. Gummi Arabic. Tragacanth. Corall. rubr. præp. ana drachm. 2. jubens , ut drachm. dimid. & hor. 5. post prandium & sub introitum lecti , cum liquido pauciori adsumeret. Non equidem me latet , quod HENRICUS AB HEER, *Spadacren. c. 8. p. m. 62.* non dubitet scribere : *Gonorrhæa viru-*

virulenta quidquid alii dubitent, certo auxiliantur Spadana.
At vero non minus mihi cognita sunt, quæ DODONÆUS
Observ. Medicin. exempl. cap. XXVI. habet, de viro generoso,
decem & octo annis Gonorrhœa virulenta laborante,
qui ex usu remediorum nullum fructum sentiens, ad fontes
Spadanas profectus, sub potu melius se habuit, & melius
vixit, quam multis antea annis; at iter ingressus, Mechliniæ
subsistere eum vehementia symptomatum coëgit, ubi
vitam cum morte commutavit. Sectionem vide sis l. c.
Ego certe nunquam induci potui, ut sub initium Gonorrhœæ
virulentæ remedium morbo ipso magis fere insensum,
si quis dolores spectet, acidulas nempe, præscriberem,
quantumvis miasma virulentum tum temporis materiam
magis seminale, quam purulentam, prolificere videatur.
At ubi Gonorrhœa virulenta radices egit, & proinde ulcerosæ
læsionis justam suspicionem injicit, acidulas & dolorosas,
& nocivas tunc fore mihi usque persuasi, qui nunquam
has ipsas in læsionibus internis, vel ulcerosis, vel aliis proficuas,
& ratione & aliorum exemplo, deprehendi. Atque
hanc ob causam noster ea de re tantum non securus, præscriptis
hunc in finem prius remediis, cum effectu acidulis urbanis
Wildungenlibus curavit. Iis enim per decem tantum dies
adsumtis, quod negotiis obrutus diutius non posset, adseverabat,
se bene inde habere; alvum quidem exoneranti & sepem transeunti,
adhuc profluere semen, at multo parcius; latici urinoso autem,
vitro non immisso, eadem adhuc quantitate misceri, pulvere,
quem sub acidularum usu ordinaveram penitus consumto,
præscripsi de novo pilulas sub initium, & quovis sexto die sumendas,
simul vero sequens vinum medicatum, atque pulverem:
Rec. Rad. Alth. Consolid. maj. ana Unc. I. Cortic. Cascarill.
Unc. dimid. Herb. Veronic. manip. 2. Flor. Rosar. Hyperic.
ana manip. I. Millefol. alb. manip. dimid. Limat. Mart. finiss.

in

in pet. legat. Unc. i. Cinnana. Unc. dimid. Inc. & cont. M. D. in syndon. rubr. cui mensuram unam & dimidiam primum, dein sensim adhuc mensuram vini Pontac curabam adfundi, de quo dein sub prandio vitrum plenum adsumsit. Rec. Off. Sep. Unc. i. Maltich. in gran. el. drachm. 6. Terr. Catech. Gumm. Arabic. Tragacanth. ana Unc. dimid. Corall. rubr. præp. drachm. 3. M. F. Pulvis mane ac vesperi drachmæ dimidiæ pondere cum vino Pontac fumendus. Horum remediorum ope, ita cum valetudine in gratiam rediit, ut die XXI. April. hujus anni his verbis, germanico idiomate ad me scripserit, quæ latio donata, ita se habent: *Non ex voto solum curatus sum, sed & haud ita multo post matrimonio mihi junxi virginem, cum qua sponsalia jam celebraveram, te mirante, cum miserrime adstrictus te convenirem. Illa pulcro filio me fecit parentem. Ad unum omnes magnum errarunt errorem, qui me nec valetudini restitui, nec generare posse, edixere. Jam ad secunda vota transco, quod uxor mea in viris esse desit. Gratias ago, quas possum, amplissimas, &c..* Cum Chirurgi & tantum non barbitonfores, hac tempestate variis in locis elatius se gerant, Medicos susque deque, his præcipue in rebus, habeant, & nescio quibus ampullis & sesquipedalibus verbis, curationes in Gonorrhœis peractas, vel ad sidera extollunt, e re medica esse duxi, casum hunc rarius obvium cum publico communicare, novellis medicis, nisi me conjectura fallit, usui futurum. Cristas tandem aliquando deponet hoc genus hominum, ubi videbit Medicis cedere morbos, tamquam incurabiles ab illis relictos. Qua de re alias.

(*Fritzlaria Erfordiam misit*
d. 12. Jun. 1740.)

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. JOANNIS GRASHUIS.

*Morbus œsophagi ciborum transitum ad
Ventriculum impediens, sectione cadaveris
illustratus.*

Virgo quædam ultra triginta annos nata, melancholica, rixationibus duræ & immodestæ matris multum vexata, post morbum catarrhalem in principio anni 1733. subinde conqueri cœpit de dolore pectoris vel dorsi, sub inferiore scapulæ sinistræ angulo. A longo quidem tempore se hunc dolorem sensisse, non tamen continuum aut valde molestum fuisse adferebat, atque jam dudum non nisi sinistro lateri incumbere potuisse addebat. Dolor, licet valde auctus, nondum perpetuus erat, sed per intervalla rediens abiensque; maxime urgebat sub assumptione ciborum, post prandium vero iterum minuebatur. Cum aliquando esset vehemens, etiam in anteriori corporis parte anxietatem & intumescentiam, veluti a flatibus natam, experiebatur.

Mense Junii ejusdem anni dolor valde increbescerebat, & a tergo juxta sinistrum latus, ad anteriorem pectoris partem se extendebat. Adpetitus minuebatur aliquando, interdum etiam denuo vigebat. Circa hoc tempus ad eam accersitus fui, in eoque statu versantem ipsam deprehendi.

Causas perquirenti respondit, meminisse se percepti semel ante aliquod tempus, subitanei frigoris post intensum calorem. Cæteroquin nihil, quod malo occasionem dedisset, indicare potuit, eratque de reliquo satis sana. Menstrua ex voto procedebant semper & processerant huc

usque, immo vero, ultimis periodis nimia, ratione virium corporis habita, & consueti moris in abundantia fluxerant. Morbi passionem explicatura, dixit, se flatibus in thorace, vel profundis faucibus quasi interceptis, qui nec sursum, vel deorsum versus erumpere possent, maxime angi ac intensissimo inde dolore adfici. Alvus plerumque erat obstipata. Cæterum nulla alia symptomata notatu digna adfuerunt.

Pro mitigandis & leniendis hisce dictis anxietatibus carminativa & blande laxantia primo exhibita fuerunt. Sublevata quidem videbatur ab his per intervalla, sed eadem continuo rediere molestiæ.

Tandem circa finem *Augusti* magna in deglutiendis cibis & potulentis difficultas accessit. Accuratori tunc examine rem perpendens, dorsales dictas glandulas tumentes & obstructas esse, atque œsophagum inde pro parte saltem occludi reputavi. Harum etenim indurationem pro communi deglutionis impedimenti, vel transitus ciborum ad ventriculum denegati causa vulgo haberi, ex multiplici Observationum auctoritate natum tritumque est. Carminativis itaque & stomachicis huc usque datis, deobstruentia & resolventia ex Gummatibus temperate calidis & salinis stimulantibus adjunxi. Dolores vero anodynus interea temporis sopire non dubitavi, præcipue, cum in longum protractum morbum prævidebam.

Hisce autem parum adjuvantibus, suavor fui, ut eximios, & in arte medica consummatos viros, Clariss. Dn. OOSTERDYK SCHACHT, & celeberr. Dni. BOERHAAVIUM, super hoc obscuro simul & difficili morbo confuleret, eorumque medicationi se totam traderet. Eandem perfecte hi viri morbi efformarunt ideam, eadem ferme ingressi sunt via, immo & eodem plane successu, ut ante, h. e. nullo cum levamine.

Dolor

Dolor & impedita deglutitio se invicem tunc comitabantur. Quæ adsumserat, aliquando statim, alio tempore post aliquot horas evomebat iterum, vix, nisi manducatione, permutata. Alio demum tempore omnia deglutiebat absque ulla molestia, facilisque erat in ventriculum descensus, neque vomitu quidquam rejiciebatur; alio iterum, quod valde mirabile, immutatos fere cibos, magna cum viscidæ tenacisque salivæ copia, duodecim & pluribus horis integris præterlapsis, iterum eructabat. Post ejusmodi vomitiones peractas, sæpe quidquam quasi deorsum descendere se sentire dicebat, tunc libera evadebat via Oesophagi, & pro tempore omnia facile ad ventriculum deferrebantur. Brevi autem post anxietates & omnia alia recrudescabant ut ante. Quum molestissimo & per longum tempus sine intermissione continuato dolore jam jam erat valde debilitata & fracta quasi, facile quæcunque adsumpta deglutiebat, quod vero dein, postquam ex ingestis parum recreata fuerat, ipsi denuo omnino erat impossibile. Dolores jam notatos haud raro lipothymiaë insequiebantur. Alvus fere semper erat constipata; quæ cum clysmate solveretur, aliquid solatii aliquando attulit.

Hæcce generalis morbi historia est; paulo nunc specialius, paucis licet, ejus finem indicabo. Circa *Novembris* exitum sævissima ac diuturna doloris accessione ad summam, immo & extremam fere imbecillitatem fuit redacta, ut instantem mortem metuerent adstantes. Nihilominus iterum levata fuit, ut domesticis negotiis quoque interesse potuerit. Per integros nunc quatuordecim dies cibos quoscunque facile deglutiebat, si modo bolos non nimis magnos adsumeret, neque nimia cum festinatione ingereret; hos enim antequam ad ventriculum usque devenerant, cum pauxillo muci ejicere cogebatur. Lenta sensim dehinc ac-

creſcebat febricula, noctu maxime infeſtans. Accedebant genæ rubentes, præcordia tumida & inflata, pedes adematofi. Vigefimo primo *Decembris* tria vel quatuor fruſtula coagulati ſanguinis per os ejecit, & dein parum ſanguinis floridi. Poſt hancce evacuationem omnia deglutita facile ad ventriculum deſcendebant, ante hanc nihil omnino. Imminutum nunc menſtrum fluxum experta, hunc iſtius ſanguinis ſurſum propulſi cauſam exiſtimavit ægra. Interim propter alui conſtipationem Conditum laxans cum fruſtu uſurpavit.

Die 25. *Decembris* naſeabunda fere continuo, odorem foetidum valde ex ore eruſtabat. Pedes parum erant tumidi. Die 28. raucedinem in faucibus ſentiebat. Tuſſis quædam ſicca, a longo jam tempore rara quidem, nunc frequentior erat, quo mediante ſanguinolentum phlegma exſcreavit; poſtea alia cum ſtriis ſanguineis, immo etiam mucum in œſophago cum ſtriis ſanguinolentis permixtum ejecit. Die 29. dolor ſemper in ſiniſtro latere hærens, nunc etiam ad dextrum pertingebat. Inſlatio præcordiorum & pectoris ſumma, respiratio brevis & moleſta; dolor etiam caput infeſtabat. Phlegmatis ſanguinolenti fere nulla, mucici tamen ſat magna copia ejiciebatur. Deglutitio ſatis facilis perſiſtebat. Menſtrua adhuc patitur, ſed parce.

Circa initium *Januarii* anni inſequentis a quocunque adſumto tuſſis admodum moleſta oriebatur. Sexto die valde debilitatam eam reperi. Pulſus erat tremulus, extrema frigebant. Noctu autem placide quievit; tuſſis & dolor paululum erant imminuti. Octavo die menſtrua per intervalla quidem abrupta, adhuc tamen fluxere. Hora autem circiter quarta pomeridiana uncias quatuor vel quinque floridi & parum ſpumantis ſanguinis, leviori tuſſi, immo abſque tuſſi, eodem modo, ut cibos & potus antea ejicere ſolita erat, excreavit, vel ejecit; poſtea tuſſiendo ſerum mucoſum

cosum cum intermixto sanguine. Facies nunc pallida, sicuti in moribundis, adparebat, Duabus, tribusve horis præterlapsis, iterum de ingenti anxietate conquesta, sanguinem denuo excrevit. Vinum Hispanicum expetiit cum Rhenano mixtum, ea spe, ut grumum, quem in faucibus hærentem sentiebat, & foras educere potens non erat, eo provocaret, id quod etiam cum hoc pluribusve aliis subsequenter factum est, sicque inter exscreandum, eodem octavo *Januarii* die placide expiravit.

Undecimo *Januarii* in cadaver inquisivi. Extrinsecus nihil omnino, quod præternaturale erat, conspiciendum se præbuit, ne quidem sub ipso sinistræ Omoplatæ angulo, ubi dolor fixus maxime semper sævierat; totum vero corpus penitus emaciatum erat. Integumentis dissectis & pectoris ossæ elevato, pulmones omnino naturales conspiciebantur, nisi quod hinc vel inde maculæ quædam purpureæ adparerent, quasi sanguine congrumato infarctæ, nusquam pleuræ adhærebant, vel ullo modo erant adnatæ. Cor sanum erat, & naturali simile. Pulmone lateris sinistris sublevato, digitis examinabam qua potui exactitudine, an ullibi circa Spinam corpus quoddam induratum locum haberet. In medio pectoris aliqua quidem induratio sentiebatur, ad latus & dorsum tendens juxta corpora vertebrarum, nondum autem peculiare corpus intumescens. Pulmonem sinistrum paulo magis ab ejus vasibus & partibus contiguis separabam, simul cum aspera arteria, ubi œsophagus incumbit, ut hic oculo nudus adpareret. Hactenus autem nihil observare pateram, nisi quod œsophagus circa medietatem pectoris præternaturaliter amplificatus videbatur, & quoad tactum durus, maxime versus latus sinistrum. *Nullum autem Glandularum dorsalium vestigium adparebat.* Ipsum tandem œsophagum parva incisione aperui, quo facto statim sanguis coagulatus exiit, huncque re-

motum statim sanguinolenta & ichorosa quædam materia excipiebat, magna in copia, adeo ut spongia hanc abstergere sæpius coactus fuerim. Oesophagi membranas nunc instar digiti minoris crassas esse videbam. Digitum intra factum foramen immittens *durum quoddam carnosum tuberculum me sentire putabam, posteriori interna Oesophagi parti adnexum*, non solum, sed ut postea clarius patebat, ipsis vertebrarum corporibus adfixum. A latere hujus & paulo inferius alterum aderat, priori simile. Digitum meum circumquaque convertens, a dextro Oesophagi latere magnam quasi speluncam inveni, immo *cavitatem lateralem & quadrantenus rotundam*, adeo magnam, ut *ovum anserinum in ea abscondi posse crediderim*. Oesophagi tunicæ ibidem loci valde tenues erant. Quando digitum immissum inferiora versus & ad ventriculum dimovebam, naturalis erat ibi magnitudinis & capacitatis. Idem ille magis dissectus ad longitudinem quatuor circiter pollicum, ejus erat crassitie ut antea dictum; durus insuper, callosus fere, albicantis coloris. Immo & hæcce durities oblique juxta corpora vertebrarum ad eandem partem posticam pergebat. Eodem tempore patebat, carunculas carneas revere adesse, ex quibus frustulatim aliæ procul dubio successive tempore fuerant abruptæ. Ipsum oesophagum cultello a vertebra separavi, quibus valide hic loci erat adnexus, *nihil tamen de Glandulis dorsalibus in conspectum prodiebat*. Vix autem dissectio fieri potuit, quin aliquid ex carunculis vertebrarum corporibus adfixum maneret, quasi ex ipso peristio, vel ossa demum substantia, cujus tamen nulla corruptionis nota a me detecta fuit, exorta fuisset. An hæcce fungosa excrecentia ipsæ fuerint degeneratæ glandulæ, non ausus sum confirmare. Interim multum sanguinolentæ materiæ ex vulnerato oesophago perpetuo effluebat; præsertim cum digitum intrudens eundem versus ventriculum propellebam,

bam, qui hacce vel simili omnino plenus videbatur; verum quia non licebat ulterius instituere examen, ideo, in-vitus licet, ab aliis abstinere debui.

Multa interim & varia, ni fallor, antea obscurapa-tescunt, v. g. immedicabile fuisse malum, a principio licet cognitum perspectumve. Deglutita per duodecim & ultra horas *in sacco laterali, quasi ventriculo succenturiato*, abscondi potuisse, & nihilominus immutata rejici. Caruncularum majorem minoremve intumescentiam, vel frustulorum quorundam secessum, œsophagi viam nunc occlusisse penitus, nunc liberam reliquisse; simul quoque *undenam sanguis floridus* æque ac congrumatus originem traxerit, & plura alia ex ante dictis facile deducenda.

(*Amstelodamo Erfordiam missa*

d. 19. Jun. 1740.)

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII,

De

Mola mature & provide exclusâ.

Omnia in corpore nostro fragili, multis tantisque ærumnis obnoxio præter naturam contingentia, majori periculo secundum naturam contingentibus exposita esse, hoc in sexu sequiori, cui nobilissima functio foetus toto gestationis tempore universam alimoniam subministrandi, solum competit, & præcipue circa partum satis superque observare licet.

Termino quippe gravidatis legitimo ad finem perducto, foetus in situ naturali constitutus, partum ipsum admodum faciliat, cum econtra præternaturalis situs, matri parturiendi negotium perquam faceffat & tam sibi ipsi quam

quam matri atrocita sapius pericula paret. Quemadmodum vero tempore partus instantis & foetu in situ vitioso constituto, de mutando ac corrigendo foetus situ praeternaturali sollicitum oportet esse Medicum, antequam pellentia seu partum promoventia praescribit, ne motibus spasmodicis uteri adauctis foetus vitiose situs ad ossa pelvim constituentia vel uteri latera adhuc firmitus compellatur, sicque foetus & mater in magnum periculum praecipiteantur, ita pariter imo majoris periculi plena res est, si gravida quinto graviditatis mense nondum transacto, doloribus parturientibus familiaribus corripiatur, siquidem hoc tempore haud raro difficile cognoscitur, utrum conceptio & graviditas sit naturalis, an praeternaturalis. Lynceis itaque oculis instructus debet esse Medicus tali in casu in consilium vocatus, ne in diagnosi, prognosi & indicatione curatoria hallucinetur, conscientiaeque & famae suae labem aliquam affricet. Idcirco solers Medicus curae cordique habeat exacte perscrutandi, an foetus adhuc vivus, an mortuus sit, utrum tantum obstructio mensium sangvisve grumosus in utero collectus graviditatem mentita fuerit, an mola haecenus in utero deliquerit; omnia itaque signa concurrentia singulatim & dein conjunctim probe perpendat, ut, quid faciendum, quidve omittendum sit, perspicuum habeat. Certissimum quidem signum vitalitatis foetus in utero ex ejus motu desumitur, aut ante quintum mensem graviditatis, motus foetus vivi quidem, adhuc autem tenerioris propter densitatem uteri & crassitiem integumentorum abdominis, percipi nondum potest, quam ob rem omnes circumstantias a conceptione, seu ut dicunt: ab ovo, usque ad praesens tempus repetere & evolvere decet. Quod si itaque post concubitum secundum fluxus menstrui obstructionem passa foemina, reliqua etiam impraegnationis signa senserit, nullumque errorem in dieta patriverit, venae sectionem mature

ture instituerit, nihilque mali multo minus dolores hactenus senferit, subito autem doloribus lumborum ad uterum ejusque orificium sese extendentibus sensimque cumulatim inferiora, abdomine contenta, sollicitantibus, corripatus, hosce horror & tremor partium inferiorum excipiat, serum insuper sanguine pollutum, paulo post vero sanguis floridus & sincerus majori quidem in quantitate ex utero erumpat, animi anxietates & ipsa animi deliquia oboriantur, stimulus desidendi vel mingendi frequentior modo dictis symptomatibus superveniat, moles quoque seu pondus onustum in abdomine ultro citroque mobile sentiat, omnino concludendum est, nullam vitam præsentem, sed potius in utero adhuc contento exitum mature parandum esse sive sit foetus mortuus, sive sit mola. Quemadmodum vero tam foetus mortuus, quam mola, se non movere potest, ita etiam exclusio talis, difficilior est, qua de re illustris Dn. D. *Hermann. Paul.* JUCHIUS Archiater & Consiliarius Aulicus Serenissimorum Ducum Saxoniae & Professor Med. Primarius Erfordiensis Collega nostrae Academiae dignissimus, Hospes olim meus perquam colendus in Disput. de Molarum generatione & curatione §. 14. ita describit. Mola semper partum operosiores & periculosiores, minatur; foetus enim membra flexibilia & motus conatibus matris succurunt, & successive exitum quærunt, dum, Mola ut plurimum in unum quasi globum coacervata uno, impetu, & unice auxilio matris debeat excerni. Adde &, hoc quod placenta foetus, ob definitum gestationis tempus, consumptum, & ad debitam magnitudinem evecta cotyledonum nexum sensim sensimque dimittat, & facilius ergastulum relinquat; Mola autem funiculo & placenta carens immediate & in majori area utero adhæreat difficilimeque sal-
vatur.

Hisce præmissis casum de Mola mature ac proinde exclusa,
Astor. Med. Vol. VI. M m *clusa,*

clusa, sequentibus subnectere Actisque nostris communicare volui:

Anno nimirum 1737. die 3. Decembris Fœmina 21. annorum vegeta & sana temperamenti sanguinei, nuptiis cum viro juveni celebratis per quatuordecim hebdomades obstructione mensium laborans, nauseam nullam, appetitum vero vagum in acida præcipue & falsa inclinantem sensit, (siquidem haleces perquam avide comedebat), gravidam se esse putavit, universo hujus temporis spatio semper secunda valetudine gavisa est, heri vero nempe 2. Decembr. die post terrorem, quem ira excepit, corpus per elevationem & gestationem ponderis nimium movebat, ex quo tempore atrocibus doloribus dorsi, lumborum & abdominis afflicta conatum urinam excernendi frequentiore sensit, quæ symptomata hodie non solum continuant, sed & sanguis pallidioris coloris loturæ carniū instar e genitalibus effluit, insuper magna virium prostratio adest, horrores quoque intercurrent & perquam anxie respirat. Rebus sic se habentibus, omnino de abortu instante cogitavi, quem in finem & ut rem secure provideque aggrediar diluculo sequentia præscripsi:

Rec. Balsami seu Aquæ Embryonum,

Aquæ Carbunculi ana unciam semissem M. crusta panis excipiat & abdomini imponatur.

Rec. Aquæ chamomilli, hircundinæ c. castoreo ana uncias duas, Essent. carminat. Wedel. Ess. Castorei ana drachma semis, pulv. lumbricor. terrestr. scrupulum unum, cinnabaris nativæ depuratæ scrupul. semis,

Syrup. papavar. rhœad. drachmas duas M. & D. sæpius aliquot cochlearia.

versus meridiem dolores per duarum horarum spatium remiserunt, postea vero denuo recruderunt & simul sanguis sincerus ex utero profluxit, hinc ne cunctando fœmina hæc in

in majus adhuc virium dispendium incideret, sequentia medicamenta in usum vocavi:

Rec. Aquæ menthæ, melissæ ana uncias duas,
cinnamomi cydoniatæ unciam semissem,
borracis Venetæ drachm. unam, Syr. Cort. aurant. drachm. duas M. & D. sæpius aliquot cochlearia.

Rec. Aquæ melissæ c. vino, spiritus lilior. convall. ana drachmas tres M. & sæpius naribus attrahatur.

Pomeridie hora prima molam polyporum instar fibrosam carneam pugni mediocris magnitudinem accedentem feliciter exclusit. Die 4. huj. viribus paulo collectis in largum sudorem conjecta, versus crepusculum in universo ambitu corporis præcipue abdomine maculis rubicundis obsessa fuit, sanguis vero post exclusionem molæ parce fluxit, pulsus fuit celer sed debilis, hinc ne inflammatio uteri oboriretur, pulverem antispasmodicum Hallensem cum conchis citratis remixtum versus noctem præbui. Die 5. huj. me certiore reddidit, præteritam noctem perquam inquietam & infomnem transegisse, insimul de magna anxietate præcordiorum conquesta fuit, pulsus adhuc celerem & debilem deprehendi, quamobrem sequentem potiunculam ordinaui:

Rec. Aquæ scordii, sambuci ana unicas duas, elixir. Camphoræ scrupul. semis, cinnabar. nativæ, depuratæ, nitri depurati ana grana XV. Syr. capillor. Veneris drachm. duas. M. & D. omni bihorio cochlearia duo.

Post usum hujus potiunculæ sudor large manavit non solum, sed & maculæ rubræ cum levamine patientis disparuerunt, ita, ut die 6. huj. propter alvum per tres dies obstructam, Pilularum balsamicarum Stahlî scrupulum unum sumere potuerit, quarum usum tres dies continuavit & ex voto sanitati pristinæ restituta fuit, postea utero concepit & prolem

Mm 2

feli-

feliciter peperit, quæ quoque cum matre, (dum hæc scribo) adhuc inter vivos est.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. JOH. PHILIPPI WOLFFII.

De

Orthopnoëa, a spissitudine muci in bronchiis, a frigore producta.

Illustrissimus quidam Comes 40. annorum, temperamentum cholerico-sanguinei, proceritate & eximiis plane dotibus corporis ac animi præditus hætenus illibata sanitate gavisus fuit.

Medio autem Mensis Decembris Anno 1739. venationi sub cælo frigido humido sæpius vacans, transpirationem per cutis poros non solum impedivit, sed & frigore externo sanguis a partibus exterioribus minoribusque vasis ad interiores partes majoraque vasa retropulsus, majorem sitim excitavit, quam potu gelido extinxit; à venatione redux factus in conclave calefactum se contulit, vestibusque a nive & nebula madidis cum aliis mutatis, prandioque peracto, iterum aëri frigido sese exposuit, ita, ut fere integras dies sub tali aëris inclementia commoratus fuerit, ex quo regimine primo tussim ferinam expertus est, quæ præcipue noctu somnum interrompendo Illustrissimum perquam infestavit, excretio propter muci spissitudinem admodum laboriosa & difficilis succedebat, sed mucus potius in bronchiis indies auctus ab aëre frigido liberaliori modo admisso viscosior adhuc redditus majorem respirationis difficultatem produxit. Licet quidem nullum mucum excreare valuerit, irritatio tamen bronchiorum fere perpetua adfuit, ita, ut noctes, (quo tempore symptomata exasperata semper fuerunt.)

runt), fere integras sedere & erecto corpore spiritum trahere: Illustrissimus coactus fuerit, appetitus interim integer & vires constantes fuerunt, in prandio & cœna mediocritatem observavit & pro potu ordinario vino generoso temperanter fructus est, conclavia calefacta ordinarie perægre tulit, sed temperata & frigida illis prætulit. Ut igitur transpiratio per cutis poros iterum libere perficeretur & cordis articularumque motus diastolicus & systolicus æquilibrium nancisceretur, ante omnia conclave calefactum & potum calidum, infusum nempe herbæ scordii frequentem commendavi, insuper quoque omni trihorio solutionem gummatiss ammoniaci in aqua hyssopi factam ad duo cochlearia præbui, vesperi vero cubitum eundi tempore pulverem e Radice Ireos Florentinæ, spermate ceti, floribus benzoës & cinnabari nativa conflatum balsamoque sulphuris anisato irroratum in infuso scordii porrexi, in mensa omnia acria, acida & aromatica proscripta fuerunt. Medicamentis hisce adhibitis regulisque diæteticis exacte observatis, Illustrissimus permultum muci tenacissimi primo, postea vero dilutionis facillime ejecit, tussis mitior & respiratio liberior reddida fuit, noctu quoque supinus somnum capeffere potuit. Demum Pilulis laxantibus ex Extracto panchymag. Crollii, massa pilul. de succino Cratonis & resina jalappæ confectis, curæ huic, exoptato cum effectu colophonem imposui, siquidem tussis reliquaque symptomata in totum cessarunt, ita quidem, ut Illustrissimus hic ferias Salvatoris nostri natalitias in ædē sacra celebrare dieque has proxime subsequente iter ultra octoginta miliaria sanus & vegetus subire illudque citra ullum sanitatis dispendium ad finem perducere valuerit, siquidem etiam adhucdum inter sanos ad verum vitam degit.

*Rüdenbusch Noribergam
missa.*

Mm 3

OBSER.

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. JOAN. JACOBI HUBERI.

De

Hymene singulari.

Non plane nullius usus fore speravi, quando heic paucis tradidero, quæ se mihi, sæpius ac sedulo in mulierum partes generationi dicatas, inquirenti, nupera hieme singularia de Hymene observanda obtulerunt. Observatio talis est, quæ nos non modo de variante & a vulgari recedente structura Hymenis instruat, sed & insuper nobis exemplo esse possit, quo modo tali, vel utcumque simili in casu, naturæ vitio, quo non raro menstruarum purgationum effluxus impeditur, ipsaque interdum sterilitas, ab impotentia coeundi oritur; vel interdum foetui, peculiari ratione in utero suscepto, exactisque temporibus exitum molienti, insuperabile obstaculum objicitur, occurrere pro rei necessitate possit ac debeat.

Disputationi longæ, a præcipuis Anatomicis jam diu agitæ, de Hymenis præsentia, vel defectu, in statu maxime naturali virginis, scilicet castissimæ, virum æque ac omnem aliam lascivam ac petulantem contractionem nondum expertæ, me modo immiscere nolo, nec observationes, vel argumenta rem probantia, vel contra facientia, proferre ac perpendere. De hoc autem dubitare mihi non licet, esse membranam, *Eugion* veteribus, sive *Hymenem* dictam, ad primum a pudendo externo ad vaginam uteri aditum positum. Etenim frequentissima inspectione edoctus atque convictus Hymenis, illum verum naturalemque membranam agnosco, intactis virginibus familiarem & propriam, satisque in iis conspicuam; quæ a MORGAGNIO quo-

quoque, SANTORINO, WINSLOWIO, HEISTERO & innumeris aliis probata est. Locus hic exigit, ut ulteriori probatione, vel exemplorum allegatione supersedeam, Lectoremque in præsentia modo breviter moneam, de decantatæ illius membranæ natura & constanti præsentia in vere intactis fidem tot oculatis testibus habeat : quod ex parte etiam nunc recensenda observatio, de singulari quamvis Hymene agens, suadet & ulterius confirmat.

Hymen ipse, nimirum in exemplo hocce, quoad partem suam membranaceam, se habet, prout frequentissime conspicitur in statu quoque maxime naturali ; sola scilicet columella carnea singulare illud in hocce est, quod nos ad scribendum commovit, & observationem nostram commendare Curiosis naturæ potest. In genere autem Hymenis natura plurimum variat, pro diversis corporibus, nec semper, quamquam maxime naturaliter constitutus Hymen, eandem habet figuram. In aliis enim fere, ut figura nostra exhibet, ex ipsa fossula naviculari lata exsurgit membrana, binis lateribus, vaginæ adplicata, quæ, ad medium ejus ostium ubi pervenit, utrimque in limite vaginæ altius adhuc paulo adscendit, cornutaque seu falcata ibi desinit, hiatus inter bina cornua relinquens, cujus cavitas sursum spectat : ut ita integra membrana Lunæ crescentis figuram exacte referat. Non raro contra a tali figura cornuta recedit, integrum circulum membranaceum circumscribens, relicto in medio ostio rotundo. Hæc descriptio veterum Anatomicorum sententiæ favet ; illa vero recentiorum observationi magis convenit. Utramque structuram non semel observavi, eamque (& in Theatro nostro anatomico & Basileæ) jam dum ita variantem adnotavi. MORGAGNIUS vero cum VALSALVA testatur, se Hymenem in modum columnæ, anulum in duo segmenta dividens, constructum vidisse. Et BASSIUS quoque similem fere colum-

nam,

nam, duobus cruribus constantem, a perinæo late exortam, & adscendendo inde sensim arctatam, describit, & figuram, prout eam in recens natis vidit, exhibet. Ea, quæ MORGAGNIUS cum VALSALVA de Hymene adfert, aliquo modo ad nostram observationem accedunt; longe vero utraque, uti & BASSII observatio, a statu naturali recedunt.

Nunc igitur ea expediam, in quorum gratiam, quidquid id est, de Hymene, a naturali statu aliquantum aberrante, dicere suscepi. Nupera hieme ex puella septem annorum Uterum, cum partibus ad illum facientibus, tam externis, quam internis, examini, quo inter privatos parietes otiosæ, variarum partium causa, contemplationi cum subjicerem. Incipiendo ab externis partibus, omnem statim attentionem sibi vindicavit elegans Hymenis adparatus; lucentis instar membrana, omne fere vaginae uteri ostium occludens, nec quidquam vitiosi primo intuitu exhibens, sed fere instar aliorum, sæpius perspectorum, Hymenium, leniter cornutorum, se habens, naturalem tamen magnitudinem aliquantum excedens. Attentius vero considerata membrana, illam columnæ ope superiori vaginae parti adfixam esse perspexi. Exsurgebat scilicet ex follicula, sive ex infima vaginae sede, membrana fere musculosa, lucens tamen, non pellucens, lævis, atque continua cum vicina cute, lata, ab uno vaginae latere ad alterum porrecta. Limiti vaginae ita adnata erat, ut ultra ejus mediam partem integra adscenderet, sicque minimum bessum ostii vaginae plane obvelaret; latera ejus, paulo altius porrecta, in binâ cornua desinebant, quæ limbum Hymenis seu arcum, parte concava sursum spectantem, coercerent. Ostii vaginae reliqua portio, sublimis, inter limbum Hymenis atque urethrae orificium intercepta, *hiatus* dicenda, exilis admodum est, & omni membranoso margine caret. Hunc deinde
hia-

hiatum in duas partes inæquales dividebat columna carnea, duas lineas crassa, quæ ex ipsius portionis carneæ, urethræ orificium cingentis, parte infima, paululum tamen magis sinistra exibat, libere per hiatum descendens, oblique sinistrorsum, laterali & quidem sinistrae Hymenis parti ad internam faciem inferebatur; quoad ortum ita dictarum papillarum myrtiformium supremum locum tenebat, non tamen extrinsecus inspicienti partes, distincte se exhibebat; nisi omnia paulum distenderentur. Rescissa dein ab interna parte vagina, columnam illam pro natura sua integram prospexi, uti ab eminente, in superiori vaginæ parte, portione carnea, plicas dimittente, secedebat, &, facta ad Hymenis internam faciem arcuata adhæsiōne, ad inferiorem, similem superiori, lineam eminentem carneam usque porrigebatur. Tanti roboris erat columna illa, Hymenem fulciens, ut, quemadmodum arbitror, suo tempore non potuisset virili virga dilacerari; minus adhuc menstrualis sanguinis vi, nec ejusdem ibidem corrupti mora & acrimonia consumi, quo liber ad vaginam aditus efficeretur. Talis ergo puella, ad pubertatis annos profecta, non prius concubitum admittere posset, quam operationem atretarum perpessa fuisset: nec omnem curam simplex Hymenis rescissio longitudinalis, vel decussata, absolveret, sed singularem adhuc columna rescissionem postularet, qua tota ipsa columna extirparetur; quo præcaveretur, ne propendens pars illius, atque in molem excrescens, de novo ad vaginam aditum præcluderet, vel etiam facta conceptione foetui exitum vel denegaret, vel saltem maxime difficilem redderet. Quo vero modo omnis operatio peragi debeat, malo Chirurgum, cui unquam contigerit, tales virgines curare, ad opus, omnibus numeris absolutum, celeberrimi scilicet HEISTERI Chirurgiam magnam, ablegare, quam hic de operatione proluxe agere.

Act. Med. Vol. VI,

Nn

Hæc

Hæc, quæ de Hymene ejusque columna dicta sunt, quo melius intelligantur ac percipiantur, volui hic figuram, quam ipse delineavi, *Tab. III. Fig. 8.* subjungere, cujus explicatio hæc esto:

A. Clitoris.

BB. Ejus Crenæ sive Nymphæ.

C. Præputium Clitoridis.

D. Hymen.

E. Columna carnea hymeni inserta.

F. Urethræ apertura.

G.G. Duæ lacunæ, seu plicæ, ad latera urethræ in vestibulo vaginæ positæ, constanter ibi conspicuæ.

H.H. Introitus in vaginam.

a. Fossula.

b. Frenulum.

c.c. Lacunulæ, ad latera Hymenis locatæ.

d. Anus.

(*Gettinga Erfordiam missa
d. 28. Jun. 1740.*)

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. JOAN. GODOFRED. BÜCHNERI.

De

Auro fluviali in Voigtlandia.

AB antiquis jamdum temporibus Itali quidam solertissimi totam nostram peragrando exactissime explorarunt Voigtlandiam, indeque non raro haud spernendas exportarunt divitias. Testantur id imprimis Libri eorum, vulgo *Wahlenbüchlein* dicti, in quibus speciatim confinia urbium *Greitz, Schleiz, Reichenbach, Elsterberg, Gera, Weida, Hof,*

Hof, Saalburg, &c. nominantur, ubi inprimis auri quædam latere dicuntur mineræ. (a)

Quamquam vero non omnia extra dubitationis aleam videantur esse posita, certum tamen, immo certissimum omnino est, fluvios ac rivos quosdam in Voigtlandia dari auriferos, ex quibus olim arte quadam, quam *Goldseifen* adpellant, auri nonnulla grana sunt exenta, licet inventum hoc curiositate magis, quam sumtum infumendorum compensatione hætenus sese commendaverit.

Sic de *Weida* fluvio PLANERUS refert : (b) *Idem vero fluvius aurum vehit Hungarico super.* Et de *Goletio* notavit : *Huic aurum fertur conciliasse nomen, cujusmodi arenas Goletium ducit.* (c) Porro de rivo *Seiffenbach* hæcce monet : *Is per partem suburbii Reichenbacensis transit, ubi nomen accipit a Seiffen, i. e. a lotione arenarum auriferarum, quas verbis.* (d) *Ceterum auri ex arenis eliquati copiam fecit consultissimus Dn. Dan. Veissenbornius, Præfectus Judiciorum Met-schianorum.* Ac tandem addit : *Graslitium rivus, iisdem arenis dives. - - - In rivo Tribesensi arena aurifera inest copiosa.*

Paria de flumine *Mulda* memorat ALBINUS (e) *Gera* quoque & Grætzii ex *Elißro* aurum pariter olim lotum, exindeque catenas fuisse confectas aureas, Acta comprobant

N n 2

inter

(a) Vid. *Anon. Beschreibung des Sichelberges.*

(b) *In Histor. Varisc.*

(c) Conf. etiam *Commerc. Litterar. Norimberg.*

(d) Vid. etiam Dn. *Olischer Reichenbach Chronica*, ubi hanc urbem olim *die Goldwäsch* : und *Bergstadt* nominatam fuisse tradit. Conf. *Jiedler Lengefeld Ehren- und Gedächtniß-Säule*, MSt. Dn. D. BRUCKMANN *Epist. Itiner.* LXXXI.

(e) *Meißn. Chron* p. 124. it. MATHESIUS in *Præfat. Sa-repta.*

inter Dn. *Henricum Seniore*, item Dn. *Henricum Medium* & Dn. *Henricum Juniore*, Ruthenos ac Dominos de Plauen An. MDLXV. habita, quæ adhuc in Tabulario adfervantur Græitzensi. Nec minus & *Suala* fluvius ejusdem auri est ferax, uti hoc experientia confirmat GEORG. ADAM. STRUVE. (f) Taceo præterea *Sceinheyda* & *Kuttenheyda*, *Keschizii*, item Montis, *Goldberg* dicti, auri mineras; (g) ex quibus omnibus clare satis patet, divites omnino Terræ nostræ sinum ubique fovere thesauros, nobis nonnisi ex incuria ac negligentia absconditos.

Cæterum aurum hoc in ipsis fluviis Solis maturari calore, nec ex montium huc advehî visceribus, variis ex rationibus quotidie edocemur, (h) unde nonnulli haud vane quoque arbitrantur, in istis inprimis fluminibus, quibus lignorum sæpius inest copia, particularum sulphurearum ac resinofarum ablutione & frictione quam maxime hancce in arena promoveri generationem. (i)

Tandem & granorum ejusmodi auri qui accuratius cognoscere desiderat conditionem, quomodoque ex fluminibus commode sint colligenda, uberiolem inveniet notitiam in den aufgefundenen Briefen, 205. Correspond. Erlaut. Voigl. P. II. it. Nachr. von den Gold, Kupffer, und Eisensteinen, welche bey und um Jena gefunden werden. Usus vero terræ hujus Solaris quod attinet, a Medicis etiam in cura Pestis inprimis commendari novimus. Vid. *Bresl. Sammlung. An. 1721. p. 537.*

OBSER-

(f) Diff. de Auro *fluviali*.

(g) Vid. Dn. D. BRUCKMANN. *Magnal. Dei in loc. subterræ. it. AGRICOLA de veter. & nov. Metall.*

(h) Vid. Anon. *Ausführliche Beschreibung des Sichelberges.*

(i) Conf. Illustr. STAHLII *Specim. Becher. Lib. I. Sect. II. p. 162.* it. HIERON. CARDANUS *de Subtilit. Lib. VI. p. 147.*

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. JOAN. GODOFR. BÜCHNERI.

De

Vortice Tiffendorfiano in Voigtlandia.

Die XXII. Jun. An. MDCCXXXIX. post meridiem hora tertia *Tiffendorfium*, ab urbe *Curia* milliare fere Germanicum distans a procella quadam inopinata insignem accepit calamitatem. Nullum tonitru, nullum fulmen, nullus imber, nullusque terræ motus antecessit. Attamen IO. domicilia cum plerisque adjunctis horreis, nubilariis & stabulis, multisque contigitationibus, unacum ædificiis secundariis Signiferi, Domini a Reitzenstein, illæsa domo intra 5. minuta prima afflicta sunt, atque in struem lignorum illico conversa. Multæ scandulæ, & quæ in agro Reitzensteiniano posita fuere, hordeum, strament & pabula, partim in finitimam piscinam, partim in procul distitum montem sunt translata. Immo promoti in eundem sunt currus, atque opilionis infans anniculus, in cunis jacens, ad dictam piscinam simul translatus est, ibique vivus absque cunis inventus.

Prope viam Gefellianam habitans, & ad globi tormentarii jactum a loco calamitoso remotus tabernarius sub dictum tempus observasse dicitur nubem turritam, ad terram fere dependentem, quæ centum plus minus passus lata instar vorticis commota, atque ab altiore & nigricante nube quasi demissa pirum prope Tiffendorfium, ad quam delapsa sit, statim ex terra eruerit, atque 20. & plures passus projecit, eoque facto opposita ædificia simili modo demolita sit, tandemque in monte objacente evanuerit. Quæ vero a destructis ædificiis 50. passus ad dextrum la-

N n 3

tus

tus absunt, ex eorum tectis ne una quidem scandula fuit dejecta. (a)

Scholion.

Haud vane hunc ventum maxime miratus est Dn. WINCKLERUS, Philosophiæ Professor in Academia Lipsiensi celeberrimus, hincque eum in peculiari, de *Vortice Tiffendorffiano*, Dissertatione, An. MDCCXXXIX. habita, accuratius examinavit. Ex nube autem in gyrum sine fragore & fulmine acta detrusaque concludit, ventum istum inter *Vortices* esse referendum, ejusque originem inde maxime derivandum, quando ventus obstacula offendit, quæ non modo impetum sustinent, sed & aërem recta impulsim oblique reflectunt. Repercussæ enim hoc modo partes aëreæ versus latera prorumpunt, irruentemque ventum a via detorquent. Atque hic pari ratione ex alto descendit, si certa aëris portio delabi incipiat.

Postquam igitur impetum declaravit, quo ventus pro certa celeritate terrestria percutere valeat, explicationem hujus Vorticis ipsam adgreditur. Perspecturus vero modum, quo tam mirabiles editi sint effectus, tria expendere necesse duxit. Primo ad calculum revocavit vires ad tantam rerum eversionem necessarias. Tum in delapsi aëris naturam inquisivit, unde intelligatur, eundem tantum valuisse. Ac postremo investigavit originem, unde aër nactus sit tantum ponderis, tantamque vehementiam, quæ omnia latius ac solidissime deduxit.

Tandem etiam Vorticem hunc multis mirabilium ventorum exemplis, quæ antiqui pariter ac recentiores memoriarum

(a) Vid. Litteræ publicæ Lipsi. ubi ex Epistola Byruthi d. 10. Jul. scripta adfirmatur, jussu publico emissos contemplatores spectaculi veritatem esse contestatos.

riæ prodiderunt Historici, eruditissimus Ratisbonæ Ecclesiastes, Dn. J.M. BARTHIUS, scripto in lucem edito Germanico illustravit.

Cæterum ex relatione circumstantiarum Vorticis hujus patet, quam magna inter notitiam & adjudicationem Philosophi ac rudis plebis rerum naturalium sit differentia. Exigua sane aëris respectu materiæ ponderisque ac virium ejus, quæ moventur, est copia; ast violentos tamen, immo creditu nonnunquam difficiles ista producit effectus. Hinc stupet modo vulgus hæretque animo immobilis, talia oculis videns. Sed peregrina hæcce quidem non videntur Philosopho ac Mathematico, velocitatem simul aliasque causas effectus hujus consideranti, (b) quin potius omnipotentiam & sapientiam, maxime vero providentiam Creatoris eo magis admiratur ubivis omnino obviam. Factum enim & hic est, ut neque homines, neque pecudes in stabulis sub convulsis lignis & domibus sepultæ, & quibusdam locis projectæ, perierint. Neque aliam noxam subiere, nisi quod sartori, cujus domus omnino diruta est, excepta mensa, quæ in hypocausto infimo cum super impositis libris haud fuit loco dimota, a collapsa janua alterum crus fractum sit. Quod idem infortunium inter pecudes accedit bovi. Ecquis ergo non exclamaret: *Ventus ac mare obediunt Domino.*

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. JOAN. GODOFREDI BÜCHNERI.

De

Fonte quodam in Voigtlandia, colore suo tempestates præfagiente.

Fontium utique peculiare admodum nonnunquam sunt
qua-

(b) Vid. Dn. WOLFF *Phys.* §. 13, & 215.

qualitates. (a) Hinc Confiliarius Seyfried (b) inter alia refert : Bey Volterra, auch in Toscana zeigt sich eine starke Wasserquelle, die im Hervorquellen jederzeit bey 16. Schuh sich in die Höhe wirft. Je höher sie nun übersich steigt, je näher ist Regen und Ungewitter vorhanden. Da hingegen, wenn sie kaum zur Helffte so hoch springet, und gleichsam nur fließet, bedeutet es helles und klares Wetter. (c) Et p. 332. pariter ex MAJOLI l. c. hæcce excerptis : In Hispanien, bey der Stadt Beyara zeigt man denen Reisenden einen See, welcher die künftigen Sturmwinde und Regen dergestalt vorher verkündiget, daß sein Wasser durch ein dermassen grosses Getöse und gleichsam brüllend auf etliche 1000. Schritt weit sich hören läßt. Sic quoque hic notari meretur, quando p. 276. *ibid.* sequentia leguntur : In Palæstina unfern der alten Stadt Sichem ist der bekannte Jacobs Brunn, welcher alle 3. Monat das Wasser in mancherley Farben ändert, dann solches bald klar, bald trüb, bald bläulich, roth, grün, und anderer gemischten Farben gefunden wird.

Ab sit autem, solos hosce mirari fontes peregrinos; Voigtlandiam enim nostram qui diligenter perscrutabitur, facili negotio & similem hisce in vicinitate quoque inveniet, scilicet *Thierbachii*, in vico quodam, non procul ab urbe *Schleiz*, fons quidam oritur, cujus aqua 12. vel 16. horis ante inseguturas pluvias lacteum induit colorem, imminenti-bus vero tempestatibus, Iridis mentitur colores; atque hoc præfagium eo minus fallit, quando pisces simul capita in eo attollunt.

Dn.

-
- (a) Vid. Dn. D. KELLNER. Synopsis Ephemer. Natur. Curios.
voc. *Fons*.
(b) In Medull. Mirabil. Natur. p. 257.
(c) Vid. MAJOLI Dies canicul.

Dn. SEYFRIED I. c. ejusmodi phaenomena quidem inter qualitates refert occultas atque præternaturales. Sed meo judicio probabilis variationis hujus in propatulo est causa. Vapores nimirum, ceu Physica nos docet, radiorum Solis ope rarefacti, ac in mediam aëris regionem delati, nubes formant, atque deinceps per pluviam iterum destillant. (d) Cumque per exhalationem terræ circa hunc fontem isti congregati atque invicem uniti fuerint, pluviae materiam utique præbent primam. Suppone igitur, non procul a scaturigine terram quandam albam ac lutosam, vel quascunque alias particulas sulphureas, spirituosas aut vitriolicas, cum vaporibus hisce sese miscentes, (de quibus effectus abunde satis omnino testatur,) tunc harum mutationum facilis statim dabitur ratio. Exhalationes enim terræ pluvias ordinarie præcedunt, hincque aqua fontis coloris sui mutatione tunc præsentiam eorum, atque sic futuram pluviam certissime indicat. Hocque eo magis pisces confirmant capita attollentes, utpote qui mutationem istam facilius, quam nos, sensu percipiunt.

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. JOAN. GODOFREDI BÜCHNERI.

De

Prodigio vulgo credito sanguinis, in Civitate Plauen.

Anno MDCLXXII. sanguis in domo Leonhardi Werckerlini, Civis Plavienfis, ac in platea Judæorum degentis, ex cubiculo scaturire visus est. Johannes

Ætior. Med. P. Vol. VI.

O o

Fride-

(d) Vid. Celebrerr. Dn. WOLFFII *Büchungen der natürlichen Dinge* Cap. V. VI.

Fridericus Braunius igitur, ex ordine Senatorio ibidem, ad testandam rei veritatem vocatus, prope fornacem statim guttulas quasdam minores, roris instar, ex tabulato sudare quasi animadvercit, quæ verò postea magnitudine crescentes auctæ integram tandem constituerunt paludem. Immo quibusdam in locis ex parietibus etiam & sellarum pedibus, baculis item ad purandam lanam idoneis ac penna quadam scriptoria, ex ardesia confecta, eundem profluxisse, Judicii confirmarunt Adfessores, quare linteis non modo variis, sed & papyro illas exceperunt, & verum ac genuinum esse, non sine stupore, observarunt sanguinem, secumque in Curiam, in perpetuam, ad poenitentiam homines revocandi causa, adportarunt memoriam. (a.)

Scholion.

Permulta in hacce relatione mihi non sine causa videntur suspecta & maxime superstitiosa. Cum vero non minima Physices genuinæ hæcce sit utilitas, ut rerum naturalium, quantum fieri potest, investigatione, a superstitione abducamur, aliosque simul ab ea dimoveamus, incongruum haud erit, pauca quædam majoris evidentiae causa hicce subnectere.

1. Per *sanguinis* vulgo sic dicta *prodigia*, accidentia plerumque intelligi, ubi variis in rebus sanguis extraordinarie conspici creditur, notum est, quidquod notissimum. Simples vero, ac rerum naturalium ignari homines id omne, quod rubrum mentitur colorem, sanguinis nomine statim indigitare nimis præcipitanter solent, quamquam præter colorem nil minus cum sanguine commune habeat, (b.)
id

(a) Vid. Theatr. Europ. P. XI. p. 373.

(b) Conf. *Ephem. Academ. Natur. Curiosor. Cent. VIII. App. p. 4.* ubi sistitur Fons, certis horis scæridum & rubicundum liquorem, a vulgo pro sanguine habitum, proferens.

id quod solutione chymica optime probari potest. Hinc ergo patet, effectus hosce causis ut plurimum tribuendos esse naturalibus, adeoque bella, sanguinis profusionem, dysenteriam, ac nescio quid adhuc aliud, ut quidam vane sibi persuadent, neutiquam ominari, siquidem his omnibus eventus prætereaquam sæpius nequaquam respondit. (c.) Constat nempe II.) in terra hinc inde quasdam contineri materias, ad inducendum rubicundum colorem aptas. Cum ergo de novo scaturigo, ejusmodi colorem referens, exoritur, probabile omnino est, aquam ab ista tinctam fuisse, quare etiam rubedo talis plerumque non ita diu durat, donec nimirum materia ista per aquam fuerit soluta atque eluta.

III.) Denique a Physicis variæ adducuntur causæ, prodigia ejusmodi ita dicta sanguinis producere valentes, herbarum nimirum atque arbores in vicinia positæ, radices item, folia, insecta, piscium ovula atque vermes, putrefactione sua aquam tingentes, inprimis vero ferri ac cupri mineræ aut alia terra ferruminosa, ubi nimirum tempestate calida partes istæ ferruminosæ ac cupreæ nitrosis ac vitriolicis attolluntur ebullitionibus, inque aqua coagulantur, atque sic visui tandem se se offerunt. (d.) Hinc pulchre admodum BARTHOLINUS scribit : (e.) *Fervidis astatibus piscina quadam non procul a ferri venis repente rubent, postea cum colorem amittunt, ex hisce vulgus, causarum inscius, multa pro-*
O o 2 *pro-*

(c) vid. *MENCKEN. de Charlatania Erud. p. m. 382.*

(d) vid. *Bresl. Samml. An. 1719. 1720. Schauplatz vieler ungee-
reimten Meynungen P. IV. it. Dn. D. KELLNERI Synopsis Ephemerid. Acad. Nat. Cur. sub tit. Aqua rubicunda facta.*

(e) In *Institut. Phys. de l'Air, Terra ac igne, p. 10.*

prodigiis habet. (f.) Quem vero quæso latet, permulta in ejusmodi casibus quotidie non obviis variis aut ex terrore, aut superstitione ampliari accessionibus, inprimis cum supersticiosi utcumque simplices sint ac maxime creduli, quare etiam mirari haud licet, idem hac vice simul etiam apud nos accidisse. Cæterum hæc animo mihi circa significationem harum rerum sedet sententia: *Habent Moſen & Prophetas, audiunt eos.*

Tandem vero coronidis loco huc adponam, quod in Novellis publicis Dresdæ haud ita pridem de falso jactato tali quoque, his verbis relatum est, prodigio: Am Heil. Christ. Abend ward das Röhr. Wasser in dem Juden Hause auf der Pirnaischen Gasse blutroth gefunden. Der Pöbel, der nicht selten eine Sache vor ein Wunderwerk hält, welche nichts weniger als dasselbe ist, drang mit solchem Ungestüm in das Haus, dieses vermeinte Wunderwerk zu sehen, daß die Wache den Zulauf hemmen mußte. Die ganze Kurzweil war indeß, als man die Sache bey dem Lichte besah, ein Werk des Röhrmeisters, der das Wasser gefärbet, um zu sehen, wie er auf Befragen die Ursach angegeben, wo der Lauf desselben hingienge, welcher Scherz ihm aber vermuthlich einen wohlverdienten Verweis gekostet haben wird.

OBSER-

(f) vid. FRESNEL. Disp. de causis corporum cruentorum. BECMAN. Disp. de prodigiis sanguinis. SCHMIDT. Diss. de prodigiis sanguinis vulgo creditis.

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. JOAN. GODOFREDI BÜCHNERI,

De

Ovo gallinaceo insolitæ figuræ in Voigtlandia excluso.

Anno 1736. Schoeneckii in Voigtlandia gallina quædam ovum exclusit' mire formatum, tuberculis nempe nonnullis in posteriori parte, sculpturæ instar elevatæ, notatum, punctisque rubicundis ornatum, ceu fig. 3. Tab. IV. clarius ostendit.

Scholion.

Notissimum omnino est, ab animalibus irrationabilibus, præsertim vero plumosis, monstra interdum per graviores progenari impressionem, (a.) quorsum inprimis ovum istud pertinet, Cometam in testa repræsentans, quod ideo non leve ad probationem hujus adsertionis adfert pondus, dum præterito sedulo tempore in cælo adparentis Cometæ fuit exclusum. (b.) Addi quoque huic meretur Ovum ecclipsi lunari insignitum (c.) nec non littera M. notatum, (d.) itemque cum imagine serpentis in testa, & alia ova Sole,

(a) vid. VALETINI in Museo Museor. p. 15. *Fortun.* LICETUS. de Monstr. p. 15. it. Miscellan. Nat. Cur. Ann. II. & VI. Observ. 43. & 185.

(b) vid. du BLEGNY in Zodiaco Medico Gallico p. 36. it. D. BRANDER. Diss. de Ovo Cometico.

(c) vid. Dn. D. KELLNER. Synops. Ephem. Natur. Cur. voc. *Ovum*

(d) vid. du BLEGNY l. c.

le, vel etiam figura hepatis Lucii signata, (e.) hincque in eorum classem referre non dubito prænominatum, quamquam erroris hujus tam lucide non pateat causa.

Similiter quoque his accenseri poterit ovum gallinaeum, formam capitis humani referens, (f.) aliudque figuram Lacertæ exhibens, itemque cum duplici cauda. Error autem conformationis hujus posterioris ex eo maxime oriri videbatur, quod Natura albumen in processu peculiari, vitellum vero in alio posuerat, cui difformitati forsitan pressio quædam tunc temporis præcipue ansam dedit, quando gallina tangendo fuit examinata, an ova proxime exclusura sit? Taceo alia ovorum monstrosorum exempla, quorum catalogum congeffit Dn. D. KELLNER l. c. Frater meus germanus, modernus Academ. nostræ Præses, in *Indice universali Annalium med. phys. Vratislaviensium* nec non Dn. D. KUNDMANN in *Rarior. Natur. & art. Act. phys. med. Academ. nostræ Volum. I. Observ. 117. p. 243.* Item Dn. D. BRÜCKMANNI *Epist. Itin. VI.* ubi inprimis repræsentatur ovum a Gallina quadam in Tæxa ad S. Mariæ Stellam in Bavaria partum, in cujus putamine benedicta mater Dei hominum Salvatorem infantem brachio dextro sustinens videnda, insimulque mirandi istius pariter meminit ovi, in quo conspiciebatur acinaces vagina denudatus, crux & virga, ac alterius quoque figurati, cujus apex turritum muliebri ornamentum (vulgo Fontange) & huic incumbentem parvum pusionem exhibet. Atque hinc firmiter omnino exinde tandem concludit: Habent animalia ovipara æque ac vivipara, sui generis phantasiam, & imaginationem; sed omnimode diversam & ab humana plane distinctam, cum hæc

(e) vid. Dn. D. KELLNER *Synops. Ephem. Nat. Cur. voc. Ovum.*

(f) *Ibid.*

hæc sit longe excellentior, multo nobilior, variisque modis præstantior. Generant & pariunt ex hac imaginatione, quando corrupta, aliisque visis objectis tempore coitus & graviditatis imbuta existunt, non secus ac homines, monstra & foetus a suo genere diversos, aberrantes, corruptos, mutilatos, incompletos, aliter ac genus, sexus & propagatio a sua divinitus indita natura postulat, figuratos & formatos.

(*Greiza Varoscorum Esfordiam missæ.*
d. 5. Jul. 1740.)

OBSERVATIO LXXXII.

DN. D. GEORG. HENR. BEHR.

De

Ovo gemello minori in alio majori incluso.

Varia quidem hinc & inde prostant exempla de *Ovis præternaturaliter constitutis*; v. g. de *Ovis monstrosis* apud **GOCKELIUM** in *Consil. Observat. & Curat. Cent. I. Conf. 38* **RIEDLINUM**, in *Lin. Med. Ann. VI. Mens. Jun. Obs. 19. pag. 672. & Annal. med. phys. Viatislaviens. Tentam. XXXV. p. 350.* de *Ovis diversis figuris condecoratis*, in *Ephem. N. C. Dec. I. Ann. IV. pag. 282. & Dec. II. Ann. I. Obs. 16.* **BLEGNV** *Zodiac. Gall. Ann. 1681. Mens. Sept. Obs. 1.* de *Ovo quadrato* in *Ephem. allegatis Dec. III. Ann. IX. Obs. 53.* De *Ovo duplici cortice prædito*, apud **BARTHOLINUM** in *Histor. anatom. rarior. Cent. V. Hist. 65.* De *Ovo cum duplici vitello* in *Eph. N. C. Dec. I. Ann. II. Observ. 241. & Ann. III. Obs. 188.* De *Ovo gemello*, *ibid. Dec. II. Ann. IV. Obs. 115.* De *Ovo in ovo*, apud **BARTHOLINUM** in *Histor. anatom. Cent. IV. Hist. 14. & Cent. V. Histor. 95. ut & in ejus.*

ejusdem *Epistol. Med. Cent. III. Epist. 42. & Cent. IV. Epist. 63.* nec non in *Actis Hafniensibus, Vol. V. Observ. 17. p. m. 72.* item apud *Stalp. van der WIEL, in Observ. rar. Cent. II. Obs. 49. Guil. HARVÆUM, de Generat. Animal. Exercit. XI. p. 86. Francum a Franckenau in Satyr. Med. Sat. IV. pag. 79. Act. Erud. Lipsiens. An. 1713. mens. Octobr. p. 442. & Ann. 1721. Mens. April. p. 150. Annal. med. phys. Wratislau. Tentam. XXI. p. 173. & Tent. XXII. p. 414.* passimque in *Decuriis & Centuriis Ephemer. Academ. nostræ.* Nuspiam vero quidquam adhuc deprehendi de *Ovo gemello, seu duplici, in alio Ovo contento*; quare ante dictis notatu dignis exemplis, præsentem etiam hanc observationem de tali ovo adjicere lubet.

Cum ante aliquot annos Clarissimus Dn. *Joannes Jacobus Witterus, Logices atque Metaphysices apud Argentoratenses Prof. Publ. Ordinarius celeberrimus,* levi quodam morbo tentatus, suasu meo, circa vespèram ovum sordibile adsumere vellet, hincque ancilla ovum recens gallinæ domesticæ adportaret, en! diffractum aliud vitellum quidem naturale cum albumine continebat, sed simul inclusum aliud ovum, firma ac propria testa septum, monstrabat. Hinc modo nominatus vir celeberr. curiositate ductus, totum illud e majiori ambiente ovo eximebat, & sub accuratiori perlustratione deprehendebat, non simplex, sed duplex, seu gemellum id esse; aliud enim minus alteri majiori firmiter erat adcretum, ipsique continuum. Postero deinde die, gemello hoc ovo etiam aperto, superior æque ac inferior ejusdem cavitatis proprio vitello proprioque albumine erat repleta. Hinc in unico hoc ovo tria peculiarissima ac distinctissima vitella & albumina recondita latitabant. Rarissimi hujus ovi testa, unacum multis alijs præternaturalium ovorum generibus, adservatur nunc in instructissima Pinacotheca Generosi ac curiosissimi Dni *Samsonis a Rathsamhausen.*

OBSER-

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. JOAN. GEORG. BEHR.

De

Passione iliaca Clystere tabacino curata.

Vera Praxis medica cum multum incrementi capiat ex Observationibus sæpius reiteratis, atque idcirco experientia non inepte alterum Medicinæ fulcrum nuncupetur, non possum non, quin sequentem hic sistam Casum : Doctissimus atque experientiss. hujus urbis Practicus, & Xenodochii civilis Medicus vicarius Dn. D. *Joan. Christian. Ehrmann*, Fautor, Collega atque amicus, inter paucos charissimus, præterlapso mense Januario a. c. vocabatur ad foeminam quandam, pertinacissima alvi constipatione laborantem. Huic, per tres integras hebdomadas, contra rebellem hunc adfectum varia, eaque convenientissima, præscripsit remedia, tam interna scilicet, quam externa, sed omnia incassum. Nec enim laxantia, nec lubricantia, nec humectantia, nec oleosa, nec nitrosa, nec antispasmodica, nec aperientia, nec salina, nec unguinosa externa, ullum ediderunt effectum, quin potius malum de die in diem majora capiebat incrementa; adeo ut etiam vomitus crebriores jamjam ingruerent. Hinc, ille perterritus, in desperatissimo hoc morbo, ultimum illud, plebi alias admodum terrificum, adhibebat medicamentum, Mercurium scilicet vivum, optime depuratum, ac cum oleo Amygdalarum dulcium remixtum, irritum vero pariter cum effectu, unde ægra pariter ac adstantes, mortem jam fores pulsare, non sine ratione credebant. Tandem laudatus Dn. D. *Ehrmannus* me, ex improvise in platea obviam sibi venientem, super hac, pro deplorata jam habita, ægrota consuluit, cui

Astor, Med., Vol. VI. P p sta-

statim meum, in tali statu jam aliquoties probatum, suasi remedium, nimirum Clyisma illud siccum, e fumo Nicotianæ paratum, cujus mentionem jam feci in *Actorum nostrorum physico-medico. Volum. V. observat. 46. pag. 174.* cujus usu & adplicatione quoque dira hæc iliaca constipatio felicissime referata, ægrotaque ab omnibus fere jam derelicta, pristinae insperataque integritati restituta fuit.

Argentorato Erfordiam missa

d. 13. Jul. 1740.)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn.D.PAUL.GERAR. HENR. MOEHRINGII.

De

Cotula, foliis lanceolato - linearibus pinnatifidis amplexicaulibus.

Quum æstate novissime elapsa iter *Embdam*, Frisæ orientalis metropolin, facerem, uno alterove ab urbe dicta lapide, prope pagos *Bankstede*, *Ochtelbuhr* & *Riepe*, latis cespitibus vias & pascua arenosa subhumida, ubi hieme aquæ dulces, marina permixtæ, stagnarunt, obtegebat flavo colore plantula, quæ examinata certo adparuit **COTULA foliis lanceolato - linearibus amplexicaulibus inferne dentatis**, LINNÆI *Hort. Cliff. p. 417.* ROYEN *Flor. Leyd. Prodr. p. 173.* testibus Africanis in vaporario plantis, quarum semina humanissimus Lugdunensium in Belgio Botanicus, Celeb. ADRIAN. van ROYEN, communicaverat, & subsequente descriptione specifica, invicem nudo ac armato oculo collatis.

Hinc in Europa septentrionali adeo læte crescere, nullum meminisse Botanicum recordor; hinc fere in id senten-

ten-

tentiæ delapsus essem, ut credidissem, latere sub eadem specie *Matricariam maritimam* BAUH. *Pin. p. 134.* demto tantum corollarum radio, nisi amicissimus nuper ALB. HALLERUS, novæ Georgiæ Augustæ decus insigne, suavi, ut solet, calamo me docuisset, se ex *C. Bauhinianis* possidere siccam illam *Matricariam*, a mea descriptione, ipsi transmissa, diversam & genere & specie.

Sufficiat ergo paucis tradenda plantulæ amoenæ descriptio, quæ in flosculis foemineis quædam habebit ab optimo meo LINNÆO non enarrata, & claro ostendet exemplo, quam superflue regionum & loci natalis mentio fiat in nominibus specificis. Conf. LINNÆI *Critic. botan. §. 264. p. 165. sqq.* Disceptandum namque adhuc foret, an Cotulam nostram Europæam, aut Friscam, an vero Africam appellaremus.

En eam:

Planta palmaris, annua, integris plerumque cespitibus coadunata. In vaporario parum altior excrescit. Odor herbæ, & in primis florum debilis matricariæ, aut chamæmeli.

Radix fibrosa, tenuis, lactea.

Caulis nunc simplex, nunc uno altervove ramo donatus, glaber, teres, nunc herbaceus, nunc rufescens, modoque erectus, modo declinatus.

Folia 3. 4. 5. (in vaporario 6. 7. 8.) in caule primario laxo alternoque situ, lanceolato-linearia, pinnatifida, subacuta, glabra, succulenta, amplexicaulia (supremum in caule interdum semiamplexicaule observatur,) inferne nunc dentata, nunc integra. *Caulinum summum* sæpe lineare, integerrimum existit.

Flores solitarii, non radiati, in rami cujuslibet summitate, modo nutantes, modoque erecti.

Calix communis convexus, imbricatus, divisus in viginti circiter partes lariceolatas, obtusas, quarum quinque exteriores, & interioribus fere majores.

COROLL. *Composita*, ut LINNÆUS *gen.* 657. *Femina* in ambitu 18. ad 22. *Propria Hermaphroditis* tubulosa, tubo erecto, in summo ampliato, gibboso; basi parum arctata & insidens germiui, altitudine calicis; *limbo* quadridido, triangulari, acuto, æquali, initio connivente, post reclinato, plano, luteo. *Fæminis* ampullata, oblongo-ovata, compressa, albide herbaceo colore distincta, *pedunculo* proprio filiformi, germen longitudine & altitudine adæquante, insidentia, a calicinis obtecta squamis, extus convexo-incurva, sulcata: intus in medio longitudinaliter elevata: *limbo* bifido, opposito, minimo, erecto, subalato fere, luteo.

STAMINA *Filamenta hermaphroditorum* una cum *antheris*, longitudine tubi, subtilissima; cætera, ut LINNÆUS l. c.

PISTILL. *Hermaphroditis* *Germen* ovatum, levissime tetragonum, utrinque detruncatum, ad latus utrumque angulatum, longitudine corollulæ, infra eandem. *Stilus* parum corollula longior, vel ei æqualis, filiformis. *Stigmata* duo, plano-compressa, utrinque recurva, corollula parum longiora.

Fæminis, ut LINNÆUS l. c. *Germen cylindraceum*, oblongum, utrinque obtusum, pellucidum, magnum, intra corollulam. *Stilus* parum corollula brevior. *Stigmata*, ut in hermaphroditis, at paulo tenuiora.

PERICARPIUM *commune* nullum. *Calix* immutatus, introrsum inflexus, persistens.

Proprium Hermaphroditis nullum.

Fæminis corollula marcescens, persistens.

SEMINA *Hermaphroditis* solitaria, ovato - trigona, utrimque detruncata, angulo interiore parumper absolet.

Femina solitaria, ejusdem fere magnitudinis, ovata, basi obtusa, apice subacuto.

Observ. 1. Examen lente *Muschenbræckiana* tertia aliquoties institutum; comparatis floribus Africanis e vaporario cum iis, quas dicto loco inventas, effossasque domum recentes reportaveram.

2. Vetus planta Europæa, a nullo, quantum memini, observata descriptæ, obscura permansit; donec tandem ex Africano bonæ Spei promontorio adlata, nostrosque in hortos injecta, magnaue cum solertia exculta, nova planta describeretur ab indefesso quondam JAC. BREYNIO, &c.

3. Floret tota æstate & autumno, adeoque florifera & seminifera ab initio Juliiprehenditur.

4. Non immutassẽm *Linneanum* ante memoratum nomen plantæ nostræ specificum, nisi amicus ille integerrimus foliorum inferne semper dentatorum mentionem fecisset, quod non perpetuo obtinere supra docui. Hinc ne tiro, aut novus herbæ spectator erret, specificam ac perpetuam differentiam in nomine meo, tituli loco posito, retinui.

OBSERVATIO LXXXV.

DN. D. PAULI GERAR. HENR. MOEHRINGII,

De

Valerianis cornucopioidibus vulgo dictis.

α. *Valerianella cornucopioides Mauritanica*, flore purpureo longiore. *Walth. Hort. 2. 169. conf. Barrel. icon.*

β. *Valeriana* foliis ovatis sessilibus, floribus diandris rin-

P p 3

gen.

gentibus. *Linn. Hort. Cliff. 15. Virid. Cliff. 4. Royen. Flor. Leyd. Prodr. 235.*

Utraque planta annua, altitudine, foliis, caule, ramis, pedunculis squamatis, &c. sibi similis; in his præcipue differens:

COROLL. *α. Tubus* longissimus, cylindraceus, tertiam partem longior tubo floris *β*; quater vel quinque squamas calicinas exsuperans.

β. Tubus longus conico-cylindroides, tertiam partem brevior tubo floris *α*; squamis calicinis longitudine æqualis, aut raro iisdem duplo longior.

α. Labium inferius superiori duplo longius, inæquale, lacinia infima longiore, lateralibus aliis deorsum deflexis. *Labium superius* subtiliter ciliatum.

β. Labium inferius superiori æqualis longitudinis, vix longius, lacinia infima itidem longiore, aliis lateralibus negligenter declinatis. *Labium superius* margine glabro gaudet.

PISTILL. *α. Stylus* trifidus, staminibus longior tandem evadit.

β. Stylus trifidus, staminibus brevior, tandem æqualis.

Differentia a proportionem desumpta, innuit diversas species. Ergo vocabitur:

α. VALERIANA foliis ovatis sessilibus, floribus diandris ringentibus: tubo squamas calicinas multoties exsuperante.

β. VALERIANA foliis ovatis sessilibus, floribus diandris ringentibus; tubo squamas calicinas parum exsuperante.

Utra-

Utraque floret Julio & Augusto, semen perficit Augusto & Septembri.

(*Fevera Frisiorum Erfordiam missa
d. 13. Jul. 1740.*)

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Dens Apri miræ formæ & magnitudinis.

Ad Serenissimum Landgravium Hassiacum, Principem gratiofo humanitatis adfectu nulli secundum, Rotenburgum haud ita pridem vocatus, vir nobili genere natus, inter alios me in consilium adhibuit. Venatores apris insidiantes magnum occiderant, cujus solum caput 39. lb. civil. æquabat. Ille, quem innui, quique primo loco venatui ibi loci præerat, dum sermo esset de apri dicti magnitudine, protulit dentem alius cujusdam apri, per quindecim, & quod excurrit, annos, studiose adliervatum, miræ formæ & magnitudinis. Prioris illius bestię maximus dens, quantumvis trium annorum illa fuerit, (*ein dreijähriger Keiler*) huic magnitudinis ratione habita, non erat æquiparandus. Formam miram, ab omnibus & bene multis, aprinis dentibus a me visis prorsus differentem, cum genuina magnitudine, rudi penicillo adumbravi, chartæ dente imposito, quam hic saltem dimidiatam, ob spatii defectum, *Tab. IV. Fig. 2.* sisto. Dens inferiori maxillæ insertus, structura incurva superiori parte, ipsam maxillam superiorem ita attigit, ut quoties aper maxillas clauderet, toties comedens cutem feriret, & ita secum quasi perpetuum bellum gereret, quod tum jucundo spectaculo visum fuit.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Candela cerea, vesicalis Ischuriæ¹ remedium.

Vir primarius, a teneris militiæ deditus, corripitur Luxenburgi adfectibus pulmonalibus. Medicus loci satis exercitatus, qui & huic & alii militari viro, morbo pulmonali non minus adfecto, a consiliis medicis erat, & huic & illi loci mutationem imperat, adjiciens, nisi huic monito morem gererent, prognosi facta, intra breve tempus vitam cum morte commutatuos esse. Alter ex illis se huic ad me deferri curat, quod, ceu dein adveniens adseverabat, certior factus esset, me cuidam fuisse auxilio, qui cum summa hæmoptysi, varias particulas pulmonales, quarum una alteraque aquæ imposita, ex more, nataisset, rejecisset id quod ita se habebat. Alter se committit curæ Medici, ut ipse volebat, nominatissimi, mihi ignoti, civitatis abhinc longissimæ sitæ. Dum omnia ex voto heic loci succedunt, per litteras, meus ille accipit, hunc ex Phthisi diem obiisse supremum. Ego ægrum meum bono animo esse jubeo, tristi hoc nuntio turbatum. Dum interea temporis semel atque iterum quæro, cur illos tam serio ablegaverit Medicus Luxenburgicus; ille mihi semper responsi loco dedit, aërem ibi esse nimis subtilem, & hinc Medicos illius loci, experientia edoctos, constanter adseverare, neminem morbo pulmonali, inprimis phthisico, correptum, ibi loci curari posse. An illa aëris vel subtilitas, vel alia singularis dispositio, loco in editis sito, vel exhalationibus pulmonibus forte nocivis, vel aliis causis sit adscribenda, meum non est disquirere. Certe fumum lithanthracum

cum, tetro sulphureo odore hypocausta hominum infimæ plebis, ob fornacum conditionem, ut omnes plateas tempore frigido, in civitate patria Hattinga, inficientem, & inspiratum esse in causa, quod pulmoniaci morbi, ut ibi sunt frequentiores, ita ad Phthisin dispositi, vel ea correpti, rarius & difficilius, vel prorsus non, curationem admittant, adserere nullus dubito, & rationis & experientiæ filo ductus, dum ibi praxi vacarem. Sed redeo unde digressus sum: Dum meus ille, ceu innui, per multarum septimanarum spatium, sic satis bene se habet, quum

- - vix clarum mane fenestras

intrat, & angustas diducit lumine rimas

me convenit, tremens, & sudore fere diffluens. Quid causæ & morbi esset, quærenti mihi, se vesperi præcedente plus solito bibisse, nihil urinæ autem excrevisse, nec vel guttulam excernere posse, respondet, vesica valde distenta. Quæro ulterius, an hoc malo? an calculo ante laboraverit? Ille negat. Præscribo diuretica, vesicæ adplicari jubeo cataplasmata, & nihil non molior, at prorsus incassum, siquidem nec guttula urinæ prodibat. Nullum remediorum effectum videns, quod ille se propediem moriturum, cætera sanum, doleret, nisi sero urinoso exitus pateat, catheteris usum proposui. Ille se nec posse, nec velle in usum trahere remedium, quod visu, & auribus ipse perceperit, in viris se ipso longe robustioribus, dolorosissimum esse, constanter adfirmat. Ego vero nihilo minus, quod Chirurgorum nemo heic loci cathetere instructus esset, celeri equo nuntium iter aliorum ingredi jubeo, ubi degit Chirurgus, hujus operationis satis delicatæ gnarus. Cum vero dictus ille nuntius vix se dedisset in viam, æger se non visurum Chirurgum, quod imminere mortem sentiat, edicit. Hinc succedaneum catheteris menti succurrit, candela nempe cerea. Hac a Chirurgo stanti, me non præsen-

Med. Vol. VI.

Qq

te,

te, applicata, una tantum alterave urinæ guttula prodit. Rediens, ac videns, tremorem artuum, ad convulsiones ferre auctum, & totum corpus sudoris imbre velut inundatum, ultima veritus, capiti pulvinaria subtrahi curo, & magnam illorum copiam, natibus ita supponi, ut iis valde elevatis, & capite, quantum fieri poterat, declinato, æger decumberet. Tum uxori demonstro, quod cum catheter virili sexui inserviens, sit instrumentum, altera parte recurvum, candelam ceream lente quidem applicandam, non autem desistendum esse, si forte quid in via impedimento esse videretur, ut factum memini, sed lenta ratione continuandum, sic fore, ut cera in itinere incurvata debitum in locum penetret. Hoc cum factum fuisset, retracta cerea candela, magna copia magnoque impetu prorupit latex urinosus, tanto cum ægri gaudio, ut se alium diceret hominem, & vel in cælum delatum crederet. Eundem, quem dixi, situm, per aliquot dies servandum commenda- vi, eandemque operationem, si forsitan sibi necessitatem impositam videret, repetendam id quod etiam illi proficuum fuit. Primis namque diebus, stanti urina non abiit, illico tamen, dicta ratione denuo decumbenti, sine ulla applicatione candelæ cereæ. Data sunt dein vulgaria tantum, infusum nempe theeforme, ex Rad. Alth. Liquir. Herb. Veronic. Malv. Flor. Chamomill. aliisque cum Lap. Cancr. sub quorum usu urina nihil, quam pituitosa multa, oculis obtulit. Paucis diebus dehinc elapsis, & stante & decumbente ægro urina excernebatur sine ullo impedimento. Interfuit ex eo tempore per biennium expeditioni Hungaricæ, quæ tantum hominum, etiam robustorum, numerum letho dedit, illo, seu nuperrime ad me delatum est, se optime habente, ita, ut nec pectoris, nec urinæ malum, unquam per id tempus passus sit. Ex his interim videre est, quantum rei momentum attulerit decubitus. Chirurgus namque, qui stanti catheterem cereum

applicaverat; id non ex voto, ceu dictum, peregit. Usus is erat præterea candela cerea tenuiori quidem, at vulgari ibique venali, quæ in ætate seniore, ubi ductus urethræ angustior fieri adsuevit, crassior erat, quam ut commode applicari potuisset. Hinc commendavi & substitui multum tenuiorem, heic loci vix habendam. Ceterum meminisse juvat, quondam catheterem argenteum, ex more, a rei perito, at multo cum clamore ægri & incassum applicatum fuisse. Sectio anatomica administrata edocuit, in causa fuisse vesiculas seminales & prostatas ulceratas ac tumefactas; viis proinde ita angustatis catheter per vesicæ collum penetrare non potit. In tali causa, vel casu inflammatorio, nollem candelam ceream, minus quantumvis dolentem si quis catheterem artificalem spectet, fortiori manu, sed ex arte, alia adhiberi.

(*Fritzlaria Erfordiam misse*

d. 20. Jul. 1740.)

OBSERVATIO LXXXVIII.

DN. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIESSERI.

**Concrementum carnosum, uteri orificium
externum claudens, menstruique sanguinis
transitum & matrimonialem con-
gressum impediens.**

Puella viri honesti J. K. cauponis, in vico Dänischha-
gen, Kilja nostra duo circiter milliaria distante, mox a
primis pubertatis unguiculis, de gravissima anxietate
præcordiali, crurum ac artuum dolore conqueritur tensivo,
cui demum dorsi ac infimi ventris adfociantur cruciatus.

Qq 2

Optimi

Optimi parentes de filiolarum solliciti salute imminensque arguentes lunare debitum, crocata, myrrhata, & nescio quæ alia hujus commatis largiter, studio tamen porrigunt inani. Ad ætatem dein accedente paulo provec-tiorem, cum adpetitus deperditione, pulsu debili ac notabili virium lapsu, omnia symptomata ingravescent magis atque sæviunt vehementius, corporisque totius habitus in pallorem & livorem mutatus. In hypogastrio tumor, pugni superans magnitudinem, ac interdum evanes-cens pariter, cum sensu ponderis huc vel illuc se se provolvantis, percipitur. Parentes hujus rei pertæsi curisque vehementer acti, medicam petunt opem. Symptoma-urgentia unanimi fere Medicorum consensu præternaturali adscribuntur mensium emanationi. Hac igitur ducti sententia, ut emmenagogorum, multitudine malum abigerent vires huc vertunt omnes, vano tamen conamine, & nihil nisi propriam causæ adducunt ignorantiam. Medicis itaque ac medicastris frustra plane & in cassum laborantibus res unice, eventu haud infelici, committitur fato: mox enim a medicamentorum abstinens farragine, non parum perferentia levaminis, ac tormentorum absque ferocia jam multo transsegit annos, superstite tamen manente tumore illo in-regione hypogastrica, sensum ponderis comitem habente. Annum cum jam attigerit vigesimum quartum, parentes, filia sanitatem thalami foedere optime recuperandam opinantes, tori deligere constituunt socium. Adinvenerunt, quod desideravere, hominem videlicet, qui filiam thalami sumeret consortem; ast cheu! filia inaptitudinem ad socialia lecti jura simul ac latentem hæcenus mensium emanationis rationem, ipsi sponso reclusam, non sine animi intelligunt moerore. Meum petitur consilium, &, quid factu opus sit, quaeritur. Obicem nimirum, ut paucis me expediam, uteri orificio externo moles posuerat carnea, sex-

sextantem fere crassitie adæquans, & non nisi lotium guttatim transmittens. Me igitur suasore ac duce manualis admittitur operatio, nec possum quin laudibus hic extollam dexteritatem *J. Milleri*, viri in operationibus chirurgicis omnino expertissimi. Medio namque discisso hoc corpore carnosum, simul pariter plus libr. IV. sanguinis promanabat crassi, ac ægre olentis. Chirurgus vulnus rite curavit, & adstrictæ, cunctis mox evanescentibus symptomatibus, ac mensibus omni lunari tempore debite fluentibus, jam in præsentî integra constat valetudo. Malum sine dubio fuit nativum; optimi enim parentes rimam magnam, ac labia videntes bene conformata, monstri hoc subesse minime fuerunt rati. Proinde ætate provectioni sanguis menstruus, per haud exiguum temporis spatium circa uterum congestus, tumorem in hypogastrio & pariter sensum excitavit ponderis quaquaversum labentis.

Tanti interest, quæstiones circa uteri & mensium incommoda institui. Equidem mulierculæ rubore subrustico suffusæ, propriamque mollitiem pudori sibi ducites, minime volunt interrogari, sed vel celant, vel alium potius fingunt morbum: ita & ipsi Medici, sciscitari, quid patiantur, grave sæpius opinantur crimen. Pendet tamen ab interrogatione Medici, & ipsius morbi & partis adfectæ salutaris cognitio: immo adfectiones dantur multæ, quæ non nisi prolixioribus quæstionibus possunt investigari, nec viarum ambage decipimur, ubi & hanc nostram talium comprehendimus numero. Puella enim ipsa confitens, hujus rei penitus fuit ignara, & quatenus Medici haud percontati illam, morbi indolem, immo causam latentem, minime potuit eam detegere.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIESSERI.

Tumor abdominis insignis, copiosa hydatidum exsultatione ex Utero curatus.

Firmis argumentis quam valeat dexterrimi istius quondam Lipsiensium Medici, Dn. D. NABOTH, de Ovario duplici opinio, modo illos inter constat, qui non præjudiciis obcæcari, sed ad veritatis amussim singula adamant perquirere. Laudatus auctor in Dissert. de *Sterilitate*, de novo ovario publice jactitans, dotesque ostentans suas, eruditos inter quantas pariter excitaverit rixas, neminem fore, quem fugiat, certe confiteor. Et quamquam sententiæ ejus suffragari quidam videntur, conf. ETTNÜLLER *Epist. probl. de novo ovario 1715.* ad Dn. RUYSCHIIUM data, item HENRICI Dissert. de *Vesiculis seminalibus*; tamen non pauci dantur, qui huic dirimendæ liti haud vano insudavere conamine. Hoc alios inter contra KERKRINGIUM inficiatus ELSHOLTZ, & celeberrimus Dn. LISCHWIZIUS, decus certe Academiæ nostræ Kiloniensis, in Dissert. de *ortu & propagatione hominis*, contra Nabothum insurrexit, atque ex re ipsa argumenta ejus solida refellit. Corpora sic ita Nabothi, tantorum juxta virorum placitum, non vera ova, sed hydatides, id est, vesiculæ aquosæ sunt, genuinorum Ovulorum species mentientes, hydropicis familiares, in hepate, ovario, utero aliisque visceribus reperiundæ. Ejusmodi vesiculæ, quæ procul dubio circumvenere NABOTHUM, utero observantur adnatæ a BLEGNY *Zod. Gall. 1682.* item a PECHLINO *Lib. I. obs. 19.* Placentæ uterinæ in hydatides degenerationem notat RUYSCHIIUS *observ. 33.* Reliquorum infimi ventris viscerum hydatides, itemque hyda-

ad Observat. LXXXIX

pag 311

hydatidum ortum & species vid. in Act. Erudit. Lips. 1708. M. Jul. p. 311. 312. ann. 1725. M. Jul. p. 269. Sic etiam in *Annalibus med. phys. Wratislau. Tentam. XXIX. 214.* partus describitur hydaticus, cui & alium subjungo hic Kiliae in vetula nuperrime deprehensum, qui in sequentibus consistit: Vetula quaedam septuaginta circiter annorum, in Xenodochio nostro sancti Georgii degens, multosque per annos ventrem gerens tumidum atque hydropis metu perculsa, jam varia frustra Medicorum petivit consilia, quos inter nescio quæ hydragoga eidem haud ita pridem porrexerat Dn. D. *Franck*, Utinensis Archiater Ducalis longe meritissimus, unde non absque eximio ægrotantis levamine, hydatidum emittitur partus. Septimanas perdurabat excretio variae magnitudinis vesicularum, *Tab. V. fig. 1. 2. 3.* delineatarum, excretio; atque plus centum depositis talibus corporibus hydaticeis formam ovorum inanium, (quæ vulgo *Wind-Eier* dicuntur,) exacte referentibus, omnis evanuit tumor, & afflicta, studio atque consilio laudati Medici, pristinae restituta est sanitati. Non reconvaleuit modo, sed per triennium quoque, vix recrudescente pristino malo, vitam protraxit suam. Doleo vero, immo doleo graviter, quod post obitum ejus cadaveris recusaverint sectionem. Uteri enim explosa conditio, hydatidum historiae haud parum adfundere potuisset lucis.

Explicatio Figurarum.

Tab. V. Fig. 1. Hydatides sistit majores.

Fig. 2. — — — minores.

Fig. 3. — — — mediæ formæ.

a. a. a. n. & c. Membranularum repræsentat particulas.

OBSER.

OBSERVATIO XC.

Dn. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIESSERI.

Angina ex levi processuum cartilaginis scutiformis dimotione oborta, repositione digitis facta feliciter curata.

Si quæ dantur corporis adfectiones, tactu, id est sola manus adprehensione sanandæ, illas inter Anginam quoque referendam esse, exemplum quoddam suadet fallere nescium. Vir quadragenarius, vegetus atque de reliquo medicis non egens herbis, per triennium gravi faucium inflammatione cum partium vicinarum tumore infestatur frequenter. Optima etiam si semper adhibita fuerint remedia, nequaquam tamen prohiberi potuit, quo minus sese adsociaverit inflammatoria febris, mortis aliquo modo comminans inclementiam. Afflictus varia non ita pridem hæmorrhoidum perpassus erat molimina; hinc Medicus talia in ipsis faucium confiniis arguens, pro hæmorrhoidum reperatione instituit medelam. Plurima tamen frustra tentantur, atque morbi sævities medicando non potest demulceri. Afflictus demum præter opinionem pristina restitutus sanitati, & biennium jam sospes atque ab aliis morbonæ injuriis immunis degens, malum se plus vice simplici sola manus adprehensione profligasse declarat. Ruborem atque faucium dolorem persentiscens, intolerantia magis quam consilio, digitis quaquaversum dimovisse laryngis caput, atque ita mox sublequente aliquali strepitus perceptione, omnem penitus abactam fuisse faucium obfectionem, mihi in hujus rei conditionem intimius paululum inquirenti retulit valde exhilaratus. Hicce noster ægrotus jam ad hunc usque diem tali sæpius tentatus morbo; nimium ta-

men

men hac sua autocratia confusus, vix unquam medicam admittit opem. Sic morbi hac medela in aliis, a me ipso aliquoties pertentata feliciter, non illum solum non longe a vero abesse reperi, sed relatu quoque non omnino indignam judicavi. Multum tamen erraret devius, qui medendi hanc methodum universalem censere, & ad illam in aginodis adfectibus, a sero præcipue, vel sanguine restagnante originem trahentibus, velit sumere perfugium, procul enim dubio, quod ad præsentem & alios attinet adfectos, in quibus tale hætenus cepimus experimentum a citata & inæquali cervicis in sua terga retorsione, ac hinc inde facta levi processuum scutiformis cartilaginis dimotione, gutturis tumorem & doloris sensum habens comitem, suborta est inflammatio, palam hoc ostendente strepitus perceptione post repositionem digitis factam simul ac mox omnia cum evanuerint symptomata.

*(Kilonio Holstatorum Erfordiam missa
d. 10. Aug. 1740.)*

OBSERVATIO XCI.

DN. D. JOAN. HARTMANNI DEGNERI.

De

**Hydrophobia, ex morfu canis irati, non
rabidi nata, lethali.**

Hydrophobia, morsum canis, felis, lupi, hominis, &c. rabidi vulgo insequens, sicuti acutissimus, atrocissimus, & tam quoad causas, quam effectus physicos, abstrusissimus inter Medicos habetur morbus; ita etiam per Dei clementium sane rarissimus, in comparatione cæterorum, observatur adfectus. Licet enim haud plane infrequenter inter homines inveniantur ab animalibus rabidis

Ann. Medic. Vol. VI.

R r

demor-

OBSERVATIO XC.

Dn. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIESSERI.

Angina ex levi processuum cartilaginis scutiformis dimotione oborta, repositione digitis facta feliciter curata.

Si quæ dantur corporis adfectiones, tactu, id est sola manus adprehensione sanandæ, illas inter Anginam quoque referendam esse, exemplum quoddam suadet fallere nescium. Vir quadragenarius, vegetus atque de reliquo medicis non egens herbis, per triennium gravi faucium inflammatione cum partium vicinarum tumore infestatur frequenter. Optima etiam si semper adhibita fuerint remedia, nequaquam tamen prohiberi potuit, quo minus sese associaverit inflammatoria febris, mortis aliquo modo comminans inclementiam. Afflictus varia non ita pridem hæmorrhoidum perpeffus erat molimina; hinc Medicus talia in ipsis faucium confiriis arguens, pro hæmorrhoidum reseratione instituit medelam. Plurima tamen frustra tentantur, atque morbi sævities medicando non potest demulceri. Afflictus demum præter opinionem pristina restitutus sanitati, & biennium jam sospes atque ab aliis morbonæ injuriis immunis degens, malum se plus vice simplici sola manus adprehensione profligasse declarat. Ruborem atque faucium dolorem persentiscens, intolerantia magis quam consilio, digitis quaquaversum dimovisse laryngis caput, atque ita mox subsequente aliquali strepitus perceptione, omnem penitus abactam fuisse faucium obsessionem, mihi in hujus rei conditionem intimius paululum inquirenti retulit valde exhilaratus. Hicce noster ægrotus jam adhuc usque diem tali sæpius tentatus morbo; nimium tamen

men hac sua autocratia confusus, vix unquam medicam admittit opem. Sic morbi hac medela in aliis, a me ipso aliquoties pertentata feliciter, non illum solum non longe a vero abesse reperi, sed relatu quoque non omnino indignam judicavi. Multum tamen erraret devius, qui medendi hanc methodum universalem censere, & ad illam in aginodis affectibus, a sero præcipue, vel sanguine restagnante originem trahentibus, velit sumere perfugium, procul enim dubio, quod ad præsentem & alios attinet adflitos, in quibus tale hætenus cepimus experimentum a citata & inæquali cervicis in sua terga retorsione, ac hinc inde facta levi processuum scutiformis cartilaginis dimotione, gutturis tumorem & doloris sensum habens comitem, suborta est inflammatio, palam hoc ostendente strepitus perceptione post repositionem digitis factam simul ac mox omnia cum evanuerint symptomata.

(*Kilonio Holsatorum Erfordiam missa*
d. 10. Aug. 1740.)

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. JOAN. HARTMANNI DEGNERI.

De

Hydrophobia, ex morfu canis irati, non rabidi nata, lethali.

Hydrophobia, morsum canis, felis, lupi, hominis, &c. rabidi vulgo insequens, sicuti acutissimus, atrocissimus, & tam quoad causas, quam effectus physicos, abstrusissimus inter Medicos habetur morbus; ita etiam per Dei clementium sane rarissimus, in comparatione cæterorum, observatur adfectus. Licet enim haud plane infrequenter inter homines inveniantur ab animalibus rabidis

Ann. Medic. Vol. VI. Rr demor-

demorſi, multi tamen in integrum reſtituuntur, nulla relictâ noxa. Si vero eorum, qui ab animali rabido hydrophobi facti ſunt, rariora occurrunt exempla, omnium ſane ſunt rariffima eorum, qui a beſtia non rabida malum hoc lethale contraxerunt, quale in viro noſtræ civitatis contigiffe, relatio ſequens docebit.

Anno nimirum 1737. duodevegeſimo Junii circa vesperam ad me accedit ſutor quidam cui res anguſta domi erat, nomine *Jacobus Otten*, cum glorie ſua ipſum comitante. Homo hic natus erat annos circiter 40. temperamentum cholericum - melancholicum, habitus corporis ſicci, robuſti. Is querebatur, ſe hoc ipſo mane, cum in foro piſcatatorio eſſet emendorum piſcium cauſa inopinato correptum fuiſſe adfectu quodam inſolito, ſibiſque ignoto, nimirum ſe, cum optime valere ſibi videretur, ſubito correptum eſſe horrore corporis quaſi febrili, ex quo totus contremuerit, hinc ſe cauponam proximam intrâſſe, cereviſiæ poculum potandi gratia, quo hanc depelleret moleſtiam; cum vero vitrum ori admove-re vellet, ita attonitum ſe fuiſſe, ut manus tremen-tes & fere convuſas non auderet propius admove-re, ſibiſque viſum eſſe, ac ſi quis vitrum retineret, aut potius vi a ſe removeret. Exinde etiamnum ſe tanta potulentorum, ut & eſculentorum hauriendorum impotentia laborare, ut præ nauſea nihil quidquam deglutire poſſit, quantumcunque etiam conatu id facere niteretur. Cæterum ſe ſibi ſatis ſanum videri, nec ullum aliud malum ſentire atque id ſolum optare, ut aliquid potus aut cibi aſſumere valeret. Phænomenon hoc ſingulare ipſe ego miratus, ſtatim tamen anguem ſub herba, ut loquuntur, latere ſuſpectatus ſum; ne tamen ægro terrorem incuterem, per multas ambages & quæſtiones remotiores in rei cauſam inquiſivi. Cum vero ſe ſibi nullius cauſæ conſcium eſſe conſtanter adſeveraret, tandem interrogavi, num nam fortasſe cum

homi-

homine quodam pugnaſſet, aut a beſtia quadam, e. g. bo-
ve, ſele, cane, vulneratus eſſet ? Ad quæ cum primum
iterum negative reſponderet, glos ejus adſtans alta voce
exclamabat : Hac tua, Domine, quæſtione corpus meum
gelida perfunditur aqua, ſororius enim meus utique elap-
ſi aliquot hebdomadibus a cane ſuo demorſus eſt. Hoc dicto
ager reſpondit : Hoc quidem verum eſſe, ſed id jam pri-
dem factum, ſequæ nihil mali inde paſſum eſſe, vulneribus,
quæ monſtrabat, rite clauſis. Hiſtoriam itaque facti, me-
rubente, ſequenti modo expoſuit : Magni ſemper cum fe-
cerit canes & gallinas, accidiſſe, ut ante ſex hebdomadas,
ſeptimo nimirum Maji, canis ſuus morſu necaret gallinam,
ſibi inprimis in delitiis habitam, eaque propter ipſe ea de re
vehementer iratus, canem manu prehenſum fuſtibus atro-
citer & ad necem fere uſque percuteret. Tum vero ca-
nem, quem jam pro mortuo habuerit, inopinato brachium
ſibi dextrum dentibus adprehendiſſe, eique, fortillime con-
tracto ore, adeo tenaciter adhæſiſſe, ut vix avelli potuerit.
Hoc morſu tria ſibi inſicta fuiſſe vulnera, in ea regione, ubi
pulus explorari ſolet, ſed illa impositis extemplo pilis e ca-
ne avulſis, ad ſutendam gravem, quam paſſus eſſet, hæ-
morrhagiam, obturata, deinde ſpiritu frumenti elota adſi-
ni ſuo, hujus civitatis carnifici, tractanda commiſiſſe, qui &
intra breve temporis ſpatium illa consolidaverit, recte clau-
ſis adhucdum plagis, ſequæ nihil ſiniſtri inde experto &
cane etiamnum bene valente.

His auditis de mali natura nullus amplius dubitans
ſtatim venæſectionem largam in brachio vulnerato admini-
ſtrandam præcipio, partim ut orgaſmus ſanguinis qua-
dantenus reprimi, aut faucium conſtrictio, ſi adſit, nonnihil
relaxari poſſet, partim etiam, ut ſatiſfieret opinioni vulgi,
omiffioni illius plerumque mortis cauſam tribuentis. Dein
 potionem ex Scarabæis, melle conditis, hauriendam præ-

Rr 2

ſcripſi.

scripsi. At patiens domum reversus, atque impossibilitatem ut hoc vocabulo utar, quidquam deglutendi magis magisque sentiens, certo sibi pereundum esse jam statuit, & quædam de liberorum suorum cura ordinavit.

Insequenti mane cum ægrum inviserem, malum valde exacerbatum vidi, de magnis enim nunc angustiis præcordiorum conquerebatur; vultus erat torvus, anxius, pulsus durus, celer, non tamen eo gradu, quo in febribus acutis, ardentibus, esse solet: lingua & fauces aridæ, siccæ, adparebant, nihil tamen tumidi, inflammati, anginosi in iis conspiciendum erat. Urina rubra, crassa, lixivii instar. Liquida, quæ pridie adhuc adspicere poterat, averfatione nunc extrema horrebat, adeo, ut ex solo eorum adspectu inhorresceret, contremisceret, & miris gestibus clamitaret, se illa præ summo animi dolore ne quidem adspicere, multo minus adsumere valere. Cæterum nullus in ægro furor, mens utcunque sana videbatur, miseramque suam conditionem ipse æger lacrymis deplorabat, nemini quidquam mali inferens. In tristi hoc statu & deficiente jam spe quidquam remediorum sub quacunque forma propinandi, ad externa, vel si mavis, ad extrema confugiendum erat. Hinc ægrum ligatum aqua frigida perfundendum curavi, Id quod tamen horribili cum clamore & summis precibus declinare studuit, adfirmans, malle se mori, nullum enim suppliciorum genus atrocius sibi videri, mihi que speciatim, vitrum aquæ in faciem ejus effundenti, regessit: O vellem potius, Domine, gladio tuo cor meum perforares, quam tantopere me miserum torqueri patereris, decem enim gladii, per intima viscera adacti, tantos mihi dolores & cruciatus creare non possunt, ac solus hujus aquæ sensus & adspectus. Hinc ab adstantibus enixe petiit, ut modo quis ipsius misertus, eum occidere velit, gratias se illi

illi relaturum esse; qui hac miseria eum liberaturus esset, seque nihil magis, quam mortem citissimam expetere.

In hac calamitate, quæ sane hominî durissimo lacrymas exprimere potuisset, nisi consilium servandi ægrum prævaluisset, accidit phænomenon sane maxime mirandum & memorabile; nimirum vulnera a cane inflicta, & jam diu plenarie consolidata, obducta scilicet cicatrice, nulloque inflammationis, doloris, aut molestiæ signo relicto, sicuti hoc in aliis casibus morbum præcessisse scriptores observarunt, jam sua sponte recruduerunt, multumque sanguinis fuderunt, adeo, ut arcessito Chirurgo ad sistendam hæmorrhagiam, deligari debuerint.

Morbo singulis momentis porro invalescente, ægrum jam ligatum, sub vesperam ad flumen duci, & in illud proijci suasi. Sub primum aquæ adspectum anxie se torsit, ulteriusque progredi recusavit, ut manibus portari debuerit, flumini vero adpropinquans sponte intravit, sperans se suffocatum iri. Egressus deinde e flumine aquam sine ullo incommodo hausit, paulo vero post, oblata iterum aqua, illam respuit, post habitis persuasionibus quibuscunque. Domum reverso ut ad adsumendam potionem pridie præscriptam disponderetur, omnibus adlaboravimus viribus, sed frustra, semper enim summam animi aversionem & dolorem prætexebat: Tandem ipse proponit, se, si ipsi dare vellem pharmacum, quo citius interiret, ultinia esse conmissurum, quo ingereret, modo finis imponeretur miseriæ ipsius. Annui quidem dicto, sed joco, statimque potionem e Scarabæis factam, de qua nihil adhuc adsumerat, tradidi, quam etiam sub anxiiis totius corporis tremoribus quasi convulsivus avidè hauriens, pronus in lectum prolapsus est, ac mirum in modum se volutavit. Tandem ad se rediens, DEO gratias egit, quod nunc, ut opinabatur, brevi moriturus esset. Interea per totam noctem miserrime angeba-

tur, vinctisque clam solutis, custodibus suis se subducere tentabat, duosque milites defultorios (*Dragoner*) jussu Magistratus illum custodientes, in terram coniectos vicisset, nisi his alii auxilio adcurrissent, impedivissentque, ne aufugeret, aut sibi ipse forsan manus inferret. Tandem miserando hoc statu eadem adhuc nocte, seu potius horis matutinis vigesimo Junii placide & cum adstantibus ratiocinans, morbo hoc extinctus est, altero ab invasione mali die nondum plane elapso.

Hoc facto vestes, lectus, omniaque utensilia, quæ saliva ægri conspurcata esse suspicabamur, auctoritate Magistratus igne cremata sunt. Insuper etiam canis, tragœdiæ auctor morti traditus a lictoribus occisus est.

Scholion.

Ut morbum hunc ejusque indolem paulo accuratius cognoscemus, placet recensitæ huic ejusdem historiæ sequentia elucidationis gratia subnectere. Est nimirum Hydrophobia species quædam Maniæ, seu delirii melancholici, acuti, omnium liquidorum averfationem summam, corporisque humani destructionem promptissimam inferens; estque morbus utplurimum symptomaticus, ex morfu animalis, e. g. canis, felis, lupi rabidi, eique analogo contagio ortus & propagatus. Sunt, qui illam Cynanches speciem esse autumant, sed differunt quam maxime inter se hi adfectus. Nam in Cynanche adest inflammatoria faucium constrictio anginosa, quæ potulentorum deglutitionem impedit, ita, ut eadem vel ad nares regurgitent, vel ægri suffocationis periculo inde exponantur, quare etiam isti ut anginosi & suffocati plerumque moriuntur, nulla tamen adest liquidorum averfatio aut odium. In Hydrophobia autem, quamvis faucium siccitas, vel si mavis, constrictio præsens, adsit, ea tamen non est istius conditionis, ac si

præ

præ metu ſuffocationis deglutire non poſſint ægri, ſunt enim momenta, ubi ſine incommodo, vel potius ſine ſaſtidio deglutiant, ut in noſtro vidimus ſubjecto ; ſed adeſt inprimis phantaſiæ in opinione circa liquida læſio adeo peculiaris & ſpecifica, ut ad ipſum adſpectum, aut nominis etiam mentionem quaſi convulſi & epileptici evadant ; hæcque animi averſio & nausea gravis, horrifica, dolorifica, tremebunda, convulſiva Hydrophobiæ veræ ſignum eſt pathognomonicum, totiusque ſcenæ maximum malum, eo quod omne artis & remediorum eludit auxilium ; hinc & omnes hoc morbo adfecti, nullo excepto, pereunt, non ut anginoſi, ſuffocati, anxii, ſed tranquille fatiſ & ſine ſtrepitu, manifeſto indicio, quod faucium ſiccitas & conſtrictio, non ut cauſa, ſed ut effectus morbi, a liquidorum defectu potius, quam ab inflammatione originem ducens, conſideranda ſit. Alii ad febres acutiſſimas & ardentiſſimas hunc referunt morbum ; ſed & hi minus accurate agunt, cum Hydrophobia ſit ſymptoma ſpecificum morbi ſpecialiſſimi, febris exquiſitæ ſigna minime præ ſe ferentis, nulliusque febris curationi cedentis.

Ad cauſas ſi reſpiciamus, ſunt, qui hunc adfectum, ſine communicatione externa, ſponte & idiopathice, & cauſis mere domeſticis, internis, in homine æque ac in beſtiis naſci poſſe ſtatuunt ; cum eadem cauſæ, quæ in cane, ſele, lupo, &c. ſine contagio prævio, hunc excitant morbum, etiam in homine exiſtere poſſint, indeque ad experientiam provocant ; cujuſmodi exempla leguntur in *Ephemer. Acad. Natur. Curioſ. Dec. I. Ann. I. obſ. 133. Dec. II. Ann. VI. obſ. 220. Annal. méd. phyſ. Wratiſlaviens. Tentam. VII. p. 212.* aliisque. Neque etiam nego, ex variis cauſis internis in homine oriri poſſe morbum Hydrophobiæ ſimilem. Si tamen caſutum a Scriptoribus relatorum circumſtantias eſſentiales exactius penſitamus, non paucos ſæpius defectus, immo

immo errores circa veram mali designationem occurrere, nec semper revera eum ipsum esse morbum, quem titulus indicat,prehendimus. Sic ipsemet vidi mulierem faucium atonia lethali laborantem, omniumque liquidorum & solidorum adsumptionem respuentem, nulla tamen aderat nausea, sed potius deglutitionis defectus, adfectusque ab Hydrophobia valde diversus. Inprimis vero ex animi excandescencia & vehementi ira morbum hunc specificum nasci, prioris sententiæ fautores putant. Estque revera ira species insanix, aut teste SENECA, *furor brevis*, eique in commovendis conturbandisque humoribus magna vis inest, ut non solum multorum & gravissimorum morborum, sed & ipsius mortis causa sæpius existat, consentientibus omnibus Medicis; Vix tamen solam iram, tanta quanta est, licet sæpe nimis vehementem & ad insaniam usque in multis frequentem, verum hunc morbum specificum produxisse, certo constat, sed ira conjuncta debet esse cum circumstantia gravi, seu illam specificè adgravante, nimirum cum morfu & conspurcatione salivæ, corpus ulterius lædente. Ita refertur historia Juvenis, qui post vehementem indignationem proprium sibi momordit digitum, & inde hydrophobus factus est, in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. II. Ann. IX. in Append. p. 249.* Et sane morfus, a quibuscunque animalibus inflictus, etiam simplices ac leviores judicati, non plane vilipendendi sunt, gravia enim inde sæpius sequuta fuisse damna, jam plures adnotarunt Medici, ejusque rei exemplum notabile vid. in *Ephemerid. citat. Dec. III. Ann. IX. obs. 3.* Sic etiam CORN. CELSUS *de re medica lib. V. cap. VI.* omnem feræ morsum virus quoddam habere scribit, ejusque rationem facile sentimus; vix enim animalia, nisi irata, mordere, eo autem ipso corpus læsum irata sua saliva conspurcare solent, adeo ut vulnera ab illis facta, pro gradu

du iræ intensioris aut remissioris in illis excitatæ plus minusve periculi pariant.

Si vero morfus animalis irati graves noxas producere potest, eo graviora certe magisque funesta mala insequentur, si animal mordens in actuali constitutum fuerit rabie; saliva enim tunc eo magis corrupta, virulenta, fermentativa & noxia esse debet. Sic notavi casum, ubi a sola conspurcatione externa tibialium per salivam felis rabidæ, in loco infecto inflammatio eum moribus febrilibus orta fuit. vid. *Annales med. phys. Wratislaviens. Tentam. XXIX. pag. 320.* Alii solo osculo illam rabiem propagatam esse observarunt, saliva animalis rabidi sine dubio intus deglutita.

Alii, ut hoc tantum in transitu attingam, esu etiam lactis vaccæ, a morfu animalis rabidi in similem rabiem actæ, hunc illatum esse volunt morbum; sed hoc non perpetuum est. Ipsemet enim memini in pago *Linden*, prope oppidum *Rhenen*, ante aliquot annos vaccam a cane rabido demorsam in scio possessore, rabidam factam, ejusque lac incolis quotidie venditam, haustum, comesumque fuisse, nullo malo insequuto.

In iratis vero, & quam maxime in furiosis, saliva vehementissime agitur, spumescit, acrimoniam acquirit morbosam, noxiam, ob bilis ebullitionem, & inde contractam qualitatem vitiosam, venenosam. Et quamvis neque catulos, neque vermiculos illis similes, quos alii, e. g. in saliva canis rabidi latitare putant, microscopiis nostris perspicue satis detectos noverimus, vera tamen & per experientiam multiplicem probata res est, quod per morsum & mediante isto per salivam animalis irati, rabidi, in corpus hominis sani communicetur subtile quoddam miasma contagiosum, quo similis animali mordenti, immo peior, in subiectis lætis producat morbus; estque illud contagium

Afor. Med. Vol. VI. S s mix-

mixtioni animali adeo adversum, eique resolutionem putrefactoriam adeo subitanam inducit, ut aliquot vulneratos intra paucissimas, nimirum 20 - 30. a morfu horas mortuos legamus, id quod in acutissima Peste vix contingit; in aliis vero idem virus ad multos annos in corpore occultatum demum erupisse notatur, vid. *Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. Ann. IX. & X. pag. 116. & Dec. II. Ann. VII. obs. 203.* Cæterum Medici vulgo novem, alii quadraginta numerant dies, antequam læsus a cane rubido salvus habendus sit. Et in nostro subjecto quadagesimus tertius a morfu canis non rabidi dies fuit, quo malum erupit, antea vero per totum illud temporis spatium nihil plane molestiæ sentiebat, immo ne cogitabat quidem de malo; interea tamen venenum caninum in corpore, immo in loco primum læso, latuisse, unica illa inprimis probat circumstantia, quod vulnera, quæ jam diu rite clausa & consolidata videbantur, secunda Hydrophobiæ die, & sub actu adspersionis aquæ, sponte re-cruduerint, manifesto indicio, in iisdem firmam in superficie concretam non fuisse cuticulam. Et in eo quidem hoc venenum aliquid commune habet cum veneno luis venereæ, quod in aliis citius, in aliis tardius, se manifestat, immo multos annos in corpore latere potest, antequam vires suas exerat.

Ad ætiologiam ut nunc adcedamus, omniumque supra memoratorum phænomenorum nexum causalem verum, physicum, ex natura specifica istius miasmatis venenosi & contagiosi, exhibeamus, ordo postulat. Quod vero quam maxime in his morbis nobis adhuc hæreat aqua, omnes cordati Medici satis norunt, nec est, quod aliquid apodictice me demonstrare posse putem: Venenorum enim & contagiorum natura & indoles physica in genere, eorumque modus operandi in corpore humano in specie, Medicis in hunc usque diem imperscrutabile extitit mysterium. Sunt qui-

quidem, qui spicula salina tali salivæ inesse putant, quæ ceu totidem stimulorum ad instar membranas vellicando, irritando, inflammationem & gangrænam, sanguinis vero mixtionem & crasin naturalem diffociando, destruendo, morbum illum specificum inducant. Alii illud salivale venenum situm globulorum sanguinis pervertere, & totam massam ad supra dictas turbas disponere, hocque modo novam naturam caninam homini superinducere credunt. Alii difficultates harum rationum summas expedientes, principii rationalis influxum ejusque æstimationem moralem, ac inde formatas sibi ideas, pro causa formali adsumunt, & hinc ad analogiam motuum in animali nocente maxime respiciendum esse putant. Sed & hæc hypothesis suis premittitur obscuritatibus, immo latet in illa, secundum meam sententiam, argumentum contradictionis. Idem enim agens uno eodemque actu sibi ipsi contrariatur, dum liquida, ardente siti excitata, exposcit, eodemque momento, & ad solum eorum adspæctum, adeo atrociter ab iis abhorret, ut domicilium suum potius deferere, quam quidquam admittere velit. Possunt enim deglutire ægri, si volunt, sed volunt & nolunt uno momento simul. Terrorem & eximiam animi mobilitatem & proclivitatem ad insaniam, in subjectis dispositis etiam incusant, sed æger noster, tamquam homo robustus, intrepidus, nullam omnino de statu suo habuit ideam, & ne quidem de morfu canis sui cogitabat, multo minus periculum aliquod inde sequuturum metuebat, hinc nulla dispositio præsens fuit. Præterea principium vitale nullam omnino potestatem habet in venena, & contagia, omniaque ea, quæ per motum fermentationis, aut putrefactionis, in corpore humano agunt, immo potius, notante Ill. HOFFMANNO certæ & perpetuæ est observationis, corpori communicata venena menti (seu principio vitali) vim inferre, eique sanæ rationis usum eripere,

immo singula eorum peculiarem insaniam speciem inducere. Idem in contagiis obtinet, quæ singula similem sibi producendi morbum vim habent, reluctante etiam, si vis, quovis modo agente vitali. Habet enim anima, tamquam pars hominis cum corpore intime unita, vi unionis suæ, commercium & contactum immediatum cum corpore, & vice versa; id quod nulla cum ratione negari potest. Ita etiam perdurante hoc contactu omnia agentia corpora, inprimis vero venena & contagia, vim inferunt animæ, seu, si mavis, actibus ejus vitalibus & rationalibus, eosque per virulentiam suam imperscrutabilem, specificam, lædendo, depravando, ad insaniam disponendo, totam œconomiam vitalem destruunt.

Ad curationem tandem quod attinet, nec in hac nos feliciores, quam in pathologia profiteamur: Uti enim veneni & contagii hujus indolem veram, physicam, ignoramus; ita nec certam methodum, ex artis principiis physicis desumptam, indicare possumus. Ad sola specifica, experientia iterata probata, confugiendum esse putamus, utpote quæ omnem hic absolvere debent paginam. Quod enim de remediis generalibus, ex. gr. de vena-sectione larga, alii fabulantur, quasi illa virus salivale e sanguine ducere vellent, aut quod alii per submersionem ægri in mari, vel aqua fluviali, terrore subito excitato, motuque nervorum in genere mutato, impressam a cane rabido ideam horrore aquæ suffocare, extinguere, atque a fixa illa idea abducentes aliam inducere, ac ita venenum expellere tentent, hæc minime tuta esse experientia jam dudum edocuit. Dum vero juxta eandem experientiam, singula venena specialia sua habent antidota; ita venenum hoc singulare animalo, rabiosum, nullo remedio certius & securius corrigi, enervari, aut plane extinguere posse videtur, quam antidoto quodam ex animali regno petito; cujus rei exempla jam alia

animalia venenata nobis præbent. Sic a Scorpione iſto pulcherrimum medicamentum præbet Scorpio contritus. Viperæ morſum ſanat vipera comeſta. Buſonum conſpurcationem corrigit buſonis viventis aut exſiccati externa applicatio. Apum iſtui ſolatium eſt mel, &c. Ex hoc fundamento remedia ex animali lædente, vel eidem analogo deſumta, etiam in hoc adfectu maximopere commendant alii, alii vero iisdem, tamquam infidis, minime fidere volunt. Cantharides porro fluviatiles combuſtos alii, haud pauci vero cantharides commendant, & hoc quidem effectu quodam ſpecifico diuretico, venenum ſalivale unacum ſero ab ipſa maſſa ſanguinis ſegregare, & per urinam expellere credunt, neque hoc ultimum experimentum, ſi circumſpecte adhibeatur, improbamus. Scarabæos tandem majales in melle extinctos ſubaſtosque laudant alii, de quibus nunc observationem ſingularem adnectere lubet.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. JOAN. HARTMANNI DEGNERI.

De

Scarabæorum majalium in morſu canis rabidi effectu ſpecifico, ſalutari.

Adfectus huius, nempe morſus animalis rabidi, ſeu potius inde enati ſymptomatis illius ſpecifici, Hydrophobiæ, nexum cauſalem phyſicum a priori nos latere, neque pro extinguendo virulento hoc inquinamento ullam in curatione methodum, morbi indoli congruam, nobis ſuppetere; in præcedentis observationis Scholio faſſi ſumus. Hinc Empiricorum partes in tractando hoc morbo ut amplectamur, ad ſola antidota ſpecifica, experientia

S s 3

pro-

probata, confugientes, nos cogit necessitas, malique summa atrocitas. Omnibus vero illis, quotquot publico hactenus innotuerunt, palinam præripere putamus *Scarabæos majales communes*, unctuosos, fuscos, arboribus adeo nocivos, pueris vero pro lusu & in deliciis habitos, german. *Map-Räfers* dictos, quos quotannis colligendos, & melle, vel, ut alii volunt, oleo condiendos, usuique adservandos curamus. Præditi quidem illi videntur vi diuretica generali, cantharidum instar, mitius tamen, & non solum tutius his operantur, sed & specifica quadam energia dotati sunt, ad extinguendum & expellendum venenum illud animale rabiosum, teste experientia multiplici, iterata. Plures jam Medici fide digni, inprimis vero WEICKHARDUS in *Thesauro suo pharmaceutico*, illos maximopere hunc in finem commendarunt, tamquam remedium, quod nunquam fefellerit; Ex horum commendatione hoc remedium a pluribus retro annis, data occasione multoties, inprimis etiam duobus elapsis ultimis annis, ultra viginta a canibus rabidis demorsis præscripti, haud neglectis tamen iis, quæ vulneri externe conveniunt, eo sane effectū, ut nulli omnium, quotquot eo usi sunt, quidquam mali acciderit. Cumque occasione casus præcedentis sermonem haberem cum matrona quadam nobili, ex Ducatu Cliviensi, de remedio in illo adplicato, hæc mihi confitebatur, illud ipsum familiæ suæ esse, & a longis annis semper fuisse remedium & arcanum infallibile, quo innumeros homines & bestias a morfu rabido sanatos noverit, nullo in rabiem adacto, qui modo tempestive eo usus fuerit, hinc etiam adeo famigeratum esse, ut undique ad se advolantes illud expetere soleant. Methodus vero utendi & dictæ matronæ & mihi est sequens: Scarabæi majales melle suffocati numero quinque pro adulto, pro junioribus vero tres, abscissis & abjectis capitibus, in pulpam minutissime contusi exhibentur ægro, cum
coch-

cochleari uno mellis, in quo extincti sunt, mane jejuno stomacho, vel prima vice, quacunque diei hora res postulat, hocque magma per tres vel quatuor, immo si placet, & quod communiter majoris securitatis gratia soleo, per septem dies continuos usurpatur, & nullum a morsu timendum habebis periculum. Unica in adplicando est cautela & momentum maximum, ut tempestive satis, & quamdiu remedi adhuc tempus & locus est, adhibeatur, & hoc quo citius post morsum, eo melius, antequam nimirum venenum rabidos & hydrophobos suos in corpore exserit effectus; morbo enim jam formato & firmato, & aquæ metu jam oppressis, in angusto spes est, omnisque remediorum adplicatio anceps, immo frustranea deprehenditur, consentientibus Scriptoribus omnibus.

(*Neomago Erfordiam missa*
d. 25. Augusti. 1740.)

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. JOAN. MARTIN. BREHM.

Ulcus intestini coli verminosum, feliciter
sanatum.

Uxor Cotarii cujusdam, annorum 46. hætenus sana vegetaque, inopinato adiciebatur anxietatibus gravibus præcordiorum, nausea, frequenti sputatione, torminibus abdominis, cum subsequente alvi adstrictione. His per aliquot dies ita continuantibus succedit tumor in hypochondrio dextro, circa regionem hepatis, qui successive magis magisque elevatus & expansus, ad inguinalem usque regionem extenditur. Imponuntur ergo huic statim cataplasmata ex emollientibus parata, quorum assiduo usu intra decendium maturatur, tandemque rumpitur abscessus,

ex

ex quo, cum notabili quantitate materiæ sanioso - purulentæ, admodum foetidæ & fere corrosivæ, insimul undecim lumbrici mediocris magnitudinis successive prodeunt. Vix autem dein, ope injectionum mundificantium, balsamicarum & vulnerarium, ad consolidationem iterum ductum erat illud ulcus, cum in opposita regione lumbari ejusdem lateris, novus insurgeret tumor, ex quo similiter tandem emollito & maturato, post apertionem, cum ejusdem indolis materia pravissime olente, iterum quatuor lumbrici egrediebantur, ipsumque tandem ulcus, post aliquot septimanarum decursum, iisdem injectionibus denuo in usum vocatis, ac insuper subjunctis internis abstergentibus anthelminticis, blandis laxantibus aliisque convenientibus remediis, præter spem fere & opinionem, feliciter coaluit, superstitæ adhuc & integra iterum sanitæ fruente ipsa illa fœmina.

Primariam ulceris hujus sedem circa intestinum Colon fuisse, illudque tam a collecta ibidem saburra humorum vitiosorum successive in corruptionem degeneratorum, erosum, quam a vermibus in eodem hospitantibus perforatum fuisse, & quidem in utraque superficie, versus abdomen pariter, ac dorsum spectante, non solum ex circumstantiis modo recensitis, sed & ex loci & regionis conditione, abunde satis patescere arbitror. Licet enim primo intuitu paradoxum cuiuspiam videri possit, quod facta qualiscunque erosio, aut perforatio alicujus intestini, sine sanitatis & vitæ detrimento, intra paucarum hebdomadarum spatium feliciter sanata fuerit, eaque propter magis forsitan adrideat sententia, de generatione æquivoca istorum vermium, ex corruptis illis humoribus, abscessum descriptum efformantibus, derivanda; sequentia tamen nomena non solum contrarium facile evincunt, sed & adcertius veritatem magis adhuc confirmant, dum nempe

I.) mul-

1.) multiplici experientia sufficienter jam constat, quod & intestinorum crassorum qualiacunque vulnera etiam transversim facta, cum plenaria eorundem dissectione, modo sponte natura, modo chirurgicæ artis auxilio, consolidata, aut ita sanata fuerint, ut per plures adhuc annos in vivis superstites manserint tales homines, testantibus id compluribus exemplis, tam apud alios Auctores; quam speciatim in *Ephemeridibus* Academiæ nostræ hinc & inde occurrentibus, e quorum numero saltem tria illa notabiliora, quæ in *Decur. I. Ann. III. Obs. 8. Centur. I. Observ. 6. & Centur. X. Observ. 90.* extant, adlegasse sufficit. 2.) Quia vermes illi quindecim, ex utroque abscessu, tam anteriori, quam posteriori prodeuntes, veri fuere *lumbrici*, eorum ex genere, quos ordinarie in intestinis hospitari deprehendimus, qualesque in specie etiam crassa intestina quandoque continere demonstrat *Observ. 61. Ann. V. Decur. II. Ephemerid.* laudatarum; cum quibus vero ratione externæ formæ & figuræ, itemque, quoad magnitudinem, nequaquam conveniunt ulcerosi vermes, *Helcophagi* a celeberr. BIANCHI, in *Hist. de naturali in human. corp. vitiosa morboaque generatione*, pag. 362. dicti, qui nempe ulcerum, tumorum, variolarum, abscessuum, anthracum, pestilentium aliorumve bubonum, carcinomatum, cariei & gangrænarum sunt incolæ. Tandem quoque 3.) quia similia itidem jam prostant exempla intestinorum a vermibus perforatorum, & tamen citra vitæ jacturam iterum feliciter sanatorum, dummodo læsiones istæ ita comparatæ fuerint, ut artis auxilio debita earundem abstersio & mundificatio, per exterana convenientia adminicula institui & impetrari potuerit, siquidem plures ejusmodi historias jam collegit SCHENCKIUS, *Lib. III. Observ. med. de Vermibus*, pag. 373. sq. quibus etiam adjungendæ sunt illæ, quæ passim in *Ephemerid. Nat. Cur.* imprimis autem *Dec. I. Ann. I. Observ. 145. Dec. II. Ann. I. Obs. 104. pag. 250. & Anno VI. ejusd. Dec. Observ. 191.*

Astor, Med. P. Vol. VI. Tt occu-

occurrunt. Confer. quoque HILDANUS, *Cent. I. Observ. 74.* ubi admodum raram ejusmodi historiam fusiùs recenset.

OBSERVATIO XCIV.

DN. D. JOANN. MARTIN. BREHM.

Hydrops saccatus stupendæ magnitudinis.

Claustrarii cujusdam uxor, cum anno ætatis suæ quadragesimo puellam felici enixa esset partu, brevi post, citra manifestam aliquam prægressam causam, abdomen plus justo intumescere observat, absque tamen eximio aliquo sanitatis detrimento, unde etiam parum curat tumorem istum, maxime cum tertio abhinc anno ingravidata iterum, post similem puelli vegeti partum felicem, eundem notabiliter immittui deprehenderet. Vix autem finito lactationis tempore, cum juxta morem antea consuetum menstrua non rediret purgatio, sed potius in totum præmature subsisteret, majora in dies & evidentiora dictus hic tumor denovo sumit incrementa, hacque ratione per integros quatuordecim annos, usque nempe ad quinquagesimum octavum ætatis annum, adeo augetur, ut in stupendam tandem molem expansum fuerit abdomen. Durante hocce tempore non solum æconomicos varios labores, non quidem absque omni molestia, magna tamen cum assiduitate peregit, sed & ipsi marito in opificio suo, claves nempe aliaque lima radendo & poliendo, omnem possibilem opem tulit, donec tandem ineunte Aprili anni præter. ab adhibitis copiosissimis, congruis pariter, ac incongruis remediis, nihil plane levaminis perferentiscens, viribusque plane deficiens, lecto prorsus adfixa manere coacta fuerit, sub quo statu etiam, post quatuor hebdomadam decursum, d. 3. Maji placide expiravit.

Insti-

Instituta dein post mortem sectione anatomica, externe in capite, pectore & brachiis caro omnis adeo absumta erat, ut sola tantum cute tecta adparerent ossa. Abdomen vero intantum expansum adparebat molem, ut quoad longitudinem, a cordis scrobiculo ad pubis usque regionem, duas circiter ulnas, & quoad totum ambitum, seu circumferentiam, tres ulnas cum dimidia æquaret, eratque temporis diuturnitate nimioque pondere ita extensum, ut infra genua propendens, vix spithamæ longitudine, sub ingressu, a terra distaret, quemadmodum etiam umbilicus ita protuberabat, ut anserini ovi magnitudinem referret. Sub cute, a scrobiculo cordis usque ad femora, liquor lymphatico-serosus coagulatus, instar gelatinæ albicantis, vel lactis inspissati, musculos undique ita tegebat, ut in frustis auferri potuerit, parumque vel nihil inde digiti madefierent. Aperto demum abdomine, viscera ejus singula, inprimis autem Hepar & Lien, magna cum admiratione & præter expectationem, prorsus sana & absque ulla labe conspiciabantur, indeque suspicabamur, extravasationem & collectionem hanc insignem serosam potissimum a stagnatione sanguinis graviore circa dicta hæc viscera, per mensium præmaturam emanationem adaucta, productam fuisse. Intestina etiam quoad maximam partem adhuc in naturali suo comparebant situ, præterquam quod jejunum, a pondere aquæ collectæ magis versus costas spurias propulsum, sub continua pressione firmiter cum iisdem concreverit. Uterus similiter rite adhuc erat constitutus, tam quoad magnitudinem suam ordinariam, quam quoad substantiam; in fundo autem ejusdem, versus latus sinistrum, adcretus erat, ibidemque variorum ductuum & canalium ope, originem sumfisse videbatur insignis crassiorque saccus, compluribus densioribus cum ligamentis per totum dorsum & in utroque latere, maxime autem in dextro, (in quo durante toto isto

T t 2

diutur-

diuturno tempore unice decumbere potuit,) arctissime obfirmatus. Hunc, cum tam ob magnitudinem, quam ob eximium pondus & stupendam aquæ in eo contentæ quantitatem, ita integrum eximere nequaquam, absque metu disruptionis, possemus, incisione prudenti idcirco aperiebamus, & exinde 112. mensuras aquæ turbidæ, ex flavo nigricantis ad instar paludis putidæ, emittebamus, præter illam non exiguam portionem, quæ hinc & inde, ac potissimum inter musculos femorum pedumque satis adhuc tumidorum, remansit. Peractis hisce tandem & ipse saccus caute ab adjacentibus partibus liberabatur, atque extractus pellem vitulinam crassitie & consistentia, libræ autem impositus octo libras pondere æquare deprehendebatur.

Modo recensitis hicce casus in mentem mihi revocat alium, complures ante annos observatum, parumque vel nihil ab eodem discrepantem, quem idcirco hac occasione quoque subungere lubet. Vidua quædam pauperissima, sexagesimo ætatis anno absoluto, post varias toleratas ærumnas atque misérias, insolito quodam addicitur dolore abdominis, cum respiratione difficili continua. Intumescit inde successive abdomen, & inprimis umbilicum versus ita turgidum & acuminatum evadit, sicuti in prægnante parvulam proxima, eumque singulis horis expectante. Transactis sic, variis sub molestiis, integro biennio, ingravescentibus tandem & ad extremum vehementiæ gradum adscendentibus, insimulque indefinenter urgentibus doloribus, die 6to Novembr. ann. 1721. lectum petere cogitur, vixque sex dies ita decumbens, duodecimo ejusdem mensis die inopinato moritur. Sectio anatomica, altero die, jussu Magistratus instituta, sequentia docuit: Remoto sterno non, ut ordinarie fieri solet, pulmonum lobi, sed Cor prægrande, pericardio suo inclusum, statim in conspectum prodibat, inque ventriculo suo sinistro polypum ex albo

flavo-

flavescentem & quadantenus rutilantem, digitum longitudine æquantem, crassitie vero paululum exsuperantem, & figura limacem referentem continebat, qui, facta ventriculi hujus incisione, instar retinaculi adstrictorii, vi quadam elastica profiliebat, qualis etiam in dextro ventriculo, sed minor; duorum circiter pollicum longitudinem & erucæ crassitiem monstrans, deprehendebatur. Ipsi vero pulmones in utroque latere infra cor depressi, ibidemque pariter, ac circa spinam dorsi adeo firmiter cum pleura concretæ erant, ut difficillime abinde separari & non nisi in frustis eximi potuerint.

Facta dein apertione infimi ventris illico ex minori adhuc incisione emergebat & quasi impetuose protuberabat vesica quædam aqua repleta, totam abdominis cavitatem undique occupans, ita quidem, ut etiam ommentum in medio disruptum fuerit; cujus inferior portio dein cum sphinctere vesicæ urinariæ eum in modum coaluerat, ut figuram bursæ cujusdam inde dependentis repræsentaret. Eadem in regione huic parti etiam adnexus erat dictus ille saccus aquosus, ac unicam quasi membranam in tota anteriori superficie cum eadem formabat. Figuram nactus ille erat exacte pyriformem, seu ad instar insignis cujusdam cucurbitæ, cum superiori, seu latiori sua parte versus diaphragma expositæ, a cujus nimia expansione procul dubio e naturali suo situ disturbati magisque dorsum versus adacti erant pulmones, quænamadmodum ab eorum atque reliquorum abdominis viscerum compressionem, hincque impedito & retardato sanguinis circulo, probabiliter polyposa concrementa in corde suam duxerunt originem. Habebat proinde saccus iste peculiaria sua ligamenta eundem undique obfirmantia, nec non vasa sua aduehentia ab utroque latere eidem se se insinuantia, quæ tamen pariter ac priora, tantæ erant laxitatis & teneritatis, ut, dum ex ab-

domine, una cum vesica urinaria, arctissime ipsi adnexa, protraheretur, singula illa, citra ullam ejus læsionem, facile disrumperentur, quemadmodum etiam ipsa membrana, illum constituens, non ad modum crassa erat, sed saltem cum peritonæo vel pleura, intuitu substantiæ, conveniebat. Ponderus dein ejusdem & contenti in eo seri flavescens, examinantes, illud librarum 17. circiter deprehendimus factaque hujus emissione in fundo lumbricum, spithamam longitudine æquantem, offendimus, quorum aliquot etiam post mortem ex ore defunctæ prodierunt, & complures in ventriculo & intestinis adhuc delituerunt. De reliquo etiam a mole hujus sacci tam Hepar unacum ventriculo, quam etiam Lien, ex ordinario suo situ prorsus erant dimota, & ad costas usque veras propulsa; intestina vero adeo vehementer compressa, ut admodum turbatus & fere sufflaminatus fuerit motus peristalticus, indeque procul dubio continui & vehementissimi illi dolores, defunctam per integrum biennium excruciantes, provenerint.

(*Smalcaldia Erfordiam misse*

d. 3. Septembr. 1740.)

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Dysenteria maligna verminosa, cum pus-
tulis squamosis, crustæ lactææ simi-
libus, conjuncta.

Anno MDCCXXXVI. d. 4. Septembr. puero 10. anno-
rum diarrhoea torminosa laboranti, Pharmacopœus
temerarius species laxantes, pro infuso cum vino,
præ-

De Dysenteria maligna verminosa, cum pustulis &c. 335

præbet, unde permultum sanguinis & muci per alvum ex-
cernit, tenesmo vexatur, multotiesque secessum, (licet sæ-
pius frustra,) petere cogitur, insuper quoque non solum in-
capire, sed & abdomine & artubus undique pustulæ squa-
mosæ effloruerunt, æstus, sitis & agrypnia continua, ple-
nariæque adpetitus, nec non summa virium prostratio suc-
cedebant, conjunctis simul torminibus gravissimis. In con-
siliū ergo vocatus ab initio laxans rhabarbarinum aquo-
sum præscripsi. post cujus usum quoque æger ratione tor-
minum levamen obtinuit, insuperque secessus non adeo
frequentes fuerunt, reliqua vero symptomata in eodem
gradu permanserunt. Varia dein an dysenterica, inflamma-
tioni resistentia & confortantia ordinavi, absque tamen
ullo salutari effectu, siquidem Dysenteria subinde potius
augebatur, quam minuebatur, ita ut unica nocte plus,
quam centies, partim ob tenesmum partim alvum
deponendi causa, lectum deserere coactus fuerit, & excre-
menta semper mucosa, sanguine inquinata & perquam fœ-
tidum odorem spirantia, dejecerit. Vires hinc magis ma-
gisque imminuebantur, & emaciatio corporis summa sub-
sequebatur. Die 14. dicti mensis binos lumbricos, nota-
bilis magnitudinis, per alvum excrevit, quos diebus sequen-
tibus complures alii excipiebant; pustularum quoque su-
pra notatarum proventus in ambitu corporis non tantum in-
dies augebatur, sed & nunc ad faciem usque eadem
progrediebantur. Die 23. respiratio difficilis evadebat,
continuante successive lumbricorum excretionē, hæcque
tragedia usque ad 1. Octobr. duravit, quo ipso æger ex-
terne mox frigidus, mox calidus adparuit, nec non ventriculi
atroces dolores supervenerunt, dubio procul a copia re-
sistantium adhuc vermium eundemque arrodentium, & in-
flammationem in tunicis ipsius excitantium, dependentes,
unde tandem convulsionibus epilepticis correptus vitam
cum morte commutavit.

OBSER.

OBSERVATIO *XCVI.*

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII,

De

Impenetrabilitate corporis humani falso
jactata.

Per multa superstitiosa remedia in jucundissimam scientiam Physicam, nobilissimamque artem Medicam irrepsisse, quilibet praxin medicam cum attentione & ratione exercens, absque ulla contradictione facile fatebitur. Inter hæc quoque, me quidem iudice, superstitiosa illa referenda sunt remedia, quibus nonnulli corpus suum impenetrabile reddi posse somniant, cujus commatis homines, qui vel de potentia, vel existentia hujus artis gloriati sunt, multi mihi obvenerunt, nullus vero in cute sua experimentum instituere permisit. Inprimis autem per se jam constat, quod potissimum in castris de nefanda isto artificio agitur, illudque excoli credatur, cum tamen eventus abunde doceat, id ipsum si non semper, tamen ut plurimum falsum & imaginarium esse. Ad hanc meditationem & observationem ansam mihi dedit casus sequens: An. MDCCXXXVI. die 25. Novembr. in certamine quorundam, vesperi hora septima, arbitrum agere voluit miles 59. annorum, cultro vero admodum acuto, in thorace sub mamma dextra tanta violentia ictus fuit, ut retrocedere non, solum coactus, sed etiam in terram prostratus fuerit: Strophium hinc & indusium ejus perforatum, sed nullum vulnus corpori inflictum deprehendebatur, cutis enim quasi acu leviter scissa adparuit, nihilominus tamen tumor haud exiguus in dicto loco prorumpebat, insuper etiam in capite, præcipue sinistro osse bregmatis & temporum varias plagas & contusiones obtinuit, nec non

in

in regione costarum spuriarum sinistri lateris pedibus calcitratus fuit. Subsequente die hic miles incedere iterum potuit, de punctoriis tamen doloribus in dicta regione sinistri ossis bregmatis & temporum, nec non thoracis dextro latere conquerebatur, quales etiam in regione costarum spuriarum sinistri lateris sub respiratione fortiori sentiebat, qui corpore incurvato semper vehementiores reddebantur; & Die 27. dicti mensis omnes dolores admodum augebantur, concurrente simul anxietate præcordiorum, nihilo minus de pane lucrando sollicitus, exiit, mox vero rediens, lectum petere coactus fuit: Anxietas quippe præcordiorum adeo increbuit, ut vix respirare valuerit, succedentibus dein, sub dolorum summo augmento, convulsionibus caput retrorsum & os mox versus aurem dextram, mox ad sinistram, instar spasmii cynici, ultro citroque distorquentibus. unde æger, durante hoc paroxysmo, ne verbum quidem proferre poterat, totumque corpus frigidum deprehendebatur. Rebus sic stantibus antispasmodica cum sudoriferis remixta præscripsi & venæsectionem in brachio sinistro institui jussi, adstantes vero uno ore contendebant, cutem ejus impenetrabilem esse, siquidem in prælio prope Schellenbergam commissio nullas læsiones in cute obtinuerit, sed tantum vestibus, globis plumbeis gladiisque tales illatæ fuerint, quod etiam in cruenta obsidione castelli Philippoburgi ita evenisset. Finitis aliquot paroxysmis paulo quidem magis quietus erat, de summa vero anxietate præcordiorum & doloribus punctoriis conqueri non desinebat, hinc phlebotomiam summe necessariam esse, iterum indicavi, statimque Chirurgus accersitus fuit, cui commilitones ægroti de novo impenetrabilitatem objicebant, ego vero eosdem ita adlocutus sum: vos superstitiosi accedite, tu teneas vas cruorem recipiens, & alius corpus patientis erectum, alius vero brachium sinistrum teneat. Ipse interim ægrotus toto con-

tremuit corpore, præcipue, quoniam nunquam venesectionem admisit, sibi que, ob supra dictas rationes cutem suam esse impenetrabilem, firmiter persuasum habuit, ipse vero nescivit, unde hoc provenerit, atque hanc singularem qualitatem vel a nativitate sua, vel a socio quodam sibi clandestino modo communicatam esse certissime credidit. Brachium ergo sinistrum ipsius manibus meis adprehendi, venamque medianam digitis fricui, dein jussi, ut Chirurgus intrepide phlebotomum suum admoveret venamque secaret. Dictum factum: chirurgus brachium post incisionem direxit versus illum militem, qui audacter in sua præconcepta opinione, cutem hujus ægroti certissime esse impenetrabilem, perseveravit, quoniam testis oculatus esset, quod globi plumbei Philppoburgi vestem quidem ejus, nequam vero cutem, perforaverint, unde hic purpureo isto latice in facie, pectore & vestibus undique contaminabatur. Altum hinc silentium erat, omnes muti & obstupefacti adsteterunt, tandem vero mussitarunt, me impenetrabilitatem hanc referasse; ego vero sereno animo mentem meam aperui, falsum nempe hoc esse & omnia abominabili ac damnanda quadam superstitione niti, siquidem optima impenetrabilitas non nisi in pugno robusto & agili, ab animo intrepido suffulto, consisteret. Interim præcordiorum anxietas statim post V. Snem cessavit & dolores punctorii sensim remiserunt, paucorumque dierum intervallo æger in integrum restitutus fuit. Ictum vero hunc, cultro acuto patratum, in costam veram, sternum firmiter adhærentem impegisse, non solum ex supra dictis patet, sed & nervum intercostalem ipsumque periosteum læsum convulsiones has excitasse, ex eo constat, quoniam nervi isti cum gustatoris, abducentibus & vagis connexionem arctam & originem communem agnoscunt, hinc facillime convulsiones tam caput retrorsum, quam os huc illucue trahentes, exinde ob

con-

consensum harum partium provocari potuerunt, insimulque neutiquam impetrabilitas, sed potius costa vera huic ictui obicem posuit. Hac occasione aliquot alii adhuc casus, ejusdem argumenti, in mentem mihi recurrunt, quos sequentibus sisto:

I. Militi cuidam, qui per multos annos præliis & obfidionibus variis interfuit, variaque vulnera accepit, in obfidione dicta Philippoburgensi magna e sclopeto explosa glans plumbea hypochondrium dextrum tanta cum vehementia petiit, ut aliquot passus retro in humum prostratus fuerit; ad se demum rediens, instituta exploratione vestes perforatas & prope gladii cingulum coriaceum densum dictam glandem plumbeam invenit, cutis vero illæsa fuit; paulo post dolorem haud exiguum in hac regione sensit, cui etiam ulcus successit, ex quo multum puris, sanguine permixti, emanavit; ipse vero tam antea, quam sequentibus temporibus sæpius venæsectiones admisit, nulloque modo impenetrabilis fuit, sed dubio procul hæc glans e sclopeto, vel minori bombarda in loco remotiore explosa fuit, adeoque propter distantiam nimiam inter terminum a quo & ad quem, vis ejus perforandi imminuta fuit, ut tantum per pannum laneum, neutiquam vero cingulum coriaceum, penetrare potuerit, impetus tamen ejusdem, concurrente simul terrore, militem hunc, sine ulteriori læsione prostertere valuerit.

II. Alius miles, olim castra sequutus, periculosis sæpius locis, in excubiis, fossis castrensibus fodiendis & defendendis, nec non præliis truculentis, expositus & absque vulneribus redux factus, statim sibi & aliis persuasit, cutem suam impenetrabilitate munitam esse, & hoc, ostentatione captus, undique evulgavit. Data demum occasione, quæsi ex eo, num res hæc ita se haberet? Responsio prompta fuit: Omnino, & neque ferrum neque

plumbum cutem suam perforare posse. Præmium itaque cum hac conditione ei obtuli, ut ego tantum acu exigua, in cute sua, quocunque libuerit loco, experimentum instituerem; denegavit vero hoc his verbis: Me forsitan impenetrabilitatem e cute auferre posse. Respondebam ulterius, hoc non ita se habere, sed pro certo a me reputari, quod traditio hæc sua falsa atque superstitiosa sit; duplicavi etiam insuper promissionem meam ratione præmii, si permetteret, ut acu mediocri tantum cutem suam transfigerem, omnes vero promissiones frustra meæ erant, manifesto sane testimonio, hanc quoque falso creditam impenetrabilitatem non nisi sterilem superstitionem, vel potius vanam ostentationem redolere.

III. Ante 13. annos vir quidam horrore, æstu, cephalalgia & lassitudine spontanea adfectus, meum sibi expetiit consilium, cui, quoniam plethoricus erat, & tunc temporis febres petechiales & miliares epidemice grassabantur, stante pede venæsectionem in brachio commendavi, gemitu vero anxio mentem suam mihi aperuit hunc in modum: Cutem suam, in partibus, quas radii solares non ferirent, impenetrabilem esse; quodsi igitur necessitas venæsectionem exigeret, se antea amuletum suum seponere vellet, ad quæ tamen respondebam, hoc impossibile quid esse, cumque perseveraret æger in superstitione sibi impressa, Chirurgum accersi jussi, inque ejus præsentia admonui ægrum, ut brachium suum, amuleto suo simul in eo relicto, porrigere vellet, quoniam forsitan, si nullus proveniret sanguis, tempus tunc adhuc superesset illud seponendi. Auscultavit ergo & venæsectio feliciter peracta fuit, nihilominus tamen sanguinem prodeuntem conspiciens, in magnam admirationem deductus confitebatur, se quondam per multas plagas accepisse a milite quodam acinace instructo, ut quoque vestes undique discissæ, prorsus tamen illæsa cu-

te

te sua, sub complurium laciniarum forma deciderint. Plagas vero has in superficie saltem corporis factas fuisse, & acinacem non directe, sed oblique penetrasse, facile e sequenti conjici potest casu.

IV. Vexillifer quidam, noctu aliquando perquam anxie ad me veniens, verbis interruptis & anxii mihi exposuit, quod hoc ipso momento domicilium suum petere voluisset, bini vero incogniti gladiis instructi, a tergo ex improvise ipsum adgressi fuissent, iisque nudatis caput & humerum ejus graviter percussissent, ut idcirco coactus fuerit propriæ defensionis causa stricto gladio iisdem sese opponere, quod etiam eo cum effectu successerit, ut illos retrocedere coëgisset. Quoniam vero actio hæc in tenebris evenit, & chirotheca dextra undique dilacerata, tunica manicata in regione humeri, dorsi, præcipue vero manica ipsa, nec non pileus hinc & inde discissæ essent, ideo potissimum se desiderare, ut corpus suum inspicere & visitare vellem, an forsitan vulnus sibi inflatum sit. Depositis igitur vestibus undique eundem contemplatus sum, ast ne vestigium quidem vulneris, sed tantum maculas quasdam in manu dextra suggillatas inveni. Quæsi hinc ex eo, an credat se cute impenetrabili gaudere? respondit vero: neutiquam, unde & ego, adserto ejus pollicem premens propter terrorem prægressum, venam in brachio ut statim secare permetteret, suasi, emissaque exinde sufficienti sanguinis quantitate, bene quoddam sudoriferum porrexi, quo adsumto lectum petiit. Altero die hilaris & erecto animo me visitavit ac adgressores suos sedulo, sed frustra, expiscari studuit. Ex hisce adlatis uberrime patescit, impenetrabilitatem nil aliud, quam supersticiosam esse traditionem, de qua tamen permulti vaniloqui, præsertim infimæ sortis, plenis buccis gloriantur.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI WOLFFH.

De

Plenaria & diuturna omnium potulentorum
aversatione, ex terrore & imaginatione
hysterica.

FELIX PLATERUS in *Observ. Libr. I. p. m. 25. sqq.* notatu dignum casum foeminae funesta quadam Hydrophobiae specie laborantis, his verbis memoriae tradidit : „ Sutoris uxor, An. MDXCIII. Martii XI, cum corium
„ in Birsa fluviolo, sub concamerato opere, urbem interluente,
„ vespere lavaret, nocteque instante, eam vicini, solam illic
„ reliquissent, solitudine perterrita, existimans, se splendorem
„ aliquem e fornice erumpentem, cernere, torrentemque inun-
„ dantem auctumque cum impetu adfluere, eo percussa, domum-
„ que reversa, ab eo tempore, neque aquam, neque vinum, nec
„ jusculum, nec aliud quidquam liquidum, deglutire potuit, sed
„ statim, hisce oblatis, magisque pri inditis, interclusum tra-
„ hebat, &c. Anno MDCCXXXVI. d. IX. Octobr. similis
talis casus mihi obtigit, hoc unico tantum excepto, quod
mentis abalienatio defecerit, & ægra per DEI gratiam in
pristinam sanitatem brevi post fuerit restituta. Historia mor-
bi itaque hæc est : Uxor cinerum clavellatorum coctoris &
subditi generosissimi cujusdam Domini, 36. annorum, an-
tea ad votum sana, vegeta & robusta, tempore fluxus men-
strui die vigesimo secundo Februar. anni istius, hora sexta
matutina per januam domus suæ exiens, in reditu unum al-
terumve manipulum granorum hordei in limine januæ of-
fendit, & quoniam hi conjuges in pago isto multos sibi in-
vidos infensosque habuerunt ; hinc foemina ista non solum
mag-

magno terrore & timore ab eo statim momento correpta fuit, sed & suspicionem hac de re aluit, quod hoc dubio procul a malevola quadam venefica, nocendi causa, factum sit, quæ imaginatio eo facilius altiores egit radices, quoniam menses eodem tempore fluxerunt. Statim hinc successit immensus horror, ab hora sexta matutina ad undecimam vespertinam una serie, eodemque gradu continuans, fluxusque menstruus plenarie simul substitit, cum sitis plenaria abolitione & summa virium prostratione, oblato vero dein a marito haustu cerevisiæ, majori adhuc horrore, tremore omnium artuum & motibus convulsivis totius corporis, cum vix delibasset cerevisiam, adeo correpta fuit, ut vi adstantium ægre in lecto retineri potuerit: insimulque anxietas præcordiorum suffocationem eidem minabatur, & hinc vomitu exigua adsumpta portio cerevisiæ rejiciebatur. Cum porro maritus vini haustum paulo post, pro reficiendis viribus, offerret, eadem ludebatur tragoedia, quæ etiam post adsumptionem omnium potulentorum, qualiacunque illa fuerint, repetebatur, unde postea in prandio & coena, ut cibos dilutiores tantum caperet, & pomis, quantum fieri poterat sitim restingueret, coacta fuit. Regula hac circa cibos observata in meliorem statum rediit, & rebus suis œconomicis fungi iterum valuit, obstructio vero menstrui fluxus usque ad primum diem Aprilis continuavit, omniaque potulenta semper plenarie abhorruit: A primo die Aprilis corporis viriumque vigor non solum magis magisque iterum decrevit, sed & propter continuum mœrorem, perseverantem imaginationem fascinationis & vitæ genus summe laboriosum admodum emaciata fuit, interim tamen fluxus menstruus parciore in quantitate rediit, & sanguis excretus spissus & nigricans adparuit, insimulque periodos ordinarias lunares usque ad nonum diem Octobris semper anticipavit. Generosissima matrona, multa gratia

& commiseratione ducta, statim de suspitione fascinationis, quam ægra firmiter sibi impressit, me certiores reddidit & iudicium meum hoc de casu postulavit, quare omnibus circumstantiis & symptomatibus probe pensatis, mentem meam ita explicavi, quod adfectus hic hystericus sit & passionibus animi natales suos debeat, terrori nempe, mœrori, imaginationi & suspitioni, omnia reliqua vero symptomata ab his dependere & producta esse, ideoque etiam curationem tam moraliter, quam physice suscipiendam esse, neutiquam vero fascinationem hic subesse. Accersitam itaque ægotam, postquam historiam morbi sui supra descripti mihi exposuit, ut superstitioni ejus de fascinatione aliquo modo, bona tamen intentione, velificarer, blandis verbis ita adlocutus sum: Miseret me tui status mali, at bono sis animo, omnemque sollicitudinem, timorem & mœrorem prorsus abjicias, si in scrinio tui cordis prope perpendes, DEUM esse omnipotentem & omnia in salutem hominis creasse, Diabolum vero in his, qui in DEO fideli & ardente amore & timore confidunt, eumque pie colunt, umbram esse impotentem, siquidem si DEUS pro nobis, quis contra nos esse poterit? Proinde etiam Nutritorem nostrum summum inter innumerabilia beneficia hordeum, tamquam frumentum ad vitam hominis saluberrimum nobis largitum esse, ope cujus non solum famem, sed & sitim extinguere possemus; cum autem Diabolus pauperrimus ne culicem quidem, ne dum alia procreare posset, hinc ceu astutus seductor generis humani, tantum creaturis, licet alias & per se saluberrimis, abuteretur, & ope harum, quoniam in quotidianum usum necessario adhiberentur, hominibus insidias struere conaretur, præcipue illis, qui omnis precibus matutinis DEO & protectioni Ejus validissimæ se non commendarunt, adeoque quoniam ægra DEO pie inserviando sollicita fuisset, generi humano insensitissimum illum

illum hostem, potentiam suam in corpora a DEO, restricto tamen modo, concessam, in eadem, uti in Jobo exercuisse, vim autem hujus impotentis Diaboli adeo arctis inclusam esse limitibus, ut tam precibus, quam remediis naturalibus, ab altissimo DEO benignissime nobis concessis, illam infringere, ejusque malam intentionem destruere possimus. Tandem ægrotæ injunxi, ut contrito spiritu DEUM T. O. M. imploraret, quo gratia sua omnipotente preebus ipsius adsistere & omnibus conatibus clementissime benedicere velit, quibus peractis, intrepido animo pulverem fumalem grossum, (qui nihil aliud fuit, quam Asa foetida, quam in adfectibus uterinis interne & externe optimo cum successu reiteratis vicibus in usum vocavi,) prunis inspergeret, prunasque corpore erecto sibi supponeret, ore vero grana aliquot, (quæ Cubebæ fuerunt,) masticaret, & uno alterove eorum masticato, bona fiducia, haustum cerevisiæ superbiberet, quod etiam felicissime successit, ut non solum unum haustum, sed plures optimo cum adpetitu adsumferit, eodemque adhuc die totam mensuram successively consumserit, ac nihil plane alieni, intuitu pristinorum symptomatum atrocium, observaverit. Circa hujus diei vesperam maritus ægrotæ certiore me reddidit, consilium meum optime successisse, ita, ut conjux sua per DEI gratiam, abjecto omni mœrore, nunc hilaris & sitibunda sit, variaque potulenta; cerevisiam nempe, vinum & aquam, pro lubitu & cum adpetitu adsumere possit, hinc si liceret, ipsam crastino die, (quoniam nunc propter largum sudorem, quem fumus prædictus excitavit, lecto se commisisset,) exoptati hujus successus gratia, me visitare velle, quod etiam factum fuit, siquidem altero die foemina hæc summo mane fores meas pulsans, ob sanitatem pristinam, tamdiu multotiesque anxie, sed frustra, quæsitam, nunc vero prorsus inopinato recuperatam, summo gaudio perfusa, & DEO

& mihi gratias persolvit maximas. Præscripsi ergo adhuc Decoctum quoddam ex aperientibus & uterinis compositum, pro obtinenda vasorum reseratione & sanguinis attenuatione, suadendo simul ut masticationem Cubebarum continuet, potumque sufficientem subjungat. Hac ratione fluxus menstruus periodos lunares ordinarias observavit, fœminaque ista in hunc usque diem integra sanitate gaudens, omnia potulenta, absque ulla difficultate iterum adsumere solet.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Milite bufones per alvum excernente.

Anno MDCCXXXIV. mens. Decembr. miles gregarius 28. annorum in castris prope Rhenum ætate præterita, sitim aqua putrida sæpius extinxit, postea huc in hibernum collocatus, Dysenteria corripiebatur, sub quo morbo unica vice quinque bufones mortuos per alvum excrevit, qui, postquam ab ejus uxore mundati & aqua abluti fuerunt, aliis veris bufonibus in omnibus simillimi deprehendebantur. Ipse vero æger postmodum in dies melius se habens, brevi convaleuit & nunc in castris Hungaricis vivit.

OBSER-

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Puerō ante nativitatem dente instructo.

Anno MDCCXXIX. d. XVII. Mart. uxor pistoris 36. annorum quarto mense in gravidationis febre continua corripiebatur, hacque intra quatuordecim dierum spatium per DEI gratiam feliciter superata, postmodum tempore gestationis legitime finito, puerum sanum absque difficultate, denteque incisório in maxilla superiori instructum, exclusit. Puerperæ a mulierculis adstantibus metus injiciebatur, quod præmatura hæc eruptio dentis in foetu, intra uterum adhuc contento, mali quidpiam præfagiat, quod tamen eventus non confirmavit, siquidem elapsis viginti septimanis hic dens iterum excidit, pauloque post alius, ex eodem alveolo erumpens, successit, qui denuo per septem annos substitit, quo tempore etiam hic e sede sua dimotus fuit, ac statim alius tertius nunc vice alveolum hunc explevit, puerō interim in hunc usque diem vegeto & sano superstite, quippe qui etiam omnes dentes suos facile exclusit, variolasque quinto suæ ætatis anno feliciter superavit.

OBSERVATIO C.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Præcipiti coalitu oculi post variolas.

Anno MDCCXXXI. d. XIII. Maji puer 8. annorum præterita hieme variolas feliciter perpeffus, præmature æ-

ri liberiori frigido sese exposuit, ex quo tempore oculorum, præcipue vero dextri, palpebræ in totum fere coaluerunt, subsequente inflammatione, insigni dolore & totius malæ hujus lateris intumescencia prægrandi, nec non copiosa puris ex ipso illo oculo, inter palpebrarum commissuras succedente excretionem, præscripta ergo prius congrua diætâ, innectoque debito regimine, sequentia ordinavi : Rec. M. Pilul. de Succino Craton. scrupul. sem. Extract. Helleb. nigr. Mercur. dulc. rite par. ana gr. V. M. F. l. a. Pil. No. XV. consperg. Cinnab. factit. D. pro una dosi. Rec. Pulv. Radic. Liquirit. unciam dimid. Flor. Sambuc. unciam I. Camphoræ drachm. dimid. M. & includantur facculo, oculo dextro imponendo. Sequenti ergo die oculus iste non solum quoad maximum sui partem reclusus fuit, sed & dolores unacum inflammatione remiserunt, unde sequentem adhuc exhibui Mixturem : Rec. Ess. Succini, Tinctur. antimon. acr. ana drachm. 2. Olei destillat. lign. Sassafr. gtt. VI. M. D. ter de die guttæ XX. in vehiculo aquoso. Methodo hac per 14. dies continuata omnia symptomata iterum evanuerunt, puerque ad votum convaluit, absque ullo remanente oculorum vicio.

OBSERVATIO CI.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Convulsionibus vehementissimis, a vulnere abdomini inflicto abortis.

Anno MDCCXXXII. d. 24. Februar, vijs juvenis 25. annorum, noctu ex improvise sub diaphragmate in sinistro hypochondrio cultro lato vulnerabatur, unde quidem exigua subsequebatur hæmorrhagia, pulsus vero ad-

admodum languidus statim fuit, supervenientibus simul, erecto inprimis corpore, frequentioribus lipothymiis, quare Chirurgus, cujus curæ concreditus fuit, eadem nocte me in consilium vocavit, cumque tunc ægrotum in modo dicto statu, anxiis suspiriis anhelantem, deprehenderem, statim sequentia præscripsi: Rec. Aquæ Cinnam. cydon. Bugloss. ana unc. I. Carbunc. unc. sem. antimon. diaphor. drachm. sem. Syr. cort. aurant. drachm. 2. M. D. sæpius cochlear. unum. Rec. Rad. Arnic. veræ unc. dimid. conc. infundatur cum aquæ fervidæ mensura una & successive calide bibatur. Insequente die 25. redeunti paucis exposuit verbis, se præterita nocte permultos vomitus gravissimasque convulsiones in partibus superioribus, brachiis & manibus expertum fuisse, quæ etiam adhuc dum continuabant, ita quidem, ut a vulnere inflicto inciperent & sursum usque ad extremitates digitorum sese extenderent, cum rigida manuum incurvatione, anxietate præcordiorum & respiratione perquam difficili, sub quibus tamen omnibus æger mentis semper compos fuit, atque lipothymia in totum fere cessavit, unde sequentia subjunxi: Rec. Olei Amygdal. dulc. rec. unc. I. cum dimid. Syr. papav. errat. drachm. 6. M. D. successive cochleatim. Rec. Lap. Cancror. Lumbric. terrestr. ana drachm. I. Nitri anod. Salis ammoniaci, Cinnab. factit. ana scrup. I. Croci orient. gr. iij. M. F. Pulvis, D. singulis semihoris octava pars in jussulo calido. Rec. Herb. Serpill. Rorismarini, Melissæ, ana manip. 2. Fl. Chamom. manip. I. Conc. M. D. & cum vino calido Cataplasma fiat, scorbiculo cordis imponendum. Die 26. hujus optime sese habuit, convulsiones, vomitus, reliquaque symptomata in totum cessarunt, ita, ut Chirurgus, vulnus inflictum lege artis tractans, tandem optime illud consolidaverit, redeunte simul ex voto integra sanitate.

(*Rüdenbusch's Efordiam missa*

d. 12. Sept. 1740.

OBSERVATIO CII.

Dn. D. NICOLAI BOERNERI.

Sacculus membranaceus insolitus, post partum e pudendis puerperæ propendens, feliciter ablatus,

Fœmina, 30. annorum, quinque antea infantum mater, sexto in puerperio post felicem foetus exclusionem, tunicam sentiebat aliquam, bursulæ ad instar e genitalibus propendentem, in quam sensim sensimque materia colliquebatur sanguineo-ferosa, ita, ut exiguo temporis spatio ad crepaturam fere turgesceret, & moles ejusdem caput infantis trium quatuorve annorum æquaret. Obstetrix, quæ ultra bis mille parturientibus opem præstitit, atque hujus quoque foetus extractioni præfuit, nunquam tale quid se observasse non sine terrore, adseveravit, ideoque parentes cum cognatis & ipsa puerpera meum sibi expetebant consilium & ocularem simul inspectionem, nescientes, an uteri, vel vaginæ prolapsus, vel alius status plane præternaturalis, per sectionem forsitan emendandus, subsit. Cum præterea ab obstetrice perciperem, quod absque ullo impedimento extrahi potuerit placenta uterina, & quidem inter sacculum prædictum & dextrum femur; hinc nullum restabat dubium, quin vel pars membranæ chorii, sinistro in latere profundius vaginæ uteri diversis in locis adhæreat, vel plane peculiaris tunica ab eadem secesserit, sacculum talem formans & purgamenta uterina, seu sanguinem serosum lochiale excipiens. Abscisionem vero & extirpationem suadere haud volui, quoniam digitorum pressione semper in parte uterum versus spectante portio quædam contenti liquoris eructabat, jussi hinc ut

po.

potius oleis ipsum illinirent coctis, chamæmelino videlicet, rutaceo, aliisque crebrius calefactis, & per reiteratam lenem pressionem contentum humorem imminuere studeant. Tali modo sacculus trium spatiorum dierum plane evacuebatur, ut forsipe abscindi potuerit nullo remanente vestigio, vel alio incommodo, juxta propriam ipsius adflictae confessionem.

OBSERVATIO CIII.

Dn. D. NICOLAI BOERNERI.

Intestini ilei corruptio sphacelosa, solitarie ab internis causis producta.

Vir 33. annorum, in coelibatu vivens, temperamentum melancholico - cholericum, habitus corporis macilentum, & faciei pallidioris, vitam agens sedentariam, complures per annos tormina infimi ventris, circa regionem umbilicalem, dorsum versus se exerentia, per intervalla sensit, majora semper incrementa, autumnali praesertim & hiemali tempore, capientia, quod etiam non raro post levissimum in diæta commissum errorem eveniebat, unde meo non solum, sed & aliorum Medicorum consilio auxilioque subinde usus fuit, perraro tamen ex remediis, contra dolores crebrius recurrentes, adhibitis, levamen quoddam obtinuit, nisi calor externus per fomentationem praemitteretur. Proinde etiam alui profluvio semper fere laborabat, praepremis post comestos fructus horæos & leguminosos, a quibus insinul quoque tormina augebantur & scybala, secum instar, fluida prodibant; non minus quoque tussi nunc sicca, nunc vero humida, adfligebatur, simili fere ratione, ut in ipsis phthisicis subjectis evenire solet, unde etiam pro tali a quibusdam habebatur, ut ex indicatis,
mibi

mihî oblatiſ, colligere potui. Tandem circa æſtatis principium decumbere cogeſatur; ingraſcentibus indies ſingulis modo recensitis ſymptomatibus, quibus, ſuccedebat ſpirandi difficultas, cum adpetitu plane proſtrato & anxietatibus præcordialibus interdum ſummis, quibus ructus crebriores jungebantur, nec non ſudores copioſiores, vires magis magisque imminuentes, unde tandem pulſus tardior ac debilior redditus fuit, totamque ſcenam lethali exitu mors clauſit. Pro indaganda ergo vera prædictorum ſymptomatum, funeſtique eventus cauſa, per conjecturas artiſcioſas antea non exacte ſatis detegenda, altero ſtatim die anatomico cultro ſubjiciebatur corpus exanimatum, in quo, aperta prius regione medii ventris, viſcera ejus, cor videlicet cum pulmonibus omni labe deſtituta, ſicuti in homine perfectè ſano eſſe ſolent, deprehendebantur; ad infimum dein ventrem deſcendentes, Hepar quidem pariter illæſum ſanumque, inteſtina vero omnia, flatibus ad crepaturam pene uſque turgelcentia, offendimus, inter quæ ſpeciatiim ventriculus, veſicæ inſtar flatu diſtenſus, eminebat nihilque plane ciborum pariter ac potulentorum continebat, id quod etiam de inteſtinis tenuibus reliquis confirmari poteſt. Omentum dein, in parte extrema, circa umbilicum, ad palmæ circiter latitudinem prorfus nigricans, indagatiioni exactiori & curioſiori occaſionem præbuit; unde reclinatiſ anterioribus inteſtinis, in conſpectum veniens ileum, quoad maximam ſui partem oſſibus ilei firmiter adnexum plane corruptum ac ſphaceloſum deprehendebatur, ita ut ad leviffimum rumperet contactum, & flatus inibi contentos emitteret abunde. Hoc pacto fons inveniebatur mali, dictorumque ſymptomatum, cauſaſque mortis præmaturæ ipſius.

(*Neſtadio ad Orilam Erfordiam miſſa*

d. 20. Septembr. 1740.)

OBSERVATIO CIV.

DA. D. VALENTINI ERNESTI EUGEN.
COHAUSEN.

De

Salutaribus & noxiis quibusdam in adplicatione remediorum commissis erroribus, speciatim vero Aphonia a linguæ Paralyfi, simili errore feliciter sublata.

Cedro omnino digna sunt, quæ Aphorismo I. Sect. I. inculcat Artis nostræ Princeps: *Nec vero satis est, Medicum suum fecisse officium, nisi suum agrotus, suum adstantes faciant, sintque externa rite comparata; nisi enim prudentissime etiam & maxime circumspicte ab expertissimo etiam Medico præscripta debito modo adplicentur, parum proderit ægro doctissimum quodvis consilium; quin sæpius enormia inde enascuntur symptomata. Ante omnia itaque monet HIPPOCRATES, antequam se ad cœtera salutifera præcepta accingat, ut agrotus suum & adstantes faciant officium, id est, prout egregie explicat LIBAUTIUS in Scholio ad Commentarium HOLLERII ad aphorism. I. pag. 8. Nec solum se comparare debet Medicus ut faciat quod factum est opus, judicio & experientia occasionem arripiendo, sed & ager obediendo & fideliter referendo: Et illi, qui præsto sunt, ut Pharmacopæi, in remediorum electione, præparatione mixtione & exhibitione, Chirurghi conjuncta dividendo, divisa conjungendo & superflua tollendo, clinica mulieres, fide, officio & diligentia, &c. Clariora hæc quidem sunt, quam ut egeant Commentario, peccatur interim toto die ab ægroto, ab adstantibus, a Pharmacopœis & Chirurgis, qualia exempla non sine funesto sæpius successu quotidiana praxis subministrat,*
Act. Med. Ph. Vol. VI. Y Y & mi.

& mihi met ipsi sæpius evenerunt. Sic illustri militiæ præfecto viro 88. annorum suasor eram, ut Theæ, cujus infusum quovis mane sorbillabat, immisceret folia Altheæ emolliendi & asperitatem Theæ corrigendi fine, (quippe alui obstructionibus cum dolore, immo ardore urinae, sæpius laborabat,) ast, loco herbæ Altheæ, Unguenti sic dicti de Althea cochlear unum quotidie sumsit, postmodumque erga me conquerebatur, se illud ob nauseosum pinguem saporem amplius sumere non posse quamvis ab ejus usu nullum detrimentum, quin potius levamen perceperit. Subolsi statim errorem, sed ne venerandus senex inde terreretur sibi que timeret, dissimulando tacui, ex errore hoc id animadvertens & omnes Medicos monens, ne verbotenus tale quid ægrotis suis suadeant, cujus multæ dantur aliæ denominationes fere similes. Cum enim herba & radix Altheæ raro a Pharmacopœis ita in substantia & simpliciter divendantur, Unguentum vero sæpius, quin indies petatur, non erravit Pharmacopœus, sed potius male fuit explicatum a famulis illud exigentibus, quales inconcinnas petitiones & dispensationes non semel in officinis pharmaceuticis observavi, & idcirco fusiores semper signaturas remediis adponere soleo, ne unquam in circumstantia quadam error aliquis committi possit.

Ita ab amico & fautore relatum habeo, quod Rheinbergæ mulier quædam consueverit purgandi scopo drachmam dimid. Extract. Panchymag. Croll. in formam boli radactam, pro una dosi cum euphoria sumere; aliquando ergo mittit ancillam in officinam pharmaceuticam, ut similem purgationem adferat, cumque hæc male explicaret nomen medicamenti, intellectum fuit a Pharmacopœo quasi peteret Emplast. vesicatorium, quod ipsi datum & ab ægrota devoratum fuit, cum subsequuto intolerabili & vix compe-
scendo ardore tum in ventriculo, tum abdomine.

Hinc
illustris

illustris HOFFMANNUS in *Medic. politic. Part. II. cap. I. Reg. 5.* probe monet, Medicum magis debere scribere, quam dicere, & funestissimum adducit exemplum, loco Nitri antimoniatu dati vitri antimonii cum subsequuta morte ægroti: Sic & nuper in aula quadam illustri cuidam personæ præscribebam, ut circa vesperam, absorbendi fine, pulverem Lapid. cancror. sumeret. Aderat scatulæ lapid. cancror. repletæ comes scatula cum Alumine, ex qua fumit integrum cochlear pulveris contenti, ob non lectam signaturam, unde evenit ingens adpetitus prostratio, pressio circa regionem stomachi, quibus symptomatibus diversimode mederi adlaboravi, tandem emeticum, octiduo fere elapso, serius licet, ob urgentes circumstantias porrexi, sub cuius operatione fassa est, se aluminosum adhuc saporem percepisse, quo cessante rediit adpetitus & convaluit.

Telonii vicini præfectus, vis crassus & obesus, filiam suam simul scabiosam, consultum mittebat ad Medicum hujatem: Conquerebatur vero ille de asthma unde etiam Medicus antasthmatica convenientia remedia, & scabiosæ virgini unguentum contra scabiem præscribebat; æger accipiens ollam unguento repletam, hocque pro Electuario pectorali reputans, totum illud deglutivit, absque damno quidem, tandem vero Hydrope pectoris occubuit. Cum Bernenstelli ad Mosellam praxin exercerem medicam, civi ex oppido vicino Grach, præscribebatur pro stomachi confortatione Empl. de crusta panis externe adplicandum, sed errore pharmacopœi, cæterum in arte sua optime versati, datur Empl. vesicatorium, quod totam stomachi regionem excoriavit. Æger sentiens primum ardorem, laudabat effectum, inquires: Illud Emplastrum omnino egregium mihi videtur, calorem enim sentio summum, hinc non dubito quin frigidiorum stomachi mei pituitam resolvat; verum continuante & augecente dolore & ardore intolerabili, urgebat ejus remotionem

Y y 2

quo

quo facto adparabat error & vesica aqua limpida repleta per totam stomachi regionem, cujus consolidatio non parum molestiae creavit aegro, cessante interim vomitu & anorexia. Infelicior vero fuit error pharmaceuticus, qui in antiquissima urbe contigit, cum Medicus moniali praecriberet Crocum Martis aperitivum in Electuario, Pharmacopœus autem immiscuit Crocum metallorum, unde eveniebat hypercatharsis, & aegra, optimis licet adhibitis remediis, brevi post extincta fuit. Caveant igitur pharmacopœi, ne ordine alphabetico pyxides, venenis aut aut periculosis remediis repletas, adponant aliis, hac enim ratione a festinantibus famulis multi possunt committi fontici errores, ut debita cum industria ad signaturas non respicientes, medicaminum loco venenarum porrigant.

Præ omnibus his vero admodum singularis & simul salutaris fuit error, quem notavi cum in antiquissima urbe, quæ ante Romam mille & trecentis annis condita fuisse fertur, praxeos Professoris munere fungerer. Vocabar celeri nuntio ad Vicarium quendam Monachorum, in Monasterio S. Germani, virum annosum, qui subito de sella prolapsus erat; post erectionem torvum videbat, nec verbum proferre poterat, concurrente brachiorum & pedum relaxatione; aphoniam hanc a paralyfi oriundam conjiciens, inter alia remedia nervina excitatoria praecribebam Emplastrum vesicatorium, in forma monetae imperialis super alutam extensum, cum expressa signatura, ut nuchæ applicaretur. Post meum discessum ex pharmacacia affertur emplastrum illud rotundum; Monachus aegro inserviens negligit signaturam, & ob figuram rotundam & aegri aphoniam concludit, illud linguae, tamquam membro adfecto, imponendum esse, quod etiam statim facit. Circa vesperam revisens aegrum meum, video, illum torvis oculis, ore aperto, lingua tumida, totam oris cavitatem implente, & Emplastro

plastro adhuc tecta. Sciscitor, quid hoc rei esset? unde hæc metamorphosis? reponunt ocus, omnia hæc mala a meo Emplastro linguæ imposito orta esse. Horreo, attonitus stupeo, irascor & simul video inopinatum a me nunquam visum factum; Emplastrum extrahi jubeo, vesicam aperio, mucilaginosam præscribo, sed ecce, detumesciente lingua reddit loquela, exactoque regimine præscripto sanus dimissus fuit, vixitque adhuc per septem circiter annos sospes & sanus, dein apoplexia fortissima tactus repente obiit. Experimentum hoc errore factum ansam præbet inquirendi, annon in simili casu, aphonia a paralyfi, resolutione nervorum recurrentium &c. orta, simile remedium tentari possit cum utilitate, tanto magis cum in praxi nota sint & jam ab antiquis Medicis commendata apophlegmatizantia, sive masticatoria acris, ex Rad. Pyrethri, Angelicæ, Imperatoricæ, Sem. Sinapi, Staphisagria, quorum usus etiam laude sua non caret, quod ulterioribus experimentis utinam confirmetur; fateor enim me nullum amplius periculum fecisse, quamvis non defuerit crebrior occasio, inprimis autem, quod illud in Monacho secundum regulas S. Bernhardi pie vivente, adplicatum non sit, adhucdum doleo, quamquam ordinarie dolorifica & insueta remedia aegri recusent. Hic enim tali linguæ paralyfi, aut potius imbecillitate tactus fuit, ut non nisi tria hæc verba: *Schurz & Maria Magdalena* proferre potuerit, quæ verba citra difficultatem, quod mirum sane auditu, millies repetebat, & quæcunque poscebat, iis indicabat, cæterum nullum aliud monosyllabum, neque proprium nomen, vel solam litteram proferre valebat, siquidem quidquid tentabat dicere, hæc non nisi erant verba, sicque innumeris licet adhibitis remediis per plures annos vixit suumque votum pro electione Abbatis adhuc contulit, tandem annis gravis, apoplecti-

cus discessit. Vid. *Volum. V. Actorum horum Observ. 41. p. 153.* ubi notabilia quædam huc pertinentia occurrunt.

Similis error in adplicatione Vesicatorii, non tamen infelici cum successu, haud ita pridem contigit, ubi mulier scirrhus mammarum per errorem imposuit Emplastrum Vesicatorium, quod pro more mammas excoriavit, scirrhum emolliendo aperuit, sicque ulcus aliis dein adplicatis Emplastris perfecte sanatum fuit.

OBSERVATIO CV.

Dn. D. VALENTINI ERNESTI EUGEN,
COHAUSEN.

Ischuria ob præposteram medicationem
lethalis.

Vere, ni fallor, dicit Plato ; *Multum refert in quos homines & in qua tempora quis inciderit.* In politicis sæpius pro dolor id comprobant viduarum & orphanorum gemitus, lites injuste decisæ, aut protractæ ; in medicis gibbosa cœmeteria, relictæ viduæ & orphani, quale fatum annos ante aliquot perpessus est vir quidam pius, sincerus & generosus, Telonii Luxemburgensis præfectus, vulgo Licent - Meister, præter morem illius gentis, (ex qua complures plerumque instar vulturum & luporum prædæ inhiant, studentque tantum, ut propter privatum tunc lucellum sub speciosæ fidelitatis juratæ prætextu, aliis noceant,) omnibus carus, hinc vita longiore dignissimus, qui in juventute castra sequutus fuit, & ut Marti, ita Veneri strenue litavit, ac ab illa, quæ juxta Poëtam læta venire tristis abre solet, reportavit Gonorrhœam malignam, quæ a Chirurgis castrensibus, (siquidem eo res hodieum devenit, ut simili in casu plus fiduciæ in chirurgis temerariis, quam

quam Medicis prudentibus ponatur,) per adstringentia ita tractata fuit, ut seminis quidem profluvium cessaverit, in urethra vero continuo impedimentum aliquod remanserit, unde & urinæ ardor, & difficultas, quin subinde talis suppressio, succedebant. Varia hinc & Medicorum & empiricorum quorumvis obviorum petiit & secutus fuit consilia, inter quos nonnulli erant, qui eum pro calculoso male habuerunt. Tandem & me ad virum quendam illustrem, ei vicinum, vocatum, ut eundem quoque visitarem, rogabant, quo facto, postquam de vita prægressa morbiqve vera causa certior redditus eram, convenientia varia præscripti medicamenta, quibus etiam multo tempore usus fuit, & licet malum summe radicum iisdem tollere nequiverim, nunquam tamen non abinde præsens sensit levamen, imprimis quoniam sedulo injunxeram, ut abstineret ab omni diuretico, caveretque ab empiricis; sed nescio quo facto Medicaſter Judæus, perquam temerarius & stupidus, cum præsens urinam reddendi difficultas dolorosa magis illum moleſtaret, in consilium vocatur, qui non ponderatis, aut potius ignoratis, nec examinatis circumſtantiis, morbi origine & causa, illico quævis lotium fundentia & pellentia, e. g. decoctum Sem. Petroselini, Therebinth. Venet. Milleped. &c. audacter exhibet, non considerans, vesicam, latice urinoso repletam, solitarie distendi, in urethra vero latitare repagulum, solo cathetere flexili Helmontiano, aut alio, removendum, unde dolor & reliqua symptomata indies magis augebantur, succedente febrili ardore summo, sic clamosa, delirio, sopore, ipsaque tandem morte. En, ergo ignorantiam crassam & scelestam, carnificis virgis Hebræo tergo merito inscribendam, qualem etiam alia occasione a simili improbo Judæo me in aliis ægrotis sæpius notasse non sine communiferaſione recordor.

Elap-

Elapso dein exiguo temporis intervallo, alius mihi obtigit casus, priori huic non plane absimilis, salutariter tamen adhuc decurrens, qui in sequentibus consistit: Sutor Confluentinus (cujus uxorem ante biennium, Leucophlegmatia misere decumbentem, præprimis decocto Allii Bartholini a JUNCKERO, in *Consp. Med. theor. pract. Tab. de Hydropse pag 154.* commendato, feliciter liberaveram, quæ vero inter eas fuerat, ut ne quidem verbis, multo minus re ipsa gratias pro labore retulerit, hincque me ulterius accedere procul dubio verita fuit,) conquerebatur de urinæ retentione, dolore summo in pectinis regione, & anxietate præcordiorum; vocatur ergo Chirurgus, qui vel ex temeritate, vel crassa ignorantia, statim diuretica, imprimis Tinct. Antimon. tartaris. Millep. & alia diuretica præscribebat, quibus sumtis augebantur symptomata, dolor exasperabatur, unde timida & suspensa mane ædes meas hæc, ingratitude suæ memor, pulsabat uxor, me per omnes sanctos rogans, ut maritum periculosissime decumbentem, & præ dolore fere desperantem, accederem. Oblitus prioris ingratitude, turpe judicans pati aut mori finire minus acceptum ægrotum, ob retardatam olim remunerationem, adcurro celeri pede, & reperio virum summe anxium utroque pede ob dolores e lecto nudum proflientem, nunc in caput, nunc abdomen sese provolventem; examinare eum conabar, sed responsionem interrompebat dolor, hinc uxor & adstans singultiensque filia fractis verbis seriem rei enarrant. Jussi ergo ut statim amoveantur præscripta remedia venenorum instar ipsi noxia, illorumque in locum dedi demulcens antispasticum, & externe unguenti paregorici & cataplasmatismis anodynæ emollientis impositionem in regionem vesicæ, nec non catheteris applicationem suasi, unde plures grumi sanguinis, cum urina copiosissima prorumpebant, dolor mitigabatur, ægerque

huic

huic insistendo methodo convaluit, fostrum duplex adhuc debens.

Infauftum magis fatum e contrario tulit nauta quinquagenarius, qui de Dysuria, aut potius stranguria conquestus, ab eodem Chirurgo, simili methodo, pellentibus scilicet acribus & stimulantibus per aliquot dies ita excruciatuſ fuit, ut, continuantibus doloribus acerbissimis, praemature debitum naturae persolvere coactus fuerit. Interim ex casibus hisce practicis facile cognosci potest, quantum referat abstinuisse ab empiricorum temerariis & stolidis consiliis, quantaque gens ista nequissima Reipublicae inferat damna, itemque quam caute in Ischuria, Dysuria & Stranguria cum Diureticis acrioribus sit procedendum.

OBSERVATIO CVI.

Dn. D. VALENTINI ERNESTI EUGEN.
COHAUSEN.

Sanguivorus.

Iram furorem brevem esse, funesta eheu! quotidie doceant exempla, rari namque sunt qui omnem irae motum generoso animo vincere & comprimere possunt. Pauci sane similis sunt animi ac vir quidam illitteratus, qui uxorem habet saevissimam summeque litigiosam, ipsis lapidibus, quin subinde sibimet ipsi infensam & invisam, cui, utcumque tumultuetur, furat, rixetur, clamet, semper tamen maritus temperamento prorsus phlegmatico reponit: Nosti me irasci non posse; age quidquid placet! En vere Socraticam patientiam, quam ut summopere quidem laudo, tanto magis in hac muliere extollit insolentiam, ut merito quaestio ventilanda sit: Num tale virorum vere philosophicum animi temperamentum semper bonum sit, de quo tamen

Aor. Medic. Ph. Vol. VI. *Zz* dubi-

dubito ; mulierum enim ira furorque tanto magis increfceret, ut vel ipsis viris dominari vellent, vel plures funestas luderent tragoedias, qualem non ita pridem in vicinia egit mulier ferocissima, quæ infensa proprio viro, eum dormientem trucidavit, amputatisque cruribus sacco imposuit & in Rhenum successive detulit, detecti tamen sceleris horrendi poenam promeritam postmodum quoque luit. Verum ergo manet, quod rarissime, immo fere nunquam, vere iracunda emendari possit mulier ; quantumvis diversa jam a plurimis tentata fuerint remedia. Quod vero inter viros tales quoque interdum occurrant, quorum mentem ita turbare valent vehementiores motus iracundi, ut etiam turpissima quævis, infanorum instar suscipiant, tum per se jam constat, tum etiam sequens confirmabit historia : Miles gregarius sub cohorte Perillustri & generosi Dni L. B. de Hohenfeldt, nescio ob quam causam poenæ subjiciebatur militari, & adligabatur ad palum ; unde ex compressio furore quid ageret, quid diceret, ipse ignorabat, immo per breve aliquod tempus in lypothymiam incidebat, unde a poena liberabatur. Hoc facto illico proprio ausu accedit ad Chirurgum, venam in brachio sibi aperiri jubet, factaque ejus deligatione pro duobus crucigeris panem coëmtum depromit, & cum eo uncias illas octo vel decem detracti proprii sanguinis, furens & fremens avidissime devorabat, mirantibus omnibus, cum nausea & horrore id conspicientibus, domum hinc redit, & altero die me, desuper modo informatum, convenit, facie pallida, instar demortui, & de cardialgiâ, mûscâ, adpetitu prostrato, summoque languore conqueritur, suo tamen interim officio fungitur. Exhibui ergo lenē rhabarbarinum (cum sanguinem tum non amplius in ventriculo herere augurarer, atque vomitorium quaecunque, imprimis acre quoddam & stimulans, durante adhuc iræ paroxysmo, utpote quæ nondum de-

fer-

ferbuerat, summe semper periculosum, tam experientia teste, quam juxta prudentissimum monitum illustris HOFFMANNI, deprehenderim,) subjunctis temperatis amaris & abstergentibus, sicque lente convaleuit, quamvis per plures menses in totum cum sanitate in gratiam redire non potuerit.

OBSERVATIO CVII.

DN. D. VALENTINI ERNESTI EUGEN.
COHAUSEN.

Uterus inversus feliciter exsectus.

Quam mira de utero veneranda crediderit antiquitas, ut PLATO animal concupiscentiæ particeps, ARISTÆUS viscus prope animatum & velut animal quoddam in animali esse crediderit, prout id a mulieribus & stolidi plebe sæpius mordicus defendi audiui, res est notissima; nam eo fere devenit, ut, quidquid spastici aut torminosi scēminas molestat, statim utero, & non raro quoque a peritis Medicis, adscribitur, adeo ut etiam rustici dolores, quos patiuntur, colicos non raro utero adscribant. Sic ante aliquot annos Præfectus cohortis militaris me conveniebat, conquerens de recurrentibus doloribus flatulentis & colicis, qui, cum ipsi explicarem tam morbum, quam locum adfectum modumque fiendi, illico reponebat, quosdam sibi dixisse, hæc pathemata provenire ab utero, inque suo pago habitare mulierem ita adfectam & hanc similiter esse hystericam, unde se quoque hystericalgia laborare acriter contendebat. Regerenti porro mihi, quod uterus sit pars mulieribus unice duntaxat propria, ac generationi & foetus gestationi unice dicata; qua idcirco viri destituti essent, iterum respondebat: Aperte jam video, Domine, quod morbum meum non cognoscas, nec velis capere, quod ex ute-

ro laborem, hinc & tua adsumere nolo medicamenta, statimque indignabundus abiit. Sicuti autem inprimis foeminarum complures firmiter credunt, suffocationem sic dictam hystericam exinde provenire, quod uterus versus collum ascendat; ita alii sustinere volunt, uterum inverti & prolabi nequaquam posse, quoniam a provida natura satis firmiter adnexus esset partibus ambientibus quatuor scilicet ligamentis, binis latis, a peritonæo oriundis, quas *vespertilionum alas* quidam vocant, binisque rotundis, e lateribus fundi uteri procedentibus, his tamen non obstantibus, docent observationes, uterum omnino interdum prolabi & inverti posse, id quod etiam suo confirmat adsensu REGNERUS de GRAAF, Tr. de mulierum organis Cap. 10. pag. 146. his verbis: *Quantum ad nos attinet existimamus in difficili partu, dum placenta firmitus adharet, & ab imperitis obstetricibus nimium attrahitur, id aliquando contingere posse, rarissime licet eveniat: in virginibus (nisi quandoque incredibilia contigerunt) impossibile judicaremus.* Huic quoque subscribere videtur CLAUSS. JUNCKERUS in *Consp. Chirurg. Tab. XXVIII. pag. 176.* his verbis: *Nunc inversus est uterus, & tunc instar molæ carnea, qua caput majoris infantis refert, intra femora propendet, ac serum cruentum e poris & vasis illius profluit; unde etiam in cautelis practicis prudenter monet: Accedente vero partus tempore quovis modo caveatur, ne ruditer parturiens tractetur, alias descensus in præcipationem, vel plane inversionem transit.* Sic quoque LOMMIUS in *Observ. Med. Lib. II. pag. 241.* ita scribens: *Idem morbus longe gravior reddetur, cum eversus uterus (quod tamen varius accidit) foras provolvitur. . . . Uteri fundus magnitudine ovi anserini, aut struthio cameli foras prominet, admissio digito obviis.* Nec etiam plenarie dissentire videtur ILLUSTR. HOFFMANNUS, in *Medic. polit. Part. II. cap. 3. regul. 5.* dum ait: *Non concludendum*

Conf. Ephemerid. Acad. Nat. Cur. Cent. VII. & VIII. Obs. 98. p. 459.

dum universaliter, ac si procidentia uteri sit impossibilis, nemo tamen sibi persuadeat totalem uteri everfionem instar mitra fieri, quod plane absurdum foret. Ejusmodi funestum exemplum anno MDCCXXV. Cusæ, in pago ad Mosellam sito, evenit, ubi pauperculæ totum uterum extraxit præstupida obstetrix, illaque repente exclamavit, quod sibi cor extrahatur, & statim extincta fuit. Interim præfatæ sententiæ, de possibilitate totalis prolapsus & inverfionis Uteri quoque ad stipulatur Celeberr. HEISTERUS in *Chirurgia sua Cap. 155. pag. 786.* aliosque Auctores, qui eandem observarunt, simul adlegat, unde etiam me non injuste facturum arbitror, si notabilem illam, quæ paucis abhinc annis mihi obtigit, communicavero observationem, in sequentibus consistentem : Anno MDCCXXXVIII. d. I. Decembr. Anna Schaaf, ex Neundorf, pago quodam ad ripam Rheni prope Confluentiam sito, quadraginta sex annorum, mulier honestæ vitæ, in matrimonio suo cæteroquin sterilis, tendens post prandium Confluentiam, in medio viæ vehementissimo corripitur tenesmo, sub quo desidenti & alvum exonerare nienti, uterus per vulvam prolabitur & invertitur. Domum ergo iterum delata, obstetricem vocari jubet, quæ reponere partem hanc conatur, sed frustra ; advocantur chirurgi, qui omni modo repositionem tentant, irrito vero pariter conamine, advocor tandem & ego, remque insolitam miror, & cum inflammatio jam imminere videretur, sacculos statim parari jubeo ex speciebus discutientibus & resolventibus cum vino coctis, tum ad inflammationem, tum ad gangrænam præcavendam, hocque metu evanescente mutatum fuit consilium, adplicando sacculos e speciebus emollientibus in lacte coctis ; his vero nihil plane proficientibus, cum nullum plane superesse videretur remedium præter extirpationem, hinc mutos meos consulo Doctores, & in Ephemeridibus Nat. Curios. Dec. II. Ann. V.

observ. 150. a doctiss. WEPFFERO communicatum similem deprehendo casum, insuperque non multum ab hac mea differre recordor observationem, de *prolapsu Uteri inversi*, in peculiari schediasmate ab HENRICO von SANDEN descriptam. Obtentam ergo ex his confirmationem, tandem d. 14. Decembr. ad operationem properatur, mulier resupina, capite reclinato, & elevatis clunibus, collocatur, uterus prolapsus prope vulvam quam arctissime filo stringitur & suspensus tenetur a Chirurgo New Vallengariensi, perque huiusmodi Chirurgum Dominum Schmitz novacula abscinditur; sanguini effluxus paululum dein relinquitur, ad præpediendam inflammationem, postmodum fungus, quem bovisam, seu crepitum lupi vocant, applicatur, & duplicatis linteis aqua calcis vivæ & sclopetoria, cum lapide medicamento Crollii, imponitur, conjuncta simul interne mixtura analeptica, servatoque exacto regimine. Nulla interim suspecta eveniebat hæmorrhagia, adeoque actuali non opus erat cauterio; nulla proinde inflammatio, nullaque febris succedebat, dolorque satis moderatus erat, nec admodum diu durabat, ut ita intra duarum circiter septimanarum spatium plenarie restituta fuerit, quemadmodum jam eam sæpius obviam & valentissimam video, & nisi maxime verecundæ, nec minus castæ & honestæ mulieris obstaret rubor, multas lubentissime eidem proposuissim quæstiones, non minus utiles, quam curiosas, casum hucce magis illustrantes.

OBSERVATIO CVIII.

DN. D. VALENTINI ERNESTI EUGEN.
COHAUSEN.

Insignes Hydropotæ.

Mos ille inter Germanos inolevit & a sera posteritate
nimium adhuc observatur, ut piaculo ducant con-
venire, & non bibere. *Mors*, inquit SENECA, *est*
non esse, Germanus vero mortem non bibere, esse putat.
Hinc sitim ferre Teutoni admodum grave, prout de suo
jam tum tempore testatur CORNELIUS TACITUS de mor-
ribus Germanorum §. 22. *Diem noctemque continuare potan-*
do nulli probrum. *Ecrebra ut inter vinolentos rixa raro convi-*
ciis, sapius cade & vulneribus transiguntur, sed & de recon-
ciliandis invicem inimicis & jungendis adfinitatibus & adscen-
scendis principibus de pace denique ac bello plerumque in convi-
viis consultant, tanquam nullo magis tempore aut ad simplices
egotiationes pateat animus, aut ad magnas incalescat; & §.
23. sine apparatu, sine blandimentis expellunt famem, adver-
sus sitim non eadem temperantia. Hæc sane, si paulo atten-
tiori consideramus animo, vere dici potest: Impleta in
nostris hæc est scriptura diebus; tota enim fere die bibi-
tur, & quanto nobiliores & illustriores sunt conventio-
nes, tanto majores & enormiores sunt potationes & vini in-
gurgitationes.

Anno MDCCXXVI. rogabat me vir quidam præcla-
rus, ut ipsum cum uxore sua comitarer ad Thermas Bert-
lichianas in superiore Archidiocesi Trevirensi, duabus leu-
cis a Mosella & una ab Illustri Abbatia Springirschbacensi,
inter mera rudera sitas. Annuo votis, ibique inveni non
nisi rusticos & pauperes, qui summo opere balnei vires ex-
tolle-

tollebant. Hos inter aderat quoque rustica mulier, ex pago Montzel, quæ de vagis artuum doloribus, & nescio quibus sanguineis impuritatibus conquerebatur, atque absque consilio alicujus Medici, (siquidem singuli illi suo tantum indulgebant genio,) quolibet die, antemeridianis horis bibebat de aquis istis thermalibus viginti ampullas, (quarum centum & octo constituunt duas amphoras, *eine Ohme*) idque per tres integras hebdomadas, sine interruptione ulloque incommodo continuavit. Aqua promptissime per urinam transit, optimus fuit successus & effectus, cumque post annum iterum eandem conspicerem, sciscitabar, quomodo valeret, respondebat : optime, nec satis laudare poterat aquarum istarum effectum summe sibi proficuum. Alius mihi quoque notus vir illustris, si aquis foteriis Antoninianis utitur, ordinarie incipit bibere ampullam unicam ascendendo usque ad novem, sicque iterum descendit, per consequens, si ad supremum usque devenit gradum, tunc etiam quartam circiter totius amphoræ partem quolibet mane capit nec hactenus infelicitè aliquoties id successit, quamvis nulli suavor sim, ut imitatore agat.

OBSERVATIO CIX.

Dn. D. VALENTINI ERN. EUGEN. COHAUSEN.

Variolæ & morbilli sibi invicem succedentes.

Variolarum & morbillorum origo & causa varie jam excercuit antiquorum ingenia, & haud exigua inter modernos excitavit litigia, cum peculiare illud exanthema soli & omni homini fere proprium sit, siquidem illos si excipias, qui hoc morbo tentati nunquam fuere, aliorum respectu,

respectu considerationem vix merentur & omnino rarissimi sunt. Num Variolæ HIPPOCRATI aliisque antiquioribus notæ atque ab ipsis sub nomine anthracum, ut vult celeberr. HAHNIUS, descriptæ sint fufius demonstravit negavitque doctiff. WERLHOFIUS in *Disquisitione medica & philologica de Variolis* Unde suos deducant natales, an a sanguine menstruo retento, an vero ut ingeniose satis condendit Illustr. HOFFMANNUS *Med. systemat. Tom. IV. §. 1. cap. 7. pag. 144.* latibulum virulenti hujus miasmatif, variolas producentis, medullæ spinalis tubuli obftructi constituent, exactius inquirendum adhuc reftat. Interim curiofa quoque eft fententia, quam PATINUS *Tom. I. Epift. ad Sponium Epift. 15.* profert, his verbis: *Inter alia opinionem Arabum falſam credo, quod e ſanguine menſtruo, hoc enim in caſu nemo exemptus foret. Qui nunquam pulſtem comederunt, illi ſunt exempti; credo eſſe rationem, que me exempt, cum tantum matris uberibus nutritus; pulſticula alimentum groſſum eſt, quod facit magnas viſcoſitates & obſtructiones ſtomachi & infimi ventris, facitque diſpoſitionem ad morbos putredinoſos; neque infantes mei ſubjecti fuere, quia cavi a pulſticula uſu invitit nutricibus & reclamantibus, ſed evici, idque proſpero ſucceſſu:* Idem hoc in adverſariis meis curioſis circa Obſervationes & ſcripta PATINI ſuo tempore, volente Deo, fuſius indagare non negligam. Sicuti autem de variolarum cauſa & origine adhucdum diſceptatur, ita & alia utilior quæſtio adhuc ventilatur, quomodo tam curandæ quam præcavendæ ſint? cum in præſervatione ſummum Medici conſiſtat artificium, quod tamen cheu! nimium & ab ægrotis & ab ipsis Medicis negligitur, maxime vero ab iis, qui Archiatri Principum conſtituti ſunt, ut nempe inprimis ſibi concreditorum ſanitatem tueantur, de qua tamen parum interdum cogitant, donec anxii parentes, ſi iſtiusmodi epidemicum graſſetur contagium, pro dilectæ proliſ conſervatione prophylactica exigunt remedia, qualia

vero num promitti tuto possint, valde sane dubito. Vidi quidem data fuisse cathartica, sudorifera, continuatum sic dictorum bezoardicorum usum adplicata vesicatoria, e collo suspensam Camphoram aliaque amuleta, infantes ab omni commercio cum infectis separatos & seclusos, ita quidem, ut nemo variolosos invisens cum illis tantum loqui ausus fuerit, qui infantibus istis sunt a fevitiis, sicuti etiam mihi aliquando similem ob causam accessus ad aulam quandam plane interdictus fuit, quam diu variolæ grassarentur; interim tamen omni hoc adhibito studio variolæ præcaveri non potuerant, quarum curatio in illustrissimis his infantibus mihi demandabatur. Vulgus interim pro optimo signo habet, si pueri antea aliis exanthematibus laboraverint, & inprimis si morbilli præcesserint, per hos enim multum de isto miasmate dissipari aut inverti, sibi persuasum habent, cui tamen & constans refragatur experientia. Sic anno 1739. cum Confluentiæ populariter grassarentur variolæ, vocabar ad Consiliarii Cameræ Electoralis filium, quem ex variis signis variolis laboraturum esse conjiciebam, nec fefellit prognosticum, erumpebant enim variolæ, servatoque exacto regimine & paucis medicamentis præscriptis & adhibitis evasit feliciter, vix autem variolæ exsiccatæ erant, cum sub consuetis symptomatibus supervenirent morbilli, quibus & alter frater decumbebat, inque hoc iisdem, vix per aliquot dies disparentibus, succedebant variolæ, quod tertio horum & filiolæ eodem modo evenit, hancque variolarum successionem in aliis binis subjectis eodem anno notavi, ut proin hoc ex fundamento confectarium emergat, quod nullum aliud exanthema variolas æque ac morbillos benigniores reddere, aut eorum numerum imminuere queat, cujus tamen contrarium clariss. GOELICKE in *Selectis Francofurtensibus Volum. II. obs. 2. pag. 846.* observasse videtur, dum ita scribit.

Nec

Rheumatismus ex sudore pedum retrogrado lethalis. 371

Nec fugere quempiam potest, variolas confluentes & malignas con agiosa indolis esse, id quod in purpura alba & confluyente similiter animadvertere aliquoties mihi contigit, ea tamen cum differentia, quod . qui hoc modo per contagium morbo isto correpti, fuerunt, & mitius eadem laboraverint, & minori quoque periculo expositi inde fuerint. Specificum namque illud est miasma, quod evacuari non potest, nisi per motus certos, específicos & adpropriatos.

*(Confluentia Erfordiam missa
d. 10. Octobr. 1740.)*

OBSERVATIO CX.

Dn. D. JOHAN. HERMAN. FÜRSTENAU.

Rheumatismus ex sudore pedum retrogrado lethalis.

Vir fere quadragenarius, temperamenti sanguineo-cho-
lerici, Medicus & ipse florentissimus, præterea & ma-
themathicis studiis deditus, sudore pedum perpetuo
cum *inopie* adfectus, nocturnis non tam computationibus,
quam lucubrationibus nimium indulgens, & non nisi sera
nocte lectum petens, sudores istos pedum, hætenus sibi fa-
miliares, aliquamdiu non expertus, hinc rheumatismo to-
tius, cum oppressione pectoris, correptus, non parum vitæ
suæ metuit. Accidit opportune, ut non tam remediorum
usu, quam naturæ benignitate & congruo adhibito regi-
mine, dolores rheumatici extrema magis occuparent, cum
manifesto respirationis hætenus impeditæ levamine, su-
doribus quoque pedum rursus adparentibus, ut Podagram
sibi imminere per jocum ominaretur ægrotus. Hinc vero
& brevi post aluo simul pertinaciter clausa, neque iteratæ
clyste-

clysterum injectioni auscultante, æger, vix per quatuordecim dies clinicus, circa noctem insultu apoplectico cum stertore correptus, venæsectione in brachio, in ipso agone administrata, citius expiravit, quam vel Medicus ex vicina vocatus advolare, vel conveniens ipsi medicina adplicari potuerit,

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. JOAN. HERMAN. FÜRSTENAU.

Αὐτοχειρίας singularia.

Αὐτοχειρίας proprie dictæ & violentæ ut passim prostant, ita circa æquinoctia & solstitia frequentius eheu ! contingunt paradigmata, a causis sæpe physicis, sæpius moralibus, non raro & utrisque derivanda, quas eo majori industria adnotare & posteritati commendare par est, quo magis in obscuro plerumque delitescunt, & sero nimis, facta quasi per somnium eorum, quæ ante tristem ejusmodi obitum contigerunt, recordeatione patefiunt. Lugubris ejusmodi casus, si quis alius, in agro nobis vicino contigit in ipso solstitio hyberno anni proxime elapsi, quo V. D. M. vir ætatem intra trigessimum & quadragesimum annum mediam agens, temperamento melancholico præditus, & de singulari memoriæ debilitate & præcordialibus anxietatibus, maxime post pastum, conquestus, & in primis mira mortis violentæ formidine diu agitatus, indeque proximis ante obitum fatalem diebus genibus flexis sub dio ardentes subinde preces in cælum misit, propinquos & quoslibet obvios, idem ut ifacerent, adhortatus, quo nimirum a spectris & latronibus, a quo sibi tantopere metuit, immunis degeret. Is media inter negotia domestica, a rudi, ut fertur, operario, verbis lacessitus, tacite se subducens, in horto adibus contiguo, ense in propria viscera adacto, brevi vitam cum

cum morte commutavit. Facta in ipsis vigiliis festi Nativitatis Christi cadaveris sectione, vulnus diaphragma & arteriam pulmonalem perforans, & sanguinis extravasati copia in pectoris cavitate occurrens, læsionem absolute lethalem satis arguerunt. Hinc vero suprema & infimima regione illæsis, pulmonum alter lobus flaccidus & collapsus, alter vero pleuræ undique adnatus, & quod caput rei & totius sine dubio scenæ auctor extitit, loco intra cartilaginem ensiformem & ventriculum medio, sub diaphragmate, globulus quidam pinguis, pugni magnitudinem referens, deprehensus fuit. Phænominis huius singularibus merito iungendæ veniunt ea, quæ in alio non minus lugubri, quod circa æquinoctium a. c. contigit, exemplo, obvia fuere. Locus, in quo postremum hoc contigit, vix uno lapide a priori distat, & vitæ quidem genus utriusque diversum fuit, sed causæ antecedentes, & partium internarum situs, ac fluidarum temperies multum inter se invicem commercii alere deprehendebantur. Erat nimirum vir officio non minus publico, quam maritali per aliquot annos strenue functus, ob perpetuas vero angustias ac præcordiales anxietates aliquamdiu vitæ pertæsus, qui communicato, quod serio ceperat, magnus sibi violentas inferendi, cum propinquis, ipsisque Theologis, consilio, quotidianis ac solemnibus precibus more consueto, in superiori ædium contignatione, alta voce ad Deum missis, præter omnem expectatam nam globulo a sclopeto exploso frontique immisso, vitæ filum abruptit, posteaquam scalpellum & similia arma lethifera, eundem in finem in lecto subinde occultaverat, sed aliunde impeditus id, quod animo agitavit, effectui dare non potuit. Facta hinc corporis exanimati sectione & sollicita omnium, quæ adparebant, exploratione, præter polypum notabilem in dextro cordis ventriculo conspicuum, & anxietatum perpetuarum causam sine dubio effectricem, alter

pulmonum lobus diaphragmati, rarissimo exemplo, adnatus visus fuit, unde adeo in angustiarum frequentium originem, quæ vitæ attulerunt tædium, penetrare haud difficile fuit. Utrumque certe phænomenon sensum omnem in homine vivente fugiens, omnemque respuens medelam, brevem certumque vitæ terminum, ominari est visum; an æque violentum & propriis manibus, anticipandum, hæreo, aliisque dirimendum relinquo,

OBSERVATIO CXII.

Dn. D. JOAN. HERMAN. FÜRSTENAU.

Criseos ophthalmicæ latus tristisque
eventus.

Crises, seu eccrises potius, in nostris regionibus paulo esse infrequentiores, quotidianus rerum usus docet, sed frequentius occurrunt translationes, congestiones & decubitus humorum ad certum aliquem locum, ubi minorem resistendi vim deprehendunt, qui ultimi modo majori, modo minori & sensum fere omnem fugiente excretionē stipati, criseos subinde vicem sustinent maximumque corpori emolumentum aut spondent, aut refera foenerantur.

Talem humorum & sanguinis inprimis decubum ad oculum dextrum in proprio corpore cum maximo valetudinis commodo bis expertus sum. Febre enim catarrhali benigna aëris partim humidi an. MDCCXXXIX. partim frigidi nimis & horridi an MDCCXL. vitio contracta, cum symptomatibus consuetis laboranti, die morbi septimo semel atque iterum tumor ruborque oculorum, absque tamen dolore notabili, accessit, & ad diem usque quartum & decimum, remediis duntaxat diapnoicis, cum simili regimine usurpatis, constanter persistit, hinc demum rubore omni
& tu-

& tumore sensim evanescente, pristinam sensim redire corporis alacritatem animadverti. Sed aliam longe fortem expertus est venator mediæ ætatis, liquorum ardentium abusui deditus, qui & ipse occasione frigoris M. Novembri a. p. præmature ingruentis, febre acuta epidemica correptus & paucorum spatio dierum ad se redire visus, aëre sereno, & terranivibus cooperta, iter faciens, aciemque oculorum, radiis solaribus in adversum sibi nitentibus, intendens, domum hinc redux, aurium, mox oculorum dolore & rubore correptus est, quibus, neglecto regimine conveniente & debitorum præsidiorum usu, mirum quantum aduētis, aliorum suasu, celebris in vicinia Ophthalmiatri, id vero est, Chirurgi castrensis, opem imploravit, qui una cum sociis oculum jam inflammatum tumidumque sacificationis ibidem institutæ, itemque setacei trajecti, quin & ipsius lapidis infernalis sæpius adpositi ope, concessa simul, immo imperata diæta rudi & spirituosa, paucisque ac plane incongruis exhibitis internis remediis, id effecit, ut oculus omni sensu successively exutus, pugni magnitudinem fere, horrido adæquaret intuitu, ipse vero æger febre lenta tabidaque sensim confectus extremis vitæ diebus extirpationem oculi admitteret, utpote inutilis, atque ob tunicarum crispaturam humorumque coagulum ad videndum prorsus inepti, brevique post vita functus fuit.

OBSERVATIO CXIII.

Dn. D. JOAN. HERMAN. FÜRSTENAU.

Miasma venereum sub varia forma morbis aliis, præsertim chronicis, junctum.

Venerum illud virus, pessimis seculi moribus longe lateque dispersum, varias induere formas & morbos sæpe-
berit.

benignissimos mentiri, aut innocentium specie adfectuum imperitis sæpe imponere constat. Hanc vero larvam, qua plures fucati incedunt, ut rite detrahamus iis, qui pallio hoc turpitudinem suam velare nituntur, illisque, qui contagio forte admissi infecti sunt; infantum, maritorum maritarumque exemplo, innocentium, congruis ut subveniamus præsidiiis, & artis, & ægrotantium interest. Et Lepre quidem fabulam, per tot secula decantatam, qua speciose tectus impune morbus diu incessit pestilentissimus, pridem detectam, exclusamque dedi, *Diff. de Xenedochiis*, inque eo *Guidonem & Carolum PATINOS* Gallos, *BECKETUM* Anglum, inter Germanos vero *G. W. WEDELIUM & Polycarpum Gottlieb SCHACHERUM*, aliosque consentientes deprehendo. Spasmodica pathemata, hodieque adeo frequentia, annon venereum interdum occultent inque sinu gerant contagium, nuper in hisce Actis, (*) sed non nisi problematis loco, ita nempe, ut ingenuos decet veritatis indagatores, proposui, addito uno alteroque paradi-gmate, quod conjecturam satis reddit probabilem. Nunc quæ porro hanc in rem notare licuit, addenda duxi. Vir juvenis est, qui trigesimum ætatis annum cœlebs superavit, in otio litterario laute satis & sibi plerumque vivens, a contagio hujus mundi scelerumque labe prorsus immunis visus. Is variis hætenus pathematibus spasmodicis & hypochondriacis, ut adpellantur, afflictus, & remediis exquisitissimis sollicitè, cum diætâ conveniente, adhibitis, ne tantillum quidem adjutus, interea dislocationem partium infimi ventris in regione præsertim inguinali, alia inter perpetuo & a longo retro tempore causatus, neque raro pollutionis cujusdam diurnæ, seu madoris potius in orificio urethræ ob-vii, mentionem fecit. Is serio tandem rogatus, ingenue mihi

(*) *Solum, V. Observ. LVIII. p. 236.*

mihi confessus est, se plures ante annos Gonorrhœa laborasse, a Pharmacopœi socio, ut ipse autumat, præmature suppressa. Hinc lignorum decoctis & medicamentis antimonialibus rite adhibitis, atque mercurio dulci per vices interpositio non quidem salivandi, cum & lenis salivatio pridem adfuerit nec omni levamine destituta, sed alvum, additis catharticis, subinde subducendi scopo, demum & acidulis Pyrmontanis methodice usurpatis, non dum quidem malum omne sublatum est, sed mitius tamen urget, & rarius recurrit, idque ventriculi amarum eructantis plerumque vitio, cujus simile per omnia ante aliquot annos feliciter in integrum restitutum memini exemplum. Infantilis quid patiatur ætas tum aliunde constat, tum exemplo quoque Herpetis erysipelatodis in his ipsis actis (*) descripti, patet, ubi lac nutricis tantopere ab aliis accusatum, innocens fuit deprehensum, labe hinc in parentem vel utrumque, vel alterutrum redundante. His ipsis diebus infans puella nondum bimula curæ meæ commissa, quæ inflammatione indicis digiti manus sinistræ & dorsi manus dextræ adflicta, adhibitis congruis præsidiis internis & externis ad supurationem perducta, notabilem puris quantitatem utrobi- que in quartum usque mensem ploravit, nulla hætenus vel consolidationis plenariæ, vel restitutionis in integrum spe adfulgente. Accedente hinc dentitione difficili, & oris interioribus sollicite hinc examinatis, ulcusculum quoddam in labii utriusque commissura, tuberculum vero nodosum tum in carpo, tum lumbo dextro deprehensum est. De causa tot tantorumque malorum rebellium ante omnia sollicitus, relatam accepi, matrem brevi post puellam hanc in lucem editam Phthisi, ut putant, extinctam esse, patrem vero hodieque superstitem vagæ & impuræ adeo quoque libidinis

Astor. Med. Ph. Vol. VI. Bbb *suspe.*

(*) Vol. IV. Observ. XLV. pag. 137.

suspectum esse ; quin & ancillam frequentissimis basiis pusillæ ejulatus demulcentem, lue revera venerea pridem laborasse. Unde etiam dudum frequenti edoctus experientia in eam deveni conjecturam, a nutricibus, foeda infectis labe, infantes, ab his vero totam, quin plures non raro familias scabie correptas, eandem vero refractariam admodum & malignam, indole hac sua primam mali originem haud difficulter indicare.

OBSERVATIO CXIV.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Hydrops pectoris.

DE hoc adfectu plures, nec inconcinne causarum seriem enarrando, signa tum diagnostica, tum prognostica indicando, juvantia & nocentia, optimamque adeo medendi methodum ostendendo exposuerunt, quos inter ut Medici quondam Wratislavienses, in appendice, qui ad calcem *Historiæ morborum Wratislaviensium* legitur, reliquis forsan omnibus palmam reddiderunt dubiam, ita, quæ ante quatuor lustra a M. Simone, Hungaro, conscripta de eodem argumento sollemnis Dissertatio, atque in ipsis festivitatibus Academiæ secularibus, meo sub Præsidio, non sine auditorum adplausu, ventilata fuit, iisdem addi mereatur. Historiæ ejusdem magno passim numero prostant, majori in praxi occurrunt clinica, licet non autopsia semper anatomica, quam plura impediunt momenta, confirmata. Mihi certe unum itemque alterum occurrit exemplum haud quaquam e trivio petitum, in quo talia notare licuit symptomata, quæ in Historia morbi ab aliis sollicitè tradita, iisdem scilicet circumstantiis, non æque occurrunt. In his nuper juvenis fuit Ebræus, 20. annorum, ab ineunte æta-

te

te gibbosus, cachecticus non æque asthmaticus. Is vere præterito, aëre frigido & humido peregre profectus, pedibus inprimis nive copiosa perfrigeratis, paroxysmo febrili semel atque iterum correptus est. Nulla, quantum quidem sollicita indagine instituta rescire licuit, adhibuit febrifuga medicamenta, adeoque nec chinata, aut adstringentia, multo minus arsenicalia, opiata, aut similia. Interea a febre constanter immunis mansit, sed pedibus tumere coepit, quod quidem phænomenon pluribus aliis hoc tempore familiare non modo non noxium. sed & salutare & criticum initio habitum, eidemque præter universalia, purgantia & anti-cachectica, ipsaque pediluvia ex sapone confecta, nihil directe oppositum fuit; ægro per aliquot septimanas, immo menses, bene ingerente, digerente & egerente, nec nisi post partum insolitam quandam dispncæam & mirum totius corporis languorum accusante, accedente sensim ponderis & fluctuationis in pectore sensu, qui & decubitus in dorso & latere alterutro impediendo, somnum hætenus profundum & sufficientem, noctu diuque impedivit. Monstri itaque quidpiam sub hoc schemate delitescere diu hariolari, & pectoris inprimis Hydropem suspicari, consultus coepit Medicus, ideoque præter purgantia mercurialia, per intervalla, neque sine levamine adsumta, selecta inprimis diuretica, admistis tonicis & roborantibus, ex Tinct. Antimon. cum Spir. Corn. Cerv. asellis, nitro, cinnabari, æthiope minerali, Cascarilla, ipsoque sapone Veneto, baccis Juniperi, atque arillis Cynosbati, quorum inprimis efficaciam in casibus similibus expertus novit, varia sub forma varioque tempore exhibuit, neque pectoralia & resolventia ex Spermate Ceti, oleo amygdalarum dulc. Spir. Salis ammon. anisato, Croco, & similia prætermisit, eo quidem effectu, ut diu & per plusculos menses miseram æger vitam trahe-
ret & ὁρῶς δ' ἰός, plerumque maneret, donec sub finem M.

Dec. anni elapsi, per aliquot dies lecto adfixus & incredibili atque perpetua anxietate, cordisque palpitatione, vigiliis, rhonchis sitique adfectus, circa solstitium hiernum animam efflaret.

Circa hunc, ut & ejusdem commatis ægrotos sequentia inprimis notatu digna sunt visa:

1.) Tumor pedum supra genua interdum adscendens, quin & abdominis regionem occupans, non tamen illam aut constanter, aut vehementer tumidam reddidit, neque in pectore adeo notabilis fuit, huic vero plus incommodi quoad respirationem attulit.

2.) Manuum inprimis tumor, Phthisi & Hydropi, aliisque morbis chronicis ultimo accedens, nunquam hæctenus prognosin funestam, ut nec h. l. fefellit.

3.) Urinæ copiosum, quin doloribus junctum, profluvium, ut in pluribus aliis Hydropis speciebus, ita in Hydrope pectoris & h. l. sigillatim infidum, quin & funestum, cum aliis signis malis, præbere augurium, sollicita docet experientia.

OBSERVATIO CXV.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.
Arthritidis indoles varia & singularis infrequentia.

Quod articulis cum exquisito dolore infestum est malum, longe aliam hodie & a pristina diversam refert faciem, posteaquam immortalis opera STAHLII, quam rerum confirmat usus, *pathologia*, quæ vocatur *falsa*, e foro medico aut prorsus proscripta, aut dubia saltem reddita, eidemque meliori longe jure, hæmorrhagiæ aut molientes, aut impeditæ, indeque oriundæ humorum metastases

stases & congestiones ad varia loca, surrogatae fuerunt. Duum vero generum cum id ipsum ab omni retro memoria fuerit observatum, prout vel in uno alteroque manuum, pedum, aut coxae articulo sedem fuerit natum fixam, vel in toto articulorum systemate, incerto plerumque tramite passim oberraverit, ab una tamen causa tum qui falsae adhuc pathologiae favent, tum qui a plethora & impedito haemorrhagiarum successu eandem repetunt, utrumque derivare solent; illis sal utrobique, varii generis, maxime tartareum, his vero sanguinis & lymphae varias congestiones & decubitus accusantibus, utrisque & haereditariam dispositionem, variosque in adsumtis atque excretis, itemque commotionibus corporis & animi commissos errores in subsidium vocantibus. Haec ut ut sint, notabilem utriusque, fixae & vagae, arthritidis differentiam in eo me deprehendisse visus sum, quod illa praeter nativam & haereditariam, quoque aliam quamcunque dispositionem, aeris imprimis, plerumque etiam ex aquarum calcariarum vitio oriatur, adeoque nonnullis in locis endemia sit; haec vero nullis fere locis, nulli quoque sexui, nec aetati parcat, quin teu genuina plethorae soboles, hujus undecunque exagitatae, aut turgescens occasione in actum erumpat. Hic certe locorum quantum per viginti annorum attentam, non propriam tantum, sed & alienam indagare licuit experientiam, ab omni calculo & podagra, quae est summa optimi maximi Numinis clementia, immunes degimus, in eo nimirum tractu, qui utroque flumine, Visurgi & Extera aluitur, & montium elliptico tractu includitur, cum, quae ultra montes sitae sunt regiones, vix uno licet alteroque lapide hinc distantes, aegros podagricos aut calculo adfectos haud parco numero alant; cuius quidem phaenomeni ratio, ut attentione maxime digna, ita alio forsan tempore & loco ad liquidum perducetur. Sed alia longe vagae con-

ditio est arthritidis, utpote cujus in sexu præsertim fœmineo, ipsisque puerperis, mensium & lochiorum minus rite succedentium, quin & hæmorrhoidum vitio, tempestate præsertim gelida humidaque diu molesta, passim notare licet paradigmata, tanto frequentius in uno eodemque subiecto recurrentia, quo major causarum cumulus, plethoram inprimis vel augmentum, vel fœventium, vel exagitantium adesse solet. Quæ si cum Podagra, inprimis nodosa & largo calculorum proventu, alibi satis frequenti, heic loci vero, in oppido nempe Rinteliensi & agro contiguo, fere ignoto, conferantur, evidens utriusque discrimen mali, neque tamen difficilis causarum, utramque fœventium arthritidem, conciliatio erit, cum & morbos endemios, æris & aquæ vitio excitatos, non omnibus in universum, qui iisdem fruuntur, sed iis tantummodo, quos peculiaris & vel hæreditaria, vel quævis alia dispositio iisdem obnoxios reddit, esse infestos, constet; sicut vicissim plethora in locis, æris aquarumque conditione Podagræ calculique ignaris, alia longe facie inducere, sæpe & vagam producere solet arthritidem, exemplis passim obviis, & quæ iisdem auxilium promittit opportuna medendi methodo, fidem dictis facientibus. In his fœmina erat fere quadragenaria, aliquot liberorum mater, & ipsa arthritidi per plusculas sæpe septimanas, si non menses obnoxia, quæ M. Martio ab aliquot hebdomadibus puerpera, eadem iterum corripitur, & sævissimis torquetur cruciatibus. Rogatus suasi venæsectionem in pede quantocyus instituendam, & subjuncta potiuncula laxante ex Manna, Tamarindis, Rhabarbaro & similibus, exhibitis porro absorbentibus & temperantibus ex C. C. philos. præpar. Antimon. diaph. Nitro, arcano dupl. Succino, Coralliis, Cinnabari & Cascarilla, additis quoque Emulsionibus papaverinis, gelatinosis & mucilaginosi, ipsisque lignorum aliisque decoctis, regimen exquisitè diapho-

phoreticum injunxi. Quo facto paucorum spatio dierum incantamenti instar omnes evanuerunt dolores, ægraque præter omnium & propriam quoque spem atque exspectationem, opinione citius cum valetudine in gratiam rediit, ejusque rei famam longe lateque disseminavit. Enimvero plures utriusque sexus mox inter initia morbi, & morigeros nactus ægrotos, hac methodo curavi, quos DEUS sanavit, ut cum HENRICO *ab* HEER loquar. Quodsi vero malum initio sibi relictum, aut minus rite tractatum, per longas aut mediocres saltem invaluerit moras, frustranea fere omnia, aut nullo saltem evidenti effectu conspicua esse, quæcunque tentaveris præsidiorum genera, ut trimestre, quin & semestre & diuturnius spatium eidem non raro sit impendendum, palam est, eo quod coagulum quoddam, seu tenax pituita, initio per corpus aberrans, temporis tractu sedem in articulis fixam, sicut in membrana musculis indurata, albicans & tenax mucida, rheumatismum, fovens, materia, quæ est elegans DRELINCURTII observatio, nata fuerit, donec vel temporis diuturnitate semet ipsam consumserit, vel in tubercula tophacea degeneraverit.

OBSERVATIO CXVI.

Dn. D. JOAN. HERMAN. FÜRSTENAU.

Arteria pro vena secta Lypothymia causa.

Varias inter Lypothymia, venæsectioni supervenientis, causas, ab aliis passim indicatas, non vulgarem mihi notasse visus sum in foemina plethorica & succi plena, V.Snibus frequentibus adfucta & nunquam hactenus Lypothymiam experta. Illa enim V.Snem in pede instituta, eumque in finem pedibus in aquam tepidam immisis, Chirurghi adventum diu, sed frustra, expectans, indeque

que ut & ob alias causas domesticas animo vehementer commota, ab adventante tandem Chirurgo, facto in talo pedis sinistri foramine satis exiguo, tanto cum impetu sanguis profluit in faciem & collare Chirurgi, ut cachinnum primo in foemina, sed brevi post Lipothymiam insuetam excitaret, sanguine & in ipso animi deliquio facta ligatura difficulter coërcibili. Hanc vero syncopen plurimum deinde dierum excepit languor, qui & ipse cum V.Sni ansam dedisset, ab eodem & lipothymiam derivandam esse, vero fuit simile. Aliquot vero annis interea exactis, facta eodem loco & iisdem phænomenis, in foemina nunc sana & ab animi commotione libera, sanguinis evacuatione, & lipothymia pariter præter opinionem accedente, arteriæ venæ loco incisæ suspicio non incidit tantum, sed & facta in loco iterum consolidato exploratione, pulsus in eodem manifesto deprehensus fuit.

(*Rintelio Erfordiam transmissa*
d. 20. Novembr. 1740.)

OBSERVATIO CXVII.

DN. D. PAULI GERARD. HENR. MOEH.
RINGII,

De

Narthecio, novo plantarum genere,

§. I.

Character specificus,

Planta perennis, e summitate radice aliquot foliorum fasciculos, seorsim positos, protrudens, in ericetis arenosis

noſis palmaris, in humidis graminofis plerumque pedalis circiter.

Rad. corpus minoris pennæ anſerinæ, vel majoris aut quandoque mediocris columbinæ craſſitie, nodofum, horizontaliter repens, perpendiculariter ramoſum, teres, ex albo flaveſcens, longitudine 3. ad 5. digitorum tranſverſorum, antequam foliorum alium faſciculum protrudat. *Radicula* capillares fibroſæ, flexuoſæ, breves, fibrillis breviffimis lateralibus ſparſim cinctæ, denſiſſimo agmine e geniculis corporis exeuntes, intervallis nudis.

Faſciculus quilibet in baſi aliquot foliis ſiccis cingitur, cujus diſperſæ fibræ longitudinales ſiccæ radículas mentiuntur. Prodeunt 1. 2. vel 3. quandoque etiam plures foliorum faſciculi ex eodem radice loco, interdum etiam gemma novellâ adparet ad latus.

Folia radicalia 4. 5. 6. ut plurimum diſtincte poſita, erecta, externa breviora, falciformiter gladiata, lævia, longitudine 2. 3. 4. digitorum tranſverſorum vel locis graminofis humidis duplo longiora, latitudine $\frac{1}{4}$. ad $\frac{1}{2}$. digiti tranſverſi, acuminata, longitudinaliter nervoſa, ex pallidiſſimo flaveſcente læte viridia, margine interiori a parte dimidia inferiore perpendiculariter bifido, carinata & proximum folium pariter, ac ſcapum, vaginæ inſtar, amplectente : *caulina*, unius vel alterius pollicis tranſverſi longitudine, rara, ſeſſilia, erecta, inferiora amplexicaulia, ſuperiora ſemiamplexicaulia ſenſimque minora, figuræ & ſubſtantiæ ut ſupra ; *floralia* vaginula ſpathæ formis, erecta, lineari-concava, acuta, 2. aut 3. linearum longitudine, pedunculis arcte adpreſſa, ac fere eoſdem involvens, ejusdem cum pedunculo longitudinis : al-

terum adhuc tenuius, planum, lineare, mediæ circiter pedunculis parti adfigitur.

SCAPUS simplicissimus in singulo foliorum fasciculo, quamvis 3. 4. 5. sæpe radicibus suis in uno cespite cohereant, rarissime ad spicæ florum initium unico ramulo donatus, longitudine palmari, spithamæa, aut parum altiori, teres, vix compressus, interdum infra levissime angulosus, erectus, glaber, e viridi rufescens, aut plane viridis, crassitie circiter pennæ columbinæ.

FLORES in summitate scapi, 8. ad 16. raro 18. rarius 20. in spicam infra laxiusculam, superne vero densam dispositi, e *pedunculis*, corolla duplo circiter longioribus, aut illi æqualibus, filiformibus, crassiusculis, scapo fere adpressis, erecto-parumper patulis, rufescentibus, egrediuntur.

CALIX nullus.

COROLL. *Petala* sex, lanceolato-linearia, concava, obtusa, prorsus uniformia, potentissima, persistencia; longitudine $\frac{1}{2}$. dig. rhen. latitud. $\frac{1}{4}$. dig. rhen. intus citrea, extus flavo-viridia, odorata.

STAM. $\frac{1}{2}$. corolla breviora. *Filamenta* sex, ad basin petalorum enata, adsurgentia, tubulata, circum circa villosa, $\frac{1}{4}$. petalis breviora, citrea: *villi* capillacei, breves, oblique adscendentes, vel quandoque etiam horizontales, citrini. *Anthera* simplices, oblongæ, compressæ, bifulcæ, cinnabarino-miniatae, primum erectæ, mox extrorsum recurvæ, obtuse unciatæ, ac prope apicem parum coarctatæ, longitudine $\frac{1}{2}$. filamentorum.

PIST. *Germen* ovato-acuminatum, obtuse trigonum, & sulcatum, (hinc tandem sexangulare,) erectum, simplex,

plex, longitudine filamentorum. *Stilus* nullus. *Stigma* minimum, obtusum, planiusculum.

PERIC. *exterius*, Corolla marcescens, erecto - connivens. *interius & proprium*. Capsula ovato - oblonga, attenuata, acuta, erecta, obtuse sexsulcata, non nisi capsula perfecte sicca, apice trifariam dehiscens, ad $\frac{1}{2}$. corolla longior, glabra, rufescens, interne tribus valvis perpendicularibus prædita, trilocularis. Valvæ hæc infundibulum obtusum prismaticum formant.

SEMINA in quolibet loculo numerosa, parva, oblonga, albida, utrimque capillari & tenuissimo filo setaceo, altitudinem capsulæ attingente, utrimque æque longo, lacteo, parte superiori prope insertionem in semen-angulato, prædita, basi loculorum infixæ.

§. 2.

Locus & tempus,

E perennante radice quotannis novos foliorum fasciculos vernis mensibus protrudit. Floret apud nos tota æstate. Semina perficit Septembri & Octobri. Hortorum pingue solum ægre fert. Nec enim plantæ cum cespite effossæ, in hortum aliquoties a me transplantatæ, progerminare; nec fata semina prodire voluerunt.

Crescit prope *Feveram Frisonum*, *varietas minor* in apicis & subhumidis ericetis, tenui gramine vestitis; *major* ad vias subhumidas graminosas in sylva Upieverana. Est præterea in humidis *Flandria* ericetis, DODON.; in subhumidis & paludosis *Anglia & Flandria*, LOBEL.; in ericetis palustribus, *Maldeghemo* vicinis, secundo a Brugarum urbe, in *Flandria*, miliari, CLUS.; in *Dania*, loco *Ved Viborg* dicto, floret Junio, KYLLING.; in bogs in *Surrii Anglia*,

MERRET. ; in *Angliâ & Cambria* palustribus, RAJ. ; in variis *Norvegiæ* regionibus, *Act. Hafniens. Volum. II. p. 126.* in subhumidis *Finmarkia Norvegica*, ad latus septentrionale Alpium Lapponicarum, LINN. ac tandem in parœcia *Stenbrohultensi Smolandia* in *Suecia*, *Idem* ; & si SIM. PAULI fides habenda, prope *Varsoviâ*, indicante id Viridario *Varsoviensi*. Ergo plantæ nullum frigus hibernum lethale, quum a gradu 52. ad 70. elevationis polaris crescat.

§. 3.

Figura.

Ut omnes fructificationis partes distincte exhiberem ; omnia delineavi nativa magnitudine, *Tab. VII. Fig. 1.*

a a. Gemmæ ad geniculos corporis radices.

b b. Foliorum fasciculi.

c. Geniculum in scapo.

d d. Vaginæ spathaceæ florales.

e. Flores nondum aperti.

f. Corolla recens aperta, antheris erectis.

g. Corolla adoletior, antheris extrorsum recurvis.

h. Filamentum unum, seorsim pictum, ut villi explicatius fiantur.

i. Anthera erecta, bifidula.

k k. Germen.

l. Pericarpium utrumque cum pedunculo.

m. Pericarpium proprium, nudatum a corolla marcida.

n. Sectio transversa capsulæ, loculorum numerum & figuram offerens.

o. Sectio longitudinalis, cavum loculorum & columnam intermediam exhibens.

p. Semina, in setam utrinque exeuntia.

§. 4.

Nomina.

NARTHECIUM. vid. Tab.

Anthericum scapo folioloso laxè spicato, filamentis villosis.

Linn. Fl. Lapp. § 136. *Roy. Prodr. Leyd.* 45.

Asphodeliris major palustris lutea odora nostras. *Prim. lin.* 14.

Phalangium Anglicum palustre, iridis folio. *Tourn. Inst.* 268.

Pseudoasphodelus 1. *Clus. hist.* 1. p. 198. fig. e. Dodon.

Pseudoasphodelus palustris Anglicus. *Baub. pin.* 29.

Pseudoasphodelus palustris. *Heist. Helmst.* 1731. p. 23.

Asphodelus minimus acorifolius luteus palustris. *Lob. obs.* 47. *Fc.* 92. fig. utraque e Dodon.; *Lob. advers.* 46. *descr. steril. Mentz. ind.* 38.

Asphodelus luteus acorifolius palustris Anglicus Lobelii. *Baub. hist.* 2. p. 633. fig. & descr. e Dodon.

Asphodelus minimus luteus palustris, acori folio. *Mor. hist.* 2. p. 332. f. 4. t. 1. f. 7. *Herm. Lugdb.* 65. *Zumb. flor. Lugdb.* 121.

Asphodelus palustris, carinato folio. *Merr. pin.* 12.

Asphodelus luteus palustris. *Dod. pempt.* 208. fig. quoad habitum satis bona, descr. imperf.; *Kyll. Vir. Dan.* 12.

Asphodelus luteus palustris 7. *Tab. Germ.* 2. p. 366. fig. mala, quoad bulbum radicis falsa.

Asphodelus palustris. *Dalech. hist.* 993. fig. e. Dodon. descr. indidem fere desumpta. *Paul. Vir. Warf. indig.* 292. & *Græning.* 605.

Asphodelus falsus, vel Pseudoasphodelus palustris Anglicus. *Mentz. ind.* 38.

Asphodelus Lancastriæ Gerardi. *Raj. Cat. Angl.* 33.

Gramen Norwagicum ossifragum. *Paul. Quadrip. 529. 599.*
ubi multa fabulosa.

Gramen ossifragum. Bartholin. *Act. Hafniens. Vol. II. p. 126.*
599. fig. rudis scapi deflorescentis, & quoad radicem,
ficta.

Gelber Sumpf - Asphodill, *vel* geel Wasser - Asphodill. *Germanis Herbar. veterib.*

Geele Water Asfodillen. *Dod. Belg. 343. fig. & descr. ead.*
c. Pempt.

Lancashire Asphodil, *or* bastard Asphodill. *sec. Rajum, Anglice.*

Small Water Asphodill. *Anglice, sec. Merret,*
Been - Brud. Danice, ex Kylling.

Beengræst. *Norvegis, sec. Paul. Quadrip.*

Stur. *Norvegice. Act. Hafniens. Vol. II. p. 232.*

Størregræs. *Bergis Norvegia. Treubler Act. Hafniens. l. 6,*
p. 133.

Ilagræs. *Smolandis. Linn. Lapp. l. 6.*

α. Varietas, sola peavitate differens, & scapo subnudo,
quid ? quod interdum plane nudo.

Asphodeliris minor palustris lutea odora nostras. *Prim,*
lin. 14.

Phalangium Scoticum palustre minimum, iridis folio. *Tourn,*
Inst. 369. Dillen. apud Linn. Lapp. §. 136. V.

Pseudoasphodelus palustris Scoticus. *Bauh. pin. 29.*

Pseudoasphodelus minor. *Bauh. hist. 2. p. 633.*

Asphodelus falsus, *vel* Pseudoasphodelus palustris Scoticus,
C. B. Mentz. ind. 38.

Asphodelus Lancastriæ verus. *Ger. emac. ; Raj. Cat. Angl,*
32. Synon. ; Merr. pin. 12,

§. 5.

Derivatio & ratio nominum genericorum.

A DODONÆO ad *Asphodelos* relata planta, quietum in iis locum fervavit, donec CLUSIUS, ejusque adseclæ, *Asphodelis adfinem* pseudoasphodeli nomine, declararent; quod MENTZELIUS *Asphodelum falsum* interpretatus est. Majori deinceps jure TOURNEFORTIUS ad *Phalangii* genus herbam nostram retulit, modo nomen, infecto proprium (a) retineri potuisset. Hinc adsumpta ex THEOPHRASTO & DIOSCORIDE *Antherici* voce, LINNÆUS (b) a Phalangiiis reliquis, quæ ipsi *Bulbines* nomine veniunt, aliquas species separavit, quas inter nostra. Ast eodem temporis intervallo, nondum visis operibus *Linneanis*, penitius, ceu imaginabar, examinato flore & fructu, *Asphodelioidis* genus ex ea conficiebam ego, ut similitudinem faciei trinae cum asphodeli spica conjungerem. Jamque tradita erat observatio Illustr. BUCHNERO nostro, quæ *Act. Nat. Cur. Volumini IV.* infereretur, quemadmodum alibi (c) indigitavi. Læta autem hora non ita multo post missam ab amicissimo LINNÆO Criticam ipsius *botanicam* perlegens, ac visis in nomine hujusmodi composita adversariis, propositis ejus indulgendum satius duxi; quem in finem mox a BUCHNERO nostro humaniter petii, vellet dictam observationem suppressere, aliam paulo plus politam suppeditaturus. Enata hinc ipsa, quam habes, observatio, cui *Narthecii* titulum præfixi. Quo jure? inferius (§. 10.) judicare licet. Ut tamen nominis heic ratio pateat, *ναρθηκε*, *ναρθη.κ.α*, & *ναρθηκιον*, Græce *ferulam*, vel *bacillum* denotant-

(a) LINN. *Fl. Lapp.* 1. 6.(b) *gen. plant.* 303.(c) *Prim. lin. hort. mai.* 1. 6.

tantia, fuere adhibita a THEOPHRASTO, GAZA, PLINIO, promiscue pro *Ferula* & *Asphodeli* genere denominando. Vagum hoc, & simul antiquum nomen, adprime plantæ nostræ, bacilli vel virgulæ instar simplicis erectæ, conveniens, & in vicino olim genere usitatum, huc transposui.

§. 6.

Historia.

Primus nostram descripsit & depingendam curavit DONÆUS, unde suas descriptiones hauserunt LOBELIUS in *Obs.* & *Advers.* nec non JO. BAUHINUS, & ex parte CLUSIUS, qui ob habitum scapi foliorum nomen *pseudo* adjecit. Nil fere mutavit TABERNÆMONTANUS, præterquam quod binos scapos, totidemque foliorum fasciculos pingat. Quæ *Sim. PAULI* & *BARTHOLINUS* in *Ab. Hafniens.* l. c. suggerunt, alienæ fidei adeo innituntur, ut ex cognita stirpe, & missis incompletis herbæ frustis *Gramen* fingerent *Anthericis* jungens LINNÆUS, vix fructum & semina matura ad manus habuisse videtur. Descriptio nulla bona. De figuris judicium amplius fuit §. 4. Mea observatio (§. I.) e curis, per octennium multoties, renovatis, conflata est.

§. 7.

Charakter genericus.

CAL. nullus.

COROLL. *Petala* sex, oblonga, concava, obtusa, æqualia, patentissima, persistentia.

STAMINA marcescentia, corolla breviora. *Filamenta* sex, subulata, *Antheræ* perpendiculares, compressæ oblongæ, simplices, bifulcæ; mox extrorsum recurvæ.

PIST.

PIST. *Germen* ovato - acuminatum, e trigono mox sex angulare, simplex, longitudine filamentorum. *Stylus* nullus. *Stigma* minimum, obtusiusculum.

PERIC. *exterius*. *Corolla* marcescens, nonnivens. *interius & proprium*. *Capsula* ovato - oblonga, acuminata, obtuse hexagona, trilocularis, apice trifariam tandem dehiscens.

SEMINA numerosa, tenuia oblonga, *seta* capillari utrimque exprorecta.

§. 8.

Anthericorum Linnæi partes fructificationis, per species evoluta.

Inquiram ante paullo curatius in Antheriorum LINNÆI diversas species, quam constare poterit de diversitate *Narthecii* nostri (§. 1.)

a. ANTHERICUM filamentis lævibus, perianthio trifido. *Linn. Hort. Cliff. 140. descr.*

Huic speciei, Virginie producta, est:

Scapus nudus.

Flores pedunculati, spicati, nunc solitarii, nunc vero bini, & terni fasciculati, ex eodem tuberculo: *pedunculi* squamam basi habent.

CAL. *Perianthium* minimum, semitrilobum.

COROLLA persistens, sexpartita, linearis, &c.

STAM. *Filamenta* sex, glabra, longitudine corollæ. *Anthera* cordatæ.

PIST. *Germen* ovatum, simplex. *Styli* tres. *Stigmata* rotidem.

De pericarpio & feminibus nil addit; forte, quia inspecta exemplaria sicca ad eum maturitatis gradum nondum pervenerant. Eandem postea GRONOVIVS, a quo suas LINNÆUS plantas habuerat, *Flor. Virgin. 1. p. 39.* a phalangiis *Astr. Med. Ph. Vol. VI.* Ddd fructu

fructu & pistillo simplici; ab omnibus liliaceis, calyce differre pronuntiavit.

β. **ANTHERICUM** scapo nudo capitato, filamentis glabris.

Linn. Fl. Lapp. §. 137. t. 10. f. 3.

Huic speciei Lapponicæ sunt:

Scapus nudus.

Flores sessiles in spica brevissima, in capitulum collectæ: bractea nulla.

CALIX nullus.

COROLLA sexpartita, persistens, raro explicata, nivea.

STAM. *Filamenta* sex, glabra.

FRUCTUS subrotundus, obtusus, tripartitus.

Reliqua de *antheris*, *stylis*, *stigmatibus* & *seminibus* non adjecit.

γ. *Phalangium alpinum palustre, iridis folio.* Tourn. Instit. speciei hujus, Helvetiæ soboli, est:

Scapus foliis 2. communiter vestitus, multo longioribus, quam in *Narthecio* nostro (§. I.)

Flores pedunculati, sparsi, nunc arcte, (a) sæpius laxè (b) & alterno situ spicati; *squamæ spathæ* formis ad basin pedunculorum, semper solitariorum.

CALIX. *Perianthium* parvum, trilobum (c) laciniis obtusissimis.

COROLLA sexpartita, petalis lanceolatis. (d)

STAM.

(a) Cujusmodi siccum specimen misit optimus meus *Alb. HALLERUS*.

(b) Qualia aliquot exemplaria sicca ab humanissimo *Balth. EHRHARTO*, Meminga habeo.

(c) An plane tripartitum? quod in siccis adeo curare ob fragilitatem investigare nequivi.

(d) In *Halleriano* specimine petala ad ovatam figuram adcedunt.

STAM. *Filamenta* sex, glabra, longitudine corollæ.
Anthera, cordatæ.

PISTILL. longitudine staminum. *Germina* tria, conniventia, acuminata. *Styli* breves. *Stigmata* totidem globosa.

PERIC. *Capsula* tres (e) ovato oblongæ, conniventes.

SEM. - - - -

Seminum nondum maturorum figura e speciminibus meis fideis non patebat.

§. 9.

Iusta determinatio specierum §. præcedentis.

E collatione (§. 8. litt. β & γ.) utriusque descriptionis liquet, diversas esse species, atque *Linneana* (f) quæstioni, de iis jungendis, (g) locum amplius non esse. Quid? quod, commune ejusdem LINNÆI nomen (§. 8. α.) cadere quoque in speciem tertiam (§. 8. γ.) posse constat. Hinc aliis nominibus specificis utraque donanda. Est ergo species 4. Si anteced.

ANTHERICUM scapo nudo spicato, floribus sæpè fasciculatis.

Species autem γ. ejusd. §i.

ANTHERICUM scapo folioloso spicato, floribus sparsis, pedunculis solitariis.

§. 10.

Generis ratio & character essentialis.

ANTHERICO *Linnaeano* spec. α. & γ. (§. 8.) est manifestum *perianthium*, speciei vero β. (ibid.) nullum. Omnibus

Ddd 2

(e) Inde HALLER. *lin. Helvet.* f. 64. pag. 90. siliquas distinctas nominavit.

(f) *Fl. Lapp.* f. 137.

(g) Quod confirmat HALLER. *lin. Helvet.* l. c. not. b.

fructu & pistillo simplici; ab omnibus liliaceis, calyce differre pronuntiavit.

β. ANTHERICUM scapo nudo capitato, filamentis glabris.

Linn. Fl. Lapp. §. 137. t. 16. f. 3.

Huic speciei Lapponicæ sunt:

Scapus nudus.

Flores sessiles in spica brevissima, in capitulum collecta: bractea nulla.

CALIX nullus.

COROLLA sexpartita, persistens, raro explicata, nivea.

STAM. *Filamenta sex, glabra.*

FRUCTUS subrotundus, obtusus, tripartitus.

Reliqua de *antheris, stylis, stigmatibus & seminibus* non adjecit.

γ. *Phalangium alpinum palustre, iridis folio.* Tourn. Instit. speciei hujus, Helvetiæ soboli, est:

Scapus foliis 2. communiter vestitus, multo longioribus, quam in Narthecio nostro (§. I.)

Flores pedunculati, sparsi, nunc arcte, (a) sæpius laxè (b) & alterno situ spicati; squama spatha formis ad basin pedunculorum, semper solitariorum.

CALIX. *Perianthium parvum, trilobum (c) laciniis obtusissimis.*

COROLLA sexpartita, petalis lanceolatis. (d)

STAM.

(a) Cujusmodi siccum specimen misit optimus meus *Alb. HALLERUS*.

(b) Qualia aliquot exemplaria sicca ab humanissimo *Balth. ERLHAUTO*, Meminga habeo.

(c) An plane tripartitum? quod in siccis adeo curate ob fragilitatem investigare nequivi.

(d) In *Halleriano* specimine petala ad ovatam figuram adcedunt.

STAM. *Filamenta* sex, glabra, longitudine corollæ.
Anthera, cordatæ.

PISTILL. longitudine staminum. *Germina* tria, conniven-
 tia, acuminata. *Styli* breves. *Stigmata* totidem
 globosa.

PERIC. *Capfula* tres (e) ovato oblongæ, conniventes.

SEM. - - -

Seminum nondum maturorum figura e speciminibus meis
 siccis non patebat.

§. 9.

Iusta determinatio specierum §. præcedentis.

E collatione (§. 8. litt. β & γ.) utriusque descriptionis li-
 quet, diversas esse species, atque *Linnaana* (f) quæstio-
 ni, de iis jungendis, (g) locum amplius non esse. Quid?
 quod, commune ejusdem LINNÆI nomen (§. 8. α.)
 cadere quoque in speciem tertiam (§. 8. γ.) posse constat.
 Hinc aliis nominibus specificis utraque donanda.
 Est ergo species 4. Si anteced.

ANTHERICUM scapo nudo spicato, floribus sæpè fasci-
 culatis.

Species autem γ. ejusd. §i.

ANTHERICUM scapo folioloso spicato, floribus sparsis,
 pedunculis solitariis.

§. 10.

Generis ratio & character essentialis.

ANTHERICO *Linnaano* spec. α. & γ. (§. 8.) est manifestum
perianthium, speciei vero β. (ibid.) nullum. Omni-

Ddd 2 bus

(e) Inde HALLER. *Itin. Helvet.* §. 64. pag. 90. siliquas distinctas
 nominavit.

(f) *Fl. Lapp.* §. 137.

(g) Quod confirmat HALLER. *Itin. Helvet.* l. c. not. b.

bus tribus $\alpha. \beta. \gamma.$, consentiente LINNÆO *Gen.* 303.
sunt

Petala inæqualia, inferiora minora, persistentia.

Filamenta longitudine corollæ. *Anthera* triangulares.

Germina tria; totidemque styli, ac stigmata & capsulæ.

Semina acuminata (h) angusta.

BULBINE *Linn. Gen.* 269. habet

Calicem nullum;

Petala decidua;

Antheras quadrifurcas;

Stylum longum, simplicem

Capsulam ex ovali subglobosam, vertice obtuso vix apicato, trifurcam, totam dehiscentem; &

Semina angulata, superne truncata.

NARTHECIUM nostrum (§. I. & 7.) gerit

Calicem nullum,

Petala æqualia, persistentia;

Filamenta corolla breviora; *Antheras* compressas, bifurcas.

Germen simplex, e trigono mox sexangulare, staminibus brevius; *Stylum* nullum; *Stigma* minimum;

Capsulam ovatam, sex furcatam, acumine longius producto, tenui; trilocularem, apice trifariam parum dehiscentem; &

Semina tenuia; corpore oblongo in setam capillarem,
ad

(h) Qualia vero, si cum Bulbifere genere Anthericum, excluso priori, conjungere velit suavissimus LINNÆUS? quod ex *Syst. Nat. Edit. 2. Class. 6. ord. 1. p. 1.* concludere licet; nisi errore typographico Bulbine omissa sit. Sane alia, diversa longe, angulata scilicet, & superne truncata, ut adparet e *Gen.* 269. & *TOURNEF. Infrit. Tab.* 193.

ad insertionem in corpus seminis utrinque angulum facientem, definente.

Ergo satis clara est differentia partium essentialium fructificationis, & insignis diversitas proportionis.

Styli absentia, *capsula* simplex, & *feminum* singularis, faciunt, nisi me omnia fallunt, essentialem NARTHECII characterem.

§. II.

Reductio generis ad omnium Systematum classes.

Pertinet ergo genus nostrum (§. 7.) in Systemate

(a) a Fructu desumpto,

1. CAESALPINI ad Classẽm IX. herbacearum, triplici principio, bulbosarum.
2. MORISONI ad Classẽm VII. hexapetalarum tricapfularium; ord. I. radicibus tuberosis, fusiformibus, nodosis, fibrosis.
3. RAJI (i) ad Classẽm XXIII. ord. 3. graminifoliarum floriferarum, flore hexapetalo, sedi fructus cohærente.
4. KNAUTHI (*Christoph.*) ad Classẽm VI. urticapfularium hexapetalarum; ord. I. trivalvium, trilocularium.
5. HERMANNI (k) ad classẽm tricapfularium, flore hexapetalo spicato; radice fibrosa fusiformi:
6. BOERHAAVII (l) ad monocotyledones bracteatas, flore hexapetalo, ovarium amplexo, post *Phalangium*.

(b) a Corolla.

7. RIVINI, RUPPII, HEBENSTREITII, (m) LUDWIGII

Ddd 3

(i) in *Meth. emend. & ant.*

(k) in ZUMB. *Flora Lugdb. Florib.* p. 121. & *adpend. ibid.* p. 249.

(l) *Hort. Lugdb.* 2. 133.

(m) HEBENSTREIT. *defin. plant.* §. 8. addit. floribus stelliformibus, in spicam collectis,

WIGII ad regulares hexapetalas capsula tripartita.
KNAUTII. (*Christ.*) ad hexapetalas uniformes, ad capsulastriloculares compositas, floribus fructus subiectis.

9. TOURNEFORTII ad Classẽm IX. Sect. 4. herbarum, flore liliaceo hexapetalo, cujus pistillum abire in fructum.

10. PONTERÆ (n) ad plantas, gemmis carentes, floribus polypetalis liliaceis.

(c) a. Calice

11. MAGNOLII ad herbas, calice interno tantum, bulbosis adfines.

12. LINNÆI ad classẽm 17. apetalorum, sexfidorum; post *anthericum*,

(d) a Stamimbus

13. LINNÆI ad Hexandriam monogyniam, corollis hexapetalis nudis; post *bulbinem* (o) vel post *anthericum* (p)

(e) a Fructificatione tota

14. LINNÆI (q) ad ordinẽm IX. post *bulbinem*.

15. ROYENI (r) ad Lilia, corolla hexapetala; itidem post *bulbinem*.

In his tantum dedi specimẽ aliquod, redigendi genus quoddam ad locum suum in quolibet excogitato Systemate; licet multæ Auctorum variorum, v. g. *num. 1. 2. 4. &c.* huius §. classes aliter subdividi deberent.

§. 12.

(n) vid. LINNÆI *Class. plant.* p. 371.

(o) in *System. Sexual.* p. 19.

(p) in *Syst. Nat. edit. 2.* p. 21.

(q) vid. *Fragment. meth. nat. in Class. plant.* p. 491.

(r) *Prodr. Flor. Lugdb.* ubi ex ord. IV. Liliorum polygynorum eximatur species nostra, *Anthericis*, præeunte LINNÆO, adscripta.

§. 12.

Vires & superstitiosa rejecta.

Omnes hæcenus Botanici de viribus plantæ nostræ siluerunt, adeo, ut nihil de ea constet, præter hæc LOBELII verba: (s) *Floribus lixivio maceratis puella crinem flavum inficiunt.* Pauca forte alia concludenda forent e verbis D.D. TREUBLERI in *Act. Hafn. Vol. II. Obs. 43. p. 135.* referentis, duos Chirurgos, sibi adstantes, & plantam nostram Centaurium minus existimantes, adfirmasse, se diu pro Centaurio minori in usum traxisse nostram, nec exinde mali quidquam profuxisse. Ut adeo vix credi queat, eam ullam pecori noxam conciliare, multo minus ossa illorum emolliere posse, qualia credulum rusticorum Norvegicorum vulgus sibi persuadere certo voluit. Unde, licet *Sim. PAULI* in *Quadrip. Bot. & Act. Hafn. l. c. ibidemque* prudens *Thom. BARTHOLINUS* iudicium ob plantam totamque ipsis ignotam rem, suspenderent, TREUBLERUS tamen jam in dubium vocavit, LINNÆO (t) *Flor. Lapp. c. l.* plane hæc negante. Nec ulla apud nos experientia, hominumve memoria constat, pecori ac seorsim ovibus morbum ex esu hujusce herbæ attractum esse. Et verum quidem est, in nostrarum quoque ovium jecinoribus (u) quotannis, mensibus autumnalibus, vermiculos illos latos, pleuronecteri AR-

(s) Quæ a RAIO *Cat. Pl. Angl. 33.* & BAUHINO *Hist. 2. p. 633.* repetuntur.

(t) Nescio tamen, cur idem optimus Amicus c. l. flori odorem manifeste virosum adscribat, qui semper & mihi & aliis gratus ac mellitus est visus. An differens odor: pro ratione diversi soli? in Smalandia forte mineralium particeps sicut & in Norvegia; quam heic terrarum in pura arena, leviter palludosa crescat.

(u) LINN. *Flor. Lapp. §. 136. litt. p.*

ARTHEDI Ichthyol. similitudine exscribentes (atque hinc patrio sermone *Bütte* nuncupatos,) generari, ovesque dictis in ericetis, ubi planta nostra provenit, pabulum frequenter quærere. Conf. LINNÆI *not. B. cit.* Sed hi quoque in ovium scirrhis jecinoribus inveniuntur, quæ nulum *Narthecium*, ericetorum aliorum, planta nostra carentium, pascua frequentantes, devorarunt. Nascitur enim heic terrarum ad aliquot milliaria longe lateque nullibi, ac circum sylvam Upieveranam, & in ericeto Ostringiæ. Quum autem nulla unquam ovis, in locis argillaceis, pingui lætoque gramine vescens, hisce vermibus inquinetur; omnino alia in re causam generationis horum vermium quærendam fore, patet. Jam vero indoles herbarum plurimarum exsiccantium & adstringentium, proindeque fervidiorem sanguini naturam conciliantium, (id quod potissimum e fimo elucet, qui multo fervidior ab ovibus in ericetis vitum quærentibus, quam abs iis qui locis argillaceis graminapingua & magis humida decerpunt, excernitur,) quales in plerisque ericetis arenosis ac sylvestribus occurrunt, v. gr. ipsæ *Ericæ*, *Empetrum*, *Myrica Linnæi*, *Carices*, *Jasione Linnæi*, *Succisa*, *Tormentilla*, *Geranium foliis myrrhidis*, *Columbinum*, *Acetosa minima*, *Filices*, *Vaccinia*, *Prunella*, *Bugula*, *Euphrasia*, *Pedicularis*, *Crista galli*, *salix minima repens*, &c. multo propiorem nobis causam vermium horum largiri videtur. Scilicet sanguine hinc sicciore, magisque volatili facto, faciles in *Hepate canaliculorum* tam sanguinorum, quam biliosorum obstructions, scirrhi, vermium memoratorum nidi, oriuntur. Quæres alio loco exponi commodè posset, & illustrari dispositione ovium illarum hæreditaria, & translatione ovulorum e parentibus in prolem.

OBSERVATIO CXVIII.

Dn. D. PAULI GERARD. HENR. MOEHRINGII.

Caucalis involucri universalis monophyllo-partiali triphyllo.

Caucalis Mauritanica, vulgari similis, sed semine majore Walth. Hort. 2. p. 127.

PLANTA annua, bipedalis circiter.

RADIX longa, carnosus - fibrosa, perpendicularis; fibrillæ paucæ laterales.

CAULIS ramosus, ramis alternis, diffusis; angulosus, angulis 5. ad 8. hinc inde, ac præsertim inferne, raris pilis adpersus.

FOLIA alterna, semiamplexicaula, infima petiolata, superiora sessilia, tripartita, pinnata, pinnis decompositis, pinnulis linearibus profunde incis; costa nuda carinata, raris pilis hirsutula; petiolo plano-concavo, membranaceo.

CALIX. *Umbella universalis* inæqualis, patens, fere plana, radiorum 3. raro 4. aut quinque.

Partialis inæqualis, trisperma plerumque, florum 5. ad 12. quorum hermaphroditi majores.

Involucrum universale foliolum unicum, lineari-subulatum, breve, sæpe subito deciduum.

Partiale triphyllum, rarissime tetraphyllum, foliolis lineari subulatis, extrorsum ad pedunculos hermaphroditorum sitis, reclinatis tandem.

Perinthium proprium quinque partitum, inæquale, persistens, foliolis lanceolato-linearibus, acutis,

Ahor. Med. Ph. Vol. VI,

Ecc

brevi-

brevibus, quorum 2. exteriora duplo fere reliquis majora.

COROLLA. *Universalis*, ut in LINNÆI Gen. ; *propria disci mas*, ut in LINNÆI Gen. ; insidens pedicello, florum hermaphroditorum quadruplo circiter longiori, numero 2. 3. ad 7. ; *propria radii* hermaphrodita, ut in LINN. Gen. num. 3. raro 4. rarius 5. insidens pedicello brevissimo, florum masculorum quadruplo breviori, at tantumdem crassiori.

STAMINA omnibus. *Filamenta* 5. capillaria, apice introrsum flexa *Anthera* parvæ, oblongæ intorsum patentibus.

STIGILL. *Radii Germen* oblongum, fetis introrsum uncinatis, oblique erectis, testum, infra receptaculum proprium. *Styli* ut LINN. Gen. crassiusculi. *Stigmata*, ut Linn. Gen. tenuia.

PERICARP. *Fructus* ut in LINNÆI Gen. in acuminē fovens perianthium, stylos & stigmata persistentia.

SEMINA ut apud LINN. l. c. fetulis subulatis, horizontaliter patentibus, uncinatis, introrsum incurvis.

Obs. a. Crescit, si fides synonymo habenda, in Africa ; & facies plantæ idem innuere videtur. Floruit in horto meo Junio, Julio & Augusto, semina maturuerunt Septembri & Octobri. Floris color albus in dilute purpureumurgens.

β. *Synonymum Waltherianum* subjunxi, seminibus sub eodem nomine ante triennium inde missis.

OBSERVATIO CXIX.

Dn. D. PAULI GERARD. HENR. MOEH-
RINGII.

*Erysimum foliis radicalibus pinnato - den-
tatis, apice subrotundis : caulinis superioribus
lineari-pinnatifidis acutis.*

Sisymbrium folio tenuiter laciniato , flore luteo.
Heist. Helmst. 1730. p. 29.

Differentia inter hanc & *Erysimum foliis* (omnibus)
pinnato - dentatis, apice subrotundis. LINNÆI *Fl. Lapp.*
§. 264. *Hort. Cliff.* 338. specifica adesse his ex ratio-
nibus videtur.

*Nostre speciei folia tam radicalia , quam caulina inferiora basi
pinnato - dentata, segmento extimo maximo, subro-
tundo, inciso, obtuso ; folia caulina media & superio-
ra pinnatifida, pinnulis linearibus, extimo segmento
lanceolato-lineari, semel aut bis lacinulato.*

In *Linnaena* specie *folia tam radicalia , quam caulina omnia
basi pinnato - dentata, apice maximo, subrotundo,
obtuso.*

*Nostre siliquas triplo majores, laxas, lineares, valvulis ad
apicem usque dissepimenti excurrentibus, habet, acumi-
ne obtuso.*

LINNÆI species *reliquas triplo minores, confertas, lineari-
subulatas, valvulis dissepimento brevioribus, habet,
acumine sive rostro subulato, acuto.*

Ceterum florum structura, plantarum item altitudo, ac fa-
cies ramosa in utraque specie eadem.

Ergo proportio satis diversa, dum speciei nostræ folia
Ecc 2 cau-

caulina pinnatifida multoque tenuiora sunt, nihilo tamen fecius *Linnaeanam* speciem filiquarum laxitate, crassitie, magnitudine multum superant, specierum differentiam sine dubio egregie arguit. His adde valvularum discrepantem terminum, rostrique in altero absentiam, in altero notabilem praesentiam.

(*Fevera in Frisius Erfordiam missa*
d. 28. Novembr. 1740.)

OBSERVATIO CXX.

Dn. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHT.

Spicilegium ad Historiam naturalem Scarabæi maximi platyceri, *Tauri* nonnullis, aliis *Cervi volantis*, Rapi (a) seu *Scarabæi cornuti*, a Joh. de Muralto descripti. (b)

IN Historia naturali ita cum multis rebus comparatum est, ut, quoniam multæ naturæ actiones in occulto, & ab oculis nostris remotæ fiunt, non unius hominis, etiam vel maxime industrii, sæpe in eadem re sufficiat labor, sed aliorum quoque accedant observationes necesse sit. Clariss. FR. ERN. BRUCKMANNUS, naturæ scrutator diligentissimus, Collega, Fautor & ab academicis jam annis amicus honoratissimus, inter alias elegantes & curiosas *Epistolas itinerarias*, haud ita pridem anno 1739. in LXXVIII. de *Cervo volante ejusque hibernaculo* docte egit, & Muraltianæ observationi nonnulla noviter adjecit. Sed cum & mihi casu notæ sint quædam circa hanc rem, non contemnendæ mihi

(a) In *Histor. Insector. Londini* 1710. 4to p. 74.

(b) *Ephemerid. Adædiso. phys. Acad. Nat. Curios. Dec. II, Ann. II. Obs.*
23. p. 20R.

mihi visæ, observationes, licebit mihi, ad augendam hujus Insecti historiam naturalem illas addere & figuris quibusdam illustrare, ut pateat etiam in hoc insecto aliquam fieri mutationem, tum aliquamdiu quiescit, nec loco se movet, & in ediam patitur, ideoque omnino ad μεταμορφωσις pertinere, (ε) licet nemo, quantum novi, hujus status mutati vel aliquam adumbrationem dederit. Ratione temporis autem, præmonendum mihi videtur omnino necessarium, quemadmodum illa Cl. BRUCKMANNI observatio mense Junio facta est, sic meam natam esse paulo serius, nempe XX. Julii, cum in extirpandis radicibus, arborum occupati essent operarii, ut locus quidam prope urbem nostram, horto colendo aptior redderetur, & cum in finem summa imis & ima summis miscerent. Casu enim sic factum est, ut glebam pugni magnitudine ex profundis eruerent atque ad me deferrent, quam statim pro domicilio ejusdem insecti, Gryllotalpæ nempe habui, & sic cum cura aperui. Nec poenituit erroris, inveni enim aliquid, mihi quidem, adhuc non visum, Cervi volantis Scarabæi in formam mutatam. Quod ad domicilium hoc attinet, nihil habeo, quod observationi BRUCKMANNIANÆ addere possim, nisi forte illud, quod domicilium hoc ita comparatum sit, ut non omnino expleatur insecto, sed spatium aliquod supersit, ut movere se liberius possit, & prudentes hac in re industrii architecti fibras arborum & radicum teneriores admiscere noverint luto, ut firmiori nexu cohæreat lutosa terra, quemadmodum eundem in finem, in ædificiis extruendis hominum industria luto admiscet straminis particulas, aut frumentorum paleas & locustas, ut cohæreant omnia firmius. In hoc spatio, intus polito, & prudenter structo domicilio hospitatur insectum, uti ego observavi, eo si-

E e e 3

tu, quem *Figura 5. Tab. V.* monstrat, capite cum cornibus versus pectus, si ita dicere licet, declinato, pedibus sex versus abdomen contractis, alis tam superioribus, quæ vaginam duriorē constituunt, quam inferioribus membranaceis, contractis & ex parte rugosis, limbo duriusculo quasi cartilagineo cinctis utrisque substantia omnino, nec cornibus ipsis quidem exceptis, nunc quidem molli, & colore albo. In scutato capite quatuor latera, a MURALTO descripta, multum sunt evidentiora itidem, ut reliqua omnia, mollia & alba. Quatuor plumæ, tam majores superiores, quam minores inferiores, ex ore sub scuto nasali natæ, nunc non expansæ, sed contractæ atque in se invicem quasi convolutæ observantur. Mystax, utrinque duplex, magis tumidus adparet, Antennæ autem plicatiles libere fluctuant. Abdomen bisulcum in superiore parte, & imminutis utriusque generis alis quasi nudum, in novem circiter circulos divisum, terminatur in extremitatem cochleæ figuræ æmulam, in se convolutam, an penis? quod MURALTUS vult, an anus? nolo determinare, cui ab utroque latere adest elongatio parva oblonga, paulo durior, forsan ex complicatione foliacearum excrescentiarum oblongarum, quas in utroque latere binas noravit MURALTUS, nata. Hæc omnia ut eo melius possint intelligi, duplici figura curavi hanc observationem illustrari, ad rem ipsam formata, quarum prima *Fig. 5. Tab. V.* hujus insecti situm, ante oculos ponit, quem in cavo glebæ argillaceæ, fibris intertextis firmitus compactæ, obtinet, ideo extra glebam nunc positum, ut singula possint observari melius. Altera, *Fig. 6.* ejusdem Tab. autem partes extra situm protractas & nunc explicatas sistit, ut quæ plumarum ex ore, quæ proxime mystacum, porro antennarum, scutati capitis & pectoris, inprimis autem Vaginarum, sive elytriarum & alarum nunc mutata sit conditio, melius observare liceat. Unicum adhuc superest pha-

phænomenon, quod addam : Colorem album hujus insecti statim mutatum esse in fuscum nigricantem, simulac ad ejus conservationem in vitro superfusus est spiritus vini, molliem autem adhuc, dum hæc scribo, durare.

OBSERVATIO CXXI.

Dn. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHT.

Color florum Thlaspios Cretici utriusque;
Tabaci fumo mutatus.

Nihil in rerum natura esse durabile & immutabile adeo verum est, ut quidam, qui mihi nunc in mentem non redit, Physicam definiverit, esse rerum mutabilitatem scientiam. Mutationi autem citiori illa corpora inprimis sunt obnoxia, quæ delictiorem & teneriorem partium habent, quas *solidas* vocamus, structuram, & *fluidorum* mixturam, ad quam classem plurima vegetabilium referri possunt. Hoc non mirabitur experientia doctus, plurium vegetabilium colores adeo esse fugaces, ut pictores illis parum fidant, cum noverint, pigmenta inde parata in nitore suo non perdurare, sed quam facillime mutari brevi tempore, solo etiam aëre. In hac re quemadmodum multum operæ olim impendit diligentissimus rerum naturalium contemplator & interpres, nec non philosophiæ experimentalis restaurator, celeberr. ROBERTUS BOYLE (a) & plures eruditi Physici, qui phænomena naturæ cum cura & debita attentione observant, numerum illorum experimentorum post illud tempus multum auxerunt, ut ex multis paucos, qui cum vegetabilium partibus pericula fecerunt, proferant,

(a) In *Experimentis de Coloribus pluribus.*

feram, JESSOPIUS, (b) HAGENDORNIUS, (c) TEICHMEYERUS, (d) VATERUS, (e) GODOFREDUS junior (f) ita & mihi licebit elegans addere experimentum. Cum mense Julio hujus anni in hortulo meo cum amicis versarer, & varios flores vegetos, qui ad manus erant, cum iisdem contemplerer & inter illos ipsos Thlaspios, Cretici quibusdam, flore albo & rubente L. B. 2. 924. quod Thlaspi, umbellatum, Creticum, Iberidis fol. nominat *Morison*. H. 2. 295. Thlaspi Cappadocicum autem flor. incarnato & flore albo vocatur in Hort. Eyst. Aestiv. Class. O. 7. fol. II. figur. 2. & 3. venit, nescio, quo fato, in mentem, periculum facere, annon ex Tabaci fumo alkalifato mutationem subeat tenerior hic flos in suis coloribus. In utroque ejus colore eventus ex voto respondit dubitationi. Namque ille rubellus, liberius admissio fumo hujus herbæ, jucundo spectaculo, confestim mutatus est in elegantissimum smaragdinum, vivacem admodum, hic vero albus eodem modo transiit in flavo-viridescentem, cum præsentium amicorum admiratione & delectatione.

OBSER-

-
- (b) In Epist. Philosophic. JOH. RAJI. Vid. Act. Erudit. Lips. 1719. Mens. Januar. p. 19.
 (c) Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. III. Observ. 29. pag. 87.
 (d) In Element. Phil. Nat. Experim. pag. 113.
 (e) Physic. Experiment. systemat. Sect. II. C. IX. p. 224. sqq.
 (f) Memoires de l'Academie Royale des Sciences 1707. pag. 686. sqq.

OBSERVATIO CXXII.

Dn. D. JOAN, SEBAST. ALBRECHT.

**Funesta febris suppressio, ob inde ortam pa-
ralysin, sphacelum, mortem.**

Verum est, quod dixit Excell. HENRICUS HENRICI, olim in Academia Halensi Pr. P. celeberrimus : (a) Plures aliqui sana rationis, quod mirandum est, inveniuntur, qui rem, quæ sanitatem & vitam ipsam concernit, ejusmodi imperitis, tamquam ovem lupo, committere non verentur, cum tamen nullus tam stolidus sit, qui vestem conficiendam sartori imperito, nullus, qui suos agros villico rusticarum rerum inexperto, nullus, qui adificationem domus alienissimo ab archite-ctura, nullus, qui pecunia procuracionem & dispensacionem hujusmodi rei imperito commendet. Unde etiam sapissime accidit, ut infelices homines ab ejusmodi artis opprobriis spem salutis incertam pretio emant. Et nihil aliud hic in culpa est, quam nimia mortalium credulitas, qui enim facile credit, secundum illud, facile decipitur. Et verum quoque manet, quod Rex ille, quo non alius fuit sapientior : Prudens & peritus, inquit, artifex rem sibi concreditam bene perficit, imprudens autem & artis sua ignarus illam depravat & corrumpit. Hanc veritatem liceat nobis tristi exemplo confirmare, licet tot jam probatam experimentis. Utinam vero tandem in salutē suā conservanda & recuperanda homines fierent prudentiores ! Plura esse damna, quæ ex corruptis febribus nascuntur, pluribus argumentis probarunt viri in arte medica perfectissimi & celeberrimi, non solum beatus & post fata sua

Act. Med. Ph. Vol. VI. F f f per-

(a) In Diff. de sinistro verberum eventu, Halæ 1713.

perstes doctissimus G. E. STAHLIUS, (b) sed etiam, qui adhuc spartam, quam tenet, mirifice ornat eruditissimus JOH. JUNKERUS, (c) novis vero exemplis hanc rem, quotidiana experientia notam, confirmatam legimus in *Select. medicis Francofurtens.* (d) Si vero adhuc quis dubitet, cum per sequentem observationem plane convictum irinullus dubito. Fœmina XXX. annorum, robusta, alias plethorica, & gravioribus laboribus adsueta, superiori anno 1740. mense Majo febris intermittens anomalis adhuc motibus per aliquot dies tentata, consultum me veniebat, quid agendum sit. Circumstantiis bene pensatis auctor fui, ut adhuc unam alteramve diem abstineret a medicamentis, interim vero diætæ, quam præscripsi, rationem cum cura haberet diligentissime, sic fore, ut tantilla mora concessa, vel cessent omnino motus illi, vel sublatis anomallis typum certum sit acquisitura febris, tunc demum medicamentis debitis congrue debellanda. Sed consilio hoc neglecto, quod plerumque fit, *Medicorum enim consilia vitamus, adfidentum dissidentumque, qui parum docti & satis seduli languidos multos officiosissime occidunt, sequimur*, (e) auxilium quærit apud empiricam mulierculam, bullati cujusdam Licentiati, tunc absentis, uxorem, quæ medicinæ exercendæ, aut si mavis, impune occidendi, æque sibi licentiam datam esse, rata, ac aliorum opificum uxoribus, quæ absente, vel mortuo marito, vel ipsæ opificia exercent, vel per alios perfici curant, temerario sane ausu, officiosa tamen,

(b) In *Diff. de febribus intermitt. subacutis atque corruptis.* Hale 1713. & passim alibi.

(c) In *Diff. de legitima febrium corruptarum tractatione.* Hale 1731. §. IX. §§.

(d) *Volum. Vltio Tomi I.*

(e) SEMPRONIUS GRACHUS in *Medico hujus sæculi, Libr. II. Sect. IV. p. 280.*

Funesta febris suppressio, ob inde ortam paralyfin &c. 411

men, nihil intentatum reliquit, sed secundum ingeniosi illius Gallici Comici de *Moliere* methodum satyricam, venam secari iussit & validum purgans subjunxit. Rebus vero in pejus ruentibus, proximis diebus ad aliud transeundum erat; exhibebatur itaque medicamentum febrifugum, quale illud autem fuerit; an chinatum, an forsan arsenicale, aut aliud? ignoro, nam diligentissime celatum est, hoc vero probe scio, me nimis sero iterum vocatum, & eo quidem die, quo medicamentum hoc accepit, ægrotam invenisse gravi paralyfi omnium inferiorum partium adeo tactam, ut crura instar demortui hominis sine motu, sine sensu, frigida obriguerint, alvus & urina fuerint suppressa pertinacissime, accesserit altero die febris inflammatoria, cum siti intensissima, quam postea excepit internarum partium gangrænosa & tanta quidem corruptio, ut sphacelo corruptæ partes a vivo adhuc corpore tandem una cum excrementis partitim secesserint. Sed ne tanti facinoris egregii abesset excusatio, fascinum, ut plerumque fieri solet accusatum est: *Die Kranke sey über eine böse Spukh gegangen*; cum tamen non statim graviores morbos pro fascino habendos esse, jam dudum b. WEDELIUS, Præceptor olim meus in cineribus venerandus, pronunciaverit. (f)

O miseræ leges! quæ talia crimina fertis.

O cæci Reges! qui rem non cernitis istam.

Vos! quibus imperium est, qui mundi frena tenetis;

Ne tantum tolerate nefas, hanc tollite pestem,
Consulite humano generi. Quot nocte dieque

F f f 2

Ho-

(f) In *Diff. de Morbis a fascino*, Jena 1682. C. IV.

Horum carnificum culpa mittuntur ad orcum ?
 Vel perfecte artem discant, vel non medeantur.
 Nam si aliæ peccant artes, tolerabile certe est,
 Hæc vero nisi perfecta, est plena pericli
 Et sævit tamquam occulta atque domestica pestis.

Ita eleganter SEMPRONIUS GRACHUS (g). Sic vero tandem justissimarum querimoniarum finem futurum esse & Medicinæ antiquum splendorem, honorem & justum pretium restitutum iri sperare liceret. Nam de quo Celeberr. STENZELIUS conqueritur (h) intuitu Saxoniae, eandem palinodiam etiam in multis aliis locis & provinciis Medici, quibus patriæ salus curæ cordique est repetere necesse habent. Sic vero ille : *Inscitis invitisque Medicis, hodie non Chirurgi saltem, sed & omnes perditii homines, medicinam faciendo, innumera per mortes agrotantium experimenta instituunt. Nihil detestabilius, nihil calamitosius, quam praeiens artis salutaris status fisci potest. Nos Saxones in hac re omnium miserrimi sumus, ad nos enim pessimorum & imperitissimorum hominum, qui aliis locis non tolerantur, colluvies, quasi torrente acta, confluit. Exinde tam male apud nos audit Medicina, hinc nihili apud nos Medici astantur, hinc Saxonia demum Empiricis obruta, genuinis carebit Medicis, exactum negligendo, qui in re medica constitutus est, ordinem.*

OBSER-

(g) l. c.

(h) In not. ad LINDERSTOLPE Tract. de Venenis p. 301.

OBSERVATIO CXXIII.

DN. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHT.

Lesio capitis gravissima, post sextam septimanam demum lethalis, cum sectione anatomica.

Servus agricolæ, homo robustus, procerae staturæ, XX. annorum, secunda feriarum Pentecostes hujus anni d. 22. Maji circa vesperam per lapidem e longinquo, seu eminus jactum in capite graviter lædebatur, interim potens erat, ut solus ex alio pago, quo id passus est, adhuc potuerit domum reverti, sed statim, ac domicilium patris intravit, concidit quidem, mox autem vires colligit & ad se redit, & quid ipsi contigerit, exponit. Accersitus ex vicinia balneator, rem parvi æstimans, remotis capillis, quæ impedimento erant, nihil vulneri adplicat quam Emplastrum de Sperm. ranar. & sic satis negligenter tractat. Cum autem proximis diebus totum latus sinistrum debilitate paralytica adficeretur, id illustri nostro Regimini Ducali relatum est, quod pro ea, qua pollet, Reipublicæ & pro singulorum incolumitate cura, primum Chirurgo nostro provinciali jurato, deinde vero, cum hic majus subesse periculum denunciasset, quoniam loquelæ difficultas aliqua paralytica accesserat, & mihi Physico provinciali mandavit, ut præsentibus personis, judiciali auctoritate munitis & vulnus majori cura, quale illud sit, & qua ratione adhuc ab ignaro balneatore tractatum sit, inspicerem & renunciarem, ægri vero una cum Chirurgo provinciali curam haberem, quorum illud factum est d. 27. ejus mensis.

Respexi ægrotum velato linteis capite, sub fasciis sacculos cephalicos in vino coctos calide proximo demum die, ex consilio provincialis Chirurghi, impositos, antea neglectos, vulnus in sinistro bregmate versus os temporum oblique descendens duarum unciarum tectum erat Emplastro de Spermate ranarum, tumor aderat exiguus, inflammatio nulla. Remotis omnibus sub curatiore læsionis scrutinio, specillo facto, statim cranii fracturam adesse cognovi, cum aliqua fracti ossis subsidentia. Præter hæc in capite nihil, nisi levis quædam sugillatio versus nasum ad oculi cantum, a subsidente extravasato sanguine nata, conspiciebatur. Æger ipse compos omnino mentis, sine febrilibus symptomatibus, v. g. calore, siti, pulsu celeri, facile respirabat & æqualiter, totum vero corpus salutariter madebat tepore calido, adpetitus sic satis constabat, quod referebant adstantes æque ac illud, urinam & alvum adhuc successisse, nec vomitu tentatum esse ægrotum, qui alias gravius in capite vulneratis admodum esse solet familiaris. Interim tamen vehementioris percussionis & læsionis signa erant, paralysis totius lateris sinistri, quæ ipsius etiam linguæ motum ita impedit, ut, adposite quidem ad singulas judicis quæstiones interrogatus responderet, sed difficulter & per monosyllaba tantum se explicaret, qualia sunt, *Ja, Nein / hier, dar.* Præter hoc adstantes etiam proxime prægresso die vesperi circa horam septimam convulsiones in ægro observarunt; *Es hätten alle Glieder stark an ihn gezuckt.* Aliam itque curandi viam ineundam esse ratus, ante omnia vulnus ampliari jussi, ut liberior ad partem læsam pateret aditus, deinde autem illud suasi, ut leniter & successive separata ossium fragmenta caute eximerentur, ne inde aliquid denuo pungendo, vel lacerando; læderetur; vulnus ipsum vero bene abstergeretur & linteis carptis, balsamico liquore humectatis, expletum desuper Emplastro de Beconi-

ca muniretur, & tandem porro quam diligentissime sacculis nervino - cephalicis discutientibus defenderetur, sub singulis deligationibus autem aëris accessus, qua posset fieri diligentia, arceretur a vulnere. Interna simul medicamenta ita sin humorum resolventia, blande diapnoica, cephalico - nervina, cinnabarina, antispasmodica & alia, pro rerum exigentia, itemque analeptica cum potu diluente adproprio, ordinavi, nec diætæ rationem, qualem observare deberent, docere neglexi. Spes etiam aliqua, a tanta læsione restitutum iri ægrotum, adfulgebat, sed vanam fuisse tristes monstravit eventus, nam d. 3. Julii vesperi circa horam tertiam, sexta jam hebdomade absoluta, moriebatur, interim per Chirurgos duodecim ossis bregmaticis fragmentis, variæ figuræ & magnitudinis, exemptis. In demandata mihi pro officii ratione, legili sectione, remotis integumentis communibus, nullum adhuc aliud violentiæ aut læsionis signum, vel ex sanguine extravasato intra integumenta & cranium, vel ex fractura, aut contrassura aliqua præsentem, præter indicatam I. unciam longam & I. unc. latam observare licebat in loco sæpius jam memorato, in cujus limbo, versus futuram coronalem, aliud adhuc fragmentum parum depressum, obtusum, non pungens, reliquo ossi firmiter adhuc adnexum deprehendebatur. Separato pericranio, in dextro quidem bregmate versus futuram lambdoideam, macula quædam nigricans adparebat, sed elevato cranio, seu calvaria, illam ipsam a fovea ex pulsante arteria subjacente, ut sæpius fit & hinc tenuiore transparente osse, natam esse, extra controversiam erat. Porro quoque nihil quidquam peregrini, aut humoris, aut solidi, neque intra cranii ossa, & duram matrem, neque inter hanc & piam matrem reperiebatur; omnia erant ubique, si vulneris locum excipias, ab omni labe & impuritate immunia, sub vulnere autem utraque menin-

gum

gum perforata, & in vulneris ambitu tam inter se, quam cum cranio coalescerant ita, ut neque ex vulnere illuc, nec ex his locis ad vulnus quidquam crudioris humoris potuerit pervenire, qui adfluxus etiam coalitum impedivisset. Mox autem sub fractura cranii in corticali crebri substantia plures sinus ulcerosi, altius per medullarem, ad ipsum ventriculum sinistram anteriorem progredientes & ultra uncias 3. materiæ sanioso ichorosæ fundentes, in conspectum veniebant & ulteriore examine instituto totius hemisphærii sinistri substantia interior putredine foetente corrupta & adeo destructa erat, ut vix ventriculorum, nedum teneeriorum partium structura & ambitus potuerint discerni, quæ fluxilior ulcerosa materia profunde penetraverat & inundatione quasi circumfusam tenebat medullam oblongatam non solum, sed & intra vertebrae colli descensu facta, inter media spacia intra spinalem medullam occupaverat, ita ut pro diversa capitis declinatione manu facta, modo hic, modo illic adscenderet atque descenderet ille humor corruptus. Habemus hic casum rarioribus adnumerandum, & ob plures circumstantias admodum memorabilem; Nam vel illud maxime mirandum est, ægrum gravissima licet cerebri facta percussione adhuc viam satis longam absolvisse, deinde etiam omnibus sensibus integris ultra 6 septimanas superstitem vixisse, nullis divexitum symptomatibus febrilibus, sine vomitu, omnibus actionibus, tam vitalibus, quam naturalibus, etiam animalibus, si paralytin excipias supra notatam, usque ad finem vitæ fere integris. Porro etiam de mortis causa dubitare quis posset, an ex balneatoris, sub initio adhibiti, negligentia & incuria, an ex læsionis conditione magis acciderit? Non excuso balneatoris vel ignorantiam, vel negligentiam, sed illud quærendum foret, an, licet omnibus adhibitis, ex interiorum partium centrali, ut vocant, contusione, orta sanies præcaveri in cerebro,

upo-

utpote viscere facile corruptibili, potuerit, ad quæ intimiora etiam fomentationum halitus vix penetrare possunt, nec arti accessus alius datur? Nam copiam saniei non in externis natam ad interna confluxisse, sed interioribus genitam, vi gravitatis, deorsum descendisse, vulneris via licet satis patula, docuit inspectio, & coalitus membranarum cum cranii ambitu in loco læsionis, nec non absentia omnis impuritatis confirmat. Tandem argumentum illud, adiuturniore mora, quæ inter acceptam plagam & mortis terminum intercedit, pro excusanda lethaliitate desumptum, parum valere forte etiam denuo hoc exemplo evinci poterit, quod & alibi factum est, in *Vol. V. Act. Ph. Med. Acad. nostræ Obs. 140.*

(*Coburgo Erfordiam missa
d. 18. Decembr. 1740.*)

OBSERVATIO CXXIV.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHII.

De

**Partus septimestris speciali quodam
signo.**

Signa partus præmaturi, inprimis septimestris & octimestris, qui tamen vitalis est, inter alios Auctores fufius recenset TEICHMEYERUS in *Medicina legali Cap. IX. pag. 57.* Decidendum aliis relinquo, annon inter illa hoc simul referendum sit, quod infans talis præmature in lucem editus papillam matris, aut nutricis, labiis non adripiat, neque fugat. Relatum mihi est a matronis honestis & obstetricibus, quod infantes tales per tot dies mammam recusaverint, quot pro adimplendo iusto partus termino defecerint, postmodum vero rite fuxerint. Ipse ego quoque tale exemplum vidi puellulæ, quæ octavo mense nata erat

Act. Med. Ph. Vol. VI. Ggg ubi

tibi præter alia signa præmaturi partus hoc quoque occurrebat, quod nempe mammam non adriperet, adhibito cochleari parcissimum suum nutrimentum ipsi præberi debuerit. Subsequente vero tempore eadem rite mammam nutricis (quoniam mater febre purpurata decesserat,) suxit vivitque adhuc trimestris. De reliquo hæc loci nullus fere partus septi- aut octimestris diu invivis superstes mansit; dicunt tamen de quodam, qui jam vitam militarem agit, & tum proceritate corporis, tum torositate membrorum præ aliis satis eminet, quod fuerit puer septi- aut octimestris. Verum hoc in passu calculum sæpe non debite formant mulierculæ, tum ex errore, tum etiam quandoque consulto. Mihi quidem sic videtur, quod partus octimestris, quamvis vitalis, tamen ejus magnitudinis non possit esse, cujus ille est, qui tempore a natura statuto nascitur. Interim Jure consulti has circumstantias non perpendunt, sed meretricibus fidem quandoque adhibent, eum quoque pro patre spuriorum suorum infantum declarantibus, qui ante septem duntaxat menses coitum cum ipsis celebravit, freti sententia Medicorum veterum, quod & partus septimestris non solum excludi, sed & vitalis esse possit. Tali in casu cum aliquando judicium meum desideraretur, omnia illa signa in partu genuino septimestri occurrentia, fusius exposui, istumque infantem talem non esse demonstravi, quoniam ratione partium perfectus, robustus & torosus erat, insuperque jam adhuc in vivis est; interim tamen hæ rationes in foro politico non attendebantur, quin potius ex modo adductis rationibus pro septimestri declarabatur. De signo autem illo suctionis adhuc recorder, aliquando me vidisse contrarium in puellula quadam. Hæc uterum deferebat matris, per tres jam menses in summo gradu phthisicæ, & aliquot abhinc septimanis demortuæ, sub finem circiter mensis septimi aut initium octavi, eratque multo

tenc-

tenerior & ſtatura minor, quam illa, de qua ſupra dictum fuit; nihilo tamen minus digitum vino madidum adripiebat & inde quaſi ſugebat, ſexta vero poſt partum hora exſpiravit. Inquirendum ergo foret, an illi tantum infantes mammam non adripiant, qui aliquamdiu in vivis ſunt ſuperfuturi?

OBSERVATIO CXXV.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHIL.

De

Paralyſi ex læſa ſpina dorſi.

Læſiones, quæ ita adſciant ſpinam dorſi, ut nervi quidam ex contuſione ſimul adſigantur, unde dein Paralyſis partium inferiorum ſubjacentium oboritur, lethales plerumque eſſe, effato Illuſtr. HEISTERI, in Chirurgia ſua, tum & experientia facile confirmatur. Bina ejusmodi exempla, in praxi mea obſervata, idem demonſtrabunt. Ante quatuor annos virgo 18. annorum luxationem vertebrarum patiebatur, cui, licet ſatis exacta earum fuerit facta reſoſitio, tamen paralyſis inferiorum partium ſucceſſit. Gangræna jam aderat ventris, neque octavum a læſione diem ægram eſſe exſuperaturam, omnes credebant. Interim tamen poſt aliquot dies deferri poterat in patriam, Cellerfeldam, Hercyniæ urbem, in qua adhuc per aliquot hebdomadas in vivis manſit. Illo tempore bulimix quadam ſpecie laboravit, & quamvis Dn. D. *Meiſenbergius* eam aliquo die circa vesperam, cum eum convenirem, jam mortuam fore crederet, tamen etiam tunc adhuc per ſex vel octo dies vixit. Hac occaſione mihi retulit nominatus hic Medicus, quod tria ſimilia exempla ſibi in praxi obtigerint, quæ tum citius, tum tardius morti occubuerint manifeſto teſtimonio, quod rariffime tales ſa-

Ggg 2

nen-

nentur. Nuper metallarius quidam sexaginta quinque annorum mole frustorum metallicorum oppressus, contusionem acceperat in medio vertebrarum & dorsi. Luxatio quidem non aderat plenaria, sed tamen semiluxatio & fractura spinæ unius vertebræ, cum immobilitate, vel movendi impotentia, in partibus subjacentibus atque inferioribus. Alvus sub initio per tres vel quatuor dies erat obstipata, urina autem postero statim die involuntario & sine sensu emittebatur. Alvus igitur primis diebus semper remediis sollicitanda erat. Accedebat tumor ingens durus ventris, cum calore febrili & dolore obtuso intra abdomen. Febris ipsa de reliquo non valde vehemens erat, neque admodum diu durabat, quamvis & circa nates & anum sphacelus aliqualis in superficie compareret. Superveniebat dein præter dolorem ventris & dorsi etiam molestissimus pedum dolor punctorius, qui omnes sensim cessabant, remanente tamen aliquali adhuc tumore. Alvus tunc temporis sponte iterum solvebatur. Cæterum dum hæc scribo, status ægri in sequentibus adhuc consistit: Urina non quidem absque omni sensu prodit, sed raro diu retinetur, dumque excretio ejusdem urgetur, uno impetu egreditur, ut eam voluntarie emittere nequeat, & hinc opus habeat vesica, noctu præsertim genitali membro adliganda; motus pedum, qui ab initio plane cessavit, successive tandem rediit, tumorque illorum ædematosus evanuit, ac insimul sensus in plerisque locis iterum percipiebatur, quamvis non firmiter pedibus insistere valeat, sed grallis sussultus incedere cogatur. Spes interim adhuc superest, fore ut facultatem liberius se movendi tandem iterum recipiat. De urinæ autem stillicidio dubito, an medelam plenariam illud sit admissurum. Remedia fuere sequentia: Venæsectio in brachio ab initio statim instituta. Potio sequens sæpius repetita: Rec. Decoct. Hord. cum C. C. & Scorzon. Aqu. flor.

flor. Samb. & Paral. Fœnic. antepilept. Lang. unc. 3. quibus proportionata addebatur quantitas Pulv. ad caſum Auguſt. Lap. Cancr. Corall. rubr. Tart. vitriol. Cinnab. nat. Extr. Bellid. Mixt. ſimpl. rectif. & Syr. de Hyſſopo. Dorſo adplicabatur ſequens Linimentum: Rec. Aqu. Anhalt. unc. 2. Spir. Sal. ammon. drachm. 2. Ol. deſt. Succin. Caryoph. arom. ana ſcrup. dimid. Roriſmar. Lavend. C. C. rectific. ana gtt. vij. Ol. Nucif. ſcrup. dimid. M. Aliquando etiam huic addidi Spir. vini camphor. & Ol. Therebinth. nec non Petræ alb. exiguam quantitatem. Primis diebus etiam bis vel ter ordinabatur decoctum laxans, quod ſubinde repetebatur: Conſtabat autem illud ex rad. Rhabarb. Monach. Rub. tinct. Pœon. Herb. Chærefol. Heder. terreſtr. Roriſmar. Salu. fol. Sen. flor. Arnic. Chamom. Bellid. Paralyf. Hyperic. Cryſtall. Tart. Sem. Aniſi Paſſul. min. Colaturæ addebatur Syrupus de Fumar. & Roſar. ſolut. Clyſteres aliquoties injecti ex ſequentibus parabantur: Rec. Spec. emoll. Unc. 2. Herb. Roriſm. Salv. ana manip. I. Flor. Serpill. Paralyf. Hyper. ana pugill. 3. Chamom. manip. I. fol. Senn. Nicot. ana drachm. 2. Sem. Caru. unc. dimid. Aniſ. drachm. 2. Colatur. Rec. libr. unam & dimid. add. Ol. Olivar. unc. 4. Eleſt. Cathol. unc. unam & dimid. Sal. commun. drachm. 2. vel 3. Vitell. ovor. num. 2. F. l. a. Clyſter, duabus vicibus injiciendus. Rec. Ungt. nerv. drachm. 6. Pingued. Taxi draehm. 2. Ol. deſt. Succin. Aniſ. Chamom. an ſcrup. dimid. Origemi gutt. 5. M. eoquæ illinatur venter. Reliquis diebus ſequentia ordinabam: Rec. Antimon. diaph. ſcrup. 2. Lap. Cancr. drachm. I. Nitr. antim. ſcrup. 2. Cinnab. nat. drachm. dimid. Rec. Pœon. ſcrup. 2. Succin. præpar. ſcrup. I. Spec. arom. caryoph. drachm. I. Ol. Citri gutt. 4. M. F. Pulvis, de quo veſperi fumatur, quantum duo cultri cuspides capiunt. Item: Rec. Eſſ. Cubebæ. Roriſmar. Succin. aromat. ana drachm. I. Tinct. antim. tartariſ. drachm. unam & dimid. Spir. Sal. ammon.

Ggg 3

ammon.

ammon. anif. drachm. dimid. Ol. destill. Caryoph. gutt. 5. M. fumantur guttæ quadraginta matutinis horis. Tandem quoque ad inhibendam urinæ involuntariam excretionem sequens præscripsi : Rec. Ungu. Comitiff. unc. dimid. Ol. Mastich. drachm. 2. Hyosc. expr. drachm. 1. & dimid. Ol. destill. Rorism. Caryoph. ana gutt. 5. Anif. Carv. ana scrup. dimid. Petræ alb. drachm. dimid. M. eoque illinatur pectinis regio. Quid effecturum sit hocce unguentum tempus docebit.

(*Goslaria Erfordiam missa*
d. 28. Decembr. 1740.)

OBSERVATIO CXXVI.

Dn, D. JOAN. JACOBI FRIED.

Gravidarum urinæ suppressio, non remediis internis, sed catheteris adplicatione, unice curanda.

HIPPOCRATES judicium de cognoscendis curandisque morbis merito difficile pronunciavit : valet enim effatum ejus non tantum generaliter, quoad cujuscunque sexus, ætatis, conditionisque morbos, sed & in specie ad symptomata gravidarum, parturientium atque puerperarum, præcipue vero ad theoriam praxinque artis obstetriciæ quam maxime quadrat ; Nimirum, cum ex illo die, quo Senatus Atheniensis, legem antea sancitam : *Ne in posterum sæmina, sed soli viri, artem obstetriciam exercent,* ob seditionem, a mulieribus Atheniensibus, in favorem Agnodiceæ, concitatum, rursus abrogavit, jus, gravidis, parturientibus ac puerperis medicinam faciendi penes obstetrices, unice & continuo steterit, facili negotio factum est,

est, ut, Agnodiceæ, in schola Herophili Medici optime edoctæ, discipulæ ac posteræ obstetrices, cum instructiones Medicorum neglexissent, artis suæ, alias principia vera, cum falsis ac præconceptis opinionibus, traditionibus erroneis, meris anicularum fabellis, immo & superstitionibus crassis permutaverint, morborum, ægrotis suis accidentium, veras neque causas eruere, neque medicamenta congrua adhibere potuerint, nec adhucdum possint, sed potius Medicis, in consilium vocatis, ac in morbi circumstantias rite inquirentibus, cum mutilis & insufficientibus suis relationibus imponant, ac hinc iudicium de morbi statu formandum, ac indicationes inde formandas, illis quam maxime difficiles reddant. Augetur certe maximopere hæc ipsa iudicii, de curandis mulierum, gravidarum, parturientium, atque puerperarum, morbis, difficultas, per intempestivam, mulieribus præcipue Germanis, præ aliis, propriam, verecundiam, qua de mensium solummodo negotio interrogatis, res multum laboris est responsio aperta, quibus etiam graviditas ipsa mysterii locum tenet, ac symptomatum, in illa occurrentium, exposcere causas, præcipue vero partes circumcirca Uterum sitas, ac ægrotantes, manu explorare velle, abominatio est. Quid mirum ergo? si Medicus talibus circumdatus difficultatibus, non ut DEUS, sed homo, facultate intus latentia perlustrandi destitutus, morbos, in similibus mulieribus occurrentes, quidem agnoscit, sed causas eorum testas ignorans, illos ipsos sinistre tractat, immo curatu per se faciles in lethiferos, insons licet, permutat, uti subsequens id Observatio comprobatur.

Mulier quædam, triginta circiter annorum, optima fruens sanitate, subitanea urinæ corripitur suppressione, eaque totali, Medicus vocatus, ac Calculum in vesicâ latentem incusans, præscribit demulcentia, diuretica, semicu-

pia,

pia, clysteres, sed incassum, seligit hinc diuretica exquisita, fortiora, immo fortissima; sed nullo cum exoptato effectu, malum potius ingravescit: Tertio ab insultu morbi die ego accersitus offendo urinæ plenariam suppressionem, abdomen inde tympani instar elevatum, tensum, durum, ac perquam exquisitè dolens, pulsumque celerem, frequentem, durum, nec non ferratum. Interrogo ægrotantem; an menses rite fluant? respondet, per decem septimanas illos subsistere. Quæro, an gravidam sese esse credat? annuit: ulterius, an vim quandam externam forsitan perpessa sit, inquirō? Fâterur, sibi ante triduum, cum lectum sterneret, in loco lubrico stanti, pedem dextrum retrorsum flexum fuisse, cum insequente statim dorsî aliquali, sed leviori, dolore, majori vero urinam reddendî nisu, sed hætenus inani. Peto, ut uterî dispositionis explorationem, cum digito per vaginam ejus faciendam, mihi concederet; renuit verecundia intempestiva. Insisto ac ob morbi vim, mortem & certam & instantem illi minor, unde perterrita, explorationem permittit, sicque invenio uterum ipsum, cum suo orificio, ad medium usque vaginæ procidentem, ac collo Vesicæ exacte adlidentem. Bono eam hinc esse animo jubeo, promptam promitto medelam, catheterem accerso, vesicæ intrudo, urinæ rubræ, densæ ac graveolentis plus quam mensuras sex, dimidiæ horæ spatîo, educo, uterumque prolapsum a collo vesicæ digitis removeo, in statum naturalem repono, ægrotæ decubitus per aliquot dies supinum, diætam tenuem atque alvum clysmatibus emollientibus apertam servandam commendo. Et hac ratione, DEO curam dirigente, gravidarum urinæ suppressio quælibet, a vi externa producta, per se levis, diuturnitate gravis, methodo perversa accelerans mortem, (quemadmodum hoc doctiss. Dn. KULMUS in Disputatione, de *Uteri delapsu, suppressionis urinæ & subsequente mortis causâ*, Ged-

Geda-

Gedani anno MDCCXXXII. habita, exemplo testatur,) unice curanda venit.

(*Argentorato Noribergam missa*
d. 23. Jan. 1741.)

OBSERVATIO CXXVII.

Dn. D. DANIELIS HOFFMANNI.

**Lumbrici totius corporis tumoris &
Epilepsiæ causa.**

Juvenis 20. annor. studiosus, habitus corporis gracilis, faciei pallidæ, cardialgiam ac pressionem circa præcordia sentit, intumescere incipiunt, paulo post passim corporis partes, præsertim manus & brachia, ipsaque non nihil tumet facies, accedit lassitudo, horroresque per intervalla & rigores vagi corpus invadunt, adpetitu hæcenus non deficiente, urina paulo tinctiore, parca; lecto dehinc tertio ab origine tumoris primum percepti atque horroris, affigitur die, ac decumbens immanes patitur capitis dolores, cum siti tantum non clangosa; increfcit sensim tumor, totumque jam occupat corpus, mollis, cum distensione insigni, accedunt tormina & stricturæ in abdomine acutæ, calore p. n. sensim urgente, donec septimo a decubitu die mane inopinato Epilepsia corripereetur, ita tamen, ut invadentem in manibus pedibusque stricturis ac oscillationibus quibusdam persentisceret paroxysmum matremque moneret, instare sibi nescio quid mali, duravitque ultra tres horæ quadrantes insultus epilepticus primus, eumque duo alii eodem die sequuti sunt, breviores tamen, & vix per horæ quadrantem durantes, quos omnes adpropinquantes matri non sine metu & tristitia prædixit. Territa tunc demum

Ahor. Med. Ph. Vol. VI,

H h h

mater

mater Medicum adcedit, opemque ejus implorat, qui ampla mox jussit brachiis vesicatoria admove, quæ & vesicæ mox prætumidas prompte excitant, præscripsitque simul remedia antispasmodica, antepileptica. Quia vero ex discursu cum matre & examine ægroti de vermibus latentibus & tragoediam hanc ludentibus suspicionem haurit non vanam, dictis remediis antispasmodicis anthelmintica interponit, eo quidem felici cum effectu, ut ingens lumbricorum cohors repetitis vicibus per alvum excerneretur, urinaque minus tincta largius profueret, tumore interim quarumvis corporis partium sensim subsidente ac vires proin novas brevi sub remediorum sedula adplicatione acquirente ægro, nec superstitite ullo spasmodici adfectus vel Epilepsiæ vitio.

OBSERVATIO CXXVIII.

D. D. DANIELIS HOFFMANNI.

Radicum Pastinacæ vis virulenta.

Comederant in prandio coctas cum butyro & jusculo carnis Pastinacæ radices majores, antiquiores consequenter, & post duos demum annos e terra effossas, vir quinquaginta annorum, ejusque uxor 36. annorum, cum duobus filiis; viro non longo a prandio intervallo coepere nubibus obduci oculi, incrementa sensim capiente malo, visus enim reddebatur subinde obscurior, ut tandem plane videretur deficere, omnisque videndi vis eidem adimere, nihil vero præterea symptomatum eum occupavit, licet harum radicum plus comederit, quam reliqui omnes. Uxor vero tres menses gravida paulo graviora perpeffa fuit: insignis enim debilitas omnia corripuerat membra, coepit dehinc ridere mulier, tandemque per intervalla, post unam
altre.

alteramque horam a prandio, solvi in cachinnos, quos summa excipiebant anxietates præcordiorum ac stricturæ passim spasmodicæ, novo mox cachinno interruptæ, pedes vero spasmodici occupaverant motus, ut involuntarie illi agitentur, motibus confusis. Filii vero præter nauseam ac vomituritionem frequentem capitisque obnubilationem, nihil perpeti videbantur. Vocatus inter tristes mulieris gestulationes Medicus, medicamentum exhibuit purgans, lene quidem, quod tamen ventriculum simul ad nauseam vomitumque excitaret, nec defuit successus, quem speraverat; rejectis enim per vomitum radicibus nondum plane digestis, tam visus obscuratio in viro, quam motus spasmodici in uxore sensim remittebant, paucisque præterlapsis horis plane cessabant.

(*Tubinga Erfordiam missa*
d. 4. Febr. 1741.)

OBSERVATIO CXXIX.

D. D. JOAN. ADAMI RAYMANNI.

Fallacia Auri vuarum vegetabilis ulterius
demonstrata.

Magno in Historia naturali receptam adsensu, per præjudicium partim auctoritatis, partim præcipitantiæ, de vera Auri vegetantis in uvis nostratibus existentia, opinionem, dum ante annos 20. & quod excurrit, tam in *Annal. med. phys. Wratislav. Tentam. VI. M. Octobr. Class. IV. Artic. 3.* quam in *Ephem. Academ. nostræ Cent. IX. Observ. XLV.* primus, quod præfiscine dixerim, in dubium vocassem, adfixasque cortici exteriori uvarum miculas, nihil minus, quam aurum esse, evidentissime, (absit invidia dicto!)

Hhh 2

cto!)

Et o!) ex absentia characterum auri essentialium, gravitate scilicet & fixitate in igne maxima, promptaque cum Mercurio amalgamatione demonstrassem, fidem meam inter posui, quod revocatis porro ad examen miculis, seriatimque in naturam & originem harum facta indagine, quid reapse sint, determinare & declarare velim; hanc cum liberare promissoque meo, prout decet ingenuos, satisfacere intendo, tacito quod hactenus coquebam pectore, palam jam profiteor, miculas scilicet has nihil aliud, quantum conjectura & ratione adsequor, quam ipsum uvarum esse perfectiorem succum, qui, dum per acinorum pelliculas, ob maturitatem teneriores redditas, jamque pulchre colore fulvo perlucens (da die Beere Wachsgelbe werden) transfundat, fervore solis in gummosam, prout in prunis & congeneribus fructibus aliis fieri adsolet, inspissatur & cogitur in substantiam.

Fato admodum propitio anno MDCCXXXVIII. suo adhuc turgentem succo, & pendentem pediculo, parique fucatam auro, obtinui uvam, quæ in oppidi *Mad* promontorio, *Beelek* nuncupato, frequenti lapide impeditum solum, adeoque generosiori gignendo vino peropportunam possidente, vinetoque Perillustri *Sigismundi Roth*, consobrini mei, casu, dum jam demessæ uvæ in labrum congererentur vinarium, inventa fuit. Hancubi, fervente vindemiæ opera, tantisper seposuisssem, eaque putredine flaccescere, & præter expectationem nostram diffuere moliretur, minutiores spiculas, aurum colore mentientes, humore hoc solvi & liquefcere, non sine tædio adverti. Ut ergo ulterius durare & perennare possit, suspensam in fornacis vicinia perficcavi, redux dein factus pristinum per ignem & mercurium cum binis residuis miculis prominentioribus resumere examen quidem volui, verum cum easdem nihil minus, quam metallicæ esse prosapiæ, novo hoc argumen-

to, quod humore scilicet liquecerent, fatis convincerem, insolitum hoc naturæ phænomenon frustra disperdere displicuit, præsertim, cum gummi instar eas quodammodo pelluciditas esse, non solum ipse ego oculo armato conspexerim, sed alii etiam, quibus experimentum capere volupe fuit, observaverint. Quare, prout alias, *quidquid in rebus dubiis maxima sententium defendit turba*, ut meum Illustr. b. m. STAHLII proverbium faciam, *error ut plurimum est*; ita publicum per scholarum ignaviam de auro hoc vegetabili irreperisse errorem, nemo amplius, nisi cui forte pro cerebro cucurbita adfuerit, dubitare potest.

Sed quid de nucleis acinorum, (von denen Körnern der Weintrauben) quos vulgus eruditorum *acinos* perperam nuncupat, & in aurum obrizum magno naturæ prodigio interdum converti somniat, censeam, hæreo. Congessit equidem SACHSIUS in sua *Ampelographia*, majori labore, quam iudicio, prout olim MICHAELI ETTMULLERO visum est, conscripta, itemque PATERSONIUS HAIN, in nostris Ephemeridibus nonnullas hujus rei historiolas, ut per sarcasum easdem in Lectione sua de *quatuor diateticis subjectis*, vocat NEUMANNUS, potiores tamen harum, non nucleos acinorum, sed corticem uvæ aureis conspersum exhibent miculis, adeoque nil ultra nostram docent experientiam. Hujus ni fallor, prout non fallor, census est, relatio HELDIANA SACHSIO quondam coram facta, adportatos scilicet fuisse Principi suo, cujus erat Archiater, in arce-Patate prandium fumenti, botros, quorum acini compactis auri atomis, mire splenduerint, adeo, ut folliculi, seu membranæ auro quasi obductæ fuerint. Nec dispar est *Franckensteiniana* illa scripto data, possedisse scilicet se acinos, circa Tokainum inventos, aurique granis imprægnatos & circumvestitos, ipsiusque BECHERI, æquivoca licet sit, enunciatio, dum in quibusdam acinis auri obrizi grana se

invenisse in Metallurgia sua prætendit, salva vi vocum tamen commode de inhærentibus cortici exteriori miculis interpretari licet. Est enim acinus fructus in genere, sub tenui cuticula liquorem continens, constans folliculo suo, carne & granis, vel ut COLUMELLA vult, vinaceis: unde PLINIUS, non uvis saltem, sed & Sambuco Hederæque tribuit acinos, ut hinc in eam fere devenerim sententiam, subnatam esse ex mala vocis acini acceptione, de aureis acinorum nucleis fabulam. Obstat tamen, ne quid dissimulem, PATERSONII HAIN auctoritas, qui *Ephem. Dec. 1. Ann. II. Obs. 113.* dono sibi, nisi miles barbarus præripuisset, destinatam fuisse uvam, refert, cujus acini omnes erant aurei, quive attuta per metallum cuticula, per parva foraminula erant conspicui: possedit idem extractum ex uva acinum, quem aurifaber in lapide Lydio 27. Caratorum fuisse deprehenderat: alium adhuc ex liberalitate Wayana obtinuit, quem manu sua donatarius exemisse prætenditur, quive auri optimi 40. grana pependisse dicitur; hic enim per acinos vinaceas, vel grana uvarum indicari disputare nec volo, nec possum. Non sum equidem adeo perfrixtæ frontis, ut omnem Auctori derogem fidem, sed nec tam vecordis & abjecti, humilisque animi, ut absque judicio dictis adsentiar: dabo rationem, si juxta antiquam PLAUTI parœmiam, *oculis major habenda sit fides, quam auribus*, licebit mihi jure optimo, quæ ille de acinis peregrina celebrat testimonia, in quæstionem vocare, uvam quippe, prominentibus acinis conspicuam, ipse, cum militi in prædam cesserit, non vidit, incertumque est, annon fervore Solis, vel mora temporis, contracta in rugas uva, inhærentes ejusdem Cortici miculæ, prominentium acinorum non satis perito & cauto relatori mentitæ fuerint specimen. In facto altero, quid si PATERSONIO amphibologia imposuit, ipse enim acinum ex uva non extraxit, quali ipse olim, quod confiteri

teri non erubescō, deceptus fueram, dum aurifabrum talem decerpisse ex uva in *Ephem. loco citato* referrem, quem is præmissio per lapidem Lydium examine, adhibita per ignem docimasia in fumum abiisse expertus fuerat; non enim ex uva, uti quidem ego intellexeram, sed a cortice ejusdem avulsum fuisse, ex eodem artifice, seria ex post facta inquisitione, didici. Celeb. KOELESERIUS quondam, (nec enim post fata sua amplius est,) noster, dum in *Auraria Romano - Dacica*, uvas guttis aureis superbientes, (quas ex vaporibus auri, Sirio ardente in auram sublatis, ex præjudicata procul dubio opinione, & ex post nocturno frigore concentratis atque roris instar in uvas præcipitatis, aurum esse, ex præcipitantia judicii perperam statuebat,) apud Comitum *Georgium Banfi*, Transylvaniæ suo tempore Gubernatorem, se conspexisse, retulisset, subjungit, constare sibi ex relatione Familiæ Nalaczianæ, acinum aureum per carnem uvæ translucentem fuisse inventum: Sed nec hic ex rationibus dubitandi præmissis, tuta & certa est fides. Acinum denique 40. granorum metamorphosi Ovidianæ adscribere vellem, quoniam hujus ponderis granum in uvis subsistere posse, meam & forte aliorum etiam superat fidem.

Ego sane, sicut alios decipere, ita ab aliis decipi nolo & maxime caveo, dumque liberam cuivis hac de re opinandi relinquo facultatem, sancte testor, quidquid licet adhibuerim diligentiae, (adhibui autem quam maximam,) in oculatum tamen inter cives testem, hactenus incidere me non potuisse: Non desunt ecquidem, qui fando se percepisse veritatem facti jactarent. sed non paucos horum, ut de vana credulitate & superstitione nil dicam, falsos fuisse dictionis amphibolia comperi, cum enim inaudivissent, aurum vegetans in uvis inventum fuisse, de acinorum nucleis id perperam pro suo præjudicio interpretantur, licet nil, præ-

præter adfixas cortici miculas præsto fuisse, instituto paulo rigorosiori examine, cognoverim. Quidquid interim sit, nisi supra celebratos essentialia auri characteres nucleos hos acinorum possidere, sufficenti demonstratur experimento, verum eos aurum esse, ut credam, a me plane impetrare nequeo. Examen per lapidem Lydium fallit, nec sufficit, præsertim, cum multa intempestiva fingat credulitas, idque eo promptius, ubi raritas, quæ filia plerumque est ignorantiae, pretium & admirationem rebus conciliaverit, tum enim, prout amor est facilis, quod quis cupit, illud se cernere, sibi & aliis persuadere summa ope nititur: valet autem & hic illud Poëtæ:

- - - - - Nimium ne crede colori,

liquidem non omne id aurum est, quod auri colorem præ se fert, non tamen ideo, quod sensus fallant, oculi enim objecta recte secundum regulas opticas repræsentant, sed quod iudicii nobis imponat præcipitatio.

Non sum equidem nescius illorum, quæ circa subtilisationem, volatilisationem & penetrabilitatem, auro conciliandam, præstare valeat sanior Chymia, nec me latet, qualia quantave argumenta, pro adserenda auri vegetabilis possibilitate nonnulli, ex principiis potissimum Becherianis, operose conquirant; ast nondum etiam mente excidit, quod olim in scholis didiceram, a posse nempe ad esse non valere consequentiam. Novi insuper etiam, quantum inter fumi Chymici & naturæ ignem intercedat discriminis, adeo, ut dum hæc talem coloris gradum notumque igneum immediate adhibere, eundemque ad normam artis moderari nequeat, ne quidem eandem semper adsequi, vel imitari valeat, quod vel exemplo falis alcalici fixi & ammoniacalis, quorum scilicet neutrum naturam sponte generare, post solidas NEUMANNI ratiocinationes, nemo facile inficias ibit, sufficienter probari potest, ut spiritus inflammabiles, & præ-

præcipue depurationes, separationes, homogeneasque tam multorum mineralium, quam & metallorum collectiones taceam, in quibus naturam deficere, artique cedere, STAHLIUS inter alios luculenter demonstravit. Utinam Chymici doctas naturæ struendo insidias maluissent observare, quid re ipsa eadem agat & faciat, quam speculari, quid pro unius cujusque ingenii & judicii facilitate exequi possit, minus quidem opinionis, sed plus certe scientiæ possideremus practicæ. Referamus ergo, donec meliora edocti fuerimus, inter credenda physico-chymica, quæ de aureis uvarum nucleis, aureis dentibus, auro in Trutarum capitibus invento, vel ex alis cantharidum, aut virgulis Tamarisci, confecto, nonnulli fabulantur, aut somniant: absit enim, ut ab examine rerum recedentes, testimoniis horum, qui cæca credunt fide, & absque justo opinantur examine acquiescamus.

Neque tamen idcirco omnem, hoc ex capite auri vegetationem in dubium vocare, vel pernegare contendo, convolvuli quippe instar aurum tale arbores, vites, (cujus rei iconem & exemplar celeb. patriæ Historiographus & nobis amicissimus MATHIAS BELINS, in suo exhibuit Prodrômo,) immo & segetes interdum amplecti, non credo, sed certa teneo scientia portionemque fili vere aurei, intra mentum superioribus annis in Szedzikir, Possessione urbi nostræ vicina, dum falci messoriæ resisteret, deprehensi, dein facta indagine ex terra protracti, 16. aureos pendentis, coloris, prout omne aurum vegetans esse adsolet, pallidiôris, actu possideo & demonstrare cuivis possum; quod pro fulcienda veritate Historiæ naturalis & facti simul in *Annal. phys. med. Wratislav. Tentam. V. Class. IV. Art. 4.* relati, hac occasione referre volui.

Ceterum, si vino vendibili haud opus est suspenso hederæ, Hungaricum sane facile carere poterit, commentitio,
Affer. Med. Ph. Vol. VI. Iii con-

consanguinitatis scilicet hætenus disputatæ cum auro, præconio, tuebiturque illud absque dubio tandem & gloriam vini Theologici, hoc est, optimi. Cum enim Theologi, Sorbonistæ Parisienses, Bononienſes, Lovanienſes, Colonienses, (itemque Clerus noster Hungaricus,) notante id eruditissimo ERASMO *Roterodamo*, talia deligere consueverint, ideo hoc ex principio Theologicum illud nuncupari, *Arnoldum Villanovanum* imitaturus, in suis Adagiis censuit. Solarium interim medicaminum, virtus in morbis quamquam per omnes superlativos, plus quam rhetorica extollatur declamatione, dubia tamen admodumque fallax est: neque enim morbi aliqua erga medicamenta pretiosa ducuntur reverentia. Vini e contrario præstantia, multis eadem superat parafangis, innumerisque, ipsius etiam vulgi, quotidie firmatur experimentis. Paraveram olim ex vino generosiori, quod superioribus annis ob copiam fere eviluit, cupis nunc vero, ob summam penuriam magno laboramus desiderio, per concentrationem dephlegmatoriam, vi frigoris intensioris, (nec enim facile alias in glaciem concreſcit,) vinum essentificatum, aut PARACELSI termino, *Essentiam vini*, quæ, prout gratia, ita & prompta efficacique refocillandi virtute, multum se commendaverat, plusque eadem in omnibus morbis, ubi stimulo opus fuerat, vel oscillationes solidorum, pro imminente fluidorum tollenda stasi, viribusque reficiendis, intendere oportebat, profeci, quam quis conjectura adsequi, vel ab ulla Essentia dulci, vel solari expectare potuisset, præsertim, ubi eandem Aqua Naphæ, vel consimili, dilutam, pro cordiali mixtura exhibuissem.

(*Eperieso Erfordiam missa*

d. 24. Febr. 1741.)

OBSERVATIO CXXX.

Dn. D. JOAN. PHIL. BURGGRAPHI.

Dimidii dextri hemisphærii cerebri inflammatio & suppuratio, a causa externa excitata, vigesimo primo demum die lethalis.

Adolescentulus XV. annorum, cum aliis sociis in area horrei d. 7. Maji 1737. Roedelhemii, quod uno lapide Francofurto distat, ludens, & vittam suam, quam alius ex loco nonnihil altiore in arenam projecerat, inclinato corpore confestim adrepturus, ab ipso illo socio, obtuso bidentis stercorarii altero dente in oculo dextro præter intentionem lædebatur, unde statim reclinatus cecidit & ejulavit, mox surgens domum se contulit, & quoniam nulla manifesta læsio, præter levem aliquam linearem cuticulæ palpebræ superioris, cum mediocri intumescencia in loco dolente, observabatur, haud sollicita satis plagæ habebatur cura. Postquam vero læsus quam maxime de dolore conquerebatur, post aliquot ab accepta plaga dies, cum patre suo huc Francofurtum ad Chirurgum quendam pedibus, sed moleste admodum, ibat, qui nescio quæ adplicavit & porro adplicanda suasit, sed nullo fausto successu securo. Decumbere hinc, ob gravem capitis dolorem, cogeatur. Decimo quinto vero vel 16. ab accepta plaga die, gravibus corripiebatur convulsionibus, propterea nuncius ad me mittebatur, qui prægressa enarrabat consiliumque petebat. Indicabatur, latere heic aliquid monstri, cui parum opis ex pharmacopolio, præter febriculam temperantia præscribendo, oppondere valerem; opus ergo esse, ut ocysime Chirurgi opera id fiat; sed malum invaluerat nimium, unde d. 27. dicti mensis, qui erat vigesimus primus ab accepto ictu, æger placide

expiravit. Sequentē die, jussu Illustrissimi Comitis de Solms in Roedelheim, ad explorandum causas mortis, caput aperiebam. Sollicite igitur id contemplando, præter bulbū oculi dextri sub clausis palpebris manifesto tumentem, præternaturale nihil externe, ne quidem diductis palpebris, in ipso bulbo oculi animadvertēbam. Ablato vero cranio

- 1.) dextrum cerebri hemisphærium dimidia & anteriore sua portione intra duram matrem, cum hac, burſam purē plenam referebat.
- 2.) Ossis ethmoidei pars plana dextra, orbitam simul formans in medio sui pertusa erat, oblongo quidem, sed irregularis figuræ foramine, quatuor circiter lineas longo, & duas lato, in cujus ora ne minimum cariei vestigium notari poterat.
- 3.) Ipsa orbita pure plena erat, ut si bulbus oculi externe digito nonnihil premeretur, pus per istud foramen ex orbita in cavum calvariae quasi scaturiret.

Causam ergo proximam mortis satis manifesto patet fuisse dextri hemisphærii cerebri, ad dimidium suppuratione factam destructionem: causam proximam inflammationis & suppurationis hujus portionis cerebri, fuisse contusionem, a bidente stercoreario factam, nemo non intelligit: num vero foramen istud in osse plano orbitæ ab ictu bidentis, an per erosionem pure factam, natum sit, dispiciendum, quamvis nullum in partibus mollibus, intra orbitam contentis, gravioris contusionis ab alterutro bidentis stercorearii dente existeret vestigium, præter levem linearem cuticulæ palpebræ superioris vulnerationem, occurrebat, adeoque facile concludi potuisset, neutiquam a memorata contusione foramen illud in processu plano ossis ethmoidei pertusum, quin potius ab acrimonia puris illud ipsum erosum fuisse: attamen cum

- a.) in ipsa dicti foraminis ora omni, ne minimum cariei vestigium notari potuerit;
- b.) nulla ratio adfuerit, curpus toti isti processui plano incumbens, totam illam superficiem ejus non adroffisset;
- c.) teneritudo hujus memorati processus plani tanta sit ut non adeo, ingens vis contundens, ad illud perforandum requiratur, inprimis in adolescentulo tenero, ubi simul attendendum, ossa recentia longe molliora esse, quam exsiccata, in sceletis observantur.
- d.) Haud ita raro in praxi chirurgica observetur, os aliquod brachii, aut pedis, frangi, ut ut in partibus, os illud ambientibus, haud ingentem fuggillationem a prægressa os frangente contusione animadvertere liceat;

Hinc quam maxime probabile mihi quidem videtur, ab obtuso bidentis stercorarii altero dente, ad os istud planum, tenue, tenerum, molle, impacto, hoc ipsum os pertusum fuisse, cum dens ille in palpebram superiorem impingens, hanc supra oculi bulbum, intra orbitæ cavum, ita protrudere potuit, ut processui illi plano ossis ethmoidei illiserit, atque istum pertuderit, retracto vero statim illo dente, & palpebra naturali musculorum suorum actione in suum locum redierit. Adfuisse externe in initio aliquam læsæ palpebræ intumescientiam vel fuggillationem, ipsi parentes defuncti testabantur, quid vero intra orbitam actum fuerit, ignorabant.

Idem igitur ille ictus, dictum os planum perforans, & periostrium, orbitam interne investiens, ac duram matrem, os planum intracalvariam succingentem, in loco adfecto contudit & fuggillavit; hinc per rationes circulationis sanguinis non potuit non primo in loco plagæ, dein ulterius vicinas partes inficiens, inflammatio tandemque suppuratio succedere. Quid si mox ab accepto ictu venæsectio largiuscula instituta, eoque ipso

α.) impetus circulantis sanguinis a loco vulnerato revulsus, β.) extravasati vero in venas resorptio promota, γ.) utroque modo inflammatio præpedita fuisset, an putas tunc parvum foramen ossis tenuis & teneri, in homine cæterum sano, in optimo incrementi corporis vigore constituto, vi vite sponte sanari, adolescentulum servari potuisse? mihi sane in quacunque contusione, siue manifesto graviori, siue apparenter leviori, gravioribus vero symptomatibus stipata, præfens exemplum, summe urgentem phlebotomiæ necessitatem, evidentissime evincere videtur. Denique maxime notatu dignum puto, tam late pariter ac profunde serpentem inflammationem & suppurationem cerebri, in præsentem casu a causa externa inductam, ad diem 21. protrahi potuisse; ac præter gravem capitis dolorem, de quo æger continuo questus fuit, primis 14. diebus nulla truculenta symptomata, ac non nisi die 15. vel 16. convulsiones, tandem lethales; cum inflammatio duræ matris & ipsius cerebri a causa interna nata, nec sanguinis missione sufficiente infracta, terrifica mox inducere soleat symptomata.

OBSERVATIO CXXXI.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI BURGGRAFI.

Diuturna, magna & valde molesta pulsatio in Epigastrio.

Vir 66. annorum, justæ staturæ, robustæ compagis, sat pleni adhuc corporis habitus, sanguineo-cholericus, factor, trigesimo secundo ætatis suæ anno, nuptias postquam celebrasset, mox magnam fortemque in epigastrio, ab umbilico ad scrobiculum usque sinistri orificii ventriculi pulsationem perferire cœpit, in hunc fere diem continuatam, & sæpe ita exacerbata, ut ab adstantibus audiri potuerit, ac collare linteum, supra sternum dependens

Diuturna, magna & valde molesta pulsatio in Epig. 439

dens, exinde subsultaverit, magnasque ipsi molestias excitaverit.

Statim opem exquisivit & illo ab tempore invasionis usque ad 66. ætatis suæ annum, adeoque per 34. continuos annos, multorum indigenorum & exterorum Medicorum præscriptis sollicitè usus est; sed quod maxime doluit, incassum. Ceterum satis bene valuit, aliquot liberiorum pater. Voluit tandem, nescio cujus suasu, & meas in medendo huic malo experiri facultates. Manu mea mense Septembre MDCCXXXVIII. denudato ejus epigastrio adnota, pulsationem hanc exploraturus, illam tam magnam, tamque validam, sed profundam, & quasi in epigastrii centro persentiebam, ac si baculus ultra pollicem crassius pulsaret. Conferebam hunc pulsum p. n. cum articularum in carpis pulsationibus, quæ naturales sanæque erant, & his contemporaneum, sed duriores rigidioresque deprehendebam.

Adeoque pulsationem hanc p. n. esse arteriosam mihi innotescebat; sed quænam arteria pulsaret dubius hærebam. Nullis enim præterea symptomatibus adfligebatur æger, quæ læsam alicujus partis functionem mihi signando, in cognitionem arteriæ p. n. pulsantis me adduxissent. Abdomen erat molle, æquale, nullibi p. n. prominulum, nec ex ejus tactu ullibi interius molestiam se percipere æger adfirmabat. Nullam in corpore arteriam, quæ ratione tam situs perpendicularis a sinistri orificii ventriculi scrobiculo ad umbilicum, quam magnitudinis fortitudinisque pulsus; huic p. n. in epigastrio pulsui responderet, præter aortam, noveram. Hujus vero profundus juxta spinam situs, vetat ejus in epigastrio adnota manu pulsum persentire. Quando enim p. n. illa pulsaret, tunc in postica potius, quam antica corporis parte, observaretur. Nec arteria coeliaca fuit: mox enim sub diaphragmate illa prodit, non

non vero ad umbilicum protenditur. Forſan fuit ille arteriæ meſentericæ inferioris ramus inſignis, qui cum alio meſentericæ ſuperioris ſæpe communicans, rurfum ad ventriculum ſurgit? ſed quid hunc arterioſum ſurculum ita p. n. vehementer pulſare fecit? ſubibat mentem cogitatio, an aneurisma alicubi in abdomine & in memorata modo arteria forſan hæreret? Hanc conjecturam penſitando mens probabat quidem, ſed hæſitanter; quod aneurismatum temporis tractu pulſatio decreſcat, tandemque ita deficiat, ut amplius non ſentiat, quia arteria in loco dilatato, grumofa & polypofa materia ita intus in cruſtari ſoleat, ut pulſum ibidem ſuffocet. Conferatur LANCISIUS in eximio opere de *Corde & aneurismatibus Lib. II. cap. VII. propoſ. LVIII. p. 142.* Et quidni in noſtro ægro per XXXIV. annorum tractum tale quid factum fuiſſet? ſed ſub hac mentis agitatione hanc natam dubitationem e veſtigio aliqua reſponſio ſequabatur: Nequaquam tumorem quendam latiuſculum, ſed integram, altampliatam arteriam pulſare. Adeoque non tam legitimum aneurisma, in quo villis membranæ, præcipue muſcularis, continui ſolutionem paſſis, arteria ibidem impar ſuſtinendo impetui ſanguinis, e corde propulſi, reddita, ſe in peculiarem tumorem dilatari patitur, ſubefſe; ſed ſpurium aneurisma, quo arteria in omnibus illam contexitibus tunicis integra quidem, ſed ab adaucta vi impetus vel recti, vel reflexi, ſanguinem ſupra naturalem & ordinariam arteriæ reſiſtentiam impellentis, ita violenter diſtracta fuit, ut ad naturalem virtutis ſuæ contractoriæ terminum perfecte redire nequiverit. Qualia aneurismata præter alias cauſas, validi corporis in bajulis & tubicinibus conatus, qui motum atque impetum ſanguinis naturali conſtitutione longe voluntariis ſuis niſibus majorem reddunt, producere ſolent. Videatur LANCISIUS *l. c. L. I. prop. V. p. 94.* Non recordabatur æger, quod poſt talem

aut similem corporis nifum, hæc pulsatio inceperit. An vita sedentaria, qua compresso anterieus abdomine fartores federe folent, in neogamo noftro, poft paftrum etiam, pleno contenta abdominis urgente ventriculo, in rebus opificii fui adfiduo, adauxit impetum vel rectum, vel reflexum sanguinis, per dictum communem arteriarum, mefentericarum furculum propulfi, ut dictus hic furculus, ultra fuam elasticitatem diftractus fuerit, ficque integritatem virtutis fuæ contractoriæ, utcunque perdiderit? Hæc caufa ad producendum tale ac dictum aneurisma spurium in hoc ægro haud fufficere videtur. Interim idea talismodi spurii aneurismatis, ex phænominis in præfente ægro utcunque nata, triftem fimul immedicabilis mali prognofin fuggerebat. Qua enim arte arteriæ, quæ jam præternaturalem diutius, quam naturalem experta erat ftatum, utpote quæ per 34. annos perfectam fuam vim constringendi perdiderat, & cui diftractio hæc p. n. in habitum prorfus confirmatum degeneraverat, illa iterum integra reconciliari poffet?

Quoniam vero lotium fubflavum omni coctionis figno deftitutum erat, crudosque fic fatis fuccos arguebat, mihi haud vifum fuit prudentiæ effe, ægro fuprà memoratam triftem prognofin omnem, ne nimium iftum ftatim contriftarem, plane & fimpliciter exponere, fed de malitantiæ difficultate, quod per 34. annos jam medelam nullam admiffiffet, admonere: addidi me prius tentaturum, an illam humorum cruditatem, multorum forfan infequendorum incommodorum feracem, fubigere valeam, ac dein me indicaturum pollicitus fum, quid de abigenda ifta in epigaftrio pulfatione fperandum habeat. In hunc finem præfcripfi Gummi. ammoniac. puriff. Extract. centaur. min. Saponis Veneti ana Mifc. accuratiffime. F. Pilulæ, quarum drachmam dimidiam mane itemque vefperi fumeret, & infufum quoddam

ex speciebus aperientibus paratum superbiberet, idque omne per aliquot septimanas continuaret, Tam læto cum successu id præstitit, ut non solum pulsatio ita successive imminueretur, ut admota epigastrio manu vix adhuc percipi potuerit, sed & ipsi ægro non amplius impedimento in negotiis suis fuerit, tandemque omnis cessaverit. Minxit & dein lotium prorsus sanum.

Quod usu istorum remediõrum pulsatio hæc ablata fuerit, satis docet, aneurisma haud subfuisse, utpote talibus remediis neutiquam superabile. Quæ igitur tam gravi tam pertinacis, tam diuturnæ in epigastrio pulsationis causa fuit? fateor nondum adsequor! sit aliis me sagacioribus & peritioribus, si lubet, problema.

OBSERVATIO CXXXII.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI BURGGRAFII.

Largior post longam inediam pastus, peripnevmoniaë pituitosæ in vetula, causa.

Vetula 70. annorum, parvæ staturæ, macilenti, laxi, rugosi, frigidi habitus, a quatuor jam mensibus in dextro hypochondrio hypogastrium versus, tumorem durum, pugni magnitudine, senferat. Jejunium quadragesimale anno MDCCXXXIX. secundum Ecclesiæ Romanæ statuta severe observaverat. Die Jovis, diem Parasceves proxime antecedente, qui fuit 26. Martii, cum pransa esset, ab omni cibo usque ad prandium proximi diei Sabbathi, nempe 28. Martii, sicque per 48. horas abstinuit. Mox festis Paschatos diebus, qui erant 29. 30. 31. Martii, carnum esui paulo liberalius indulgit. Die 2. Aprilis ad sensum sanacubitum ibat; sed summo mane diei 3. Apr. oppressione pecto-

Largior post longam inedia[m] pastus, peripnev causa. 443

pectoris & anhelatione gravissime laborare coepit. Proprio nec improbando consilio, e vena in cubito secta, uncias circiter quatuor sanguinis, rivo scilicet sponte subsistente, emisit. Hora 6. matutina ego vocatus inveniebam summe & anxie cum pectoris fervente strepitu anhelantem & frigidam, pulsu interim pleno, tenso, celeri. Cum causis morbum hunc pregressas & modo enarratas ab adstantibus percepissem, cognoscebam iners hoc ægræ corpus diuturniore inedia prius exhaustum, ex liberalius dein comestis, haud vero sufficienter a viribus viscerum chylopoieticorum subactis carnibus, crudo eoque justo copiosiore chylo obrutum fuisse, qui, cum vires hæmatopoieticas corporis cruditate & copia superaret, in lentam pituitam fatiscibat. Hæc vero partim successive in arteriis pulmonalibus adgesta, partim nunc tepore lecti agitata, subito dicta vasa infarciebat ita, ut summe periculosam peripnevmoniam spuriam, sive pituitosam, induceret. In ancipiti hoc casu, ubi effoeta senectus gravissimo, & senibus ut plurimum lethali morbo premebatur, eoque jam adulto, exposita adstantibus valde dubia salutis spe, pulmones omni studio confestim levare adnitebar.

Propterea cum pulsus plenus, tensus, celer, febrem, infarctos pulmones mox destrueturam, insurgere signaret, denuo in alterutro cubito venam secari & ad quinque vel sex uncias sanguinis emitti curavi. Ad liquandam vero pituitam crassam, vasa pulmonalia obstruentem, & adhæc ab eadem expedienda, linctum sequentem præscripsi: Rec. *Oxymellis simpl. Syr. Scabios. ana unc. 2. Misce*, sumat de eodem singulis dimidii horis cochlear semiplenum, superbibendo aliquot uncias infusi saturati, ex sequentibus speciebus parati: Rec. *Rad. Fenic. Glycyrrh. ana unc. dimid. fol. Scabios. Tussilag. ana manip. 1. & dimid. Flor. Scabios. unc. dimid. incij. misce.* Factum hoc fuit, sed versus vesperam nul-

sum adhuc levamen percipiebat, quin cadaverosum fere frigus & fervens pectoris strepitus, jam attritos alias in hoc morbo pulmones pertendens, jam inexplicabili pectus comprimente anxietate, in ægra observabantur. Cum vero nil ulterius moliri morbus permetteret, iisdem medicamentis sedulo per instantem noctem, sed repetita tristi prognosi, continuare iussi. Bis ægræ inde soluta fuit alvus, & versus auroram d. 4. Apr. meliuscule habere cœpit: utcunque minus anhelabat, sed paulum liberius respirabat, naturaliter iterum calebat, pulsu nunc molli & fere naturali, sicque præter spem & opinionem pituitæ infarcientis liquatio, & infarctorum vasorum liberatio succedebant. Die 5. Aprilis melius habere pergebat, sed difficilem se jam ad usus Oxy-mellis continuationem exhibebat; cum interim nonnihil adhuc anhelaret, sequentem hinc præscripsi pulverem: Rec. *Sperm. Ceti recentiss. Sacchar. Canar. subact. drachm. 2. Pulu. rad. Ari. Glycyrrhœana drachm. 1.* Misce accuratissime, sumat singulis tri- vel quadrihoriis, quantum lata cultri cuspidis capere valet. Reconvalescentia jam non nihil tardius procedebat, cum per intervalla oppressiones pectoris strepentes adhuc sentiret; ex successivo decubitu pituitæ adhuc tenacioris: propterea ad detergendum suasi, frequenter utatur iusculis calidis, ex cerevisia cum melle, saccharo & vitello ovi paratis, tum d. 8. Apr. Pilulas sequentes ordinavi: Rec. *Gummi ammoniaci puriss. drachm. 2. & dimid. Succ. Liquir. inspiss. drachm. 1. & dimid. Therebinth. Venet. clariss. drachm. dimid.* Misce accuratissime, F. Pilulæ pond. gr. III. consp. pulv. Sem. Lycopod. sumat X. tam mane quam vesperti: Inde successive, raro, forsan mihi saltem exemplo, ita convaluit, ut d. 13. Aprilis Moguntiam, unde venerat, commode rediret.

OBSERVATIO CXXXIII.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI BURGGRAPHII.

Sectio puelli singulari atrophia rhachitica defuncti.

Puellus ad nonum ætatis mensem pulcherrime valens, marcescere & penultima dorsi vertebra, extrorsum quasi luxata; paululum ipsi, absque ullo in ipso observabili incommodo, prominere tum incipiebat. Consultus, prævio sollicito rei examine, deprehendi, haud luxationem a violentia, vel injuria externa natam, sed spontaneam dictæ vertebræ protuberantiam subesse, atque Rhachidem imminere. Suffulciebant hanc diagnosi & prognosi, quod duo uterini hunc puellum antecedentes, eodem morbo perierint. Mecum igitur studiose perpendens, Rachidem pro causa proxima agnoscerè, solidarum & fluidarum corporis partium ingentem inertiam; ubi illæ absorta decenter subigere & assimilare nequeunt; hæ vero aliquamdiu crudæ permanentes; tandem corruptæ, omnia incommoda, sive ex crudis; sive ex corruptis succis; sive denique ex utrisque nascitura inducunt: sollicitè ergo studui, utrumque vitium emendare, ejusque geminatos pravos effectus antevertere.

In hunc finem suasi parentibus, curarent thoracem parari, in regione protuberantis vertebræ lamina ferrea rigidum; ut puellus hoc thorare die nocteque indutus sit, & ulterior protuberantia arceatur. Præterea fricarent puellum frequenter corpus pannis probe suffumigatis speciebus aromaticis, prunis inspersis: servarent corpus vestimentis siccissimis vestitum: victum minime pinguem, sed paululum calofacientem exhiberent: quo omni hoc adparatu

Kkk 3.

libris.

fibris, vasis & visceribus firmior elementorum illa componentium cohæsiō concilietur. Et ut natas cruditates tam ex canali alimentario, quam & visceribus interdum excuterem, præscripsi aliquoties radicem Ipecacuanhæ, unde puellus vomuit. Quo tandem compagem vasculosam firmarem, usum martialium varia forma circumspēcte interposui, sed omnia incassum. Puellus de die in diem extenuari, anhelare, ut plurimum æstare, aut febricitare cœpit & perrexit, ut cutis vix ossibus hæreret. Interea ille idem voracissimus & ad iram pronissimus factus, ita, ut nullo medio magis placari potuerit, quam cibo quocunque, rudiori etiam, tempore itidem quocunque oblato. Ossium artuum epiphyses, maxime prope carpos, protuberabant quidem p. n. sed paululum, nec tantum ut puellis admodum rhachiticis familiare esse solet. Caput justo paululum grandius erat; sed nec hoc tantum ut in aliis infantibus valde rhachiticis quotidie videre licet: tandem nec abdomen ita prominebat, ut in dictis infantibus observatur. Denique cum vigesimum secundum ætatis suæ mensem ageret, d. 22. Maji MDCCXXXIX. parentibus & omnibus domesticis id nondum opinantibus, summo mane intra quadrantem horæ, qua solum moribundus observabatur, animam efflavit.

Vesperis illum secui. Tota musculorum per universum corpus moles consumpta & in membranas fere mutata cernebatur. Interanea fere omnia integra & salva exhibuit; nisi quod Hepar justo grandiusculum, cum vesicula fellea itidem majuscula, viridissima bile instructa, intestina adiacentia admodum tingente, invenirentur. Quamvis puellus voracissimus fuerit, & probe cœnatus quoque obdormiverit, ventriculus tamen corrugatus valdeque parvus erat. Intestina videbantur laxissima, & colon seorsim flatu distentum & teneritudine prorsus pellucidum. Glan-

dula

dulæ mesenterii tumefactæ : vasa ejusdem sanguifera turgida: vasa lactea denique pulcherrimo spectaculo, chylo plena admodum conspicua erant. Intestinum rectum a contentis flatibus in medio sui ampliaturum conspiciebatur, magnitudine grandiusculæ nucis moschatae, contrectatum vero sponte corrugabatur subsidebatque. Externe protuberans vertebra interne distinctissime exhibebat illam nequaquam luxatam fuisse, adeo accurate locum suum occupabat.

Tertius, ut dictum, hic est eorundem Parentum infans, eodem fere modo extinctus, & quartus adhuc superstes, quartum jam annum egressus, ad eadem mala inclinat, pallidi flavescentis luridique coloris, manibus semper calens. Quæ causâ frigitur tam funestæ dispositionis? an lenis venerea labe subest cum pater Gonorrhœa virulentâ in juventute quondam laborans, mere adstringentibus curatus fuerit, nunc, intra annum trigessimum adhuc constitutus, jam calvus & leni labe venerea humoribus immerfa & tenaciter inhaerente mulctatus.

OBSERVATIO CXXXIV.

Dn. D. JOANN. PHILIPP. BÜRGGRAFI.
Intestinorum & Mesenterii coalitus præternaturalis.

Puellus quinque annorum, hucusque, ut videbatur, perfecte sanus & vegetus, nisi quod abdomen ejus nonnihil timidulum fuerit, quod tamen parentes plenitudini a cibis, ob voracitatem puelli, hætenus tribuerant. Cum vero aliquid herniæ intestinalis in dextro inguine appareret, sed iterum dispareret, in sinistro vero latere mox prodiret, & dexter testiculus dein & abdomen intumescerent, artum autem musculi extenuari inciperent, intelligebant parentes demum, hanc abdominis intumescentiam aliâ cau-

causæ quam copiose quotidie devoratis cibis adscribendam esse. Opem igitur primum chirurgi, ad mala genitalium, mox & Clar. D. *von der LAHR* implorabant, qui exposita parentibus mali causa, ab infarctu glandularum meseraicarum præcipue derivanda, curationem perite auspicabatur. Sed pertinacia radicati mali, vim medicamentorum eludens, sollicitis parentibus persuadebat, ut priori alium adhuc Medicum adjungerent, quo deliberato consilio, diro huic morbo obviam eatur. Accersor hinc de 5. Junii MDCCCXXXIX. invenio supine decumbentem puellum, abdomine prætumido, facie pallida & emaciata, pulsu justo nonnihil frequentiore. Dum igitur & morbi & actorum historia mihi enarratur, monstrantur etiam genitalia puelli: invenio in sinistro scroti bursa herniam intestinalem, aliquot pollicum magnitudine, in dextra vero testem ita tumidum, ut ovum columbinum fere superaret. Convenit igitur inter nos Medicos, *α.)* herniam intestinalem, ob abdominis intumescentiam, ubi omnia contenta extrorsum urgentur, commode reponi haud posse; *β.)* testiculo tumido discutientia, propter enterocelen, æque incommode adhiberi posse; *γ.)* utrumque tentandum tamen; *δ.)* medelam hinc abdominis intumescentiæ primario adhibendam esse, liquefaciendo inertem mucum & stringendo laxata torpidaque vasa. Propterea sequens Mixtura præscribebatur: Rec. Arcani tartari liquidi unc. dimid. Tincturæ Martis pomatæ drachm. 3. Misce, sumat guttas 30. ad 40. ex drachmis duabus vel tribus Syrupi Cichorii c. Rhab. bis vel ter de die. Abdomen probe fricetur sequ. Rec. Ungu. martiati, drachm. 3. Ol. Absynth. drachm. 2. Misce. Cum vero puellus in adsumendo pharmaco haud ita, ut decebat, morigerus esset, die 7. Junii præscripsimus Limat. martis finiss. non rubiginos. Tartari vitriolati, Elæosachari Cinnamonomi ana gr. 5. Misce, terantur subtilissime, F. in sextuplo.

tulpo. Horum pulverum aut istius Elixirii, duas per diem doses ægro exhibebant parentes, prout ille admitteret. Inde, ex usu præcipue Elixirii, d. 8. & 9. Junii puello alvus nonnihil copiose, cum multis simul flatibus exonerata fuit, unde abdomen & sinister testiculus nonnihil detumescere; continuavimus igitur juxta normam pridie datam. Cum itaque ex istorum medicamentorum usu aliquoties per diem alvum deponere & limosa quasi excernere pergeret æger, abdomen quoque notabiliter detumesceret, quamvis testiculus iterum nonnihil intumuerit, in melius rem versam iri, d. 11. Junii sperabamus, & eorundem medicamentorum continuationi inhærebamus. testiculo vero tumido Emplastrum de Galbano crocatum, imponere & interdum facculis discutientibus a Chirurgo supeditatis, fovere suadebamus, sicque abdomen adhuc magis detumescere, mollescere, & enterocele multum retrocedere pergebant, die vero 12. Junii testiculi tumor incrementum aliquod capiebat. Non igitur erat, cur quidquam in medicamentis præscriptis mutaremus, sed iisdem peragendum esse statuebamus, sperantes eorundem effectus, ut hætenus videamus, progressuros, sed fefellit nos spes. Siquidem d. 15. Junii abdomen tensius, quam unquam antea, utæ non tumidius erat: alvo excernebat adhuc limosa, sed quod minus faustum, spumescencia ac fere fermentescencia: testiculi tumor incescere pergebat, ovum columbium in puero quinquenni superans. Ad sacculorum applicationem morosus erat. Solo igitur utebatur Emplastro: difficulter etiam medicamenta hætenus usurpata porro admitterebat. Aliud igitur æqui pollens & adsumptione commodius substituendum erat pharmacum. In hunc finem Tartarum solubilem eligebamus, ejusque drachmam unam bis de die, mane nempe & vespere, singulis vicibus, aqua aut jusculo solutam, exhiberi curabamus. Admitterebat

Æger. Med. Ph., Vol. VI. LII æger

æger hoc medicamentum ultra ostiduum satis facile, sed absque notabili fructu: abdomen nunc nonnihil intumescebat, nunc iterum aliquantum detumescebat, nunc & ambo testiculi valde intumescebant, totus vero habitus corporis in dies magis consumebatur. Recusabat d. 30. Junii quidquam amplius adsumere, tandem Syrupum cum guttulis iterum desiderabat, unde sequentem Mixturem præscribebamus: Rec. Arcani tart. liquid. drachm. 6. Tincturæ martis pomatæ drachm. 3. sumat guttas 40. 50. quin ad 60. ex Syrupo Diasereos Andernaci: continuabatur quoque emplastro ad scrotum, & cum hæc medicamenta ægro placuerint, iisdem aliquamdiu insistebarus quidem, sed nullum solidum juvamen præstabant nisi quod puellus interdum aliquantisper incedere auderet: testiculi non semper æque tumidi, nunc ambo, nunc alteruter tumore insignis; sequens igitur fomentum commendabamus die 1. Julii: Rec. Farinæ fabarum unc. 2. fol. Absynth. Tanaceti ana manip. I. & dimid. flor. Chamom. unc. dimid. incisa misce, eoque cum Aqu. simpl. & aceti vini ana libr. I. vase clauso per 7. horæ, ubi refrigerit, coletur cum expressione, colaturæ adde Salis communis drachm. 2. spiritus vini unc. 3. Misce, cujus partem calefaciant, linteis excipiant & testiculis adplicent. Internis vero medicamentis pergebatur. Cum vero omnibus hisce ausibus nil prorsus efficeremus, malum arte nostra insuperabile, ob indurationem forsân glandularum, pronuntiavimus, sibi que aliquamdiu relinquendum judicavimus, usque dum elucescat, an denuo adgredi illud liceat aut ægrum, quod sane timeremus, perfunderet, quod ultimum d. 4. Novembris mane accidit. Vespri ergo cadaveris sectionem instituēbamus.

Dissectis integumentis communibus abdominis, hisque reclinatis, ex musculis abdominis liquidum quoddam tenax, mucii instar, exsudabat. Cum musculos abdominales

les & peritonæum itidem diffecare ac reclinare adgredemur, id nobis impossibile erat : firmissime enim illa undique, & undique contentis abdominis adcreta erant, ita ut absque utrorumque, continentium scilicet & contentarum partium omnimoda dilaceratione, ab invicem separari nequibant. Peracta tamen hac, quam cautissime fieri poterat, separatione, ne vestigium quidem Omenti, nisi in dextro hypochondrio, aliquot pollicum longum & latum, inveniri poterat, & nisi scivissemus nos cadaveris humani abdomen, a nobismet ipsis apertum, inspicere, nemo nostrum ex inspectis partibus istud colligere potuisset : siquidem gyri intestinelorum, præcipue tenuium, tam inter se, quam cum mesenterio ubique tam tenaciter concreti erant, ut cum manum sub ventriculo subter mesenterium in cavum abdominis, prope lumborum vertebra, immitteremus, mesenterium cum concretis intestinis ceu unam massam, aut unum glomum elevare potuerimus, in quo glomo nil intestinelorum & mesenterii, partim ob plenariam concretionem eorundem inter se, partim ob dilacerationem superficiei intestinelorum, quæ sub dissectione & separatione abdominalium muscutorum & peritonæi, a subjectis partibus, ceu jam notatum, institui debebat, perfecte dignosci poterat. Hepar parte sua gibba ita fornici diaphragmatis & hypochondrii dextri adcretum erat, ut haud ventriculum & intestina tangeret, sed quasi sursum revulsam & fornici diaphragmatis adplanatum esset. Ulterius in examine dolor parentis & consanguineorum adstantium progrediret, repositionem & consuitonem urgentium.

An forsan liquidum illud, quod viscera & seorsim abdominalia, hominis vivi naturaliter in cavum abdominis continue exhalant, & venæ bibulæ iterum resorbent, in puello hoc, ob ejus voracitatem & inde natam humorum cruditatem, ita lentum fuit, ut nec perfecte exhalare & vicissim

LII 2

resor-

resorberi potuerit, sed superficiebus viscerum se contingentium inhærens, calore corporis vivi inspissatum tenaciusque redditum, glutinis indolem obœnuit, & superficiem viscerum se contingentium conglutinavit, quam conglutinationem calor corporis nativus successive firmavit? sane tenax illud liquidum, quod ex musculis abdominalibus lente manasse supra retulimus, tale quid nobis persuadere videretur.

(*Francosurto ad Mœnum Erfordiam missa*
d. 12. Martii 1741.)

OBSERVATIO CXXXV.

Dn. D. BENEDICTI GULLMANNI.

Inopinata & vix expectata restitutio juvenis
phtisici in tertio stadio constituti.

Nobilis juvenis viginti annorum, temperamenti sanguineo-cholero-melancholici, in Academia Argentoratensi studiis incumbens, genio vero suo plus minus indulgens, revertitur quidem sanus in patriam, diætæ vero regulas minus adhuc observans & largiori vini Burgundiaci pctui nimium deditus, incidit in febrem biliosam. Medici vocati præscripserunt Mixturam diapnoicam, nox vero insequens erat valde inquieta, ob sitis vehementiam, virium prostrationem & præcordiorum anxietatem; mane Medici illum invisentes, urinam valde tinctam, pulsum æstuosum durumque deprehendunt, statim itaque venæsectionem revulsoriam in pede instituunt, & emulsionem ex Semin. Aquileg. Card. Mar. Melon. ana ʒj. cum Aqua Scorzoner. Fl. Tfl. Cerafor. nigr. ana ʒiſs. cujus colaturæ Ocul. Cancr. ppt. Unicorn. fossil. Bezoard. mineral. ana ʒſs. Ni-

tri

tri depur. ℞j. cum Sacch. perlat. addita erant præscribunt. Sanguis extractus erat rutilans, compactus viscidus, cuticula crassa obductus, immo cacoehymicus. Nullum levamen neque ex Venæsectione, neque emulsione, percepit æger, immo prostratio virium & sitis inexplibilis illum torquebant, ita, ut non levem suspicionem malignitatis subesse Medici judicarent, quapropter alexipharmaca cum paucis granis Camphoræ Mixturæ antifebrili immiscebant, pro potu vero, (quem secundum Dn. ægrotantis gustum, illiusque idiosyncrasiam sæpius immutare debuerunt,) aciculata ordinabantur. Febris nullum typum formabat, & quoniam æger conatum vomendi semper accusabat, naturæ ductum sequebantur Medici, ipsi præscribentes lene vomitorium, quod tribus vicibus materiam biliosam porraceam exturbavit, sed absque relicto levamine; dolor enim cardialgicus, cum spasmis circa diaphragma continuabat, clyster ex brodio carnis bubuli & oleo amygd. dulc. vesperi injectus, reddebatur absque effectu. Omnes hæ circumstantiæ docebant, materiam febrilem adhuc stabulare in primis viis & circa intestinum duodenum, ideo lene laxans ex Manna, Rhabarb. & Cremore Tart. fuit præscriptum, ex quo alvus ter respondebat cum notabili levamine & dejectione materiæ biliosæ, febris inde videbatur aliquatenus mitigata, manebat vero erratica, licet quotidianæ continuæ faciem præ se ferret, itaque Medici cum Mixtura antifebrili diapnoica pergere suaserunt. Cum autem post intervallum duorum dierum remissionem febris aliquam prehenderent, ordinabant Electuarium antifebrile ex pulvere Cort. Peruv. Conf. Alkerm. & Syrupo Violarum, singulis bihoriis sumendum, magnitudine nucis moschatae, id quod optimum effectum tam ratione febris, quam reliquorum symptomatum post se relinquebat. Interim, quoniam Dn. ægrotus valde morosus, impatiens & inordinatus tam in

esculentis, quam potulentis, contra serias adhortationes, non leves excessus committebat, res eo devenit, ut postmodum varia fontica mala exin fuerint exorta. Prolixum tædiosumque esset, omnium hic mentionem facere, sufficiet ostendere, translationem hujus materiæ febrilis fuisse factam ad pectus, & præcipue ad lobum dextrum pulmonum, tubercula in ipso formasse, & veram phthisin excitasse. Optima & adæquata remedia fuerunt præscripta, præprimis lac asininum, &c. nullo tamen modo impediri poterat, quin adfectus ad tertium gradum pervenisset. Febris enim hectica aderat cum tussi, quæ somnum plane interceptit, atque sputo copioso materiæ conglobatæ, striis sanguineis tinctæ, immo veri puris, nec non sudore colliquativo vires plane depascente: verbo, totus emaciatus, consumptus & sceleti instar erat, superveniebant interdum lipothymia, tempora concidebant, faciesque adparebat Hippocratica. Non aliam itaque, quam funestam prognosin dare poterant Medici; interim inculcabant Dno ægrotanti, ut curam lactis continuaret mane & vesperi in tanta quantitate, quam ventriculus perferre posset, ad libram semis usque & ultra, sepositis omnibus reliquis medicamentis, (emulsione duntaxat excepta temperante, cordiali & sedativa, ex qua semper summum levamen sentiebat,) nullum vinum ipsi concedebatur, & pro potu ordinario aquam fontanam, cum Conserva Rosarum præparatam ordinabant. Cum ergo Dn. ægrotans in hoc conclamato statu se videret, & sentiret, quam male sibi consuluerit per suam impatientiam, sæpiusque repetitum excessum indixit, cautius nunc mercari voluit, & aures benigniores Medicis præbuit.

Factum inde est, ut præter ejus & omnium expectationem, (intercurrentibus licet variis gravissimis hypochondriacis insultibus,) ex singulari gratia & benedictio-

ne Omnipotentis Archiatri, plenarie convalescere incep-
rit, ita ut non solum *ευχμος* & *ευστασις* nunc valeat, ve-
rum etiam proximis diebus ad Academiam Fridericianam
sit abiturus, studiaque sua ulterius prosequitur.

OBSERVATIO CXXXVI.

Dn. D. BENEDICTI GULLMANNI.

*Subitanea & funesta catastrophe somni natu-
ralis in somnum mortalem.*

Vir illustris, quinquaginta annorum, proceræ staturæ,
temperamenti sanguineo-melancholici, animi com-
positi, summis ornatus & functis officiis publicis &
privatis, post obitum charissimæ suæ conjugis in cælibatu
vivens, hucusque bene valuit. Anno MDCCXXXVII. d.
V. Octobr. incidit in febrem continuam, (cujus paroxysmi
sat graves ac diurni, cum sudoribus colliquativis stipati,
gratiosum huncce Dominum valde debilitabant,) quæ ta-
men decenti methodo intra spatium 6. hebdomadum felici-
ter fuit profligata, sanitasque integra, per DEI gratiam,
restituta. Non opus erat, regulas diæteticas ipsi præscribe-
re, quoniam illarum exactissimus ipse erat observator, sua-
serunt tamen Medici, ut anno insequente Venæsectionem
præservatoriam, tam ratione plethoræ, quam mali hypo-
chondriaci, circa æquinoctium vernale fusciperet, & postea
acidulas Swalbacenses biberet; sed illustris Dominus con-
siliū repudiavit, falso præoccupatus præjudicio, sangui-
nem esse vitæ balsamum, ideoque potius conservandum,
promittens tamen, fontibus Swalbacensibus se proxima
æstate usurum esse. Percepta hac responsione categorica,
nihil amplius regerebant Medici, sed Domino gratioso va-
ledixerunt, votum adnectentes de ulteriori continuatione
sani-

sanitatis inconcussæ. Anno ergo MDCCXXXVIII. cum tempus ordinarium, pro ejus nodi aquis mineralibus utendis adpropinquaret, illustris Dominus proprio matre, quoniam bene valebat, ad eandem se præparavit, laxans rhabarbarinum, pro purgandis primis viis, adsumsit, paucis abhinc diebus ad curam ipsam se adcinxit, in suavi consortio, sepositis gravioribus negotiis, commoratus ruri per quatuordecim dies eandem continuavit, & portionem lagenarum majorum, nunc plus, nunc minus, pro libitu scilicet & appetitu, adsumsit, nullum incommodum, bonum vero effectum exin persentiscit, tandemque omnibus absolutis laxans subjunxit, & animo & corpore bene se habuit. An. MDCCXXXIX. d. IX. Febr. hora sexta matutina gratus Dn. a somno excitabatur per insultum spasmodico - flatulentum, cum insigni cardialgia, quæ spiritum ducere ipsi vix permittebat; Medici accersiti, dum pulsum valde debilem deprehenderent, liquorem C. C. succinat. cum infus. Herb. Thee adsumendum, & Mixturem antispasmodico - analepticam præscripserunt; his parum efficientes, pediluvia instituerunt, & cum flatus ructusque per superiora urgerent, clyster ex antispasmodicis & emollientibus subjunxerunt, ex quo illustr. Dn. magnam sordium flatuumque quantitatem & copiam excernebat, cum bono levamine; quoniam vero pulsum celeriore circa vesperam deprehendebant, hinc Mixturem diapnoico - antispasmodicam cum Nitro & Cinnab. ordinabant; nox vero erat valde inquieta, ob sudores & sitim, ad quam mitigandam vinum Granatorum, cum aqua fontana mixtum, fuit concessum, & propter pectoris aliqualem adhuc oppressionem, clyster injiciebatur, ex oleo Amygd. dulc. cum brodio carnis bibulæ & sale gemmæ, unde etiam laudabilis effectus, ratione spasmodici adfectus, subsequabatur. Nihilo tamen minus videbatur latitare anguis sub hac herba, febris scilicet biliosa, qua illustr. Dominus

nus laboravit anno MDCCXXXVII. Urina enim adparebat valde tincta, & sudores continuabant cum magna virium prostratione : Necessitas itaque postulabat, ut antifebrilia, cum antispasmodicis & analepticis mixta, exhiberemus, & cum febris nullum typum adhuc formasset, opportuno tempore laxans rhabarbarinum subjungere, a quo etiam multum materiæ biliosæ acris deponebat illustr. Dominus. Huic methodo insistebant Medici per spatium 14. dierum, omnia etiam secundum votum cedebant. Spasmi & sudores remittebant, febris erat iterum coercita, pulsusque æqualis, insuperque urina biliosa, quæ aliquatenus antea retenta fuerat, sumtis pulveribus salinis, libere iterum prodibat, ipse Dn. æger erat hilaris, erectus, & colloquiis delectabatur, quoniam spem restitutionis suæ augeri videbat. Medici itaque securissimum esse reputabant, si pro reliquiis sordium biliosarum eliminandis lenè laxans crastino die adsumeretur. Sed en ! tristissimam catastrophem. Illi, altero mane hora octava Dn. ægrotum invisuri, percipiunt a famulis & domesticis, illum adhuc dormire, & ad quæstionem, num illustr. Dn. placide dormiverit, referunt, nullam tranquilliorē noctem per totum morbi decursum eundem habuisse, ideoque laxans præscriptum nondum adsumsisse ; post sextam enim matutinam evigilasse & interrogasse, quæta nunc esset hora ? acceptoque responso, quod sexta sit, dixisse, se paululum ad quietem iterum compositurum se esse, denuo itaque lateri dextro incubuisse, & caput manu suffulciendo, iterum obdormivisse. Medici illustri Domino somnum interrompere nolentes, cunctabantur per aliquod tempus, cum vero plura negotia illos premerent, & hora medica pro adsumendo laxante instaret, ad lectum propius accedunt, & sipariis paululum remotis, ipsum mortuum, immo jam frigidatum, magno cum stupore deprehendunt in eodem situ, quo obdormiverat. Facies

cies erat pallida, nullum signum spumæ oris, neque cruoris narium in conspectum veniebat, sed potius suavitatem ordinariam faciei post mortem etiam retinuerat. Ad iteratam quæstionem rigorosam, quam Medici domesticis & famulis proposuerant: num plane nullam mutationem ratione respirationis, tussis, vel motus corporis animadvertissent, respondebant, ne minimam, sed semper illustrem Dn. placide respirasse, & tranquillum se gessisse.

Causa hujus subitaneæ mortis per cadaveris apertionem absque dubio manifestari facile potuisset, si familia illustri eandem permisisset; hac vero denegata, arduum nunc est negotium, imprimis cum propter summam aversionem V. S. Medici nulla datur occasio, judicium ferendi de sanguinis conditione. Probabiliter vero translatio materiæ adhuc restitantis biliosæ ad caput fuit facta, & summus gradus Apoplexiæ, Lethargus scilicet, exin obortus. Num forsan etiam aliqua concretio polyposa in corde habitaverit, viris, sublimioris eruditionis dijudicandum relinquo.

OBSERVATIO CXXXVII.

Dn. D. CHRISTOPHORI JACOBI TREW.

Biga observationum, sistens Picæ muliebris in Antipathiam vim diversam, subjunctis aliquot rerum aliarum effectibus insolitis.

Quid pica mulierum, quid antipathia præstare valeant, experientia clarius, quam ratione, hucusque demonstratum esse mihi videtur. Neutri passioni, nec corporis nec animi vires resistere posse, exempla ubique ferme

obvia comprobant ; neutram vero altera semper potentior dici mereri, sequentes ostendent observationes.

I. Femina quædam, temperamenti sanguinei, corporis & animi viribus integris gaudens, a teneris abhorrebat a caseo omnis generis adeo, ut ne quidem odorem ejus perferre valeret. Aversionem hanc a prava forsan imaginatione potius, quam a vera antipathia, dependere parentes suspicati tentarunt, quum tenera adhuc esset, parcam casei quantitatem jusculis commixtam ei hujus fraudis insciæ propinare ; sed jusculum id, quamvis citra aversionem, quemadmodum etiam citra animadversionem, assumptum brevi post lipothymias atque anxietates moribundorum excitabat, & quidem iteratis etiam vicibus eodem semper modo. Crescentibus annis par tentamen suscipere nemo quidem audebat ; nihilominus tamen aversio hæcce caseo vel tantum viso semper eadem permanens argumento est, ab eo comesto haud mitiores, quam antea, expectandos fuisse effectus. Femina huic tandem mulieri & gravidæ factæ aliquando caseus ex improvviso offertur, quo viso aversionem illico excepit acris in eum appetitus & hinc ad satietatem usque ejus comestio. Nulla incommoda non solum excitabat hic caseus, quin potius ab eo tempore semper avide & absque omni noxa in usum vocabatur. Hoc quidem in casu pica feliciter superavit antipathiam, minus vero in sequenti.

II. Mulier, annum ætatis nunc agens quartum & trigessimum, a prima ætate vinum eo usque averfabatur, ut ne cibum, vel jusculum, cui vel tantillum vini commixtum erat, absque ægritudine illico subsequente assumere valeret. Adultior facta aliquoties tentavit ei assuescere ; sed omnes conatus excipiebat vomitus violentus, sive cum vino dulci, sive cum acidulo, sive cum generoso, sive cum ignobili, Germanico, Italico, Gallico aliove instituti fuerint.

rint. Matrimonium iniens mariti in gratiam, qui vino nimium contra delectabatur, iterum annisa est naturæ aversionem vi superare. Hinc, quum antea, tentamine male cedente vel post unum caliculum epotum adversa virtute se exserente, inde perterrita diu a novo conatu abstineret, nunc serio cogitavit, quotidie iteratis experimentis tandem certior reddi, num felicem tentaminum aliquando successum sperare posset. Ut autem facilius res succederet, vinum elegit gustui omnium minime contrarium, scilicet Tyrolense rubrum, quod vulgo *Vigerner* nominatur. Primo die quadrantis horæ intervallo post assumptum caliculum vitreum sequebatur vomitus, isque secundo & tertio die modo eodem; quarto die vomitus proritabatur non solum violentior, sed alvi dejectiones quoque accedebant vehementes; quinto die ex eadem vini quantitate effectus huius usque invaluerunt, ut neque languor neque aliæ circumstantiæ permitterent, sinistris hisce experimentis ulterius insistere. Recuperatis viribus toties, quoties cum alio vini genere experimentum instituebatur, similis producebatur effectus. Naturam itaque inter hujus feminae & vinum interfuisse antipathiam insuperabilem, nemo, recensitis probe pensatis, in dubium amplius vocabit, idque omnium minime, si intelligit, & picam frustra cum illa bellasse. Nam gravida (num secunda vel tertia vice, non amplius memini,) circa medium gestationis tempus mane exasperata desiderium bibendi vinum animadvertibat; hinc lectum derelinquens ampullam vini, quæ jam ad manus erat, apprehendebat, sed sinistri successus memor, facta vinum ne quidem gustabat. Circa meridiem in cella dolium vinarium prateriens vinum vehementer denuo appetebat, quapropter omni metu excusso caliculum vitreum eo, quod ex Wertheimensem selectu erat, replebat & citra omnem aversionem hauriebat alteriusque caliculi dimidium eodem

gustu superbibebat, tuncque se satiatam sentiebat. His bene peractis læta, agilis beneque valens culinam petebat cibisque parandis occupata erat, sed mox, nil mali timens, tantis anxietatibus corripiebatur, ut mortem instare putarent adstantes, quas brevi post solitus effectus, nimirum vomitus alvique purgatio excipiebant, simul vero ægritudinem solvebant. Hæc omnia impedimento nondum fuerunt, quo minus post octiduum, vini appetitu denuo excitata, iterum successus periculum illico faceret; sed hoc quoque tam male, quam antea semper, cedebat, ex quo tempore nunc ultra 10. annos ab omni vino abstinuit. Notandum adhuc est, hanc feminam antea semper commotam etiam fuisse, si vel visu tantum, & magis adhuc, si odoratu vinum percipiebat; postquam autem tot annorum decursu maritus quotidie & prandium & coenam vino celebrasset, ex visu non amplius nunc afficitur; odoratum vero propiorem adhuc vel tabaco vel flore quodam fragrantate corrigere cogitur, ceterum autem nec a male nec a bene olentibus aliis rebus ullo modo turbatur. Dum ad facram coenam accedit & ex calice benedicto bibit, aromatæ vel flore fragrantate non solum odorem, sed etiam, accepto sancto symbolo, masticatione ejusdam aromatis saporem obtundit hisque adminiculis per DEI gratiam ab omni sensu contrario se liberat. Præter hætenus recensita memoratu dignum quoque est, hanc feminam uvis recentibus atque siccatis, seu passulis majoribus & minoribus, itemque musto recens facto tanta quantitate, quanta lubet, uti posse absque ullo incommodo; quam primum autem mustam fermentationem subit, tam cito etiam molestias easdem, ac vinum ipsum, ipsi creat. Ex spiritu vini & aquis cum vino destillatis etiam non, nisi ut plethorica, afficitur. Acetum vini penitus jam defecatum optime etiam perferre potest, minus autem, si justam aciditatem nondum conse-

M m m 3 quuz

quutum est. Ex reliquis potulentis, æque ac cibus, nil averfatur, præter fraga, quæ, infans adhuc, semel tantum degustavit sed vomitu & febris scarlatina mox correpta fuit. Una circumstantia adhuc superest commemoranda, matrem nempe ejus pariter nec vinum nec fraga unquam ferre potuisse; hæc tamen viginti liberos enixa, nulli eorum hanc antipathiam communicavit, si excipias hanc filiam, quæ decima sexta erat, & natu secundam, quæ tamen vinum nauseat tantum, ceterum casu sic ferente citra noxam bibere potest. Neque illius, de qua hætenus sermo fuit, filiarum quatuor, quæ ex septem liberis adoleverunt, ulla hujus affectus particeps facta est.

III. Insolitus hic omnino est vini effectus; non tamen nunquam auditus, sed accuratius tantum exploratus: plures namque mihi noti sunt viri & feminae a vino abhorrentes, examen vero tale rigorosum haud facile suscipientes. Novi & alium, qui vini potum equidem non nauseat, nec tamen a teneris illud appetit. Idem adolescens adhuc sub primo ejus haustu semper notabilem horripilationem integrum dorsum, vel quasi medullam spinalem, percurrentem sensit, a quo tamen, iter per regiones vini feraces faciens hincque ad illud bibendum quotidie coactus, liberabatur; nihilominus hodie adhuc illud quoad gustum adiphoris accenset, quoad effectum vero, ex parvissima quantitate, præcipue ventriculo a cibus vacuo assumpta, altero, quin & nonnumquam tertio quartove die cephalalgia & vomitu acidissimo corripitur. His nonnullos aliarum rerum effectus insolitos subnectere liceat. Novi virum robustissimæ corporis campagis, nec in censendis cibus potulentisque adeo scrupulosum, a medicamentorum vero usu plane abstinentem. Hujus alvus ab ovi vitello, jusculo vel tam parce admixto, ut assumens plane non animadverteret, quasi a validissimo purgante movetur, quod experimentum con-

jux

juxta studio sæpius instituit. Comitissam quandam tene-ram hystericis affectibus commotam moscho illas optime sedasse & ego ex propria observatione confirmare possum; dum contra plures in praxi mihi obvenerunt feminæ, in quibus pares affectiones a castoreo redduntur graviore. Similes observationes allegarem plures, nisi cuivis medico clinico tales occurrerent.

Scholion.

Res, quæ in sensus corporis nostri externos incur-runt, varios producere effectus, in vulgus notum est: nam quæ visum, auditum, odoratum, gustum tactumque unius grate afficiunt, eadem sensus eosdem alterius affligunt. Neque hic effectus diversus semper a sola dependet imaginatione depravata & corrigibili: siquidem idem in illis quoque observatur, qui & ratione & voluntate contra-rium desiderant. Earum rerum, quæ intra corpus assu-muntur, effectus diversus hanc thesin magis comprobat tunc, quando absque omni hæsitacione vel præjudicio, quid? quod absque assumti cognitione producitur. Discunt ergo ex his medici attenti, nec medicamenta omnia assu-mere posse omnes ægrotas, licet vel maxime vellent; nec eadem medicamenta iisdem morbis convenientia in omni-bus eosdem producere effectus, adeoque, insolitis effecti-bus observatis, cujusvis ægroti idiosyntrasmam, ut ajunt, prudenti & circumspecta experientia explorandam atque ne quidem specificis ita dictis remediis, vel maxime decanta-tis, cæcam fidem habendam esse; vel potius inde patere, cur spes in ea firmissime collocata nonnunquam frustrari queat. Docet porro hic effectus diversus, illos medentium insoliti cujusdam effectus causam veram facilius detegere posse, qui simplicia ita dicta remedia morbis opponere so-lent. Ergo, qui curam sanitatis & conservandæ & restau-rant-

randæ legitimo modo suscipit, omnino rationem experientia, atque vicissim experientiam ratione certam reddere studet, idque æque feliciter præstare poterit, sive animæ immateriali directorium horum effectuum tribuat, sive causarum in corporis dispositione mechanica quærat.

OBSERVATIO CXXXVIII.

Dn. D. JOANN. CHRISTOPH. KÜHNST.
Nitri acidum ex acido salis & phlogisto concretum.

Etsi acidum Nitri inter tria acida mineralia referatur interque ea locum suum obtineat, tam notum tamen est, quam quod notissimum, illud modo naturali nec per se, nec cum re alia conjunctum in terra offendi, sed sensim & sine sensu per vegetabilia putrescentia & animalia animaliumque excrementa primo loco in aëre oriri. Quomodo oriatur, quamplurimum scriptis, inprimis vero quam clarissime B. STAHLII *Opusculis chymico-physico-medici* p. 534. seqq. satis superque fuit traditum: Mixtio vero hujus acidi essentialis litem quandam inter eruditos concitavit, siquidem alii adserunt, acido hunc inesse principium inflammabile, vel Phlogiston, quod etiam STAHLIUS laudato tractatu cumque eo adfecta ejus Dn. D. *Caspar NEUMANNUS*; Prof. Berol. Tract. de Nitro pag. 64. demonstrat; alii e contrario id negarunt, inter quos præcipue celeberrimus Chymicus Parisiensis Dn. *Lemery* in Schediæmate de Nitro, ad Academiam Regiam Scientiarum MDCCXVII. misso, eminuit, quem vero NEUMANNUS commemorato jam scripto refutavit.

Illi, qui Phlogiston hujus acidi defenderunt, sufficientes adserunt rationes, quas experientissimi Chymici & Physici non tantum adprobaverunt, sed quas etiam experientia ipsa non

sine

sine fundamento esse docuit ; Veritati quidem respondet , eas maximam partem fuisse petitas ex ortu , generatione & Synthesi acidi hujus , itemque a quibusdam sensus externos occupantibus circumstantiis , cæteris vero & per ejus analysin minime adductas , sicut & non memini , ullum unquam Phlogiston in acido Nitri reperiundum & cum eo conjunctum acidum salis , mixtionem essentialem acidi perficiens , perspicue demonstrasse. Cum e contrario per experimentum cum auro hoc loco adlegatum satis docetur , quomodo Phlogiston ab acido Nitri se separet , auro adhæreat , cumque eo se jungat , a Phlogisto autem solutum acidum Nitri postea sub specie acidi salis communis adpareat. Hoc experimentum firmo & adcurato stat talo , illud etenim plus simplici vice institui ; si etiam puritatem occurrentium corporum mixtorum in ejusmodi laboribus chymicis curatius examino , producta semper in repetitis experimentis eadem esse oportet , quare etiam res ea pari rectitudine gaudet cum demonstratione Problematis arithmetici.

Cum vero experimentum hoc eximium secundum omnes describam circumstantias , cuncta sane & vel observata etiam in eodem phænomeno adnotato , insimul mentionem faciens , tres imprimis operationes esse tenendas. Primo loco aurum ab omni metallo repurgatum in aqua regis resolvi , quæ ex duabus partibus acidi nitri & una parte acidi salis composita fuit , solutionem retortæ vitreæ immisi & igne leni aquositatem abstraxi , residuo decuplam ferre , quam prius factum fuit , adfudi spiritus Nitri quantitatem , aquositatem iterum usque ad siccitatem extraxi. In prima hac operatione observabam , acidum nitri concentratum aquositatem secum gerentem penitus amittere , insimulque plurimum salis illud acidum cum transpirante aquositate , extrudere , cæterum vero summe concentratum ad naturam auri adcedere.

Peracta hac prima operatione & collo retortæ ablato, residuumque ibi repertum cameræ subterraneæ fornicatæ, vel cellæ indidi, ut deliquesceret; deliquescens odoris expers, sed saporem instar Vitrioli Martis gerens, digitosque & cutem tingens, filtravi retortæque iterum immisi, retorta autem arenæ calidæ imposita aquositatem receptam ad siccitatem usque transpirare coëgi, residuum siccum igni aperto imposui, ut in vitro, salis ad instar, fluere. In fluxu salis hujus aureo-metallici non prius minima rubra nitrosa exhalatio conscendit, quam ignis vehementissime vitrum penetraret & in minori exhalatione ejusmodi vaporis absque mora conspiciebatur auri aliquid in figura vegetationis metallicæ semet reducere. Metallicum vero sal auri in retorta non secus ac cera fluebat, & cum refrigesceret, speciem quoque ceræ flavæ referebat. His omnibus experiri coactus sum, acidum Nitrî concentratum arctissime cum auro uniri. Postea aliquoties hoc cum acido Nitrî concentrato unitum aurum in cella deliquescere curavi, receptamque aquositatem iterum extraxi, semperque in fluxu illud retinui, quod priori loco adfuit. Quid? quod vice diversa sal istud per duas, quatuor & sex horas in retorta liquere fuit coactum, nullaque ejus mutatio fuit observanda, quam ea, cujus jam feci mentionem, quod nempe igne nimio subiecto rubræ quædam exhalationes nitrosæ sortæ fuerint, & simul aliquid auri in figura vegetationis metallicæ se reducerit.

Quoniam igitur de cunctis his phænomenis cogitabam, multum adhuc acidum salis per prius adfusam aquam regis adhibitum superesse, id ipsum fecernere admissus fui, quam ob rem tertiam suscepi operationem, istique sali aureo-metallico minerale metallicum (certis de causis hoc loco reticendum) adjeci lenique igni sublimatorio tradidi. Effecerat quoque hoc intermedium, ut acidum salis non modo,

modo, verum etiam omne tenus hoc in auro latens acidum nitri concentratum sub forma acidi salis transferret & partem inflammabilem acidi Nitri in auro relinqueret. Tantum acidi salis recipiens ferme obstupecebam; magis autem, cum aurum residuum in aqua pura limpida destillata, picis in modum ad imum relabi conspicerem, aqua, ubi jacebat, neutiquam flava existeret, omnis sapor metallicus aufugerat, digiti, ad demonstrationem nullum amplius inesse aurum, minime tangebantur, & ex his patebat, acidum nitri concentratum in principia sua mixta, acidi salis videlicet & partis inflammabilis solutionem factam esse. Cum igitur acidum salis & phlogiston principia sint acidi Nitri, hinc certo modo, certa proportionem certoque tempore eadem conjungi & laudatum acidum componere necesse est. Modus proculdubio haud aliter procedit, quam per putrefactionem, qua se invicem tangentia multo sale communi permixta vegetabilia & animalium excrementa, in pinguioribus & limosis terris sensim in corruptionem putredinosam degenerant, qua simul sal commune movetur, ejus mixtio dissolvitur, pinguiore vegetabiles & animales particulæ cum ejus acido combinantur, & sic sal volatile urinosum producit, quod deinde per semper adlidentem aërem ita mutatur, ut superfluum phlogiston partim abigatur, partim vero ab acido aëreo absorbeatur & ita in acidum Nitri permutetur. Porrigit itaque acidum salis fundamentum acido Nitri. Conjunctio acidi salis cum phlogisto certa quoque proportionem institui debet, si demum genuinum acidum nitri inde oriundum desideretur; nam experientia optima rerum magistra abunde docet, acidum nitri per additionem materialium inflammabilium redire in sal volatile urinosum, per privationem vero, quocunque modo etiam fiat, in acidum nitri; sique phlogiston omne auferatur, in acidum salis, sicut experimentum nostrum in auro

sufficienter monstrat. Eximium vero temporis spatium ad combinationem hanc proportionem adcuratam tenentem, absumi, iis optime est perspectum, qui norunt, quam diu parietes nitrosi exponi debeant aëri, priusquam nitri quædam particulæ abradi queant.

Nihil magis etiam in generatione Nitri potest respici, quam sal commune, si perpenditur, illud maximam fere partem Geocosmi nostri constituere, nec non quomodo vegetabilibus cunctis essentiam suam simul insinuet, vid. *Act. A. N. C. Vol. V. Obs. CI.* quomodo hæc non secus, ac sal commune ipsum, magna copia, tum ab hominibus, tum brutis animalibus consumantur, quomodo inde non tantum sanguis omnesque humores corporum animalium largiter impleantur, sed etiam illud in solidissimis partibus eorundem, in ossibus videlicet, offendatur, juxta *Act. A. N. C. Vol. V. Obs. XCIX.* & quomodo omnia animalium excrementa mirum quantum eo sint permixta; quid? quod si hæc omnino ad lydium revocantur lapidem, perspectu est facile, sal commune durante corruptione putredinosa vegetabilium & animalium excrementorum haud intactum manere, commune etenim sal cum aquosis & oleosis eorum particulis tam arte est conjunctum, ut in nulla earundem motus oriri queat, quo cæteræ non simul moveantur, ita ut motu oleosarum & inflammabilium particularum una salinæ moveantur & immutentur, ideoque in corpus aliud salinum degenerare cogantur. Cuncta hæc probe perspicies, satis superque convincetur, sal commune fundamentum primum acido nitri suppeditare. Illis sententiam suam lubentissime relinquo, qui acidum vitriolicum ceu ventilatum suum acidum universale & primigenium pro fundamento acidi nitri venditant, indeque demonstrationes suas formant. Allegatum nostrum experimentum aliud quid monstrans, illud ex acido salis & phlogisto concretum probat.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIX.

Dn. D. JOANN. CHRISTOPH. KÜHNST.

Sulphuri analogon.

Quod phlogiston ex se ipso & in pura sua substantia ad condensationem & congregationem nullatenus aptum sit, sed in mixtiones & societatem cum aliis corporibus (vid. STAHLII *Exper. & Obs. Chym. & phys.* pag. 327.) deducatur, atque a corpore in aliud arte & natura transferatur, Chemiæ peritis notissimum est, huiusque rei veritatem comprobatur etiam nostrum observatione præcedenti commemoratum experimentum per aurum & acidum nitri, ubi a posteriori se separans phlogiston aurumprehendit eique se adjungit. Qui hoc loco bene attendit, sine difficultate capit, possibile minus esse, ut phlogiston substantiam suam puram in abundantia cum perfectissimo metallo unire possit, sed quod aliquid adhuc esse debeat, quod ceu intermedium auro illud adnectat. Haud igitur mihi possum temperare, illud hoc loco in specie adnotare.

Si itaque curate observamus, perceptum est facile, quod acidum nitri in mixtione sua substantiali quasi dissolvatur, ejusque pars acida sub forma acidi salis transeat, conjunctum cum eo phlogiston, vel pars inflammabilis remaneat, cum acido concentratissimo se uniat, & ita analogon sulphuri communi constituat, quod solutas auri partes recipit illasque eo disponit, ut cum substantia hac sulphurea resinæ instar ab aqua separari & ad imum relabi cogantur. Summatim, hac in operatione acidum nitri concentratur quasi, pars etenim ea, quæ illud præ aliis acidis mineralibus denominat, pars nimirum inflammabilis, postremo loco in specie sicca cum acido concentrato combinatur, & e contrario plurima acido - salina & aquosa pars

Nnn 3

rejici-

rejjicitur. Etſi igitur hæc inde oriens ſpecies ſulphurea haud in & de ſe, ſed cum auro conjuncta monſtretur, certo tamen eſt certius, & aliis inſtitutis experimentis manifeſtum, revera hoc eſſe concretum ſulphureum. Adnectam probationis loco experimentum ejusmodi, quo nemo non perſpicere valet, id, cujus hic feci mentionem, veritati reſpondere. Solvatur cum præcipua cura Saturnus in aqua forti, ita nimirum, ne exhalationes rubicundæ, ſolutione durante, aſcendant, ſub iisque plurimum phlogiſton Saturni cum parte acida auſugiat; immittatur hæc ſolutio Saturni retortæ vitreæ & obſervata proportionem aliquod mercurii vivi addatur, tunc deſtilletur ſubtiliori ratione omnis humor uſque ad ſiccitatem, ſubjiciatur demum ignis ſublimatorius, hoc factò ſublimatum rubicundum aſcendet, ſpeciem cinnabaris referens. Nunc quidem veritati conſentaneum eſt, ſublimatum hoc externo colore & figura haud ita eſſe comparatum, ſicut cinnabaris cum ſulphure communi præparata, non etenim illud inter ſublimationem ita adhæret, ut radii a centro ad peripheriam linea recta penetrent, ſed globulis ſubtilibus ſibi invicem adhærentibus quaſi ſe ſublimat, coloremque nitidiorem præbet præ cinnabari communi; interea tamen per experimenta ulteriora firmum manet, illud ipſum genuinam eſſe cinnabaris ſpeciem. In tota hac operatione multum phlogiſti ſaturni acido niri impertitur, cumque eo tam arcte connectitur, ut ſulphuri analogon inde oriatur, quod deinde mercurium vivum prehendit, ſpeciemque hanc cinnabaris ſublimando exhibet. Et ſicut in operatione hac ſpecies ſulphurea producitur, ita quoque in ſupra adlegato noſtro experimento per aurum fieri ſolet. Alchymiaſine ratione ſolidaque cogitatione corporum mineralium ſtudentes ſententiam foverunt, quando ſublimatum ejusmodi egregium rubicundum acceperunt, ſibi jam Hermeticam aſſam columbam, Lapidem Philoſophorum

phorum puta, in buccas venisse, cum tamen illud vix ad minimum particulare adhibere potuerit.

OBSERVATIO CXL.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPH. KÜHNST.

Volatilifatio Argenti.

Quos Chémici innumeris fere abhinc annis in volatilifatione nobiliorum metallorum exhauferint labores, iis optime cognitum est, qui artis hujus hospites non manserunt. Aliqui eorum volatilifationem adjectis variis mineralibus, tum in forma sicca, tum in forma fluida, instituerunt. Ista se monstravit ceu sublimatum siccum, hæc vero ceu liquor, vel spiritus. Argentum diversimode tractare tentaverunt, ut cum eo, quod adjectum fuit, volatile redderetur, scopusque tandem vario modo obtentus fuit. Inter omnia regni mineralis subjecta acidum salis, genuinum ut fundamentum, si ratione diversa argento ingeneratur, volatilifationis ejusdem observarunt, sicuti manifestum est, quod sic dicta Luna cornua per se, accedente aëre, ex crucibulo igni aperto imposito penitus avolat, inclusa vero & retorta, adjectis sulphureis & arsenicalibus materiis, cinnabari nempe, arsenico, cobalto aliisque, mox tamquam sublimatum in altum, mox tamquam liquor in vas recipiens abit, ita quidem, ut fere omnes volatilifationes argenti ope admixti & adjuvantis acidi salis producantur. Alium modum volatilifationis argenti sine acido salis & ejus in forma fluida, ceu butyrum glaciale, ex retorta destillationis operatio quædam mihi ostendit, quæ alias ejusmodi experientiam neutiquam gignere solet. Nemo enim facile sibi persuadebit, argentum in spiritu nitri solutum genuinum & purum ex retorta, qua solutione hac aquositatem extrahere animus erat, instar butyri metal-

metallici glacialis prorsus fore transiturum, nihilominus tamen est factum. Experimentum totum clarissimis enarrabo verbis: Argenti puri & genuini quatuor uncias tribus in partibus aquæ fortis solvi, solutionem per chartam bibulam filtratam retortæ vitreæ immisi, pro aquositate ad siccitatem usque extrahenda. Judicans vero, aquositatem esse destillatam, experiri cogebar, residuum in retorta siccitatem haud amittere, & successu temporis semper decrevisse, donec postremo loco nihil plane in retorta restitit, & candidum pellucidum butyrum, speciem butyri Antimonii referens, in retortæ collo comparuit, quod die sequenti liquefactum penitus cumque transpirato phlegmate conjunctum erat. Totum hoc liquidum refudi iterum in retortam & vicissim destillatione secunda fui expertus, argentum cum menstruo suo transisse.

Quæ causa hoc loco fuerit, argentum cum solvente suo in forma butyri volatile redditum & destillando retortæ collum fuisse supergressum, indaginis videbatur altioris, quandoquidem acidum salis, sal commune & sal ammoniacum argentum ex solutione hac veluti lunam cornuam præcipitabant, ex hoc patebat simul, solvens genuinam aquam fortem, vel spiritum nitri extitisse, hanc etiam solutionem ordinario modo fuisse tractatam. Quia vero minima quævis non curare solemus, sic quoque hic est factum, ut solutioni huic subtile quid admixtum fuerit, tamquam causa volatilisationis ejusdem. Quocunque cogitationes se vertebant, nihil aliud tamen indagare valebam, quam quod vel materia carbonaria, quæ argento aderat, (erat etenim argentum exustum, quod ornatus vestium, quem Germani *seine Drossen* adpellant, suppeditaverat,) vel pulvis carbonum ex adlatis eo die carbonibus in Laboratorio dispersus, laudatam constituat causam, & ecce! cogitata hæc veritate sua gaudebant. Sine mora igitur drachmam unam argen-

argenti puri & gemini accipiebam, vitroque immiffæ ad-
fundebam drachmas tres aquæ fortis, & adjecto pauxillo
pulveris carbonum, argentum in calida arenæ urna, vel ca-
pella, folvi curabam, folutionem percolans, poft abſtra-
ctionem phlegmatis idem recipiebam, quod ex antea dicto
argento adeptus fueram; butyrum videlicet, & fic eadem
ratione reddebatur volatile, quam illud experimenti noſtri.
Inde colligere licet, phlogiſton pulveris carbonum, ſubtili
modo admixtum, cauſam eſſe, cur argentum cum ſolvente
ſuo aſcendat & volatile fiat.

(*Ronneburgo Erfordiam miſſæ
d. 20. April. 1741.*)

OBSERVATIO CXLI.

Dn. D. JOAN. JACOBI KIRSTEN.

*Delineatio Cerei cujusdam scandentis, haud
ita pridem Altorfii in horto medico
florentis.*

Inter alias permultas, quibus hortus noſter medicus Al-
torfinus exornatus eſt, plantas exoticas, is varia quoque
Cereorum genera adſervat; inter quos nuper demum
Cereus scandens, minor, polygonus, articulatus Hermannii, ele-
gantiffimo flore ſuo multis ſpectatoribus admirationem ex-
citavit. Dignum eum putavit, cujus adcuratorem expo-
neret descriptionem, Belgarum paucos adhuc ante annos
Aeſculapius, HERM. BOERHAAVIUS; utpote qui in In-
dice ſuo plantarum, qui anno 1710. Lugduni prodiit, non
Altor, Med. Ph. Vol. VI. Ooo nili

nisi nomina plantarum recensuit; hujus vero folius floris brevem descriptionem operi suo inseruit, & statim ab initio ita scripsit: *Hac planta, ad mirabili flore nato, suam nobis commendavit formam anno 1709, d. 17. Augusti, quo facile se omnibus aliis antecellere plantis elegantissima floris fabricaverit, &c.* Non igitur inutile, multo minus injucundum erit, inprimis Botanophilis, si paulo adcuratorem nostri floris delineationem suppeditavero. Est autem hic *Cereus* planta herbacea, duarum & dimidiæ ulnarum, in varios gyros complicata, sexangularis, & paululum spinosa, vix digitum minorem crassa, ætatis quatuor annorum; e qua anno elapso d. 3. Septembr. e medio inter duas articulationes tuber villosum & capillatum, quod ex sphaerica in Cylindricam, quamvis inæqualem excrevit formam (quam & supra laudatus BOERHAAVIUS se observasse refert,) progerminavit, ita quidem, ut capitulum hujus tuberis, spithamæ minoris longitudine, tenuiter adpareret acuminatum, & quasi caput galli gallinacei, seu Indici, cum rostro, referret; calyx viridis esset, perianthium vero ex fusco luteum, seu aurantium colorem exhiberet; & ex radiis fere innumerabilibus compactis, constaret. Die autem 5. Octob. nona hora tempore nocturno sensim expandere se incepit, usque fere ad horam duodecimam, ubi penitus explicata atque expansa prostabat; ita quidem, ut petala haud quaquam reclinarentur, nec nimis dispergerentur, sed os floris semper ventre paululum angustius conspiceretur. Peripheria autem expansionis, comparari potuit ratione magnitudinis cum orbe vitreo minore. In duplici serie circumcirca adpa-

adparebant petala triginta quatuor, eaque alba, immo fere argentea ; interiora lata & tenuia, exteriora craſſiora & anguſtiora ; quæ circumdabantur exterius a perianthii quaſi aurei coloris ſupra dictis radiis : E medio & fundo floris prominebat piſtillum tenue , idque album ; & uſque ad os floris progreſſum, in cacumine ſimbriatum, forma coronæ, id quod cingebatur innumeris, ac quidem tenuibus & albis ſtaminibus, quibus luteæ inſidebant antheræ. Odor ſentiebatur plane ſingularis & quem vix cum alia planta comparaveris, ſuaviſſimus delicatiſſimusque, non quidem gravis, valde autem inſinuans, ita , ut nonnulli diu iterum jam a flore remoti contenderint, ſe adhuc ſentire ſpecificum hujus floris odorem. Non diu autem hic ſplendor hortum noſtrum ornabat , ſpectantiumque oblectabat oculos ; ſed altera die , tempore matutino, poſt quartam horam, ſe complicare cœpit, ita certe, ut hora nona plane recluſa ſpectaretur.

(*Altorſto Erſordiam miſſa*
d. 12. Maji 1741.)

OBSERVATIO CXLII.

Dn. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHT.

Asthma gravissimum, cum tumore totius corporis cachectico œdematoso, subito ortum, brevique iterum debellatum.

Quamtu[m] detrimenti ceperint vegetabilia & animantium, hominum inprimis corpora ex tempestate infœusta & horrida mensis Octobris & sequentium hibernorum anni præterlapsi MDCCXL. notissimum est, & multi secum adhuc, prohi dolor ! tristi recolunt memoria. Apud nos Coburgi, qui status fuerit, si quis noscere cupiat, legat de hac re relationem nostram in *Commerc. litter. Norico phys. techn. medico* 1741. hebdom. XVII. p. 134. Nunc libet recensere historiam morbi gravissimi inde orti, cujus tamen eventus ultra omnem prognosin & brevitatem & salutem exhilaravit animos & Medici & ægrotae cum marito. Foemina 37. annorum, tenuioris fortunæ, gracilioris corporis habitus, scorbutica, infantem octo mensium lactans, humido illo cœlo & austera tempestate iter facere commerciorum causa cogebatur pedibus. Vix duo milliaria absolverat, cum toto corpore intumescendi & cum difficultate spirandi faceret initium, ita, ut consilium mutare & ob impotentiam curru vehi & sic domum reverti necessitas postulaverit. Hoc fact[o] in consilium vocatus inveni ægram toto corpore frigidam, & pedibus, cruribus, abdomine, artubus superioribus, ipso ne collo & capite quidem exceptis, tumore œdematoso, molli, prementi digito facile cedente & foveas admittente turgidum & tumidum, cum difficillima, etiam erecto situ, quam Orthopnoeam vocant, respiratione, decubitus declinati plane impatiens, pulsu simul ad-

admodum debili. Miratus sum omnino tam subitam mutationem, sed causæ procatarepticæ memor, injuriæ aëris nempe toleratæ, ante omnia id curavi, ut calore refocillaretur corpus & sic humores in motum iterum reducerentur blande per externa & interna remedia. Illud per frictiones, & adpositos pedibus asserculos calidos effectui dedi, hoc vero per potum calidum, tenuem, ex lignis & radicibus attenuantibus atque incidentibus paratum, largiter hauriendum. Præparatis sic aliquo modo humoribus, altero die subjunxi Mixturam ex Tinct. Tart. & Spir. C. C. ana concinnatam, ter de die cum illo potu ad 35. gtt. adsumendam. Hinc urinæ excretio auctior facta est, & cutis spiraculis aliquo modo apertis, maderè corpus cœpit in facie & pectore. Difficultate autem spirandi ulterius urgente aliud consilium quærendum esse putavi. In mentem venit toties laudatus pulveris squillitici effectus; altero itaque die sequentem in modum compositum ordinavi: Rec. Pulv. rad. Squill. crud. gr. 5. Vincetox. Pimpinell. alb. ana gr. 4. Nitri puriss. gr. 6. M. F. Pulv. pro una dosi, mane in brodio carnis macilento propinquantus. Hoc factò paulo facilius spirabat ægra, sed cum sono & sibilo a materia crassa pulmonum vasculis aëreis inhærente; ut itaque materia hæc soluta mediante expectoratione, per proximam viam removeri possit, Mixturæ sequentis cochlear unum alterumve exhibendum curavi sæpius. Rec. Aqu. Marrub. alb. Fœnicul. Hyssop. ana ʒij. Aqu. asthmatis. R. ʒiiss. Oxymell. squill. ʒiiss. Syr. de Glycyrrh. ʒiij. M. D. ad Vitrum. Insuper etiam ad dyscrasiam humorum scorbuticam corrigendam & humores ulterius resolvendos addidi sequ. Rec. Elix. propr. antiscorb. ʒiij. Ess. Gummi. ammon. ʒj. M. mane & vespere cum decocto calido, noctu autem cum cerevisia tenui, tepida, exhibendam. Sed cogitandum nunc etiam erat de minuendo tumore & liberando corpore a colluvie
sero-

serosa per cathartica medicamenta ; die itaque quinto, viribus aliquo modo restitutis per calorem, & humoribus mobilioribus redditis, sequens ordinavi Electuarium cum salute ægrotæ. Rec. Roob. Ebul. Juniper. ana ʒj. Pulv. rad. Vincetox Ari, ana ʒj. Jalapp. n. r. ʒiss. Bryon. Squill. ana ʒss. Syr. de Spina cerv. q. s. M. F. Electuar. pro effectus & virium ratione ante meridiem & post eam etiam circa vesperam ad unam alteramve cultri majoris cuspidem porrigendum cum largo potu calido. Hac medicamentorum & Electuarii inprimis continuatione factum est, ut ægra die 15. tam gravi & alias contumaci chronico morbo, adjuvante gratia divina debellato, tumore sublato, restitutaque in integrum respiratione rebus iterum suis præesse inchoaverit & adhuc salva vivat, licet, quod sæpius miror, insequente mense Decembri gravissimas aëris injurias iterum sustinere necesse habuerit, quod de viscerum statu illaeso præbet testimonium, omni exceptione majus.

OBSERVATIO CXLIII.

Dn. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHT.

Asthma cum palpitatione cordis in cachectico hydropico in pectore & pericardio cum Sectione ejusdem anatomica.

Alia plane, ac in præcedenti casu, ratio & eventus fuit in viro 31. annorum, litterarum studiis & sic vitæ sedentariæ nimium dedito, & solitudinis amanti, temperamentum sanguineo - melancholici, staturæ & habitus corporis mediocris, qui ab anno, & quod excurrit, variis tentabatur symptomatibus, lassitudine totius corporis, & majori quidem, post (inquietum plerumque) somnum, qui resi-

reficere vires debebat, adpetitu ciborum prostratio, immo calidorum nausea, his successit aliquis circa taleolos oedematofus tumor, qui successive sursum ulterius progressus est. Comitabantur hæc mala difficilis ab auctiori paululum motu respiratio, pulsus frequens, inæqualis, dolor in dextro hypochondrio pressorius, ita tamen, ut libera deambulandi adhuc potentia fuerit ægroto, etiam extradomum, donec d. 8. Aug. ann. præter. respirandi difficultas & cordis palpitatio adeo augerentur, ut viribus omnino fractis altero die placide expiraret.

Quæ medendi methodus in hoc adfectu adhibita fuerit equidem ignoro, illud tamen probe scio, Venæsectiones æquinoctiales non fuisse neglectas, ac insimul stomachalibus plus, quam aperientibus, esse dimicatum. Uxor & consanguinei de subitaneo hoc eventu contristati & de causa dubii, a me petierunt, ut corpus aperirem & eam patefacerem. Neque illa etiam deerat multiplex morbi atque repentinæ mortis; partum enim abfuit, quin in unico hoc subiecto omnes hydropis species præsentibus fuerint, aliæ minus, aliæ altius progressæ, illa autem thoracis & pericardii imprimis mortem sine dubio acceperavit, ut ex dicendis patebit. Omnes namque corporis inferiores partes ab infimis pedibus, nec scroto & mentula exceptis, tumore seroso mediocriter tumescebant ad scrobiculum cordis usque, facies autem & artus superiores macilentius magis, quam tumidi erant. Statim ac culter anatomicus cutem penetraverat, serosa colluvies exspongiosa adipe undique confluebat, & robusto peritonæo aperto, aquarum copia etiam ex abdominis cavo profluebat. Ventriculus & intestina tam tenuia, quam crassa, omni tono amisso flaccida, fluctuabant in illa colluvie, & circa intestini recti superficiem externam plures ab extensa illa membrana nati conspiciebantur adiposi appendices ex

basi

basi tenuiori in figuram conii inversi aucti, quæ omnia omen-
 tum nihil præter naturam alens tegebat. Hepar e contrario
 omnino erat scirrhum, coloris pallidi, qualis est in cocto
 hoc viscere, flavescentis, in ejus parte convexa hydatis uncia
 dimidæ, seu minoris nucis moschatae magnitudine eminebat.
 In vesicula fellea, mediocris magnitudinis, bilis aquosa &
 iners reperiēbatur. In vena portæ, sanguine spisso, nigro
 ab infarctu tumēte, sub ingressu in substantiam hepatis
 polyposam quasi, vel spuriam concretionem inde natam
 conspiciere licebat & extrahere, omnes vero & multiplices
 hujus vasis per viscera abdominis dispersæ ramificationes, in-
 primis in mesenterio, turgēbant eodem nigro, spisso li-
 quore, & lienem idem tumor occuperat, & nigro sangui-
 ne majorem, quam in statu naturali est, in molem auxerat.
 Nec renum quoque sinister ab omni labe liber erat, sed in in-
 feriore ejus partem acula, a stagnante cruore nigricans adpa-
 rebat, & licet nec in utriusque pelvi nec ureteribus quid-
 quam peregrini inhæreret, omnes tamen hæ partes, una
 cum vesica, vacuæ & urina destitutæ reperiēbantur. Pro-
 gressu nunc ad pectus factō, sub elevatione sterni statim
 novus calamitatis fons, magna scilicet, feri flavescentis co-
 pia ex utriusque lateris cavo profluebat, & in ipso pericar-
 dio tumido circiter uncia octo ejusdem colligi poterant.
 Cor magnitudine quidem excellebat, sed flaccidum & exan-
 gue nihil polyposi, neque in ventriculis, neque in auricu-
 lis, neque in proximis vasis alebat. Pulmonum dexter lo-
 bus leviter cum pleura coaluerat, sinistro omnino libero,
 uterque vero a copioso in illorum substantia scirrhusa hu-
 more, gravis nigricans, & in externa superficie varicosus,
 adacto cultro, non sanguinem floridum, sed corruptum,
 ferosum, lutulentum, flavescentem, spumofum, plorabat.
 Omnes autem membranosæ partes, uti in abdomine, sic
 etiam hic in thorace abmodum validæ & robustæ depre-
 hende-

hendebantur. Ex quo viscerum statu corrupto & inde ortis plurium actionum læsionibus, in primis autem Hydrope pericardii & thoracis nata, patet mirandum non esse, quin etiam in juniore corpore gravissima oborta symptomata, palpitationem cordis & asthma, ipsi vitæ terminus ad finem fluxerit passibus celerrimis, nec curam admiserint ullam, cum hæc tanta mala sint, quæ, ut Clarissimus olim Daniæ Medicus, *Olaus BORRICHIVS* de casu nostro fere analogo dicit (a) *ne vix ipse curasset Æsculapius*. Illud vero magis mirari licet, quod quidam Hydropem Pericardii, rarissimum adfectum, & in *artificum* magis *inventis*, quam *naturæ operibus* quærendum esse, pronunciaverint, (b) cum tamen exempla plura, tum passim alibi apud observationum Scriptores, (c) tum a *Theophilo BONETTO* (d) collecta reperiantur & ipso sensu teste confirmentur per experientiam quotidie.

(Coburgo Erfordiam missa
d. 20. Maji 1741.)

(a) *Thom. BARTHOLINI* Act. Hafniens. 1671. & 1672. Observ. LXXXIX. p. 175.

(b) *Excell. Jo. JUNCKERUS* in *Conspectu Medic. theoret. pract.* Tab. LXVI. p. m. 437.

(c) *Eph. N. C. Dec. II. Ann. I. p. App. 98. Cent. III. & IV. Obs. CXLI. p. 321. Vol. II. Obs. VII. p. 17. Carolus PISO* de morb. a. colluv. serosa 3. C. II. p. 168. *TULPIUS* *Obs. med.* Lib. IV. c. XX. *HILDANUS* *Obs. Cent. IV. Obs. LI. confer. etiam Illustr. BERGERI* *Diff. de Palpitatione cordis* §. VI. p. 13. & *Günth. Chr. SCHELHAMMERI* *Diff. de Aqua pericardii* *Sect. V. §. 3. p. 42.*

(d) In *Sepulchreti Anatomie pract. Libr. II. Sect. I. Obs. LX. LXXXVI. & Sect. VIII. Obs. XXI.*

OBSERVATIO CXLIV.

Dn. D. PAULI GERARDI HENR. MOEH-
RINGII.

Raia varia, dorso medio glabro, unico aculeorum ordine in cauda, ARTED, Ichthyol.
Gen. 37. syn. 102.

I. *Femina.*

- a) *Dentes* in quibusdam obtusi, in aliis individuis subtilissime acuminati.
- b) *Dorsum* & *venter* glabra. Color similis descripto ab ARTEDIO.
- c) *Foramen* utrimque mox sub oculis.
- d) *Acules* 2. ad angulos superiores oculi utriusque; unicus ad angulum interiorem & inferiorem. Aculeorum ordo unicus, per medium caudæ decurrens.
- e) *Pinna ani* unica utrimque, deorsum bifida: lacinia interiore latiore. *Pinna* 2. ad extremum caudæ, quas inter aculeus unus est; una caudæ pinna terminatrix tenuior.

II. *Mas*: siquidem secundum ARTEDI l. c. opinionem ad hanc foeminam pertinet.

- a) *Dentes* granulosi, obtusi.
- b) *Venter* glaber, sed versus rostrum subtilissime aculeatus.
- c) *Dorsi* medium glabrum; circa spinam vero, oculos, rostrum, & pinnas laterales subtilissime aculeatum. *Aculeus* unicus, deorsum uncinatus, utrimque ad internum & superiorem oculi angulum; unicus ad initium spinæ dorsi; 12. ad 20. ad utrumque marginem e regione oculorum, oblique deorsum uncinati

cinati, quorum interiores majores; circiter 18. longi, cuti adpressi, horizontales, dorso spinam apice suo respicientes, in medio pinnarum lateralium: unicus aculeorum ordo in cauda, sed utrimque aculei 2. laterales e regione pinnæ infimæ ani: unicus tandem aculeus inter pinnas caudæ.

- d) *Foramen* utrimque mox sub oculis.
- e) *Pinna* 2. utrimque, altera sub alteram, ad anum.
- f) *Appendix* una utrimque, *penis* nomine venientes.
- b) *Pinna* 2. prope extremitatem caudæ, & una terminatrix.

Obs. 1. Sicut ad esum ex omnibus *Raiarum* speciebus foeminæ seorsim maribus anteponuntur, quippe suaviori carne, & subtilioribus fasciculis carnosius præditæ: sic hujus speciei foeminæ, piscatoribus *glatte Rochen* dictæ, præsertim minores, reliquas omnes superare creduntur. Atque hanc foeminam sine omni dubio intellexit SCHOENEVELD. *Ichthyol.* 58., de *Raja lævi* loquens.

- 2. Differentias, ab optumo LINNÆO & b. ARTEDIO in *Ichthyol.* l. c. jam enarratas, silui, ne superflua egisse videar.

OBSERVATIO CXLV.

Dn. D. PAUL. GERARD. HENR. MOEHRINGII.

Rajæ clavatæ Auctorum adfinis.

- a) *Dentes* granulati, obtusissimi; planos dixeris.
- b) *Corpus* totum aculeis minimis in ventre & dorso scabrum.
- c) *Foramen* unum sub oculo utroque.

P pp 2

d) *In*

- d) *In dorso*; *aculeus* unus in rostro: in dextro oculo unus ad utrumque angulum internum superiorem & inferiorem: in sinistro oculo unus ad angulum internum superiorem: (inferioris aculei heic defectus non tamen excludet ejus præsentiam in reliquis individuis,) unus aculeorum ordo latus per totam spinam dorfi, ad extremum caudæ usque excurrens: *in cauda* aculei aliquot laterales, laxè positi: unus aculeus inter pinnas 2. caudæ.
- e) *In ventre aculei* circiter 5., ad utrumque latus, a pectore ad abdomen usque, situ longitudinali.
- f) *Pinna* ani nulla: pinnae 2. prope extremum caudæ: pinna una, caudam terminans.
- g) *Cartilago transversa*, septi transversi fulcrum, ad initium abdominis, utrimque deorsum in processum latiusculum styloideum oblique decurrens.

Obs. I. Capitur in Oceano septentrionali cum reliquis apud nos; piscatoribus *rauche Roche* vocatur; lato nomine ab asperitate cutis desumpto, sicut illam, superiori observatione descriptam foeminam a levitate insigniunt.

2. Quodsi ergo cartilago transversa essentiam speciei hujus constituit, individuum nostrum esset varietas R A J Æ. *aculeata*, *dentibus tuberculosis*, *cartilagine transversa in ventre*. ARTEDI *L. Ichth. gen.* 72. *synon.* 99. Sed quum plures species hoc diaphragmatis fulcro gaudeant, (quod *sequens observatio* commonstrabit,) quæritur, annon magni illi in ventre aculei, paucis hujus generis concessi, speciem diversam inquant? vix certe varietas denominari poterit, o nec certiora innotescant.

OBSERVATIO CXLVI.

Dn. D. PAULI GERARD. HENR. MOEH-
RINGII.

Raja varia, corpore medio glabro, cartila-
gine transversa in dorso & ventre, triplici
aculeorum ordine in cauda.

Hæc nondum descripta videtur, neque ARTEDIUS ejus
meminit. *Marem* nondum vidi.

Femina.

- a) Tres circiter pedes *longa* quandoque evadit, qualem
habui.
- b) *Latitudo* maxuma in eodem specimine 1½ pedes rhe-
nan.
- c) *Rostrum* satis longum, acutum.
- d) *Os* extensum.
- e) *Dentes* acuti.
- f) *Corpus* medium in dorso & ventre glabrum, in rostro
autem, prope oculos, & ad latera superiora exten-
sionis pinnaeformis pectoralis, munitum subtilissimis
aculeis, qui ad apicem rostri, & in margine oculo-
rum tantillum conspicui magis adparent. Ceterum
nullus aculeus major, vel aduncus in toto corpore.
- g) *Cartilago* diaphragmatis transversa utrimque in dorso &
ventre.
- h) Triplex *aculeorum* magnorum ordo in *cauda*, quorum
ordo medius laxior & magis aduncus.
- i) *Pinnae* duæ ad *anum* utrimque, lateraliter fere positæ,
internis parum modo longioribus.
- k) *Pinnae* duæ prope extremitatem *caudæ*, quas inter acu-
leus. *Caudæ* extremum pinnaeforme.

Obs. I. Haud ita copiosa hæc species apud nos in Oceano septentrionali capitur, ac reliquæ. Piscatores eam *Flüte* nuncupant, vel *Vlüte*, cujus nominis significatio ignota.

2. Quam SCHOENEVELD, *Ichthysol.* 58. apud insulam, Hilliglandiam *Fleten* (cui propinquum piscatorum nostrorum *Flüte* nomen) vocari dixit, ea pertinet ad *Rajam spec. 9. ARTEDI Ichth. gen. 73.* Forte tamen piscatorum vulgus, differentiarum verarum specificarum imperitum, omnes *Rajas* prægrandes sine ulteriori discrimine *Vlütten* vel *Fleten* adpellat.

(*Fevera Frisonum Erfordiam*
missa d. 17. Jun. 1741.)

OBSERVATIO CXLVII.

Dn. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIES-
SERI.

De

Frigoris ann. MDCCXL. effectū notanda
quædam.

De brumæ elapsæ inclementia, frigoris gradu & effectū variis passim enotationibus jam extantibus multa qui dicere vellet, bis coctam modo adponeret crambem, Interea cum pro regionum differentia, frigorisque qualitate pariter discrepet effectus, quæ in hanc nostram ejus fuerit vis, breviter rursus describere operæ duxi pretium. Nostibus anni superioris MDCCXXXIX. lucem vincere vix incipientibus jam graviter irruerant minæ atque tunc temporis quilibet haud inepte de insequenturo metuebat hyperboreo. Die 12. Calend. Febr. anni MDCCXL. hic loci frigus summum attigerat fastigium, & Thermometra quædam, liquoribus intra sphæram sese occultantibus,

bus, ne gradus quidem indicare poterant. Quæ tunc fuerit frigoris asperitas, ex ipsa marium ventis agitatorum, congelatione facile colligitur. Ora portus Kilonensis securi trajicebant cum quatuor rotarum rhedis, ac mirandum sane, quod ruricolæ, horrendum maris abyssum non metuentes, a Dænisch-Neuhoff ad præfecturam Preetzenstein, quæ loca tribus distant milliaribus, multos lignorum orgyas oceanum transportaverint Balthicum. Ex hoc frigoris vehementia non leve cepimus detrimentum. Puppæ rostro undas scindere atque ita frumentariam neutiquam demere poterant curam. Fluviales præcipue pisces, atque omne natantium genus plenariam fere sustinuit stragem. Nec terrenis bestiis, sylvis fruticibusque pepercit frigoris inclementia, & quam hominum gens cædem perpeffa sit, verbis exprimi vix potest. Phthificis ac decrepitis frigus maxime fuit infensum. Per omne hibernum tempus plurimos admodum vehementes grassati sunt morbilli. Qui nonnunquam sanguinis evacuationes admiserunt artificiales, jam naturalibus, mulierculæ videlicet variis mensium atavis nimiisque uteri cruentationibus, mares vero gravibus marium hæmorrhagiis atque hæmoptysibus erant obnoxii. Ac præclinica mihi satis ampla existente, per lustrum tamen me vix ac ne vix tot hæmorrhagicorum, quot per mensem hiemis elapsi, reperiisse, facilis possum significare. Neque silentio prætereundum, quod morbillis decumbentibus superveniens narium hæmorrhagia nunquam fuerit nociva: longe tamen aliter in reliquis se habuit subjectis. Quibus enim sanguis supra mediocritatem abundans, vel natura, vel arte non fuit detractus, tabem vix evitare poterant funestam. Remittente demum frigoris atrocitate, simul ac morborum evanuerunt colortes, & per reliquum hucusque tempus plurima gens de salute gloriari potuit non interrupta.

Maxi-

Maximam insuper frigus annonæ intulit caritatem. Etenim per hæc confinia nostra, arboribus, de cortice gemmas trudere vix incipientibus, scarabæorum multitudo saginam corripuit penitus, avidaque recondidit aluo. Pruinis nocturnis per æstivum quoque tempus non cessantibus, gramina paululum progerminata, armentorum gregi tenuem dummodo suggessere victum. Hordei ac tritici parum fuit demessum, siliginis tamen copia largiter refarsit penuriam. Inter aquatilia, cyprinis & scombris, illis propter lacuum planitiem, his propter urticarum marinarum defectum, stragem frigus haud dedit tenuem.

Urticæ Balthici maris, in primis littoribus familiarissimæ sunt: imitantur hæc mollium animalium in marinaturam, sentiunt enim manum admotam, & quæcunque tactæ sunt alimenta devorant; os in medio corpore habent, nullum autem in iis excrementum esse videtur. Tactæ urticæ uredinem movent, instar herbæ terrestris, quæ ab *urendo* nomen obtinuit. vid. *Stephani a SCHOENEVELD Icthyologia pag. 77.* Scombri avide sectantur urticas marinas, ac istas præter vix alio gaudent pabulo. Urticis itaque intenso frigoris gradu catervatim interemtis, accidit ut pauciores scombri, hic loci in deliciis habiti, maris nostri attigerint ostia. Reliquos frigoris in hanc nostram regionem effectus fusus percurrisse vel huc traxisse denuo: ingratum foret atque tædiosum, brevitati ea propter insistere quam latius hic evagari, volo

(*Kilonio Holfatorum Erfordiam missa*
d. 28. Jul. 1741.)

OBSERVATIO CXLVIII.

Dn. D. JOAN. GODOFR. HAHN.

*Præfens a Carolinis auxilium in pertinaci
faciei spasmō, visum de-
struente.*

Ineomparabilem Carolinarum in corrigendis nervorum vi-
tiis virtutem publice hic collaudandam fas duxi, post-
quam filium meum a malo, insuperabili viso, illarum usu
modo liberatum cum exultatione vidi. Digna certe, quæ
cum orbe medico paulo curatius communicetur & morbi
& auxilii historia. Juvenis hic duo de viginti annos na-
tus, robustus satis densa cute nec facile perspirabili
præditus, per quadriennium gravi, eoque plane singulari,
convulsionum genere aliquoties vexatus decubuit. Infans
quidem, nec cum dentiret, nec cum variolis, quæ arden-
tissimæ erant, laboraret, epilepticus exitit. Decimum
quintum autem ætatis annum agenti die Maji secundo ca-
put mane acerbius dolebat. Post meridiem convellebatur
syncopticus. Ex ea die convulsivi motus bis quotidie re-
petebant, levi semper horroris sensu invitante angores, su-
spiria, jectigationes, tendinum subsultus, involuntarios
raptus, tetanum, opisthotonon, anæsthesiam, idque adeo
adcurate servata temporis ratione, ut quovis mane ab ho-
ra nona ad undecimam, & post meridiem a quarta ad sex-
tam nervea hac febre detineretur æger. Jam quamquam
morbi die quarto splendentes quædam albæ, eæque con-
stantes maculæ, (petechias albas diceres, sive nerveas,)
per thoracem passim diffusæ comparerent, sudor etiam

Act. Med. Ph. Vol. VI,

Qqq

quin-

quinto die manaret, & sputa viscida prodirent, invalescebat tamen de die in diem malum. Caput dolore adfectum pugno percutiebat convulsus; genas unguibus lacerabat, cervicem retro torquens, corpus & singula membra mire volutans. Excipiebant quemvis paroxysmum violentissimæ cordis palpitaciones & deficiebant per horæ dimidium loquela & sensus. Tum demum ad se rediens morosus erat & truculentus æger, decimo quoque die tremens & singultuosus. Undecimo vomitus præcedebat spasmos & frigus febrile: Lingua intumescebat, atque in oculo sinistro phlyctæna efflorescebat. Duodecimo cutis subarida & leviter rugosa cernebatur, perinde ac si deponendis exuviis adaptaretur. Decimo quinto tandem spasmi conquiescebant, urina, quæ ante instar aquæ fontanæ prodierat, in naturalem mutabatur colorem, pristinoque simul calore algida membra iterum refocillante. Circa viceesimum diem cuticula decedere coepit per totum corpus, quod collectis sensum viribus, mole sua paucis abhinc mensibus insigniter auctum erat.

Trimestri exinde instituta venæsectione & frequenti equitationis exercitio, præpedire tamen non potuimus, quin Decembre illius anni secundum, & Septembre sequentis tertium in idem morbi genus fieret præceps. Latus quidem hac tertiâ vice dextrum præ sinistro rapiebatur. Atque uti olim flexores artuum, ita nunc extensores violentius agitabantur. Colli præcipue molesta tunc erat distorsio & pectoris natura paulo depressioris, animam diu præfocans oppressio. Igneus oculorum splendor, pallentibus, cum horroris crebra perceptione, extremis. Decimo quarto die favis & aphthis & fugitivis uredinibus efflorescentibus, magnoque falsi muci saburra vomitu rejecta, sopitæ

pitæ convulsionum turbæ, ita tamen, ut diu tunc superstes permaneret lassitudinis morbosæ sensus, socia intolerabili cordis palpitatione. Hac inprimis quadragésimo secundo a morbi initio die sæviente, magnam subito cruoris copiam per asperam arteriam exturbabat orthostados, lurida facie miser, & glaciali frigore algens, mox tetano convulsus. Repetita illico venæsectione ultra annum siluit malum, duplici illa sanguinis effusione quasi justa crisi sedatum. Interim æque larga hæmoptysis sequenti anno MDCCXLI. mense Octobri eodem spasmos introducebat, per quatuordecim dies bis quotidie, more solito, statis horis redeuntes.

Tandem Martio hujus anni MDCCXLI. similis nervorum adfectus quartum redux rigidum maxillæ inferioris spasmus post se relinquebat. Hoc perdurante, die vicesimo tertio Martii subito vertiginosus concidebat noster per gradus præceps. Convellebantur eo ipso momento omnes faciei & colli muscoli a latere sinistro, dextro quasi a paralyâ immoto. Illi faciei spasmi plane a prioribus, qui periodici & universales fuerant, distincti, sine remissione vellicabant faciem, tandemque os ad oculum constringebant, loquelam intercipientes & visum. Elapsis octodecim diebus aperiebatur iterum oculos; sed non sine stupore deprehendebamus *αυτοχρημον όμμα*, oculum sine externa labe conspicua a folius nervi optici obstructione excœcatum. Oris dein spasmò tantillum relaxato balbutiens manebat & hæsitans lingua. Ipse autem æger perennantibus faciei spasmis tractu temporis extenuabatur.

Calamitoso hoc rerum statu cum spes restitutionis domi vacillaret, tum aut nullibi, aut certe in Carolinis adju-

tum iri filium sperabam. Licet enim bis hæmoptysi laboraverat, tabis tamen pulmonalis suspicio nulla contrarium suadebat. DEI ergo auspiciis haurire Carolinas a die Junii decimo tertio coepit, felici quidem adeo cum successu, ut quarto curæ die mitescerent faciei spasmi, septimo loquela expeditior fieret, atque undecimo lucis aliqua perceptio observaretur. Decimo quarto die oculus æger etiam obiecta coepit & decimo sexto acutissime iterum cernere. Scilicet illo die sub finem secundæ curæ, quæ cum mitiore illo fonte, qui ad molendinum est, instituta fuerat, ex improvviso videbantur oculo obversari deciduæ quædam squamæ. Mox advertebatur tremor oculi momentaneus & statim aderat pristina oculi acies, minutissimum etiam scripturæ genus commode discernens. Hæc tam subita & spem superans in melius mutatio, tertia cura cum altero Carolinarum fonte, quem *furiosum* vocant, (der Sprudel) suscepta, ita confirmabatur, ut integerrima sanitate gaudens domum reverteretur noster.

(*Wratislavia Erfordiam missæ*
d. 26. Septembr. 1741.)

OBSERVATIO CXLIX.

Dn. D. JOH. GUILIELMI WIDMANNI

De

Atrophia incurabili ex intercepto alimentorum in ventriculum ingressu.

Non sine acumine a quibusdam vita nostra, totius corporis & singularum ejus partium dispendium affiduum & successiva mors fuit proclamata, eo quod eadem sit causa, eademque vis & virtus, quæ corpus nostrum conservat ac ea, quæ singulis momentis idem atterit atque consumit; solidis namque ejusdem partibus per actionem, quam in fluidas perpetuo exercent, (quæ tamen intercepta fluidæ mox vitium caperent) continuo aliquid decedit, fluidæ vero, quamvis ipsarum solidarum substantiam multa ex parte constituant, iisdemque vires & robur concilient, vi atque impulsu illarum expelluntur, ita quidem, ut perpetuo hoc circulo, cujus opæ corporis humani functiones quæ vitales, quæ naturales rite succedunt, ejusdem quoque vires debilitentur, idque tandem ad incertam plane redigeretur, nisi nova accedente nutrimenti materia deperditi restauratio fieret atque universum corpus denuo reficeretur. Quod si itaque contingit, ut naturalis illa actio, quam nutritionis nomine Physiologi appellant, quacunque de causa depravetur, aut plane aboliatur, totius corporis atrophiam atque contabescentiam insequi, necesse est.

Sic morimur sensim & momento extinguihur uno;

Non fecus, ac Lampas deficiente oleo.

Tanto magis exitiosum itaque humano corpori erit, si

Qqg. 3.

quan-

- d) *In dorso* : *aculeus* unus in rostro : in dextro oculo unus ad utrumque angulum internum superiorem & inferiorem : in sinistro oculo unus ad angulum internum superiorem : (inferioris aculei heic defectus non tamen excludet ejus præsentiam in reliquis individuis,) unus aculeorum ordo latus per totam spinam dorfi, ad extremum caudæ usque excurrens : *in cauda* aculei aliquot laterales, laxè positi : unus aculeus inter pinnas 2. caudæ.
- e) *In ventre aculei* circiter 5., ad utrumque latus, a pectore ad abdomen usque, situ longitudinali.
- f) *Pinna* ani nulla : pinnæ 2. prope extremum caudæ : pinna una, caudam terminans.
- g) *Cartilago transversa*, septi transversi fulcrum, ad initium abdominis, utrimque deorsum in processum latiusculum styloideum oblique decurrens.

Obs. I. Capitur in Oceano septentrionali cum reliquis apud nos ; piscatoribus *rauche Roche* vocatur ; lato nomine ab asperitate cutis desumpto, sicut illam, superiori observatione descriptam foeminam a levitate insigniunt.

2. Quodsi ergo cartilago transversa essentiam speciei hujus constituit, individuum nostrum esset varietas RAJÆ *aculeata*, *dentibus tuberculosis*, *cartilagine transversa in ventre*. ARTEDI *Lbthyl. gen.* 72. *lynch.* 99. Sed quum plures species hoc diaphragmatis fulcro gaudeant, (quod *sequens observatio* commonstrabit,) quæritur, annon magni illi in ventre aculei, paucis hujus generis concessi, speciem diversam innuant ? vix certe varietas denominari poterit, o nec certiora innotescant.

OBSERVATIO CXLVI.

Dn. D. PAULI GERARD. HENR. MOEH-
RINGII.

Raja varia, corpore medio glabro, cartilagine transversa in dorso & ventre, triplici aculeorum ordine in cauda.

Hæc nondum descripta videtur, neque ARTEDIUS ejus meminit. *Marem* nondum vidi.

Femina.

- a) Tres circiter pedes *longa* quandoque evadit, qualem habui.
- b) *Latitudo* maxuma in eodem specimine 11. pedes *rhenani*.
- c) *Rostrum* satis longum, acutum.
- d) *Os* extensum.
- e) *Dentes* acuti.
- f) *Corpus* medium in dorso & ventre glabrum, in rostro autem, prope oculos, & ad latera superiora extensionis pinnaeformis pectoralis, munitum subtilissimis aculeis, qui ad apicem rostri, & in margine oculorum tantillum conspicui magis adparent. Ceterum nullus aculeus major, vel aduncus in toto corpore.
- g) *Cartilago* diaphragmatis transversa utrimque in dorso & ventre.
- h) Triplex *aculeorum* magnorum ordo in *cauda*, quorum ordo medius laxior & magis aduncus.
- i) *Pinnae* duæ ad *anum* utrimque, lateraliter fere positæ, internis parum modo longioribus.
- k) *Pinna* duæ prope extremitatem *caudæ*, quas inter aculeus. *Caudæ* extremum pinnaeforme.

d) *In dorso* : *aculeus* unus in rostro : in dextro oculo unus ad utrumque angulum internum superiorem & inferiorem : in sinistro oculo unus ad angulum internum superiorem : (inferioris aculei heic defectus non tamen excludet ejus præsentiam in reliquis individuis ,) unus aculeorum ordo laxus per totam spinam dorfi , ad extremum caudæ usque excurrentes : *in cauda* aculei aliquot laterales , laxè positi : unus aculeus inter pinnas 2. caudæ.

e) *In ventre aculei* circiter 5. , ad utrumque latus , a pectore ad abdomen usque , situ longitudinali.

f) *Pinna* ani nulla : *pinnae* 2. prope extremum caudæ : *pinna* una , caudam terminans.

g) *Cartilago transversa* , septi transversi fulcrum , ad initium abdominis , utrimque deorsum in processum latiusculum styloideum oblique decurrens.

Obs. I. Capitur in Oceano septentrionali cum reliquis apud nos ; piscatoribus *rauche Roche* vocatur ; lato nomine ab asperitate cutis desumpto , sicut illam , superiori observatione descriptam foeminam a levitate insigniunt.

2. Quodsi ergo cartilago transversa essentiam speciei hujus constituit , individuum nostrum esset varietas *RAJÆ aculeata* , *dentibus tuberculosis* , *cartilagine transversa in ventre*. *ARTEDI Ichthyl. gen. 72. synon. 99.* Sed quum plures species hoc diaphragmatis fulcro gaudeant , (quod *sequens observatio* commonstrabit ,) quæritur , annon magni illi in ventre aculei , paucis hujus generis concessi , speciem diversam innuant ? vix certe varietas denominari poterit , o-
nec certiora innotescant.

OBSERVATIO CXLVI.

Dn. D. PAULI GERARD. HENR. MOEH-
RINGII.

Raja varia, corpore medio glabro, cartila-
gine transversa in dorso & ventre, triplici
aculeorum ordine in cauda.

Hæc nondum descripta videtur, neque ARTEDIUS ejus
meminit. *Marem* nondum vidi.

Femina.

- a) Tres circiter pedes *longa* quandoque evadit, qualem habui.
- b) *Latitudo* maxuma in eodem specimine 11. pedes rhe-
nari.
- c) *Rostrum* satis longum, acutum.
- d) *Os* extensum.
- e) *Dentes* acuti.
- f) *Corpus* medium in dorso & ventre glabrum, in rostro
autem, prope oculos, & ad latera superiora exten-
sionis pinnæformis pectoralis, munitum subtilissimis
aculeis, qui ad apicem rostri, & in margine oculo-
rum tantillum conspicui magis adparent. Ceterum
nullus aculeus major, vel aduncus in toto corpore.
- g) *Cartilago* diaphragmatis transversa utrimque in dorso &
ventre.
- h) Triplex *aculeorum* magnorum ordo in *cauda*, quorum
ordo medius laxior & magis aduncus.
- i) *Pinna* duæ ad *anum* utrimque, lateraliter fere positæ,
internis parum modo longioribus.
- k) *Pinna* duæ prope extremitatem *cauda*, quas inter acu-
leus. *Caudæ* extremum pinnæforme.

Obs. I. Haud ita copiosa hæc species apud nos in Oceano septentrionali capitur, ac reliquæ. Piscatores eam *Flüte* nuncupant, vel *Vlüte*, cujus nominis significatio ignota.

2. Quam SCHOENEVELD, *Ichthyol.* 58. apud insulam, Hilliglandiam *Fleten* (cui propinquum piscatorum nostrorum *Flüte* nomen) vocari dixit, ea pertinet ad *Rajam spec. p. ARTEDI Ichth. gen. 73*. Forte tamen piscatorum vulgus, differentiarum verarum specierum imperitum, omnes *Rajas* prægrandes sine ulteriori discrimine *Vlütten* vel *Fleten* adpellat.

(*Fevera Frisonum Erfordiam*
missa d. 17. Jun. 1741.)

OBSERVATIO CXLVII.

Dn. D. GOTTLIEB. HENR. KANNEGIES-
SERI.

De

Frigoris ann. MDCCXL. effectū notanda
quædam.

De brumæ elapsæ inclementia, frigoris gradu & effectū variis passim enotationibus jam extantibus multa qui dicere vellet, bis coctam modo adponeret crambem, Interea cum pro regionum differentia, frigorisque qualitate pariter discrepet effectus, quæ in hanc nostram ejus fuerit vis, breviter rursus describere operæ duxi pretium. Nottibus anni superioris MDCCXXXIX. lucem vincere vix incipientibus jam graviter irruerant minæ atque tunc temporis quilibet haud inepte de insequenturo metuebat hyperboreo. Die 12. Calend. Febr. anni MDCCXL. hic loci frigus summum attigerat fastigium, & Thermometra quædam, liquoribus intra sphaeram sese occultantibus,

bus, ne gradus quidem indicare poterant. Quæ tunc fuerit frigoris asperitas, ex ipsa marium ventis agitatorum, congelatione facile colligitur. Ora portus Kilonensis securi trajicebant cum quatuor rotarum rhedis, ac mirandum sane, quod ricolæ, horrendum maris abyssum non metuentes, a Dænisch-Neuhoff ad præfecturam Preetzenstein, quæ loca tribus distant milliaribus, multos lignorum orgyas oceanum transportaverint Balthicum. Ex hoc frigoris vehementia non leve cepimus detrimentum. Puppæ rostro undas scindere atque ita frumentariam neutiquam demere poterant curam. Fluviales præcipue pisces, atque omne natantium genus plenariam fere sustinuit stragem. Nec terrenis bestiis, sylvis fruticibusque pepercit frigoris inclementia, & quam hominum gens cædem perpeffa sit, verbis exprimi vix potest. Phthisicis ac decrepitis frigus maxime fuit infensum. Per omne hibernum tempus plurimos admodum vehementes grassati sunt morbilli. Qui nonnunquam sanguinis evacuationes admiserunt artificiales, jam naturalibus, mulierculæ videlicet variis mensum ataxiis nimisque uteri cruentationibus, mares vero gravibus narium hæmorrhagiis atque hæmoptysibus erant obnoxii. Ac praxi clinica mihi satis ampla existente, per lustrum tamen me vix ac ne vix tot hæmorrhagicorum, quot per mensem hiemis elapsi, reperiisse, facilis possum significare. Neque silentio prætereundum, quod morbillis decumbentibus superveniens narium hæmorrhagiâ nunquam fuerit nociva: longe tamen aliter in reliquis se habuit subjectis. Quibus enim sanguis supra mediocritatem abundans, vel natura, vel arte non fuit detractus, tabem vix evitare poterant funestam. Remittente demum frigoris atrocitate, simul ac morborum evanuerunt col.ortes, & per reliquum hucusque tempus plurima gens de salute gloriari potuit non interrupta.

Maxi-

Maximam insuper frigus annonæ intulit caritatem. Etenim per hæc confinia nostra, arboribus, de cortice gemmas trudere vix incipientibus, scarabæorum multitudo saginam corripuit penitus, avidaque recondidit aluo. Pruinis nocturnis per æstivum quoque tempus non cessantibus, gramina paululum progerminata, armentorum gregi tenuem dummodo suggessere victum. Hordei ac tritici parum fuit demessum, siliginis tamen copia largiter resarsit penuriam. Inter aquatilia, cyprinis & scombris, illis propter lacuum planitiem, his propter urticarum marinarum defectum, stragem frigus haud dedit tenuem.

Urticæ Balthici maris, in primis littoribus familiarissimæ sunt: imitantur hæc mollium animalium in marinaturam, sentiunt enim manum admotam, & quæcunque tactæ sunt alimenta devorant; os in medio corpore habent, nullum autem in iis excrementum esse videtur. Tactæ urticæ uredinem movent, instar herbæ terrestreis, quæ ab *urendo* nomen obtinuit. vid. *Stephani a SCHOENEVELD Icthyologia pag. 77.* Scombri avidè sectantur urticas marinas, ac istas præter vix alio gaudent pabulo. Urticis itaque intenso frigoris gradu catervatim interemtis, accidit ut pauciores scombri, hic loci in deliciis habiti, maris nostri attigerint ostia. Reliquos frigoris in hanc nostram regionem effectus fusus percurrisse vel huc traxisse denuo: ingratum foret atque tædiosum, brevitati ea propter insistere quam latius hic evagari, volo

(*Kilonio Holsatorum Erfordiam missa
d. 28. Jul. 1741.*)

OBSERVATIO CXLVIII.

Dn. D. JOAN. GODOFR. HAHN.

*Præfens a Carolinis auxilium in pertinaci
faciei spasmō, visum de-
struente.*

Ineomparabilem Carolinarum in corrigendis nervorum vi-
tiis virtutem publice hic collaudandam fas duxi, post-
quam filium meum a malo, insuperabili viso, illarum usu
modo liberatum cum exultatione vidi. Digna certe, quæ
cum orbe medico paulo curatius communicetur & morbi
& auxilii historia. Juvenis hic duo de viginti annos na-
tus, robustus satis densa cute nec facile perspirabili
præditus, per quadriennium gravi, eoque plane singulari,
convulsionum genere aliquoties vexatus decubuit. Infans
quidem, nec cum dentiret, nec cum variolis, quæ arden-
tissimæ erant, laboraret, epilepticus exitit. Decimum
quintum autem ætatis annum agenti die Maji secundo ca-
put mane acerbius dolebat. Post meridiem convellebatur
syncopcticus. Ex ea die convulsivi motus bis quotidie re-
petebant, levi semper horroris sensu invitante angores, su-
spira, jectigationes, tendinum subsultus, involuntarios
raptus, tetanum, opisthotonon, anæsthesiam, idque adeo
adcurate servata temporis ratione, ut quovis mane ab ho-
ra nona ad undecimam, & post meridiem a quarta ad sex-
tam nervea hac febre detineretur æger. Jam quamquam
morbi die quarto splendentes quædam albæ, eæque con-
stantes maculæ, (petechias albas diceres, sive nerveas,)
per thoracem passim diffusæ comparerent, sudor etiam

Act. Med. Ph. Vol. VI.

Qqq

quin-

quinto die manaret, & sputa viscida prodirent, invalescebat tamen de die in diem malum. Caput dolore adfectum pugno percutiebat convulsus; genas unguibus lacerabat, cervicem retro torquens, corpus & singula membra mire volutans. Excipiebant quemvis paroxysmum violentissimæ cordis palpitaciones & deficiebant per horæ dimidium loquela & sensus. Tum demum ad se rediens morosus erat & truculentus æger, decimo quoque die tremens & singultuosus. Undecimo vomitus præcedebat spasmos & frigus febrile: Lingua intumescebat, atque in oculo sinistro phlyctæna efflorescebat. Duodecimo cutis subarida & leviter rugosa cernebatur, perinde ac si deponendis exuviis adaptaretur. Decimo quinto tandem spasmi conquiescebant, urina, quæ ante instar aquæ fontanæ prodierat, in naturalem mutabatur colorem, pristinoque simul calore algida membra iterum refocillante. Circa vicesimum diem cuticula decedere coepit per totum corpus, quod collectis sensum viribus, mole sua paucis abhinc mensibus insigniter augmentum erat.

Trimestri exinde instituta venæsectione & frequenti equitationis exercitio, præpedire tamen non potuimus, quin Decembre illius anni secundum, & Septembre sequentis tertium in idem morbi genus fieret præceps. Latus quidem hac tertiâ vice dextrum præ sinistro rapiebatur. Atque uti olim flexores artuum, ita nunc extensores violentius agitabantur. Colli præcipue molesta tunc erat distorsio & pectoris natura paulo depressioris, animam diu præfocans oppressio. Igneus oculorum splendor, pallentibus, cum horroris crebra perceptione, extremis. Decimo quarto die favis & aphthis & fugitivis uredinibus efflorescentibus, magnoque salii mucii saburra vomitu rejecta, sopita

pitæ convulsionum turbæ, ita tamen, ut diu tunc superstes permaneret lassitudinis morbosæ sensus, socia intolerabili cordis palpitatione. Hac inprimis quadragésimo secundo a morbi initio die sæviente, magnam subito cruoris copiam per asperam arteriam exturbabat orthostados, lurida facie miser, & glaciali frigore algens, mox tetano convulsus. Repetita illico venæsectione ultra annum siluit malum, duplici illa sanguinis effusione quasi justa crisi sedatum. Interim æque larga hæmoptysis sequenti anno MDCCXLI. mense Octobri eodem spasmos introducebat, per quatuordecim dies bis quotidie, more solito, statis horis redeuntes.

Tandem Martio hujus anni MDCCXLI. similis nervorum adfectus quartum redux rigidum maxillæ inferioris spasmus post se relinquebat. Hoc perdurante, die vicesimo tertio Martii subito vertiginosus concidebat noster per gradus præceps. Convellebantur eo ipso momento omnes faciei & colli muscoli a latere sinistro, dextro quasi a paralyâ immoto. Illi faciei spasmi plane a prioribus, qui periodici & universales fuerant, distincti, sine remissione vellicabant faciem, tandemque os ad oculum constringebant, loquelam intercipientes & visum. Elapsis octodecim diebus aperiebatur iterum oculos; sed non sine stupore deprehendebamus *αυανθόμενον όμμα*, oculum sine externa labe conspicua a folius nervi optici obstructione excoecatum. Oris dein spasmò tantillum relaxato balbutiens manebat & hæsitans lingua. Ipse autem æger perennantibus faciei spasmis tractu temporis extenuabatur.

Calamitoso hoc rerum statu cum spes restitutionis domi vacillaret, tum aut nullibi, aut certe in Carolinis adju-

tum iri filium sperabam. Licet enim bis hæmoptysi laboraverat, tabis tamen pulmonalis suspicio nulla contrarium suadebat. DEI ergo auspiciis haurire Carolinas a die Junii decimo tertio cœpit, felici quidem adeo cum successu, ut quarto curæ die mitescerent faciei spasmi, septimo loquela expeditior fieret, atque undecimo lucis aliqua perceptio observaretur. Decimo quarto die oculus æger etiam obiecta cœpit & decimo sexto acutissime iterum cernere. Scilicet illo die sub finem secundæ curæ, quæ cum mitiore illo fonte, qui ad molendinum est, instituta fuerat, ex improvviso videbantur oculo obversari deciduæ quædam squamæ. Mox advertebatur tremor oculi momentaneus & statim aderat pristina oculi acies, minutissimum etiam scripturæ genus commode discernens. Hæc tam subita & spem superans in melius mutatio, tertia cura cum altero Carolinarum fonte, quem *furiosum* vocant, (der Sprudel) suscepta, ita confirmabatur, ut integerrima sanitate gaudens domum reverteretur noster.

(*Wratislavia Erfordiam missa*
d. 26. Septembr. 1741.)

OBSERVATIO CXLIX.

Dn. D. JOH. GUILIELMI WIDMANNI

De

Atrophia incurabili ex intercepto alimentorum in ventriculum ingressu.

Non sine acumine a quibusdam vita nostra, totius corporis & singularum ejus partium dispendium affiduum & successiva mors fuit proclamata, eo quod eadem sit causa, eademque vis & virtus, quæ corpus nostrum conservat ac ea, quæ singulis momentis idem atterit atque consumit; solidis namque ejusdem partibus per actionem, quam in fluidas perpetuo exercent, (quæ tamen intercepta fluidæ mox vitium caperent) continuo aliquid decedit, fluidæ vero, quamvis ipsarum solidarum substantiam multa ex parte constituant, iisdemque vires & robur concilient, vi atque impulsu illarum expelluntur, ita quidem, ut perpetuo hoc circulo, cujus opè corporis humani functiones quæ vitales, quæ naturales rite succedunt, ejusdem quoque vires debilitentur, idque tandem ad incertam plane redigeretur, nisi nova accedente nutrimenti materia deperditi restauratio fieret atque universum corpus denuo reficeretur. Quod si itaque contingit, ut naturalis illa actio, quam nutritionis nomine Physiologi appellant, quacunque de causa depravetur, aut plane aboliatur, totius corporis atrophiam atque contabescentiam insequi, necesse est:

Sic morimur sensim & momento extinguihur uno;

Non sicut, ac Lampas deficiente oleo.

Tanto magis exitiosum itaque humano corpori erit, si

Qqq. 3.

quan-

quando in primæ statim coctionis officina, sive qui universi corporis promus condus esse debet, ventriculo vitium, omnem medelam respuens, atque causæ sufflaminatæ plane nutritionis hæreant, quibus vel omnis alimentorum injectio intercipiatur, vel depravata aut abolita plane digestionis chyli elaboratio præpediatur, aut elaboratus ex parte chylus ad ulteriorem perfectionem duci & ad partes nutriendas vehi nequeat, exemplo triplicis, quam hic sisto observationis de Atrophis funestis & lethalibus, quarum prima ex denegato alimentorum in ventriculum ingressu, altera ex denegata ciborum in ventriculum quidem ingestorum digestionis, tertia denique ex denegato alimentorum ventriculo ingestorum & ex parte etiam digestorum e ventriculo egressu ortum duxit, quas in diversis subjectis diverso tempore observare mihi licuit.

Primam observationem mihi suppeditavit vir quidam annos natus circiter 60. Hic ceterum bene valens, postquam ex litibus, quas coram variis judiciis sequebatur, atque ex enatis inde curis, ærumnis atque sollicitudinibus multa perpeffus esset, tandem in deglutendis assumtis cibis, circa cardiae regionem remoram quandam animadvertit. Augmentum autem mox cepit hoc malum, & assumptorum in ventriculum ingressus in dies magis magisque reddebatur difficilior, adeo, ut post unum alterumve mensem cibos solidiores deglutitos quidem, non amplius in ventriculum propellere potuerit patiens: sed illos circa cardiae regionem, in qua obstaculum persentiscit, collectos, repleto tandem œsophagi canali, per vomitus rursus rejicere coactus fuerit; Cœpit itaque alimentis tenuioribus & mollioribus uti, quæ, licet semper remoram aliquam ipsis positam esse, animadvertit patiens, ipsum tamen ventriculum intrarunt, cum autem & his tandem ad stomachum præcluderetur via, solis insculis & potulentis pro
sui

sui conservatione uti cogebatur, nec nisi tenuibus fluidis in ventriculū amplius aditus patebat.

Eo cum res devenit, emaciatus & viribus fere jam exhaustus me accedit patiens, consilium & auxilium medicum anxie efflagitans, quod ipsi lubens volensque imperitus fuissē, modo non allegatæ jam circumstantiæ & phænomena de malo difficillime aut nunquam tollendo certissima præbuerint indicia.

Spasmodicam orificii sinistri ventriculi constrictionem, alimentorum in ventriculū ingressum hoc in subjecto non prohibere, ex eo judicavi, quod obstructio illa œsophagi, quæ alimentis aditum præcludebat, pedetentim ac per gradus oborta & aucta fuerit, in ipsis organicis partibus vitium potius malæ conformationis subesse conjeci, nec ipsi hanc de suo morbo sententiam meam celavi: Me scilicet esse penitus persuasum, quod stomachi principium, in cujus regione etiam de obtuso doloris sensu oppressivo conquerebatur, vel extrescentia quædam aut tumor præternaturalis obsideat, alimentis solidioribus viam præcludens, quam nec Chironia manus tollere amplius poterit.

Quod si ex generoso remedio quodam auxilium sperandum fuisset, in vomitorio illud quævissem, an ex commotione sub ejus operatione facta, vel ruptio, si forsantumor in abscessum abiisset, aut translocatio corporis obstruentis obtineri posset; sed & hujus anticipis remedii eo facilius superfedere potui, quo validiora vomitoria ipsi ab aliis frustra jam jam exhibita fuerint.

Aliam medicinam ipsi, utpote desperato incassum adhibere, non tantum Hippocrates, sed & misera ipsius conditio & res angustæ, cum jam omnes suas facultates in eos, qui rem ejus gerebant, impenderit, vetabat. Ne tamen illum absque omni consilio a me dimitterem, pro resolvendo, quoad ejus fieri posset, quem prope ventricu-

lura

lum hæere credebam, tumore, tincturam antimonii tartarifatam ipsi præscripti, atque ut esculentorum & potulentorum loco, lac vaccinum tepidum larga quantitate hauriat, suasi, an præter facultatem nutriendi, emolliente etiam sua virtute, affectam partem alluendo, aliquem usum forte præstare posset: quibus a me discessit. Ego vero, ne occasio in hujus affectus causam proximam accuratius inquirendi, mihi deficeret, amico cuidam rem commendavi, qui, si aliquando diem suum obiret patiens, iste sine mora me, ea de re certiore redderet; Per plures autem menses ex usu lactis adhuc vitam protraxit, donec tandem plane exaruerit & tabe consumptus, illam cum morte commutaverit.

Quo comperto sine mora ad dissectionem cadaveris me accinxi, & aperta abdominis cavitate, ventriculum ejusque orificium sinistrum sub examen anatomicum revocavi, & ecce, quem suspicabar tumorem, stomachum obsidentem re ipsa deprehendi. In Oesophagi namque extremitate inferiore, quæ cum ipsius ventriculi corpore continua est, & orificium sinistrum, quod proprie stomachum appellant, format, tumorem offendi steotomatoso-schirrosum, cujus exterior pars dura admodum & schirrosa erat, interius sebaceam materiam contineus, videbatur autem, hunc tumorem primam suam originem inter ipsas tunicas oesophagi earumque glandulas obtinuisse, quippe qui non tantum in externa oesophagi superficie protuberabat, ita ut ab initio crediderim, illum oesophagum saltem compressionem angustiore reddidisse, hocque pacto alimentorum transitum interceptisse, sed & tactus & postea facta ipsius ventriculi & oesophagi dissectio adhuc evidentius me edocuit, hunc tumorem in interna etiam oesophagi superficie multum prominentem, ventriculi orificium sinistrum omni ex parte fere obstruxisse, adeoque solidioribus omnibus assumtis ingressum denegasse.

Silentio præterire nequeo, quod in hoc subjecto, cum,

cum, omni consumpta pinguendine, arteria magna & vena cava supra spinam dorsi excurrentes, plane denudatæ fuissent, ipsis adjacens ductus thoracicus, nil nisi tenuem lympham licet continens, in conspectum non modo venerit, sed & facillimo negotio ad insertionem suam usque ipsum persequi poterim.

OBSERVATIO CL.

Dn. D. JOH. GUILIELMI WIDMANNI

De

*Atrophia funesta, ex depravata alimentorum
assumtorum digestionem.*

Hanc atrophiae ex depravata alimentorum in ventriculum ingestorum digestionem, abortivam speciem observavi in viro quodam annum agente 46. qui quendam Zytropæi servus mercenarius ingentem & vix credibilem panis copiam quotidie devoravit, & haud minorem cerevisiae quantitatem ingurgitavit, aliis vero alimentis præ parsimonia vix aut raro usus fuit; Hic quamdiu duros suos labores strenue peregisset non male inde habuit, postquam vero aliam & quidem admodum quietæ vitæ rationem iniisset; mox coepit languere & sensim exarescere, appetitus prosternebatur, & si quæ assumerentur difficulter non modo digerebantur, sed & eo tandem res devenit, ut, quæ ingerebat, prægresso ventriculi ardore revomeret rursus patiens, atque simul his pituitæ viscosæ tenacissimæ & acidum spirans largam quantitatem rejiceret, & cum vomitus isti per octiduum continuassent, fractis jam viribus lecto affigere-
Astor. Med. Ph. Vol. VI. Rrr tur

tur patiens, vocatus ego, ipsum debilem & tabe fere consumtum offendi. Quæ sub crebrioribus vomitibus excernebantur manifestum præbebant indicium, suburram acidopituitosam ventriculum gravantem omnem mali causam esse, quæ digestionem plane inverterit, & laudabilis succi nutritii proventum hætenus impediverit, atque, si recuperandæ sanitatis spes superesset, primariam in curando morbo indicationem suppeditabat, vomitus nimirum illos nec siste nec patienti levamen afferri posse, nisi generoso remedio evacuante ventriculus a suburra ista pituitosa a longo tempore jam collecta quam primum liberetur; Obstabant autem non modo virium defectus, sed & digestivorum medicamentorum usus ejusmodi remedio præmittere maxime nececessarium duxi, pulveres itaque ex absorbentibus, aromaticis & salinis aut acidis concinnatis, ut & Essentiam ex amaricantibus & aromatis incidentibus per unum alterumve diem ex congruo vehiculo ipsi propinavi, quorum frequens usus tantum effecit, ut acido ferment, sico alimentum infraesto vomitus cessarent, & quæ patiens hauriebat, jussula retinerentur atque ex eorum frequenti usu nonnihil reficeretur. Sed recruduerunt mox vomitus, meticum igitur remedium in tempore adhuc adhibere non amplius hæsitavi, & tartarum emeticum cum sale digestivo remixtum ipsi propinavi, quod pharmacum exoptatum edidit effectum, & sub quatuor vomitibus ingentem materiæ bilioso-pituitosæ tenarissimæ quantitatem evacuavit, egregio cum levamine, Ventriculi tonum itaque jam restituere, atque digestionem juvare operam dedi, & præter essentiam stomachicæ ex amari antibur. & aromaticis compositum Frageam quoque ex pulvere cachetico Quercet. stomachii Birck. Spec. aromat. Imperat. Cortic. Winter & deosach. aromat; ut & Balsamosach. Peruvian. constantem commendari, eorumque usu obtinui, ut jussula nu-

tricu-

tricia meliori cum appetitu assumeret patiens ; Verum enim vero vix biduum effluxit, quod de molestissimo illo ardore & gravativo ventriculi dolore anxie rursus conquere-
retur, & gravissimis etiam Lipothymiis sæpius tentatus fuisset ; Ardori huic ventriculi ab acido & viscido in eo hæ-
rente potentissimo, pulveres acidum invertentes & visci-
dum incidentes ulterius opponere ; Vires vero fractas Mix-
tura cardiaca refocillare congruum atque necessarium
dixi.

Nihilo tamen minus ardorem illum, & gravativum
dolorem vomitus denuo insequabantur ; sub quibus non
minor pituitæ tenacis quantitas, ac ante vomitorii usum
rursus rejcebatur, cum virium jactura, & subsequente
demum calore hectico ; Cum ergo crebriores vomitus pi-
tuitosi ventriculum a corrupta ista saburra nondum satis re-
purgatum esse clare edocuerint ; quatuor a primo assumpto
vomitorio elapsis diebus ejusdem usum repetere nullus
dubitavi, & tartari emetic. gr. ij. cum salibus digestivis me-
diis remixta, præmissis pulveribus salinis & aromaticis in-
cidentibus, denuo exhibui, quæ aliquot vomitibus, exci-
tatis glutinosæ materiæ instar visci tenacissimi ingens quan-
titas rejecta rursus fuit ; Sed nec ardor ventriculi exinde
mitigabatur, nec vomitus cessabant ; quin potius altero die
supervenientes denuo vomitus spontanei tantam istius glu-
tinossæ pituitæ acidæ projecerint copiam ac si nullum un-
quam evacuans medicamentum ægro exhibitum fuisset,
manifesto indicio, saburram istam humorum vitiosorum
nondum esse extirpatum, nec extirpari amplius posse, cum,
ne illum, quem servari voluerim, occidisse videar, ab
ejusmodi pharmacorum alteriore usu, viribus in dies ma-
gis descrepantibus desistendum fuerint, præcipue cum
spontaneos vomitus gravia jam deliquia comitabantur. In-

ter factum itaque & saxum nunc versabatur æger : Vomitus sistere nec congruum nec possibile fuit, nec stomachica medicamenta, utpote ex quorum usu ardor ventriculi magis exacerbatus fuit, ferre amplius potuit patiens, continuato itaque saltem Elixir. proprietatis dulcis cum spiritu salis ammoniaci anisat : nonnihil acuati, & pulverum, acidum præcipitantium usu, malum sopire allaboravi, sed frustra, recruduerant enim in dies ventriculi ardor & vomitus pituitosi, donec tandem omnibus viribus exhaustus atque tabe consumptus post aliquot dies morbo succubuerit patiens. Tanto autem majori flagravi desiderio defuncti cadaver incidendi, quanto difficilius concipi potuit tantus materiæ peccantis proventus.

Postquam autem abdominis integumenta communia & propria dissecueram, ventriculus præter naturalem magnitudinem & situm obtinens atque inflatus, cum impetu prorupit, tanta enim erat ejus moles & magnitudo, ut extrema ejus pars, cum intestino jejuno continua ad pelvis usque cavitatem extensa esset, superior vero ejus pars, diaphragma superiora versus præter naturam reprimeret. Ipse vero ventriculus adeo erat expansus, ut 8. circiter aquæ cantharos capere potuisset ejusdem cavitatis. Aperto tandem ventriculo magnam glutinosæ istiusmodi tenacissimæ pituitæ, qualis sub spontaneis & per pharmaca excitatis vomitibus rejecta fuit, residuam quantitatem in eo reperi, 3. fere libras civilis ponderis adæquantem.

Ex quibus facile patere arbitror, atrophiciæ hujus funestæ causam eam existisse, quod ventriculus tum propter nimiam expansionem, atque exinde amissum tonum, tum propter exsuperantem in eo contentam materiæ corruptæ copiam, jam a longo tempore officio suo, ingesta alimenta digerendi & coquendi non amplius rite functus fuerit,

rit, quin potius cibi in ventriculum ingesti, a saburra illa acido pituitosa mox corrupti fuerint, atque in viscosum il-
laudabile magma abierint, benignus vero ille succus, qui
ex alimentis sub digestionem elici atque postea pro nutrien-
do corpore, sanguineæ massæ denuo affundi debuisset, tan-
dem defecerit.

Quod si tamen in tempore & cum vires adhuc essent
integræ, auxilium medicum implorasset patiens, per reite-
rata & validiora vomitoria & digestionem iuvantia medica-
menta sanitati omni sine dubio restitui potuisset.

OBSERVATIO CLI.

Dn. D. JOAN. GUILIELM. WIDMANNI.

De

*Atrophia lethali ex denegato alimentorum,
ex parte digestorum, e ventriculo
egressu.*

Tertiam atrophiam, quæ ex denegato ciborum in ven-
triculum ingestorum, atque ex parte digestorum
egressu ortum duxit, speciem annotavi in femina
quadam, annos nata 45. nuper demum viro nupta, quæ
mox post initum matrimonium in gravissimos dolores ab-
dominis, qui pro colicis haberi potuerant, & quibus an-
te hac jam sæpius tentata fuit, incidit, per frequentiores &
graviorès paroxysmos redeuntes, cum vomitibus biliosis
fere continuis, adeo quidem ut & esculenta & potulenta
nec minus omnia, quæ pro debellando malo ipsi propine-
rentur, medicamenta revomeret; accedebat nonnunquam
calor

Rrr 3

calor febrilis cum subsecuturæ inflammationis internæ metu, qui tamen cessantibus ad tempus hisce symptomatibus adeo urgentibus rursus evanuit, & ægra, magnam licet ex morbo & alimentorum defectu virium jacturam passa, multumque emaciata melius habere cæpit.

Verum enim vero haud diu hæc durarunt induciæ, quin potius elapso saltem unius alteriusve septimanæ intervallo vomitus recrudescerent, cum inflatione ventriculi, & crebrioribus eructationibus materia, quæ sub vomitibus excernebatur, biliosa erat coloris ex atro virentis tantosque acrimonia alcalcina infecta, ut vasa cuprea mox crederet, ejusque color in cœruleum, qualis vitrioli yeneris esse solet, mox immutaretur. Superveniebat ardor ventriculi acutissimus, ab omnibus etiam simplicissimis, ipsaque limpidissima aqua ingestis exacerbatus, nec prius mitigatus, quam rejectis, quæ assumpta fuerant cunctis. De erosione itaque ipsius ventriculi substantiæ ex acrimonia illa humorum vitioforum ibidem collectorum producta; illiusque inflammatione novus abortus, est metus tantoque major, cum febris accederet lenta quidem, cum deliriis tamen juncta, frustra adhibitis omnibus, quæ locum haberem poterant, medicamentis tam internis quam externis, atque vomitibus continuo urgentibus postquam per tres fere menses miserrimam vitam degerit patiens, tandem exhausta viribus e vita decessit.

Absconditam & peculiarem quandam pertinacissimi hujus mali causam sectionem vero laturam esse penitus fui persuasus, quæ instituta ventriculum præ omnibus rimari sollicitus eram: Visui autem mox & tactui sese offerebat tumor quidam scirrhusus pylorum ventriculi occupans: Priusquam autem probe examinari potuerit, hæc affecta ventriculi regio, ventriculus & hepar inter se etiam ibidem præ-

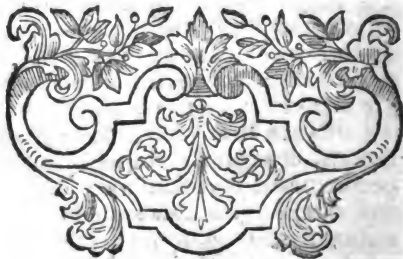
præter naturam connexa ab incumbente diaphragmate & peritonæo separanda erant, cum quibus partibus arctissime cohærebant hæc viscera. Omentum ubi pyloro adhæret, scirrhum quoque & inflammatione, imo gangræna corruptum, ipsiusque ventriculi vasa & quidem minima præcipue ea, quæ circa dextrum orificium excurrunt, ex inflammatione turgescabant, adeoque conspicua magis redita erant. Extracto ventriculo aëre inflato & nonnihil materiæ liquidæ continente tentavi, an his ventriculi contentis liber per pylorum ad intestinum duodenum pateret transitus; verum nonnisi magna adhibita pressione obtineri illa poterat, & tenui saltem rivo contenta liquida profluebant.

Aperto ventriculo tunica ejus interna ragosa dicta adeo experisa & explanata erat; ut ne quidem hoc nomen illi amplius conveniret; relictis saltem nonnullis levioribus rugarum vestigiis circa pylorum, ubi locorum etiam inflammatio quædam notanda erat; ab acrimonia humorum corruptorum producta. Orificium autem ipsum ventriculi dextrum, totumque pylori antrum, in statu secundum naturam satis patens, tumore schirroso parietum membranacearum antri & ipsis etiam valvulæ adeo constrictum & coangustatum erat, ut tenuen tubulum anatomicum vix admitteret. Constipatio itaque hujus orificii, alimentis assumtis & in ventriculo ex parte quidam jam digestis egressum, denegavit. Atque in intestinorum canali ulterius perficiendam chytificationem sufflaminavit, omnemque succi nutritii, pro conservando corpore tam necessariam elaborationem atque proventum intercept, sicque tabem induxit. Contenta a ventriculi diutius justo retenta præternaturali fermentatione corrupta, & acris reddita perpetuo stimulo spasmos dolorificos continuosque vomit-

vomitibus excitantur, quos etiam motus peristalticus fibrarum ventriculi per tumorem scirrhum jam interceptus & repressus atque inversus pertinacior & vehementior redditus. Causæ instar procatarticae hujus mali allegari posset, continua instrumenti cujusdam sub textura tæniolarum ex serico confectarum qua olim victum quærebat pater, contra ventriculi regionem facta allisio & perpetua corporis inclinatio, quæ etiam notatæ diaphragmatis & peritonæi, excrebriori attritu productæ accretioni ansam præbuerunt.

Ceterum modo recensiti tres casus singulares cum ex iis evidentissime elucescat, quam variæ & quidem invincibiles possint esse, in uno saltem viscere hærentes, causæ unius ejusdemque morborum ac plane incurabilis effectus, iniquos in Medicos censores satis superque convincunt.

Non esse in Medico semper, relevetur ut æger,
Sæpius & docta plus valet arte malum.

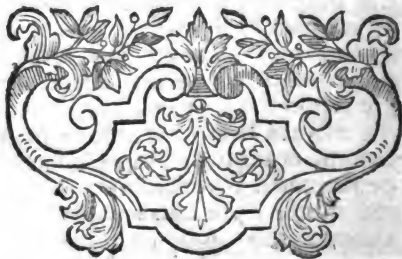

APPENDIX
AD
VOLUMEN SEXTUM
ACTORUM
PHYSICO MEDICORUM
ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATURÆ CURIOSORUM
IN GERMANIA.

vomitibus excitantur, quos etiam motus peristalticus fibrarum ventriculi per tumorem scirrhum jam interceptus & repressus atque inversus pertinacior & vehementior reddidit. Causæ instar procatarticae hujus mali allegari posset, continua instrumenti cuiusdam sub textura tæniolarum ex serico confectarum qua olim victum quærebat pater, contra ventriculi regionem facta allisio & perpetua corporis inclinatio, quæ etiam notatæ diaphragmatis & peritonæi, excrebriori attritu productæ accretioni ansam præbuerunt.

Ceterum modo recensiti tres casus singulares cum ex iis evidentissime elucescat, quam variæ & quidem invincibiles possint esse, in uno saltem viscere hærentes, causæ unius ejusdemque morborum ac plane incurabilis effectus, iniquos in Medicos censores satis superque convincunt.

Non esse in Medico semper, relevetur ut æger,
Sæpius & docta plus valet arte malum.

APPEN-

APPENDIX
AD
VOLUMEN SEXTUM
ACTORUM
PHYSICO MEDICORUM
ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATURÆ CURIOSORUM
IN GERMANIA.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 41 PART 1
1911
LONDON
PUBLISHED BY THE
Royal Society of Great Britain
21, BEDFORD SQUARE, W.C.1
AND
H. K. LEY, 15, ABchurch Lane, E.C.4

CONTENTA APPENDICIS.

- I. Dn. D. *Job. Hartmanni* DEGNERI Relatio historica de casu singulari, quo per Mercurium sublimatum, in emplastro adplicatum, mors inducta fuit. pag. I.
- II. Dn. D. *Francisci Josephi GRÜNWALD* *Noua Febris miliaris*, sub exitum anni 1733. et initium anni 1734. in celsissimo Alpium peninarum Bavariae iugo epidemice grassantis, *historia*. pag. 37.
- III. Dn. D. *Joann. Conrad TRUMPHII* Observationes Pathologico-Practicae de *Purpura*, per annos 1737. et 1738. in confiniis Goslariae epidemice grassante. pag. 71.
- IV. Dn. D. *Mariani SEGUER* Scheda monitoria de *Jusculo pulli Lienteriae* specifico. pag. 89.
- V. Dn. D. *Joann. Samuel CARL* de *Natura Indicationis & Indicari* in genere in usu ac habitu *Aquarum soteriarum* epistolaris inquisitio. pag. 99.
- VI. Dn. D. *Joann. Samuel CARL* *Lapis ac Lutum* prorenouatione *Laboratorii Chymici*. pag. 109.
- VII. Dn. *Alberti RITTER* Schediasma de *Nu:ihus margaceis*, vulgo *Mergel-Nüsse*. pag. 119.
- VIII. Dn.

- VIII. Dn. M. *Samuel Theophili LANGII* Meditationes de *Schisto*, ejus indole atque genesi. pag. 133.
- IX. Dn. D. *Tobia Henr. HAEHNE* Disquisitio de veris effectibus *annorum climactericorum* in corpus humanum, illorumque causis. pag. 149.
- X. Memoria Dn. D. *Danielis NEBELII*. pag. 159.
- XI. Memoria Dn. D. *Joann. Christiani LEHMANNI*. pag. 180.
- XII. Memoria Dn. D. *Eliae Friderici HEISTERI*. pag. 191.
- XIII. Memoria Dn. *Joann. Henrici LINCKII*. pag. 225.
- XIV. Memoria Dn. *Alberti SEBAE*. pag. 239.

JO. HARTM. DEGNERI
CIVITAT. NEOMAG. ARCHIATRI ET ACAD.
CÆSAR. NAT. CUR. COLLEGÆ
RELATIO HISTORICA
DE
CASV SINGVLARI
QUO
PER MERCVRIVM SUBLIMATVM IN
EMPLASTRO ADPLICATVM
MORS
INDUCTA FUT.

Append. A. M. Vol. VI.

JOHN W. HARTMAN
CITY OF NEW YORK
OFFICE OF THE
COMMISSIONER OF
THE LAND OFFICE

CITY OF NEW YORK
OFFICE OF THE
COMMISSIONER OF
THE LAND OFFICE
RECEIVED
JAN 10 1892

1892

LECTORI SALUTEM.

Nescio quo fato accidat, *Amice Lector*, ut novam de *venenis* sermonem Tecum instituere cogar.

Cum enim vix a meditatione, Volum. V. Actorum horum inserta, de *veneno dysenterico-bilio* recessissem, historiamque *morbi illius Epidemici* absolvissem, ecce, iterum abripior in aliud *venenum & malum Epidemicum*, quod pari pernicie, si non majore, in vitas hominum grassatur, ac modo dicta lues: nimirum in *Circulatorum grassantium veneficos & temerarios ausus*.

Ausus sane humano generi eo perniciosiores atque magis lethiferi, quod non tam a morbo, aut morte naturali, cui omnes mortales obnoxii fiunt, sed a peste longe atrocior, quam omnes homines summopere horrent, nempe a manibus truculentissimis male feriatorum hominum proveniant. His enim si ubique licenter & impune grassari permitteretur, brevi tempore tot incolas e societate humana tollere possent, quot *morbus Epidemicus* vix interficeret, immo perpetua *Reipublica pestis* existerent.

Crudele enim hoc genus hominum nemini parcat, nec adultis, nec parvulis, nec ditioribus, nec egentioribus, sed sine discrimine iis omnibus adhibet *violentissima & maxime venenata medicamina*, quaecunque audacia impudens ei suppeditat; adfectosque, qui in ejus manus incidunt, in tam ancipitia
a 2 mala

mala præcipitat, ut eadem nec naturæ vires, nec artis auxilium superare valeant; adeo ut ii, quos ipsa mors in morbis naturalibus non superaret, mortifera istius manu auferantur.

Vagantur quippe isti erronei per orbem, nullo charactere, nisi solo impudentiæ & audaciæ dono ditati. Intran in urbes, inhiant crumenæ, insidiantur sanitati, impugnant vitas famamque civium, necantque immisericorditer; deinde abeunt, corrasa maleque parta secum portantes, nihilque civibus relinquentes, nisi notas male peractæ artis, aut non raro tragœdiarum reliquias.

Verum enim vero hujus furfuris ardeliones non solum solida artis Medicæ cognitio deficit, studiique physici ignarissimi sunt, sed etiam eadem illa inscitia in illud ipsum malum præcipientes feruntur, ut arrogantia turgent, tamquam strenui artifices, nil nisi medicamenta heroica & potentiora deament, & quidem talia, quæ vehementissimis venenis etiamnum accensentur, qualia sunt ex. gr. ex *arsenico*, *mercurio sublimato*, &c. parata.

Hæc tamquam arcana & panaceas secum circumferunt, audaci impetu indiscriminatim iisdem utentes, merasque curas heroicas animo cogitantes, quales nullus Medicorum præstare possit; in quo postremo quidem adeo falsi non sunt, cum horum nemo tam interneciva remedia in usum adsciscere debeat.

Cum autem, uti jam diximus, magna illorum hominum ars audacia constet, ita nullum non negotium, quodcumque ipsis offertur, in se tractandum suscipiunt, etiamsi in illo nullam peritiam nacti sint; fere ubique aut cum periculo aliorum discere, aut periculum facere haud verentur, nihil pensi habentes, si conamina sua infelicem exitum nanciscantur, nulla conscientia tacti, etiamsi re pessime confecta, æger sub eorum manibus intereat.

Tales medici grassatores, publica animadversione omnino digni, innoxium proximum splendido adparatu interficiunt. Et tamen magna audacia & thrafonica ambitione undique conquirunt aegros, in ignorantiae victimas cessuros, nec eos alieni sanguinis satietas unquam capit. In tecta irreptant, & sesquipedalibus ac phaleratis verbis & jactantia, ipsis propria ac consueta, aures hominum implent, ac dolosa fraudulentia ipsis persuadent, ut sua ipsis capita credant, quibus nemo prudens secandos ungues commiserit.

Ne tamen crassa illorum crimina atque delicta publico semper lateant, exemplum improbitatis, e variis urbibus, ob artem suam internecivam ejecti homuncionis, ut jam omnibus patefaciam atque ostendam, ad id, casus infra memorandus me permovit, simulque ut omnes Medicos quam maxime adhorter, ut quilibet non tantum suo loco curatius attendat ad hoc latrunculum genus, sed etiam operam det, quo Magistratus curent, ne quid vita civium per tales Circulatores detrimenti patiatur, nimis facile iisdem indulgendo, ne eosdem lethiferos effectus experiantur, quales apud nos cum interitu Nobilissimæ Matronæ & summo nostro cum dolore producti fuere.

Prout enim in quavis bene constituta civitate nulli chirurgorum licet, ne ullam quidem graviolem operationem chirurgicam solus & sine inspectione constitutorum Medicorum ac Chirurgorum adgredi, ita hoc minus circulatoribus permitti debet, cum tristes eventus jam satis docuerint, a talibus lanionibus homines pecudum instar mactari, si modo nummos corrudere queant.

Fugiendi potius, & in Republica bene constituta nullo modo tolerandi sunt ejusmodi interfectores Medicastris & rei Medicæ imperiti; nam sunt aptissima instrumenta ad committenda certissima homicidia Medica & Chirurgica. Satiusest

esset naturaliter mori, quam ab ejusmodi tenebrionibus interfici.

Tristissimum violentæ talis mortis exemplum & experimentum, nostris oculis vidimus, & quidem hoc notabilius, quia accidit in Matrona, quæ superioris anni autumno cum dysenteria graviter conflictata, sed feliciter restituta fuerat. Hæc Matrona sinistro quodam fato in venenatas pessimi bipedum manus incidit, quæ eidem loco salutis ipsam mortem intulere.

Facinus autem hoc perpetravit nasutulus iste Empiricus & thraeo carnifeca per venenum, quod ipsi familiarissimum fuit, nempe per *Mercurium sublimatum album corrosivum*, quem sub specioso *arcani caustici* titulo, teste & artificiose sub forma *Emplastri* in variis affectibus adhibere, ægrosque & sanitate & vita privare solitus erat.

At quid non audet truculentissimum hoc hominum genus, quod Circumforaneorum & Agyrtarum nomine venit?

Eo minus vero illud reticendum erat, quod hic temerarius ardelio putabat, se invenisse novam viam, homines clandestino modo & sub titulo artis, e medio tollendi. Hinc speciatim ægerrime tulit, doluitque, lethiferum hoc arcanum, quod sibi soli servaturum putabat, hac occasione patefactum, ipsum vero de vetito suo exercitio & possessione deturbatum esse.

Spero autem, me generi humano officium haud contemnendum præstiturum fore, si tale arcanum venenatarum artium detexero & publicum admonuero, ne plures id cum vitæ sanitatisque jactura, experiantur. Proverbio dicitur; *alieno periculo cautius mercari discimus.*

Et quamquam hæc methodus, *Mercurium sublimatum in forma Emplastri* adplicandi, non nova, sed etiam pridem a chirurgis castrensibus usurpata fuit, tamen vix quisquam crede-

crederet, eo temeritatis hos homines processuros, ut nulla habita ratione, in omnibus fere adfectibus oblatis, vehementissimum hoc venenum adplicent, *neque de modo applicandi neque de dosi satis solliciti*; prout hic circulator egit; specimenque summæ petulantiae & inscitiae, quod non nisi triste & exitiosum esse poterat, edidit.

In promptu quidem habent commune refugium atque asylum istiusmodi Medicastrî; nam ubi in usum vocarunt aliquod remedium, quod lethalis effectus insecutus est, statim suum, facinus excusare, & ignorantiam suam velare fatagunt, perhibentes, *hunc vel illum Medicum medicamen illud laudavisse, aut ipsummet eodem cum successu usum esse.*

At insulsi isti homines virtutes & effectus physicos huiusmodi medicaminum, non solummodo ignorant, vel saltem non satis perspectos habent, quâ nimirum occasione, in quo adfectu, quâ quantitate, quibusve cautelis illa adhiberi, aut quando rejici debeant; Verum etiam illos effectus physicos, remediis proprios, contra apertam veritatem & constantem experientiam negare audent.

Jactant modo & crepant mera miracula, quæ per sua venena edidissent, admodum callide celantes, quantum noxæ per eadem aliis intulerint. Si vero de malis effectibus pariter gloriari ipsis congruum foret, enectorum majorem sane catalogum recensere possent.

Vanissima hinc & ineptissima hæc sunt istorum blateronum effugia, quibus suam ignorantiam & commenta infutare tentant.

Duo cum faciunt idem, non esse idem, ex vulgari proverbio constat. Multum differt peritus & prudens Medicus ab ignaro circulatore, cum scientia, tum doctrina.

Inde enim non sequitur, quod, dum unus aut alter Medicorum ex. gr. *Mercurium sublim* adhibuit, nec tamen is,

Fui

cui adhibitus est, interiit, ergo quivis ineptus eum adhibere, nec per illum damnum inferre possit.

Omnia in genere medicamenta sunt instrumenta, quæ prudentem & cautam periti Medici manum expescunt, quod bonum, qui inde expectatur, effectum sortiantur. Si vero incautus Medicaſter idem medicamentum in auxilium adhibet, idque perverso tempore & ordine, aut nimia quantitate &c. tunc non tantum omnes Medici, sed & quilibet, sensu communi præditus dicet, etiam *simplicissimum pharmacum* perversum & noxium effectum edere debere.

Quid vero de *remediis minus tutis*, minusque probatis, immo de *venenis* expectandum erit, quando ab ignorante Medicaſtro adplicantur, qui ex inopia solidioris artis, fallacibus solummodo suis experimentis nititur, sicque absque ulla methodo observata & ullo iudicio crude & crasse in sanitatem & vitam humanam grassatur?

Ut nunc non dicam ex. gr. de *opiî* quantitate, quanta differentia deprehendatur, qualisque effectus sperandus sit, si cui, loco *trium* aut *quatuor granorum*, *triginta*, *quadragenta* aut plurâ propinentur,

Sed adhuc aliud remedium lethiferum in medium producam, quod talibus erroribus & Chirurgis castrensibus familiare quoque est, nempe *Arsenicum*, quod sub varia forma, modo pulveris, modo Tincturæ, modo pilularum &c. ægris adversus febres intermittentes aliaque mala propinare satagunt. At si ex magno numero laborantium, unus vel alter, naturæ robore istud venenum superat, aut, ut isti dicunt, sanatur, quod non contra eo intereunt?

De *Arsenico*, *externe* tantummodo *adplicato*, ante aliquot annos mirum vidi effectum; namque rustici quidam præparant ex *Arsenico decoctum*, eoque corpus lavant; mirifice illud contra *scabiem* facere, prædicantes. Tale decoctum duo milites a quadam anicula accipiebant, eoque scabiem ablu-

abluabant; scabies quidem hac ablutione evanuit, sed utriusque genitalia tanta inflammatio atque intumescencia invasit, ut adspectu horrendum esset, quibus conjuncti erant intolerabiles dolores, vehemens febris, vigilæ, sitis &c. totusque locus adfectus brevi tempore tantam contrahebat nigredinem gangrænosam, ut de perfecto sphacelolam sollicitus essem. Tandem vero multa adhibita cura separatio sphacelatarum partium succedebat, & laborantes paulatim restituebantur.

Specificus autem hic editus in istis partibus effectus Arsenici, externe applicati, vel ideo magis notatu dignus existit, quod nemo ad hoc venenum respexerit, cum istæ partes hoc decocto ablutæ non fuerint, nec dubium est, quin hi milites *causa* quadam *occulta*, ut quidam Medici, læsionum & mortis rationes ignorantes, loqui amant, interituri fuissent; si idem decoctum liberaliore quantitate adhibuissent.

Vices vero eorum dolendæ sunt, quibus accidit, ut in tam inimites carnifices incidant; Nam etiam si vitæ periculum effugiunt, tamen sanitatem admodum labefactata miferunt, nescientes sæpius, unde hoc incommodum illis natum sit.

Et sicafus, de quo hic agimus, evenisset apud inopes, aut obscuro loco natos, ad quos Medicus vocatus non esset, adhuc tenebris obtectus lateret, atque ignoraretur; quæ fuit opinio & expectatio ipsius circumforanei, quod ex ipsius adhibito interdicto, *de non arcessendo Medico*, satis superque patet; at, quia stupidus hic Matronam tractabat, quæ ejus arti non amplius fidebat, fieri nequibat, quin horribile ejus arcanum divulgaretur.

Jam quidem in ipsam ægram aliquis culpam conjicere posset, dicens: Hæc Matrona admodum imprudenter egit, dum inconsulto Medico & clam & incertæ fidei homini salutem credebat, inprimis cum illa per complures annos meo

consilio usa, & in supra dictæ dysenteriae cura adhibita diligentia mea ipsi adhuc novissime probata fuisset; Verum enim vero non tantum pudor sexui sequiori propius in causa fuit, cur locum adfectum a viro noluerit inspicere, & initio ne quidem ab isto circulatore, sed etiam res fere inaudita extitit, quempiam per emplastrum fuisse extinctum; itaque hæc Matrona de adplicando emplastro nihil mali suspicari potuit, sed opinione vulgari inducta, id quod externe adhibetur, interne noxam adferre non posse, credidit. Et hinc etiam adeo obstupuit, cum ego ad eam vocatus, statim, antequam mihi emplastri adplicatio indicata fuisset, pronunciarem, ipsi venenum datum esse.

Erronea vulgo opinio apud rei ignaros obtinet, id quod externe per emplastrum adhibetur, in corpus non penetrare, nec in eodem male operari posse. At si paulo curatius animum attendamus ad hanc positionem, inde sequetur, bonum quoque emplastrum nihil utile præstare posse, & consequenter omnia emplastra esse inefficacia & supervacanea.

Cum vero quotidiano usu constet, emplastrorum ingredientia se per poros cutis in corpus insinuare, necessario bonum aut malum præstant effectum, pro salutari aut noxia ingredientium facultate; testante hoc solo *emplastro vesicatorio*, quod, si nimia quantitate, aut nimis sæpe adplicatum fuit, mictum cruentum insecutum fuisse, observationes docent.

Rémedia itaque quædam externe adplicata eundem sæpius edunt effectum, quem interne adhibita; hac sola intercedente differentia, quod ea, quæ intro adsumuntur, minori dosi, & quæ externe in usum vocantur, majori quantitate sumi debeant, ut aut bonum aut malum effectum fiant; Nec quisquam sanæ mentis inficias ibit, quin etiam

exter-

externe tantum veneni in aliquo adplicari possit, quantum ad eum enecandum sufficiat.

In specie vero de *omni mercurio*: sive vulgaris, currens, sive quocunque modo præparatus sit, experientia jam dudum notum est Medicis, ipsum, cuicunque corporis parti *externe* adhibeatur, admodum celeriter per poros se corpori insinuare, inque eo efficacem se sistere. Adplicantur ex. gr. alicui modo *externe tria vel quatuor grana Mercurii sublimati* simul & una vice, quacunque corporis parte quis velit, certe, cum non sine magno incommodo feret, quamvis eo non statim morietur; Adplicantur autem alicui etiam *externe* & quocunque loco placuerit, una, vel duabus, vel tribus vicibus, se invicem subsequenter, ut noster circulator fecit, *triginta, quadraginta* aut *plura* ejusdem *Mercurii sublimati grana tunc patebit, an non certe tantum adplicari queat, ut inevitabilis inde mors secutura sit?*

Cautissime itaque in exhibenda & augenda dosi *Mercurii sublimati* procedendum esse, omnes consentiunt Medici. Experientia enim abunde constat, quanta damna minus providæ externæ adplicationes *mercurialium remediorum suspectorum* concitaverint. Et extant observationes, ubi per pauca & *vix quinque vel sex grana Mercurii subl. externe* tantum adplicata, faucium & gingivarum insignem tumorem, & *largam salivationem* excitarunt. vid. *Commerc. litt. Ann. 1732. pag. 246.*

Rei etiam cardo quam maxime in *nostro casu* vertitur in *quantitate Mercurii sublimati*, quam circulator adhibuit; Ipse circulator hoc animadvertens in Apologia sua ad Ampliff. Magistratus *pondus Mercurii sublimati* in Emplastris adhibiti *desinire aut confiteri nunquam ausus* est; contra, quovis modo, & quantum potuit, illud obscurare & diminuire, eoque, si fieri posset, malum suum factum obtegere, conatus est; semper enim de *duobus tantum Emplastris* corrosivis men-

tionem fecit, & *tertium* malitiose celavit; Ac præterea contra veritatem prætendit, *primum Emplastrum causticum* nullum effectum edidisse; cum tamen *tria* ejusmodi *emplastra* successive adhibuerit, quorum quidem *primum* non in adfecto loco, at infra eundem profundam corrosionem induxit, & sic certe vires suas in corpore ægræ etiam exseruit.

Variatio vero & inconstantia sermonis circulatorem suspectum reddidit, ob mendacium autem præsumitur dolus apertus, præsertim si commodum inde captare putet mendax.

Si circulator bona fide egisset, & si aquam sibi hæere non sensisset, certe non tergiversatus esset, veram & præcisam Mercurii sublimati Matronæ adhibiti quantitatem profiteri.

Si divinando rem adsequi licet, circulator *primum Emplastrum corrosivum* famulæ tradens tanta Mercurii sublimati quantitate conspersisse videtur, quanta ab ipso ad absolvendam curam sufficere putabatur, quia credebat, illud extra urbem Otternarsiam missum iri. Cum vero illud effectum quidem, sed non in justo loco ediderit, ipseque insuper *ad hoc duo* caustica adplicuerit; ex eo utique statuendum videtur, eum *triplo majorem* dosin, quam alias solitus erat, huic Matronæ adhibuisse.

Immo ex historia morbi, ubi de Emplastris, eorum magnitudine, & modo inspergendi Mercurium subl. ut & de latitudine loci adfecti agitur, concludere licet, *ultra dimidium scrupulum Mercurii sublimati* unicuique emplastro additum fuisse. Dum enim Circulator Mercurium sublimatum non *ad pondus*, sed *præterpropter*, adstante famula, emplastro adspersit, impossibile videtur, pondus illud accurate definire. Nam ita procedendo tam *integrum*, quam *dimidium scrupulum* emplastro inspergere potuit, si quidem oculus, in dijudican-

dicanda re tam ponderosa, facile fallere potest, & sic errore ponderis casus insigniter mutatur.

Immo ex supra dictis colligendum videtur, ipsum circulatorum veram & præcisam quantitatem Mercurii subl. quam Matronæ nostræ adplicaverat, nec scire, nec scire posse, immo forsan ad hanc rem ne quidem attendisse cum enim accusatus, ad se purgandum attulerit, se nullibi legisse, tale causticum ejusmodi effectus salivationis funestos edere posse. Et præterea non erubuit, in supplice quodam libello publice coram Amplissimo Magistratu declarare, *Mercurium sublimatum sine metu & periculo externe posse adhiberi, nec, ut bonus sequatur effectus, quantitatem justam determinandam, sed eam artifici relinquendam esse, ut ipsi liceat adhibere, quantum libeat;*

Ex eo sane, luce meridiana clarius patet, istum in nostro casu *Mercurium sublimatum in indeterminata quantitate & nulla ponderis habita ratione* adhibuisse.

Homini vero talia agenti vel profitenti nec sinciput nec occiput sanum esse videtur. Hoc ipso enim non solum indeterminatæ quantitatis adplicationem Mercurii subl. sed etiam illatæ mortis se ipsum convictum esse, tacite profitetur, cum Mercurium subl. nostræ Matronæ in tanta copia adhibere non veritus fuerit, ut exinde producta mala nec natura nec arte amplius superari potuerint.

Jam vero felices illi dicendi sunt, qui licet ipsis mortiferum hoc virus adhibuit, truculento ejus ausu extincti non fuere. Fati enim beneficio, non Empirici cura illos evasisse constat.

Namque dum coecus & audax hic Empiricus omnino physicum & specificum effectum sui veneni ignoravit, & doses convenientis inscius, tantam ejus copiam adhibuit, quantam coecus impetus ei suggerebat, non potuit non fieri,

quin omnes adfectos ægrosque, apud quos illud in usum vocavit, in summum vitæ discrimen adduceret.

Est vero *Mercurius sublimatus* productum chemicum acidissimum, quod omnibus Medicis notum est; Compositum est ex *mercurio vivo* & *sale communi*; utrumque, nempe Mercurius vivus & sal commune per se & separatim nullam corrosionem excitant, & notabili quantitate intra corpus humanum adsumi possunt; sed si certa quantitate una mixta, & violentia ignis conjuncta atque sublimata fuerint, ex iis terribile fit *venenum*, quod omnium rerum venenatarum potentissimum, penetrantissimum, perniciosissimum, & funestissimum habetur, arsenico par, vel ut nonnulli credunt, violentius; Estque tam vehemens *corrosivum* & *causticum*, ut in regno animali, suo contactu, sive foris adplicetur, sive intra corpus sumatur, omnia corrodat, destruat, enecet, corrumpat, putrefaciat, ac instar *ignis urentis* ad ossa usque adurat, eique inhibendo nihil fere satis efficax sit.

Sunt quidem, qui arbitrantur, *Mercurium sublimatum* corpori humano externe adhibitum, ubi in aliquo loco Escharam fecerit, in *corpore reviviscere*, ita, ut erodentem suam acrimoniam amittat, ipse vero denuo in Mercurium vivum ab eat; ac proinde existimant, eum tunc facta eschara, & deposita in ea acrimonia, corpori non amplius, aut saltem non multum nocere posse.

At hæc ratiocinia sunt eorum, qui artis chemicæ expertes, processus chemicos ignorant; quos si nossent, vidissentque, quanta vi ignis opus sit, ut spiritus salis & Mercurius intime uniantur, atque hac ratione Mercurius sublimatus præparetur, certe etiam facile intelligerent, tam facili modo, & tam leni calore, qualis in corpore humano obtinet, hoc compositum non dissolvi, nec in priores formas redigi posse.

Hoc

Hoc si extra corpus humanum facere cui adlibuerit, illi non tantum additamenti opus erit, quæ in corpore nostro semper & tuto adhiberi nequeunt, verum etiam tanta vehementia ignis requiritur, quæ citius hominem exustura, quam Mercurium sublimatum suis salibus corrosivis liberatura, & in formam currentem redactura foret. Ita ut *Mercurius sublimatus*, ubicunque etiam corpori nostro adplicatus vel adsumtus sit, nunquam se a suis particulis causticis liberari sinat, sed *maneat Mercurius sublimatus*, & quamdiu in corpore nostro est, uti talis operetur.

Eius vero *qualitates & effectus* physici ut & *pathemata* eum sequentia, quando incaute & imperite, aut in notabili quadam quantitate, licet solum externe, exhibetur, experientia teste hæc sunt: Ut crytalli seu spicula ejus caustica, salina, tamquam totidem *cultelli*, effectû physico omnes corporis partes solidas earumque texturam & membranas, contactu suo non solum *vulnerent, discendant, corro- dant*, & in *Escharam* redigant, ut gangrænescant, sed etiam non diu in eadem parte hæreant, verum semet statim in *poros corporis & vasorum sanguiferorum extremitates* insinuent, & foris introsum penetrent, sicque per *universam sanguinis & humorum massam* transeant, eos fundant, colliquent ac *destruant*; donec tandem in *partibus & tunicis glanduloso- nervosis* & speciatim in *faucibus & ore* hærentia, itidem *excitata salivatione*, exitum quærant atque inveniant.

Hoc enim omnis *Mercurius* & consequenter etiam *Mercurius sublim.* peculiare immo proprium & specificum habet, ut præcipue *fauces cum larynge, linguam, palatum & gingivæ* petat & adficiat, & in hic *evacuationem salivatoriam* excitet.

In omnibus vero corporis partibus, quascunque *Mercurius sublimatus* transit, *causæ effectus & sequelæ* relinquit.

Mox

Mox enim hinc inde *vasis capillaribus* tenaciter adhærescit, sicque *sanguinis* in suis *vasis stagnationes*, *coagulationes*, *corruptiones* & *putrefactiones* inducit. Inprimis autem in trajectu suo *partes nervosas* vehementer adgreditur, ut e corrosione illius non solum *intolerabiles dolores* excitentur, verum etiam *spasmi* intensi & *convulsiones* perfectæ insequantur. Hic comites adsunt *intestinelorum* ac *viscerum erosiones*, *inflammationes*, *interni angores*, *ardores graves*, *cardialgia*, *nausea*, *vomitus*, *suffocativa faucium* & *colli inflationes* & *inflammationes*, *ulcera oris* & *laryngum profunda*, *dentium vacillatio*, &c. &c.

Tandem hoc virus usque ad *membranas cerebri* & *ossium* penetrat, atque etiam ibidem ingentes cruciatus, *vigilias* continuas, *mentis aberrationes*, *motuum defectus*, *virium prostrationem*, aliaque mala concitat; cujusmodi symptomata, cum maxime periculosa & ominosa existunt, tum etiam re ipsa in partibus læsis, erosio, inflammatio & a Mercurio sublimato obsessis, actuales oriuntur *gangrana* & *sphacelationes*; quibus tandem æger succumbit, & moritur.

Omnia vero hæc *phenomena* ita in nostra Matrona, quæ ante *Mercurii sublim.* adplicationem optime valebat, effectum & necessitate physica evenisse, ipsa morbi historia clare ostendit.

Mercurius enim sublimatus in hac Matrona a circumforaneo valde *enormi* & *indefinita quantitate* externe in femore adplicatus fuit: Hoc facto statim corpori adhæsit, & in duobus diversis locis *partes corrodit*, *erosit* ac *magnum vulnus*, & supra hoc *escharam* cum *tumore* & *inflammatione* adeo ingenti excitavit, ut etiam tumor cum *eschara* post ipsum ægræ decessum, atque adeo post intervallum tot dierum, referente chirurgo, duorum pugnorum magnitudinem adhuc æquaverit: Atque ita non tantum *intolerabiles cruciatus* concitavit, sed etiam ulterius in corpus & sanguinis massam pene-

penetravit, ac *genus nervosum* adflixit, quo ingentes *spasmi & convulsiones* universales oborti sunt.

Sic progrediens in interiora, inprimis in *stomachum & fauces* se insinuavit, ibique tot *turbarum origo* extitit, nempe *cardialgia, nausea, vomitus, angustiarum & ardoris summi, tumoris, & inflammationis in ore & faucibus, inflationis in capite & collo, difficultatis loquendi, & deglutiendi, vacillationis dentium, salivationis immodica, saliva primo limpida, deinceps cruenta, hemorrhagia faucium & oris notabilis, exulcerationis & separationis in partibus solidis, denudationis in ossibus & maxillis, lapsus dentium spontanei, oris & fecum alvinarum fetoris summi &c.*

Tandem *Mercurius sublimatus* in ipsas *membranas cerebri* penetravit, ibique vim suam exeruit, atque insignes *capitis circa tempora dolores, vigilias continuas, abalienationes mentis & deliria* leviora intulit. Hæc secuta est *summa virium & pulsus imminutio & cessatio, angores animi, sudor frigidus*, utpote indicium *gangrænæ & sphaceli* in partibus internis, quæ omnia postremo *mors* excepit.

Immo ipsum hoc venenum, postquam *agrum vita* jam *privaverat*, nondum grassari cessabat, verum ulterius intus operari pergebat, quod *post Matronæ obitum* vel inde liquebat, dum *labia oris nigra, palpebra rubra & protuberantes* seu *inflammata* evadebant, & deinde subsidebant; denique etiam *nasus* in extremitatibus suis post aliquot dies adhuc rubebat, tanquam ex inflammatione.

In his vero omnibus *Mercurii sublimati* vestigia quasi de die in diem & quoties ab initio adplicationis usque ad finem *tragediæ scenam* mutaverit, adeo clare atque distincte ex ipso effectu physico legere possumus, ut non putem, quempiam rei peritum de veritate facti dubitaturum,

Adpend. A. M. Vol. VI.

c

vix-

vixque credo, notabilius certiusve hujus rei exemplum extare posse.

Inde etiam conſpicere licet, quam misere *corpus interne maceratum & exesum* fuerit; Nam quemadmodum e phænomenis conſpeximus, corpus externe quam miserrime habitum fuiſſe, ita etiam, prout ex perpeſſis doloribus colligere licet dubio procul interne longe miſerius conſtitutum fuit; id quod clariuſ deprehendi potuiſſet, ſi ejusdem ſectio conceſſa fuiſſet.

Cum jam luce meridiana clariuſ adpareat, quod adplicationem *Mercurii ſublimati* omnia illa ſymptomata preſſo pede inſecuta ſint, ex eo etiam jam a poſteriori decernere poſſumus, Mercurium tanta quantitate adplicatum & ab exterioribus partibus ad interiora, & forte in ipſum uſque cerebrum adaſtum eſſe, ut humanæ artiſ non fuerit, ullo remedio aut ope ægram levare, aut e mortis periculo ſervare; Non enim eſt in poteſtate ullius Medici *mercurium ſublimatum*, ſemel intra corpus ingreſſum, & partibus ſolidis infixum, quocunque remedio, arti cognito, ſive purgans illud ſit, ſive decoctum, ſive quidquam aliud, ſatis corrigere & obtundere, & ſalivationem ab illo excitatam prohibitu moderari ac mirigare, hocque modo Mercurium adeo commodo & facili modo e corpore expellere, ne ægri periculum mortis incurrant. Hoc arti non datur, ejusque rationes ex ſupra dictis abunde patent.

Unicum auxilium, unde aliqua ſpes ſecundum principia phyſico-chemica adparere videretur, forte petendum eſſet a remediis *alcalinis*, utpote quæ acido corroſivo directe oppoſita ſunt; ſi nimirum *mercurius ſublimat.* iisdem alcalinis immediate contingi, atque ea ſimul ita ſufficienter adplicari poſſent, ut ope illorum alcalinorum *Mercurii ſublimati* viſ acida & corroſiva obtunderetur, enervaretur,

tur, saturaretur, & quasi mortificaretur, ut hoc verbo utar.

Verum talia remedia nullo pacto cum successu adhiberi possunt, nisi statim primis horis post adsumtum aut applicatum in corpore *Mercurium sublimat.* illi opponantur, antequam in partes solidas & massam sanguinis transeat, ibique sedem figat. Si vero id non a primis horis post applicatum *Mercurium sublimat.* fiat, sed tunc demum cum jam firmiter tenaciterque in corpore hæret, fieri nequit, ut ad coercendum *Mercurium sublimat.* tantum ex alcalinis remediis per circulum sanguinis & humorum ad locum adfectum devehatur, quantum necesse est ad tollendam infringendamque ejus vim corrosivam, aut ad reddendum eundem innoxium.

Ita etiam in nostro casu ego eo demum tempore accessitus fui, quo *Mercurius sublim.* se per totum corpus diffuderat, & jam partibus solidis infixus adhæserat, in quibus non alium nisi lente progredientem, magis magisque tamen invalescentem effectum, tandemque lethalem exserere poterat.

Et licet jam aliquot dies citius, cum nimirum *Mercurius sublim.* in corpore efficaciam suam exserere jam inciperet, vocatus fuisset, tamen non opinor, in artis potestate fuisse, *mercurium* e partibus corporis solidis & latifundio humorum eliminare, postquam sese penitus in interiora corporis & massam sanguinis jamjam insinuerat.

Hoc statim, ægra explorata, quibusvis declaravi, qui e prognostico meo scire cupiebant, quem exitum res esset habitura? Nempe ipsam in magno versari periculo, inprimis cum nescirem, qua proprie quantitate *mercurius sublim.* adhibitus sit, nam quantitati hujus mercurii eventum & ef-

fectus morbi responsuros : Nisi enim nimia quantitate applicatus fuerit ita , ut natura adhuc auxilii capax , eum e corpore expellere , atque illatas læsiones recuperare valeat , spem aliquam restitutionis superesse ; At si in quantitate modus servatus non sit , eum non amplius e corpore expelli posse , quin potius nimis profunde in viscera , & partes solidas descendere eaque destruere debeat ; Ideoque Naturam tot damna illata reparare non posse , & consequenter nimiam veneni hujus quantitatem exitium necessario inferre.

Extant etiam hujus rei hinc inde apud scriptores multæ observationes , quæ non solum virulentiam & efficaciam *mercurii sublim.* lethalem abunde testantur ; sed & ubi a mercurio , quocunque fere modo præparato , aut etiam quacunque sub methodo , incongrue & copiose nimis applicato , salivatio lethalis insecta fuerit ; Eaque singula multis consentientibus scriptoribus & exemplis firmari & aditui possent , si necessitas exigeret.

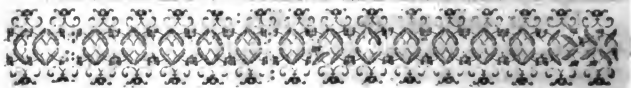
Iis autem ad nimiam prolixitatem evitandam superfluous , casum nostrum prudentibus & integritatis atque doctrinæ fama claris Viris & integro Collegio Medico examinandum & dijudicandum proposui ; Non quidem eam ob causam , ac si Ampliss. Magistratus ac Procures nostri de homicidio ab circulatori admisso , dubitaverint , atque controversia nata fuisset , quæ Responso & Judicio Facultatis alicujus Medicæ decidenda fuisset ! Minime gentium ; totum factum vix dubitationi obnoxium erat ; verum cum in finem doctissimorum Virorum ingenii lanci casum hunc adpensum volui , ut illi , quos rei ordo latet , & hinc de uno vel altero , quod ab aliis fando acceperunt , judicium ferre nequeunt , videant , quid sentire debeant.

Dantur enim non raro invidi & malevoli, qui plus adfectibus, quam veritate, ducibus utuntur, quique, cui invident, ei etiam male cupiunt; Talium immodestiae repagulum obijciendum, ostendendumque est, fas verumque nunquam lucem subterfugere.

Impulit me & alia ratio: palam est Chirurgos, sicut vires medicamentorum parum aut non calleant, tamen maxime prones esse in tam suspecta & vehementia remedia. Ut ergo & his, & quibusvis aliis ex hoc tristi eventu periculosus illorum medicaminum usus innotescat, de eorum effectu luctuosum hoc specimen producendum esse duxi, quo discant, tutius esse ut tam *periculosa remedia*, ob noxas & pericula prope continuo inde timenda *e foro medico & chirurgico prorsus proscribantur*, quam aegri in tanta discrimina precipites fiant. Haud unquam enim bono animo in ejus usu esse possumus, & ingenue fateor, me in tota mea praxi, licet satis ampla, ne unico quidem ejus grano, sive externe, sive interne, unquam usum fuisse.

Gravissimum & capitale periculum est; luditur de corio humano, occiditur homo, non moritur. Vulgo enim *occidisse dicitur, qui mortis praeiit causam*: Et homicidii crimen est, hominis peccare salute.

En vero *morbi historiam*, seu ipsum *factum medicastris*, in actu illicito deprehensi, quo *Auctor mortis*, huic Matronae illatae, coarguitur; & *suffragante Illustri Facultate medica Flakensi* convincitur.

HISTORIA

MORBI

Matrona Nobilis AGNITA ELISABETA DE BALVEREN, ex Nobili Familia DE HEVCKELOM, circiter XLVII. annos nata, optima utens valetudine, querebatur, ante X. circiter annos, januæ carpenti humerum suum & femur dextrum allisſe, & ex eo tempore dolorem aliquem in regione muscutorum, femur moventium, sensisse, quo impediretur, ne in idem latus cubare posset, seque ſuccellu temporis duritiem ibi percepisse, quæ vix duos digitos latitudine, unum longitudine superavit, in inferiore parte aliquantum acuminata, non admodum dura; at extrinsecus nihil adparebat, tantummodo dolebat pars affecta, si eidem incumberebat. Diversos Medicos consuluerat, multaque medicamenta adhibuerat, sed frustra. Tandem adfectum hunc circumforaneo chirurgo, nomine J. H. FRANKEN, qui huc venerat, per famulam proposuit, ac si illo adfectu ipsius famulæ matertera laboraret, quæ *Ostmarſia* habitaret; famula interrogabat, num huic adfectui mederi posset? id quod artifex statim adfirmabat, se pollere; hinc famula porro ab eo petebat, ut ipsi remedia dare veller, materteræ suæ transmittenda. Quo facto ei exhibebat *Emplaſtrum causticum*, chartæ involutum, magdaleonem emplaſtri digestivi, capsulam aliquot pilulis instructam, lagenulam, ita dicto cardiaco repletam, & insuper alias quatuor lagenulas, addito præcepto; ut *emplaſtrum causticum* loco dolenti adplicaret; Et si hoc effectum suum edidisset, runc illud removeret, & de magdaleone emplaſtri digestivi alia emplastra faceret, hæcque adfecto loco quotidie imponderet, pollicitus, eo temporis spatio, quo emplaſtrum hoc digestivum consumeret, ipsam plane sanatum iri. Et ideo

ideo tantum emplastri digestivi suppeditabat, quo, dum ægra extra Neomagum habitaret, ipsi sufficeret ad plenam persanationem, intra septem hebdomadas absolvendam: de pilulis quotidie tres deglutiret vespere, de cardiaco omni mane dimidium digitalis in potu Coffeæ fumeret, & id, quod singula quatuor reliquarum lagenularum continebat, misceret cum quatuor cochlearibus vini adusti, atque hac mixtura calefacta singulis diebus vespere lumbos & coxas liniret, sed ne locum adfectum tangeret.

Emplastrum ergo causticum die Saturni, qui erat *IV. Maji 1737.* vespere hora decima applicabatur, sed emplastrum, quod noctu recesserat, rodendo magnum vulnus infra locum adfectum faciebat.

Ægra de hoc eventu sollicita, famula die Solis *V. Maji* sub vesperam circumforaneum adiit, dicens, materteram suam in loco esse, & se ipsi hesterno vespere emplastrum imposuisse, sed id a loco recessisse, interrogans num hoc noxam adferre posset? Circulator negabat, e contra dicens, bonum esse. Atque illi tradebat *alterum Emplastrum causticum*, apertum palmæ ipsius impositum, præcipiens, ut illud circumspicere ferret, & loco adfecto accurate applicaret.

Hoc *alterum Emplastrum causticum* famula, ne noctu de nuo a loco recederet, die Lunæ *VI. Maji* matutino tempore applicavit, eoque vespere remoto, emplastrum de magdaleone adhibuit.

Quo facto, ægra die Martis, *VII. Maji*, in femore tantum dolorem sensit, ut juberet famulam redire ad circulatorem, eique hoc indicare: Ille suspicans, ægram in urbe habitare, petebat, ut sibi liceret, ipsam invisere, quia in obscuro non posset rem tractare.

Postquam famula redux hoc Dominae retulerat, ea circulatori ipsam conveniendi veniam dabat, qui eadem vespera hora decima adveniens, inspecto loco adfecto, mensæ imponebat emplastrum, huicque *pulverem album*, e lagenula quadam vitrea desumptum, adspergebat, & sic, ipse *tertium Emplastrum causticum* femori applicabat, injungens, ut hoc non ante horam quartam matutinam diei Mercurii *VIII. Maji*, removerent, commendans,

ut

ut largam potus Coffe quantitatem ægra biberet, nec in lectum se componeret, subridens addebat, ipsam a somno non oppressum iri. Abiens famulæ repræsentabat, Dominam quingentis florenis non redimere posse utilitatem inde orituram, quod ipse inspexit malum, adesse *cancrum*; Matrona hoc deinde audiens circulatori dicebat, *cancrum* adesse non posse, nec Medicos pro *cancro* affectum suum unquam habuisse: ad hæc circulator regerebat; Medicos rem non nosse nec intelligere, sese ipsam sanaturum. Modo eschara separata fuerit, Dominam posse curru vehi, invisentes excipere, omniaque agere, adfectum nulla in re impedimento futurum, eamque illo magdaleone emplastri vulnus cludere posse.

Interea *adhibito* ultimo seu *tertio Emplastro caustico*, Matrona non tantum adeo intolerabili dolore excruciabatur, ut tamquam alienata mente per conclave discurreret, & alta voce clamaret, sed etiam per totum diem Mercurii, *VIII. Maji* usque ad vesperam *spasms & convulsionibus universalibus* ad ipsas pedum & manuum extremitates usque, visu horrendis, invadebatur.

Die Jovis *IX. Maji* conatus vomendi superveniebant, *immo actuales vomitus* sequebantur.

Die Veneris & Saturni, *X. & XI. Maji* fauces valde intumebant.

Hæc omnia Matrona circulatori, illam invisenti, exponebat, & ipse rem ita se habere videbat, sed regerebat Dominæ, nihil mali hæc portendere, tantummodo vehementer illi commendabat, ne omnino admitteret Medicum, & discedens famulæ injungebat, ut ipsum moneret, si dentes inciperent vacillare; Interea fauces adeo intumescabant, ut noctu inter *XI. & XII. Maji* ægra crederet, se suffocatum iri.

Die Solis *XII. Maji* ego ante meridiem advocor, omnium, quæ a circutore acta essent, & supra relata sunt, in eum diem ignarus. Vidi externe caput & collum valde tumens, linguam rigentem, & tumescentem, faucesque sic inflammatas, ut ægra summa cum difficultate loqueretur, vel deglutiret; dentes vacillabant, & oris fætor idem erat, qui solet esse in iis, qui Mercurialibus usi sunt. Rem miratus interrogabam Matronam, an aliquo

quo Medicamento usâ esset ? Ad quæ post multas ambages, & postquam ipsi rotunde declaraveram, ipsi venenum datum esse, tandem fatebatur, se sex pilulas, singulo vespere tres, a circulatore traditas summissee, sed simul artificem excusans, hæc phænomena inde oriri non posse, quia famula vna vice novem de istis pilulis sine ullo damno deglutivisset. Cum ulterius instarem, Matrona tandem adplicationem *Emplastri caustici* confitebatur. Inspecto loco adfecto inveniebam in musculo femoris moventium primo, *Escharam* integra manu latam, & ad contactum duorum pugnorum crassitiem æquantem, & infra escharam aliud *vulnus* apertum eadem latitudine, & circa locum adfectum *ingentem cum intumescencia inflammationem*.

Cum jam nescirem, quo caustico illa eschara inducta fuerit, & mihi hac vice tantum pauca quædam, sed non tota scena relata esset, suspicabar, illa salivationis symptomata esse ab illis Pilulis, quas putabam Mercuriales fuisse. Hinc ipsi præscripti *purgans ex resina jalapæ granis XII. in Spiritu vini drachmis duabus cum semisse solutæ*, quod etiam V. vel VI. sedes procurabat, sine ullo levamine. Et quia Matrona difficillime deglutiebat, porro interne nihil aliud propinare poteram, quam *Essentia pimpinelle albe* uniceam uniceam cum dimidia, cujus singulis trihoriis XL. vel L. guttas, cum *Syrupo violarum* mixtas, guttatim hauriret; insuper injungebam, ut os & fauces assidue gargarizaret *lacte dulci* tepesfacto solo, vel cum *ficibus* cocto, conjuncto regimine leni diaphoretico; salivam quantum posset projiceret; quoad diætam *juscula carniū gelatinosa, pingua, gelatinam cornu cervi, lactificinia, hordeum tenuiter coctum &c.*

Interea circulator hoc meridie me adiit, ad constituendum diem pro operatione herniæ, qua occasione istum interrogabam, quid in Matrona adhibuisset ? affirmabat in pilulis suis nullum fuisse Mercurium ; sed *Emplastrum* Matronæ adplicatum factum esse ex *Mercurio sublimato corrosivo*, adfectumque Matronæ, pro sua sententia, esse *Cancrum*, quoniam *hoc caustico*, tanquam supremo remedio, esset curandus, addens, fieri non posse, ut symptomata quæ ipsi commemorabam. in Matrona adesse, a *caustico hoc suo* excitentur, cum idem sæpius & in aliis adplicuisset, nec unquam tale quid inde expertus esset, cum causticum hoc NB. *circiter dimidio scrupulo*

Append. A. M. Vol. VI.

d

pulo

pulo Mercurii sublimati constet. Sed ego ipsi non solum possibilitatem rei exemplis, ex aliis scriptoribus petitis, sed & symptomata Emplastri sui applicationem insecuta rem confirmare, ostendebam. Ad quæ nihil reponere habebat, quam quod diceret: *ipsa me decepit, & ego ipsam decept*, atque adeo alter alterum decepit.

Interea die Lunæ; XIIIto Maji intumescencia faucium, omniaque supra dicta symptomata continuabant, uti propemodum nihil liquidi ægra absorbere valeret; adhuc conquerebatur, se tantum ardorem in ore & faucibus sentire, ac si candentes pruna illis inessent; in usu medicamentorum uti priore die pergebatur.

Die Martis, qui erat XIVtus Maji miserrime laborabat, integra frustra cruoris ejiciebat, membranas palati digitis extrahens, & multum sanguinis liquidi rejiciens, ut vereretur, ne hemorrhagia eo ipso die interiret. Tunc præscribebam gargarisma ex rad. alth. unica una, herb. malv. beton. hyssop. ana manipulo uno flor. rosar. rubr. manipulo semis, sem. fan. grat. drachmis duabus, cum aqua coquendum & melle edulcorandum, ut hoc lacti dulci interponeretur, eoque os elucreretur.

Eadem die etiam ad Matronam hanc pharmacopola Dom. van Sichein, me infcio, arcessitus rogabatur, ut fauces in spiceret. Hic palatum, fauces ac linguam adeo tumescentes & inflammatas deprehendit, ut ægra ægre loqui posset; in ipsis faucibus detegebat ulcus apertum magnitudine pili majoris, & ad latus sinistrum palati actualem partium solidarum separationem, dentes vacillantes & largam salivationem.

Die Mercurii XVto Maji omnia in tristi hoc statu manebant, salivatio semper procedebat, alvo sapius deposita. Excrementa eundem foetorem exhalabant ac fauces; quam ob causam præscribebam Tincturæ rhei cum aqua cichorei & sale Tartari præparatæ uncias duas cum dimidia, pro dosi cochleare dimidium semel vel bis de die; reiterato usu Essentia pimp. alba, quæ non nisi cum Symplo violarum mixta adhiberi poterat.

Die Jovis, XVIto Maji collum exterius non adeo tumidum videbatur, at facies & gena eundem tumorem & duritiem retinebant. Iterabatur gargarisma.

Die Veneris XVIIto Maji & die Saturni XVIIIto Maji eadem

dem erant miseræ. Per omne hoc tempus de *cardialgia* & *con-*
natibus vomendi querebatur, iisdemque *faucium doloribus* aq
vigiliis continuis, *salivam sanguinolentam* projiciebat semper,
 His jam accedebant *magni dolores capitis*, inprimis circa tempo-
 ra; iterabantur *Ess. pimp. alb. Tinet. rhei & gargarisma*.

Die Solis XIXno Maji superveniebat *delirium leve*, & ægra
 de eo valde conquerebatur, dicens, *se insanire*, & *nescire quid*
ageret. *Essentia pimp. alb. & gargarisma* continuabantur,

Die Lunæ XXmo Maji eadem continuabant, insuper majore
 delirio vexata vix amplius regi aut moveri poterat, omnem fere
 medicinam & victum respuens, dicensque *se nimis doloribus ex-*
cruciari, nec quidquam adsumere posse. Hoc die præter *Essent.*
pimp. alb. etiam in usum vocavi *Elect. diascord.* scrupulum unum,
 vesperisumendum.

Die Martis XXImo Maji omnia in deterius abibant; adhuc
 quotidie multa *frusta cruoris & membrana* ex ore rejiciebantur
 & sensim sensimque ægra ita *debilitabatur*, ut jam non amplius &
 lecto surgere posset, salivatio adhuc continua. Præscripsi *tinctu-*
ra myrrha unciam unam *gargarismati* addendam.

Die Mercurii XXIIdo Maji malo aucto *Essentia pimpinella*
alba uncie uni & dimidiæ addidi *Tinctura antimonii alcal.* drach-
 mas tres, sed ægra vix quidquam amplius adsumere poterat;
gargarismati denuo unciam unam *Tinctura myrrha* admiscui.

Die Jovis XXIIIto Maji nulla in melius mutatio. Per
 chirurgum præter *gargarisma*, cum *Tinctura myrrha* mixtum,
 adhiberi curavi *mellis rosarum* unicas duas cum *Tinctura myrrha*
 uncia semis, pro elutione oris; nam ipsa id facere dehinc non po-
 terat. Præscripsi quoque *Tinctura antimonii* drachmas sex, 30,
 guttas pro dosi, ut eum Syrupo violarum propinentur.

Die Veneris XVIVto Maji *tumor in gena* dextra aliquanto
 minor erat, in sinistra nihil subsederat, remanente eadem duri-
 tie. Nocte inter XXIVtum & XXVtum Maji sponte *dens* ex-
 cidebat.

Eodem XXVto Maji *salivatio* quidem adhuc procedebat,
 sed sensim minuebatur, & ægra debiliior facta magis *delirabat*.
 Eadem *Tinctura antimonii* cum *Syr. violar.* iterabatur.

Die Solis XXVIto Maji *manus pulsus* desiciebat, *imminuta sa-*
livatione, *dormitare* nonnihil videbatur, cum antea per totum
 d 2 tempus

tempus omnis somnus abfuisset, sed & *subito pavore* excitabatur non amplius *de doloribus* conquerens. Ex quibus omnibus colligebam, mortem instare. Eodem tempore ab aliis alia proponebantur, sed uti ægra per totum statum medicamenta tantum *gustatim* & *cum difficultate* sumere potis erat, sic jam ne guttam quidem amplius adsumere poterat. Et hæc erat hujus diei conditio.

Die Lunæ XXVII^{mo} Maji *pulsu plane cessante de summis anxietatibus* jam cum morte colluctans, querebatur. Noctu ejulatus & *clamores* ægræ totam domum personabant.

Die Martis XXVIII^{vo} Maji hora quinta matutina jam mente alienata *membra maxime torquens & agonizans*, hora septima expiravit.

Per totum morbi decursum nulla aderat febris; *urina* naturali similis, album depenebat sedimentum. Præterea conclave *fetore* vix ferendo infectum erat, & *miseria*, quas ægra perpessa est, neque animo concipi, neque verbis describi possunt. Porro notandum est, ægram ab initio, quo ad eam vocatus eram, usque ad finem, non tantum *liquidi nutriendis*, vel *medicamentorum* una vice capere potuisse, quantum parva scutella porcellana continet, querentem, se præ faucium dolore, ardore & tumore haurire nihil posse. Sed quia semper nauseabunda & ad animi deliquia prona erat, roganti permittebam interdum cochleare unum vel alterum *vinigallici* vel *rhenani*, quo solo aliquantum recreabatur.

Chirurgus nomine J. Z. Vos, cujus opera die XIX^{no} Maji uti incepimus, loco Circulatoris, quem ægra videre non amplius volebat, ut vulnus in femore ungento & emplastro digestivo tractaret & postea os faucesque repurgaret, declarabat, non solum *genas, gingivas, palatum, fauces &c. exulceratas*, sed etiam *ossa*, inprimis *maxillarum infecta & denudata* fuisse.

Separatio eschare in femore, decrecente inflammatione paulatim succedebat, sed die mortis adhuc multum restabat.

Vir honestissimus *van Selem*, qui consolandi ægros munere fungitur, adfirmabat, ægram die Martis XXVIII^{vo} Maji, hora matutina secunda manus tam vehementer torfisse, ut putaret, eam digitos fracturam: tunc manus ægre tangens eandem sudore frigido

frigido madentes deprehendit, ac manum suam per contactum foetore, quem ægrotans exhalabat, imbutam esse: sed adhuc dubitans removebat manum, paulo autem post eam naso iterum admovens hocque vel sexies repetens, semper eundem odorem persensit; quem cum abstergere non posset, cogeatur manum aqua ablueri; insuper referebat, noctem illam ægræ & sibi adeo luctuosam fuisse, ut verbis exprimere non posset:

Post obitum, die Mercurii XXIXno Maji totum casum Amplissimis Magistratibus, ratione officii, exposui. Sectionem quidem & inspectionem cadaveris judicalem optassem, sed cum Nobiliss. agnati ab ea abhorrerent, instituta non est; nec ad rem absolute necessaria erat, cum ipsa res per se satis pateret.

Matronæ famula declarabat, cadaver statim initio totum album evasisse, sed paulatim in plumbeum colorem mutatum esse.

Cum ego illud die Saturni, qui erat *primus Junii* viderem, inveniebam labia oris atra, & palpebras rubras ac protuberantes, ceu inflammatas.

Die Martis IVto Junii nigredo labiorum paulo minor erat, ad rubedinem vergens, sed palpebræ ita subsederant, ut pollex in cavitatem immitti posset. Nasus etiam in extremitatibus rubebat, ut inflammatus.

Tria illa *Emplastra caustica*, quæ mihi famula tradidit, in diametro quatuor circiter pollices lata sunt, nimirum quodlibet eorum & ut adhuc videre est, illa undique *Mercurio sublimato* conspersa fuisse, nam etiamnum ab omni parte alba a residuo *Mercurii*, etiam vulnus & eschara fœmoris eadem, immo majori erant magnitudine, quam emplastra.

Cum jam Circulator ille ob malum eventum sui ausus publicam censuram incurreret, qua, prout ipse ait, tanquam maleficus non sine ignominia urbe nostra pulsus est, factum suum jam excusare, & causam ac sequelas mali successus in me transferre conatur, ac si ille ipissimus auctor violentæ hujus mortis non fuisset, sed potius ego!

In Apologia autem sua ad Amplissimos Magistratus innocentiam suam tueri vult argumentis sequentibus, in ordinem dispositis;

1.) Mercurium sublimatum corrosivum non cuilibet notum.

d 3

sed

sed adhuc pro singulari arcano adversus tumores scirrhusos aliaque mala habendum esse.

II.) Illum sine metu & periculo externe posse adhiberi, nec quantitatem illius determinandam, sed artificii relinquendum esse, quantum, pro re nata, necessum ducat.

III.) Emplastrum suum semper adpellat *causticum*, constans e Mercurio sublimato, nunquam indicat, quo pondere eum adhibuerit.

IV.) Mercurium sublimatum per sua Emplastra adhiberum salivationem excitare non posse.

V.) Ad excitandam salivationem vel decuplo plus Mercurii sublimati opus esse, quam ipse in Matrona adhibuisset, nec salivationem posse induci semel aut bis adplicato tali emplastro aut partiuni corporis illito, sed omnes artus per omnes articulos aliquot diebus continuis illinendos, & hoc pacto salivationem procurandam esse.

VI.) Licet Mercurius sublimatus salivationem casu fortuito excitet, eam tamen minime lethalem, sed nota & facili methodo sanabilem esse.

VII. Aegrae nostrae praescribendum fuisse purgans & decoctum conveniens, ad promovendam salivationem, tunc ea salivatione, per *suum causticum* excitata, Matronam eo saniolem potuisse evadere.

VIII.) Hinc licet forte salivatio in Matrona infecuta sit, emplastra sua seu caustica e Mercurio sublimato nec extitisse, nec existere posse causam mortis Dnæ. de *Balveren*, nec se auctorem interitus ejus dici posse, sed potius me, utpote Dnæ Medicum, quod aut methodum medendi ignoraverim, aut Matronam hanc malo animo sciens volensque neglexerim, ut ipse urbe ejiceretur.

IX.) se, si ullus in urbe Medicus adfirmare posset, quod talis salivatio a Mercurio sublimato excitata, dirigente perito Medico, periculosa vel lethifera sit, meritam poenam subire paratum esse.

Nereferam plura per nasutulum hunc circulatorum admiffa pertinacis inscitiae sphalmata, quæ recensuisse idem esset ac refutasse.

Vt tamen veritas rei, laudatorum virorum sententia roborata,

rata, hoc clarius & evidentius constet, sequentes quæstiones ex arte & peritia decidendæ, Illustri Ordini Medico Halensi propositæ sunt, cujus Responsum reliquæ paginæ dabunt.

Qu. I. *Num Mercurius sublimatus corrosivus pro singulari remedio & arcano habendus sit, quod adversus varios tumores scirrhusos, cancerum, atque mala tuto & secure adhiberi possit?*

Qu. II. *An circulator applicando hoc Emplastrum corrosivum, recte egerit, & annon potius tristum illorum symptomaticum & mortis auctor fuerit in Matrona, qua ante illius applicationem optime valebat?*

Qu. III. *An Medicus eo demum tempore in auxilium vocatus, quo calamitosa symptomata medicamentorum deglutitionem fere omnem excludebant, lethalem eventum prohibere potuerit, præcipue si, suadente Empirico, salivationem adhuc magis promovisset?*

RESPONSUM FACULTATIS MEDICÆ HALENSIS.

In causa & statu controversiæ periti cujusdam, docti & legitime promoti ac probati Medici Practici, contra indoctum ac audacem quempiam operatorem atque Empiricum, certa quædam relatio casus alicujus, fatali decursu terminati, Facultati nostræ ad cognitionem, indagationem & dijudicationem oblata fuit, cui petito ut fiat satis, ab ordine nostro deliberatio de eo instituta cognitam reddidit Nobilem quandam Matronam, optime valentem, quadraginta septem annorum, quæ ante decennium aliqualem contusionem dextri humeri æque ac femoris perpeffa & temporis successu duritiem absconditam in eodem femore, tactui solum obviâ, erat experta, quæ vix duos digitos latitudine unumque longitudine, quadantenus acuminatam, superavit, interea autem molestis doloribus perennem præbuit causam. Posteaquem hæc afflictio ad prædictum circumforaneum *Franckium* delata fuit, hic promptam promisit medelam, eaque propter confectum causticum quoddam emplastrum tradidit, additis digestivi emplastri magdaleone, nonnullis pilulis, variisque lagenulis incogniti medicaminis, adnexa informa-
tione,

tione, ut causticum emplastrum dolenti imponeretur loco, cui, si effectum ediderit suum, substituendum esse indicavit, digestivum, & ita etiam reliquorum ordinatorum usum disposuit. Adplicato itaque caustico emplastro, contigit, ut eodem loco quem attingit, magnum excitaverit vulnus, id quod IVto a. c. Maji accidit. at quoniam eadem nocte emplastrum a loco recessit, exquisito novo consilio, idem Empiricus alterum causticum emplastrum provida manu gestandum, eidem loco iterato imponendum præcepit, quod sexto Maji mane adplicatum, vesperi autem remotum, subinde vero digestivum appositum fuerat: inde autem evenit, ut VIImo Maji in femore magnus obortus fuerit dolor, cui mitigando accersitus Empiricus hora vespertina emplastrum cum pulvere albo & vitrea lagenula adperso adposuit, quod itaque intra triduum, a nocturna decima 4ti Maji hora, ad decimam 7mi ejusd. horam, tertia vice adplicatum fuit, abhinc audax & imperitus hic circulator canceri præsentiam in ægra indicabat, insuper autem pro more hujus furfuris hominum omnia fausta promittebat, liberumque vivendi genus permittebat: interea autem dolor adeo increbuit ac adcrevit in adfecto loco, ut ægra quasi mente capta adparuerit, subinde is autem in manuum pedumque extremitatibus spasmodorum & convulsionum comitatu, exacerbatus fuit; Supervenerant vomitus fauciumque tumor, id quod circumforaneus haud metuit, modo aliorum Medicorum convocationem & consilia prohibuit: subinde fauces ad strangulationis metum intumescere: XIIImo Maji accersitus prior peritus Doctor, antea totum plane ignarus, observavit caput & collum tumidum, linguam densam turgidamque, fauces inflammatas cum loquelæ & deglutitionis difficultate: accessit dentium vacillatio orisque fœtor; ægra insuper consitebatur, se hætenus quolibet vespertino tempore sex pilulas adtulisse: in femore adparuit eschara ad manus latitudinem & duorum pugnorum crassitiem accedens, infra se vulnus detinens, in ambitu autem ingentem tumorem inflammatorium comprehendens. Data occasione testabatur Operator pilulis nihilum de mercurio, sublim. est emplastrum sublimatum illum ingressum fuisse, quocum, tamquam supremo, uti opinabatur, remedio, cancerum femoralem, quem suspicabatur, extinguere arbitratus fuit: male autem inter alia, dum perniciosi ejus-

ejusdem effectus adnotati erant, pro excusatione edixit, ipsa me decepit, & ego ipsam decepi, atque adeo alter alterum decepit. Ab hoc tempore frustra ordinatis minusque salutari effectū adhibitis auxiliis, ita atrox redditus fuit idem adfectus, ut præter refractariam salivationem, horrenda faucium symptomata, inflammatoria, ulcerosa, aliaque supervenerint, usque demum 28. Maji ægra hæc miseranda expiraverit morte. Hic tragicus casus causam subministravit sequentibus, ad rationis & artis fundamentum decidendis quæstionibus.

I. Num Mercurius sublimatus corrosivus pro singulari remedio & arcano habendus sit, quod adversus tumores scirrhusos, cancerum & alia mala secure adhiberi possit?

Hanc quæstionem quoad singula sua membra negativa decidimus sententia. Etenim hoc subiectum chymicum non nisi scientia, experientia & conscientia privatis temerariis medicis hodierni ævi arcanum audit remedium, dum multis casibus confirmari potest, quanta damna topicus etiam usus illius sæpius intulerit, & quam frivolo autu in levibus & arduis casibus eo confugiant audaces Empirici; Quemadmodum famosæ aquæ phagædenicæ nondum hucusque peritis ac circumspectis Medicis sese probarunt; & ita etiam vix ullus imperitorum ac scatophagorum unguentariorum invenietur, cui non hoc medium cognitum fuerit, ideo fraudulentam omnino olet iactantiam, id pro arcano quodam declamare velle, licet illud singulare exitiosum existat: qua de causa crumenimulgi non nisi ad desperatos adfectus scabiosos, ulcerosos, gangrenam &c. illud ordinare non verentur: Præterea autem id ipsum in scirrhis, cancro aliisque malis infelicissimum & stygiale, minime omnium vero securum est remedium. ita ut omnium rarissime unquam fidam, regularem & salutarem obtulerit opem. Constant hujus judicii multa testimonia, scriptis ac ore relata, fide digna, & vix ullus assiduorum, judicioforum & attentorum Medicorum erit, cui non tragici effectus sublimati hujus, extrinsecus licet usurpati, consent. Wolfii Obs. Chirurg. Lib. 2. Observ. 1. p. 179. sq. Aët. N. C. Dec. 3. ann. 5. obs. 204. Bonetus Polyalth. lib. V. c. 35. p. 561. Commenc. litterar. Ann. 1732. hebdom. 31. p. 245. sq.

- II. *An Circulator applicando Emplastrum hoc corrosivum recte egerit, aut annon potius tristium illorum symptomatum & mortis auctor fuerit in Matrona, qua ante illius applicationem optime valebat?*

Ad hanc interrogationem reponimus decisionem affirmativam, quod videlicet imperita, audax & terna vice continuata Mercurii sublimati applicatio in hac, antea sana Matrona, periculosa præcipue pathemata in femore, dein etiam subitanæ ac impetuosæ congectionem inflammatoriam cum consequente turbulenta salivatione concitaverit: Haud quidem in relatione historica, tragici hujus casus, aliæ, scitu dignæ, ejusdem generosæ mulieris qualitates commemoratæ sunt, quæ videlicet corporis constitutione ipsa prædita, an plethorica, temperatis aut imtemperatis humoribus instructa, cui diætæ, vitæ generi, quibus moribus animique adfectibus dedita fuerit, quo ordine quotidianæ & reliquæ evacuationes in eadem processerint (a) &c. Nihilò tamen secius series atque nexus dirorum multorum & periculorum symptomatum caustico illi Emplastro suam debent originem: nec deficiunt testimonia, quibus vehemens, repentina & turbulenta salivatio, per sublimatum hunc mercurium, infelici plane successu concitata probatur: Quamvis etiam paucis ab obitu diebus salivatio remiserit, cum jam ob perditissimum morbi statum vires extreme defecerint, sat strenue tamen illa præce-

- (a) Cum hic non fuerit casus morbi & mortis naturalis, sed violenti & artificialis, omisi circumstantias scitu necessarias, quæ in vulgaribus morborum historiis alias recensere moris est, maxime ideo, quia nihil in iisdem occurrebat, quod extraordinarium extiterit, aut casum ipsum mutare possit. Ipsa autem Matrona erat temperamenti cholero-sanguinei; habitu corporis firmo, repleto, plethorico; temperatis humoribus prædita; animo facile quidem adfliciebatur, at & satis moderate; lautæ & sedentariæ potius quam agili vitæ generi dedita; semper optime menstruata; ante duos & dimidium annum matrimonio juncta, nullos suscepit liberos; evacuationes omnes per totum morbi decursum satis regulariter procedebant; nec ipsa per complures annos ullum notabilem morbum passa est, præter dysenteriam superioris anni, a qua tamen adeo bene convaleuit, ut omnes sanitatem ejus firmam mirarentur.

præcedentibus successit diebus, ut nullo monitore, nedum impulfore opus habuerit, ni oleum igni infundere ac præsentia terribilia omnique commiseratione digna morbosa pathemata acerbiora reddere, crudele dicitaverit consilium. Quod porro infelix hoc medicamen, usu topico adhibitum, salivationem impetuofam provocer, doctos atque peritos Medicos vix latet; nec ullus horum vadem se promittere poterit, fore ut talis salivatio unquam modica & innoxia extiterit. Quoniam etiam in arte sua peritus Medicus adhibitus in eodem miserabili casu purgans sat validum, diaphoretica; balsamica, mundificantia, putredini resistentia, lenientia, discutientia, sedantia selecta & probata auxilia ordinavit, haud tamen singula hæc virus illud mercuriale sufficienter subjugare potuerunt: & licet essentia pimpin. alb. usus in paulo minorem quantitatem (b) redigi & temperari debuerit, minus tamen eadem tantum obesse potuit, quin innumeris casibus salivationi promovenda, faucibus purificandis & stagnationibus discutiendis, quippe eximie fructuosam illa se exhibuerit, ideoque singulari ordinatione masticatoriis & apophlegmatizantibus selectis remediis adnumeretur.

Tandem quæritur:

III. An Medicus, eo demum tempore in auxilium vocatus, quo calamitosa symptomata medicamentorum deglutitionem fere omnem excludebant, lethalem eventum prohibere potuerit, præcipue, si suadente Empirico salivationem adhuc magis promovisset?

Quam ultimam quæstionem haud alia, quam negativa resolvēre possumus responsione: Non raro enim vix decem periti Medici id in meliorem statum convertere minus valent, quod unus audax, impudens & imperitus Medicaster perdidit atque corripit, ideo prudentis Medici officium est, ut quantum Religio Christiana & Medica concedit, tumultuariis circulatorum ausibus ipse

e 2

suas

(b) Sed vide rationem in *Hist. med. de Dysenteria biliosa - contagiosa*, Cap. III. §. XXXVI. XXXVII. LXXXVI. Cap. IV. §. XXVII, pag. 73. 97. & 122. *Append. Volum. V. Abor. Nat. Cur.*

suas nequaquam immisceat manus, rectiusve τὸ ἀντιπρὸς exerceat, quoniam ut plurimum nihil ad salutem ægrorum perficitur. Subinde autem certo certius evenit, ut impostor fatales temeritatis suæ eventus, impudica fronte in peritum devolvat Medicum.

In præsentī casu octavus adfulserat dies, quo demum, forte ægræ in pessimum statum conjecta, Medicus peritus vocatus fuit, ut damno, a medicastro illato, salutare ferret consilium: ast cum humores & motus in misera ægra summopere feruerent, & in femore æque ac capite partes valde irritatæ essent, sane, non fuit in Medico tantisque resistere telis, atque tumultibus: in eo enim contigit, quod Plato edixit, facilius esse movere quietum, quam tranquillare motum: hoc autem adsertum erat Empirico ignotum. Vehementia, atrocitas, multitudo & contumacia symptomatum prohibuerunt, quo minus Medici docti solertia, sollicitudo ac providentia salubres adsecuta fuerit successus & eventus, qui propterea omni caret culpa dum hæc contra in Empiricum merito derivanda est, quem illatæ noxæ eximere juxta scientiæ & experienciæ fundamenta nulli possumus. Id quod judicium suffragante ordinis nostri consensu ac auctoritate, sub sigilli nostri confirmatione, ad petitum exhibemus. Dab Halæ Magd, d. 28. Sept. Ann. 1737.

(L. S.)

Decanus, Senior und sämtliche Professores der Medicinischen Facultæt allhier.

NOVA
FEBRIS MILIARIS

SVB EXITVM ANNI 1733. ET INITIVM
ANNI 1734. IN CELSISSIMO ALPIVM PENNINARVM
BAVARIÆ JVGO EPIDEMICE GRASSANTIS

HISTORIA,

CVI SVBIVNCTA INSUPER EST SVCCIN-
CTA MORBI ISTIVS ETIOLOGIA, ITEMQVE
RATIONALIS SVB EIVS CVRATIONE OBSERVATA
MEDENDI METHODVS;

OMNI, QVA FIERI POTVIT, ASSIDVITATE
ANIMIQUE ATTENTIONE ET SINCERITATE
CONSIGNATA,

AC

ILLVSTRI ET EXCELLENTISS. NOMINI
BÜCHNERIANO

DEVOTISSIME DICATA ET CONSECRATA

PER

FRANCISCVM JOSEPH. GRUNWALD,
Med. Doct. Circuli Monacensis Physicum Provincia-
lem, & Inclita S. R. I. Academia Natur. Curios.
Polybitum II.

BAGLIVIVS

*Opp. suor. Lib. I. cap. 5. n. 4. p. m. 9. Edit. Venet.
& ibid. Lib. II. cap. 3. n. 2. p. 109. sqq.*

*Historia morborum tota quanta est ,
pendet a sedula, & patienti descriptio-
ne eorum, quæ doctus observator de
morborum invasione, progressu &
exitu adnotaverit, & eadem, qua
observavit, simplicitate, chartis ex-
posuerit.*

MORBI HISTORIA.

Autumnum, præ reliquis anni temporibus gravius ut plurimum adficere humanum corpus, apud omnes in confesso est; præsertim vero, si inopinatae & frequentes fiant aeris calidi in frigidum, aut hujus etiam in calidum mutationes, sicuti hoc satis exacte confirmat divus HIPPOCRATES *Sect. III. Aph. 1.* his verbis: *Mutationes temporum potissimum pariunt morbos: & in ipsis temporibus magna mutationes aut frigoris, aut caloris, cæterorumque ad proportionem his respondentium.* (a) Idem quoque demonstratum legimus a Celeb. PET. GERICKIO iu dissert. de *Valesudinis ratione & præsidii, autumno.*

Mœstissimum pro dolor! ejus rei exemplum sub finem supra dicti & principia sequentis anni præbuere, qui salubriores communiter habentur locis planis, *montes pennini*: (b) vix enim circa finem *Novembris* & initium *Decembris* copiosæ per excelsa quæque versum montium cacumina floccorum nivalium turmæ dispersæ erant, frigusque sua incrementa, loci & temporis indoli convenientia, in dies sumere ceperat, cum inopinato circa Solstitium hiemale (quod cum ingressu ☉ in ♄ die 21. Decembr. contingit) tempestas præter incolarum, etiam grandævorum, ibidem memoriam, inaudita vicissitudine & subitanea mutatione adeo tepida ac insolita ingrueret, ut non tantum omnis nivium copia uno impetu deleteretur, sed hiems quoque, quasi non hiems, veris suaviter adspirantis mansuetudinem æmuleretur.

Mirandum ergo haud est, si ad *insolitum* temporis tractum novum plane & *inusitatum* morbi genus resulerit. Adgressus est hic morbus illustres pueros ibidem, potissimum adolescentes (c) & juvenes, forte, ut, cum provectioris ætatis hominibus & adul-

(a) Non abfimile est effatum ejusdem Auctoris, quo Librum suum de *aere, aquis & locis* auspiciatur.

(b) Ita a IOAN. AVENTINO, Bavarix Historiographo, adpellati.

(c) Luem pestiferam in agro urbeque *Ambergensi* ann. 1613. desævientem, juniori quoque ætati maxime intestam fuisse, testatum reliquit JOAN. INGOLSIETTERVS *Physicus ibidem sæs celebris*, in *Epistolis* ad D. SIGISM. SCHNIZERVM, *Archiatrum t. s. Bambergensem*, datis, quæ ex-

adultis nocere haud potuit, infantibus exitiosior esset tenellis? Teiam exordiebatur in principio sub schemate non adeo magni morbi, per insolitam morositatem, adpetitum imminutum, in nonnullis nauseam, levem horripilationem, pulsum celerius modo micantem, modo debilem, & NB. quod apud omnes fuit, *tumorem anginoidem plus minus auctum, cum deglutendi molestia*; sitim non raro contra morem febrium aliarum, exiguam, sed in progressu & statu morbi auctam. Urina quorundam subsectorum in principio non adeo insigniter mutata adparebat. Udor & sudor in aliquibus intolerabiliter foetidus erat atque graveolens. Proteiformis ergo & multiplici facie incedebat. Corpus universum variegati coloris conspiciebatur, prodeuntibus innumeris pustulis, milii semen figura & exiguitate referentibus, nunc *albis*, nunc *rubris*, interdum utrisque in uno individuo. His jungebat se insuper aliud exanthematum genus, modo *varietarum*, modo macularum rubicundarum, ad instar *puncturarum pulicis*, verarum nempe *petechiarum*: quæ tamen efflorescentiæ non eodem semper tempore & modo protuberarunt, nec justum typum aut statâ tempora servarunt, susque deque interdum habentes omnia. Erumpentibus tamen exanthematibus *tumorem anginoidem* vel *cessasse*, vel notabiliter saltem *remisisse* notavimus. Symptomata nonnunquam præter omnem malam suspicionem accessere, eaque gravissima & atrocissima, inquietudines nempe, præcordiorum angustia, fluxus alvi, deliria & motus convulsivi, omnes *exquisita malignitatis* testes. Inter hæc sanguis in multis per nares prorupit. Cutis, post prægressas puncturas satis molestas

tant in *Cista Medica* JOAN. HORNVNGI. Non absimile exemplum notatum reliquit PHIL. MENZELIVS, in carmine, Libro de *Peste* RAYM. MINDERERI præfixo:

Illa est

— — —
*Aut cæli vitio, aut contagio, aut sponte suborta
 Dira lues, flammam, putri perfusa veneno,
 Intus alens, maculosa cutim, bullataque inustis
 Tuberibus: qua sæva die dans funera mille
 Sternit humi intacta florentia robora pubis
 Nec senex ætati parcat &c.*

itas in corporis peripheria sine manifesta aut exquisita ulceratione, in fine desquamata fuit, ubi res ægri in vado erat. Restitutus jam ægris, cum capillorum profluvio, nunc caput, nunc pedes intumescere, relicta circa malleolos serpigine miliari. Eorum nonnulli, qui arctius quoddam cum decumbentibus commercium evitare haud poterant, morbi quoque malitiam sunt experti. In permultis tamen malum in prima quasi herba, annuente divina gratia, suppressum fuit. Finis tandem Februarii morbo quoque imposuit finem.

RESOLUTIO.

Affectum prolixius delineatum *febrem continuam*, epidemicam, *malignam & miliarem* fuisse, facile dignosci potest.

Ad genus *febrium*, tamquam *morbus calida intemperiei*, vel si mavis, *totius substantiæ*, quod pertineat, testatur motus humorum inordinatus & præternaturalis, caloris & pulsus mutatio, eaque a principio invasionis usque ad finem morbi: ergo fuit *continua*.

Ex eorum saltem numero quod sit, quos dicunt *sporadicos*, exinde luculenter adparet, quod culpa aeris enata, licet non in omnes promiscue grassata sit; juniorum tamen plerosque adfecerit.

Dixi porro febrem hanc *malignam* fuisse, quo stigmate eadem hoc in casu nunquam eximere se poterit; cum, uti fuit pessimæ indolis, ita pessime quoque per totum suum decursum se gessit, incertos ac minime regulares paroxysmos habuit, & quando maxime blandiri videbatur, tunc plerumque cum gravissimorum symptomatum cohorte prorupit, maximum vitæ periculum, immo ipsam subin-

de mortem subitanam induxit. (d) Quamvis non uno eodemque tempore, omnes tamen eodem invasit modo, neque illis, prout in ipsa Historia dictum, pepercit, qui suam ægrotantibus operam commodarunt, ita quidem, ut cum forte decumbentium nonnemo, quasi gratias acturus, manum alterius deoscularetur, e vestigio maculæ variæ, coloris in circumferentiâ solidi imperialis magnitudinem referentes, exorirentur, relicta quoque in medio pustula variolosa, certo certius per reliquum quoque corporis spatium latius grassaturæ, si amicum fomitem porro invenissent. Cæterum modo ruber, modo albus, modo discolor adparet, immo mirificam sæpe larvam induit Proteus hic nequissimus.

Recensita itaque phænomena conjunctim sumpta, tamquam *producta morbifica*, nonne de *maliginitatis causa* abunde testantur?

Pro *specificis* ab aliis exanthematicis febribus *differentis*, etsi petechias quoque & variolas hinc inde junctas habuerit, a potiori tamen denominavi eandem *miliarem*, ob papulas minutas, seu pustulas, post efflorescentiam figura sphaerica & exilitate sua granis milii adsimilatas; unde & latinum *febris miliaris* vocabulum originem traxit. Quoniam vero superficies corporis, ob dictas papulas, denso agmine erumpentes, aspera redditur, Germani hinc, præsertim *Saxonia incolæ* morbum ipsum *den Griesel* nuncuparunt, eo quod aliquam sibi similitudinem conceperint inter exasperatam hoc modo cutem; & pannum pariter asperum, & exiguis in superficie globulis, aut nodulis gaudentem, qui vulgo

(d) Pertinet huc Illustr. Ettmülleri adsertum *Opp. suor. pag. 385.* *Febris purpurata*, inquit, *acutus*, non raro *præceps est adfectus*, qui, dum maxime videtur blandiri, subito jugulat.

vulgo *Grieff* audit. Vid. NIC. AMON. *Dissert. de febre miliari.*

Nolo hic inquirere, an vestigia *febris miliaris* apud antiquos Medicos Scriptores inveniantur. Sunt, qui ex HIPPOCRATE *Epid. Lib. 2. Sect. 3. p. m. 100.* locum quendam huc trahere adlaborant.

Sunt insuper, qui defendunt, HIPPOCRATEM *purpuram* descripsisse *Lib. II. de morb. tit. 68.* item in *Prænot. Coac. n. 243.* Alii citare in hanc rem non verentur RVFFVM EPHESEVM, itemque AEGINETAM & ORIBASIVM.

Agere hi cum iis videntur, qui *Variolarum antiquitates* nunc primum e Græcis eruere contendunt. Conf. *Acta Erud. a. c. Mens. Maio p. 207.* Ast sicut juxta FREINDIVM *Hist. medicæ. 305.* nullum Variolarum vestigium in Græcorum Medicorum Scriptis, ita vix ullum de nostra febre exanthematica textum genuinum ac fundamentalem inibi reperiri posse, non immerito arbitrantur alii. Quidquid sit, id certum habetur, febrem hanc pestilentialium speciem esse apud Germanos penitus *novam* & circa an. 1652. Lipsiæ primum observatam a Cel. LANGIO. (e) Anno autem 1666. cum passim in Bavaria grassarentur febres mali moris, primum a Medicis Bavaricis heteroclitas ejusmodi maculas, cum tumore & cutis elevatione adparentes, notatas fuisse existimo. *Nesciunt febrem miliarem quam plurima nationes, regiones ac civitates,* adeo ut tamquam singularissimam *observationem* in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. I. Ann. III. pag. 428.* istum morbum in Pannonia adnotarit D. RAYGERVS.

Subiectum hujus morbi peracuti ut plurimum erant *adolescentes, vel juvenes,* & tota illorum corporum officina:

f 2

(e) Vid. pariter WELSCHII *Historia Med. de novo puerperar. morbo* Ann. 1655. edita.

cina : omnes enim partes in febris adficiuntur , ut sic universalis sit intemperies. Constat autem corpus ex partibus *solidis & fluidis* , *solida* vero unice , intuitu fluidarum , ut in statu naturali temperatae , ita in praeternaturali intemperatae dicuntur , adeoque genuinum & *principale subjectum* constituit *massa fluidarum* , tum ipse *sanguis* , tum *fluidum nervum* ; & cum M. S. in corde & valis immediate haereat , ideo etiam ex solidis haec partes *primario subjectum* una constituunt. Exanthematum autem *sedes* est superficies universi corporis , non tantum *externa* , sed nonnunquam etiam *interna*.

Post considerationem subjecti , recto tramite pergitur ad causarum inquisitionem.

Causam materialem febris nostrae miliaris *mediatam* esse miasma malignum contagiosum febrile , ad massam fluidorum delatum , extra omnem dubitationis aleam est positum.

Jam cum nihil utilius sit , quam adfectus morbosos ad *causas* reducere , ideo ad earum indaginem nunc progrediemur. In promptu statim esset responsio , si ad *occultas qualitates* cum antiquis confugere liceret , vel si cum iis sententiam proferre fas esset , qui *naturam* , sicuti *morborum medicatrix* communiter audit , (f) ita pariter *effetricem morborum* esse , liberali nimis commento adserunt , eaque propter febres *salutares esse conatus natura* , vel animae nostrae rationalis , ad ravim usque clamitant. Ast , ignorent mihi auctores ac defensores illius *υποδιστος* , quod existimem , ipsos in naturam nostram haud parum esse injurios , quando huic attribuunt effectum morbi , qui unice debetur *causa materiali* , quam in morbo enarrato universaliter fuisse putamus venenum aliquod , seu miasma malignum.

De

(f) HIPPOCRATES *Epid. 6. Sect. 5.*

De malignitate isthac prius, quam specialius differam, pauca quædam prælibanda duco ex *non-naturalibus*, de *aere*. Hunc vitæ & morborum causam esse, ait COUS, pro diverso puta respectu; varias etenim ille a *superioribus* non minus, quam illis, quæ *infra* & circa nos versantur, mutationes subire coactus est. *Superiora* erant *astra*, quorum distemperata commistio sero autumno, (ubi morbi in *universum maxima ex parte acutissimi fieri solent & exitiales*, juxta HIPPOCRATEM *Sect. I. aph. 14. & Sect. III. aph. 9.*) simulque circa *Solstitium hiemale*, natura existente imbecillima, mutationes varias, tum in aere, tum in corporibus nostris excitavit. Manifestior autem erat mutatio, quæ ab *inferioribus* aeri nostro accidit; cum enim alpes & vales sub nivium huc usque copia undiquaque sepulti jacerent, præter exemplum & omnium expectationem subita tempestatis vicissitudine factum est, ut una eademque nox, tepida admodum, nives, per tempus jam fere multum collectas, non abstulerit modo, sed insuper ligatis antea brumali frigore, nocivis exhalationibus, per vallium & montium fauces, fissuras & specus, liberum aperuerit exitum.

Talismi effluvia heterogenea & meteora varia cum ob ventorum id temporis insuetam clementiam ventilata & dissipata non fuerint, utique miasma aliquod malignum, specifica etiam commixtionis indole, (ut inde diversi specialiores effectus & similis mixtura in humoribus hominum emergerent,) ex iis ortum capere potuit, quod *aeri* postea, omnium feminiarum universali receptaculo, communicatum tandem in hominibus tenerioris texturæ, vel talibus, qui, fortassis propter diætæ errores, impuritates humorum sibi contraxerant, sicque *causa mediata*, sive *antecedentis* vices simul gerebant, per inspirationem, sive capitis foramina, sive poros cutaneos, humorum latifundio interspersum atque innidulatum, instar fermenti, ad suam illos

indolem & naturam induendam disposuit, similemque is motum introduxit, tum progressivum, tum intrinsecum: quo in motu sanguinis, & fluidorum dyscrasia, febris nostræ *causam immediatam & formalem notionem* habendam esse putamus.

Dari autem ejusmodi miasmaticas & pestilentes materias, a particulis M. S. constitutivis in ipsa præternaturali fermentatione & ab ordinario cujuslibet speciei febrium materiali principio plane diversas & distinctas, confirmatur utique per Pestilentiam, quæ de loco in locum transfertur, hominibus etiam insciis, cum rebus promercalibus, malignis effluviis contaminatis.

Id ipsum quoque differte loquuntur morbi chronici atque alii acuti, uti Dysenteria, Lues Venerea, Scabies, Lepra, &c. item Phthisis, (utpote quæ communi Practicorum suffragio itidem contagiosa est,) rabies canina hujusque generis plures.

Veneri morbifici determinatam vim & veram atque realem existentiam porro probat jam ubique nota insitio & inoculatio variolarum, atque recens inventa eas per transplantationem excitandi methodus, insuperque nuperrima febris catarrhalis maligna anni 1732. quæ vix non omnes Europæ regiones & civitates perreptavit.

Si quæris, in quo consistat materiale febris & malignitatis hujusce principium? respondeo, quod prudens Medicorum solertia abundanter jam demonstraverit, adeo subtile esse illud principium, ut omnem sensum a priori fugiat, & nonnisi a posteriori cognoscatur. Ab effectu ergo credibile nobis videtur, quod fuerit *sal quoddam volatile, destructivum, ad acidam ut plurimum naturam accedens*, juxta SYDENHAMIOS quippe DOLÆOS, HELMONTIOS & SCHELHAMMEROS in enodanda specialius principii materialis in *malignis* natura admodum operosos; perniciosum
namque

namque virus est *salinum*, præsertim quando ex terræ effluvis ortum sumit, ac de Vitrioli vel aluminis, Nitri vel Sulphuris mineralis, aut Arsenici indole participat. Vid. BERNH. CONNOR *Tract. de antris lethif.*

Salsum autem miasma illud *subacidum* quod fuerit, puto manifestum evadere ex statu sanguinis apud omnes quibus detractus fuit, coagulatorio & ad debitam circulationem prorsus inepto, ita, ut cruor e vena secta extractus, nigricans, grumosus, omni sero orbarus, crassaque, viscida, alba, magna crusta, qualis in acutissima pleuritide laborantibus & omnibus inflammatoriis morbis conspicitur, per omnem superficiem præditus fuerit. Sequitur ergo, descriptum hætenus miasma virtutem habuisse subacidam; certum enim est in Senatu medico, *acidum omne coagulare* sanguinem, quamvis & alia subesse potuerint coagulatoria, e.g. frigus, quod inopinatam illam cœli tepiditatem & terræ aperturam sensim insequabatur.

Causa igitur *antecedenti, occasione, materiali & formali* quantum ad scopum hunc pertinet, aliquammodo exposita, ad *phenomena* morbi nostri explicanda me accingo.

Hinc, si quæritur, unde enumerata superius in historia clinica, tempore invasionis nata sit *tristitia, merositas, & hilaritatis* imminutio? respondemus, partim a sanguinis lentore, partim a spirituum fixatione & ligatione. Omnis enim febris oritur, si M. S. fluiditatem suam naturalem deponit, lenta & viscosa redditur, vel aliquo modo coagulatur. Lentor sanguinis etiam lentorem spirituum producit, cujus rei exemplum habemus in melancholicis. Immo salia acida maligna simul spiritus animales figunt, & tristitiæ gradum augent. *Horripilatio*, quam febricitantium aliqui sentiebant in lecto & hypocausto calido, lentori sanguinis pariter tribuenda erit. Etenim si sanguis crassus per arteriosos arcus subcutaneos non movetur, tunc nervi sub-

cutanei

cutanei calore suo destituuntur; ergo necessario frigoris sensus excitatur. *Calor*, vel æstus febrilis, pulsus nunc auctus, nunc debilis, sanguinis spissitudini & lentori originem debet. Suppositonamque (ut in simili statu accurate pro more differit TEICHMEYERUS *Dissert. qua historia morborum hiemis præteritæ siltitur*,) durante frigore febrili sanguinem non moveri per vasa subcutanea; ergo necessario magis interiora versus reprimitur. Compressus vero sanguis, vi suæ elasticitatis, postea in æstu auctiori se magis magisque expandit, & motu accelerato receptam in humoribus materiam salino-subacidam, pro salutari ejus discussione, ad partes colli excretorias & salivales protrudere tentabat: quid ergo mirum, quod, depositis dein ibidem partibus ad nocendum jamjam partis, in glandulis colli, musculis laryngis atque pharyngis, cum subtili sanguineo-salivali floridiore humore, in prævio infarctu & coacervatione, seu repentina congestione, segnem, obstructoriam, acrem & subtiliter inflammatoriam, maligne ulcerosam stasin denuo induxerit, unde communis apud ægros nostros erat dolor faucium & præcipuarum ibi existentium partium febrilis inflammatio, ut musculorum laryngis, pharyngis, uvulæ, ossium, *hyoides* dictarum, glandularum tonsillarum, sublingualium, thyroidearum, isthmi & faucium, una cum ingravescente tussicula vespertina, a rodente utique ulcerante stagnatione exorta. Propulso autem ita ad collum sanguine, Diaphragma & pulmones respiratione faciliori gaudebant. Porro cum prava materia, ob mucidam suam implicationem intimioribus partibus arctissime cohærens, inflammationem, ardorem & ulcerationem partim excitaret, partim minaretur, sicque sanguinem in interiore palato magis adhuc condensaret & comprimeret: compressæ vero iterum partes ichoroso-sanguiferæ, facta porro, motus intestini & elastici, itemque accedentis novi humorum motus beneficio, salutifera me-

tata

castasi a partibus nobilioribus ad ignobiliores, ab interioribus ad exteriores, a faucibus ad peripheriam corporis & partes subcutaneas, hostiles copias rectissime propulsarunt; peracta enim materiae morbidæ, non equidem critica sed symptomatica translatione, tumores anginoides confestim evanuisse, & insigne levamen subsecutum fuisse, recensita primitus morbi historia docuit: adeoque juxta HIPPOCRATEM *securissimum est totam secessionem extrahere.*

Proscriptæ itaque ad confines corporis partes malitiolæ, in transitu cutis acriores redditæ & spiculis suis ad contractionem vasa sollicitando, exitum sibi præcludebant, liquidiorque parte exhalante, crassiores particulae ad se invicem accedentes per motum intestinum intime commiscebantur, combinabantur, ac pro varia diversitate modificatione & relatione materiae ad vasa excretoria capillaria, modo *alba*, modo *rubra* adparentes, socia quoque *alta* habuere *exanthemata*, nunc maculas, pulicum morfui similes, nunc papulas majores minoresue referentia. Cutis vero extrema *pellicula*, seu cuticula, quatenus per ichorem interfusum semel separata fuit, ad crescere rursus nequibat, sed velut mortua *dehiscebat*, ac in forma furfurum, aut squamarum, amplitudinis diversæ decedit.

Ad gravissima illa *Symptomata* quod attinet, dari nobis postulamus, quod in vulgus quoque notum est & cognitum, adesse videlicet in illis febribus, quæ semper aut ordinarie deprehenduntur malignæ, diversum malignitatis gradum, & talem cum quantitate, tum qualitate; *qualis nempe & quanta est causa, talem oportet sequi morbum.* Jam, si malignæ ejusmodi particulae in copia, subtilitate, aut activitate minori vel majori, massæ cuidam sanguineæ, in antecessum scorbuticæ, aut ad putredinem inclinanti, commisceantur, ut iis, quomodocunque etiam attenuatis aut subjugatis, sufficiens, in corporis superficie, spatium non suppetat, vel si

ad partes cutaneas quidem non tamen debito modo, deferantur, aut intempestive, a causis occasionaliter accedentibus, vel internis vel externis, nondum remota primaria causa, repente aut successive iterum evanescant, retrocessione sua sanguini, in vasis minimis pectoralibus, stasin, inducant, fieri utique aliter nequit, quin *anxietates & pressiones praeordiales* oriantur, tam diu perdurantes, donec nova exanthematum eruptio subsequatur, aut ad minimum alia excretionem periphericam conveniente illorum defectus suppleatur. Ab obstructis simili ratione vasculis cerebri, *deliria*, aut ab irritatis per retrogradas acres particulas villosis intestinorum glandulis, periphericae excretioni e diametro contrariantes *diarrhoea* excitantur, quae non criticae, sed vagae omnino erant. Dictae vasorum sanguiferorum obstructions nervos quoque blande comprimunt, facileque itidem obstruunt, & ita fluidi nervei & sanguinis circuitum plane intercipiunt, vel nervos irritant, quibus irregulariter & spasmodice contractis fiunt *convulsiones* in hoc adfectu, in augmento & statu omnino lethales.

Capillorum in convalescentibus, finito morbo, *profluvium*, originem debet principii maligni corrosivae qualitati, quale quid contingit in morbis venereis. Tumor *pedum & faciei*, cujus pariter in historia mentio facta fuit, in declinatione, aut circa finem morbi contingens, sane ad oculum ostendit, quod lympham retrogradam atque a sanguine in extremis vasculis & appendicibus arteriosis secreta, amiserit debitam suam fluiditatem, & a malignitate in aliquam viscositatem mutata fuerit, quia libere per glandulas secernentes permeare non valebat.

Demonstrata sic phaenomenorum & nostri symptomatum aetologia, ad *Semioticen* propero, & primo quidem ad *signa diagnostica*, inter quae, cum in aliis febribus acutis malignis reliqua plerumque communia sint, unicum po-

tissimum notandum esse autumo, quod hæc nostra tamquam certum omnino habuit, idque PATHOGNOMICUM, *faucium* nempe tumorem doloremque, una cum læsa *deglutienti facultate*, quæ semper hostem præ foribus esse palam denunciavit. Talem autem febris exanthematicæ prodromum aliquando observatum fuisse, hucusque in Practicorum scriptis invenire non potui. *Acta* equidem *Berolinens Vol. VI. part. 6.* perhibent, *purpuram epidemicam prope Berolinum invasisse cum dorsi tensionibus, horore, vomitu, & conjuncta statim aut in aliquibus tantum, faucium inflammatione*, quam per accidens quoque notavit BOETTICHERUS *Diff. de Purpura rubra* §. 2. p. 6.

Eventus hujus morbi, quia tales maligni nunquam sine metu sunt, erat dubius & anceps: in compluribus tamen per Dei gratiam salutaris erat, in nonnullis vero lethalis. Exanthemata festinanter & post primum ab invasionem diem prodeuntia, ambigui successus justum metum incutiebant. Miliaria alba cum rubris, aut petechiis juncta, majus involvebant periculum & noxas graviores producebant. Eruptio blanda & constans, cum ægri & appetitus levamine, erat optima. Urina versus statum intense ruffa pessimum signum præbebat, ob malignitatem intime cum sanguine junctam. Sedimentum urinæ causam morbificam a M. S. separatam indigitabat. Repetitæ hæmorrhagiæ narium nil sinisteri portendebant; e contrario sputum sanguinis malum in iis præsertim individuis, quæ hæmoptoe aliove solidesceritis texturæ, aut viscerum structuræ vitio antea laboraverant. Superveniens in augmento, vel statu morbi, anxietas præcordialis, fluxus alui, maculæ evanescentes, & pedissequæ convulsiones tantisper pulsantes, de ægro pæne conclamatum esse significabant.

Progressum jam facimus ad curam, sive *methodum mendi* quæ est vel *περφυλακτική* vel *θιοπραπτική*. In epidemico

nostro omnium vota eo dirigebantur, ut a contagio immunes esse valerent. Laudavimus ergo suffitus, revera ærem contagiosum atque malignis effluvis inprægnatum corrigentes, ex *Olibano, Massiche, Benzoe, Storace, Juniperi ligno & baccis*. (g) Item *maslicatoria*, vel Morfulos præservantes, ex Spec. pro trochisc. sublingual. Aug. vel liberant. Extr. Angel. Zedoar. c. Sacchar. in Aqua Scorzon. solut. aut ex Cort. Citr. Zedoar, Spec. de Hyacinth. &c. Pro errhinis ordinavimus Olea destillata Angel. Cort. Citr, Cinnam. Rut. Camphoram, Theriacam, Eff. Ambr. &c. Plethoricis venæsectionem; cacochymia laborantibus ope Elix. propr. c. Rhab. & Pil. Ruffianarum evacuationem, & sæpius post infusum herba Thee, vel adsumptionem Theriaca, aut Confect. Alkerm. utriusque SUDATIONEM modestam, præ omnibus tamen separationem & aeris mutationem, atque ad avertendam tristitiam musicos concentus, cum diata laudabili, magnopere commendavimus. Vid. si placet, *Prophylaxis Medica in malignis*, in vernacula conscripta & publici juris facta a Melch. LINDAVERO, Physi: olim Burghustano Bavaro, a. p. 61. usque ad p. 77.

In methodo therapeutica consideravimus causas, & quidem 1.) malignitatem & salia corrosiva, acidæ naturæ; 2.) sanguinem a malignitate coagulatum; 3.) tandem symptomata connexa. Primum quod attinet, non aberrare me

g) Illustris b. m. G. W. WEDELIUS in constitutione aeris maligna undè diata venenata corrigi jubet accensis baccis atque fruticibus Juniperi, foliis Absynthii ac Ruta, itemque cornibus varii generis. Vid. ejus Dissert. de Diata literator. pag. m. 10. Wolffg. Sigism. BREM, Pof. Med. olim. Ingolstadtensis, in suffitu suo plusquam aromatico, f. 14. dilaudat poma Ambræ, Herb. Majoran. Rorisnar. Flores Lavend. spicæ, Lign. Junip. Cort. aurant. Citr. Cinnamom. Macis, Benzoe, Storac. Calamit. quæ omnia fragrantem vel per se, vel sub calore lenissimo parant odorem.

me crederem, si, supposita causa morbi, in acido corrosivo consistente, in usum vocarem ant-acida, qualia sunt *absorbentia*, acidumque volatile in se recipientia, insimulque primum præ omnibus absorbentibus, alcalinis & ant-acidis, concederem locum Lapidibus Cancror. cum aquis diapnoicis commixtis: Hi namque *eximiam virtutem in resolvendo lentore humorem vario & coagulo possident*. Confer. Dissert. de *Lapidibus Cancrorum* sub Præsidio Illustr. b. m. BAIERI velitata, §. XXIII. p. 20. *Cornu Cerui utrumque*, (h) *Conch. Ebur. os de Cord. Ceru. Antimon. diaph. simpl. & martiale, Bezoad. anim. & mineral. Spec. de Hyacinth. & Confect. ejusdem*, quæ omnia *resolvendi* quoque facultate pollent, proindeque ad coagulum dissolvendum summopere faciunt, præsertim si misceantur aquea, quæ serum simul restituunt, diapnoën promoveant, quales inprimis sunt, hoc placidissime & benignissime perpetrantes, *Aqua Rub. Idai, Fl. Papau. rhead. Fur-*

g 3

mar.

h) Das Hirschhorn, sonderlich das gebrannte ait. *Fo. Georg. AGRICOLA Physicus circa finem Sec. XV. Ambergensis in P. lat. super. de Cervi in Med. usu C. III. n. 43. p. 34.*) wird in allen Stücken, so für Gift und Pestilenz gebraucht werden, in doppelten Gewicht, an statt des Einhorn, genommen, und mit genossen, auch für sich allein und neben andern zur Fürsorge gebraucht, dieweil es vor Gift verwahret — Das gebrannte Hirschhorn eingeben, treibt die Flecken und Blattern fort, und befördert dieselben: & paulo ante: In den bösen hitzigen Fiebern und Haupt-Krankheiten, da sich kleine rothe, oder auch braune Flecklein anzeigen, sollen sie mit Eingebung des gebrannten Hirschhorns befördert und heraus getrieben werden, und wird daneben in das Trancß nützlich gehentset: auch neben andern im Wasser gesotten und getruncken, wird in solchen Beschwehrungen dienstlich genossen &c. *Contrariam vero huic sententiam fouet Dn. D. MICHAEL ALBERTI Dnb. vexat. med. §. 17. fol. 41, & G. E. STAHLIUS de Crit. Experim. med.*

mar. C. B. Scorzon, Flor. Samb. Galeg. Acetos. & typh. Cern. Scord. & Scabios. præscribendo nempe hæc omnia vel in forma *Mixturar.* vel *Syrupor.* vel *Pulverum* aut *Emulsionum*, cum Semin. *Aquileg. Nasturt. Pæon. Nap. Cort. Citr.* & aquis congruis. Modesta tamen ut sit talis resolutio, non abs re erit, si addantur nitrosa, (i) videlicet *Lap. prunell. Nitrum antimoniat.* &c. quæ omnia pro varietate indicationum, prudenter alternari, proportionari & eligi possunt ac debent: separatione etenim rite succedente remedia quoque fixiora propinanda veniunt.

In symptomatibus ea dedimus, quæ circumstantiarum ratio postulavit, sic faucium inflammationi succurrimus, præter interna convenientia, Gargarismatibus & injectionibus tepidis, ex infuso *Thea, Veronica* &c. *aqua plantag. cum lact. vaccin. Herb. Prunell. Decoct. hord. comm. Fl. Malu. Rosar. rubr. Spir. Sal. ammon. C. G. rasp. Nitro depur. & antimoniat. Rob diamor. Melle Rosar. Syr. de Ros. Sicc. Rub. Id. Berber. Acetos. Citr. fol. Semperviv. succoejusdem. Canc. viv. &c.* item Cataplasmatibus calidis ex *Rad. Alth. fol. Malu. Viol. Flor. Chamom. Melilot. Farin. sem. Fœnu. gr. Hord. Nid. hirund. in pulverem redact. Ol. Amygd Violar. Chamomill.* vel Empl. de *Melilot. Camphora* largiter imprægnato vel linteis complicatis *Spir. vin. camph.* calide irroratis.

In talismodi casu colli ardorem nec non difficiliorem deglutitionem per *Ol. Amygd. dulc. Syr. diamor. & aqu. Fl. Acac.* mixtum interius? exterius autem per Empl. de *Melilot. c. Ol. bezorrd. Wed. illitum, Dn. D. Jo. Georg. HASE-NE.*

-
- i) Hæc enim prudenter usurpata in febris malignis exanthematicis eo sunt præstantiora, quod plus valeant alterativa saluari, quam evacuatoria (*diureticam* intelligo) efficacia, insuperque juxta laudatum G. E. STAHLIUM putredinosam fermentationem vehementer infringant, nec non sensum roborum ardorem mitigent, adeoque ipsas inflammationes imminuant atque temperent.

NESTIUM mitigasse refertur à DIRECTORIBUS *Commerc. Litterar. phys. techn. med. ad ann. 1732. Hebd. VII, p. 54.* Huc quoque conferri meretur Dissert. de *Angina maligna* sub Præsidio Excell. Dn. D. Jo, Jac. JANTKII haud admodum nuper habita p. 27. sqq.

Exanthemata, vel legitime non erumpentia, aut post eruptionem retrogata, & creatæ exin angustia præcordiales indicabant *Salia volat.* moderata dosi adhibenda, aut *vesicantia.* De salutari usu *vesicatorii* in febribus exanthematicis vide sis *observ. 167. Ephemerid. N. C. Decur. III. Ann. V. & VI. p. 378. sqq.* item FREINDIUM. Facit huc *Vesicatoriorum in tenera etiam aetate salutaris usus*, occasione morbi variolosi notatus in *Actis Med. Berolin. Decad. II. Vol. III. n. 7. pag. 94. sqq.*

Diarrhœis pertinacioribus & diutius durantibus opponebantur leniter adstringentia & simul miasma noxium per peripheriam corporis expellentia, uti C. C. *ustum, Bol. armen. Terra sigill. r. aut Siles. Pulv. antidyentericus*, &c. addendo, ne talia nimium incrassent, mucilaginosa & probe prius advertendo, an *critica*, an *symptomata* fuerint istæ diarrhœæ.

Convulsiones vero & motus spastici, purpuræ nostræ accedentes, mitigabantur *cinnabarinis*, (k) *Castorin. succinatis*, *Pulv. epil. March.* aut potius & potissimum ita dicto *nigro*, *Specif. cephal. c. Aquis Pæon. Cerasor. nigr. epilept. Lang. Perl. usit. c. Syr. Fl. Tunic. Pæon. Man. Christ. perl.* &c.

Cæterum *emefin*, *catharsin*, & *V. Snem* quod attinet, cum res malignis in febribus Practicos inter sit anceps & dubia, in nostro epidemico ita tunc quidem cogitabam: Ex una parte certum est, principium morbificum non tam
per

(k) Vires namque *Cinnabaris* sunt polychrestæ in omnibus morbis, ubi *humores coagulari* incipiunt; hinc specificam illa obtinet virtutem in curatione convulsionum, febrium malignarum, variolarum, morbillorum &c.

per vias alias, quam & maxime mediante salivali fermentē scibili latice per fauces ad ventriculum vēstū, ciborum fastidium, nauseam, vomendi conatum, nec non ipsum vomitum, excitasse. Ex altera parte inter omnes convenit, cacochymia laborantes maxime morborum contagiis suscipiendis aptos & expositos esse, qui stabulantem primis in viis impuram & crudam massam alunt; hæc saburra hostem ab extra adventitium amice recipere, malignitatem augere & variorum symptomatum per totum morbi decursum supervenienti catervæ ansam præbere valet: Ergo recte præsentē tali, vel simili indicatione, in *morbis*, quod notanter dico, *principio* (1) adhiberi potest canalis alimentarii absterfio, nunc catoterica, nunc quoque anoterica, quæ posterior felicissimo sæpe cum successu præcordia a saburra inhærente, fauces vero a congestionibus inflammatoriis, easdem nempe potenter disturbando, liberat. Dein quæro: Cur ordinarie Practicorum cordatiores omnes in variolarum inoculatione, aut conjunctione sanorum cum variolosis corpus *ἀνα καὶ κίτῳ* præparandum tam sollicitè commendent? Nunquid, ne quidquam, turbas forsitan daturum hosti intus recipiendo, relinquantur? Hæc ergo cautela cur hic locum omnino nullum habeat vix video. Insuper cum sanguis esset multa tenaci pituita, inquinatus & crassus, purgantia si SYDENHAMIO credendum, tunc videbantur maxime convenire. A positive quidem purgantibus & humores nimium exagitantibus hic ferme abstinendum esse, ad unum fere omnes præcipiunt Practici. Ipse HIPPOCRATES diligentem hic cautionem adhibendam esse ait *Seç. 1. Aphor. 24.* Quam ob rem

- 1) An forsitan recte cathartica hæc *Mercurio* illo *dulci*, rite parato, veluti galea, lorica & telo, roboranda jusserint alii, ego quidem non determinaverim.

rem *mitiora* (m) solummodo in usum vocarem, mixtis emeticis cum resolventibus, e. g. in forma potiunculae ex aqu. scorzoner. speciatim pulv. cornach. crem. tartari. tart. solub. rhab. Infus. fol. fenn. aqu. laxat. Vienn. pulv. radic. Hypecaciae, in robustioribus Tart. emetico conjunctis alexipharmacis, e. g. sale scord. C. C. In forma linctus ex syr. de cichor. c. rhab. ros. solut. violar. solut. addita confect. alkermes; aut in forma Electuarii ex Cassia recenter extracta, Manna elect. Pulp. Tamarind. &c. quae omnia blande evacuant, nullumque orgasmum in sanguine concitant, sed aliquam saltem malignitatis partem unacum excrementis ex corpore relegant. Sin tamen ad vomituritionem subiecta talia non inclinarunt, aut de cruditatibus aliunde jam praesentibus iusta non adfuit suspicio, utrumque omisimus.

De V. S. ne administranda duplex pariter dubium ori potest: unum quidem ob morbi malignitatem, quae per sanguinis detractionem & imminutionem evacuari non potest: alterum ob aetatem juniorem, utpote quam ut plurimum infestavit hic morbus. Sed facile ad ea respondetur; Etsi enim per V. S. nem non omnis, tamen pars materiae malignae saltem aliqua auferitur, insuperque sanguis residuus majori libertate movetur & facilius etiam fit secretio per insensibilem transpirationem atque udorem, in morbis epidemicis perquam necessariam. Aeras puerorum ut ut alias (quod tamen meticuloſitati potius, quam eorum, qui desuper suam firmare mentem sustinent, cultiori paululum iudicio adscribendum esse reor,) contraindicet sanguinis missionem, nostro tamen in casu ponderosiori ex fundamento requiritur, ob metum nempe *anginosarum inflammationum*.

Append. A. M. Vol. VI.

h

flam-

(m) An sub reliquo morbi decursu quoque *cathartica* exhibere liceat, inferius notabitur,

flammationum, in ægrotis nostris omnibus vel jam præsentium, vel imminentium. Huc accedit, quod adlata morbi theoria, una cum experientia, satis manifestaritur; statum sanguinis in Epidemia hac fuisse omnino *coagulatorium*, viscidum, & fero omni destitutum; an igitur de V. Sne in hac rerum circumstantia vel probanda, vel reprobranda, cuiquam dubium superesse amplius valeat, non video. Venæ Snem in *juniorum* quoque ætate aliquando, & in acutis præsertim, esse proficuum, testatur SYDENHAMIVS *Opp. fuorum Sect. IV. Cap. 6. de morbillis.* Vid. *Acta Erud. Lips. An. 1690. Mens. Jun. p. 297. & Ephemerid. Acad. N. C. Dec. I. Ann. III. Observ. 55.* ZACVTVS LVSITANVS ex AVERHOE observationem practicam adducit, quod *in puerulo trium annorum angina correpto, talis V. S. cum evidenti emolumento instituta fuerit.* Sic quoque citat. *Ephemerid. Acad. N. C. Dec. III. Ann. X. obs. 245.* de V. Sne *puerulis bimulis, trimulis, quinquennibus, septennibus, &c. utiliter adhibita, exempla in medium proferunt.* Vide, quæso, desuper THIERMAIRIVM nostrum, & OSW. GREMBSIVM; illum in *Consil. hunc in arbore ruinos. Lib. II. C. 3.* ab extraneis quoque hac super re honorifice citatos, prout videre est in *Mantissa annexa Spec. I Satyr. Med. Siles. p. 85.* Constat mihi, quod hic *Monachii* olim frequentius in infantibus paucarum septimanarum, extra omnem morbosam afflictionem, tantum præservatorio scopo V. S. instituta fuerit. Quæ forsitan causa esse potuit, quod JOAN. FVCKSIUS, *Ser. ac Pot. Princ. Elect. MAXIMILIANI I. BAV. DVC. Consil. Med. Cubic. nec non Comes Pal. Cas. suum concinnarit Compendium, de abusu purgat. & sangu. detract.* an. 1629. hic locorum in 8vo editum.

JO. LEON. BOSCIUS Profess. Med. Ingolst. Bavaricus in *Tract. de Peste*, ducentos ferme ante annos publicato, in Lue etiam pestifera sanguinis missioni his patrocinatur

tur

tur verbis : *Missionem sanguinis, præter eam, quæ cucurbitulis fit, quidam, ex quorum numero FRACASTORIVS est, minime admittunt. Et sane, nisi ab initio mittatur sanguis, non poterit non postea, ubi prostrata fuerint vires, esse periculosum. Attamen fere Medici omnes alii fatentur, ab ipso morbi exordio, constantibus adhuc viribus, ætateque permittente, si nusquam tumor adpareat, vel exanthemata, secundam esse venam. Quibus autem ob ætatem incidere venam minus fuerit tutum, his phlebotomia loco extrema corporis membra scarificentur, & scarificatis cucurbitula adponantur. Hac est omnium fere medicorum de mittendo sanguine in Peste censura, præter experientiam solidissima etiam firmata ratione.*

Si hæc valent in *Pestilentia*, eæcur non etiam in *purpura*?

In hac Bavaricæ Metropoli circa an. 1664. cum juniorum medicorum alicui nervos roderent, ob administratam in puella quinquenni, erumpentibus jamjam variolis, venæsectionem, Præctici nonnulli a V. Sne simili in adfectu ac ætate præter rationem abhorrentes, ad MALACHIAM GEIGERVM, Medicum Electoralem Bavaricum, Praxi & theoria longe clarissimum, quæstio devoluta fuit : *An in puella quinque annorum, habitus firmioris, febre correpta, erumpentibus post paucas horas rubris quibusdam pustulis in fronte & cervice, sed paucis, parvis & parum exertis, morbillis simillimis, possit tuto sanguis mitti, saltem ad uncias quatuor ?* ubi vir celeberrimus, ex artis præscripto juvenem doctissimum fecisse, palam pronuntiavit. Huc opportune faciunt, quæ apud JOAN. FREINDIVM de vena incidenda, etiam post eruptionem variolarum, erudite non minus, quam solide congeruntur *Epist. de purgation. in secunda Variolar. confluent. febre adhibend. p. 53. [99.*

De reliquo præter hæctenus adlegata scripta, hic quoque conferri merentur Illustr. b. m. STAHLII *Dissert. de V.S.*

in febb. acut. nec non RVD. JAC. CAMERARII *Dissert. de Abusu Venæsectionum.*

Sed adlata hæctenus de V. Sne in adfectu nostro celebranda, non nisi cum limitatione, relatione, adplicatione subjecti & virium consideratione intelligenda sumto. Harum circumstantiarum intuitu non promiscue omnibus, sed iis potissimum, & quidem sub ipsius morbi initio, primis ab invasione horis, venas secuimus, cucurbitulasque cruentas substituimus, qui, præter congestiones ad oris interiora sanguineas, ex hæreditaria dispositione molinuinibus hæmorrhagicis non raro obnoxii, aut in calido climate, aut diæta calida educati, vel V. Snem, vel hæmoptoën jam iterato juniore in ætate perpeffi fuere. Dolemus interea, immo quam maxime dolemus, venarum in pedibus quoque incisionem rarius omnino institutam fuisse, juxta commendationem inprimis Dn. D. SYLVA *Traité de l'usage des différentes sortes de Saignées, principalement de celle du pied.*

Diæta porro exigebatur tenuissima, nihilque nisi juscula vel per se, vel ex Hord. aut aven. excort. & succ. citr. aut acet. vin. parata admittebantur. Potulenta fermentantia abesse jussimus, temperata solum frequenter & largiter concedendo, quorsum pertinebant aqua simplex, potus Thee, veronicæ, (n) aqua c. pan. tosto & flaved. cort. citr. deco-

- (n) Potus calidi Thee usus opportunus est ad vasa leniter stimulanda, humores versus cutem propellendos, & hanc apte relaxandam: & regressum exanthemata minantur, vel faciunt, verba sunt supra cit. P. GERICKE *Dissert. de Pürpura* § XXVIII. p. 25. In casu tamen nimis massæ humorum rarefactionis, usum ejus vitandum caute monet, quia sudores copiosiores movet, & sanguinem hinc spissorem reddit. Vid. *Theophili Boissian* ficto, sed veriori nomine JO. FR. D. KARGII, *Insign. Ecclæs. Colleg. ad D. V. Monachii olim Decani*, furge *Vorstellung des*

decocta c. gutt. aliquot spir. vitrioli. Decoctum Hordei cum rasura C. C. & rad. scorzonerae omnium erat optimum. Ante omnia vero prospiciendum erat, ut aër, ægro-
tantes ambiens, neutiquam nimis calidus, attamen *tempe-
ratus* existeret; sane enim vix ullum genus exanthematum ab intemperato aëre facilius alteratur, quam istud febr*mi-
liari* proprium.

Ægros propterea continuimus in conclavi moderate calefacto, stragulis non adeo densis coopertos, lectum ve-
ro munivimus conopeo, ne aër incongruus a fenestris aut januis liberius posset impetere decumbentes. Alvum ad-
strictam nunquam sollicitavimus; (o) sin tamen alvina de-

h 3

jectio

Gebrauchs und Nuzens des heilsamen Thees wider etlicher Athee-
isten ungütige Meinung. München 1687. in 8vo gedruckt. Sic
quoque in *Annal. phys. med. Wratislaviens.* passim com-
mendantur, sanguinem diluendi scopo Infusa Theiformia,
e. g. ex herb. Millefol. Beton, Tussil. Veronic. Scord. Fu-
mar. &c.

- (o) Contrario modo procedere solent Medici Batavi, qui, præ-
eunte JO. FREINDIO *Epist. de Purgationibus in secunda Vario-
larum consuetudinem febre adhibendis*, præsentibus certis indica-
tionibus, non tantum Enematibus, etiam acrioribus. ve-
rum exhibitis quoque catharticis paulo valentioribus, *pur-
gationem* circa 8. 9. & decimum diem, non sine euphoria,
sæpe instituunt, in ipso febrium maculosarum acutissima-
rum curriculo. Ast apud nostros, qualem apud Arabes
olim fuisse eorum monumenta perhibent, tantus etiamnum
est timor, ut in ejusmodi febrium incremento statu, ac de-
clinatione, ventrem præmuniendum potius, quam moven-
dum esse censeant, eo usque anxii ac scrupulosi, ut ex quo
febris interquievit, etiam nonnisi post longius dierum in-
tervallum purgandi viam nimis meticulosi sustineant. Me-
mini me olim in Adnotationibus M. S. quei. clariss. Dn. D.
MORASCH p. m, suasmet *Prælectiones Academicas* locupletavit,

jectio naturalis sponte sequeretur, scutellam ligneam admo-
veri curavimus, ne patientes sese erigere vel lectum defe-
rere opus habuerint. Animi pathemata graviora omni mo-
do evitanda fuerant. (p) Morbo superato diætam lauda-
bilem continuavimus, tandem exhibito purgante blandio-
ri, quod restabat in corpore vitiosi, & collectæ per morbi
decursum cruditatis, evacuavimus. Et hac ratione, qui a
febre dicta liberatis ordinarie supervenit tumor pedum, vel
capitis, omnino itidem evanuit.

Appendicis loco adnectere placet supra adductam il-
lam decisionem casus, *circa venæsectionem tempore eruptionis
variolarum instituendam*, auctore videlicet jamjam nominato
Clariss. Dn. D. GEIGERO.

Quæritur : *An in puella quinque annorum, habitus fir-
mioris, plethorica, febre correpta, erumpentibus post paucas ho-
ras rubris quibusdam pustulis in fronte & cervice, sed paucis,
parvis, & parum exertis, morbillis simillimis, possit tuto san-
guis mitti, saltem ad uncias quatuor?* utpote quam exan-
thematum eruptionem sequebatur summa anxietas, summa
fritis, summa anhelatio, crassum lotium; urebantur inter-
na, externa tepebant; aderant levia deliria, vehemensque
pulsus concitatio, & metuendum erat de febris malignitate,
& magno quodam orgasmo. Eramus autem in hora deci-
ma sexta post febris invasionem.

RE-

legisse, quod cum Ingolstadii Illustri cuidam adolescenti alvum
constrictam per dies a superatis variolis omnino duodecim, Clysteris
ope, Medicus ordinarius solvisset; sed secunda, ni fallor, die ex-
tincto, ab omnibus mortis causam in medicam injectionem conjectam
fuisse. Historiæ tamen huic plures circumstantias adjectas
esse oporteret, ut probabile inde judicium formari posset.

- (p) Accurata hujus regulæ observatione in malignis plus profici,
quam pharmacorum multitudine, melioris notæ fatentur
Practici, queis licuit rerum cognoscere causas.

RESPONSVM.

Tametſi Practici noſtrates (nempe Bavarici ,) raro admodum ſecare venam ſoleant, præcipue in ſimili adfectu ; tamen cum non de facto, ſed de jure quærat, & non quid fiat, ſed quid fieri debeat ex artis præſcripto, rogetur, cenſeo, venæſectionem, dummodo vires, & aliæ circumſtantiæ eam permittant, non utilem modo, ſed etiam neceſſariam eſſe ; & quidem in hac puella, in qua plethora, febris acuta, omniaque illa ſymptomata obſervantur, quæ copiam ſanguinis, & febris ardorem ſequi conſueverunt.

Ita autem ut ſtatuam, movet me primum AVICENNÆ auctoritas qui *Lib. IV. Canon. Fen. 1. tract. 4. cap. 10.* ſanguinis miſſionem hiſce in adfectibus ſuo calculo probat. Deinde rationes ſequentes : 1) quia venæſectione ſuperflua ſanguinis quantitas prompte atque expedite imminuitur ; 2) quia natura, aliqua oneris parte detracta, quod reliquum eſt, facilius ſuperat ; 3) quia evacuata materie portionem ; exanthematum & variolarum multitudo inhiſcet, ſicque corpus minus deformatur, & multæ partes abinde defenduntur ; 4) quia conjuncta febris mitigatur, ſive ſynochus putrida ſit, ſive putredinis expers, habitus corporis refrigeratur, & ſymptomatum obtunditur vehementia. Volo autem phlebotomiam in principio ſtatim adminiſtrari ; motus rurfus auctoritate AVICENNÆ, primo, quia in principio vires adhuc conſtant ; ſecundo, quia ſanguis in principio nondum in magna quantitate ad corporis circumferentiam fluxit, ſed adhuc majori ex parte in illius centro, iſſis ſcilicet vafiſ, conſiſtit : nec deterreat meam, de venæſectione adminiſtranda, opinionem macularum illarum, publicum ſtigmateſ referentium, in principio ſtatim eruptio ; quæ ſymptomatiſe hic, non critice contigit, febrium mini-

me

me mitigavit, sed fomitem potius constituit materiae malignae in vasis effervescentis, & naturam, aut quantitatem gravantis, aut qualitate ad excretionem stimulantis, aut utraque molestiam illi creantis, uti supra jam dictum. In hoc autem motu venam secare licet, ut redundantia illius minuatur, &, veiuti GALENVS *Lib. I., method. medendi cap. 15.* loquitur, levata natura, excretoque eo, quo, tamquam sarcina, premebatur, reliquum, quod est facilius, domet, vincat atque expellet.

Cæterum, an in hac tenella ætate, nempe puella quinque annorum, liceat secare venam, nec ne? contra GALENI doctrinam, qui non vult, ut pueris ante decimum quartum ætatis annum sanguis mittatur, quæstio est; negat hoc GALENVS *Lib. IX, meth. mod. cap. ultimo*, item *Lib. II, meth. med. cap. 14.* nec non *comment. 4. in Lib. HIPPOCRATIS de victu aucto Sess. 19.* rationem hanc adferens: quoniam corpus habent calidum, humidum, tenerum, rarum ac patens, quod cum per se ac sponte sua per meatus cutaneos evacuetur quotidie, nova artificiali vacuatione minime indiget, calor enim nativus multum spirituum humidæque substantiæ per patentiores corporis meatus dissipat, atque excernit; secundo quia pueri juxta HIPPOCRATEM plurimo opus habent nutrimento, non tantum pro corporis sustentatione, dum, uti jam dictum, spirituosâ humidæque substantia per cutis poros, ob caloris copiam, haud mediocriter transpirare solet, verum etiam pro ejusdem incremento: at sanguinis missione, & nutritionis, & accretionis materia pueris subtrahitur. Tercio quia pueri sunt humidî, unde accidere facile potest, ut in symptoma aliquod satis fonticum incidant ex venæsectione.

Verum hoc non simpliciter de omni venæsectione, sed tantum de pleniora illa, veteribusque inprimis solemniter intel-

intelligendum esse FERNELIUS, FUCHSIUS, ARGENTERIUS, & alii monent; veteres enim in mittendo sanguine admodum fuerunt liberales; moderatam vero, nostroque tempore uisitatam sanguinis ventilationem, quæ tum viribus, tum adfectus magnitudini aliqua ex parte respondet, tuto, comodeque pueros ferre posse, præsertim si sunt sanguinei, carnosissimi, robusti, plene ac liberaliter educati, quibus amplæ venæ cocto puroque sanguine tument, & adfectus aliquis, gravis v. g. *peripneumonia, pleuritis, angina, hepatitis, febris continua, petechialis, morbilli, aut variola, hæmorrhagia narium, & plethora* imminet, quæ tum vasorum ruptionem, tum caloris nativi extinctionem, minatur, ratione, experientia atque auctoritate præstantissimorum Medicorum doceri potest.

Ratio prima est, quia Medicus naturam bene operantem imitari debet; at natura interdum motu spontaneo in- & extra morbos sanguinem in pueris e naribus profundit, uti quoque in moribillis & variolis accidit, nulla corporis, aut virium iactura.

Secunda ratio est, quia puerilis ætas ob caloris, sanguinis & spirituum copiam suis iisque sat robuistis instructa est viribus itaque urgente necessitate, sanguinis detractio- nem, viribus & adfectus magnitudini proportionatam, to- lorare potest.

Tertia ratio est, quia in casu necessitatis purgantia pharmaca puerulis offeruntur, cur ergo & venam iisdem secare dubitaremus? multo enim tutius detrahitur san- guis, quam corpus purgatur; venæ enim sectio in nostra potestate sita est, ut sistere sanguinis fluxum liceat, quan- docunque libuerit, secus autem res se cum purgatione ha- bet, ubi factum infectum fieri nequit: quod enim semel in ventrem ingestum est pharmacum, quo minus totum inge- stum sit, fieri non potest, nec licet, ubi plus justo jam pur- gatur homo, partem ejus, quod est oblatum, auferre; quemadmodum GALENUS Cap. 12. de sangu. miss. & Libro de venesectione adversus Erasistratum Cap. 7. monet.

me mitigavit, sed fomitem potius constituit materiae malignae in vasis effervescentis, & naturam, aut quantitatem gravantis, aut qualitate ad excretionem stimulantis, aut utraque molestiam illi creantis, uti supra jam dictum. In hoc autem motu venam secare licet, ut redundantia illius minuatur, &, veiuti GALENVS *Lib. I., method. medendi cap. 15.* loquitur, levata natura, excretoque eo, quo, tamquam sarcina, premebatur, reliquum, quod est facilius, domet, vincat atque expellet.

Cæterum, an in hac tenella ætate, nempe puella quinque annorum, liceat secare venam, nec ne? contra GALENI doctrinam, qui non vult, ut pueris ante decimum quartum ætatis annum sanguis mittatur, quæstio est; negat hoc GALENVS *Lib. IX, meth. mod. cap. ultimo*, item *Lib. II, meth. med. cap. 14.* nec non *comment. in Lib. HIPPOCRATIS de victu aucto Sess. 19.* rationem hanc adferens: quoniam corpus habent calidum, humidum, tenerum, rarum ac patens, quod cum per se ac sponte sua per meatus cutaneos evacuetur quotidie, nova artificiali vacuatione minime indiget, calor enim nativus multum spirituum humidæque substantiæ per patentiores corporis meatus dissipat, atque excernit; secundo quia pueri juxta HIPPOCRATEM plurimo opus habent nutrimento, non tantum pro corporis sustentatione, dum, uti jam dictum, spirituosâ humidæque substantia per cutis poros, ob caloris copiam, haud mediocriter transpirare solet, verum etiam pro ejusdem incremento: at sanguinis missione, & nutritionis, & accretionis materia pueris subtrahitur. Tercio quia pueri sunt humidi, unde accidere facile potest, ut in symptoma aliquod satis fonticum incidant ex venæsectione.

Verum hoc non simpliciter de omni venæsectione, sed tantum de pleniorē illa, veteribusque inprimis solemniter intel-

intelligendum esse FERNELIUS, FUCHSIUS, ARGENTERIUS, & alii monent; veteres enim in mittendo sanguine admodum fuerunt liberales; moderatam vero, nostroque tempore uilitatam sanguinis ventilationem, quæ tum viribus, tum adfectus magnitudini aliqua ex parte respondet, tuto, conmodeque pueros ferre posse, præsertim si sunt sanguinei, carnosî, robusti, plene ac liberaliter educati, quibus amplæ venæ cocto puroque sanguine tument, & adfectus aliquis, gravis v. g. *peripneumonia, pleuritis, angina, hepatitis, febris continua, petechialis, morbilli, aut variola, hæmorrhagia narium, & plethora* imminet, quæ tum vasorum ruptionem, tum caloris nativi extinctionem, minatur, ratione, experientia atque auctoritate præstantissimorum Medicorum doceri potest.

Ratio prima est, quia Medicus naturam bene operantem imitari debet; at natura interdum motu spontaneo in- & extra morbos sanguinem in pueris e naribus profundit, uti quoque in moribillis & variolis accidit, nulla corporis, aut virium jactura.

Secunda ratio est, quia puerilis ætas ob caloris, sanguinis & spirituum copiam suis iisque sat robuistis instructa est viribus itaque urgente necessitate, sanguinis detractio- nem, viribus & adfectus magnitudini proportionatam, to- lorare potest.

Tertia ratio est, quia in casu necessitatis purgantia pharmaca puerulis offeruntur, cur ergo & venam iisdem secare dubitaremus? multo enim tutius detrahitur san- guis, quam corpus purgatur; venæ enim sectio in nostra potestate sita est, ut sistere sanguinis fluxum liceat, quan- docunque libuerit, secus autem res se cum purgatione ha- bet, ubi factum infectum fieri nequit: quod enim semel in ventrem ingestum est pharmacum, quo minus totum inge- stum sit, fieri non potest, nec licet, ubi pius justo jam pur- gatur homo, partem ejus, quod est oblatum, auferre; quemadmodum GALENUS Cap. 12. de sangu. miss. & Libro de venesectione adversus Erasistratum Cap. 7. monet.

Quarto quia GALENUS hoc in capite præcipit, non ad numerum solum annorum animum advertendum esse, sed & ad corporis habitum & vires, quare, si licet, & senibus interdum & septuagenariis, (quos tamen & idem GALENUS cap. 6. & 9. hujus Libri, nec non Lib. 1. ad Glaucom. cap. 4. & comm. 3. Libro de victus ratione Sect. 19. a venesectione immunes pronunciat,) sanguinem mittere, quidni & pueris eum liceat mittere.

Experientia vero in promptu est, immo AVENZOAR, qui, ut AVERRHOTES testatur, filio suo trimulo utiliter venam secuit, deinde FERNELIUS, qui observasse se ait, quinto & sexto ætatis anno tres, quatuorve sanguinis uncias pleuritidem, interioresque inflammationes, & his[graviore] morbos perfanasse.

Huc & auctoritas Cornelii CELSI, Hippocratis latini, accedit, sic Lib. 2. cap. 10. scribentis: *Si juvenis inbecillus est; aut si mulier, quæ gravida non est, parum valet, male sanguis mittitur, emoritur enim vis, si quæ supererat, hoc modo erepta. At firmus puer, & robustus senex, & gravida mulier valens tuto sic curantur*, itemque ipsiusmet GALENI auctoritas venæsectionem in pueris salutarem esse confirmat: nam Lib. 1. cap. 14. ad Glaucom. dicit: *Minus detrahimus. quam plenitudo imperet, per atates quidem in pueris, per corporis habitum in iis. quibus mollis teneraque est caro, & candidis, quales sunt Celta: per tempus autem sub cane: similiter vero per regiones temporumque constitutiones*, quibus verbis etiam id probat, quod supra a nobis dictum fuit, nimirum pueros a venæsectione immunes esse, non tamen simpliciter & absolute ab omni, sed tantum a largiori.

Quod si objiciatur: Tenella puerulorum corpuscula vena secta dissolvi, viresque debilitari; tunc responderet FERNELIUS: Primo negando, tantum enim abesse, ut sanguinis quantitate, viribus, ætate, regioni, anni temporis & magnitudini adfectus accommodata detracta, vires de-

jician-

ficiantur, ut etiam magnopere juventur ac reficiantur; causa siquidem morbi tollitur, symptomata mitescunt, ipsaque natura onere, quo premebatur, levatur.

Secundo concedendo; posito enim, quod per phlebotomiam virium robur in pueris frangatur, tamen, cum inter tuo mala minus eligendum sit, præstat, secta vena vires quodammodo minuere, quam neglecta illa in vitæ discrimen, quod a magnitudine morbi imminet, ægrum præcipitare.

Phlebotomia itaque in hac puella morbillis laborante, & acriter Febricitante, & quidem in principio morbi statim instituenda est. Ratio ab auctoritate HIPPOCRATIS desumitur; is enim *Aphor. 29. Sect. II.* scribit: *Incipientibus morbis. si quid movendum videtur. move: nam iis vigentibus quiescere satius est; & Aphor. 10. Sect. IV.* ait: *Purgandum est in peracutis morbis, si humor sit efferus, eodem ipso die, cunctari etenim in hujusmodi adfectibus calamitosum, siquidem dilatio vitæ discrimen creare solet.*

Qua propter quicumque de variolis & morbillis scripserunt, unanimi consensu in sanguinis missione convenerunt, præsertim peritiores, doctioresve in arte. Videatur *Daniel SENNER TUS Institution. Med. Part. II. Sect. I. cap. 17.*

Itaque in nobilissima puella quinquenni, habitus firmioris, plenioris & bene nutrita, dum paucis variolis, seu morbillis, aut petechiis adfligebatur prudenter in principio venesectio a clarissimo viro instituta, concurrentibus symptomatibus, *dolore capitis intensiori*, immo *vigilis*, inde cum *sonnolentia*, *siti*, *calore vehementi*, *inquietudine*, *anxietate maxima*, *pulsu celeri & inæquali*, *dolore ventris*, *levi delirio urinis crassioribus*; neque obstat ætas, passim enim in *Gallia*, *Hispania*, *Italia*, & regionibus calidioribus felici cum successu exercetur: immo plerumque, si illa ommittitur, tunc maxima ex parte ægrotantes tales succumbunt; indicationes enim a morbi magnitudine, causis, viribus &

temperamentis desumitur ; ætas vero non annis, sed secundum vires dimetienda. GALENUS jam in subjectis octo annorum ausus est mittere sanguinem. MERCATUS in infante Regio trimulo, itemque RIVERIUS, nec dissentit *Horatius* AUGENIUS, alvo etiam fluente, si nempe ab excretis alui fluxu, non sublevantur ægri, atque febris majora incrementa capit, prout in præsentia casu.

Neque obstat GALENI auctoritas supra allegata, inhibens venesectionem ante quartum annum ; hoc enim intelligit de adfectibus levioribus, & de larga sanguinis missione, prout fieri solebat ad animi usque deliquium : nam venesectio parva etiam repetita movet a centro ad circumferentiam, ut doctissime explicat ZACUTUS *Lusitanus*, *Petrus a CASTRO*, MERCATUS & alii.

Excretiones vero symptomáticas malignas fuisse, exitus infelix comprobavit, nempe hæmorrhagia sine levamine, dejectiones nigræ, maculæ varii coloris, cum morbillis, seu variolis.

Haud igitur mirum, venenata putredine intensioris gradus nobilissimam puellam obiisse, vix millesimus enim evadit inter tot symptomatum syndromen, quibus nec *Æsculapius*, nec *Hercules* restitisset. Secundum rationem ergo & methodum, qua decet, omnia ab ingeniosissimo & doctissimo Juvene instituta adserimus. Verum fati cedendum, & felix ille Medicus, qui inciderit in morbos naturæ curabiles: ast in *epidemicis*, *peracutis* divinum quid elucet, incerta sunt prognostica ; quod vero malum prævaluerit, & natura succubuerit, non remediis methodice adhibitis, sed fato & legi divinæ adscribendum, siquidem secundum *SENECAM*.

*Fatis agimur, cedite Fatis ;
Non sollicita possunt cura
Mutare rati flamina fati,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, venit ex alto*

*Poma ut in arboribus pendent sic corpora nostra
Aut matura cadunt, aut cito acerba ruunt.*

Itaque absit dolor;

Absint inani funere Nenia,

Luctusque turpis, querimonia:

Eterna hac, & a Deo lex est, nasci, denasci, oriri & aboriri.

Malachias Geiger,

Electoralis Proto-Medicus &
Chirurgus Monacens.

Superest porro, ut quæ mens de morbo nostro, quique curandi modus tunc temporis ad nos transcriptus fuerit ab Excell. Dn. D. PRAUN (q) hic quoque adjiciamus.

P. P.

Nachdem der Ursprung des Febris miliaris entweder dem superfluo tenui, acriori sero, a suppressione transpirationis insensibilis per frigus hiemale inducta, oder auch zugleich einiger stasi sanguinis, quæ talis, ex ipsius nimia spissescencia oriunda, zuzuschreiben, welches bey jetzigen morbo, inter Juvenes Illustres epidemice grassante, ex tumore anginode, mit welchem es alle zusammen anzugreifen pfleget, sich deutlich zeigt: als wäre meines unvorgreiflichen Dafürhaltens, die Cur sub regimine dia-phnoico, mit stasi sanguinis resolventibus, & feri acrimoniæ corrigentibus folgender massen vorzunehmen:

1.) Per venæsectionem ætati competentem das Geblüt zu ventiliren.

2.) Si indicatio urget, ein Vomitorium ex Hyperacuanha zugeben;

3.) In warmen Zimmer Hrn. Hrn. Patienten in æquali tepore zu erhalten, sonderlich den Hals mit 5. oder 5. fachen Flor wohl zu versorgen; von Mitternacht 12. bis Mittag 12. Uhr nichts als Thee trinken lassen; von Mittag 12. der

q) Est is Reverendiss. Princip. Campodun. Archiater & Physicus Urbis Imperial. Campod. Ordin. cujus de Magnesia alba Epistola inserta legitur in VALENTINI Praxi infallibili,

bis Nachts 12. aber ad temperandum nimium æstum von der Ptisana No. 1. lau, nach Durst. Bey dem Mittags und Nacht: Essen giebt man zur Stärkung des Magens etwa 1. Viertel lau Brod: Wasser mit 2. bis 3. Löffel voll Quitten: Wein, welches auch in Schwachheiten omni tempore Platz hat.

Von der Fieber Essenz No. 2. giebt man Morgens im Thee, Abends in der Ptisana, jedesmahlen, ætati convenientem dosin, gtt. 20. 26. 30. 36. ein.

Horis intermediis aber alle 4. Stunden 4. Löffel voll von der Mixtur No. 3.

In diæta wird alles sauer, gewürzte und scharf: gesalzene, Wein und kaltes trinken zu meiden seyn.

Ob und was die Vesicatoria bey zunehmenden Hals: Geschwulst vor Nutzen gebracht, wird vielleicht ex usu schon bekannt seyn.

GOTT wende alles Ubel von Hochwürdigem Gottes: Hauß in Gnaden ab, und erstatte vollkommene Gesundheit.

Kempten den 31. Jan. 1734.

Otto Phil. Praun

Med. Dr.

* * *

Rec. Ras. C. C. Pass. min. ana Vnc. ij. Rad. Liquir. Drachm. vj. Nitr. depur. Drachm. ij. vel iij. Sem. Anis. Drachm. iß. Conc. & cont. M. decoqu. c. addit. Hord. crud. man. iij. in Aqu. simpl. Mens. IV. ad consunt. Mens. j. Col. S. Ptisana No. 1.

Rec Essent alexiph. Claud. Vnc. jß. S. Fieber Essenz No. 2. Rec. Aqu. Flor. Samb. ceras. n. aria libr. ß. Oc. cancr. ppt. Antimon. diaph. Marg. or. ppt. ana Drachm. j. Flor. Sal. ammon. Scrup. ij. Sacch. ad grat. sap. M. S. Mixtura No. 3.

Der Herr Med. Ord. wird nechst höchsten Empfehl ersucht / davon und dazu thun / pro indicationum exigentia, dessen prudentiæ practicæ alles submittiret wird.

D. JO.

D. JOANNIS CONRADI TRUMPHII
MEDICI OPERARUM METALLICARUM
SYLVÆ HERCYNIAE INFERIORIS, QUÆ SERENISS.
DOMII BRUNSWICO - LÜNEBURGICÆ SUBEST,
ORDINARIÏ ET ACAD. NAT. CUR.
COLLEGÆ

OBSERVATIONES
PATHOLOGICO-PRACTICÆ
DE
PURPURA,
PER ANNOS 1737. & 1738. IN CONFINIIS
GOSLARÆ EPIDEMICE GRASSANTE.

§. I.

Duobus proxime elapsis annis, nempe 1737. & 1738. regio nostra circa urbem Goslarianam, immo urbs quoque ipsa, morbo vere epidemico fuit infestata, febre nempe exanthematica, cum purpura aut petechiis conjuncta. Equidem sæpius contingit, ut præcipue tempore hiemali & vernali ejusmodi Febres hicce locorum grassentur; verum in tanta frequentia easdem observatas, atque adeo perniciosas, uti hac vice, unquam fuisse, vix ullus incolarum recordari poterat. Anno 1737. tempore vero frequentiores jam jam deprehendebantur, quam alio; parum tamen idcirco curabantur. Æstate denuo recurrebant, sed more non plane insueto. Ast enim vero subsequente tempore tam ob gravitatem symptomatum, quam majorem frequentiam metum incuriebant non levem.

§. II.

Purpura, quando morbum denotat, vox jam est, hicce in locis admodum formidabilis. Non nova est purpura miliaris, siquidem majoribus nostris jam nota fuit. Neque insolitum est, distinguere purpuram in *scorbuticam* & *cum febre complicatam*. Nota quoque est distinctio ejusdem in *rubram* & *albam*. Verum an morbus, hicce, prout hodie observatur, quoad omnes sub ejus decursu occurrentes circumstantias, majoribus olim cognitus fuerit, ambiguum forte manet. Persuasum est nostris civibus, ante triginta annos illum plane fuisse incognitum, immo Medicum quendam nostratem veteranum miratum fuisse referunt, quod nova excogitentur nomina, nullum plane usum inferentia, & majorem in medendo difficultatem excitantia, qui tamen ipse dein confessus fuerit, cum similis æger ipsi occurreret, se non observasse hætenus talem morbum. Certum interim manet, aliis in terris purpuram non plane fuisse incognitam

nitam, dum v. g. jam An. 1650. Lipsiæ innotuit, quo tempore communis opinio fuit, ipsam per contagium a Polonis invec̃tam esse; hinc etiam hodie dum alii suspicantur, provenisse eam a populis Moscoviticis, qui sufficienti licet pecudum copia haud destituti, tamen quoque cadavera eorum comedere olim solebant. An vero origo exinde, aut ex aliis subsequeñtium temporum causis, deduci queat, determinare haud ausim. Forte autem sub nomine *petechiarum* veteribus notum fuisse hunc morbum diceres. Extant equidem omnino aliqua ejusmodi vestigia in Operibus *Hippocratis*, e. g. *Epidem. Lib. V.* ubi adducit ἡξανθήματα ὁιὰ τῶν κωνώπων δήματα, *pustulas culicum moribus non absimiles*; it. *Lib. VII.* ἡξανθήματα δι' ὀλίγον χρόνον ὁδεα θιγὰ ὥσπερ πυρκαῖα, *pustulas pruriginosas calidas, velut ambusta cute*; it. *Coac. prognostic. Edit. Linden. p. 530.* ὁἷσιν ἐν συνεχείᾳ φλυζάει κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐκφύει, θανάσιμον: *Quibus per febres assiduas pustula toto corpore enascuntur, lethale est*; de quibus locis tamen pariter nihil certi statuere audeo. Ad componendam enim hanc litem requireretur sedula Auctorum veterum lectio; talem autem eum potissimum in finem suscipere non pateretur ordinaria laborum moles: neque is ego sum qui judicem agere valerem. Vix se extricarunt in negotio, de *antiquitate Variolarum*, quod susceperunt celeberrimus D. WERLHOFFIUS, Patronus ad cineres colendus, & D. HAHNIUS, Medicus Wratislaviensis. Alii liti, an nempe HIPPOCRATES stet a parte mechanorum, an hylarchicorum, implicavit se celeberr. GESNERUS, Professor Goettingens. ex libris HIPPOCRATIS de *Diata* decisionem peti posse existimans; ast dum laborem suscipit in enodando, alium subingredi coactus est in emendando toto libro, seu corrigendo textu. Adeo difficile est, ex antiquis vera eruere. Nihil igitur moror circa antiquitatem morbi, de natura ejusdem

Append. A. M. Vol. VI. k potius

potius sollicitus, quam experientia duce, quousque licet, investigare nunc animus est.

§. III.

Requirere equidem naturalis ordo videtur, ut decursus morbi primo statim describeretur; sed de hoc ut tutius agam, haud necesse fore reputo. Videri de hoc potest, præter alios, dissertatio inauguralis b. D. & Profess. SCHMIDII Helmsiadiensis, amici olim nostri, sub præsidio BOETTICHERI habita. Symptomata enim, quæ sub eo observabantur, nihil extraordinarii monstrabant. Notari tantum meretur, initium morbi non raro fuisse lene, sine gravi aliquo symptomate, illis saltem exceptis, quæ febribus catarrhalibus alias solemnia esse deprehenduntur; at progressus morbi malitiam ejus satis prodidisse. Exanthemata enim in nonnullis proruperunt sine regimine calido, aut adhibitis ullis remediis. Ex quo palam fit, non excitatam fuisse remediis calidioribus purpuram, sed materiam illius antea jam in massa sanguinea latitasse. Verum est, multos sine remediis evasisse, sed verum quoque est, multos neci fuisse traditos, e quibus dubio procul plures fuerunt, qui sine Medico, aut remediis morbum tolerarunt. Indubium igitur manet, morbum huncce omnino fuisse malignum, qui nempe absque manifesta causa & indicis sufficientibus crassi massæ sanguineæ & spiritibus corporis tantum destrinxit, ut œconomia animalis inde turbata & dissoluta fuerit.

§. IV.

Pauca hæc de morbi decursu notasse sufficiat, reliqua enim ex libris practicis facile hauriri possunt. Subjungimus ergo nunc definitionem ex dissertatione dicta b. Schmidii, utpote quam nostram hic facimus. Per purpuram nempe intelligimus *adfectum cutis, quo, facta specialis, inquinamenti subtilis excretionem ad corporis peripheriam, eadem co-*
cineo

cineo (ego addo : coerulescente , albo, rubello,) *tingitur colore, subsequente cuticula desquamatione*, (modo sine, modo) *cum febre, ut plurimum continua, acuta, plus minus maligna, conjuncta.*

§. V.

Descriptio hæc clarior omnino reddetur, si differentiam consideramus. Dividitur autem purpura communiter in *rubram* & *albam*. Observavit autem jam dum JOAN. LANGIVS, albam insidere interdum rubræ. Mihi experientia sequentes subministravit differentias : Purpura est vel *cum febre*, vel *sine febre*, quæ ultima alias vocatur *scorbutica* ; ea nempe sanguinis temperies, ubi nimia falsorum adest quantitas, sæpe emendatur excretionem & depositionem illorum naturali motu ad extrema cutis. Hinc in illa maculæ conflunt miliares rubræ, interdum quoque latiusculæ, in nonnullis, præsertim senibus, lividæ & coccineæ, prurientes, salutarî cum effectu conspiciuntur. Purpura cum febre est, vel cum *febre maligna*, vel cum *benigna*. Si motus febrilis non insidias struit principio vitali, (de quo nunc non disputo, quale illud sit,) cum febre *benigna* conjunctam esse purpuram, merito statuendum est, quamvis motus febrilis sit vehementior ; si autem contraria adsunt signa, quæ hic describere non vacat, sed facile ex libris pathologicis peti possunt, *maligni* moris esse febrim communi loquendi modo existimamus. De tali febre valet illud vulgare distichium : *Urina bona, pulsus bonus, ager moritur.* Ego semper de maligna ejusmodi febris indole timui, quando tædium, aut iram graviolem, itemque mentem ægroti mortis præfagam observavi. Talis modi maligna purpura communiter dein distinguitur in *rubram* & *albam*. Experientia sedula & attenta plures dein suppeditat ejusdem distinctiones : Datur enim purpura *rubra miliaris*, *rubra petechizans*, *rubra cum petechiis intermixtis*, *rubra*

cum intermixta alba, rubra qua in pustulas albas, seu parvulos furunculòs, elevatur, purpura sic dicta, sed pura alba, in qua scilicet conspiciuntur veliculæ cum sero tenui, vel albo, vel flaviore, nunc majores nunc minores, tandem purpura rubra & alba cum furunculis.

§. VI.

Hæc differentias hætenus experientia propria suppeditavit. An omnes attigerim, illi dijudicare valebunt optime, quibus hic morbus sæpius occurrit curandus; animus enim hic non est exactam dare hujus morbi tractationem. Hinc & libere fateor, quamvis non obiter hoc in morbo tractando sim versatus, me tamen nondum firmum invenisse fundamentum statuendi, cuinam temperamento vel rubra, vel alba, potissimum quasi propria esse soleat, & ex qua causa differentia illa suam in primis originem trahat. Admodum probabile tamen esse existimo, quod alba maxime ex sero sanguinis, a naturali diathesi plane deficiente, oriatur.

§. VII.

Causas proximiores nunc libens mitto, cum præsentis non sit instituti, eas exactius rimari: id tantum judico de remotioribus, secundum aliorum, propriamque meam observationem, quod miasma speciale in aëre latitaverit. Constat enim, illos, qui ratione officii magis sese liberiori aëri exponere coacti fuerunt, sive elatioris, sive humilioris fuerint sortis, præ aliis hoc morbo fuisse correptos. Neque tamen negari potest superiori anno complures ex contagio huic non solum morbo, sed & morti ipsi obnoxios redditos fuisse.

§. VIII.

In quo vero hoc miasma consistat, & qua ratione in aëre extiterit, dictu non est adeo facile. A metallis aerem fuisse infectum, vix probabile est: nam & in aliis locis,
ut

uti Halberstadii, stragem non levem edidit idem morbus, ubi tamen aer nullis effluviis metallicis est inquinatus. Si quis forte cerevisiae nostrae, prae aliis meliori, culpam tribuendam esse, contenderet, is itidem per experientiam refelli posset, qua constat & illos locos, qui generosiori non gaudent cerevisia, haud liberos fuisse a pernicioso hoc morbo. Multo minus ii fidem merentur, qui potui Coffee attribuant causam remotiorem hujus mali, uti id relatum legitur in novis litterariis Hamburgensibus. Mea enim qualicumque experientia utique evinci potest, dimidiam eorum partem, qui purpura laborarunt, vix olfactu decoctum istarum fabarum percepisse. Vero igitur simillimum videtur miasma illud specificum, quod tam perniciosum in corpore humano produxit motum, haesisse in atmosphæra.

§. IX.

Verum cujus potissimum naturæ & indolis sit istud miasma, specialius nunc determinare non sustineo, quoniam, præeunte SYDENHAMIO, nimis id est difficile. Equidem in dicta dissert. b. SCHMIDII, de *Purpura rubra*, non conceditur, confugiendum esse cum SYDENHAMIO ad miasma quoddam in aëre occultum, sed a qualitatibus sensibilibus, calore, frigore, pluvia, aut siccitate morbos tales facile posse deduci. Mihi vero probabilius videtur, quod, quoniam genius morbi varius est, varia hinc quoque debeat esse causa, eundem produciens. Hinc, dum nobis dictæ tantum qualitates aeris innotescunt, contenta vero atmosphærae haud ita patent, quamvis eo usque scientia nostra procedat, quod omnino varia debeant illa esse, nempe salina sulphurea, terrestria, &c. merito hinc statui potest, hære in atmosphæra occultum miasma, hunc vel illum morbum procreans. Non negari interim potest, aeris sensibiles conditiones symbolam suam huc

quoque contulisse. Nam, ut omittam, aërem nostrum in universum multo magis esse humidum, quam in aliis terris, certum utique est, quod etiam hisce annis non solum humiditate, sed & inconstantia & insolita temperie noxam sat gravem intulerit. Esse eum valde humidum inde probō, quod anno 1728. quantitatem pluviae & nivis observaverim decem pedum Londin. dum Parisiis viginti digiti tantum, Ulmæ triginta saltem, & quod excurret, adnotati fuerint. Sic quoque a mense Junio 1737. usque ad Januarium 1738. inclus. 5. ped. 3. dig. 5. lin., porro 1738. a mense Julio usque ad Decembr. inclus. 5. ped. 1. dig. 2. lin. adnotavi. Præter hanc vero humiditatem aëris, proxime elapsis annis insolitam & temporis minus convenientem, passi quoque sumus tempestatem, quæ plerumque humida fuit & pluviosa. Hinc venti sicci, uti orientalis & septentrionalis, (O. & N.) fuere rariores, frequentiores autem humidi, uti Zephyrus. Orientalem, seu Eurum hieme præterita plane non observavi. Exinde forte minus bene sanitati humanæ ominari licuisset, nisi certum esset, quod divina clementia sæpe mala illa, ex mala tempestate timenda, avertat. Itaque præterito vere febres maximam partem, fuere intermittentes tertianæ, nostro in loco non valde perniciosæ, aut diuturnæ. Verum jam non de præfagiendis morbis, sed causis purpuræ sermo est.

§. X.

In vermibus fortasse quærendam esse causam morbi aliquis diceret; minimum plebeji sæpe sæpius malum vermibus adscribunt. Peculiare equidem id fuisse hocce in morbo, quod lumbrici perquam frequenter sint excreti, non diffitemur; neque etiam insolitum est, in morbis acutis æque, ac chronicis, ab adultis etiam excerni lumbricos. Verum hoc fortasse insolitum est, ab omnibus ægrotis tales excerni. Excretionem hanc lumbricorum per 18 men-

mensēs frequentem fuisse, animadverti, deinde raro talis deprehendebatur ; hacce vero æstate iterum solemnis fuit. In omni cæteroquin ætate & utroque sexu hæc excretio observata est, quæ tum per os, tum per anum fiebat. Multoties anxietas per eam tollebatur, sed morbus ideo non cessabat ; sæpe enim, durante morbo, aliquoties lumbrici ejiciebantur. Absonum igitur esset, causam morbi hujus potissimum vermium præsentiae tribuere. Minime ab hisce lumbricis excretis producitur morbus ; sed exiliores deberent esse vermiculi, quales hodierno tempore armatis oculis quidam conspiciunt, tum in statu naturali, tum præternaturali ; sed hanc litē dirimere jam non lubet. Consideravi quidein in proprio meo corpore purpuram rubram & albam per microscopium, sed non nisi serum pellucidum rutilum in utraque conspiciendum se præbebat. Si vermes in statu naturali deteguntur, id concipio ita, quod particulæ subtiliores in motu videantur, non vermiculi ; in statu autem præternaturali fortasse non possunt negari. Adeoque certum hoc manet, a lumbricis nequaquam posse deduci causam purpuræ ; in aëre autem miasma hæsisse manet probabile.

§. XI.

Invasit autem perniciosus hicce morbus variæ ætatis, temperamenti & sexus homines, excepta ætate puerili. Infantes enim fere omnes & singuli ante initium hujus maligni morbi purpura benigna laborarunt, eamque feliciter superaverant. Quantum quidem recordari possum, ex infantibus hocce morbo laborantibus nullus mortem oppetiit, quamvis in nonnullis status periculosior fuerit. In plurimis autem tunc Leucophlegmatia, in paucioribus Hydrops relinquebatur, nec tamen inde aliquis decessit. Pauci quoque infantum eo tempore variolis extincti sunt, sed plurimi illas feliciter superarunt, dum e contrario, decre-

scente

sciente sævitia purpuræ, variolæ in infantibus adultioribus perniciosiores erant. Quoad sexum neuter fuit immunis a purpura ista; hinc foeminarum demortuarum numerus fere æqualis erat numero virorum extinctorum. Pleræque tamen foeminæ non adeo diu decubuerunt, sed plerumque nono vel undecimo die vitam cum morte commutarunt; reliquæ autem morbum feliciter exsuperantes satis diu ægrotarunt.

§. XII.

Erat ergo morbus hicce omnino malignus, contagiosus & exitialis. Patebit hoc ex sequentibus, quæ circa decursum, eventum & prognosin adhuc notata fuerunt. Contagium & exitialis mos majori in gradu observabatur priori anno, quam subsequente. Ex iis ægrotis, in quibus nulla adparebant mala signa, dum nempe purpura versus criticum diem erumpebat, boni erat coloris, pruritus etiam interdum persentiscabatur, sudor lenis prodibat, & somnus fere naturalis erat, complures præter opinionem & expectationem medici, fato inevitabili succumbebant. Illorum vero qui statim ab initio pejora monstrabant symptomata, vix unus & alter evasit. Aestate dein anni 1738. genius morbi fuit mitior: singulis enim mensibus mihi aliqui saltem recurrerunt, hocce morbo adfecti, quorum tamen paucissimi mortui, sed potius per Dei clementiam plerique servati sunt. Fuit inter illos senex 72. annorum & alius 40. annorum, qui per 4. aut 5. hebdomadas lecto fuere adfixi, non certe pure benigna laborantes purpura, ut ex anxietatibus & pulsu satis patebat. Fuere in illis etiam 4. aut 5. qui apoplexia tacti per aliquot dies semi-paralytici decubuerunt, tandemque contra expectationem evaserunt. Hæcce altero anno observavi in hoc morbo, quo tempore excretio lumbricorum fere penitus cessabat. Priori enim morbus erat multo malignior, quo frequentior lumbricorum

rum excretio erat, & tantum non in omnibus conspicua. Ex iis ægris, quorum ego curam gessi, primis morbi diebus nullus est mortuus, præter unicum, qui tertio morbi die remedia poscens eodem quoque fati cessit. Reliqui superarunt octavum, plurimi decimum tertium, nonnulli quoque plures morbi dies. In paucis pleuritis fuit conjuncta. Plurimi de dolore capitis maxime conquesti sunt, qui plerumque obtusus magis, quam pulsatorius fuit, interdum tamen lancinans & pungens. In junioribus & plethoricis aliquando ante crisin observavi præcedentes insultus apoplecticos & epilepticos, adstantibus metum graviolem, quam quidem mihi, incutientes, probe utpote gnaro, non adeo insuetas esse ante crisin talismodi motus nervorum impetuosiores. In paucis hæmorrhagia narium crisin absolvit: in plerisque hæc sudore perficiebatur; sed notandum est, rarius crisin exactam fuisse observatam, sed sudore quamvis præfente, mortem nihilo secius insegutam fuisse. Non tamen omnes morti succubuerunt, in quibus non exacta crisis adparuit, sed multi leni sudore per multos dies madentes, Deo benedicente, ab instantæ vitæ periculo sunt liberati. Interim semper pejora erant timenda, quoniam sub bonis signis æque moriebatur, ac sub malis, quod ultimum tamen frequentius eveniebat.

Non diffiteri tamen possum, quod, ubi mitior fuit morbus, nec non si minor exanthematum copia præsto fuit, (quamvis multi existiment, in copiosa horum eruptione salutem esse positam,) si pedes magis illis scaterere deprehendebantur, quam reliquæ partes, plerumque eo meliorem de sanitate spem concipere licuerit. Copiosam excretionem, quæ *αἱματώδες καὶ βιδιώδες* evenit, raro sine vitæ discrimine vidi.

Qui amentiam ex morbo relictam sufferre debuit, unicus tantum notus fuit, fortasse dein restitutus. Unicam

Append. A. M. Vol. VI.

quo-

quoque mulierem novi, cui suffusio unius oculi metuenda erat, post annum tamen disparsens. In tribus, aut quatuor visus & auditus per aliquod tempus debiles permanserunt. In uno furunculi successerunt; in alio tumor genæ & parotidum cum *in Dopia* tamen. Bubones autem & anthraces eo tempore nunquam adparuerunt. Gravius symptoma, quod durante isto morbo affligebat, erat dolor capitis, unde nonnullis *morbus Hungaricus*, *die Haupt-Krankheit*, vocabatur, ut ideo ex sphacelo cerebri complures obiisse non plane absolum videatur. In multis tamen, ubi non adeo vehemens fuit dolor, malignus morbi mos exitium attulit: Pulsus quippe in quam plurimis debilis erat, in paucis durus & frequens; & licet quoque his tempestive secaretur vena, tamen non omnes mortem evitarunt. Urina plerumque boni eventus signa monstrabat, hujus vero in locum fatalis & funestus sæpe succedebat. Diarrhœa in paucis salutaris, in plerisque funesta fuit. In paucis angina superveniebat, eaque plerumque lethalis. Vomitus spontaneus in initio obortus, quantum quidem ego novi semper salutaris fuit, arte autem productus non æque in omnibus profuit.

Verbo: Ita varius fuit genius morbi, ut non facile exacte describi possit, immo difficilius fuit eum rite indagare, & exinde indicationes necessarias elicere. Interim succurrendum erat ægrotis, quod, qua ratione factum sit, in sequentibus explanabitur.

§. XIII.

In multis ægris aderat Plethora, atque insimul dolor capitis pulsatorius, qui venæ sectionem indicabat. In principio morbi eam ideoquæ suasi, multique eam admiserunt, sed non semper exoptato cum effectu, ut ideo a quibusdam plane exitiosa reputaretur. Abstini itaque dein ple-

rumque ab ea, præcipue quoniam primum tempus ordinariæ fere sine Medico quoad maximam partem præterlabitur. Non tamen omnes, quibus Vena secta fuit, indiscretim moriuntur.

Evacuationem primarum viarum Natura in plerisque sponte intendebat, cui idcirco obediens, utpote salutariter eam agentem videns, evacuantia præbebam sed non nisi leniora. Plerumque vero morbi tempus opportunum nempe primum, præterlapsum erat; quando ægroti opem poscebant. Neque etiam adseverare possum, quod semper morbum mitigaverint exhibita evacuantia. Secundum institutum naturæ tum vomitoria ex Ipecacuanha, &c. tum purgantia: rhabbarum adhibui. Bilem in magna copia adfuisse effectus purgantium monstrabat.

Ad hanc igitur temperandam & eliminandam cura præcipue dirigenda erat. Quoniam vero morbi principium plerumque negligitur, hinc in potionibus vel pulveribus temperantibus absorbentibus, bezoardicis nitrosis, acidulatis, substititi. Ad temperandam bilem sub-acida sedulo interposui; ast si verum fatendum est, raro ea exoptatum præstiterunt effectum, sed plerumque pectori obfuerunt, quare ab iis desistendum fuit. Continuandum autem eo magis erat cum bezoardicis temperationibus. Quapropter ordinavi potiunculas, constantes ex pulveribus cum aquis bezoardicis & temperantibus. In initio morbi liquida spirituosæ, quæ Essentiæ & Tincturæ vocantur, semel vel bis de die interposui, e. g. Mixt. simpl. ordinariam & rectific. Essent. alexipharm. Stahl. Cort. Cascar. aut Cort. Peruv. Scord. Spir. Nitri dulc. itemque Elix. pector. Wedel. Hæc vero & similia in statu plerumque erant omittenda & in declinatione iterum in usum revocanda. Decocta pectoralia multis salutaria fuere & necessaria addita herba Scordii. Quando motus naturæ fuere torpidiores, tunc Camphoram in potiu-

tiunculis, dictis cum Nitro, aut Arcano dupl. remixtis, a gr. ij. usque ad gr. v. intra 15. vel 20. horas exhibui; simul vero etiam de ea notavi, quod eo tempore, quo morbus vehementer sæviebat, primo nempe anno, rarius optatum monstraverit effectum; secundo autem anno frequentius insignem opem attulerit. Magis adhuc salutaria expertus sum vesicatoria: Delirium enim talia plerumque avertabant. aut saltem mitigabant; mortem autem ipsam illa profligasse non adsero. Imposui ista vel brachio, vel pedi, vel nuchæ & quidem modo unum, modo duo, aut tria, semel, vel repetitis vicibus, prout necessitas urgebat. Nonnulli ægrotorum eadem prorsus averfabantur utpote ex aliorum exemplis edocti, quod vulnuscula admodum chronica & rebellia reliquerint. Me vero quod attinet, fateri teneor, quod, experientia teste, nunquam fere non eadem salutaria deprehenderim. E contrario theriacalia & anodyna rarius vidi a circumstantiis morbi fuisse indicata, hinc rarissime illa præscripsi. Reliqua in medendo observata coincidunt cum illis, quæ in libris practicis ordinarie continentur.

§. XIV.

Supereſt nunc regimen quoad res *non-naturales* observandum, quod tamen cum eo fere coincidit, quod aliæ febres requirunt. De aëre vero externo, itemque de excretis pauca hic speciatim notanda sunt. Constat nempe, quod diarrhææ in purpura communiter noxiæ reputentur, ob timendam exanthematum retrocessionem; ast sub hac purpuræ specie tantum periculi de iis haud erat pertimescendum, quamvis & nonnunquam excretiones plane involuntarie successerit. Mitigandæ hinc tantum erant lenioribus medicamentis, e.g. Electuario diascord. Frac. & paucissimis anodynis. Criticam autem in ullo aliquo subjecto fuisse

fuisse talem diarrhoeam, nequaquam observavi. Ratione aëris externi ad calorem inprimis respiciendum erat, qui quo magis immoderatus fuit, eo magis quoque nocuit. Certum enim est, sudorem nimium ut plurimum in exanthematicis febribus perniciosum esse, caloremque externum anxietates nimias excitare, confirmantibus id ipsum etiam nostris aëgris, utpote in quibus sub his circumstantiis quidem ex voto, uti adstantes reputabant, minime tamen cum *νόσος* purpura efflorescebat, manifesto documento, quod regimen nimis calidum plus obsit, quam profit. Interim tamen in hunc usque diem quibusdam adhuc in more positum est ut vel sub metu, vel actuali eruptione purpuræ, hypocausta vehementer calefaciant, eum in finem, ut hac ratione, & subjunctis insimul bezoardicis calidis, facilius expellatur miasma peregrinum & noxium. Robustiorum aliqui citra noxam quidem sustinuerunt incongruum tale regimen, maxima autem pars aliorum, eidem expositorum, fatis cessit, nec tamen propterea mos hic penitus ubrogari potuit; nimis alte enim insidet hominum animis opinio a majoribus (non quidem seculi prioris,) hausta, tegi nempe debere corpus unde quaque, quo malignitas eliciatur. Ille quidem mos aliquo modo exolevit, dum pedes tibialibus, manus autem chirothecis muniebant, ne aliquis aër peregrinus accederet: verum calorem externum adhuc curæ cordique habent multi, paucis non nisi, aliter per experientiam edoctis, secus sentientibus. Equidem aërem frigidum; aut nimis temperatum admittere non auderem, cum, sicuti in aliis exanthematicis febribus, ita & in purpura, inde statim graviores præcordiales anxietates exoriantur; sed nimis fervidum merito damno, ipsis ægrotorum effatis roboratus, adfirmantium, anxietates jam præsentis inde magis exacerbari.

Certum igitur manet, quod temperatus aër purpura laborantibus optime conveniat.

§. XV.

Sufficiat nunc hæc de purpura adnotasse, imprimis cum animus mihi non fuerit, tractationem exactam de hoc morbo conscribere, sed tantum observationes aliquas in propria Praxi factas communicare.

In quantum de reliquo noster morbus conveniat cum illis, quos alii descriptos dederunt, ex collatione utrorumque facile adparebit. Liquet vero ex adlatis, morbum omnino fuisse mali moris & revera contagiosum. Prius ex eo probatur, quod ægroti, præsentibus licet bonis signis tamen mortui sint, manifesto indicio, adfuisse simul plenariam destructionem spirituum vitalium. Posterius ex historia morbi demonstrari potest. Multi utique, per contagium infecti, morti succubuerunt, quamvis is, a quo illud communicatum fuerat, eandem aufugerit, siquidem contagium plerumque agit secundum conditionem ejus, qui illud recipit. Interim & hoc verum est, non nullos omnem plane vim & activitatem contagii elusisse. Admodum igitur probabile videtur, quod in aëre potissimum oberraverit illa materia, quæ sanguinem inquinando, ejusque partes subtiliores & nobiliores destruendo hunc morbum induxit, uti in prioribus id monstratum fuit. Hanc autem speciatim compositam fuisse ex particulis salino-sulphureis, orgasticis, mixtioni humorum nostrorum perquam insensibilis, hincque motum peregrinum, in massa sanguinea excitantibus non absque omni ratione autumo. Hac autem causa in illis maxime locum habet, in quibus neque errores diætæ, neque animi pathemata graviora præcesserant: in multis enim hæc bina etiam solitarie fere ansam morbo præbebant. Catarrhales febres simul adfuisse, non mirum est, ob

Ob conditionem nimirum aëris nimis humidi, adeoque multa concurrerunt, quæ morbosas ejusmodi afflictiones excitare & augere valuerunt. Accedebant insuper calamitates paupertatis, siquidem ægrotorum plurimi sortis vilioris fuerunt, quibus victus aliaque in ejusmodi morbo necessaria defuerunt. Certum proinde quoque est nonnullos eorum, qui purpuram jam exsuperaverant, iterum febre fuisse correptos cum furunculis & bubonibus, ex quibus etiam aliqui fatis cefferunt. Mihi non nisi tres occurrerunt, in quibus tumores & bubones adparrebant, cum crisi tamen morbi saluari. Pariter quoque dubitandum haud est, quin in vicinia eadem cum sævitia, vel etiam majore grassatus fuerit contagiosus hicce & perniciosus morbus. Goslariae anno 1738. numerus natorum fuit 186. demortuorum autem 312. unde morbi pernicies satis superque elucefcit.

Martio mense quidam nostrorum Medicorum eo morbo corripiebatur, atque per multo s dies in magno vitæ periculo versabatur. Mense Aprili me ipsum quoque hic morbus invadebat. Occasionem præbebat tum ira, tum labor, tum mœror, tum etiam sine dubio contagium. Tanta inprimis noctu erat anxietas, ut cor ipsum non amplius moveri, omnemque circa præcordia sanguinem stagnare putarem, licet pulsus non intermitteret, & talis anxietas per 3. noctes redibat. Prima nocte adeo vehemens erat, ut derepente mortem adfore metuerem, ea propter ad eam more Christianum decente me præparabam. Delirio tamen & calore vehemente non superveniente, purpuram reputabam esse benignam, atque ideo tranquilliore animo morbum tolerans pristinam me recuperaturum esse sanitatem sperabam, quam etiam benignissimus Deus immerenti largiebatur, ut post 16tum diem foras iterum prodire potuerim. Verum secunda vice in majori constitutus eram periculo. Occasionem morbo
sub

Certum igitur manet, quod tempera-
 rantibus optime conveniat.

Sufficiat nunc hæc de morbo. Crescebat dein purpura rubra
animus mihi non fuerat curata & hinc alba cum petechiis &
morbo conscribere, præcipiebat, pedibus tamen ab initio
propria Praxi factis. Binis igitur diebus, interposito

In quantum non nisi mortem mihi præfagiebant, ad illis, quos alibi abundam paratus eram, neque adstantes lætiora que facile Latus sinistrum multo erat debilius dextro & omnino in sopore, convellebatur; oculi nictitabant & labia eo perbreve in fopore, nullo tamen concurrente dolore capitis. Si tremula erant, nullum me componebam, respiratio, seu inspiratio, in ad somnum me componebam, respiratio, seu inspiratio, in totum per satis notabile temporis spatium cessare videbatur, donec cum concussione totius corporis expergerem. Tandem & in pedibus purpura efflorescebat, nuncque somnus aliqualis, sed cum lethali quasi corporis infirmitate, redibat. Præter omnem igitur meam expectationem divina misercordia tandem & ex his me eripiebat angustiis, ut post aliquot hebdomadas, cutis desquamazione facta, ad consuetos labores, satis quidem infirmus, redire valuerim. Tandem progressu temporis vires restitutæ sunt, ita tamen, ut auris sinistra perpetuo susurret, & metus purpuræ subinde recrudescat, quamvis usum medicamentorum convenientium, & inter ea præcipue potum selteranæ & Pyrmontanæ, non intermiserim. Faxit ergo Summum Numen, ut vires relictas bene collocem, concedatque benignissime, ut labores meos, in ipsius honorem atque proximi emolumentum feliciter perticiam.

MARIA.

1831
861130

ARIANI SEGUER,
MED. DOCT,
REGIÆQUE ACADEMIÆ,
QUÆ MADRITI EST, SODALIS,
SCHEDULA MONITORIA
DE
JVSCVLO PVLLI
LIENTERIÆ SPECIFICO,
INSCRIPTA
ROMANO HIPPOCRATI,

MEDICO CONSUMMATISSIMO,
PRÆILLUSTRI DOMINO
D. ALEXANDRO PASCOLI
PERUSINO

IN PATRIA ACADEMIA PROFESSORI
NOVO ANTIQUÆ MEDICINÆ PATRONO,
IN SAPIENTIA ROMANA
ANATOMES CORYPHÆO,
ET ANTECESSORI PRIMARIO,
BENEDICTO XIV. PONTIFICE,
ECCLESIASTÆ DITIONIS PROTO-MEDICO,
OPE SUA, ET LIBRIS DE PRÆXI MEDICA
EUROPÆ ACADEMIARUM, ET SAPIENTUM
ÆSTIMATIONEM PROMERITO
ROMÆ AESCULAPIO,
HISPANIS REDIVIVO APOLLINI;
TANTO VIRO
SAPIENTIA, AFFABILITATE,
ET HUMANITATE CONSPICUO,
HONORIS, ET OBSERVANTIÆ ERGO,
SCHEDULAM MONITORIAM SACRABAT
VALENTIÆ ADETANORUM KAL. JANUAR. MDCCXL

MARIANUS SEGUER
MED. DOCT.

Lectori industrio, prudenti, aegrotantium
salutem sedulo procuranti
Salutem,

Novum, ne mireris amice, a felicioribus huius aetatis practicis praetermissum, *Lienteria specificum* Tibi pando, id certum esse comperies, si in memoriam revoces, quae multoties legisti Lienteriae destinata remedia, in MERCATO, SENNERTO, RIVERIO, ETTMÜLLERO, SYLVIO, DOLAE0, TOZZIO, Musitano, ALLENIO & recentissimis, STAHLIO hujusque discipulis, ALBERTO, JUNCKERO, NENTERO, itemque aliis, HOFFMANN0, BOERHAVIO, PASCOLIO & BAGLIVIO : in quibus universam Medicinam contineri, & potiora morborum specifica, nullus ambigo. Perfacile mihi foret, ex laudatis Auctoribus singula transcribere Lienteriae specifica, id tamen eo libentius omitto, quod cum Viro in praxi exercitatissimo, & in lectione accurata praestantissimorum Medicorum versato, sermo sit : praeterea mihi nunquam placuit, nec placebit, longis Auctorum transcriptionibus operam perdere, ita enim a natura constitutus sum, ut observatione morborum & remediorum, quantum fert valetudo querula, & a diuturnis morbis in juvenili aetate, pene confecta, delester ; cujus rei specimen dedi superioribus annis in *Notis ad Enchiridion Jacksonii* quam brevibus, sed diligenti observatione prognatis. Tincturam Chinae Mangeti non esse praefendam ejusdem residuo, polereque illam virtute epileptica, observavi, & cum excellentissimo MANGETO communicavi, Epistola ad ipsum missa anno 1733. quam Vir clarissimus dignam judicavit, prelo ut sudaret, in *Notis* ipsius ad ETTMÜLLERUM, Editionis Genevensis, anno 1736. *Tom. II. pag. 554.*

Hanc Chinæ epilepticam virtutem ulteriori praxi confirmatam & observationibus aliquibus illustratam, Dissertatione epistolicâ misi Madritum, Regiæ Academiæ anno 1739. pro adimplendo munere ejusdem Sodalis, quam publico communicandam spero in *Appendice ad Bibliothecam Illustrum Medicorum Mangeti*, vel *supplemento inter Notitias Medicorum Hispanorum*, quas nuper misi Genevâ. Cum autem *jusculi Pulli* efficaciam sæpius observaverim, ut *Lienteria* laborantibus solamen promoveam & salutem, hæc communicanda decrevi. Deus enim misericordiarum Pater, & totius consolationis fons & boni, qui singulos Medicos adloquitur, Ecclesiast. VII. v. 39. *Ne te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione confirmaberis*: quasi in pretium visitationis, confirmatam promitteret charitatem, quæ virtutum omnium præstantior est, Medicis abunde retribuet, si non tantum infirmos visitent, sed efficacioribus remediis, tuto, cito & jucunde morbos pellere conentur. Ignoscas quæso ténuitatis nostræ conamen, jube & vale.

§. I.

Jusculi Pulli descriptio.

Pullum eviscera, ejusquæ ventri immitte Rosarum siccarum unciam unam, vel siccarum & balaustiarum unicam semissem, mediæ Rosarum parti insperge pulveris infra notandi, pro adulto tres drachmas, duas pro puero grandiori, infante, vel minoris ætatis etiam: consuetur sursum & deorsum pullus, ne inter coquendum Rosæ elabantur, coque pullum in scutellis duodecim aquæ ad consumptionem duarum, vel in scutellis quindecim ad eandem consumptionem, pro adulto in decem & octo, addecem usque & sex scutellas, quæ contineant aquæ uncias decem singulæ, & conserva jusculum calidum, sine ebullitione

litione ulteriori, immittendo ollam in aquam calidam igni admotam.

§. II.

Ufus.

De hoc jusculo capiat æger Scutellam unam quam primum, singulis binis horis reperendam, præmissa inunctione ad os ventriculi cum Unguento Comitissæ, vel Balsamo catholico, aliove roborante, superimposito cataplasmate, ex mica panis facto, cum vino, in quo decocta sunt Absinthium, Mentha, Rosæ siccæ & Balaustia, eaque repetantur singulis binis horis, & jusculum, exhibeatur. Si dormiat patiens, a somno excitetur, & jusculum, inunctio, & cataplasma repetantur, idque continetur, donec absumpta sit tota jusculi quantitas, nullo alio interposito jusculo Gallinæ, quodsi lientericus debilis admodum sit, propter prægræssam nimiam evacuationem, convenit, ut in cochlearibus duobus hujus jusculi Confectionis Alkermes completæ, vel incompletæ, prout necessitas urgeat, drachma semis propinetur, admotis etiam exterioribus roborantibus naribus, ut in his casibus fieri solet. Quod si, adsumta tota decocti quantitate, Lienteria persistat, repetatur iterum necessum est, eodem ordine proposito. Nec mirum videatur, quod æger a somno excitetur singulis binis horis, pro decocto capiendo; nam somnus frequentissime decoctum insequens, non a remedio narcotico & opiato admixto provenit, sed a mirabili, naturæque amica jusculi bonitate: unde spes conciliandi iterum somnum novo jusculo, provocat & movet, ut æger a somno excitetur, novo jusculo iterum conciliando. Quamquam fere omnes Practici contrarium sentiant, innixi regula illa, cæteroquin vera: *Quod somnus omnes excretiones moderetur, præter sanguinis, & sudoris;* hoc tamen comprobatur experientia, quæ optima est Magistra, quam ubique, quavis humana auctoritate seposita, sequi debemus.

Hac methodo nontantum fera illa sitis, qua lenterid torquentur, sine alius potus solamine mitigatur, sed subsequen-
tibus una vel altera alui egestionem, Lienteria cessat, æger-
que frequentissime convalescit. Absoluto hujus jusculi usu, se-
mel aut bis, prout opus fuerit, jusculum primum Gallinæ ca-
piat.

§. III.

Quibus conveniat.

In diarrhœa cruda, & Lienteria præcipue, in quibus
ventriculi, & intestinorum fibræ crispatae sunt, aut levi in-
flammatione tenentur a catarrho, (vide BOERHAVE *Praxin
Medicam Part. III. pag. 350.* qui omnium optime de diarrhœa
scripsit,) divinum fere medicamen existit: item quando
ab humoribus acris, fibrillas stimulantibus ad expulsio-
nem, quod ex ingenti siti, & aliquali dolore ventriculi
cognoscitur, ut optime notat Gallorum Hippocrates, DU-
RETUS, super *Hollerii Praxin in adnotatione, pag. 340.* edi-
tionis in quarto: si autem diarrhœa cruda, & Lienteria
ab humoribus frigidis, solaque intestinorum laxitate, sive ab
aphthis ventriculi & intestinorum, vel hæctica harum
partium intemperie proveniat; subsequanturque febrem
hæcticam confirmatam, vel Phthisin, aliumve immedicabi-
lem morbum, his in casibus poterit jusculum Pulli eva-
cuationem aliquatenus diminuire, inducias ferre, ac cura-
tionem conciliare nequit: diarrhœis serosis biliosis, quoniam
his in casibus acrimonia dominatur, itidem medetur, etiamsi
febris adsit.

§. IV.

Illud sedulo notandum velim, ne Pulli decoctum ex-
hibeatur in dejectionibus liquidis quidem, sed cinericis
omnino & crudo lixivio adeo similes, uti lac lacti; quas
ex observatione *Caroli PISONIS* notavimus in declinatione
februm intermittentium & continuarum; quales dejectiones

nes quidem quasi lentericæ sunt, ast potius tamquam salutare & criticæ haberi & minime cohiberi debent. Vide laudatum eximium Practicum, de *Colluvie serosa*, pag. 265. Edit. Lugd. Batavor. curante BOERHAVIO jam denato. Si post assumptam secundam vel tertiam jusculi dosin æger dormiat, sitis remittat, etiamsi una vel altera evacuatio subsequatur, continuato jusculi usu plerumque convalescit æger, ut sæpius vidimus.

§. V.

Methodi probatio.

Cum nihil magis ægrotantibus sub diarrhœa, vel Lienteria, noceat, quam si multos ingurgitant cibos, jusculaque pingua, ut solide Practici docent, imitantes Græcorum dogmata, non timui idcirco jusculum Pulli in Praxin introducere, confirmam te præcipue experientia; deinde quia SENNERTUS Tom. III. de *Lienteria*, pag. 441. ait: *Cibus sit paucus, & æger in ediam, quantum potest, ferat.* Paulus SORBAIT cap. de *Cholera & Lienteria*, pag. 136. suæ Præxeos, secundæ editionis, ait: *Cibus sit paucus, concoctus facilis, gratus & adstringens, ne materia quantitas gravet & corrumpatur: hinc etiam ab AVICENNA omnino prohibetur, & ejus loco rerum fragrantium jucundi odores, recreandis viribus aptissimi, substituantur.* His innixus rationibus, puellum decem mensium febre & Lienteria laborantem, lac sine ulla mutatione tandem per alvum excernentem, siti maxima adeo urgenti ut vix mater, foemina robusta benèque alita, lactationi sufficeret, methodo usitata, ex roborantibus, absorbentibus, nitrosis, juxta HARRISII methodum (quæ mihi in morbis puerorum curandis instar omnium est,) nihil præstare potui, sed puellum fere funeri destinatum jam, decocto Pulli, singulis binis horis, laudata methodo, propinato, quamquam lac sugeret, liberavi.

§. VI.

Certum igitur manet, quod temperatus aër purpura laborantibus optime conveniat.

§. XV.

Sufficiat nunc hæc de purpura adnotasse, inprimis cum animus mihi non fuerit, tractationem exactam de hoc morbo conscribere, sed tantum observationes aliquas in propria Praxi factas communicare.

In quantum de reliquo noster morbus conveniat cum illis, quos alii descriptos dederunt, ex collatione utrorumque facile adparebit. Liquet vero ex adlatis, morbum omnino fuisse mali moris & revera contagiosum. Prius ex eo probatur, quod ægroti, præsentibus licet bonis signis tamen mortui sint, manifesto indicio, adfuisse simul plenariam destructionem spirituum vitalium. Posterius ex historia morbi demonstrari potest. Multi utique, per contagium infecti, morti succubuerunt, quamvis is, a quo illud communicatum fuerat, eandem aufugerit, siquidem contagium plerumque agit secundum conditionem ejus, qui illud recipit. Interim & hoc verum est, non nullos omnem plane vim & activitatem contagii elusisse. Admodum igitur probabile videtur, quod in aëre potissimum oberraverit illa materia, quæ sanguinem inquinando, ejusque partes subtiliores & nobiliores destruendo hunc morbum induxit, uti in prioribus id monstratum fuit. Hanc autem speciatim compositam fuisse ex particulis salino-sulphureis, orgasticis, mixtioni humorum nostrorum perquam infensis, hincque motum peregrinum, in massa sanguinea excitantibus non absque omni ratione autumo. Hac autem causa in illis maxime locum habet, in quibus neque errores diætæ, neque animi pathemata graviora præcesserant: in multis enim hæc bina etiam solitarie fere ansam morbo præbebant. Catarrhales febres simul adfuisse, non mirum est, ob

Ob conditionem nimirum aëris nimis humidæ, adeoque multa concurrerunt, quæ morbosas ejusmodi afflictiones excitare & augere valuerunt. Accedebant insuper calamitates paupertatis, siquidem ægrotorum plurimi fortis vilioris fuerunt, quibus victus aliaque in ejusmodi morbo necessaria defuerunt. Certum proinde quoque est nonnullos eorum, qui purpuram jam exsuperaverant, iterum febre fuisse correptos cum furunculis & bubonibus, ex quibus etiam aliqui fati cesserunt. Mihi non nisi tres occurrerunt, in quibus tumores & bubones adparrebant, cum crisi tamen morbi salutari. Pariter quoque dubitandum haud est, quin in vicinia eadem cum sævitia, vel etiam majore grassatus fuerit contagiosus hicce & perniciosus morbus. Goslariæ anno 1738. numerus natorum fuit 186. demortuorum autem 312. unde morbi pernicies satis superque elucescit.

Martio mense quidam nostrorum Medicorum eo morbo corripiebatur, atque per multo s dies in magno vitæ periculo versabatur. Mense Aprili me ipsum quoque hic morbus invadebat. Occasionem præbebat tum ira, tum labor, tum moeror, tum etiam sine dubio contagium. Tanta imprimis noctu erat anxietas, ut cor ipsum non amplius moveri, omnemque circa præcordia sanguinem stagnare putarem, licet pulsus non intermitteret, & talis anxietas per 3. noctes redibat. Prima nocte adeo vehemens erat, ut derepente mortem adfore metuerem, ea propter ad eam more Christianum decente me præparabam. Delirio tamen & calore vehemente non superveniente, purpuram reputabam esse benignam, atque ideo tranquilliore animo morbum tolerans priusquam me recuperaturum esse sanitatem sperabam, quam etiam benignissimus Deus immerenti largiebatur, ut post 16. tum diem foras iterum prodire potuerim. Verum secunda vice in majori constitutus eram periculo. Occasionem morbo

sub

sub finem Februarii 1739. ingruenti, suppeditabant omnia fere illa, quæ ante annum eundem accelerarunt, præsertim obitus charissimi fratris. Perpetua insomnia & deliria, oculorum convulsio tendinumque subsultus continuo inquietum me detinebant. Efflorescebat dein purpura rubra & alba, quam rubra exulcerata & hinc alba cum petechiis & furunculis complicata excipiebat, pedibus tamen ab initio prorsus liberis manentibus, Binis igitur diebus, interposito uno tolerabiliori, non nisi mortem mihi præfagebant, ad eamque subeundam paratus eram, neque adstantes lætiora sperabant. Latus sinistrum multo erat debilius dextro & magis in sopore, convellebatur; oculi nictitabant & labia tremula erant, nullo tamen concurrente dolore capitis. Si ad somnum me componebam, respiratio, seu inspiratio, in totum per satis notabile temporis spatium cessare videbatur, donec cum concussione totius corporis expergerem. Tandem & in pedibus purpura efflorescebat, nuncque somnus aliqualis, sed cum lethali quasi corporis infirmitate, redibat. Præter omnem igitur meam expectationem divina misericordia tandem & ex his me eripiebat angustiis, ut post aliquot hebdomadas, cutis desquamazione facta, ad consuetos labores, satis quidem infirmus, redire valuerim. Tandem progressu temporis vires restitutæ sunt, ita tamen, ut auris sinistra perpetuo susurret, & metus purpuræ subindæ recrudescat, quamvis usum medicamentorum convenientium, & inter ea præcipue potum selteranæ & Pyrmontanæ, non intermiserim. Faxit ergo Summum Numen, ut vires relictas bene collocem, concedatque benignissime, ut labores meos, in ipsius honorem atque proximi emolumentum feliciter perticiam.

MARIA-

MARIANI SEGUER,
MED. DOCT.,
REGIÆQUE ACADEMIÆ,
QUÆ MADRITI EST, SODALIS,
SCHEDULA MONITORIA
DE
JVSCVLO PVLLI
LIENTERIÆ SPECIFICO,
INSCRIPTA
ROMANO HIPPOCRATI,

MEDICO CONSUMMATISSIMO,
PRÆILLUSTRI DOMINO
D. ALEXANDRO PASCOLI
PERUSINO

IN PATRIA ACADEMIA PROFESSORI
NOVO ANTIQUÆ MEDICINÆ PATRONO,
IN SAPIENTIA ROMANA
ANATOMES CORYPHÆO,
ET ANTECESSORI PRIMARIO,
BENEDICTO XIV. PONTIFICE,
ECCLESIASTÆ DITIONIS PROTO-MEDICO,
OPE SUA, ET LIBRIS DE PRAXI MEDICA
EUROPÆ ACADEMIARUM, ET SAPIENTUM
ÆSTIMATIONEM PROMERITO
ROMÆ AESCULAPIO,
HISPANIS REDIVIVO APOLLINI;
TANTO VIRO
SAPIENTIA, AFFABILITATE,
ET HUMANITATE CONSPICUO,
HONORIS, ET OBSERVANTIÆ ERGO,
SCHEDULAM MONITORIAM SACRABAT
VALENTIÆ ADETANORUM KAL. JANUAR. MDCCXII

MARIANUS SEGUER
MED. DOCT.

Lectori industrio, prudenti, aegrotantium
salutem sedulo procuranti
Salutem.

Novum, ne mireris amice; a felicioribus huius aetatis practicis praetermissum, *Lienteria specificum* Tibi pando, id certum esse comperies, si in memoriam revoces, quae multoties legisti Lienteriae destinata remedia, in MERCATO, SENNERTO, RIVERIO, ETTMÜLLERO, SYLVIO, DOLAEIO, TOZZIO, Musitano, ALLENIO & recentissimis, STAHLIO huiusque discipulis, ALBERTO, JUNCKERO, NENTERO, itemque aliis, HOFFMANNO, BOERHAVIO, PASCOLIO & BAGLIVIO: in quibus universam Medicinam contineri, & potiora morborum specifica, nullus ambigo. Perfacile mihi foret, ex laudatis Auctoribus singula transcribere Lienteriae specifica, id tamen eo libentius omitto, quod cum Viro in praxi exercitatissimo, & in lectione accurata praestantissimum Medicorum versato, sermo sit: praeterea mihi nunquam placuit, nec placebit, longis Auctorum transcriptionibus operam perdere, ita enim a natura constitutus sum, ut observatione morborum & remediorum, quantum fert valetudo querula, & a diuturnis morbis in juvenili aetate, pene confecta, delester; cujus rei specimen dedi superioribus annis in *Notis ad Enchiridion Jacksonii* quam brevibus, sed diligenti observatione prognatis. Tincturam Chinae Mangeti non esse praefereendam ejusdem residuo, polleereque illam virtute epileptica, observavi, & cum excellentissimo MANGETO communicavi, Epistola ad ipsum missa anno 1733. quam Vir clarissimus dignam judicavit, prelo ut sudaret, in *Notis* ipsius ad ETTMÜLLERUM, Editionis Genevensis, anno 1736. *Tom. II. pag. 554.*

Hanc Chinæ epilepticam virtutem ulteriori praxi confirmatam & observationibus aliquibus illustratam, Dissertatione epistolica misi Madritum, Regiæ Academiæ anno 1739. pro adimplendo munere ejusdem Sodalis, quam publico communicandam spero in *Appendice ad Bibliothecam Illustrum Medicorum Mangeti*, vel *supplemento inter Notitias Medicorum Hispanorum*, quas nuper misi Genevæ. Cum autem *jusculi Pulli* efficaciam sæpius observaverim, ut *Lienteria* laborantibus solamen promoveam & salutem, hæc communicanda decrevi. Deus enim misericordiarum Pater, & totius consolationis fons & boni, qui singulos Medicos adloquitur, Ecclesiast. VII. v. 39. *Ne te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione confirmaberis*: quasi in presium visitationis, confirmatam promitteret charitatem, quæ virtutum omnium præstantior est, Medicis abunde retribuet, si non tantum infirmos visitent, sed efficacioribus remediis, tuto, cito & jucunde morbos pelleré conentur. Ignoscas quæso tenuitatis nostræ conamen, jube & vale.

§. I.

Jusculi Pulli descriptio.

Pullum eviscera, ejusque ventri immitte Rosarum siccarum unciam unam, vel siccarum & balauftiarum unicam semissem, mediæ Rosarum parti insperge pulveris infra notandi, pro adulto tres drachmas, duas pro puero grandiori, infante, vel minoris ætatis etiam: consuatur sursum & deorsum pullus, ne inter coquendum Rosæ elabantur, coque pullum in scutellis duodecim aquæ ad consumptionem duarum, vel in scutellis quindecim ad eandem consumptionem, pro adulto in decem & octo, addecem usque & sex scutellas, quæ contineant aquæ uncias decem singulæ, & conserva jusculum calidum, sine ebullitione

litione ulteriori, immittendo ollam in aquam calidam igni admotam.

§. II.

Ufus.

De hoc jusculo capiat æger Scutellam unam quam primum, singulis binis horis repetendam, præmissa inunctione ad os ventriculi cum Unguento Comitissæ, vel Balsamo catholico, aliove roborante, superimposito cataplasmate, ex mica panis facto, cum vino, in quo decocta sunt Absynthium, Mentha, Rosæ siccæ & Balauſtia, eaque repetantur singulis binis horis, & jusculum, exhibeatur. Si dormiat, a somno excitetur, & jusculum, inunctio, & cataplasma repetantur, idque cotinuetur, donec absumta sit tota jusculi quantitas, nullo alio interposito jusculo Gallinæ, quod si lientericus debilis admodum sit, propter prægræssam nimiam evacuationem, convenit, ut in cochlearibus duobus hujus jusculi Confectionis Alkermes completæ, vel incompletæ, prout necessitas urgeat, drachma semis propinetur, admotis etiam exterioribus roborantibus naribus, ut in his casibus fieri solet. Quod si, adsumta tota decocti quantitate, Lienteria persistat, repetatur iterum necessum est, eodem ordine proposito. Nec mirum videatur, quod æger a somno excitetur singulis binis horis, pro decocto capiendo; nam somnus frequentissime decoctum insequens, non a remedio narcotico & opiato admixto provenit, sed a mirabili, naturæque amica jusculi bonitate: unde spes conciliandi iterum somnum novo jusculo, provocat & movet, ut æger a somno excitetur, novo jusculo iterum conciliando. Quamquam fere omnes Practici contrarium sentiant, innixi regula illa, cæteroquin vera: *Quod somnus omnes excretiones moderetur, præter sanguinis, & sudoris;* hoc tamen comprobatur experientia, quæ optima est Magistra, quam ubique, quavis humana auctoritate seposita, sequi debemus.

Hac methodo nontantum fera illa sitis, qualienterid torquentur, sine alius potus solamine mitigatur, sed subsequen-
tibus una vel altera alui egestionem, Lienteria cessat, æger-
que frequentissime convalescit. Absoluto hujus jusculi usu, se-
mel aut bis, prout opus fuerit, jusculum primum Gallinæ ca-
piat.

§. III.

Quibus conveniat.

In diarrhœa cruda, & Lienteria præcipue, in quibus
ventriculi, & intestinorum fibræ crispatae sunt, aut levi in-
flammatione tenentur a catarrho, (vide BOERHAVE *Praxin*
Medicam Part. III. pag. 350. qui omnium optime de diarrhœa
scripsit,) divinum fere medicamen existit: item quando
ab humoribus acris, fibrillas stimulantibus ad expulsio-
nem, quod ex ingenti siti, & aliquali dolore ventriculi
cognoscitur, ut optime notat Gallorum Hippocrates, DU-
RETUS, super *Hollerii Praxin in adnotatione, pag. 340.* edi-
tionis in quarto: si autem diarrhœa cruda, & Lienteria
ab humoribus frigidis, solaque intestinorum laxitate, sive ab
aphthis ventriculi & intestinorum, vel hæctica harum
partium intemperie proveniat; subsequanturque febrem
hæcticam confirmatam, vel Phthisin, aliumve immedicabi-
lem morbum, his in casibus poterit jusculum Pulli eva-
cuationem aliquatenus diminuire, inducias ferre, at cura-
tionem conciliare nequit: diarrhœis serosis biliosis, quoniam
his in casibus acrimonia dominatur, itidem medetur, etiamsi
febris adsit.

§. IV.

Illud sedulo notandum velim, ne Pulli decoctum ex-
hibeatur in dejectionibus liquidis quidem, sed cinericeis
omnino & crudo lixivio adeo similes, uti lac lacti; quas
ex observatione *Caroli PISONIS* notavimus in declinatione
februm intermittentium & continuarum; quales dejectio-

nes

nes quidem quasi lientericæ sunt, ast potius tamquam salutare & criticæ haberi & minime cohiberi debent. Vide laudatum eximium Practicum, *de Colluvie serosa*, pag. 265. Edit. Lugd. Batavor. curante BOERHAVIO jam denato. Si post assumptam secundam vel tertiam jusculi dosin æger dormiat, sitis remittat, etiamsi una vel altera evacuatio subsequatur, continuato jusculi usu plerumque convalescit æger, ut sæpius vidimus.

§. V.

Methodi probatio.

Cum nihil magis ægrotantibus sub diarrhœa, vel Lienteria, noceat, quam si multos ingurgitant cibos, jusculaque pingua, ut solide Practici docent, imitantes Græcorum dogmata, non timui idcirco jusculum Pulli in Praxin introducere, confirmam te præcipue experientia; deinde quia SENNERTUS Tom. III. de Lienteria, pag. 441. ait: *Cibus sit paucus, & æger in ediam, quantum potest, ferat.* Paulus SORBAII cap. de Cholera & Lienteria, pag. 136. suæ Praxeos, secundæ editionis, ait: *Cibus sit paucus, concoctus facilis, gratus & adstringens, ne materia quantitas gravet & corrumpatur; hinc etiam ab AVICENNA omnino prohibetur, & ejus loco rerum fragrantium jucundi odores, recreandis viribus aptissimi, substituantur.* His innixus rationibus, puellum decem mensium febre & Lienteria laborantem, lac sine ulla mutatione tandem per alvum excernentem, siti maxima adeo urgente ut vix mater, fœmina robusta beneque alita, lactationi sufficeret, methodo usitata, ex roborantibus, absorbentibus, nitrosis, juxta HARRISII methodum (quæ mihi in morbis puerorum curandis instar omnium est,) nihil præstare potui, sed puellum fere funeri destinatum jam, decocto Pulli, singulis binis horis, laudata methodo, propinato, quamquam lac fugeret, liberavi.

§. VI.

§. VI.

Pulvis pro jusculo.

Ad compositionem pulveris quod attinet, vere artificiosam eam esse, & indicationes, quæ §. III. recensentur, adimplere, per experientiam constat, ipsaque manifestabit, jusculum Pulli, conjuncto pulvere, remedium esse eximium. Unica est ejus præparatio, quæ feliciter adhibetur, non ab extero homine communicata, sed ex manuscripto Codice LUDOVICI COLLADO Medici Valentini anno 1570. celeberrimi, desumpta, & nostris temporibus ad praxin tuto deducta; (de cujus erga rempublicam medicam meritis, & practica felicitate vide MANGETUM in *Bibl. Illustr. Medicorum Tom. I. part. 2. pag. 100.* RODRIGUEZIUM in *Bibl. Valentina pag. 297. col. 1.* & Notitias nostras Medicorum Hispan. in supplem. ad *Bibl. Manget.* edendas) hæc a nobis aliquatenus aucta, juxta STAHLII praxin, decoctum Pulli constituit, adimplens mentem HIPPOCRATIS *Scd. VI. Aphor. I. & lib. II. Epidem. sect. 2. sent. 22.* itemque VALLESII, commentatoris doctissimi, sententiam. Sapienti sat!

§. VII.

Nec mihi grave foret utramque pulveris compositionem manifestare, (*) justis tamen de causis eam jam omitto, con-

(*) Placuit tamen Celeberr. Dn. Auctori, pro ingenuo suo candore & laudabili erga similes ægrotantes adfectu, nuperime aliquam hujus quoque remedii suppeditare notitiam, in litteris ad modernum Academix nostræ Præsidem, Dn. D. ANDR. ELIAM BUCHNERUM, datis, quæ sequentia continent: „*Propter singularem observantiam erga Academiam Nat. Cur. & Dominationem Tuam, rogo, ut in Actis Schedam hanc adendam præcipias, & Tibi, Vt Optime, simul descriptionem* „*pal.*

contentus unice , jusculi Pulli efficaciam demonstrasse. Si autem Lector benevolus velit pulveris , quo ego utor, pro decocto Pulli, doses aliquas , petat pro lubitu, remittentur enim continuo.

§. VIII.

Quomodo jusculum Pulli operetur , sive temperando acres humores , sive roborando solida , fugata crispatura , inductaque blanda laxitate in ventriculo & intestinis , sive id eveniat ratione jusculi diluentis , sive ratione pulveris roborantis , & tonum visceribus restituentis , nondum harrolari possum ? Denique si in pueris aliisque , abdominis intumescantiam usus jusculi Pulli inducat , aut urina parce fluat , silente alvo , ob medicamenti efficaciam , tunc hæ partes oleo Absynth. & baccarum Lauri inungantur , vel

Append. A. M. Vol. VI.

n

oleis

„ pulveris , quæ §. VII. occultatur , pando , ut in eodem opere cum „ publico communicetur ; est nempe PULVIS TROCHISC. REMI- „ HE. „ Dubio autem procul sub his intelligit Vir doctissimus illam compositionem , quæ in nostris Dispensatoriis sub titulo *Trochiscorum Ramich Mesua* occurrit , utpote ratione ingredientium scopo suo & indicationi præsuppositæ quam maxime convenientem. Id saltem adhuc dubii superest : Utrum in præparando & componendo isto pulvere simpliciter procedere soleat juxta præscriptionem *Pharmacopœia Augustana* , an vero juxta illam *Dispensatorii Reg. & Electoral. Borussia-Brandenburg.* quæ pag. 256. extat , atque non nisi ratione proportionis ingredientium parum a priori recedit ; vel an non potius specialem quandam correctam , aut quadantenus auctam formulam fundamenti loco ponat ? Ultimum hoc vero simillimum esse , ex §. VI. non obscure adparet , adeoque nulli dubitamus , quin id quoque adhuc precibus nostris daturus , & eandem pariter , publicum in usum , forsitan in Volumine VII. Actorum nostrorum , communicatus sit celeberr. Dn. Auctor.

oleis scorpionum simplicis, Violarum & Lumbricorum; sic
urina provocabitur, & fugabitur abdominis intumescencia.

Epilogus.

Manifestavi in Scheda hac talia, quæ alii sanctiori
silentii peplo involvenda, & in arcanis numeranda, judi-
carent; eam vero ob rationem id a me factum est, que-
niam hæc ipsa, non ludendo, sed attenta, sagaci & multi-
plici observatione, Practicorumque lectione assidua didici.
Ast majorem vim apud nos obtinet Dei Optimi Maximi, quam
respicimus & devote veneramur, gloria, proximique salus,
quam quorundam levium nummorum cupiditas. Rogo
autem Lectorem, ut sequentia serio pensitet, & valeat.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Et otiosis curiositatibus,
Et vanitate propriæ scientiæ,
Et irritæ artis gloria, & jactantia,
Et aucupanda fordide pecunia,
Prudenter induxit lubens mentem suam,
Summæ sapientiæ sacras leges sequi:
Quas si vereri discet, in tacito sinu,
Ejus benignitate gaudebit frui,
Scientia, atque conscientia satur:
Et serviendi proximo vere potens,
Aut gratitudinem feret, aut merebitur.
Quisquis secus faxit, Deus vindex erit.

D. JO.

D. JO. SAMUEL CARL,
SERENISS. AC POTENTISS. REGIS DANIÆ
ARCHIATRI ET IMPERIAL. ACADEM. NATUR.
CURIOS. COLLEGÆ,

DE

NATURA
INDICATIONIS

ET

INDICATI

IN GENERE

In USU AC HABITU

AQUARVM SOTERIARVM

EPISTOLARIS INQUISITIO.

Amice æstumatissime!

Redeo tandem aliquando ad litterarum commercium, quod non oblivio aliqua veteris amicitiae, sed nescio quæ factorum necessitas interrupit. Redeo præcipue ad id commercii genus, quod initium familiaritatis nostræ fecerat, dum *nunquam otiosum* esse menti præfixeram, indeque omnem occasionem arripui, ubi quidpiam cognoscere, addiscere & in meos trahere usus valerem. Inde & hac vice ansam & argumentum scribendi capio ex aquarum scaturigine, quam mihi abs TE aperiri velim. Fateor, me multa in rerum recessibus deprehendere, quæ plenum ingressum remorentur, ut inde abs TE, qui uberrima experientia doctior ex istis antris regressus es, solide edoceri sperem. Quodsi enim hodegos mortuos & vivos adirem, tot inveni scopulos, quos nullo modo præternavigare poteram, qui certus fieri avebam, ubi syrtes, ubi uniones lateant, i. e. ubi verus & adæquatus usus, ubi damnum cognosci debeat. Confundebatur inde animus, ut nec vivum amplius consulere, nec mortuum legere potuerim, maxime dum solum fundamentum *indicationis generalis* ad strictiorem adplicationem deductum, obtinere nequiverim, scilicet in quo statu p. n. oeconomicæ animalis in specie hoc medicationis genus locum habeat: Id enim primum definiendum foret per experientiam & rationem, si non levis momenti tum ad intellectualem conceptum, tum ad practicam adplicationem deduci debeat.

Clarius rem eloquar, & specialia circa aquas medicatas fata recensebo. Discedens olim a Præceptore meo ad medicinam faciendam, omnia conquisi argumenta, in quibus instructio quasi oralis mihi necessaria videbatur. Inter illa mihi proposui *aquarum medicatarum* thema. Interroga-

rogabam, cur ipse in scriptis dictisque parum aut nihil docuerit, cum ejus in observatione clinica acuta sagacitas nil facile præterlabi patiatur. Ille subridens, quando morbum nec dijudicare, nec tractare valemus, tum ægrum dimittimus ad acidulas & thermas, respondit. Ego subirascens tali levidensi & frigida responsioni, petebam solum informationem generalem circa usum & regimen. Ille aquis, inquit, ægri intus & extus eluuntur, si candidiores evadunt, bonum. Ego indignabundus abrumpo sermonem, virum peritum in hac re humani quidpiam pati ratus. Illico tum invito acidulas & thermas, discendi & cognoscendi summa cupiditate flagrans. Conveniebam Medicos celebres in aquarum medicina, rogans apertam & sinceram communicationem observationis specialis, circa usum & effectum harum aquarum, ut sciam, in quo labascentis fanitatis statu potum illarum commendare queam. E numerabant magno conatu insignem morborum copiam, in quibus possint adhiberi, licet exempla per experientiam confirmata, oculis manibusque incredulis deessent. Eadem audita legi quoque in scriptis, quæ uberrime in acidularum mundis prostabant. Indignabar denuo his hodegis. Egredior summo diticulo ad hospites perlustrandos, video maximum numerum athletica floriditate magis splendentium, quam ægro livore pallentium: perpauci erant eorum, quos vera necessitas ad hos urgebat fontes. Succensebam tacite cauponariæ jactantiæ, & damnatæ luxuriæ, quæ donis DEI in perditam avaritiam ac voluptatem abutantur. Doctor ita non poteram exire. Ipse tum in orgasmo sanguinis extentiatorio eas suasi, cum eo effectū, quem simplicior aquosa temperatio reliquit.

Ante biennium, cum, in novam medendi provinciam delatus, aulicos reperirem, siti acidularum consueta agentes, antiqua illa hæsitandi calamitas rediit, num simplici-

ter moribus inservire, potum petentibus indulgere, an vero secundum mea præjudicia adpetitum dirigere debeam. Priorem partem sustinui, ubi mature id observatio docuit, quod ad generalem acidularum indicationem facere videbatur. Quoad *subjectum* enim deprehendi, quod acidulae (nec non etiam thermæ haustæ,) puerili & senili ætati, aut consistentem super gressis, non conveniant, sed magis præ aliis virili. Quoad *objectum* didici, eas nullum esse indicatum in lymphæ vitiiis, viscerum labe, motuum a priori aberrationibus, scilicet morbis spirituum, itemque sanguinis in tota substantia, mala mixtione sanguinis scorbutica coagulatoria. Contra vero magis adpropriatum remedium cognovi in sanguinis quoad mixtionem quidem boni, quoad consistentiam vero aberrantis, vitiiis.

Quoad *subjectum inadequatum* ea subesse intelligitur ratio, quod tum in puerili tonus solidarum debilior, quam ut ita simplicioris diluentis principii abundantiae transitum felicem elargiri possit, tum etiam in hac ætate vitia vitia, maxime chronica, in lymphæ largiore, mucosiore, coagulatoria, &c. consistentia potissimum deprehendantur, ubi aquositatis prædominium connexionem maxime utilem non reperit. In senescente ætate toni vitalis labescentia, viscerum debilitas aut læsio, sanguinis vapescencia, activitatis motivæ imminutio, &c. obesse videntur.

Contra vero *subjectum magis adequatum* esse videtur consistens ætas, ob sanguinis, in sui mixtione quidem boni, in consistentia vero depravati, & quidem vel volatilioris qualitatem temperandam, vel crassioris attenuandam. Et hæc subjecti applicatio ad indicationem generalem, etiam objecti rationem involvit, quod scilicet in parte negativa lymphæ vitia sive in inviscatione, sive in coagulatione consistant, ab aquositatis prædominio, sal contentum

minium expandente, connexionem & alterationem inveniunt. Vicia viscerum, vel martiali vitriolica constipatione augentur, vel aquosa humectatione flacciditas promouetur. Excipiendi autem videntur casus, v. g. chlorotici, ubi vitriolica roboratio tonum viscerum & sanguinis restituere putatur, quod firmiori experientiae & interpretationi relinquendum. Manebit vero experientia, licet limitatio optanda, quod hectica, cachectica, hydropica viscerum labes parum solaminis hic reperiatur. Deinde in morbis veris spirituum directa medicatio, satis raro adferri poterit, nec denique scorbuti veri coagulatoriae vappescuntiae.

In parte objecti affirmativa, si experimenta specialia ad generales classes redigere lubeat,prehendimus, quod sanguinis consistentia, sive in salino-sulphureo tenuiore organico principio excedat, sive terreum lentescens mobilius elementum praegravet, medelam in aquis his reperiatur. Nota enim est ratio, mixtionis animalis, & praecipue sanguinis, ad putredinem summe proclivis, quae motu perpetuo secretorio ac depuratorio avertitur, hujus vero motus impedimento directe vel indirecte acceleratur. Fieri hoc valet, si consistentia sanguinis crassior ad immobilitatem & stagnationem disponant, vel si elementum ejus sulphureum, tamquam causa caloris motusque interni, tum in abundantia aequilibrum supra principium reliquum aqueum & terreum, tum in qualitate acriore & aestuosiore vitalem temperiem transcendit & exsuperat. Ad utrumque hunc generalem scopum, acidularum effectus veri & constantes referri poterunt. Prior effectus in attenuatione sanguinis celebratissimus putatur in adfectibus hypochondriacis, hysterics, splenicis, ubi dilutoria & concussoria sanguinis attritio per acidulas earumque regimen, amicum refugium ad spasmos anxios demulcendos, stagnationes & infarctus referandos, ac melancholiam delendam esse judicatur.

Nota-

Notarunt vero hic observatores, quod in suspitione latantis læsionis in viscere aliquo, cautus eorum esse debeat usus, ob majorem adstrictorium infarctum, & impeditam ita secretoriam depurationem, proxime ad hæctica & hydropica confectoria ducentem. Pariter quoque notatum fuit, quod largus usus multusque corporis motus requiratur, si durus nodus emolliri debeat, quod pariter circumspectæ tractationis opus est.

Posterior effectus consistit in temperatione sanguinis generali & speciali. Illa, quando tota massa sanguinea in mixtione sua principium oleosum sulphureum, vel abundantius, vel acrius, & ex intestino motu fervidius fovet, indeque ad varios orgasmos oppletivos œconomiam vitalem disponit. Hæc vero est, quando ex eodem principio massa sanguinea ad speciales orgasmicas congestiones jam est deducta. In hoc dicto priore scopo experimur, ægros alias vividos, orgasmicam æstuosamque commotionem sanguinis universalem cum oppletiva lassitudine sentientes, acidularum potum exspectare & usurpare cum bono effectui, maxime quod gulæ grata similiaque *juvæ* nutrimenta simul adipiscantur. In posteriore scopo, quando abundans principium sulphureum, præter orgasmicos motus generales, jam fervidam commotionem specialem, & ad peculiarem locum & cum peculiaribus confectariis induxit: ibi medicina hæc generalis temperans turgescientiæ commotionis mitigationem procurare censet. Propterea hoc sine conducere videntur in orgasmo hæmorrhagico in genere, cum ea quidem cautela, ne læsio visceris subsit, neve diætã spirituosã, aromatica, acris, turgescentiam foveat ac resuscitet.

Conferunt quidem in ejusmodi commotionibus ad specialem locum, uti in commotionibus sanguinis æstuosacribus ad pectus, tussis sicca spasmodica; ad caput, hemicrania

crania æstuosa, ophthalmia acri periodica, chronica, &c. ubi tamen nec observatio deest, quod ejusmodi speciales casus motus sanguinis, si jam actualement excretionem insequantur & foueant, aut in consuetudinem jam degeneraverint, huic generali temperationi non obtemperent, nisi exitui actuali via præcludatur; alias ad peiora damna veloci gressu ducunt.

Ad scopum temperationis particularis poterit referri quidem temperatio acrimoniæ nephriticæ, biliosæ & ulcerosæ, quæ certo respectu & loco ab acidulis expectari posset; erit tamen simplex congestio nephritica acris, sulphurea, orgastica, distinguenda ab ulceroso statu, mitigationem saltem non nunquam admittente. In biliosa acrimonia, stases ictericas, colicas, spasmodicas, cardialgicas, anxias vomibundas generante, ex simili fonte medelam debitam sub cautelis sperare licet. Nec deerunt exempla maxime in junioribus, stagnationum ulcerosarum in pedibus, sub ista æquali humorum distributione ac dilutione discussarum.

Hæc est mea acidularum consideratio, respectu subiecti, objecti & attributorum generalium, ut exinde viam ad indicationem reperiam. Num metam attingam, aut ab ea deflectam, cultiori experientiæ propriæ & alienæ relinquam. Interea tamen fundamentum tam a posteriori productum, quam a priori desumatum, suo talo stare arbitror. Ita enim perpendo in acidulis duas partes, scilicet continentem & contentam. Illam dico aquositatem simplicem puram; hanc vero substantiam vitriolico - martialem.

Aquositas simplex ut plurimum saltem quoad nudum respectum diluentis effectus, tamquam instrumentum omnis motus in natura universa spectatur: In oeconomia vero animali, cum fundamentum sanitatis consistat in mixtionis conservatione, per continuos motus secretorios &

excretorios, qui partim mobilitatem fluidam substantiæ depurandæ requirunt, partim materialem contemperationem & refrigerationem substantiæ sulphureæ æstuosæ, ad putredinosam fermentationem proxime dispositæ & disponentis, quid inquam in animali œconomia, simplex aquositas valeat, facile a priori colligi potest; immo & a posteriori docet hoc abunde experientia, & quidem generalis, dum nempe subjecta agresti vitæ dedita, raro vel nunquam acidulas in usum vocare, & tamen a quamplurimis dictorum adfectuum prorsus fere immunia manere deprehendimus, cujus circumstantiæ præter simpliciorē diætā vitamque mobiliorem, non levem rationem in potu aqueo ponendam esse arbitror, qui præ potu spirituosiori crudiori & feculento omnino aptior est ad motus humorum in æquali successu & gradu conservandos. Specialis experientia pariter quoque confirmat, quod in multis dictis adfectibus simplex pura aqua acidularum vices optimo cum effectu obierit: quot enim casus sunt orgasmi hæmorrhagici potu aquæ, loco vini, aliusque spirituosius & calefacientis potus substituto, tandem contemperati? Quot sunt exempla æstusorum motuum congestiorum, spasmodicorum, cephalalgicorum, hemicranicorum, ophthalmicorum, tussis siccæ, asthmatis sicci, &c. simili potus correctione tandem mitescuntium & quidem tam diu ad minimum, donec forsitan post menstruum usum, antiqua consuetudo spirituosam diætā revocavit? Annon multa exempla supersunt? immo præstarent plura, si humanæ naturæ mollities veram diætæ vitæque conformationem, ad individualem suæ œconomiae statum accommodatam, tributariis illis annuis curationibus anteferre studeret, forent, inquam, plura exempla nephriticorum simplicium & calculosorum, cardialgiæ & colicæ sanguineæ, biliosæ, spasmodicæ, &c. quæ tali vitæ coordinationi facilius auscultarent. Usus po-

tus calidi illud poterit confirmare, utpote quo multi ejusmodi recensiti graves adfectus magis mitescunt, quam ullis aliis medicamentis.

Pars contenta vitriolico - martialis certius omnino per experientiam manifestatur, quam alia supposititia concrementa; quæ alias de spiritibus volatilibus salibus variis nitrosis, sulphureis, alcalinis, innominatis, prædicantur, sunt plerumque chimææ physicæ. Hanc vero vitriolicam indolem salis contenti monstrant abunde experimenta chymica, physica & medica. Illa offert vulgus etiam in tinctura nigra sæcum & decoctorum terreorum, ut plura criteria vix quisquam hinc expetat. Hæc vero monstrat experientia a posteriori, in martialium operationum parallelisimis maxime circa hypochondriacos, ubi necessitas hujus contenti a priori patescit, dum clementia divina in munere hoc mortalibus concessio, pro sanctissima & sapientissima quasi consuetudine talia principia commiscuit, ne unius qualitas in ratione operandi excedat modum. In acidulis est principium aqueum emolliens, diluens, humectans, & principium martiale roborans ac lene adstringens. Necessitas hujus mixturæ patet in effectu anti-hypochondriaco, ubi sanguis crassius lentescens, stagnans, attenuandus præcipue ac diluendus est; quæ necessaria operatio utique tonum viscerum, ex infarctu spissorum humorum jam labefactatum, magis flaccidum redderet. Necessaria idcirco sunt conjuncta principia roborantia, leniter constringentia, tum ne attenuatio nova ex altera parte noceat, tum ut viæ ita ac porum organorum colatoriorum roboratæ, resolutoriam attenuationem & secretoriam depurationem promoveant. Hoc ergo totum fundamentum esse arbitror, cur acidulæ aliis simplicioribus aquis in hoc usu medico sint præferendæ: uti & e contrario, quod acidulæ præsentæ aliqua viscerum tabe usurpatæ, pejorem communiter effectum exerant, &

facile cachectica, hectica, hydropica damna, i. e. obstipationes plenarias viscerum post se trahant, promoveant & obfument. De reliquo martialium adplicatio medica combinationem duplicis in acidulis principii pariter demonstrat : scilicet cum huiusmodi medicaminum effectus consistat in tonica roboratione viscerum, pro obtinenda stagnationum imminentium præservatione & factarum discussione, hæc vero facile vel nimia evadere posset, vel præmatura, humoribus scilicet nondum attenuatis ; Hinc suadent Practici conjunctionem ac subordinationem medicamentorum emollientium, relaxantium, ne roboratio toni in constrictoriam obstipationem fatiscat. Ejusmodi sapientem circumspectionem natura in mixtione accidularum offert, quam dein ministerium illud naturæ bene imitari docet, uti id quidem in intermittentium suppressione per Chin. chinam aliaque adstringentia, nec non in hæmorrhagarum adstrictoria suppressione patet, cui satis mature emollientia remedia subjungi debent, nisi pariter hectica, cachectica, similiaque damna inducere velimus.

Sed nolo Te hisce erroribus diutius detinere, cum mihi forsitam cras ipsi displiceant. Scripsi hæc, ut tandem aliquando ex uberrimo ærario Tuo adferas, quas collegisti merces ; poteris, si volueris, cum omnibusis me, aliosque veritatem quærentes, optime delectare. Age id, ut hæcenus fecisti, & alia in posterum feliciter. Vale & fave.

T. T.
J. S. C.

LAPIS AC LUTUM
PRO
RENOVATIONE
LABORATORII CHYMICI
IN ET AD
SCHOLAM MEDICAM
COLLECTA

A

D. IOANN SAMUEL CARL;
SERENISS. AC POTENTISS. REGIS DANIE ARCHIA-
TRO, ET IMPERIAL. ACADEM. NAT.
CURIOSOR. COLLEGA.

Quemadmodum Medicina clinica, judicio plebis, requirit, ut curatio morborum *cito, tuto ac jucunde* perpetrètur, aut, ut, aptius eloquar, morbi tractatio in *experientia* ac *ratione* solida, peragatur: Sic dogmatica Medicinæ tractatio postulat, œconomix microcosmici, in statu vitalitatis, secundum & præter naturam intimiorem enucleationem, & evolutorum recessuum per omnes vitalitatis actus planam repræsentationem, quo mentes manusque discipulorum eo securius, facilius ac certius introduci valeant.

Cum vero hoc opus in studio tractandi ac docendi summe arduis difficultatibus sit implicatum, ut aliena, immo ea, quæ Physicas macrocosmi evolutiones utiles, necessarias ac curiosas suppeditant, omittere non liceat; utique tamen ea, quæ cum medicina commune ac inseparabile vinculum habent, immo cognatione aliqua sociantur, seligere, ac instar scientiarum sororiarum sollicitè tractare, earum utilitates legitime separare, hodegi munus esse judico.

Optandum sane esset, ut aureum illud seculum pro Medicina dogmatica adpareret, sub quo illæ occasiones in singulis Medicinæ doctrinalis partibus, per nosocomia academica suppeditarentur, quarum ope, analytica methodo eadem doceri & addisci posset, dum nempe statim alumni hujus artis perita manu ad ægrotos ducerentur, sicque oculis mentis ac corporis universæ Medicinæ, tam internæ, quam externæ faciem ac conditionem, in systematica connexionem, intuerentur & plenarie perspicerent: Ast cum mores temporum magis luxui mortifero inserviant, quam vitæ salutiferæ, hinc ejusmodi desideria in Rempublicam Platonicam erunt releganda.

Interea cum tenebræ densissimæ scholas medicas, uti & aliarum scientiarum, opprimant, ut supremum omnis solidioris cognitionis punctum sæpe in minutis curiositatum quæ-

quaeratur, ideo omnibus eo adlaborandum est viribus, in encyclopædia medicinæ synthetica, ut ex omni scientiarum latifundio $\tau\acute{o}$ utile ac necessarium seligatur, ac scientiæ medicinæ effectivæ, aptum ac conveniens admoveatur.

HIPPOCRATIS effatum de *arte longa ac vita brevi* hanc prudentiam suadet docendi æque ac discendi, ne curiosis physicis, omnem hodie in Medicina dogmatica paginam absolventibus, immoriamur, quamquam immorari paululum, ornatus, aut vitium seculi jubeat, quoniam indagatio occultorum physicorum phænomenorum, nescio qua lege, Medico potissimum injungitur; ut quidquid ad Macrocosmici centri ac peripheriæ scientificam enodationem pertinet, non nisi ab illo stricto jure deponatur.

Sit ita, sed ambitus systematicus vitalitatis sartæ ac læsæ, in habitu materiali, instrumentalī, finali, formali tam amplius est, ut in factis naturæ generalibus, specialibus, & individualibus perscrutandis totam ætatem impendere debeamus, si debitam ipsi opem præstare velimus. Tanto magis mens a nebulis opinionum, commentorum, hypothesium, per æva variabilium ac risibilium, libera esse debet, ne tempus viresque vitæ per tales ineptias perdantur.

Quo circa prudentis hodegi officium indispensabile esse existimo, ne quid doceat, cujus momentum vel ipsum, vel discipulum mox pœnitat, & quod tyro mox iterum dediscere debeat, ac cum aliis temporum ac sumtuum dispensandis repudiare.

Theoriam eam tradat, quæ non ex commentis opinionum, vel antiquitatis, vel recentissimæ novitatis sit hausta, licet curiositatis alias gratissimæ palato adrideat, sed quæ factis naturæ, per dies indelebilibus sit superstructa, immo quæ actibus experimentalibus respondeat. Effectus vero tales mon-

strent

ſerentur, immo praxis medica talis doceatur, quæ minime vagis & fallacibus experimentis ſit ſuperſtructa, aut ſeſquipedalibus agyrtorum fucis colorata: ſed quæ inconcuſſa experientia, ac ſolida ratione unice nitatur. Quæ vero ex aliis ſcientiis pro cultura ac ornatu medicæ ſcientiæ atque artis adferuntur, ea ut ſtriſtiſſime ad uſum, non autem impedimentum totius ſyſtematis adhibeantur, docentis prudentia ipſa ſuadet.

Conſultiſſime itaque agitur in collegiis; quando ſcientiæ ſororiæ in partes docentium abeunt, ut unus Anatomiam, alter Botanicam, aliſ Chymiam demonſtret, & exinde, nihilo minus utilia, non ſpecioſa, ſeparet, ac in Philiarorum utilitatem ducat. Hinc omnes pro ſcopo habeant, ut nucleum, non corticem adponere, utilia, non ſpecioſa, neceſſaria, non curioſa congerant, utpote qua ratione ſcopus ultimus, vitæ nempe ac ſanitatis apta conſervatio facillime obtinetur.

Quodſi itaque Chymiam, tamquam aliquam ancillarum artis medicæ, huc vocare & ejus culturam ſelectam optare ac promovere velimus, tum ſane neceſſitas hujus indagacionis pateſcet, quod non ſolum phyſicæ ſcientiæ exquiſitiſſima clavis exiſtat, & ita Medicus incipiat, ubi Phyſicus deſiit; ſed &, quod in actu ultimo, artis ſcilicet uſu clinico, remediorum, pro effectu medendi habitum eſſentiæ ac effectus intimius cognoscere debeat. Hinc licet anatomica ſtructuræ animalis, itemque fundamentorum botanices ac matheseos notitia omnino requiratur; tamen mixtionum corporearum, in macrocoſmo occurrentium, atque in microcoſmi uſum trahendarum, analyſis chymica pro theoriæ ac praxeos emolumento, ſumme neceſſaria merito judicanda eſt, ut gladio hoc contra morbi furores eo aptius uti, nec Pharmacopœorum fraudibus nos exponere, immo

immo Physicorum deliramentis in corporum resolutione cœcis oculis confidere debeamus.

Pro obtinendis ergo hisce scopis *Laboratorio chymico* in Acedemia, Collegio, Societate, aut Facultate quacunque doctrinali medica opus est, & quidem, si rem rite expendam, magis utique, quam Theatro Anatomico, quam Horto medico, quam Museo curioso, quam cumulis mechanicis, aut mathematicis machinis & instrumentis. Necessitas vero cum in genere patefcat, nec non utilitas chymicæ culturæ pedissequa, ideo cultores de natura, essentia, habitu & mediis investigandi, immo scholam hanc igneam adornandi tanto magis erunt solliciti, quæ etiam solerti animo facile sese manifestabunt, quum multi viam per carbones tritam iuerint ac monstraverint.

Locus Laboratorio chymico adæquatus seligatur, ut tum solitudo operationibus ac contemplationibus attentis faveat, tum aëris libertas vaporum dissipationem ac sanitatis conservationem adjuvet. In systematibus plurimis chymicis loci generalis instructio est descripta ac per figuras explicata.

Furnorum ac vasorum, itemque instrumentorum apparatus sufficiens adsit, ne vel defectus operationes, & experimenta impediat, vel nimia eorum copia ostentationem fumi fucique plenam arguat: BECHERI *Laboratorium portatile* & VIGANI *Medulla Chymicæ* talia sufficienter exhibent, quibus mediantibus labores omnes facile absolvi ac demonstrari possunt. Interim Chymicus exercitatus facile paucorum lapidum & carbonum ope negotia sua absolvit, tyrones autem ampliori adparatu opus habent, pro diversitate operationum absolvendarum & demonstrandarum. Sic ignis reverberii cæmentationis, fusionis, digestionis, &c. in variis furnis demonstrari solet; & operationes chymicæ, metallurgicæ, docimasticæ, fermentativæ, in instrumentis sine usu quoque doceri possunt.

Materiarum etiam copiam corpus chymicum offerat semper promptam, veluti metalla, mineralia, sulphura, salia, terras, menstrua, &c. in & ad operationes chymicas necessaria, & quidem in ordine chymico disposita, ne ad quamvis operationem hinc illinc demum ea conquirere & comportare necesse habeamus. Labores vero si adgredi variaque producta Tyronibus monstrare velimus, tum fatuum ac vacuum erit conamen, sublimioris Chymiae, immo Alchymiae tentamina in medium deducere, sed alphabetum minerale & prima mixtionum principia prius doceamus, immo discamus necesse est. Quamobrem vulgatissimas immo usitatissimas pharmaciae merces primitus in medium producimus, immo ex angulis educamus, maxime eas, in quarum usu & adplicatione aliqua certitudo, utilitas, encheiresis fundamentalis atque experimentalis inquirenda ac reperiunda venit. Haud enim dedecori erit Chymico experimentatori, immo doctori, si discipulis suis vel solum in primitiis, aquarum & spirituum, vegetabilium aptam distillationem, succorum, syruporum, extractorum, essentiarum, salium, &c. praeparationem, subjectorum ac objectorum indoli convenientem, demonstret, immo talia producta, prout in pharmaciis usu exponuntur, tamquam regulam & normam aliarum encheiresum ostendat: sic Laboratorium chymicum erit pharmacopolium in nucleo ac Gymnasio ascetico. Immo usui ac honori nihil decedet, si inde etiam communia pharmaca, rite solum parata, aliis dispensari poterunt.

Quando itaque communiores operationes & usitatiores producta juxta aptam manipulationem sunt demonstrata, tum altius ascendere valebimus ad ea quae strictius ad corpus chymicum pertinent. Ante omnia autem necesse erit, ut quorumcunque simplicium, mixtorum compositorum & concretorum corporum notitiam adquiramus, indeque promptuarium materiae physicae ac medicae colligamus, super

per & ultra ea, quæ in simplicibus pharmaceuticis laboribus requiruntur. Sic varia mineralia, mineræ metallicæ, lapides ac terræ variæ, aliæque, quæ alias pro Museo curioso colligi solent, in Laboratorio chymico commodam supellestem & ornatum adæquatum præbere poterunt, quantum etiam ex regno Naturæ triplici, immo ex quovis regionum antro conquirere valemus. Ipsa autem producta, quæ haud singulis diebus ac annis de novo præ-ac reparari possunt, omni diligentia sunt adservanda, ut ita recordatio operationum & encheiresium semper sub ejusmodi intuitu menti, oculo, manuique impressa maneat, ac insimul aliis discrepantia à frivola, fugitiva & inepta imitatione possit demonstrari. Si vero corpus chymicum, seu receptaculum præparatorum semper splendorem suum retinebit, quando producta ex mineralibus, metallis, salibus, sulphuribus, sub exacta operatione semper præsto erunt, scil. Mercur. præcipitatus, sublim. vari, Cinnab. antim. factit. sulphura antimonialia varia, spirit. miner. volat. ac fixi, salia media, acida, enixa, fixa, volatilia, croci minerales ac metallici, tincturæ & extracta omnia mineralia, ac vegetabilia, per diversa menstrua, oleositates variæ, &c.

His præsuppositis adscendimus altius ad chymiatrîam, & inquirimus, an veritas vel fucus sit in variis promissis solarium, lunarium, martialium & mercurialium præparationum sublimitatibus hujus vel illius ævi, ne quidpiam vel novarum, vel antiquatarum mercium rejiciatur, aut adsumatur. Quæ fors ac fortuna diligenti scrutatori demandavit, ea etiam pro præsentî ac futuro usu, immo informatione scholæ chymicæ adservantur. Plus ultra si adniti placeat, tum non incongrue hermeticorum universalia & particularia, panaceas animales & minerales examinare valebimus, aut ad minimum experientiam capeffere de mercuriis corporum, de sulphurum metallicorum ac fixorum extractione, de menstruis al-

cahestinis , &c. sique alium scopum ac usum non reportabimus, quam terminos ac phrasēs ænigmaticas discendo, sufficiet utique, dum ita ad minimum contra fucos fallaces præmunire nos poterimus.

Ad Chymiam autem physicam totius universi, etiam si solummodo contemplativus scopus nos impelleret pro obtinenda mixtionis cognitione ; suscipere possumus ante omnia docimasiæ & metallurgiæ exercitium, ut ita scientia chymicæ certæ subtilitatis ac sublimitatis sub demonstratione didactica hauriatur ac doceatur, quomodo scilicet metalla ac mineralia utilia ex terris, lapidibus, scoriisque impuris educantur. Hac ratione peculiaris quasi, sed ampla satis Chymia, utilitatem suam cuilibet prudentiori statim demonstrans, prodibit, maxime vero metallorum discrimen etiam in perfectiorem statum ducendum, manifesto sese offeret, quale speculatorum acumen enuere non valebit. Non minus aliæ Chymicæ, itemque pyrotechnicæ, rivuli inde dimanabunt. Ars vitrificatoria, tinctoria, fermentatoria, &c. immo variae utilitates œconomicæ, mechanicæ, &c. rationis æque ac experientiæ ope eliciendæ descendent. Taceo specialiores adhuc fodinas chymicas, falis nempe communis, nitri, aluminis, vitrioli, boracis, &c. extractiones, quarum fundamenta vera discere ac docere physica scientia jubet, non pro speculativo, sed practico scopo ac usu insimul conjuncto, maxime ubi artificia inventa ac trita in leviolem, certiolem & commodiorem normam fuerint redigenda, ut ita inventis semper aliquid addatur.

Diarium actorum suppeditat argumentum collectioni ac scripturæ, partim ut memoriæ demandetur id, quod in singulis operationibus fuit observatum, maxime vero encheiresium apex probe notetur, immo quoque errores forsitan commissi, utpote qui sæpe intimiori perscrutationi
arum

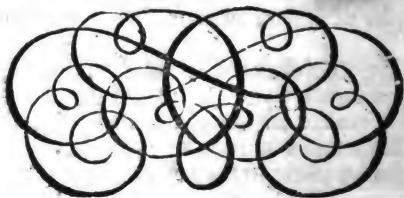
ansam præbent, nec non pro aliorum, ac in primis posterorum institutione inserviunt.

Possunt etiam insuper observationes chymiatricæ, seu medicamentorum adplicationes speciales ad morbos, exinde formari & cognosci, quando nempe non solum dextre præparata in usum clinicum trahuntur, sed & eorum effectus pro intimiore perscrutatione ac imitatione debita cum attentione considerantur. Et ita utilitas pharmaceutica, physica, therapeutica, metallurgica, mechanica, œconomica, in infinitos ramos increscet, ac ita docebit, culturam hujus artis scientificæ in universam scientiam medicam, immo vitæ humanæ necessitatem sese plano flumine diffundere, ut boni malique hominum mores sitim hic exple-re gestiant. Prout enim artificia bellica nitri abusum in perniciem hominum trahunt; sic artificia culinaria, medica, metallica efficiunt, ut hoc sal catholicum in animalium, vegetabilium & mineralium spagyricam vergat. Ita ergo vinorum, cerevisiarum, spirituosorum & farinaceorum fermentationes, culinæ ac cellæ; ita calcium exustiones architecturæ opitulantur; ita terrarum mixtiones ruricolis inserviunt; ita salina & aromatica, itemque ignis regimina coquis subsidio sunt; ita colorum mixturæ pictoribus; ita salium & saponum adplicationes opificum operibus famulantur, & alia innumera commoda resultant, quæ vita civilis ex Chymix latifundio haurire potest, solet, ac debet.

Majus ergo emolumentum expectare omnino licebit, si sensuale ejusmodi *ἔργον καὶ πάρεργον* studio academico medicinæ dogmaticæ adjungetur, quam si tyro artis salutiferæ cunctas antiquæ ac recentis Philosophiæ hypotheses delisset, immo plane in succum & sanguinem convertisset. In Theoriam medicam si nullus inde resuleret usus, tamen vel is summi foret ponderis, quod ex fermentatio-

nis theoria salium naturam, applicationes crudas in vitalitatis organismum in statu secundum & præter naturam tanto exactius tam a priori, quam a posteriori cognoscere valeamus: Sic enim mixtionis vitalis habitum; sic conservationem ejus per motum humorum progressivum ac intestinum; sic separationis ac secretionis mechanismum; sic digestionis & concoctionis actum unitivum ac reparativum chymica analysi ac synthesisi perfectius indagare & explanare possumus.

Ultimo quoque de auctoribus chymicis aliquid adhuc in gratiam tyronum monendum est, quod tum pro medico, tum physico scopo nil, vel certe parum emolumenti adferant scriptores chymici, ætiologiam & experientiam mechanicis fulcris superstruentes, vel alii hermeticis scopulis sua arcana involventes. Utrumque hoc genus doctorum atque magistrorum per ignem intra phantasiæ labyrinthos oberrat, suosque imitatores pariter eo seducit. Becheriana & Stahlina schola theoriæ & praxeos chymicæ mercaturam certiore elargitur. Manus hic oculatæ sunt, quod vident, credunt. Angulis & figuris hic non auditur, nec pavones, corvi, leones, angues in igne oberrant.

VIRIS,

ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATURÆ CURIOSORUM

PERILLUSTRI ATQUE MAGNIFICO

DN. PRÆSIDI

D. ANDR. ELIÆ BÜCHNER,

ARCHIATRO ET COMITI PALATINO CÆSAREO,
S. R. I. NOBILI, MEDICINÆ ET CHYMIÆ PROFESS.
PUBL. ORDINARIO, FACULTATISQUE MEDICÆ ADSES-
SORI IN ACADEMIA GERANÆ, SOCIETATIS SCIEN-
TIARUM REGIO-PRUSSICÆ SOCIO,

RELIQUISQUE MEMBRIS

EXCELLENTISSIMIS, CONSULTISSIMIS, EXPERIEN-
TISSIMIS, DOCTISSIMIS, SPECTATISSIMIS

PRO GUJUSVIS ORDINE AC DIGNITATĒ HONORATISSIMIS

*PATRONIS, FAUTORIBUS, COLLEGIS
NOSTRIS*

DEMISSE ATQUE MIRIFICE COLENDIS

SCHEDIASMA

DE

NUCIBUS MARGACEIS

VULGO

Mergel = Stinse

MISSUM

AB

ALBERTO RITTER

GYMNASII REGIO-ILFELDIACI PRO-RECTORE ET
ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ NATURÆ
CURIOSORUM COLLEGA.

Divinus Plato :

**DEUS. semper geometrica
exercet.**

Res naturæ mirabiles sæpius, immo sæpiissime negligi, propter vel hominum incuriam, vel ignorantiam, vel minorem curiositatem, vel frequentiam, vel denique nullam notabilem utilitatem, quotidiana edocet experientia; & quamquam non *Vos* solum, *Viri Excellentissimi*, sed etiam saniores omnes nobiscum consentientes habere facillime credimus, nihilo minus rei veritatem exemplo evincemus luculentissimo.

Exiguum ante tempus cum quodam amico nobis quam honoratissimo eramus in colloquio; hic forte fortuna sermones inter alios mentionem injiciebat nucum quarundam, *Mergel, Nüsse* dictarum: nominatio vero hæc singularis quum nobis videretur, de qua antea neque audiveramus quidquam, neque legeramus in ullo Curiosorum scripto, curiosos nos reddebat, ut in rem eo diligentius inquireremus, quo minus noster amicus præter nomen, figuram externam, gravitatemque aliud quid, nobis sciscitantibus indicare poterat. Quæ nunc hac ex parte in nostram pervenerunt notitiam, ea *Vobiscum, Viri doctrina præstantissimi, Patroni summi*, brevibus tamen verbis, communicare hoc ipso schediasmate decrevimus, id quod sit pensæ symbolici loco, pro consuetudine, *Vobis* ab *Antecessoribus vestris* tradita, quando nos dignati estis *Vestro* in ordine splendidissimo nobis locum nuperrime attribuere, quam plane singularem gratiam atque favorem heic debite prædicamus & celebramus, animoque agnoscimus gratissimo.

Nominatarum *nucum mergacearum* locus natalis, (a) pro Physicorum colloquendi more consueto, sunt duæ præfecturæ *Ertzen & Sternberg*, ad latus occidentale Vifurgis fluminis sitæ; illa pertinet ad Ducatum Calenbergi-
Append. A. M. Vol. VI. q cum

(a) De hoc concreto marchasitico Ertzensi conf. Dom. D. BRUCK-MANNI *obs. in Commerciæ Litt. Norici. An. 1749. Hebdomad. VI. pag. 44.* cum fig. ænea.

cum, hæc ad finitimum Comitatum Lippensem, sed jam paret quasi pignus pro grandi pecuniæ summa, mutuo in illam data, jurisdictioni Hannoveranæ, ambæ sunt maximæ, commodissimæque, propter agros optimos & fructuosissimos, silvas utiles, prataque herbosa; in præfectura *Ertzen* jacet pagus judicialis Dn. *de Münchhausen, Schwöbber*, adpellatus, qui in tota Saxonia Inferiore satis fama celebratus propter vivarium, instructum variis animalibus rarioribus, ambulacra læta ex abietibus altissimis, umbrosis, præprimis hortum suum amoenissimum, cultissimumque, propterque fructus in eo exoticos plurimos, rarissimos, Indiæ tam Orientalis, quam Occidentalis; hic namque primus omnium fructum Americanum dulcissimum, Europæis antea ignotum, *Ananas* dictum, (b) 1717. maturum protulit; tempore, quo aquæ salubres Pyrmontanæ bibuntur, a quibus haud procul abest. Maxima in eo est hominum celebritas, optimo jure hunc hortum omnibus Principum, immo multis Regum hortis longe præponimus; versus in eum elegantes, ejusque ædificatorem, a Poëta anonymo compositi, quondam ad manus nostras pervenerunt, quos, cum typis non sint exscripti, Lectori benevolo non ingratos futuros autumamus, quando heic illos inserimus, qui sunt cum epigraphæ:

Othoni de MUNCHHAUSEN, Brunf. & Lüneb. Provincialis ararii Consiliario, externa & longinqua ex regione quasitis arboribus, mira fructuum oleumque rariorum copia

- (b) Fructum *Ananas* Neuhof in der Gesandtschaft der Ost-Indischen Gesellschaft an den Tartar Cham und Sinesischen Kaiser, pag. 345. sq. describit, delineat; ejusque plantationem, saporem naturalem, utilitatem atque noxam indicat pluribus. Similiter vide MICH. FRIDER. LOCHNERI *Commentar. de Ananasa, sive Nucis pinæ Indica, vulgo Pinhal*, quæ prodit Norimbergæ forma quarta, cum figuris.

copia, hortos splendide condecoranti, sed proximior agnato ex fratre nepote de MUNCHHAUSEN, Equ. Legionis Chiliarcha, in generum ascito, vetusta familia perennitati feliciter consulenti, amica gratulantur Musæ.

Quidquid ab Indorum pretiosis provenit arvis,
Munichhausiadis splendidus hortus habet.

Nympha loci miratur ibi felicia nasci
Prodigia, & rigidum non metuisse gelu.

Climata mutavit cultor, dum messe beata
Saxonis Eoas gleba ministrat opes.

Hic mala Hesperidum sol hic maturat Anhana,
Quæque dedit Ganges, ripa Visurgis alit.

Sed licet extrema renovet pomaria fronde,
Non amat antiquum sic renovare genus.

Ille peregrinas hortis studet addere stirpes,
Sed generum stirpis gaudet habere suæ.

Quem Bellona diu duris exercuit armis,
Ad dulces pugnas nunc volat almus Hymen,

Fœcundant fœceri Flora, & Pomona labores,
Fœcundet generi sic quoque Juno Torum.

Prolifer hortorum cultor nisi debita reddas
Promeritæ genti germina, iniquus eris.

Noster *Otho* raris Viridaria fructibus ornat,
Tu thalamo fructus grate priape para.

Domus autem prætoria *Ertzen*, cum ceteris ædificiis œconomicis, ex lapidibus novissime & bellissime constructa, direttore Præfecto supremo Dn. *Jost Henrich Voigt* piæ memoriæ, qui vivus excellens Mathematicus & Oeconomus in terra Hannoverana floruit, sibi que memoriam condidit non vulgarem in orbe mathematico, inventionem suam novam, præclaram, utili molæ tritoriarum; (c) alter hujus fi-

q 2

lius

(c) Vide sis *Miscellanea Berolinens.* Tom. I. pag. 325. sq. tab. 31. VALENTINI *Museum Musæorum*, Part. III.

lius, jam placide defunctus, paternam gloriam imitatus, *Otto Ludvig Voigt*, Præfectus supremus Calenbergicus, nec non Commissarius Anglicano - Regius, æque egregius Mathematicus immortalitatem nominis sibi comparavit directione ædificationis cataractæ Hamelensis, quondam *dië Schmelische Schlacht*, propter frequentiores in ea fractas oppressasque naves dictæ, operis mirifici, operosi, quod prioribus temporibus exercitatissimi Mathematici desperaverunt, sumtuosi, plus quippe centum millia thalerorum in illo sunt consumpta, quare etiam in rei memoriam ad feros posteros duraturam, moneta argentea major, vulgo *medaille*, est cusa, valens ipsos duos thaleros & sedecim grossos, communiter *zwey species - Thaler*, quæ repræsentat in uno latere imaginem regis pectoralem, cum epigraphæ: GEORGIUS II. D. G. M. BRIT. F. ET H. REX F. D. B. ET L. D. S. R. I. A. T. ET E. sub imagine legitur: *Hannibal*; in altero autem latere videmus Urbem Hamelam cum suis munimentis, flumini Visurgi aditam, & ponte, itemque *den Werder*, in hoc parvulam, vulgo *ein Ravelin*, & cataractam novissime exstructam, in hac navem transeuntem, adhuc etiam in flumine, infra legitur:

Vndarum impetu Cataractis temperato prope Hamelam

M. D. C. C. XXXIII.

In adductis vero præfecturis sunt fodinæ margacæ plurimæ, in summam rusticorum commoditatem utilitatemque, qua terra margacea fini loco, agros refovent suos, in quibusdam harum, sed non omnibus, in primis ad pagum *Ertzen*, occidentem versus, leguntur *nucæ nostræ margacæ*, & quidem notandum, stratum esse in fodinis indicatis supra stratum, modo margæ optimæ, modo ochræ, quam agricolæ vocant *taube Erde*, quia non apta ad terram refovendam, atque in hac ipsa ochra reperiuntur sæpius, aut non cumulate, quoque aratro eruvuntur dictæ *nucæ margacæ*, interdum etiam crystalli minores

nores elegantissimæ, splendidissimæ, perlucidæ, quinquangulares, sexangulares simul fodiuntur, rarissime quamvis.

Nomen quod attinet, nequaquam in has nuces quadrat, neque quoad formam externam, neque quoad structuram internam: illa enim plerumque rotunda, vel huic proxima, perraro alia, hæc splendens, solida, & ex centro versus peripheriam radiofa. Equidem sunt, qui narrant, quasdam fuisse repertas, quæ fractæ continuissent terram laxiorem, friabilem, fusco-rubram, ochraceam: nobis autem hoc non evenit, quamquam plures viginti vel quadraginta malleo diffregimus, & si ita esset, non videmus, quomodo talis terra nucis nucleo possit comparari, interim cogimur, hanc denominationem retinere, tamquam semel receptam, notamque cuius plebejo illorum locorum.

Quando vero has nuces paulo adcuratius contemplamur, & perquirimus, nihil aliud sunt, quam metallum immaturum & imperfectum, (d) vel metallum embryonatum, (e) fugax, radiosum, splendens, varie coloratum, grave, durum, fragile, ex mercurii principiis, sed magis digestis & coagulatis, ortum; variis notatur nominibus, (f) communiter audit *pyrites metallaris*, *marcasita*, *ovum philosophicum*, *Kieß*, *Kieß*, *Müsse*, *Berg. Eyer*, *Ergt. Blumen*, quoniam metallifossore credunt, illud spem facere de argento futuro.

Differentia vero pyritæ est multiplex & variâ, differt enim:

Primo ratione internæ *essentia*, & est vel *pyrites ferreo-sulphureus*, *Eisen. Schwefel. Kieß*, quando nimirum ferrum prævalet, cujusmodi major pyritarum pars est, qualis ipse noster pyrites in examine metallico repertus,

q 3

insu-

(d) VALENTINI *Armamentarium Natura* pag. 158.

(e) VATERI *Physiologia* pag. 398. seq. VOLCKMANNI *Silicis subterranea*, pag. 244.

(f) Vid. *Experient. D. HENCKEL Pyritologia*, pag. 64. seqq.

insuper centumpondium continuit viginti quinque ad usque triginta quinque libras sulphuris ; reliquas etiam pyrites ferreo - sulphurei notas habet characteristicas, videlicet, 1.) colorem albo - splendentem argenti ad instar, 2.) emissionem spiculorum martialium, quando chalybe percutitur, 3.) malleo contritum magnes ad se trahit, 4.) colorem in superficie ferruginosum ; porro vel *pyrites cupreo-sulphureus*, *Rupffer*, *Schwefel*, *Rieß*, quando cuprum prævalet, vel *pyrites sulphureus*, *Schwefel*, *Rieß*, quando prægnans sulphure ; vel denique *pyrites sulphureo-vitriolatus*, *Vitriol*, *Schwefel*, *Rieß*, quando prægnans vitriolo, & hic brevi tempore se prodit, dum aëri libero expositus, vel humore conspersus, facile emittit sal vitriolicum capillare canum, & redigitur in pulverem canum ; experto credere poteris Roberto, siquidem sæpius locellos scrinii nostri, in quibus adservabamus alteritas pyritosas, cornua Ammonis pyritosa, ligna pyritosa, alia, invenimus vacuos, horumque loco nihil aliud reliquum, quam pulverem canum, & initio cogitabamus, donec rem aliquanto amplius animo amplectebamur nostro, manum furacem illa abstulisse ; præterea notamus, pyritem existere posse sine vitriolo, sed nunquam sine sulphure (g)

Secundo ratione *coloris* præsertim interni, qui triplex erit, nimirum *color albus* vel argenteus, & hic est proprius pyritæ ferreo & vitriolato ; *color subflavus*, qui proprius pyritæ cupreo ; denique *color flavus*, qui proprius pyritæ sulphureo : Ceterum quidem pyrites aliis coloribus pulcerrimis, hilarissimis, videlicet rubicundo, rufo, flavo, cæruleo, viridi, smaragdino, vel in superficie, vel in fissuris, vel in scissione violenta & inæquali, pingi solet, horum vero causam rectius effluviis metallicis, atque horum adflatui vulgo *Anwitterung* / & variæ fractioni radiorum lucis incidentis tribuimus.

Quare

Quare etiam frons pyritæ prima, dicam, *color ejus aureus*, decepit multos, in primis auri avitissimos Alchimistas, quos diis iratis natos esse censemus, miserrime fefellit, ut carbonem pro thesauro invenerint, qui tamen proverbium teutonicum vetustissimum, verissimumque cum animo suo debuissent cogitare:

Es ist nicht alles Gold, was glänzet.

Tertio ratione *forma*, quam dispertimur in *ordinariam*, hæc est globosa & angularis, in *extraordinariam*, hæc est cellularis, fistularis, cristata, prismatica, lamellosa, tabularis, tubulosa, botryformis, stiliformis, stellata, ovata, reniformis, & cylindrica; (h) in *singularem*, ex pyritis nostris exemplaria aliquot eximia sane & pulcra, *Vobis, Viri Excellentissimi*, curiosisque omnibus ante oculos ponimus ære excusa, hisque describimus verbis:

Tab. æn. Fig. I. est pyrites exacte sphæricus, quamvis aculeatus, magnitudine naturali, ponderat unam libram & sedecim semuncias, colore aureo jucundissimo tinctus, cujus diameter emetitur tres digitos cum semisse; de hujusmodi pyritis Execellentiss. D. KUNDMANN: (i) Marcasta, inquit, aurea, **Gold-Rieß**, polygona rarissima, ex meris cubis formata, qualem delineavit, descripsitque WORMIUS. (k)

Fig. II. Pyrites globosus aculeatus, intermixtis parallelogrammis rarioribus, magnitudine sua naturali, ponderat viginti & duos semuncias, colore badio; hujus diameter metitur duos pollices cum semisse.

Fig. III. Pyrites rotundus, quasi nubilus, magnitudine naturali, cujus diameter emetitur duos digitos cum semisse, ponderat viginti & septem semuncias ochra involutus, vel incrustatus.

Fig.

(h) Idem ibidem pag. 155.

(i) vide ejus *Promptuarium verum natur. & artificiali*, p. 279.

(k) In suo *Museo Libr. I. cap. III. pag. 40.*

Fig. IV. Pyrites orbicularis denticulatus, magnitudine sua naturali, cujus diameter ipse pollex est, pendit tres semuncias, colore ferrugineo.

Fig. V. Pyrites tabularis, ex meris cubis & parallelogrammis conflatus, cujus longitudo quatuor digiti, latitudo duo digiti cum dimidio, crassities semidigitus, pendit quatuordecim semuncias cum dimidia.

Fig. VI. Cubus perfectus, superficiebus planis & æquis, corpus est pollicare, ponderat quatuor semuncias, ochra obiectus.

Fig. VII. Cubus antecedenti magnitudine & pondere similis, in hoc autem differt, quod ex ejus sex superficiebus, in medio quasi progerminent anguli novorum cuborum, & quis non videt, hanc progremiationem esse veram, adæquatam primariam originem omnium globorum pyritosorum, dum cubus cubum progerminat, donec excrescat in globum, horum vero vel regularitas, vel irregularitas, est modo accidentale quid.

Fig. VIII. & IX. Hi duo cubi a prioribus descriptis plane non differunt, nisi magnitudine & pondere, illa in minore cubo est semidigitus, in hoc unica semuncia.

Pyrites nostri reliqui fere omnes sunt globi inæquales, paucissimi regulares, & ochra, in qua jacent, incrustati. Ceterum hoc loco non intermitimus, quod nostrum a nobis requirit officium, publice gratias agere quam maximas Dn. *Adolpho Friderico Voigt*, *Præsecto supremo Erzen-*si, pro ejus humanitate & gratificatione plane singulari, quod non prompte solum rescripserit nostris ad eum exartatis litteris, nosque docuerit de circumstantiis necessariis, sed etiam ad ducenta pyritarum exemplaria transmiserit, quæ humanitas & gratificatio sane non vulgaris haud tacenda, potius multis, minus officiosis prædicanda atque adprecanda.

Varias pyritarum figuras, cubicam, sphaericam angu-

gulosam, quadratam, parallelogrammaticam, hexagonam, octangularem, dodecangularem, alias, quod concernit, hae omnes originem suam debent salibus delitescentibus, varie crystallifatis sibi coaptatis, dum sal commune format figuram cubicam, nitrum prismaticam, tartarus & vitriolum figuras angulares quascunque. (1)

Singularibus pyritis optimo jure adnumeramus illos figuratos, communiter eleganter signatos, vel quos *natura lusus* vocare consuevimus, vel qui testantur de fatali, tristi cataclysmo Noachico, quosque partim ipsi in scriniis nostris sepositos adservamus, partim ex aliorum Curiosorum scriptis collegimus;

Primum omnium occupabit locum *Cornu Ammonis* pyritosum, hoc legitur diversis in locis tantaque copia, ut iis currus quadrigarum onerare possimus.. LANGII *historia Lapid. figurat. Helvetia pag. 91. 98.* SCHEUCHZER, *Oryctographia Helvetia pag. 260. seq.* KUNDMANN. *Selteneheiten der Natur und Kunst tab. IV. num. 4. seq.* Excellent. D. BRÜCKMANN *Epist. Itin. VII. pag. 7.* BAJERI *Oryctographia Norica pag. 63. seq.* BAUHINUS *de Balneo Bollenst libr. IV. pag. 15. seqq.* D. BYTEMMEISTER *in Catalogo Adparat, Curiosorum pag. 51. tab. XXII. num. 268. seqq.*

Buccinites

Turbinites

Terebratula

LANGII hist. Lap. fig. pag. 109. III. 157.

Coahlites

Peetunculus

Tellina

Belemnites

SCHEUCHZER *Oryct. Helv. pag. 278. seq. 306. & 159.*

Append. A. M. Vol. VI.

Mu-

1) LANGIUS *in Historia Lapid. figur. Helvet. pag. 2. seq. tr. pag. 14.* Celeberr. HOLLMANN *in Philosoph. natural pag. 715.*

Mechanicus :

Rieß. Drusen inserviunt exornationi cryptarum, scriniorum, caminorum, propter colores varios ac suaves, etiam propter figuras suas & repræsentationes sæpius mirabiles & gratissimas, ab humido vero aëreo facile rediguntur in pulverem.

Pyrides ferreus ad excitandum ignem est aptissimus, nullus quippe ictus incassum erit, hinc in igniariis utiliter adhibetur, & Germani veteres pyritis præparatis communiter utebantur in catapultis rotatis & in bombardis manualibus ad ignem elicendum sclopeti explodendi.

Pyrites quandoque utilis fusoribus metallicis, fluoris loco ad metalla liquanda.

Ex pyritis coquitur sulphur, arsenicum, vitriolum, si tibi volupe, plura hac ex parte legere poteris in *Löhneisens Bericht von Bergwerck*, p. 80. & in *Röstlers Berg-Bau-Spiegel* Lib. VI. cap. XVI. pag. 155.

Physicus.

Dn. LEMMERY ad demonstrandum terræ motum utitur sulphure, limatura martis, & ope aquæ cogit in massam, hæc libero in aëre posita post paucas horas incalescit, rimas agit, exhalat vapores calidos, immo igneos. *Memoires de l' Acad. Royale*, l' an. 1700. pag. 131. seq. Fere simile quid nobis nec sperantibus, nec cogitantibus quidem evenit, cum argilla Walbeccensi, (Walbeck autem est oppidum sine muris, Helmstadio proximum, Ducatus Magdeburgici cum ecclesia cathedrali Canonorum Secularium in monte sita, quod fluvius *Allera* perfluit,) qua in latent frequentiores pyritæ rotundi, multo vitriolo prægnantes, quales describuntur Almerodani Hassiæ a Dn. ROSINO; vide sis hujus epistolam in Experient. D. HENCKEL *Pyritologia* p. 976. 999. Hanc adservabamus in olla fictili minore, optime cocta, nullo operculo testâ, ceterum collo satis amplo, factum vero, ut post aliquod tempus in superficie adparerent efflorescen-

132 *De nucibus merge. & aliis pyritæ speciebus.*

rescentiæ atramentosæ, albæ, crystallinæ ac plumosæ, ac si massa mucore obducta esset, porro hæc fermentare incipiebat, & plane ollula effluebat, denique ipsam ollam disrumpebat.

Argilla, ex qua prodeunt marcasitæ, aëre sub testæ per aliquot menses exposita infrustula fatiscit, quæ in nigrum abeunt pulverem, eaque odorem spargunt acidum, tumque ex iisdem vitriolum elici potest. Interjecto aliquot annorum spatio hoc argillæ genus odorem spirat sulphureum, & in marcasitas cujusvis magnitudinis abit. *Dn. HAMEL Historia Regia scientiarum Academia p. 18. seq.*

Medicus:

Pyrites ex sale & sulphure originem habens, natura sua summe est calidus ac corrosivus, hinc calefacit, siccatur, discutit, humores attenuat, mundificat, oculorum obfuscationibus auxiliatur, & carnis excrementum prohibet & absumit. **LANGIUS l. c. p. 14. & 21.**

Ex terra solari Hassiaca inprimis, quæ nihil aliud, quam pyrites Martialis, in officinis pharmaceuticis paratur Tinctura Vitrioli Martis Ludovici aliaque medicamenta.

Quod reliquum est, ne huic scripturæ positos limites transgrediamur, summum Dei Numen vehementer etiam atque etiam oramus, jubeat, Tu, præprimis, *Vir Illustris, Meæcenæ summe*, quam diutissime adhuc supersis; tanquam firmissimum Societatis, fidei *Tua* a Cæsarea Majestate concredita, fulcimentum, quo reliqua membra nullo non tempore tute & feliciter niti possint, fidus fulgentissimum orbis literati, ornamentum plane singulare vetustæ Academiæ Germanæ, non minus Familiæ *Büchnerianæ* florentissimæ, celeberrimæ, solamen auxiliumque certissimum ægrotorum, morbis gravibus oppressorum omnium; Vigeant, floreat in super cuncta Societatis membra ac *Socii reliqui, Collegæ nostri maxime suscipiendi*, sint salvi incolumesque, quo sufficiant laboribus suis doctissimis atque, laudabilibus, agantque quam felicissime semper.

De

DE
SCHISTO
EJUS INDOLE ATQUE GENESI
MEDITATIONES
CUM DESCRIPTIONE DUORUM
VEGETABILIIUM RARIORUM,
FLORIS ET ARISTÆ,
IN SCHISTO REPERTORUM
TRANSMISSÆ

M. SAM. THEOPHILO LANGIO,
PASTORE LAUBLINGENSIIUM, IN DUCATU MAG-
DEBURG. ACADEMIÆ IMPERIAL. NAT. CUR.
APOLLONIO PERGÆO II.

L. B. S.

Legibus Academiæ nostræ satisfactorius, in studio Historiæ naturalis ea potissimum discutienda mihi summi, quæ locus, in quo nunc dego, quotidie suggerit. Est ille pagus *Laublingen*, præfecturæ *Beesensi* ad Salam proximus, quatuor milliariis distans ab *Hala* Magdeburgica, duobus a *Wettino*, & tribus a *Gibichenstein*, locis, propter fodinas Lithantracum, haud ignotis, uno a *Berenburgo*, uno a *Rotenburgo*, ubi officinæ fusoriæ sunt, in quibus ex Schisto, cupri feraci, metallum hoc excoquitur, quæ minera in vicinum Comitatum Mansfeldensem excurrit.

In media itaque Schisti patria habitans, primum quoque eidem dicavi laborem, alia, quibus hæc regio abundat, naturalia, etiam successive descripturus. Quæ opera, tantum abest, ut muneri meo sacro impedimento sit, ut suavem potius sæpissime experiar nexum inter eas, quæ verbum DEI revelatum pro objecto habent, meditationes, easque, quibus librum Naturæ scrutor, in ea regione, quæ totius quasi regni lapidei compendium dici meretur.

§. I.

PRæsens lapidum species, cujus brevem jam delineationem sistere placet, varia obtinuit nomina : Plerisque enim sub denominatione *lapidis scissilis*, seu *fissilis* nota est, quod vero nomen, tamquam magis generale, omni lapidi, ex lamellis sibi invicem incumbentibus constanti, Spato nempe, Glaciei Mariæ, &c. est commune. Ab aliis vocatur *Ardozia*, seu *Ardesia*, ab *ardendo*, quod solis radios, ceu flammæ, ex tectis reflectat. Nomen vero ejus proprium & speciale est *Schistus*, germanice *Schieffer*.

§. II.

Ut autem tanto melius ea lapidum species, circa quam occupati sumus, dignoscatur, adferam ex celeberrimi LINNÆI *Systemata Naturæ* ea, quæ ad illam pertinent, ut Schisti nostri convenientia cum aliis lapidum speciebus, & denominationum ratio eo melius pateat. Hoc etiam in posterum nobis proderit, si occasione Spati lamellati, Gypsi, Oolithi, Pisolithi & aliorum, quibus regio mihi vicina abundat, de his quoque meditationes quasdam communicaverò. In *Linnaæana* (a) *dispositione regni lapidei* agmen ducunt *lapides simplices*, particulis similaribus constantes, qui *Petrarum* nomine communi insigniti, classem regni

- (a) *Systema Naturæ CAROLI LINNÆI*, sive tria regna naturæ systematicè proposita, primum prodierunt Lugduni Batavorum, in charta regali maxima. Idem *Systema* prodit Halæ, tempore nundinarum Lipsiensium vernalium anni 1740. in forma quadripartita majori, cum versione germanica, opera fratris mei, JOANNIS JOACHIMI LANGII, Mathematicum apud Halenses Prof. Ord. Acad. Nat. Cur. Apollonii Pergæi I. Eodem tempore in forma octipartita ipse LINNÆUS *Systema Naturæ* Stockholmii denuo quoque edidit. Prior vero & ultima harum Editionum, cum apud nos sint rariores, hinc unice usus sum Halensi nōstra.

regni lapidei constituunt primam, in tres ordines subdivisam, *aprorum* nempe, *calcariorum* & *vitrescentium*. Secundo ordini, *calcariorum* videlicet, qui usti & aqua rigati in farinam reducuntur, ita Schistus accensetur, ut ordinis huius peculiare constituat genus, caractere generis a fragmentorum indole & figura desumpto. Sic Schistus est lapis calcarius, constans fragmentis fissilibus, Spatum fragmentis rhomboidalibus, & Marmor fragmentis incertis. Schistus autem tamquam genus, ex recensione LINNÆI, quatuor sub se comprehendit species:

1. Fissilem (inutilem) rudem, cinereum. **Schlechter grauer Schieffer.**
2. Fissilem vulgarem nigricantem, friabilem. **Bei meiner schwärzlicher Schieffer / so sich zerreiben läßt.**
3. Fissilem lapidem nigrum duriusculum. **Schwarzer harter Tafel: Schieffer.**
4. Ardesiam tegularem, colore cum specie tertia convenientem, sed ob paulo maiorem duritiem clangosam. **Schwarzer harter klingender Dach: Schieffer.** His speciebus Linnæanis addimus speciem.
5. Videlicet Massas reniformes. **Schieffer: Nieren.**
6. Schistum flavum Pappenheimensem. **Gelber Schieffer aus dem Pappenheimischen.**
7. Schistum brunni coloris, particulis squamosis micaceis refertum, Laublingensem. **Braunrother Schieffer, mit weisser gemeiner Blende von Laublingen.**

§. III.

Ex hac systematica dispositione notionum, classis, ordinis & generis, sequentem Schisti formamus definitionem, aut si mavis descriptionem: *Schistus est petra calcaria, constans fragmentis fissilibus.*

§. IV.

§. IV.

Dum Schistum cum LINNÆO in classe prima, *Petrarum* nempe, ad eos refero lapides, qui, quod particulis similaribus constant, *simplices* audiunt, non diffiteor Schistum quoque reperiri, qui ad classem secundam Linnæanam, *minerarum* nempe, (quæ petrae sunt, particulis peregrinis imprægnatæ,) sit referendus. Pertinet enim huc *fissilis aluminaris*, *Bitumen solidum in Schisto*, sive Lithantrax, vel Carbo fossilis, *Schistus sulphure pragnans*, pyritem ostendens, cupro fere nativo præditus, mineram cupri cœruleam, vel violaceam, in se continens, *Schistus plumbo & argento imprægnatus*. (Allaun: Schieffer, Stein: Kohle, Schwefel: haltiger Schieffer, Schieffer mit Schwefel: Riesen, darin gediegen Kupfer, Kupfer: Asur, Kupfer: Glas, Bley: und Silber: haltiger Schieffer.) Immo nec ex tertia regni lapidei classe Linnæana, *fossilium* nempe, quæ constat particulis dissimilaribus, petrosis, aut mineralibus mixtis, exulat Schistus: Cum enim in hac Classe ordo tertius *petrificata* sistat, & nos in Schisto habeamus dendritas, phycitas, pseudo-astroitas, Baum: Steine, Moos: Steine, unächte Stern: Steine, totque vegetabilia atque animalia in eo reperiamus, hinc merito & in ea Schistus potissimum est considerandus.

§. V.

Dum Schistus in classe prima petrarum ad ordinem secundum calcariorum lapidum refertur, respicitur ad terram calcariam in simplici Schisto occurrentem. Haud mirum vero est, quod Schistus fusione fortiore in vitrum abeat: Non enim omnis terra calcaria solum, vehementissimo igni speculorum causticorum exposita, in vitrum abit, sed & heterogenea terra vitrescibilis, ipsæque metallicæ in Schisto occurrentes particulæ, faciliorem reddunt ejus vitrificationem, ut nihil dicam de heterogeneis reliquis, quæ

in variis metallorum fusionibus & excoctionibus adduntur Schisto. Hinc nec alienum plane ab aliquibus Schisti speciebus, quod fusionis facilitandæ causa soleant adhiberi, eaque propter etiam hi recte ad *fluores* sic dictos referuntur, & in scorias vitreas post fusionem abeunt.

§. VI.

Character Schisti genericus est, quod constet fragmentis fissilibus (aus *Stücken, die sich spalten lassen*,) quæ autem certa figura non sunt præditæ, unde differentia generica Schisti a Spato, quod non nisi fragmentis rhomboïdalibus constat, & a marmore, quod fragmenta exhibet incerta, in propatulo est. Non ignotum quidem est, quod marmor & lapis calcarius in certis reperiantur stratis, plerumque parallelis; ast nunquam in tenuiores lamellas dividi possunt, & propterea Schisto accensendi minime sunt. Plura vero de spato & marmore nunc studio non adfero, quoniam ad præsentem non faciunt disquisitionem.

§. VII.

Ad *species* Schisti quod attinet, specialia quædam supeditabo in regione mihi propinqua, agro nempe Halensi, Gibichensteinensi, Wettinensi, Rotenburgenfi, Laublingensi, Mansfeldensi & Berenburgenfi occurrentia.

§. VIII.

Prima species fissilis rudis, seu inutilis cinerei, occurrit potissimum in agro inter Halam & pagum Gibichenstein, cui multa reperiuntur inclusa esse vegetabilia. Ad eandem speciem refero Schistum Sachsenburgensem, cujus frustum elegantissimum, Corallio prægnans, possideo.

§. IX.

Secunda species apud nos occurrit, & ita quidem, ut stratum carbonis fossilis Wettinensis Schisto nigricante tegatur, qui non penitus quidem friabilis est, magis tamen ad hanc, quam ad tertiam speciem referri meretur. In

hoc

hoc omnia, quæ alibi solent occurrere, vegetabilia reperiuntur. In Schisto vero illo, qui in dictione Judicii metallici Rotenburgenfis apud nos reperitur, itemque in Mansfeldensi, qui uterque Sulphure abundat, & cupri est feracissimus, nec argento caret, plurimi reperiuntur pisces. In eodem tamen reperiuntur aliquando vegetabilia, quorsum arista nostra est referenda. *Vid. Tab. II. Fig. I.*

§. X.

Massæ reniformes apud nos rariores occurrunt, frequentiores autem reperiuntur in fodinis Ilmenaviensibus, atque piscibus & vegetabilibus refertæ sunt. Inter rariora hujus speciei numerandum esse censeo florem nostrum, *fig. 2.* delineatum.

§. XI.

De Pappenheimensi flavo Schisto non plura adferam, quam quod in eodem pisces habeamus, ubi spinæ squamis utrinque adhuc obtektæ sunt, & alios, quorum nudæ spinæ in sceletto quasi occurrunt; item cancri & stellæ marinæ, de quibus specimina nonnulla frater meus supra nominatus possidet & in Lithophylacio suo satis instructo adservat.

§. XII.

Septima species est, quam hic locorum reperi, & propterea *Laublingensem* nominavi, licet etiam alibi occurrere possit. Colorem ex rubicundo brunnum habet ex peculiari principio martiali, quod in eadem hac nostra regione se prodit in argilla rubra, rubrica, saxo rubicundo, (unde pagus *Rotenburg* nomen accepit,) & terra brunna pictoria, *Umbria* dicta. Mica, particulis squamosis hujus Schisto inspersa, adfinis est spato lamellato, inter lapidem calcarium atque Gypsum apud nos quoque reperiundo.

§. XIII.

Generatur Schistus in terra, cumque omnipotentia
s 2 sum-

summi Numinis cum terra in genere omnes etiam ejus species simul produxerit, satis esset, si hoc simpliciter de Schisto adfirmaremus. Cum vero non omnes lapides, qui jam lapides sunt, in creatione quoque tales fuerint, sed longo abhinc tempore eam acceperint naturam, hinc facile liquet, non omnem Schistum hodiernum absolute ortum suum creationi debere.

§. XIV.

Quamquam autem certum sit, quod non omnis Schistus in creatione fuerit productus, tamen etiam probabile est, aliquem cum mundo fuisse productum. Prioris asserti veritatem demonstrant conditio ejus, structura ac configurationes; siquidem etiam curiosa ejus illustratio & consideratio, ortum hujusque modum fiendi nobis non solum ob oculos ponit, sed & clare satis exponit atque declarat.

§. XV.

Structura ejus nobis ostendit strata super strata, laminatim & foliatim fissilia, ita ut stratum superius non arte connexum sit cum inferiori, &, quamquam adhæreat, tamen non cohæreat. Sicuti omnis Schistus tali modo compositus est, ita in primis Helveticus, quem laminatim effodiunt auf dem Blattenberge, qui mons exinde nomen accepit, hoc comprobat. Singulæ Schisti tabulæ duabus constant planitiebus, quarum semper superior durissima & polituræ capax, inferior autem mollior, asperior magis, disruptior & ad polituram inepta est. Sagacissimus naturæ indagator, JOH. JAC. SCHEUCHZER, Acad. Nat. Curiosorum quondam decus, hanc Schisti qualitatem ulteriore meditatione dignam judicat in sua *Meteorologia & Oryctographia Helvetica* p. 110.

§. XVI.

Figuræ Schisto impressæ novum subministrant argumentum.

mentum, quo probare possumus ortum ejusdem post creationem. Eo lubentius me accingo ad hanc demonstrationem, quoniam in præsentiarum de duobus Schisti fragmentis rarioribus specialius agere mecum constitui, atque jam tali in regione vitam dego, quæ Schisto varie figurato, & pisces & vegetabilia continente, abundat. Petrefacta in genere suam nequaquam debent originem ludenti nescio quali Naturæ archeo, sententia hæc communissima haud tanti est, ut anxie eam refellere adnitatur. Naturæ notitia & indagatio nullum archeum, & curatior oculorum inspectio nullum lusum admittit, siquidem etiam hunc cum aliquali omnium generum petrefactorum adparatu, in meo Lithophylacio (b) occurrente, satis exacte refutare possum. Si enim lusum admitterendus esset, concedendum quoque foret, lusu etiam ea in lapide perfecte posse produci, quæ ad aliud naturæ regnum simpliciter pertinent. Possideo ostream

s 3

par-

- (b) Hac occasione brevibus propositum meum, in usum *Illustris Academia Imperialis Naturæ Curiosorum* conceptum simul exponam : Data mihi a celeberrimo *Præside* moderno, Dn. D. A. E. BUCHNERO, Promotore meo ad cineres usque omni honoris cultu prosequendo, venia visendi Museum modo nominatæ *Illustris Academia*, animadverti deesse adparatum naturalium & curiosorum e regno minerali & vegetabili. Hoc desiderans optavi, ut essent, qui liberali manu defectum istum, transmittendo similia specimina supplerent. Statim vero quod ab aliis ut impleatur optaram, id ipsum mihi injunxi; ast cum studium meum physicum, sepositis reliquis, ad regnum solum minerale directum sit, ideoque quoque unice ad hoc regnum pertinentia congeram, & in usum *Acad. Nat. Curios.* colligam, obnixè simul rogitans, ut omnes, quibus emolumentum hujus Academiæ curæ cordique est, me adjuvent, quo tandem aliquando *Societas nunquam prius* conjunctis Collegarum viribus, collectum Lithophylacium possideat instructissimum.

parvulam, cujus valvæ discussæ sunt, quæ matrix alterius ostreæ minutissimæ est. Primo intuitu in exteriori ejus cortice conspicitur naturalis & perfecta ostrea, adest enim structura naturalis, cum suis striis ac colore & nitore proprio, interior vero pars nil nisi lapidem ostendit. Si petrificationem hic quispiam negare vellet, ille absolute concedere deberet, naturam ludendo & quasi, in somnio per accidens miracula edere. Plura possem ex museo meo adducere specimina, sed de eo in præsentiarum prolixus esse nolo. Forsan favente divina gratia de petrificatione aliquando ex instituto agam. Interim quædam hac de materia notarunt SCHEUCHZERUS, LEMKERUS, Conrector Lüneburgensis (in scripto D. *Patryck*, *Revelation examin'd whit candour*, translato, sub titulo: *Aufrichtige Untersuchung der Wahrheit der Offenbahrung*, p. 483. - 578.) LESSERUS, LIEBKNECHT, BUTTNERUS, &c.

§. XVII.

Ut ortus Schisti per diluvium eo magis probetur, addam adhuc, me habere nonnulla fragmenta, quæ piscium varias species ostendunt. Invenies nempe in lapide duro ac nigro pisces exacte expressos *cum ipsis papillis nondum petrefactis & albis*. Accidit aliquando, cum malleo ubi cauda piscis alicujus subrili strato tegebatur, hoc stratum avellere contenderem, ut cum strato etiam subjacentes squamæ defilierint, & spinam ubi desinebat, cum omnibus striis conspectui dederint, quæ spina in hoc fragmento tota squamis tecta & abscondita erat. Plura intelliges ex figuris, de quibus mox mihi sermo erit.

§. XVIII.

Ex supra dictis ergo patet, hunc Schistum specialiorrem & recentiorrem habere originem. In hanc inquirentibus

bus nihil magis probabile occurrit, quam quod oriatur per maris & aquæ abundantem in terram excursionem, earumque vel particularem, vel universalem, seu diluvium. Sequenti vero modo Schistus generatus & ortus esse mihi videtur: Cum aqua vehementiori impetu terram suffodisset, limoque permixta deinde stagnaret, ac pederentim particulae heterogeneae & terreae, ob gravitatem deorsum labentes, se præcipitarent, atque sic subsiderent, hinc & inde strata super strata enata sunt. Hæc, defluente postea aqua, exsiccata longiori temporis decursu, vaporibus metallicis & mineralibus imprægnata, duriora reddita, & sic simul cum eo, quod includebant, petrificata & in Schistum commutata sunt, qui in tabulas dissectus, laminas sistit ad ordinem, secundum quem antea diversis vicibus limus & molle lutum per subsidentiam stratum strato superstruxerat, quod cum subiecto strato non arctius coherere poterat, cum hoc jam majore condensatione gaudebat, quam limus, sensim delabens & subsidens. Hoc est, quod me iudice de ortu Schisti cujusdam post creationem mundi, statuere possimus.

§. XIX.

Omnem vero Schistum ratione temporis eundem habere ortum adfirmare non audeo, cum contrarium, productum scilicet aliquem esse per creationem, majori si non certitudine, tamen probabilitate adfirmare queamus. Potest vero Schisti per creationem productio, cum illa per diluvium similem habere rationem, talem nimirum: Cum Deus vehementissimo tonitru & gravissima concussione ac terræ motu, in terræ massa, die tertio adhuc undique limo aquoso simili circumfusa, aridum produxisset, per omnipotentiam id effecit, ut spatio unius diei pau-

paucarumque horarum, tenerior terra eo modo laminatim subsideret, quali ratione dein post diluvium Schistus, etsi longiori temporis intervallo, subsidebat.

§. XX.

Adgredior nunc tractationem, quæ concernit bina Schisti fragmenta singularia & memoria digna, quorum unum *aristam*, alterum *florem* ob oculos ponit. Variæ in Schisto reperiuntur figuræ, pisces omnium specierum perfecte expressi, quos curiosis ipse ostendere possum, cancri, vel quoad totum, vel quoad denticulatas forcipes, vel quoad caudam impressi, quos adservat frater meus suavissimus, Academiae Imperialis *Apollonius Pergæus I.* In Museo *Richteriano*, quod Lipsiæ est, insectum, nobis sub denominatione *Libellula* notum, in Schisto albo; & in Museo *Linckiano* Crocodilus in Schisto nigro adservatur. Ex regno vegetabili Schistus dives conservator existit reliquiarum; in primis invenimus in eo varias herbarum & florum species. Collegi, & in Lithophylacium, quod in usum Academiae Imperialis adornabo, reposui, fragmenta curatissime referencia non tam figuras, sed ipsas species Filicis, Cannæ, Equiseti, Gallii albi & Molluginis montanæ, quas herbas & flores regio, loco meo adfinis, abunde satis in Schisto offert. Immo possideo albescentem & calcarium Schistum, de *Sachsenburg* adlatum, qui Corallium, cujus crassities pennam anserinam æquat, & colore fusco gaudet, includit pulcherrimum. Præ ceteris eminent supra jam nominata fragmenta duo, Lithophylacium meum ornantia, *aristam* & *florem*, quam exactissime expressa, monstrantia.

§. XXI.

Fig. 3.

§. XXI.

Aristam, cum multis aliis Schisti fragmentis, qui piscium varias & rariores species pulchritudine expriment naturali (quibus etiam adnumerandum est notabile duplicatum, *eine doublette*, quod hirundinem marinum ex utroque latere ostendit, punctis aureis ex sulphure ortis condecoratum) liberali manu fautor meus honorandus, Dominus *Hanevvald*, qui *Hetschadii*, urbe argentifodinis & Schisto figurato prædivite, redditibus regis præest, mihi dono dedit. Conspicitur illa in nigricante durissimo Schisto & depicta est colore atro ac splendente. Dolendum autem est, alteram fragmenti tabulam, seu duplicaturam, deesse. Si arista, quam SCHEUCHZERI *Herbarium diluvianum* nobis sistit, non picturam superat, & in Schisto non propius ad naturalem configurationem accedit, quam in tabula ænea, tunc sane hæc mea illam longe antecellit, utpote quæ non solum granula in suis folliculis & perfectam aristæ structuram, sed etiam notabilem monstrat calami particulam. Culmen aristæ leviter tantum & obscurius est expressum, vel potius notatum. Addendum insuper est, in Schisto nihil, nisi figuram aristæ, superesse, atro depictam colore, Vid. Fig. 1. Tab. II.

§. XXII.

Rationem Physicam hujus delineationis sequentem esse puto: Vapor mineralis, Schistum penetrans, in inclusa arista per longius temporis intervallum commorans se continuit, & exinde secundum aristæ figuram lapidi inhæsit, illumque aristæ pictura, colore maxime atro, notavit & insignivit. Arista ipsa interea, quoad naturam suam minus durabilis, in pulverem redacta, nil nisi terram suam, per vapores minerales atro colore imbutam, reliquit, ac secundum positum suum lapidi adpersit. Hanc lapidis partem

Append. A. M. Vol. VI,

f

for-

fortuna conservavit, alteram vero, quæ impressionem sistere debuisset, tamquam deperditam valdopere doleo.

§. XXIII.

Schistum illum, qui florem repræsentat, ex abundantia cujusdam collectionis, permutationis (optimo in hoc studio ditescendi & acquirendi modo) jure possideo. Est ille nigricans & durissimus Schisti globulus, ex fodinis Ilmenaviensibus depromptus renis figuram formare referens, unde etiam fossoribus sub nomine *eine Schieffer, Niern* venit. Hic durissimus lapis, æqualiter in partes discursus, in utroque latere (est enim duplicatum, *eine doublette*) atrum & splendescentem florem marinum, *Tulipa* similem, ostendit. In latere concavo adparent tria folia, unacum impressione pistilli; in altero latere flos est præeminens & elatus, & pistillum cum partibus suis, quoad dimidiam crassitie portionem, ex lapide, cui inclusum est, eminet. Inferior floris pars definit in calicem, qui extrema globuli tangit, sicuti in *figura 2.* hæc hæmispæria sistuntur. Medium floris folium, sub pistillo in lapide positum, & Spato albo flavescente obductum est, ejusdem quoque coloris spatium in inferiore calicis parteprehenditur. Flos hic pistillum verum & folia petrefacta cum naturali uniuscujusque situ & crassitie ostendit. Hoc floris fragmentum in suo genere vere unicum, & ob distinctam figuram, omnium curiosorum notitia dignum merito a me ex latebris protractum, una cum arista publicæ describendum fuit. Optandum est, & optamus, ut plures subministrantur naturæ scrutatoribus relationes de pluribus rarioribus, quæ hinc & inde in Museis tam publicis, quam privatis, adservantur, vel potius abscondita reservantur, & sic ob desidiam & ignorantiam vel possessorum, vel custodum, non raro quoque ob invidiam eorum

eorum, pulvere obducta & multa circumvoluta aranea latent.

§. XXIV.

Naturæ lusum fortuitum hic, qui statuit, maximam simul in historia naturali prodit ignorantiam. Nunquam petrae in arboribus crescunt, & nullibi florem lapideum & aristam petrosam ex agro videbis progerminantem. Trium naturarum regna, animale, minerale & vegetabile, quoad essentiam inter se differunt, & confusa ac promiscua effectuum permixtio aperte contradictoria est, & sapientiae Creatoris & ordini repugnans. E contrario petrificatio non solum ex principiis physicis indubitatis, sed etiam ex quotidiana experientia, immo, uti ex innumeris millibus, sic etiam ex descriptis probatur fragmentis. Et arista & flos ex intimis terrae visceribus ac tali profunditate prolata sunt, ut eorum rationem in particulari inundatione qui quaeritat, nunquam inveniet. Historia fida, rerum actarum adservatrix, ejusmodi inundationem unquam in his regionibus evenisse ignorat; cataractae etiam non tam alte se insinuant, & fluviorum excursionem haud adeo profunde suffodiunt terras. Hetstadium, Rotenburgum & Ilmenavia non adjacent mari, ita ut olim eas regiones submergere potuisset. Nihil ergo non dicam verosimilius, sed verius, immo nil certius est, quam sententia de diluvio universali, quod limum cum intermixtis piscibus, conchis, insectis, ossibus, herbis, & in specie cum his perfectam aristae picturam, & florem & corallium petrificatum sustentibus Schisti fragmentis, in profundo terrae, saxis & terra obrutis, reliquerit, quae deinde vaporibus metallicis impraegnata, obdurescentia in lapidem mineralem, argentum & cuprum simul continentem, commutata sunt, qui lapis,

t 2

id,

id quod antea tamquam limus & molle lutum includebat,
nunc sistit petrificatum.

§. XXV.

Cum itque omnia DEI opera, vilissimæ etiam velut herbae, aristæ & flores, in gloriam Creatoris crescant, sit inprimis notatu dignissima diluvii rudera & reliquiae, tamquam venerandæ antiquitatis vestigia & sacrae Scripturæ veritatem probantia testimonia, cum summi Numinis veneratione sunt consideranda. Non solum enim testimonium scriptorum profanorum veritatem scripturæ sacrae & historia & narratione de diluvio probat, prout hoc egregie demonstravit Samuel SCHUCKFORD in *Harmonia Scriptorum sacrorum & profanorum*, sed etiam lapidicinæ, metalli, arenæ, argillæ & limi fodinæ veritatem iudicii universalis defendunt. Hic muti clamant lapides, tacentibus cum loquela præditis hominibus. Creaturæ omnipotentis, quæ tunc in glorificationem Creatoris non adhibeantur, ne sine fine adfuisse quis credat, pensitationi posteritatis adservatæ sunt, ossaque hominum, per diluvium submersorum, quæ tunc temporis cum adhuc viverent, arma & instrumenta iniustitiæ erant, nunc post decursum tot annorum, ex abyssu terræ eruuntur, ut iustitiam DEI vindicem, hodie a multis in dubium vocatam, immo negatam, vindicent, resonent atque deprædicent. Hoc ergo studii & indagationis genus non solum jucundum, ac docens est, sed etiam gloriam DEI evehit. Hæc ergo, cum primaria Illustris Academiæ Cæsareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum lex sit, me impulit, ut eam primo hoc Specimine quoad vires adimplere conatus fuerim, & sic non solum Collegæ Societatis tam illustris, sed etiam Concionatoris, tanquam promotoris gloriæ divinæ, fungerer officio.

DISQUISITIO
MEDICO-PHYSICA
DE
VERIS EFFECTIBUS
ANNORUM
CLIMACTERICORUM
IN CORPUS HUMANUM,
ILLORUMQUE CAUSIS,
ILLUSTRI ACADEMIÆ IMPERIALIS
NATURÆ CURIOSORUM
PRÆSIDI

Dn. D.

ANDR. ELIÆ BÜCHNERO,
CHYMIÆ IN ACADEMIA ERFURTENSI
PROF. PUBL. CELEBERRIMO, FACULTAT.
MED. ADSESSORI ORDINARIO
ET p. t. DECANO
STRENÆ LOCO
OBLATA

A
D. TOBIA HENRICO HÆHNE,
PHYSICO LEOBERG. SILES. ET ACADEM.
NATUR. CURIOSOR. COLLEGA.

PYTHAGORAS primus fuit, qui numeris ad divinarum naturaliumque rerum cognitionem, magnam adscripsit efficaciam, maxime autem *numerus septenarius* venerabatur. Et quanta apud omnes Philosophos hujus fuerit æstimatio, neminem credo eruditorum latebit. Peripatetici erant, qui hujus efficaciz causam reddere nitebantur, quia scilicet constaret *ex tribus & quatuor*, utpote qui ambo totum essent sui numeri & perfectum in suo genere. Perfectionem ejus inde eruere volebant, dicentes: Numerum imparem indicare *spirituale*, parem autem *corporeum*. Continere enim imparem unionem & indivisibilitatem indeque durationem & æternitatem, ita, ut etiam divinæ essentiz symbolizet; numerum vero parem, quia incipiat dividi, demonstrare materiam & creaturarum materialium essentiam, causamque corruptionis esse. Adnotavit veneranda antiquitas, ipsum DEUM hoc numero usum fuisse circa gubernationem rerum humanarum, tum respectu sui ipsius, ubi septimum diem sanctum sibi que dictum statuebat, septimum annum libertatis annum pronunciabat, &c. tum respectu macro- & microcosmi. Sic luna septimo die semiplena, ter septimo semi deficiens, & quadriseptimo prorsus deficiens observatur. Septem planetæ & ipse Zodiacus septenario moventur numero. Septimo enim mense a bruma evenit solstitium æstivum, & in septimo ab æstate contingit hiemale; in septimo æquinoctium vernale, in septimo itidem autumnale. Quoad microcosmum jam antiquissima VARRONIS sententia erat, septimo die fieri conceptum, bis septimo figuræ reddi capacem, ter septimo spinam

nam & caput formari, ter septima hebdomade observari motum infantis & animæ vim sese exerere, sexies septima tandem edi, quo etiam PLATONEM animum intendisse reor, quando in *Timao* dicit : *DEUM animam ex septem portionibus conflasse*. HIPPOCRATE teste & experientia constantissima confirmante, septimus dies in febribus, præcipue acutis, semper est criticus, sive decretorius, quo ipso, nisi impediatur natura per incongrua medicamenta, vel inconveniens regimen, solutio fit morbi, vel in melius, vel in deterius. Ex prædictis argumentum arripuerunt, quo etiam demonstrare valerent veritatem *annorum climactericorum*, qui in annum quemque septimum cadunt, utpote quorum consideratio non Philosophis tantum, sed & inprimis Astrologis hinc inde ansam præbuit diversimode de iis sentiendi. Verum cum ultimi horum rem nimum extendant, & omne punctum absolvere conentur per astrorum influxum, materia vero hæc in medicina rationali altioris sit indaginis; hinc rationalem connexionem, quam cum corpore vivo habere, & qua illud qualitercunque alterare valeant, unacum veris horum annorum causis, accuratius perscrutari conabor.

Derivatur annus climactericus ἀπὸ τῆς κλίμακας, sive a *scala*, quod scilicet his annis vita hominis quasi per scalas & gradatim adscendat ad vigorem, & iterum a vigore suo ad plenariam usque dejectionem virium, hoc est, mortem, descendat, sicuti *PLINIUS Lib. VII. cap. 49.* hos annos appellat *scansilem annorum occidentem legem*, id est legem mortis.

Septe-

Septenos annos notabilem mutationem inferre œconomia vitali, ac naturalem connexionem habere cum corpore vivo, illamque à septenario uno ad alterum manifeste sese exercere, ex sequentibus fatis liquet : Septimo enim anno, & sic primo statim septenario, clauditur *Infantia*, decidunt dentes ; ad decimum quartum usque annum extenditur *Pueritia*. Hic foeminis potentia generandi accedit, mammæ elewantur ; menses erumpunt ; in masculis separatur semen a sanguine, unde titillationes venereæ variæ, Ter septimo clauditur *Adolescentia*, barba erumpit & corpus ad longitudinem debitam extenditur. Duobus sequentibus septenariis, nempe ad trigessimum quintum usque annum *florida* accedit *etas*, ubi membris & ossibus legitima procuratur firmitas debitaque illius producit venustas. Post hos duplicato iterum septenario, ad septies septimum annum durat *Virilitas*, recte a *vi* & *viribus* dicta, quia tunc homo secundum animi & corporis excellentiam in summo vigore constitutus est, unde etiam *etas consistens* vocatur. In foeminis hac annorum periodo ingens se exerit mutatio : cessat nempe potentia generandi, ordinarius mensium fluxus imminuitur, & sub tantis tumultuariis motibus plane desinit. Nunc prodromi lapsus Adamitici sensim in conspectum prodeunt, nunc indicia fragilitatis humanæ sese sistunt, & sicuti adscendimus a certis hisce gradibus ad summam perfectionem & vigorem, sic nunc iterum descendimus gradatim, seu decrescimus.

Sexta accedente ætate accedit simul jam *prima senectus*, ubi incipit rugari facies, venustas corporis fatiscit, muscoli languinosa mollitie palpabiles contabescunt, cutis contrahitur, induratur. Uno verbo : dum duplicato hoc septenario ad annum usque sexagesimum tertium humidum radicale nutritium sensim sensimque evanescit & quasi exsiccat, secedit quoque, per roscidam hujus evaporationem sustentata corporis venusta agilitas. *Altera senectus* ad septies decem, seu ad septuagesimum annum sese extendens, vitam ut plurimum claudit, inde *decrepita ætas* dicta, ubi maximus corporis & animi virium defectus contingit, & senectus hæc ipsa morbus est. Observamus autem etiam efficaciam annorum climactericorum in corpore vivo circa obtingentes morbos. Hic firmum ordinem servat natura per totam vitam, ut quilibet septenarius suos sibi vindiceret morbos. In infantia & pueritia, sive primo septenario proveniunt morbi, qui caput ejusque partes adfligunt. Sequentibus, ut in adolescentia & juventute, thorax gravibus adficitur pathematibus. Viri morbos abdominis varios experiuntur. Senes tandem & decrepiti de extremarum partium & artuum adfectibus gravioribus conqueruntur, hinc & *morbi ætatum* dicuntur. Præ omnibus vero illa annorum periodus, quæ continet septies novum climactericum annum, magnam sane œconomix vitali incutit alterationem, non solum quoad vitalitatem, sed & quoad moralitatem. Cum enim natura corporis sui constitutionem nunc persentit constrictiorem esse, ita ut libertas & vigor agendi incipiat fatiscere, hinc trepidat animo & sibi in moralibus quoque prospicit, ut cum majori circumspectione & intentione nunc incedere incipiat.

piat. Exempli loco sit sanguineus. Talis, cum sanguine optime fluxili sit præditus, vias etiam habeat patulas, multas & liberas, ut non solum moderato impulsu omnia facile, commode & absque ullo impedimento procedere, sed etiam rebus sic stantibus de nullo in posterum metuere queat periculo, etiam in animo suo est tranquillus, hilaris & inprimis securus, ita, ut etiam ipsius passio prædominans non voluptas sed potius *securitas* sit. Talis inquam, quando ad dictam annorum periodum pertingit plane mutatus ab illo incedit. Secundum enim corporis temperaturam strictiorem factam, temperatur & animus in moralibus; inde fit, ut nunc in omnibus suis actionibus majorem adhibeat curam, in negotiationibus majorem sollicitudinem, circa bona acquisita, vel acquirenda, majorem tenacitatem, unde non inique senes avaros & tenaces nuncupamus. Miranda hic interim provenit summi Conditoris sapientia & providentia insignis: quidquid hic deficit exteriori corporis habitui, nunc animo accedit, ita, ut hoc tempore judicium deprehendatur firmiter æque ac maturius, ut recta a veteribus dicta sit hæc ætas *consiliaria*. Ratio in promptu est: in senio tanta humiditas non residet in capite sicut in juventute, memoriam quidem sustentans, non vero judicium, inde & HERACLITO aridus animus *sapientissimus* dictus; & alterum adhuc addo, quod hic summa potius Creatoris sapientia elucescat in reverentiam senectutis, ne forsan omni venustate destituta & rugosis plicis circumsepta senectus opprobrio sit juventuti, sed quod denegatum est exteriori habitui, nunc devenerandum restat in animo, quando

HUM

unum senem millenis hominibus, immo integro regno unico suo iudicio sufficere observamus.

Perspecta itaque connexionē naturali horum annorum, quam cum corpore vivo habent, eo melius inquirere poterimus in verissimam horum causam. Vir perspicacis ingenii, SENECA dicit, se exponere non posse per philosophiam, quare septenus quisque annus ætati signum imprimat. Mathematici e contrario & Astrologi hanc climactericorum annorum virtutem ex potentiis astralibus & conjunctionibus malignorum Planetarum probare conantur. Saturnum has causare fortunæ & humorum mutationes dicunt, propterea, quod singulis septem annis ad quadratum & sibi oppositum signum, una cum horoscopi profectiōe, progrediatur & quod tot annos fere, quot Luna dies in uno signo commoretur. Ast ! cur gemelli, uno quasi momento & puncto stellarum positu exclusi, plane diversa temperamenta, plane diversas actiones, immo plane diversas fortunæ infortuniique conditiones experiuntur ? Septenario numero, ut numero, causam efficientem adsignare velle, nimis durum esset. Alia ergo inquirenda est causa : Sapientissimum omnium rerum conditorem, singula creata certis quibusdam numeris, mensura, pondere, ordine & harmonia ita condonasse & conjunxisse, ut etiam inde a tota rerum corporearum œconomia omnes operationes certo tempore certoque ordine perficiantur, & S. Scriptura nos docet & quotidiana experientia confirmat. Certum requiri tempus ad formationem humani corporis in Utero, & ad exitum ejus ex Utero, certis posthac temporum gradibus corpus ad perfectionem pervenire,

certo denique temporis progressu morbos fieri, qui & certis temporibus sanantur, iterum ex antecedentibus patet. Cum nunc omnis mutationis effectus non nisi per motum debitum, certum sufficientem & ordinatum contingat; tempus autem non nisi mensura & duratio motuum sit, facile inde patet, omnes mutationes & alterationes, quæ vitali œconomix septenis annis contingunt, non numero, utpote forma carenti, aut ejus naturæ aut operationi, quæ etiam nulla est, sed harmoniæ & causarum ordini, præcipue vero motui, adscribendas esse. Motus etenim est instrumentum illud generale & perfectum, quo anima & vitales & morales operationes in corpore perficit, quo totum corpus dirigit, gubernat, conservat. Et quando anima justis, ordinatis ac determinatis motibus aliquam in œconomia vitali peculiarem mutationem, seu alterationem suscipit, tunc ipsi hi motus constituunt illud tempus, quo alterari dicimus corpus. Hic motus est, cujus beneficio in statu præternaturali omnes perceptas noxas abigit natura, & præcipue in febribus citatiore & auctiore hoc motu, miasmata maligna foras expellit. Interim tamen verum est, quod hic motus, quando in climactericos annos incidit, plane peculiaris evadat motus. Et quemadmodum in febribus acutis videmus, quod natura exquisitas habeat periodos, quibus motus suos contra materiam peccantem febrilem exercet & per septenarios absolvit, dum prima periodus, qua febris quædam acuta decurrere posset, septimo die absolvitur, altera decimo quarto, tertia vicesimo primo, unde dies septimus, quo exitus fatalis febris contingere debet, a judicando & decernendo

do *dies judicatorius*, vel *decretorius*, vel etiam *criticus* dicitur : Ita etiam hunc motum circa annos climactericos contingentem mere criticum esse statuo. Unum vero adhuc restat disquirendum : cur sexagesimus tertius, & non alius annus pro periculosissimo vitæ termino habeatur ? Rationes habeo sequentes : I.) Ex SOLONIS sententia post periodos septenarias animus & corpus simul alterantur ; ex aliorum vero opinione corpus suas alterationes & mutationes tantummodo post periodos septenarias, animus vero novenaria qualibet periodo patitur ; hinc cum anno hoc sexagesimo tertio convenient periodi septies novem & novies septem, merito ob numerum istum duplicatum fatales judicantur. II.) Cum quolibet tali climacterico anno notabilis accidat corpori vivo mutatio, atque post septimum annorum septenarium jam fatiscere incipiat naturale robur corporis, & duplicata hac periodo plurimum jam imminuatur energia vitalis, ut propter notabilem virium defectum ab activitate sua insimul deficiat natura, majoris hinc periculi esse judicatur hic annus sexagesimus tertius. III.) Imaginationem hic quam maxime accusandam esse judico. Cum enim omnibus hominibus ex relatione notorium sit, imminere hoc anno œconomiae vitali periculum magnum, plerumque idcirco inquieto sunt animo, tristantur, anguntur, perturbantur semperque metum foveant, quod & idem illud periculum sibi nunc immineret ; sub qua perturbatione motuum moralium etiam perturbantur & confunduntur motus vitales ; cumque œconomia vitalis vix unquam magis pervertatur & alteretur, quam ab animi pathematibus ; hinc contingit, ut

sub hac alteratione etiam in energia sua gravius fatiscat & citius ad interitum ruat.

Quid de reliquo Medicína ad evitanda & removenda annorum climactericorum *pericula* valeat, consistit potius in *Praeservatione*, quam *Curatione*. Animus ergo sibi semper sit constans, ab omnibus pathematibus liber & hilaris, præcipue illo tempore, quo ingruunt fatales periodi. Errores quilibet circa res non-naturales videntur quam maxime. Se- & excretiones naturales in justo ordine conserventur & si consuetudo aliqua evacuationum artificialium decesserit, tunc non negligantur, sed promoveantur studiose. Diæta sit mollis, lubrica, eupta, regimen vero in singulis moderatum.

DANIEL NEBEL

*Medicinae Doctor et in Antiquissima Universi-
tate Heidelbergensi Professor Primarius, Seve-
ritatis et Potentiss. Electoris Palat. Confiliarius In-
timus et Archiater, Academiae Caesareae Nat.
Cur. Achilles II. Dicitur*

J. L. Schaeffer del.

MEMORIA

VIRI EXCELLENTISSMI, EXPERIENTISSIMI
ATQUE DOCTISSIMI

DN. DANIELIS NEBELII,

MEDICINAE DOCTORIS ET PROFESSO-

RIS HEIDELBERGENSIS PRIMARI, SERENISS. ET PO-

TENTISS. PRINCIPIS AC DOMINI CAROLI PHILIPPI

S. R. I. ELECTORIS ET ARCHITHESAURAR.

CONSILIARII INTIMI ET ARCHIATRI,

ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM

ACHILLIS SECUNDI,

JUXTA CUM

VITA AB IPSO CONSIGNATA

ET MORBI FATALIS ADJECTA HISTORIA

AB

INTIMÆ FAMILIARITATIS AMICO

POSTERITATI COMMENDATA.

Dignum laude virum Musa vetat mori. Virtus intamatis honoribus fulget, atque integri & optime meriti Nomen nulla unquam oblivio involvit : Recte Judæi, quod Proverb. X. 7. dicitur : *Memoria iusti in benedictione* ; inter præcepta referunt, grata siquidem eorum recordatio, qui egregie factis immortalitatem consecuti, potissimum humanitatis officium est, atque unica fere, quæ inter mortales expectari potest, compensatio : *Ex omnibus enim, uti CICERO Orat. pro Milone dicit, præmiis virtutis amplissimum est præmium gloria, quæ vitæ brevitatem posteritatis memoria consolatur, quæ efficit, ut absentes adsimus, mortui vivamus, hujus etiam gradibus homines in cælum videntur ascendere.* Eam tamen, quod bene feceris, mercedem haud tuleris, si chartæ sileant, quæ demum optime meritos immortales faciunt. Reipublicæ vero etiam interest, viva virtutum & gloriæ exempla ut conserventur, quæ secula posteritas admiretur, atque maximo suo emolumento imitari queat : Quare non tantum laudandi sunt, qui laudabilia patrarunt, sed & , ut alii intelligant, quibus gradibus ad honorum culmina profecerint. Vere & gloriose vixit, qui eo totam vitam direxit, ut DEO inserviat, proximo utilem se præstet, suæque saluti operetur, & ita quidem ut nullum non tempus in usus hos convertat. *Magni, inquit SENECA, crede mihi, & supra humanos errores eminentis viri est, nihil ex suo tempore delibari sinere* ; addo vero, simul ad omnes gressus attendere, & in variis eventibus Divinam Providentiam agnoscere, atque per totum vitæ cursum observare, quo fugientem retrahere, præsentem sistere, futuram autem quasi anticipare queas. Utrumque est *numerare dies*, quod MOSES nos a DEO edoceri cupit, ut cor sapientiæ induamus.

Hanc vitæ rationem tenuit, quem nobis ereptum serio lugemus, vixisse tamen, & ipsi, & orbi, & Patriæ gratula-

tulamur impense, Vir Excellentissimus, Experiētiſſimus atque Doctiſſimus, meritis & dignitate vere illuſtris & celeberrimus, Dn. DANIEL NEBEL, *Heidelberga Palatinus, Medicina Doct̃or, ejusdemque primo quidem in Academia patria Extraordinarius, deinceps in Marburgenſi ordinarius, denique in Archipalatinam reſtauratam revocatus, P̃narius Profeſſor, ubique clariſſimus, Societatis Caſarea Natura Curioſorum Collega, Achilles II. dictus, Sereniſſ. ac Potentiſſ. Principis Domini CAROLI PHILIPPI, S. R. I. Electoris Palatini & Architheſaurarii Conſiliarius intimus & Archiater meritiſſimus.* Vir DEO dilectus, Principi charus, Reipublicæ utilis, Patriæ & gentis ſuæ grande decus, amicorum columen, ægrotorum ſolacium, generis humani amor & deliciæ, deſideratiſſimus omnibus. Vixit ille vere, temporis pauciſſimus cuſtos, cui nihil inde incultum otioſumque jacuit, ut tota ejus vita ampliſſima & continua egregie factorum ſit hiſtoria, & quamvis ex iis eſſet quos inter clientum & ægrotorum greges magna felicitas gravat, ſibi tamen ſe etiam vivere noverat. Itaque dum morborum gradus & progreſſus, atque Medicinæ vires & effectus in diaria referebat, valetudinis aliorum reſtaurandæ mirâ ſollicitudine ſtudioſiſſimus, non tamen ad vitæ etiam ſuæ rationem & fata attendere neglexit ſed probe gnarus *Sapiētiſ* eſſe & *ſuos numerare dies*, eorum hiſtoriam conſignavit, quod cum laudibus ejus dandum ſit, quamvis virtutes panegyricos mereantur, & merita annales occupare queant, gratus tamen erit, vitæ curſum, & quid memorabile acciderit, ipſum recensentem audire. Sic autem Vir Optimus de ſeipſo refert.

Daniel Nebel natus ſum Heidelbergæ, anno MDCLXIV. die XXIV. Septemb. patre *Conrado Daniele Nebelio*, illius loci Pharmacopola Electorali & matre *Suſanna Dorothea, Adolphi Vorſtii*, iſtīdem Pharmacopœi Electoris Palatini, filia unica. Hi parentes me filium unicum 2do
Append. A. M. Vol. VI. x. Octobr.

Octobr. sacro baptismatis fonte ablui & Proavi prænomen imponi mihi voluerunt, susceptore *Joh. Florentio ab Eickel*, Conliario Electorali Palatino & ejus uxore *Susanna Maria de Spina*. A parte enim Patris Proavum habeo *Danielem Nebelium*, Juris Professorem Heidelbergensem, qui Festo seculari secundo illius Academiae interfuit; Avum *Ludovicum Danielem Nebelium*, Consiliarium Palatinum, qui uxorem duxerat *Elisabetham*, *Petri de Spina*, Archiatri Palatini & Professoris quondam Med. Heidelbergensis filiam, ex qua duos filios, totidemque filias suscepit, quorum natu minor filius charissimus mihi pater fuit. Ex matris prolapia avum nactus sum præfatum *Adolphum Vorstium*, conubio junctum cum *Susanna Margaretha*, *Joh. Leurelii*, Med. Licentiatii & Poliatri Heidelberg. Filia unica, ex qua itidem filia unica mater mea charissima, prognata fuit: Proavum *Theodorum Vorstium* primarium apud Moersenses Pastorem, qui *Ælii Everhardi Vorstii*, Profess. Med. in Acad. Lugdun. Bat. celeberrimi patruelis erat, uti avus meus maternus fuit filius lustricus *Adolphi Vorstii*, Profess. Med. Heidelberg. qui filius erat prælaudati *Ælii Everhardi Vorstii*. A meis parentibus sollicite quidem educatus, sed iisdem, proh dolor! puerili in ætate orbatus fui, matre anno MDCLXVII. defuncta, & patre, post secundum cum *Anna Catharina*, D. *Mathai Heyles*, Præfecti Baccharacensis, filia, matrimonium initum, anno MDCLXXII. præmatura morte abrepto. Ab agnatis igitur & tutoribus educatus, ac in Pædagogio patrio bonarum artium literis informatus, annoque MDCLXXIV. ex patria, ob hostium Gallorum vim imminentem, Hanoviam translatus, brevi tamen patriæ ubi redditus, in Gymnasio Heidelbergensi rursus sub *Joh. Erider. Rombergii*, *Jacobi Martini*, *Joh. Zacharia*, *Joh. Danielis Humberti* & *Joh. Gerlaci Wilhelmi*, Rectoris Gymnasii Heidelbergensis, institutione fidelissima ita, favente

te DEO in literis profeci, ut tandem anno MDCLXXX. ad publicas lectiones promotus fuerim. Noluere tunc quidem mei Tutores, ut studiis academicis operam navarem, quod ex patris voluntate Pharmacopolio aulico, mihi in hæreditatem cum domo, quæ Electoris Palatini feudum erat (a Majoribus jam a temporibus RUPERTI Palatini, Regis Romanorum, in me unicum devolutum) relicto, præficiendus essem; at mihi magis placuit Medicinæ studium, cui, dum adhuc in patrio Gymnasio versarer, operam utcunque navavi, simplicium medicamentorum cognitionem ex quotidiana illorum inspectione (in meo enim Pharmacopolio enutritus fui) & frequentibus excursionibus botanicis cum Pharmacopœis & Chirurgo aulico *Petro Carré*, exercitato satis Botanico, institutis, jam ante mihi comparans, quam ad lectiones publicas promoverer. Constitui igitur his studiis immorari, & licet jam ad Pharmacopœi agnati duriora servitia Manhemii per Tutores meos coactus, immo & ex albo stultiorum Academiae Heidelbergensis (in quod jam inscriptus eram) ad Tutorum desiderium, animi a studiis abalienandi causa, per Rectorem deletus essem, feci tamen, ut impetrata ab Electore, CAROLO LUDOVICO, summo literarum Mæcenate, licentia, salvo feudo, studia proseguendi, a servitiis mox liberatus fuerim, & deinceps citra interruptionem Philosophiæ & Physices studia sub Dno. *Joh. a Leuneshlos* in Academia Patria utcunque excolere potuerim. Anno MDCLXXXI. ad Academiam Marburgensem secessi, & ibidem sub celeberr. Dn. *Joh. Jac. Waldschmidio* & D. *Henrico Majo*, Medicinæ ac Chirurgiæ fundamenta jeci per annum, & postea iterum a Curatoribus in Patriam vocatus ibidem sub Illustri *Georgio Franco* & *Frider. Christian. Wincklero*, Medicinæ studiis magis imbutus fui, & licet post aliquot annorum decursum mihi licentia summos in Medicina honores petendi ultro offerretur,

retur, nolui tamen Professorum admonitionibus hac in parte satisfacere, sed curtæ suppellectilis conscius, iter in Helvetiam suscepi, ubi Basileæ venerandum *Joh. Caspar. Bauhinum* & *Joh. Rud. Burcardum*, *Jacob. Rot* & *Joh. Jacob. Harderum*, Professores & Doctores Medicinæ celeberrimos, per annum audiui, & postea Scaphusium secessi, ibidemque sub candidissimi *Henrici Soreta a Zuvoriz*, Poliatri exercitissimi, manu ductione, certiora Praxeos medicæ fundamenta jeci, simulque famigeratissimi *Joh. Conrad. Beyer* sectionibus anatomicis accuratissimis sedulus interfui, sicque per sex menses, quos Scaphusi traduxi, tantam rerum medicarum adeptus fui notitiam, quantam alibi in Academiis per annum mihi comparare non potuissem, suavissimis tunc commilitationibus, *Joh. Jacob. Majero*, *Lud. Lucio Soreta*, *Joh. Jac. Orvvaldo*, & *Joh. Jac. Meistero*, Scaphusianis Medicis exercitissimis. Incidit tunc præmatura *CAROLI*, Electoris Palatini, ultimi in linea Simerensi, mors, quæ me, vocantibus Curatoribus, coëgit, ut in Patriam redirem, & sequenti anno MDCLXXXVI. studiorum redderem rationem, exantlatis examinibus consuetis & habita Disputatione inaugurali, de *Malo Citreo*, lectioneque cursoria de *Scrophulis*. Eodem anno festum seculare tertium celebrante Academia patria, unacum aliis pluribus in Doctorum numerum relatus fui, & anno sequente, quo per Helvetiam, Genevam & postea in Gallias studiorum gratia profectus sum, in Academiam Naturæ Curiosorum Germanorum, ex commendatione *Georgii Franci*, receptus & *Achillis secundi* cognomine insignitus fui. Anno MDCLXXXVIII. ex Gallia redux, Patriam ab hostibus misere devastatam, meque ipsum illorum ludibriis expositum vidi, utcumque per Dei gratiam belli impedimenta oluctatus. Cœpi enim fervente bello praxi Medicæ Heidelbergæ navare operam, & simul Theoriæ studium ita excolere, ut

anno

anno MDCXCII. extraordinarius Medicinæ Professor in Academia Professor in Academia patria constitutus fu-
rim, habita tunc Oratione inaugurali, de *Polytrilieto illo: Medice vivere esse possime vivere.* Videbar mihi tunc ob-
tinue stationem, in qua aliquando honeste & tranquille vi-
vere possem: sed longe aliud placuit Divino Numini, cujus
permissu factum, ut paulo post, anno MDCXCIII. Galli
Heidelbergam invaderent, & ob Gubernatoris nequitiam,
an timiditatem dicam? mox occuparent, incenderent, fun-
ditusque everterent. Hæsi tunc in arce Heidelbergensi,
omnibus fere honeste vivendi adminiculis, exusto feudo &
destructo Pharmacopolio, præcipuo redituum meorum pri-
vatus; & ex hac arce hosti tradita cum ingenti Profugorum
Palatinorum numero per sylvam Ottonicam Francofur-
tum me contuli, unde suasu celeberrimi D. J. L. *Fabritii* &
D. J. C. *Brunneri*, Professor. Heidelbergensium & in-
signium meorum Fautorum, Marburgum concessi, ubi
post aliquot menses Professor Medicinæ primo extraordina-
rius, & quæ fuit Serenissimi Cæsarum Principis erga ex-
ules clementia, anno MDCXCV. ordinarius constitutus sum,
anno sequenti Decanatu Facultatis Medicæ & anno
MDCXCVII. Rectoratu Academiae functus. Anno sequen-
ti uxorem duxi ornatissimam virginem, *Saram Catharinam*,
Dn. *Joh. de Spina*, J. V. D. & Profess. in Academia Heidel-
bergensi, ut & Consilarii Ecclesiastici Archi-Palatini b. m.
filiam natu majorem. Anno eodem Decanus Facultatis Me-
dicæ fui constitutus & Ærarii vidualis Academiae Marbur-
gens. Curator. Anno MDCXCIX. d. 3. Julii filium ex di-
lectissima uxore suscepi, *Wilhelmum Bernhardum*, cujus d.
VI. ejusdem mensis susceptores ex sacro Baptismatis fonte
fuerunt D. *Wilhelmus Fuchs*, Consiliarius Elect. Branden-
burg. & ejusdem Residens in Imperiali urbe Francofurto,
ut & D. *Bernhard Melchior*, Consiliarius intimus Serenissimi

Principis Nassovio - Idsteinensis. In matrimonio per DEI gratiam cum uxore dilectissima vitam pro voto placide traduxi, sæpeque mediis in castigationibus divinis & adversitatibus Summi Numinis gratiam & saluberrimæ crucis fructum sensi. Anno MDCCI. cum Comite Lippiaco, *Augusto*, copiarum Hassio - Cassellandarum supremo Duce, cujus valetudinem Marburgi curavi, per aliquot menses in Belgium profectus fui, & domum reversus d. XVII. Junii secundum ex uxore filium accepi, *Paulum*, quem d. XXI. Junii ex sacro fonte lotum suscepit *Päulus von der Lehr*, Mercator Francofurtensis integerrimus, uxoris agnatus. Hic magnæ spei filiolus dum bonæ mentis indolem Parentibus prodere cœperat, Anno MDCCIII. d. XX. Aprilis subito ex dentitione difficili, magno cum meo mœrore, mortuus est. Anno MDCCIV. d. XXIII. Martii tertium ex uxore filiolum *Joh. Conradum*, susceptore D. *Rumpel*, Cameræ Consiliario Casselano, Divinum Numen dedit. Anno MDCCV. Rectoris in Academ. Marburgensi munus iterum gessi, & circa finem anni, quinto scilicet Decembris, filia *Maria Catharina* mihi ex uxore nata fuit. Anno MDCCVI. post mortem Collegæ mei, D. *Dorstenii*, a Serenissimo Principe nostro primarius Med. Prof. constitutus sum, & anno sequ. d. XII. Aprilis secundam filiolarum *Ametiam Susannam*, uxor feliciter peperit. Sed sequ. anno MDCCVIII. d. X. mensis Februar. filiolus *Joh. Conradus*, variolis epidemicis extinctus obiit; sequente mense Martio valedixi Musis Marburgensibus & vocatus in Patriam redii, ubi Profess. Med. Primarius & Medicus Electoralis nunc studiosæ juventuti ac civibus meis, ea, qua possum, opera, inservio; DEUS conationibus meis clementer benedicat! Anno eodem d. XXVI. Sept. uxor filiolarum peperit, *Catharinam Louysam*, quam ex sacro Baptismatis fonte suscepit D. *Lud. Christianus Mieg*, Theol. Prof. Primar. & Consiliar. Ecclesiæ.

stati. cum uxore, sed brevi post mors eam e viventium numero sustulit. Anno sequ. tulsi convulsiva confecta filiola, *Amelia Susanna*, obiit. Anno MDCCX. quo Rectoratum Academ. gessi, ex uxore d. II. Iunii mihi nata filiola, *Anna Louisa*, quam e sacro Baptismatis fonte suscepit D. *Lud. de Bolzing*, & ejus uxor, *Anna Pasquai*. Anno MDCCXI. post autumnum ad Serenissimum Electorem Palat. Suezingæ periculose decumbentem, vocatus, una cum Illustri D. *de Brunn*, Archiatro Palat. medicinam feliciter, per DEI gratiam, feci & postea singularem gratiam & munificentiam Serenissimi sensi: Anno MDCCXIV. Rectoratum Academ. gessi, & anno MDCCXV. Decanatum Facultat. Medicæ. Ab anno MDCCX. ad annum MDCCXVIII. quo morbo periculoso correptus, per DEI gratiam, convalui, Archiatrum Episcopi Spirensis egi, & multis itineribus ad Primates & alios defatigatus, senii adpropinquantis indicia sensi. Circa finem MDCCXXI. filium unicum, *Wilhelmum Bernhardum*, postquam Facultati Medicæ Heidelbergensi in examinibus tam publicis, quam privatis, satisfecit, cum ejus commilitone, filio meo Iustrico, *Daniele Fabro*, Medicinæ Doctorem creavi & publice renunciavi. Anno MDCCXXIII. filiam natu majorem D. *Behr*, Consiliario Nassovio-Dillenburgico & Archi-Prætori Herbornensi despondi, natu vero minorem, *Annam Louisam* MDCCXXIV. d. I. Martii febre continua anno ætatis XIV. defunctam, proh dolor! amisi. Filius autem meus *Wilhelmus Bernhardus* eodem tempore Professor ordin. Mathes. & Philosoph. experiment. mox quoque Medicinæ constitutus fuit in Athenæo Herbornensi. Anno MDCCXXVI. Rectoratum Academ. tertia vice feliciter gessi. Anno MDCCXXVII. ad finem properante, Mannhemitum vocatus Electori Palat. & Sereniss. ejus Filiæ medicinam feci, & sequenti anno MDCCXXVIII. Archiater Sereniss. Electoris ut & Consilia-

filiarius intimus declaratus fui, filiusque Medicinæ Professor ordinarius in Acad. Heidelberg. declaratus ac mihi in officio Medici Collegii Sapientiæ, Scholæ Nicrinæ & Orphanotrophii adjunctus, gener vero meus D. *Behr*, Consiliarius in Camera reddituum Ecclesiasticorum constitutus fuit.

Sic ipse vir beatus totius vitæ rationem, & quæ ipsi ad laudem DEI potissimum commemoranda fuere visa, nude & absque fuco exposuit, morbi vero & beati exitus historiam Medicus ipsi familiaris ita refert:

Vir annorum LXVII. anno MDCCXXXI. mense Maio de appetitus imminutione & lenta totius corporis extenuatione conquestus est, absque tamen virium sensibili jactura, cuius morbi vera causa videbatur esse dispositio hæreditaria ad Podagram, quam quidem, ob vitam multis itineribus & amplissima praxi Medicâ valde laboriosam, nunquam passus fuit, sed ejus loco, ab anno ætatis circiter trigésimo ad annum ætatis LXVII. scilicet usque ad prædictum annum MDCCXXXI. impetigine primo quidem solum digitum medium alterutrius manus occupante, & quoties ob studia, quibus avidissime incumberebat, prandio vel cœna per aliquot tempus abstinebat, iterum evanescente, dein vero paulatim latius serpente, & utramque manum, tandemque dorsum, pectus & artus hic illic infestante, laboravit. Cæterum verò per totum illud tempus bene habuit, nisi quod anno ætat. LIII. febre biliosa graviter decubuerit, quæ, per DEI gratiam, superata, hæmorrhoides fluentes cum euphoria semel, cœcas autem postea frequentius passus fuit; supra dicta vero impetigo, postquam ab anno MDCCXXXI. magis in aula, quam civium ægrotantium visitatione occupatus, corpus minus commovit, sensim evanescere cœpit, a quo tempore appetitum imminutum, cum corporis extenuatione, absque tamen notabili febre, sensit, quæ symptomata paulatim

latum incrementa sumserunt, donec disparente magis magisque impetigine, anorexia, nausea omnium fere ciborum, præcipue vini, sequente interdum vomitu, nec non ptyalismo, quo multam salivam viscidam excernebat, correptus fuit, quibus vires quidem valde debilitatas sensit, suo tamen officio fungens usque ad finem anni MDCCXXXII. aulam frequentabat. Mense vero Decembri hujus anni successit ante dictis symptomatibus tumor pedum oedematofus, sensim versus abdomen adscendens, illudque tandem etiam occupans, & merum Hydropis incutiens, cum urina pauca, lixiviosa, sedimentum copiosum ac biliosum habente. Somnus interim erat satis quietus & placidus, neque sitis ægrum adfligebat, neque pulsus febrem lentam indicabat, flatu vero in intestinis valde molesti, cum alvi tarditate & tandem obstructione non nisi clysteribus aperienda, ructus frequentes producebant; clysteribus autem emollientibus & carminativis per plures septimanas frequenter adplicatis, semper longe major copia fœcum, interdum consistentiæ & coloris naturalis, interdum limofarum, nunquam vero albarum, educebatur, quam quidem paucissima alimenta adsumta potuerunt producere, adeo, ut vix credibile fuerit visum, intestina tantam fœcum copiam potuisse capere. Ita, liberatis primis viis a suo onere, tumor hydropicus paulatim fere totus evanuit; sed circa initium anni MDCCXXXIII. vehementi tussi, quæ noctes infomes reddidit & vires valde debilitavit, adfligebatur, unde tumor pedum oedematofus denuo rediit, paulo post vero in pectore & pedibus cutis multis exiguis squamulis albicantibus exasperata videbatur, quæ ab impetigine prior non nisi colore in illis albo, in hac rubro, differebant. Abhinc tussis mitior facta & expectoratione muci flavescentis liberiore reddita, plane cessabat, tumor etiam pedum disparebat, urina non amplius lixiviosa, sed solum natura-

li paulo tinctior, & in quantitate potui adsumto proportionata, excernebatur, appetitus quoque huc usque plane prostratus paulatim redire videbatur, alvus sponte aperta multas adhuc fæces egerebat, & quamvis æger valde debilis & emaciatus fuerit, tamen extra lectum per manere, in sella sedere & per hypocaustum obambulare potuit. Tandem disparentibus etiam supra dictis squamulis albicantibus, dolores acutissimos ardentes modo in calcaneo, modo digito majore, modo per totam plantam alterutrius pedis, modo in cubitis sensit, qui spem futuræ salutis Podagræ fecerunt, sed frustra, erant enim dolores vagi, qui brevi rursus evanescebant; postea denuo vehementi tussi correptus multum mucum subflavum rejiciebat. Varsia quidem remedia, sanguinem depurantia, leniter diaphoretica, aperientia, resolventia, salina. Ess. alexiph. Stahl. decocta lignorum, acidulas Selteranas cum & sine lacte, juscula quoque incoctis viperis medicata, interpositis nonnunquam lenissimis laxantibus, præcipue ex Rhabbarbaro, fumsit æger, sed a plerisque, inprimis salinis, vel cum spiritu vini paratis, mox ardorem ventriculi, nauseam, immo interdum vomitum sentiebat, proptereaque non nisi pauca remedia ferre poterat. Interim, omnibus nonjuvantibus, vires magis magisque decrescebant, præcipue vero tempore matutino circa horam nonam maxime, fere ad lipothymiam usque debilis erat, reliquo vero diei tempore paulo melius sese habebat, adeo, ut quotidie ad antepenultimum usque vitæ diem, per unam alteramve horam extra lectum in sella sederet. Tandem vero exhaustis viribus & consumto corpore, pio & constanti animo mortem expectavit, & postquam filio suo nonnulla post ipsius obitum facienda mandavit, d. XV. Mart. hora IV. matutina inter ipsius suorumque preces placide obdormivit, & animam DEO reddidit. Die XVII. ejusdem Mannhemii in

tem

templo Reformationum, juxta Antecessorem suum *Lib. Bar.*
 a BRUNN, beatæ memoriæ Virum, sepultus est. Moe-
 stissima vero ejus Conjux, Filius & Filia Ipsi sequens monu-
 mentum extrui curarunt:

D. O. M. S.

Beatiss. Memor. Viro

DANIELI NEBELIO, Heid. Pa.

Med. D. & Prof. Marp. dein Heid. prim.

S. & P. P. CAROLI PHILIPPI

S. R. I. ELECT. & ARCHITHES.

Consil. intimo & Archiatro

Expertiss. Feliciss.

Soc. Cæsar. Nat. Cur. Achilli II.

d. XV. Martii An. MDCCXXXIII. æt. LXIX.

Mortalitate heic deposita

Erud. Virt. Cand. & Illustr. merit.

fama immortalis

Sara Cathar. de Spina Conjux

& ex VII. libb. superst. filius & filia

Mœstissimi

H. M. P. C.

Hæc brevis & succincta *VIRI immortalis* vitæ inter mor-
 tales exactæ, summa est. Injuriam ejus fecissemus mode-
 stiæ, si encomiorum floribus *historiam* ab ipso conditam
 interpolare & exornare tentassemus. Rerum delectabatur
 ille pulchritudine, non verborum pompa. Non indiget
 pigmentis, sive ortum, sive progressum, & res felicissime
 gestas, sive exitum spectemus; omnia nude relata *VIRUM*
optimum, & Reipublicæ utilissimum; omni que laude con-
 summatum sistunt, ac æternitati commendant. *Majorum*,
 quas prætulit longa serie *imagines*, jam diu veneratus Eru-
 ditorum Orbis, atque illa Patrum virtus in Nepote dupli-
 cata emicuit. Non *hominum*, ipse parentibus in pueritia or-

bus, sed DEI consilio, & hinc ingenua indole, ad ardua, & maxima generis humani emolumenta destinatus, proprio instinctu generosum studiis artique Medicæ adplicuit animum, atque ex variis, quæ Ephebo objiciebantur, impedimentis eluctatus, non immaturos, quo in liberales artes ferebatur, ardoris, mature fructus protulit. Jactis autem feliciter sublimiorum studiorum fundamentis, Doctores quæsit & tactus est clarissimos & expertissimos, quorum famam sua diligentia, atque egregiis ubique profectibus celebriorem reddidit. Sic in variis regionibus dotes & virtutes circumtulit & auxit, adeo ut illustrium & celeberrimorum ubique virorum amicitiam mereretur, quam & religiose coluit, & semper conservavit, ipse omnibus charus & desideratissimus. Tota vita virtutis palæstra, atque uti egregie factorum, sic ad altiora semper tendens, continuus progressus erat. *Honores*, quos non ambivit, fugientem quasi ad supremum usque culmen persecuti sunt, & maximo quidem, siue dotes eximias, virtutumque splendorem, siue factorum gloriam spectemus, suo merito, ingenio, memoria, judicio felicissimus, labore indefesso, in omni scientiarum genere versatus, eruditionem consummatam acquisiverat. Elegantiores literas, puramque dictionem amabat, & rei literariæ historiam colebat, qui & ipse ad *monumenta pietatis & literaria* Palatina multum ex thesauris suis contulit. *Natura* sagacissimus erat scrutator, & in explorandis ejus viribus, quas variis cum successu tentavit experimentis, solertissimus & felicissimus. Corpus humanum συναρμολογούμενον καὶ συμβιβάζομενον διὰ πάσης ἀφ' ἧς τῆς ἐπιχορηγίας penitus ut cognosceret, propriisque & oculis & manibus scrutaretur, *anatomem* fecit sæpissime, spectator non tantum, sed & Prosector, vel χειρουργὴν Director & interpres. Botanices incredibili flagrabat amore, ut ad rem herbariam ornandam augendamque natus & fa-

Eus

ctus videretur : Simplicium enim medicamentorum , & facultatum , quæ iis insunt , cognitionem adeo necessariam Medico , ut sine ea nemo rite mederi queat , ratus , investigationi ut mineralium , sic stirpium & plantarum se dabat exoticarum , sed & maxime domesticarum , quas patria ferebat tellus , cujus rei causa in vicinos campos montesque excurrerebat , eorumque , quas natura proferebat , divitias lustrabat , ac in usus suos congerebat. Quo vero & rariores & peregrinas sibi præsto haberet , aliisque ostendere posset , easdem in hortos transplantabat , quales , ubicunque vixit , privatos instruxit , publicum vero etiam *hortum botanicum* Academia Heidelbergensis ejus industriae debet. Neque ullam studii Medici partem neglexit , qui , quidquid eo pertinebat , ut artem istam certiores , utiliorem , vel illustriorem redderet , pari cura & sollicitudine excoluit. Non *Medicos* tantum , eorumque medendi methodum , sed quidquid etiam eruditi & solidi in hac scientia sive antiquitas reliquit , sive recentior ætas superaddidit , in numero habebat , propriisque experimentis & observationibus augere contendebat. Itaque *doctrina* & *experientia* consummatissimus , Medicorum suo ævo facile Princeps , Medicinam & *docuit* , & *fecit* ubique felicissime. In *docendo* promptitudine , perspicuitate , industria clarissimus & celebratissimus , quod numerosi , qui ex ejus disciplina prodierunt , insignes Medici , grati profitentur ; Scholam ideo habuit , pro ratione locorum & temporis , fatis semper frequentem , ad ipsum confluentibus , qui & ab expertissimo & solidissimo Doctore discerent , & Medici axioma ab Eodem impetrarent , ut quinquaginta & ultra numerari facile possent , quibus ipse *Promotor* titulum & honores Doctoris Medicinæ , more in Academiis consueto , publice & solemniter contulit. Atque sic Academiis sua celebritate lumen adfudit , & splendorem dedit , discentibus venerandus ,

dus, & docentibus observandus, adeo, ut sæpius *Reſtoris*
Magnifici munus ei delatum fuerit, quo in utraque Aca-
 demia aliquoties summa cum laude, & insigni prudentia
 functus est. Quemadmodum vero *praxis medica* ipsi viam
 ad functiones Academicas straverat, ita *Professor Medicina*
 constitutus, eandem cum docendi munere semper conjun-
 xit, atque jam inter *Hassos* eam *Archiatri* felicissimi & op-
 timi celebritatem consecutus fuerat, ut ubivis, cujuscun-
 que conditionis ægri ejus operam desiderarent, quam etiam
 promptissime & cum successu prospero præstitit, omnibus
 hinc, ipsisque Magnatibus charus & necessarius visus, non
 absque communi omnium mœrore amittendus. In Pa-
 triam autem reversus, eo majori exultatione & lætitia con-
 spiciebatur; Sospitatorem enim & valetudinis restaurato-
 rem salutabant, quando *anagramma*, quo vir quidam no-
 biliss. & ampliss. nullo necessitudinis vinculo ei junctus, im-
 mo nec ex facie notus, nomen NEBEL in illud LEBEN
 transformaverat, per ora volitabat, ac passim læta auspicia
 dabat. Ipse vero magnus ubique ægris auxiliator aderat,
 inquilinis, exteris, minimis, maximis nocturno æque ac
 diurno tempore, & eo quidem eventu, ut, si penderet a
 Medico, hujus Nostri certe consilio, æger relevaretur, quare
 ab omnibus, animis & studiis licet disjunctis, communibus
 tamen votis expetebatur ejus auxilium, quod etiam cui-
 vis præstabat sine discrimine. Semper clientum turba
 obsidebat atrium, sæpe etiam evocabatur ad aulas Principum,
 nec unquam ei vacatio, utpote quem omnes, sua, vel
 suorum adflicta valetudine anxii, consulebant, vel, si
 votorum compotes fieri possent, præsentem sibi adesse cupie-
 bant, cujus vel sola præsentia se refocillari sentiebant.
 Et certe in Praxi Medica omnes, quæ in *Archiatro* deside-
 rari possunt, *dotes* demonstravit, *virtutesque* complevit.
Facilem se præbebat summa humanitate omnibus opem im-
 plorant-

plorantibus, etiam cum proprio incommodo, detrimento & periculo. Nihil in ipso durum, nihil acerbum, nihil profanum, nulla timiditas, nulla jactantia; comitate vero atque modesta in statum morbi inquisitione, saluberrimis-que consiliis fiduciam inspirabat adflictis; simul tamen nil timide, nil temere agebat, utpote qui summa semper circumspeditione & prudentia morbos tractabat. Totus agrorum saluti intentus, non modo iis præsens, sed & absens prodesse studebat, quare sollicitè in diario notabat morborum incrementa & decrementa, medicamentorumque effectus, quos ut exploraret, sæpe etiam non vocatus aderat curæ suæ commissis, atque inter alias etiam occupationes animo volebat, si quo modo adjumentum ferre posset, præsertim ubi morbus pertinacior esse videbatur: Solebat enim ita adfici, ut familiares & domestici ex facie, & animo sollicitudinis pleno, morbi ægrotorum momentum & difficultatem judicare potuerint, quando sui quasi oblitus, omnes sensus & cogitationes iis, quibus medicinam parabat, ne quid negligeretur, impendebat. Agnoscebat solum Deum vitæ humanæ *arbitrum*, absque cujus benedictione nil valet Medicina, & cui etiam, ne temere medendo vita in discrimen trahatur, aut perdat, ratio reddenda est, quare pharmaco non modo prudenter propinato, sed & votis ac precibus ægros juvare solebat. *Pietate* enim in DEUM, quæ Medicum per conscientiæ teneritudinem præcipue cautum & vigilem facit, eximius erat, religionisque, quam profitebatur, juxta verbum DEI, Evangelico - Reformatam, absque rixa tamen & contentione, tenacissimus, qui Ecclesiæ & ornamēto & emolumento esse cupiebat, & vere erat. *Temperantia & sobrietas* studiosissimus, afortiam omnem, & voluptatum illecebras severe abominatus, nunquam cibo & crapula distentus, ut sui semper compos, proximi usibus aptus, & ad
infer-

inserviendum ægris semper paratus esset. Hæ ipsæ virtutes formabant, Medici non minus ac Christiani ornamentum & requisitum, *animi constantiam*, quam omnibus admirabilem ubique prodidit, nunquam in prosperis successibus elatus, nunquam in adversis abjectus, in utraque fortuna semper sibi similis, qui nihil sibi, omnia providentiæ divinæ tribuebat, cujus etiam voluntati acquiescere didicerat.

Dotibus hisce & virtutibus mactus, optimi & felicissimi Medici, non minus tamen & solertissimi familiæ capitis & nobilissimi Reipublicæ membri partes abunde explevit. *Maritum* se exhibuit fidelissimum & conjugis dignissimæ amantissimum, ut hinc conjugium *absque querela* fuerit felicissimum, & laborum levamen jucundissimum. *Patrem* se præstitit ut indulgentissimum, sic optimum, atque & educationis liberorum in Domino, & familiæ ad avitam gloriam contendenti, providum. In omni *conversazione* lenissimæ consuetudinis erat, neminem vel verbo, vel facto sciens læsit unquam. In *sermonibus* & *moribus* procul fuco, procul vanitate sinceritatem amabat & testabatur. Quum omnia, ex quibus vera paratur gloria, possideret, nihil tamen ostentabat, sed occultabat modestia, *virtutem* solam dissimulare nescius & candorem. Amicorum, quos ipsi, præter doctrinam & merita, rara virtus conciliavit omnis ordinis plurimos, cultor erat religiosissimus, favoremque iis conservabat constantissime, ipse vicissim omnium bonorum amore, veneratione & cultu dignissimus. Quanto in pretio, quamque charus summis etiam Principibus fuerit, inde adparet, quod Sereniss. & Potentiss. Elector Palatinus ei præcipuam corporis & valetudinis suæ curam commiserit, ipsiusque virtutes & merita singularis non modo clementiæ, sed & amoris & benevolentiae signis honoraverit.

Talem

Talem ergo se probavit iis, quibus cumconversatus, quique coram frui hoc *Doctore & Archiatro* potuerunt; quo vero & aliis, ipsique posteritati prodesset, egregia etiam & utilissima *Scripta* reliquit. Prodiit enim jam anno MDCC. *Pauli Ammani Character Plantarum auctior & correctior redditus, notisque illustratus a Daniele Nebelio*. Porro *Compendium Materia Medica selectum ex D. Ludovici Pharmacia*, ipse, licet anonymus, edidit. Orationem etiam inauguralem, qua Medicinæ Professionem Marburgi anno MDCXCIV. auspicatus est, de *novis hujus* (illius scilicet, quo illud scribebat) *Seculi inventis botanicis*, typis exscribi permisit. *Dissertationes Academicas* varii & plerumque nobilioris & rarioris argumenti, publicæ disquisitioni exhibuit plurimas, quas recensere & prolixum nimis, & difficile esset, quum multæ earum hinc inde dispersæ lateant, optandum tamen, ut undique collectæ recudantur. *Observationes Medicas*, quas cum eruditis communicavit, *Ephemerides Natur. Curios.* recensent. Superfunt etiam scripta egregia ad *Anatomiam, Botanicam, Materiam medicam, Praxin medicam, Aphorismos Hippocratis*, pertinentia, quæ omnia luce dignissima. Morborum etiam *historias, observationes practicas, remedia, earumque descriptiones & vires* accurate consignavit, literisque mandavit, quæ inter *manuscripta* ejus literaria reperiuntur, sic ad ultimum usque halitum semper, quo publico prodesset, intentus, adeo, ut biduo prius, quam quod mortale erat, deponeret, binas observationes medicas ad calamum dictaret (*) cumque viribus deficeret, quo minus eo, quo vellet, ordine, absolvere posset, breviter tamen & ipsos casus, quos, quum ante annos circiter XXX. accidissent, tenaci memoria con-

Append. A. M. Vol. VI. z serva-

(*) Extant illæ in præcedenti Volum. Vto Actorum Academiæ nostræ p. 388. & 389.

servaverat, suasque *observationes* indicaret, ne quid periret, cujus notitia posteritati utilis esset. NUNQUAM itaque, ut Natur. Curios. fert symbolum, OTIOSUS, illustribus egregie factorum meritis laudes sibi comparavit, nostra laudatione longe majores, & nunquam fatis celebrandas.

Neque etiam divina deerat *benedictio*, DEO sua coronante dona : Dici potest, quod de *Viro beato* Psaltes prædicat, *quidquid faciebat, prosperabatur*. Summos ipsi honores Medicina peperit, sed & opes ; quin immo, quod inter hujus seculi bona & felicitates præcipue æstimandum, vitæ rationem inter labores tranquillam & jucundam divina clementia ipsi indulsit. Conjugem nactus prosapia, propriisque virtutibus nobilissimam, corporis ac animi dotibus ornatissimam, pietate, sapientia, prudentia atque familiæ regendæ peritia, morum integritate & venustate, sexus sui ornamentum & decus, mariti amantissimam vitæque sociam jucundissimam. Exoptatissimi hujus connubii fœcundique thalami *pignora* suscepit etiam charissima, & quamvis quorundam, utriusque sexus, vel in prima infantia, vel pueritia fato ereptorum, & cum primis filia jam addescentis, *Anna Louyse*, virginis egregiis dotibus & virtutibus ornatissimæ, venustate & morum suavitate lepidissimæ, jacturam acerbe doluerit, in iis tamen, quos superstites habuit, quidquid in amissis detrimenti sensit, divina benedictio compensavit. *Filiam* enim natu majorem, omnibus sexus sui ornamentis præstantissimam, honestissimo & felicissimo conjugio elocatam ; *Filium* autem primogenitum, avitæ virtutis hæredem, Medicinæ Doctorem & Professorem celeberrimum, Med. Aulicum expertissimum & felicissimum, collegam sibi datum, atque ex hoc pariter ac illa nepotes dulcissimos vidit.

Quodsi

Quodsi itaque, arbitro SYRACIDE Cap. XL. v. 19. *liberi & edificatio civium stabiliunt nomen*, abunde suppetunt, quæ illustre NEBELII nostri *nomen* immortale faciunt, quod præcipuum nostri ex obitu ejus doloris lenimentum esse poterit : Equidem Ipse Serenissimus & Potentissimus Princeps Elector cum Aula splendidissima fidelissimi Archiatri decessum dolet, quem Patria, Academia, Familia, Clientes & Amici acerbe deplorant ; (& inter hos plurimis licet flebilis, flebilior tamen nulli, quam mihi accidit, qui illos annos, dies, horas, quibus jucundissima conversatione ejus frui licuit, inter vitæ meæ delitias habeo, & sicut ipse morti proximus, nostræ amicitiae recordari dignatus, ita Ego, quem vivum colui, in ejus honestanda memoria, quod unicum leniendo dolori superest, nullum pietatis officium prætermittam ;) Ipse vero beatus noster NEBELIUS inter cœlites beata tranquillitate cum gaudio ineffabili fruitur, nobisque insimul monumentum, quod virtus struxit, aere perennius reliquit. Manent ipsius virtutes & merita apud conscios, cultus & memoria apud gratos, fama apud posteros, atque *Illustri*, quod sibi in hac mortalitate paravit, *Nomine* superstes perpetuus erit & immortalis.

MEMORIA
VIRI MAGNIFICI, EXCELLENTISSIMI,
EXPERIENTISSIMI ATQUE AMPLISSIMI
DOMINI
JOANNIS CHRISTIANI
LEHMANNI,

PHILOSOPHIÆ ET MEDIC. DOCTORIS,
PHYSICES IN ACADEMIA LIPSIENSI PROFESSORIS
PUBLICI ORD. ET MEDICARUM INSTITUTIONUM EX-
TRAORDINARI, ACADEMIÆ DECEMVIRI, COLLEGI
MAJORIS PRINCIPUM SOCI, FACULTATIS
PHILOSOPHICÆ SENIORIS,

ACADEMIÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATURÆ CURIOSORUM, ET REGIÆ SOCIETATIS
SCIENTIARUM BORUSSICÆ SODALIS,

D. XIX. Jan. A. S. R. cl^o 1° CC XXXIX.

PLACIDA MORTE EXTINGUITI,
EX FUNEBRI RECTORIS ACADEMIÆ LIPSIENSIS
PROGRAMMATE DECERPTA.

Budissina, celebris Lusatiae (a) superioris urbs, haud infœcunda bonorum ingeniorum mater, quæ, ut alios viros eruditos, ibidem prognatos, taceamus, Academiae nostræ M. Petrum Preschevitz A. MCCCCXLVII. M. Joannem de Gedau A. MCCCCCLIX. & Andream Emmenium A. MDCVI. tres Rectores, atque eodem sæculo Joannem Ottonem Taborem, Academiae Gießensis-Cancellarium, JCtum magni nominis, dedit, LEHMANNUM etiam nostrum in lucem edidit d. XVI. Junii A. MDCLXXV. Renatus est statim puerulus ex aqua & Spiritu, & JOANNES CHRISTIANUS nominatus fuit. Patrem coluit *Eliam Lehmannum*, Philosophiæ & Medicinæ Doctorem, Hereditarium Zschiefschitzii, Bakschitzii & Nieder-Keynæ, Serenissimorum & Potentissimorum Saxoniae Electorum JOANNIS GEORGI II. & JOANNIS GEORGI III. Archiatrum, matrem autem, *Annam Magdalenam*, *Joachimi Westphali*, Consulis Budissinensis, pertriginta quinque annos, bene meriti, filiam unicam. Avus paternus fuit *Elias Lehmannus*, Consul Budissinensis, & avia paterna *Eunigunda Kellera*. Proavus paternus fuit *Elias Lehmannus*, JCtus, & proavia paterna, *Catharina*, *Wenceslai Agricola*, Con-Rectoris Budissinensis relicta filia. Abavus paternus fuit *Adamus Lehmannus* & atavus *Blasius Lehmannus*, Inviētissimorum Imperatorum, MAXIMILIANI II. & RUDOLPHI II. tribunus militum vicarius. Abavia paterna fuit *Gerdrudis*, Nobilis a Planitz. Hic *Blasus* ob virtutem bellicam, Imperatori RUDOLPHO II. probatam, A. MDXCIX. singularia pro se posterisque suis insignia est consecutus. Hæc est series majorum nostri LEHMANNI, quos in gente sua coluit, & quorum exempla, in primis autem splendissime

z 3

- a) Conspectum Lusatiae Litteatæ tribus dissertationibus Vittenbergæ A. 1703. exhibuit M. Petrus Janichen, quæ deinde Cel. Hoffmanni Scriptoribus rerum Lusaticarum illarum fuerunt. Agunt speciatim de viris eruditis Lusatiae inferioris,

dissimæ Parentis virtutes, somnum Ei excutere potuerunt. Contendit etiam noster, a tenera ætate, ad virtutes majorum suorum se componere, tum pietatis, tum bonarum literarum cultura. Usus est præceptoribus domesticis, *Augustino Holtzhammero*, & *M. Joanne Caspare Wagnero*, qui nostrum JOANNEM CHRISTIANUM Christianæ fidei principia & literarum elementa docuerunt, eo successu, ut in Ludum Bischoffswerdensensem ablegari, fideique Rectoris illius Scholæ, *Valentini Schultzii*, concredi potuerit, qui domi pariter ac in Schola in fundamenta, Budissæ jacta, inædificaret. Inde in Gymnasium Zittaviense d. XI. Nov. MDCXC. se contulit, & domesticus *Christiani Weissii*, celebris tunc hujus Scholæ Rectoris, factus, ab ejus, & aliorum doctorum ore pependit, atque ex eorum institutione, uti tum erat, pro virili sua, profecit. D. XIX. April. A. MDCCXXXVII. in nostra Academia in numerum discipulorum, & d. Maji A. MDCXCIV. numerum civium est receptus. In Philosophia auscultavit *Joanni Cypriano*, *Ottoni Menckenio*, *Joanni Henrico Ernesti*, *Joanni Schmidio*, *Joanni Gottlieb Hardtio* & *Joanni Hübnero*, Magistro tunc apud nos legenti. In arte medica excolenda duces sibi elegit, *Joannem Bohnium*, quem in oratione sua auspicali, infra citanda, *Virum incomparabilem & vere Magnificum*, ac præceptorem suum ad cineres usque colendum, vocat, *Martinum Fridericum Frisum*, *Augustum Quirinum Rivinum*, *Joannem Guilielmum Pauli*, *Joannem Fridericum Ortlobium*, *Joannem Christianum Schambergium* & *Christianum Joannem Langium*, excellentes artis salutaris consultos. A. MDCXCV. ab inclyto Philosophorum & Medicorum Ordine prima diligentiae suæ præmia reportavit, ab illo d. XXX. Nov. Philosophiæ, ab hoc d. XXX. Dec. ejusdem anni Medicinæ Baccalaureus creatus. D. XXX. Jan. MDCXCVI. summos in Philosophia honores obtinuit, quorum privilegia anno sequenti d. XXII. Junii disputatione publica, An. MDCXCVII. de *transmutationibus corporum extra-*

extraordinariis, ventilata, sibi adscivit. D. I. Jul. A. MDCXCVIII. defensa a se, sub Præsidio *Jo. Christ. Schambergii*, dissertatione, de *Peripneumonia*, Medicinæ Licentiatu, & tandem d. XX. April. MDCXCIX. Medicinæ Doctor hic fuit renunciatus. D. XXII. Martii A. MDCCVII. Professor Medicarum Institutionum Extraordinarius constitutus, hoc munus auspicatus est oratione publica de *requisitis Philatri, quoad naturam, doctrinam & usum*, ad quam Programmata invitavit, quo *Arcanum catholicum adversus quoscunque morbos sperari posse negat, & Helmontii aliorumque id adferentium rationes confutat, Lapidem Buttléri Helmontianum & Joannis Ludovici a Frundeck Elexis arboris vita rejicit*. D. XI. April. ejusdem anni pro loco in Facultate Medica obtinendo, de *Balsamo Peruviano nigro* disputavit. D. X. Sept. A. MDCCX. Professio Physices ordinaria, quam *Joannes Cyprianus*, in Theologorum Ordinem adsumtus, deposuerat, Ei fuit collata. Adgressus est eandem d. XXXI. ejusdem mensis oratione de *sortio philosophiæ naturalis & medicæ artis nexu*, atque ad eandem Programmata de *duabus naturalis philosophiæ alis, ratiocinio & experientia*, invitavit. Commemorat in oratione citara, se coram Serenissimo ac Potentissimo Rege atque Electore, FRIDERICO AUGUSTO, gloriosissimæ memoriæ, in præsentia potentissimi Danorum Regis, FRIDERICI IV. & totius aulæ splendidissimæ, varia tentamina physica fecisse, id quod occasionem dedisset, similia tentamina, coram Serenissimo tunc Principe Regio, nunc autem Potentissimo Poloniarum Rege, FRIDERICO AUGUSTO II. suscipiendi. b) Contigit etiam nostro ea felicitas, ut coram Magno Russorum Imperatore, PETRO I. rerum quoque naturalium longe peritissimo, tentamina physica adornarit, quam operam Imperator magna perspicacia dijudica-

b) Typis exscripta est hæc Oratio, cum Programmata auspicali, Lipsiæ 1711, 4to plag. 6.

dicavit, & clementissime est interpretatus. D. XX. Dec. A. MDCCX. disputationem Physicam de *Siphonibus* pro Loco, in Facultate Philosophica obtinendo, publice defendit, & d. XXI. Dec. A. MDCCXI. in eandem est receptus. A. MDCCXII. d. IX. Febr. Academiae Cæsareæ Leopoldino-Carolinae Naturæ Curiosorum, sub nomine *Antenoris II.* & d. VII. Jun. MDCCXIII. Regiæ Borussicæ Scientiarum Societati fuit adscriptus. Ordinis Philosophorum Decanus quinquies electus est, d. XII. Octobr. A. MDCCXV. d. XI. Oct. An. MDCCXXI. d. XI. Oct. A. MDCCXXIII. d. IX. Oct. An. MDCCXXXIII. & d. XII. Oct. A. MDCCXXXVII. ne quid dicamus de Pro-Decanatu d. XV. Jan. A. MDCCXXXII. suscepto. Magistratum Academicum quater gessit, d. XVI. Oct. A. MDCCXVI. A. MDCCXXVI. A. MDCCXXXII. & A. MDCCXXXIV. eidem præfectus. In tertio Magistratu Academico cum alijs Professoribus, solemnibus iuramentis, Serenissimo ac Potentissimo Regi atque Electori Nostro præstandi causa, in Curiam convocatus, orationem ad Clementissimum Patriæ Patrem habuit, & postea cum reliquis Collegis ad osculandam manum regiam fuit admissus. Pro-Concellarius Ordinis Philosophorum bis fuit, A. MDCCXX. & A. MDCCXXXII. atque A. MDCCXXXIV. Ordinis sui Senior est factus. A. MDCCXXIII. d. XVII. Martii in Collegio Majori Principum socius electus, d. XXVII. ejusdem in Collegium cooptatus fuit, bis ejusdem præpositus, A. MDCCXXXIII. & A. MDCCXXXIX. & post septem annos A. MDCCXXXVI. Præpositus Magnus. Eodem anno Director Oeconomiae fuit, A. MDCCXXXII. d. XXVIII. Jan. Academiae Decemvir jam electus. Quæ quidem munera omnia, magna fide, & solertia, administravit, atque ad spartam suam ornandam, & doctrinam Physicam tentaminibus illustrandam, multum pecuniæ, coëmendis instrumentis & machinis impendit, sibi potius philosophandum, quam dis-

rescendum esse arbitratus. Conjunxit noster cum hoc insigni instrumentorum adparatu scientiam Chemiæ, scientiam rerum metallicarum, quam *profundam* ei fuisse judicat Cl. *Jordanus*, c) sed in nostrum simul iniquus, inmo injurius. Publicavit etiam eruditionis suæ physicæ documenta, in quorum censum præcipue *sex illa specimina utilitatis physica vera & XVI. Programmata*, ambo infra commemoranda d) referri possunt, quorum duo moverunt bilem *Andrea*

c) in libro Gallico: *Histoire d'un Voyage littéraire, fait en MDCCXXXIII. en France, en Angleterre & en Hollande &c.* Hagæ Comitum A. MDCCXXXV. 12. publicato p. 16.

d) Prodierunt illa sub his inscriptionibus: Utilitatis Physicæ veræ Specimen I. de Terebra Metalloscopica, oder Beschreibung des Berg, Bohrer's. Lipsiæ A. MDCCXIV. cum tab. æneis, 4.

Specimen II. vollkommene Beschreibung einiger neuen Puchwercke, ibid. A. MDCCXVI. 4. c. tab. æn.

Specimen III. de Florum maturatione media hyeme, d. i. wahre Erlangung eines vollkommenen Blumen: Gartens durch den ganzen Winter. Lipsiæ MDCCXVIII. 4. c. tab. æn.

Specimen IV. de Fontium medicamentorum & salinorum genuina Diagnosi, d. i. gründlicher Beweis, daß der Radeberger Gesund: Brunnen innerlich und äußerlich sicher zu gebrauchen sey, &c. Lipsiæ A. MDCCXXII. 4. cum tab. æn.

Continuatio I. ibid. A. MDCCXXV. 4to,

Specimen V. de Fontis soterii noviter inventi qualitate & salubritate, d. i. von der Königin Christianen Eberhardinen Brunnen bey Reibolds-Grün. Lipsiæ A. MDCCXXVI. 4.

Continuatio I. ibid A. MDCCXXVII. 4to.

Specimen VI. Ars lucrandi lignum, d. i. Universal-Holz, Spar: Kunst, ibid. A. MDCCXXXV. c. tab. æn.

Utilitatis physicæ veræ Spec. VI. contin. I. de eodem argumento c. tab. æn. A. MDCCXXXVI. 4to,

Sachsen kan alle arme Salz: Quellen, welche es in grosser Menge
Appnd. A. M. Vol. VI. a a

drea Rüdiger, Philospho Lipsiensi, ut & in foro Academico,

- hat, mit Nutzen und Ausbeute bauen innerhalb 2. bis 3. Jahren sich selbst mit Salz verlegen, es widerspreche solches, wer da wolle, nachdem sieben neue Verbesserungen erwiesen. Lips. A. MDCCXXI. und MDCCXXIV. 4.
- Zweymalige Aufweisung einer Heiß- und Siede-Machinae. Lips. A. MDCCXIX. 4to.
- Versiedung einköthiger Sole in Boferne. Dresdae. MDCCXIX. 4to.
- Zusammen-Ordinirung derer Gradier-Häuser, Gradier-Dächer, Gradier-Maschinen, Gradier-Röhren und Fässer, an, unter, und über denen Siede-Pfannen und ihren Rauch-Fängen. ibid. A. MDCCXX. 4to.
- Programmata hæc fere sunt r.) inaugurale ad Med. Prof. Extr. Lips. A. MDCCVII. 4to pl. 1.
- 2.) inaugurale ad Prof. Physices. Lips. A. MDCCX. 4. pl. 1.
- 3.) de principiis intelligibilibus Neo-Scholasticorum circa doctrinam physicam de gravitate & levitate Lips. A. MDCCXVI. 4. pl. 2.
- 4.) de gravitate & levitate corporum naturalium contra D. Andr. Rüdigerum Lips. A. MDCCXVI. pl. 4.
- 5.) DEUM hominibus omnia laboribus concedere. L. A. MDCCXX. fol. pl. 1.
- 6.) de Principio contractivo. L. A. MDCCXXII. 4to pl. 2.
- 7.) de hominis dominio in creaturas ex principiis physicis demonstrabili. L. A. MDCCXXII. 4. pl. 1.
- 8.) de materiæ capacitate formas diversas adsumendi. L. A. MDCCXXVIII. 4. pl. 2.
- 9.) de impenetrabilitate materiæ ad demonstr. dominium in creaturas. L. A. MDCCXXVIII. 4. pl. 1.
- 10.) de materiæ ingenerabilitate & incorruptibilitate. Lips. A. MDCCXXXII. 4. pl. 2.
- 11.) de nullitate divisibilitatis materiæ in infinitum. L. A. MDCCXXXI. 4. pl. 1.
- 12.) de forma auri, metalli pretiosissimi. L. A. MDCCXXXIII. 4. pl. 1; (13)

nico, &, in Appendice Physices suæ, quam vocavit, Divinæ, cum nostro congregaretur.

Quod ad consanguineos nostri attinet, habuit ille tres fratres, unamque sororem. Maximus natu frater fuit *Joachimus Lehmannus*, Hereditarius Zfieschitzii & Baschitzii, Medicinæ Doctor, & Serenissimi ac Potentissimi Poloniae Regis atque Electoris Saxoniae Consiliarius rerum metallicarum d. XXIII. Nov. A. MDCCXXIX. Dresdæ beate defunctus. Minor natu frater *Elias Henricus Lehmannus*, & minimus natu, *Joannes Elias Lehmannus*, in tenera ætate obierunt. Soror autem ejus *Helena Margaretha* virgo illustri Viro, *Joanni Wolffango Beuvvertenio*, Serenissimo ac Potentissimo Borussiae Regi, a consiliis sanctoribus Berolini, in matrimonium collocata fuit. A. MDCCI. animum noster ad matrimonium adpulit, & d. XII. April. cum Virgine nobilissima, *Margaretha Regina, Friderici Benedicti Carpozii*, Polyhistoris, Senatoris & Ædilis Lipsiensis celeberrimi, relicta filia, natu minore, nuptias celebravit. Dici non potest, quantum res litteraria nostra huic *Carpozio* debeat. Duxerat is d. 24. Oct. MDCLXXVI. *Annam Elisabetham Jegeriam*, celeberrimi Mercatoris Lipsiensis filiam, ex qua nostra *Lehmannia* nata fuit, & non possumus non ex ejus ad *Christianum Daumium* Epistolis MSSis, quas adservamus, fragmentum Epistolæ d. XXII. Oct. anni ejusdem ad *Daumium*

a a 2

mum

- 13.) quid & quale Principium determinans, agens atque gignens sit, quod producit formas & differentias specificas in corporibus, & quale physici demonstrare possint. Lips. A. MDCCXXXIV. 4 pl. 1.
- 14.) quam utilitatem situs corporum naturalium generi humano præstet. L. A. MDCCXXXIV. 4. pl. 1.
- 15.) de diversissimis utilitatibus generi humano per dominium creaturarum ex doctrina physica de loco accretentibus. L. A. MDCCXXXVIII. 4. pl. 1.
- 16.) de Tempore L. A. MDCCXXXVIII. 4. pl. 1½.

mium exaratæ, huic scriptioni intexere, in quo de matrimonio suo & vitæ, quam iniit, ratione, quædam exponit: „Superiori mense, *inquit*, studia mea sic partiri cœpi, ut „ex parte Mercurio ejusque filio Mercaturæ, ex parte Musis „& literis vacarem, futura septimana, & ad diem XXIV. Oct. „etiam Veneri litabo, nuptias cum Nobilissima virgine, „*Anna Elisabetha Jegeria* celebraturus. Adeo jam confor- „tio Deorum Dearumque gaudeo. „ Eadem ferè laudatus *Carpzovius* ad *Nicolaum Heinsium* perscripsit T. V. Sylloges Epistolarum a Viro celeberrimo, *Petro Burmanno*, evulgatæ, qui T. IV. laudatæ Sylloges p. 401. nostrum *Carpzovium*, *Polyhistorem & Mecenatem eruditorum celeberrimum*, vocavit. Ita autem *Carpzovius* ad *Heinsium*: „ Ut de privatis etiam „rebus meis aliquid ad te perscribam, cum lætissima virgi- „ne, *Anna Elisabetha Jegers*, celeberrimi apud nos Merca- „toris, filia, & vitæ & fortunarum contubernium facere „constitui, & nuptiis quidem earumque solemnibus dies „IX. Kal. Novembr. dicta est. Ambo floremus ætatibus, „& ut studiis Musisque commodius servire possim, nec mo- „lestis officiis (quæ nancisci facile possem,) ab iis abstrahar, „lautius tamen vivam, simul ut ipsius fortunæ me magis „similem reddam, ad mercaturæ studium animum adplicui: „ita Musis & Mercurio simul vacare, & dies posthac inter „eruditas & Mercuriales litteras, noctes inter somnum & „Cypridem partiri potero. „ Hactenus *Carpzovius*, cujus XXVII. Epistolæ ad *Nicolaum Heinsium* in P. V. citatæ Sylloges extant, cujus & *Heinsii* mutuas Epistolas *elegantia & rerum, Historiam litterariam illustrantium, plenissimas* appellat laudatus *Burmannus*. Sed redeundum est a laudibus *Carpzovii* foceri ad matrimonium nostri *LEHMANNI* cum *Carpzovia* sua, non infæcundum. Sustulit ex ea duos filios I.) *Christianum Fridericum*, natum d. XVII. Jun. A. MDCCXII. & d. XXIX. Oct. anni ejusdem extinctum 2.) *Joannem Gottlieb* d. XVI. Sept. A. MDCCXIV. Juris utriusque Can-

Candidatum, quem illustria in paterna & materna gente, quæ habet exempla, ad imitationem etiam eorum invitabunt.

Hæc est narratio vitæ nostri *Joannis Christiani*: Vixit autem noster ita, ut non perpetuo sibi vivendum esse arbitraretur, philosophatus est ita, ut, qui in Physices doctrina dominium hominis in creaturas subinde adstruxit, etiam DEI & Creatoris & vitæ mortisque nostræ arbitri, haud oblivisceretur, sed optimam Christianorum philosophiam, meditationem mortis esse, existimaret. Censuit cum ERASMO ROTTERODAMO, e), non contemplationem mathematicarum formarum, a materiis abstractarum, aut idearum Platoniarum imaginationem præstare, ut bene moriamur, sed si fidei oculis subinde speculemur, omnem humanum sensum excedentia bona, quæ DEUS per filium suum, JESUM, promisit ipsi fidentibus, mala, quæ comminatus est incredulis & inobedientibus. Hinc etiam factum est, ut noster LEHMANNUS frequenter oraret, oraret pro se, oraret pro suis, oraret pro Academia nostra, quam *opus divine providentiæ* vocare consuevit. His precibus etiam ad ultimum illum, qui omnibus subeundus est, confictum, se præparavit, e cujus eventu vel æternus triumphus speratur, vel nota sempiterna expectatur. His armis non demum lecto adfixus est usus, sed dudum iis est usus, ut eo feliciter pugnaret, ut eo certius victoriam reportaret. Redierat noster, sub finem mensis Julii anni superioris, Dresda, sed vix redierat, quum animadverteretur, Ejus animi corporisque vires admodum debilitatas esse, Has infractas vires, vertigo & dolor cervicis, apoplexiæ prodromi, per intervalla comitabantur. Quamquam autem Experientissimus D. *Jacobi* huic malo occurrere, nervosque debilitatos confirmare tentabat; ægrotus etiam interdum melius cule se habeat: illa tamen spes brevi evanuit, quin potius malum ulterius serpsit, memoria paulatim magis magisque debilitabatur, nerve

e) In libro de præparatione ad mortem, qui Parisiis, ap. Nicol. Buffet A. MDCCXXXV. 8. primum prodit, p. 7.

vique latius relaxabantur, donec paralysis dextri lateris observabatur. Durante hoc diuturno & semelstri fere morbo, animæ quoque Nostri curam non neglexit Ejus Confessarius, Vir plurimum Reverendus atque Amplissimus, Dominus M. *Christianus Weissius*, ad D. Nicolai Diaconus. Hic frequentius Nostrium invisit, hic verbo divino, quod animas nostras salvas facere potest, Eum corroboravit, hic sollicitam virium animi rationem Nostri habuit, & die XI. Nov. anni superioris quinque illas horas, per quas DEUS integras animi vires nostro concesserat, tam salutariter convertit, ut Eum peccata suo serio confessum, sacro illo, quod anhelabat, epulo, sacramento corporis & sanguinis Christi, recreare potuerit. Confirmat etiam laudatus *Weissius*, nostrum *JOANNEM CHRISTIANUM*, quotiescunque eum adiit, & in ultimo, quod cum illo instituit, colloquio, redemptione Christi, ejus intercessione apud Patrem, magna DEI misericordia, se consolatum, & ad quæstiones propositas confessionem edidisse præclaram. Ita præparatus noster, ita redemptioni Christi confusus, non potuit non in ultimo illo conflictu triumphare, qui apoplexia correptus, animam suam Servatori suo, *JESU CHRISTO*, reddidit, die unde vicesimo mensis Januarii hujus anni, circa dimidium horæ VII. matutinæ. Visit noster annos sexaginta tres, septem menses & tres dies. Anima ejus in illum locum evolavit, ubi erit *intellectus sine errore, memoria sine oblivione, sensus sine offensione, incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine impedimenta, saturitas sine fastidio & tota sanitas sine morbo*: Hæc enim *PROSPERI AQUITANICI* Verba, ex ejus L.I.C. IV. de *vita contemplativa* (f) ad felicitatem illam, quam Noster, post diuturnum conflictum, obtinuit, aliqua ex parte exprimendam, repetiisse juvabit., corporis Ejus exuviae de XXI. Jan. tempore matutino, inter comitatum suorum, & quorundam amicorum ac familiarium, Templo Paulino fuerunt illatae, ubi resurrectionem, novam cum anima conjunctionem, atque æterna expectant præmia. ME-

f) Vid. editionem Operum Prosperi Aquitanici Coloniensem A. MDCIX. 8. excusam p. 190.

ELIAS FRIDERICUS HEISTERUS D.

Sereniss. Ducis Brunsvicensis Luncburg. & Gessae
Ord. Medicorum in Acad. Juliae Aemulae Professor
diuinae Professor Acad. Imp. Nat. Curios. Collegii Scholasticus
Nat. Dec. April. 1711

MEMORIA
VIRI
PRÆNOBILISSIMI, EXPERIENTISSIMI
ATQUE DOCTISSIMI
DOMINI
ELIÆ FRIDERICI
HEISTERI,

SEREN. DUCI BRUNSVICO - LUNEBURG.
A CONSILIIS, ARTIS MEDICÆ DOCT. ORDINISQUE
MEDICORUM ADJUNCTI, ACAD. NAT. CUR. COLLEGÆ
ET DESIGNATI MED. PROFESSORIS,

IN IPSO ÆTATIS FLORE ET MEDIO AD GLORIAM
CURSU
LUGDUNI BATAVORUM

d. XI. M. Novembr. A MDCCXL.

MAGNO REI MEDICÆ ET CIVITATIS ERUDITÆ
DAMNO
PIE DEFUNCTI,
CONSTANS EX

PANEGYRICO,

QUO

SUPREMUM HONORIS ET AMORIS OFFICIUM
EIDEM MOESTI AC LUGENTES PERSOLVEBANT
PRORECTOR ET SENATUS ACADEMIÆ JULIÆ,
INTERPRETE

JOH. LAURENTIO MOSHEMIO,
THEOLOGO JULIO, SEREN. DUCIS BRUNSV. ET
LUNEBURG. A CONSIL. REKUM SANCTORUM, ABBATE
COENOBIOR. VALLIS S. MARÆ ET LAPIDIS S. MICHAELIS ET RELIQ.

Magna vobis, CIVES, & tristissima funera hoc anno nuntianda proh dolor! fuerunt: nullum ad lacrymas duris etiam & ferreis ciendas aptius, quam id, quod nunc in ipso anni exitu indicare cogimur. Heu! spes mortalium fallaces, vanas, inanes! Heu! luctuosa illustris scholæ hujus fata! Occidit (ipse calamus fugere & horrere videtur dirum hoc verbum) occidit eheu! in ipso ætatis vere unicus parentum, isque amabilissimus filius, unicum gentis nobilissimæ solatium & præsidium, certissimus universæ rei Medicæ amplificator, sidus hujus Academicæ oriens quidem, sed in ipso jam ortu illustre & splendendum, pietatis, modestiæ, diligentæ, omniumque virtutum, quæ magnos & immortales facere solent homines, exemplum admirabile; Et quid laudibus opus? Ipsum nomen ad magnitudinem damni, quod lugemus, declarandam sufficiet. Occidit Vir Amplissimus, Nobilissimus & Experientissimus, ELIAS FRIDERICUS HEISTERUS, Seren. & Clementissimi Ducis & Heri nostri a consiliis, artis Medicæ Doctor & Amplissimi Medicorum Ordinis Adseffor, Academicæ Naturæ Curiosorum membrum, futurus & designatus jam collega noster, quem non MEIBOMIUM tantum, cujus morte nuper afflicti sumus, sed ipsum etiam aliquando parentem redditurum nobis esse, confidebamus. Disputarunt olim in scholarum umbris Rhetores: utrum senum præclare meritorum, an juvenum summa quævis merita spondentium mors rei publicæ vehementius deploranda sit? Et facilem habebant ad exornandum causam, nisi qui tardi prorsus & pingues erant, sive hanc, sive illam partem amplecti mallerent. At siluissent, opinamur, magistri etiam exercitatissimi, si quis hanc illis quæstionem posuisset: Magisne flere decet in funeribus senum, an juvenum, qui senes jam prudentia, doctrina, virtute referunt

runt & æquant ? siluissent, dicimus, sic quæsi, aut potius, omittis litibus, omnes respondissent : Duplicandas esse bonorum omnium lacrymas, quum iuvenes ejusmodi obeunt. Talis, CIVES, talis beatus HEISTERUS noster decessit, si annos numeretis, juvenis ; si facta, labores, virtutes, scripta, senex, immo multis senibus, literatis etiam, major. Nolumus vos hæc nobis tantum credere, quos amor fallere potest : Credite auribus vestris & communi, quæ numquam tota decipit, famæ, immo ipsis illis credite, quibus alienæ virtutes molestæ sunt : Si ne hoc quidem satis tutum putatis, quia livor post fata quiescere solet, ipsis rerum documentis & factis, quorum veritas in clarissima luce versatur, credite. Suppeditabit ea vobis vita pie defuncti, tempore quidem brevî, at rebus longa, quam ex ipso ejus ore recitabimus. Vates nimirum imminentis obitus sui, ipse ad Batavos proficiscens Historiam suam, ut modeste ac simpliciter, ita concinne & eleganter exaratam parentibus reliquit, eo sine dubio consilio, ne posteris frustra vixisse, acceptasque a supremo Numine tam animi, quam ingenii dotes, sine fructu collocasse videretur.

Salutavit hanc lucem decimo quinto hujus sæculi anno, die mensis Aprilis vigesima octava, Altorffii Noricorum, ubi parens, LAUR. HEISTERUS, collega laudibus nostris major, tum temporis Medicinam & felicissime faciebat, & magna cum nominis sui fama docebat. Genitricem coluit sexus sui decus, EVAM MARIAM, summi quondam Jureconfulti, HENRICI HILDEBRANDI, in Academia Altorfina Prof. Juris Ordinarii, Seren. Ducis Palatino - Solisbacensis, inclytæque Noricorum Reipublicæ a Consiliis, viri in summa doctrinæ & ingenuitatis laude positi, filiam unicam : cujus squalorem & luctum in funere filii, ex tribus superstitis, is demum rite æstimaverit, qui

Append. A. M. Vol. VI.

b b

no-

Magna vobis, CIVES, & tanto nato merito puta-
 huntianda proh dolor aeculi hujus annus agebatur,
 mas duris etiam & antissimam gentem Brunovicen-
 quod nunc in ipso anni am ad Academiam suam ornandam
 mortalium fallaces am ad Academiam suam ornandam
 itris scholae hujus commendandam arcesserent. Qua ratione
 horrere videtur consumserit, referre, nihil attinet. Nec
 ætatis vere nostrum fugit, quam sancta & sapiens sit
 unicum g. domus educatio. Litteras, quarum amorem
 mus un. spolie natura videbatur, infans pæne adhuc non
 mia. acsi non in re ignota & aliena, sed in
 di. & hæreditate sua versaretur. Præter ceteras
 lectis complexus est, acsi non in re ignota & aliena, sed in
 patrimonio & hæreditate sua versaretur. Præter ceteras
 tenet artes & disciplinas, quarum amore ducebatur, ad
 eas magis occulta quadam vi propendebat, quibus Medi-
 corum saluberrima doctrina continetur: quas inter scien-
 tiam illam, quæ florum, fruticum, plantarum genera, vi-
 res, notas scrutatur, puerulus jam naturæ quodam instin-
 ctu confectabatur. Adultior paullo factus optimorum ma-
 gistrorum fidei & peritiæ a parente concreditus est, ex qui-
 bus cum linguarum & liberalium artium, tum severiorum
 doctrinarum semina & rudimenta hauriret. Et horum di-
 ligentiæ ita præclara juvenis indoles & uberrimum inge-
 nium respondit, ut exiguo temporis spatio non linguarum
 modo tam eruditarum, Latinæ & Græcæ, quam earum,
 quæ hodie inter gentes Europæas maxime florent, Galli-
 cæ, Italicæ, Anglicæ, verum etiam utriusque eloquentiæ,
 Historiæ, Matheseos & Philosophiæ insignem cognitionem
 consequeretur. Vivit adhuc, & diu vivat optamus! io-
 cupletissimus & gravissimus felicissimorum horum progres-
 sum testis, Vir maxime Reverendus, JO. CHRISTIA-
 NUS ZIMMERMANNUS, facundissimus hodie & fidelissi-
 mus divinæ veritatis apud Hannoveranos interpres. quo
 potissimum magistro usus est. Noluit beatus posteros opti-
 mi

huius & ingeniosissimi præceptoris in se merita ignoravit, in narratione enim de vita sua, quam discedens con-
 156
 vixit, luculentam gratissimæ voluntatis suæ erga virum
 um significationem reliquit. Hic vicissim non sine
 is confirmat, vix sese molestias illas, quæ juvenum
 ni plerumque adjunctæ sunt, in formando discipu-
 lisse, immo maximam ex inopinatis ejus in omni eru-
 tionis genere incrementis lætitiā percepisse.

Parens interea, etsi filii alacritate & profectibus ma-
 ximopere delectabatur, pro prudentia tamen sua statuit,
 temperandum esse nonnihil ardorem istum, ne vim vale-
 tudini afferret. Quocirca comitem sibi illum in nonnullis,
 quæ vel officium, vel negotia imperabant, itineribus ad-
 scivit, quo mens tota in litteras defixa variarum rerum &
 hominum aspectu paullulum a contentione sua sevocaretur,
 & ad graviores curas & meditationes firmaretur. Primum
 A. MDCCXXVI. mense Junio Francofurtum ad Mœnum,
 ubi nasci ipsi contigit, juvenem duxit, hinc ad fontes Emb-
 senses, quorum usum majori natu filio, maximæ pariter
 spei juveni, ex tabe tum laboranti & anno consequenti pie
 defuncto, salutarem fore sperabat. Hoc in itinere beatus
 Castellæ, Marpurgum, Gießam, Moguntiam, Wisba-
 dam, Swalbacum, Confluentes ad Rhenum, castrum,
 quod ipsa natura inaccessum hostibus reddidit, Ehrenbreit-
 stein, aliasque clarissimas urbes & quæ in eis notatu digna
 sunt, accurate lustravit. Biennio post Saxoniam, amœnissi-
 simam Germaniæ provinciam, spectandi & percurrendi op-
 portunitas ipsi nata est. Parens enim ab illustri ægroto in
 illis oris invitatus, occasionem hanc amplexus est filio præ-
 stantiores Saxoniae urbes & quidquid in illis pulcrum & me-
 morabile est, Dresdam, ubi & Potentissimum Poloniarum
 Regem, Saxoniaeque Novemvirum venerari licuit, Lipsiam,
 Servestam, Torgaviam, Magdeburgum, aliasque montran-

Magna vobis, CIVES, & tristissima funera hoc anno nuntianda proh dolor ! fuerunt : nullum ad lacrymas duris etiam & ferreis ciendas aptius, quam id, quod nunc in ipso anni exitu indicare cogimur. Heu ! spes mortalium fallaces, vanas, inanes ! Heu ! luætuosa illustris scholæ hujus fata ! Occidit (ipse calamus fugere & horrere videtur dirum hoc verbum) occidit eheu ! in ipso ætatis vere unicus parentum, isque amabilissimus filius, unicum gentis nobilissimæ solatium & præsidium, certissimus universæ rei Medicæ amplificator, sidus hujus Academiæ oriens quidem, sed in ipso jam ortu illustre & splendendum, pietatis, modestiæ, diligentæ, omniumque virtutum, quæ magnos & immortales facere solent homines, exemplum admirabile ; Et quid laudibus opus ? Ipsum nomen ad magnitudinem damni, quod lugemus, declarandam sufficiet. Occidit Vir Amplissimus, Nobilissimus & Experientissimus, ELIAS FRIDERICUS HEISTERUS, Seren. & Clementissimi Ducis & Heri nostri a consiliis, artis Medicæ Doctor & Amplissimi Medicorum Ordinis Adfessor, Academiæ Naturæ Curiosorum membrum, futurus & designatus jam collega noster, quem non MEIBOMIUM tantum, cujus morte nuper afflicti sumus, sed ipsum etiam aliquando parentem redditurum nobis esse, confidebamus. Disputarunt olim in scholarum umbris Rhetores : utrum senum præclare meritorum, an juvenum summa quævis merita spondentium mors rei publicæ vehementius deploranda sit ? Et facilem habebant ad exornandum causam, nisi qui tardi prorsus & pingues erant, sive hanc, sive illam partem amplecti mallent. At siluissent, opinamur, magistri etiam exercitatissimi, si quis hanc illis quæstionem posuisset : Magisne flere decet in funeribus senum, an juvenum, qui senes jam prudentia, doctrina, virtute referunt

runt & æquant ? siluissent, dicimus, sic quæsi, aut potius, omittis litibus, omnes respondissent : Duplicandas esse bonorum omnium lacrymas, quum iuvenes ejusmodi obeunt. Talis, CIVES, talis beatus HEISTERUS noster decessit, si annos numeretis, juvenis ; si facta, labores, virtutes, scripta, senex, immo multis senibus, literatis etiam, major. Nolumus vos hæc nobis tantum credere, quos amor fallere potest : Credite auribus vestris & communi, quæ numquam tota decipit, famæ, immo ipsis illis credite, quibus alienæ virtutes molestæ sunt : Si ne hoc quidem satis tutum putatis, quia livor post fata quiescere solet, ipsis rerum documentis & factis, quorum veritas in clarissima luce versatur, credite. Suppeditabit ea vobis vita pie defuncti, tempore quidem brevî, at rebus longa, quam ex ipso ejus ore recitabimus. Vates nimirum imminentis obitus sui, ipse ad Batavos proficiscens Historiam suam, ut modeste ac simpliciter, ita concinne & eleganter exaratam parentibus reliquit, eo sine dubio consilio, ne posteris frustra vixisse, acceptasque a supremo Numine tam animi, quam ingenii dotes, sine fructu collocasse videretur.

Salutavit hanc lucem decimo quinto hujus sæculi anno, die mensis Aprilis vigesima octava, Altorffii Noricorum, ubi parens, LAUR. HEISTERUS, collega laudibus nostris major, tum temporis Medicinam & felicissime faciebat, & magna cum nominis sui fama docebat. Genitricem coluit sexus sui decus, EVAM MARIAM, summi quondam Jureconfulti, HENRICI HILDEBRANDI, in Academia Altorfina Prof. Juris Ordinarii, Seren. Ducis Palatino-Solisbacensis, inclytæque Noricorum Reipublicæ a Consiliis, viri in summa doctrinæ & ingenuitatis laude positi, filiam unicam : cujus squalorem & luctum in funere filii, ex tribus superstitis, is demum rite æstimaverit, qui

Append. A. M. Vol. VI.

b b

no-

novit, quam beatam & ipsa semet tanto nato merito putaverit & ab omnibus iudicata sit. Sexennis puer noster factus est. Vigessimus enim sæculi hujus annus agebatur, quum parentis gloria Potentissimam gentem Brunovicensem commoveret, ut eum ad Academiam suam ornandam & exteris etiam commendandam arcesserent. *Qua* ratione pueritiæ annos consumserit, referre, nihil attinet. Nec enim quemquam nostrum fugit, quam sancta & sapiens sit Heisterianæ domus educatio. Litteras, quarum amorem ab ipsa accepisse natura videbatur, infans pæne adhuc non secus complexus est, acsi non in re ignota & aliena, sed in patrimonio & hæreditate sua versaretur. Præter ceteras tamen artes & disciplinas, quarum amore ducebatur, ad eas magis occulta quadam vi propendebat, quibus Medicorum saluberrima doctrina continetur: quas inter scientiam illam, quæ florum, fruticum, plantarum genera, vires, notas scrutatur, puerulus jam naturæ quodam instinctu confectabatur. Adultior paullo factus optimorum magistrorum fidei & peritiæ a parente concreditus est, ex quibus cum linguarum & liberalium artium, tum severiorum doctrinarum semina & rudimenta hauriret. Et horum diligentia ita præclara juvenis indoles & uberrimum ingenium respondit, ut exiguo temporis spatio non linguarum modo tam eruditum, Latinæ & Græcæ, quam earum, quæ hodie inter gentes Europæas maxime florent, Gallicæ, Italicæ, Anglicæ, verum etiam utriusque eloquentia, Historiæ, Matheseos & Philosophiæ insignem cognitionem consequeretur. Vivit adhuc, & diu vivat optamus! incupletissimus & gravissimus felicissimorum horum progressuum testis, Vir maxime Reverendus, JO. CHRISTIANUS ZIMMERMANNUS, facundissimus hodie & fidelissimus divinæ veritatis apud Hannoveranos interpres. quopotissimum magistro usus est. Noluit beatus posteros opti-
mi

mi hujus & ingeniosissimi præceptoris in se merita ignorare : in narratione enim de vita sua , quam discedens consignavit , luculentam gratissimæ voluntatis suæ erga virum eximium significationem reliquit. Hic vicissim non sine lacrymis confirmat , vix sese molestias illas , quæ juvenum institutioni plerumque adjunctæ sunt , in formando discipulo sensisse , immo maximam ex inopinatis ejus in omni eruditionis genere incrementis lætitiā percepisse.

Parens interea , etsi filii alacritate & profectibus maximopere delectabatur , pro prudentia tamen sua statuit , temperandum esse nonnihil ardorem istum , ne vim valetudini afferret. Quocirca comitem sibi illum in nonnullis , quæ vel officium , vel negotia imperabant , itineribus adscivit , quo mens tota in litteras defixa variarum rerum & hominum aspectu paullulum a contentione sua sevocaretur , & ad graviores curas & meditationes firmaretur. Primum A. MDCCXXVI. mense Junio Francofurtum ad Mœnum , ubi nasci ipsi contigit , juvenem duxit , hinc ad fontes Embenses , quorum usum majori natu filio , maximæ pariter spei juveni , ex tabe tum laboranti & anno consequenti pie defuncto , salutarem fore sperabat. Hoc in itinere beatus Cassellas , Marpurgum , Gießam , Moguntiam , Wisbadam , Swalbacum , Confluentes ad Rhenum , castrum , quod ipsa natura inaccessum hostibus reddidit , Ehrenbreitstein , aliasque clarissimas urbes & quæ in eis notatu digna sunt , accurate lustravit. Biennio post Saxoniam , amœnissimam Germaniæ provinciam , spectandi & percurrendi opportunitas ipsi nata est. Parens enim ab illustri ægroto in illis oris invitatus , occasionem hanc amplexus est filio præstantiores Saxoniae urbes & quidquid in illis pulcrum & memorabile est , Dresdam , ubi & Potentissimum Poloniarum Regem , Saxoniaeque Novemvirum venerari licuit , Lipsiam , Servestam , Torgaviam , Magdeburgum , aliasque monstrandi.

di. Sequenti anno, qui vigesimus nonus sæculi erat, negotia domestica HEISTERUM nostrum Norimbergam & Altorffium vocabant. Aderat ei rursus gnatus & præter multas alias urbes in via occurrentes Altorffium, dulcissimam patriam, qua puer egressus erat, non sine insigni voluptatis sensu salutabat.

Ex hoc quum itinere rediisset, maturus omnibus, quibus dotes ejus perspectæ erant, videbatur ad vitam Academicam inchoandam. Nam & moribus & tota ratione virum magis referebat usu rerum edoctum, quam juvenem alienis præceptis erudiendum & fingendum. Sed parens nil temere agendum esse ratus, rerum testimoniis malebat, quam suo & aliorum judicio, certus reddi, ad interiora litterarum mysteria filium admitti posse. Neque in hoc ulla mora erat, quo minus desiderio genitoris satisfaceret. Primum scilicet A. MDCCXXX. venustam Oratiunculam *de utilitate litterarum elegantiorum in Medicina* plaudentibus, quotquot audiebant, recitabat & formis deinde describi curabat. Nihil in ea jejunum, nihil fractum & humile, nihil juvenile : sana omnia, solida & ex ipsis rerum visceribus deprompta. Paullo post, quo Græcis etiam Medicis legendis sese parem ostenderet, (his enim haud parum a parente tribui non ignorabat) PLUTARCHI *de educatione puerorum* libellum, Germanice, stylo facili & naturæ rei accommodato, convertebat. Accedebat binis his speciminibus oratio numericis poeticis illigata *de studii Botanici*, cujus innatus ipsi amor erat, *utilitate & jucunditate*. Vixit tot argumentis parens, non resistebat diutius, ne inter cives Academiæ nostræ cooptaretur : receptus igitur est A. MDCCXXXI. mense Octobri, fascēs tum vice Rectoris gerente Venerabili nunc Senē, RUDOLPHO CHRIST. WAGNERO, Physices & Matheseos doctore publico longe celeberrimo.

Ab hoc tempore quanta industria & labore ad perficiendum sagacem animum, quanto studio ad limandum & ornandum felix ingenium incubuerit, plerique nostrum non tam recordantur, quam cernere sibi adhuc videntur. Principio, quod Medicum Philosophiæ ignarum altero veluti oculo captum esse putabat, tam avidè Philosophorum sese scholis committebat, acsi consenescere in illis cuperet. Utebatur vero in primis institutione præstantissimorum virorum, GOTTL. SAM. TREUERI, nostræ quondam, nunc almæ Georgio - Augustæ gloriæ, & IO. NICOL. FROBESII, collegæ nunc conjunctissimi, cujus singularem facultatem abstrusa philosophorum dogmata perspicue explicandi innumeri celebrant. Orbem Medicum universum quo duce peragraverit, vix dicere necesse est. Illustrem nimirum parentem, cujus ex copia tot alii ditescunt, strenue sequutus est: quod quanto cum fructu & successu fecerit, sentient facile, qui paternum amorem, filii virtutem & discendi cupiditatem cogitabunt. Neque diu publica, ex quibus hoc intelligi præclare poterat, monumenta desiderabantur. Annum enim vix inter cives Academiæ consumserat, quum cathedram parente comitante conscenderet atque commentationem *de foliorum utilitate in constituendis plantarum generibus*, mirabili facilitate defenderet. Sequenti anno, qui trigessimus tertius sæculi nostri erat, quanta artis illius, quæ corpora dissecare, partiumque situm, nexum & usum dignoscere docet, peritia valeret, ostendit. Nam JACOBI DOUGLASSII, excellentissimi Anglorum Anatomi & Medici, *descriptionem anatomicam peritonæi*, libellum eximium, ex Anglico sermone Latine convertit & pereruditè observationibus locupletatum, duodeviginti annorum adolescens edidit. Neque has graviores inter curas amœniores artes & disciplinas neglexit. Testis est luculentum & elegans carmen, quo eodem anno

Salisburgensium, religionis melioris causa patriam magno animo linquentium, quorum magna pars nostras in itinere regiones attingebat, pietatem & fortitudinem cecinit: quod quidem amicus Hanoveranus, ipso inscio, venustatis causa formis exprimi curavit.

Necessaria animo tot arduis contemplationibus per aliquot annos distracto & fatigato requies erat, ne cum corpore succumberet. Consenserunt igitur parentes, ut itinere per inferiorem Saxoniam instituto sibi succurreret. Id cum amicis quibusdam A. MDCCXXXIV. ingressus, sic more suo obiit, ut partis jam eruditionis opibus novas non contemnendas adjiceret. Nec enim tantum celebriores tractus nostri urbes, Brunsvicum, Guelpherbytum, Cellas, Hanoveram, Lüneburgum, Hamburgum, Altonaviam, ubi tum Potentissimus Danorum Rex forte degebat, curiosissimis oculis spectavit, nihil prætermittens eorum, quæ vel oblectare in illis, vel prodesse possunt, verum etiam viros doctrinæ & ingenii laude claros ubique adiit, quorum ex colloquiis ac museis uberrimos sese fructus ad culturam animi percepisse, ipse gratissimus memorat. Ædibus paternis redditus, precibus nonnullorum id dedit, ut discipuli personam cum doctoris munere aliquamdiu commutaret. Poscebat Illustrissimus Comes, CHRISTIANUS ÆMILIUS de RANZAU - RASTORF, qui paternas tum ædes incolebat, pro incredibili, quo in omne litterarum genus ferebatur, studio hominem, qui viam sibi ad scientiæ salutaris recessus aperiret: commilitonum præterea aliqui, qui alterum in filio parentem colebant, certissimam sibi ex ejus institutione utilitatem pollicebantur. Illi igitur parentis *Institutiones Medicas breviores* interpretatus est: his *Osteologia*, quam vocant Medici, & *Anatomia* accuratius cognoscendæ princeps & auctor extitit. Nemo erat horum, quin plenissime satis sibi factum esse fateretur.

Ipse

Ipse doctor solus longius sibi abesse adhuc a perfectione, quam appeteat, videbatur, nec ad discipulorum subsellia redire, quo gloriosius cathedram aliquando occuparet, recusabat.

- Favebat præclaræ juvenis supra ætatem prudentis modestiæ voluntas parentis. Et qua ratione adversari potuisset, quo nemo unus cognitum magis habet, posse quidem præceptis & meditatione belle instrui futurum artis magistrum, at eundem, si exercitationem, si observationem, si alienam virorum peritissimorum experientiam, si exterorum inventa præceptis addat, multo excellentiorem & ad corporum nostrorum mala pellenda aptiorem fore? Placuit igitur filium Berolinum A. MDCCXXXV. mittere, quo in nobili, quam ibi magni quondam Regis providentia non ita pridem tyronibus Medicis construxit, palæstra & majorem cadaverum dissecandorum facultatem, & simul in amplissimæ urbis nosocomio morborum varii generis accuratorem notitiam sibi pararet. Hic messem beatus invenit copiosissimam: in quam tanta cupiditate ingressus est, ut doctores certatim insoliti exempli discipulo favere & obsequi studerent. Comitabatur sæpe Excell. SPROEGELIUM, primarium nosocomii Medicum, ad ægrotos adeuntem: Et hic tam erudito comite & virtutis suæ non inepto existimatore gaudebat. Aderat fere semper SENFFIO, Chirurgus tunc illius magni nosocomii & dexterissimo & felicissimo, quoties curatio difficilior & rarius incidebat, & peritissimam viri manum in *Operationibus*, ut vocant artis consulti, valde periculosis admirabatur: Hic vicissim tantum aberat, ut spectatorem hunc repudiaret, ut dignum potius haberet, quocum operas sæpenumero partiretur, quemque in auxilium vocaret. In Chymicis studiis magnum virum, CASP. NEUMANNUM, diligentissime conspectabatur: quem virtute, modestia & docilitate

tate eo usque capiebat, ut sponte copiam ipsi faceret splendidum pharmacopolium Regium & incomparabile, quod ei junctum est, *Laboratorium* pro lubitu adeundi & explorandi. Anatomicam scientiam firmaturo & amplificaturo adiutorem sese liberalissime præbebat Excell. BUDDEUS, cujus perpetuis demonstrationibus assiduus interfuit. Quamquam aviditati ejus tanti nominis præceptor haud sufficiebat : ipse potius virium suarum periculum facturus, in varii generis cadaveribus dissolvendis, inspiciendis inter se conferendis, magnam hyemis partem tam studiose collocabat, ut noctes sæpe insomnes duceret. Anxie interrim, quorsum immoderata hæc animi contentio evasura esset, familiares & fautores expectabant, maleque sæpius industriæ ejus ominabantur. Nec sefellit metus sollicitos. Invadit nimirum morbus acutus & valde formidolosus subito inter mortuos versantem, quum in exitu annus esset, injurias corpori illatas ulturus veluti, & juvenem Medicum, quemadmodum aliis aliquando consuleret, unice quærentem, sibi met ipsum consulere jubet. Colluctandum ipsi cum hoc & vitæ & studiorum suorum pertinace adversario per aliquot dierum hebdomades fuit : fracto nempe malo, causæ ex quibus natum erat, morosius aliquandiu resistebant : sed recens tamen adhuc naturæ robur, virtuti optimorum remediorum junctum, molestias omnes postremo dissipavit.

Utinam gravi hoc periculo cautior & valetudinis amantior redditus fuisset ! Atqui rapiebat convalescentem & imbecillem adhuc vis animi ignea & publici commodi desiderium, nec inter ipsos discedentis morbi languidiores licet impetus quiescere patiebatur. Repleverat tum temporis maximam Europæ partem nominis & inventorum suorum fama, TAYLORUS, Anglus, qui se unum post hominum memoriam cunctis oculorum morbis, Medicum di-

vinus

vinitus datum esse gloriabatur & plurimis magno eorum malo persuadebat. Pervenerant autem ad nostrum certissima documenta, ex quibus constabat, longe minus in hoc homine fidei & virtutis esse, quam credi sibi volebat, & innumeri credebant: tristissimum maxime amici exemplum in manibus habebat, quem cataracta laborantem crudelis Medicus misere primum satis diu vexaverat, ad extremum omni plane luminis usu privaverat. Ne qui igitur in posterum imprudentes aut mediocris aut dubiæ facultatis viro male affectos oculos committerent, *narrationem* sermone patrio *de vita & factis* ejus, nondum prorsus confirmatus & pristinae valetudinis cum vere reditum expectans, conscribebat & apud nos edi curabat. Exiguæ molis libellus apertissime noxias Angli artes, ne dolos dicamus, in lucem profert, legentesque, in argumento licet parum jucundo versetur, voluptatis tamen quodam sensu accendit.

Berolino mense Aprili A. MDCCXXXVI. recuperato prorsus vigore corporis, Lipsiam, præcipuum illud in Germania omnium fere litterarum domicilium, commeaturus, sic iter instituebat, ut inclytas antea Academiæ, Viadrinam, Vitembergensem, Fridericianam Halensem, inviseret, magnorumque, quorum ore & scriptis illustrantur, virorum benevolentiam sibi acquireret. Francofurti profuerunt ipsi maxime celeberrimorum Medicorum, GOELICKII & BERGENII, colloquia: Vitembergæ ex BERGERI, VATERI, STENZELII, quos nominalse, idem est, quod laudasse, favore & sermonibus haud parum fructus cepit: Halæ quanta, quamque utili delectatione inbutus fuerit, quum æternum illud scholæ Medicæ decus, Venerabilis Ordinis Germanorum Medici pater, FRID. HOFMANNUS, litteratissimus SCHULZIUS, sagacissimus CASSEBOMIUS compellendi se & de rebus maximi momenti

Append. A. M. Vol. VI. c c con-

consulendi copiam ipsi liberalissime suppeditarent, ex suo quisque sensu haud difficulter existimabit. Nulla vero re, quod ipse testatum reliquit, magis & efficacius in erudito hoc itinere exhilaratus fuit, quam locupletissimo & simul nitidissimo *praparatorum Anatomicorum* thesauro, quem Summus Vir, ABRAH. VATERUS, partim sua sibi industria paravit, partim ex FRID. RUYSCHII incomparabili supellectile congestit.

Lipsiæ, ubi optime valebat, dimidium annum in audiendis hujus loci celeberrimis artis Medicæ doctoribus, aliisque exercitationibus & laboribus conterebat. Operam nempe assidue dabat SCHACHERO, WALTHERO, PLATNERO. Et WALTHERUS quidem hortum suum rarioribus plantis divitem numquam ei non patere volebat, ex PLATNERO autem multum in rebus anatomicis & chirurgicis profecit. Præter hos præstantissimum HEBENSTREITUM, ex Africano itinere, totque magni & cultissimi ingenii monumentis illustrem, horti & musei Bosiani splendidissimi, Linckianarum item & Richterianarum gazarum præfectum, maximopere observavit, quem multa sibi nuda & aperta naturæ rerum arcana monstrasse, quæ valde antea obscura & involuta visa fuerant, non dissimulavit. Adscribi etiam sese voluit collegio eorum, qui a multis jam annis Lipsiæ de variis rebus, ingenii alendi & li-
mandi causâ, statis inter se diebus amice disputant, alter-
nisque vicibus nunc defendentis, nunc oppugnantis partes in eo frequentissime sustinuit. Moderabatur sodalitium hoc Celeb. PLATZIUS insigni prudentia, qui, ut ceteri doctores Lipsienses, nullam prudens perdebat occasionem nostro, cui grave videbatur circa ima & humilia subsistere, facilem & benevolam sese præstandi. Ex hac exercitatione duplex ad se beneficium, utrumque eximium, pervenisse, ipse noster in vitæ Historia prædicat. Primum non medio-

crem

crem consequutus est facultatem de variis quæstionibus ad rem Medicam & Philosophicam pertinentibus scienter & iusta lege differendi, & quæ in veritatem animo comprehensam ingeniorum subtilitas commovere potest dubia perite disjiciendi : Deinde amicum inter commilitones in erudito isto pulvere reperit ut doctissimum, ita sanctissimum, Celeb. LUDWIGIUM, Philosophiæ tunc, nunc & Medicæ artis Doctorem & in alma Lipsiensi publicum Professore, qui HEISTERI olim sui præmatura fata flebilibus & concinnis modis pro amoris sui copia his ipsis diebus prosequutus est. Junxit vero hos animos studiorum communitas : Est enim celeberrimus LUDWIGIUS ut omnium illarum rerum, quæ Medicum absolunt & commendant, sic earum maxime disciplinarum, quæ in corporis humani fabrica & herbarum potestatibus & formis cognoscendis versantur, id est, deliciarum HEISTERI nostri, & amantissimus & peritissimus. Hæc publice & in conspectu omnium Lipsiæ a nostro acta sunt : privatim horas, quotquot occupationes & necessitates corporis vacuas relinquebant, *Apologia*, quam ante biennium jam meditatus erat, cujusque maximam partem hic Helmstädtii jam consignaverat, *pro Medicis cum summa erga Deum impietatis, tam gravissimorum in religione errorum temere incusatis*, perficiendæ & expoliendæ impendebat. Prædiit libellus elegans & tam sententiis, quam orationis cultu atque amœnitate nitens, hoc ipso anno Amstelodami, neque auctoris sui nomen, dum litteris honos suus constabit, mori patietur. Semel Lipsiæ degentem cupido incessit experiundi, num ex vicinis, quas nondum viderat, Academiis partas jam opes animi & ingenii augere posset. Quare opportuno tempore dato, Jenam & Erfurtum excurrendum sibi esse putavit. Hic illustis BUCHNERI, cui spectatissima virtus Præsidis Academiæ Naturæ Curiosorum dignitatem peperit, item-

que JUCHII, variorum Principum Archiatri celeberrimi, mirifica prorsus humanitate & erga se benevolentia, illic excellentissimorum virorum, WEDELII, TEICHMEYERI & HAMBERGERI, amore & promptissima commodis suis inserviendi voluntate maximopere gavissus est.

Occidente anno paternis adibus restitutus est. Iamque res ipsa monebat, in humani generis solatium & utilitatem expromenda esse bona illa, quæ tot vigiliis tamque pertinaci labore conquissiverat. Proinde totum, qui sequebatur, annum in utraque Medicina, tam illa, quæ manu, quam quæ consilio malis hominum succurrit, parente viam designante & providum, hærentemque interdum impellente, facienda posuit. At bis tamen quo citius & facilius mens insuetum hoc curarum genus ferre disceret, solum & aerem mutantum esse censuit: quod ea quidem ratione fecit, ut simul instituti & officii, quod susceperat, rationem haberet. Etenim A. MDCCXXXVII. æstate ad *Pyrmontanas* primum cum parente aquas profectus est, quo fontium istorum naturam, quorum ope desperati sæpe ægroti convalescunt, ipso usu penitus cognosceret: Autumno postea Goettingam properavit, non ea tantum re, ut novæ Academiæ a Potentissimo Magnæ Britanniæ Rege ibi conditæ solemnî inaugurationi interesset, verum etiam ut clarissima ejus lumina, Medicos maxime, sibi, litterisque suis conciliaret.

Nihil deerat ad fiduciam facultatis ejus in laborantibus consummandam, quam publicum testimonium summorum in arte quam probebatur virorum. Id An. MDCCXXXVIII. modestissime a Gratiosissimo Medicorum apud nos Ordine petiit. Exploratus, num eo dignus esset, tantam cunctorum animis de se opinionem promptè respondendo & objectos nodos expediendo injecta, ut in defendendo, quod leges poscunt, eruditionis Medicæ specimine adjutoris haud indigere judicaretur. Solus ergo

d. XXVII

d. XXVIII. qui natalis ipsi erat XXIV. Aprilis certamen eruditum viriliter sustinuit atque commentationem non politè minus, quam accurate conscriptam *de principum cura circa sanitatem civium sive subditorum* facundissime ab eorum, qui vel vere, vel simulare dissentiebant, rationibus vindicavit. Quo superato labore, Medicinæ Doctor, parente Decani, quem nominant, munus administrante, propitiis omnibus, creatus est. Has inter molitiones & meditationes, quas persona Medici, quam sumserat, desiderabat, ad philosophorum tamen præcepta & demonstrationes divertere sæpe solebat, quibus nullam eruditionis humanæ partem carere posse, dudum animadverterat. Cujus moris, omnibus, qui sapere volunt, commendandi, brevi tempore interjecto non spernendum prodiit indicium, quum *mentem a corpore humano ipsa natura sua non posse non differre*, ex sublimioris philosophiæ decretis nervose ac subtiliter ostenderet. Gratulabatur hac commentatione amico a teneris conjunctissimo & suavissimo, CHRISTOPH. AUGUSTO HENNINGS, provinciam, quam acceperat, sacras veritates apud nos docendi. Hic, vir certe optimus & in ipsa jam juventute ob morum sanctimoniam & doctrinæ copiam venerandus, vicissim sequenti anno Dissertatione *de officio Medici circa animam aegrotantium* magnos, quos jam jam memorabimus, honores in necessarium ab Optimo & Clementissimo Principe collatus prosequabatur. Utriusque gratulationis vim divina fata interceperunt, quæ egregium hoc amicorum par, quod animorum & ingeniorum similitudo, educatio, studiorum societas artissime copulaverat, eodem fere tempore exturba & colluvione nostra ad meliorum & perfectiorum animarum concilium proficisci voluerunt.

Fatigato continuis, quos diximus, laboribus Serenissimi Ducis & Heri nostrimandata opportune ineunte autumno levationem afferebant. Vir amplissimus & fortunatus, JO.

HENR. a SPREKELSEN, Hamburgi in celebritate & luce hominum vivens, ingenti plantarum rariorum & præstantissimarum numero, quas sollicitè adhuc foverat, jam negligere paullulum a mole negotiorum graviorum cogeatur, hortum nostrum Medicum, magni Principis immortalis liberalitate haud ita pridem magnifice instauratum & amplificatum, commodi publici amore ductus, ditare constituerat. Quærebatur vir rerum istarum peritus, qui thesaurum hunc & ex Domini manu recipere, & salvum ad nos perferre posset. Delectus est noster: qui Hamburgum mense Septembri profectus, quæ in mandatis habebat, tam fideliter, quam feliciter exsequutus est.

Hactenus prospere satis & ex voto cuncta fluxerant; nec enim pauca, quæ senserat, incommoda, quæ ne beatissimus quidem mortalium effugit, in malis numerare fas est. Nunc vero atram illam scenam cum luctu & horrore ingredimur, quæ spes omnes parentum, Academiae, reipublicæ litterariæ, tanto majori cum omnium tristitia, quanto minus illæ dubitationis habere videbantur, evertit. Belle satis valebat ex Hamburgensi itinere domum reversus: verum novos jam foecundissimæ mentis foetus parantem, sævissimus morbus, quem *cardialgiam*, Medici nominant, acerbissimi scilicet ventriculi dolores, die XXVII. Octobris post prandium subito, tantoque impetu aggrediebantur, & una cum alvo obstructa per aliquot dies tantopere excruciabant, ut mera mortis imago cum ejus, tum parentum oculis obversaretur. Hoc sequentium calamitatum initium, hæc immaturæ funeris origo. Causa mali atrocissimi in corpore si minus robusto, at sicut parentis, vegeto tamen & sano, incerta est. Ipse beatus cuspidi cultri, quam imprudens aliquot antea diebus inter coenandum cum cibo deglutivisse sibi visus est, adscribit: quia mox ab eo die, in ea ventriculi regione, quæ sic dicto scrobiculo cordis subjacet, dolores

sensit,

senfit, quamvis obtusos. Utcumque est, restabat, victis primis doloribus, per menses aliquot summa corporis infirmitas, quæ incredibili obstinatione vigilantissimo parentis amori, remediorumque efficacissimorum virtuti adeo resistebat, ut per aliquot hebdomades vix e lecto surgere aut cibum capere posset : quæ inedia totum fere corpus depascebat. Nihilo tamen minus, conclamata quum omnia jam viderentur, revixit veluti : quod magis est, sic revixit, ut vivacem fore, signis minime fallacibus sperari posset.

Recreatus igitur ad intermissa studia securus sese referebat, nec multo post novo animi saluti generis humani unice intenti documento DEO Servatori gratias veluti agebat. Mense enim Martio remittente aliquo modo frigore, A. MDCCXXXIX. *novam brachium amputandi rationem*, a parente quidem excogitatam, ipso tamen præsentè & negotium dirigente institutam publice doctioribus examinandam exhibebat. Ipse conflictum eruditum ex superiori cathedra moderabatur : tela contra venientium ornatissimus juvenis, RUD. HENR. ZEIDLERUS, Verdensis, excipiebat. Sed inducias tantum fecerat infaustus morbus, visceribus ipsis reconditus. Extremo nempe mense Aprili, eadem, qua antea, vehementia præsentiam suam demonstrabat, totiusque corporis, stomachi maxime, vires denuo haud leviter labefactabat. Mora paullo brevior erat : arte enim, tristi experientia, firmata, constantissime oppugnatus, modico intervallo elapso, prorsus cedebat. Relinquebat quidem furoris sui in illo ventriculi loco, quem diximus, vestigia : verum tolerabilia & quæ temperata vivendi ratione & medicamentorum virtute sensim extingui posse videbantur. Cui spei dies ipse pondus adjiciebat, quum beatus, dum apud nos erat, per integri anni spatium non omni quidem infirmitate, molestiarumque circa ventriculum sensu vacaret,

ret, at labores tamen tam litteratos, quam Medicos facile ferret, itineribus nonnullis commode defungeretur, equitatione & ambulatione sæpius corpus exerceret, reliqua item humanæ vitæ officia sine magna difficultate obiret.

Labebatur spatium hoc boni plenum augurii inter laborum quibus impigre instabat, & honorum, quibus nemini bono indignus videbatur, catenatas vicissitudines. Illustis BUCHNERUS, quo Præsides celeberrimum Naturæ Curiosorum collegium merito sese effert, faustum veluti omen futuris meritorum præmiis præbebat. Suis enim fociis virum, quem magnum aliquando fore nil dubitabat, *Sostrati secundi* nomine, adscribebat: quod perhonorificum sibi iudicium quo mature latum esse doceret, non modo commentationem supra indicatam *de nova brachium amputandi ratione*, verum etiam singularem *de Pheleandrio, ejusque seminis virtute traumatica* observationem, Commentariis, quos edere solet Academia, inferendam, ad patronum mittebat. Potentissima deinde domus Brunsvicensis, indulgentissima nutrix nostra, quæ recta via ad verum decus properantibus numquam deesse solet, Medicorum in hac Academia ordini *Adjuncti* titulo eum aggregavit: quod munus solemnī Oratione *de secta Methozicorum antiquorum hodie reviviscente* aggressus est. Huic honori per se luculento eodem fere tempore, & insigni decus & magni auctoritas accedebat, quum a Serenissimo Duce & Hero nostro nulli beneficentia secundo, *Consiliarii* dignitate & munere honestaretur. Ipse sic interea vitam omnem & actiones ea lege componebat, ac si non præmia rei bene & laudabiliter gestæ, sed rei præclare gerendæ incitamenta accepisset. Hinc & Medicinam tam facere, quam discipulis tradere, utrumque secundissima fortuna, diligentissime pergebat, & in materia operum, quæ animo conceperat, variorum, laboriosissimorum partium & amplissimorum,

con-

convehenda & disponenda occupatissimum sese præbebat. Mense Augusto Orationem *de hortorum Academicorum utilitate*, publice recitavit, partim ut magnitudinem beneficii, quo Celsissimus Dux noster Academiam suam affecit, hortum nostrum instaurando, demonstraret, partim ut liberalissimo ejus patrono, Illustri SPRECKElsenio, verbis Academicæ gratias, quas meretur amplissimas, ageret. Extat & hæc nostris formis descripta oratio: quam qui legerit, eundem oportebit fateri, ingeniosam styli elegantiam rerum gravitati & dignitati respondere.

Mense Septembri HEISTERO parenti ad ægrotum juxta Hercyniæ montes commorantem proficiscendum erat. Opportune hoc iter filio accidit, qui jamdudum rei metallicæ inspicendæ & accuratius cognoscendæ desiderio flagraverat. Adjunxit igitur se lateri parentis atque una cum ipso in antra illa subterranea, ex quibus omnis generis metalla eruuntur, cupidissime sese demisit, ut qua ratione opes, quarum amore immodico mortales ardent, a natura fingantur, qua arte & industria extrahantur, intelligeret: hæc re perspecta, totum etiam illud artificium, quo æs omnis generis a fæcibus suis secernitur & purgatur, & quæ præterea in regionibus illis admirationem quandam & utilitatem habent, particulatim ostendi sibi & explanari voluit. Sequenti mense, alio amœnissimo spectaculo Serenissima Dux Brunsvicensis, quam viduam perennis memoriæ Princeps, AUGUSTUS GUILIELMUS, reliquit, naturæ indefessum speculatorem perfrui voluit. Invitavit nimirum generosissima Princeps pro singulari, qua dudum in patrem & filium fuerat, clementia, utrumque ad rarissimam & splendidissimam arborem *Musam*, in horto ejus Brunsvicensi non flosculos tantum, sed & certos, deformatosque fructus ostendentem, contemplandam: cujus mandatis quanta cum alacritate & voluptate paruerint illi, nemo difficulter

conjicit. Reliquum hyemis tempus in erudiendis rei Mexicæ studiosis, & ægrotis consilio & auxilio solandis consumtum est.

Inter reliquos, qui opem ejus implorabant, ægrotos juvenis forte quidam erat hydrope, ex febris quartana nata, miserandum in modum laborans. In hoc desperatæ salutis homine experiundum sibi esse ratus est, quousque celebri illi *cortici Peruviano*, in cujus alios virtutibus, alios vitiis enumerandis facundissimos esse constat, Medico confidere liceat. Exitus experimenti hic fuit, ut mirificam in eo potestatem esse ad utrumque contumacissimum hoc malum expugnandum disceret: Infelix nempe juvenis sibi & sanitati restitutus est. Lætus tam felici successu, censuit pro suo erga genus humanum amore illustre hoc exemplum ad communem usum transferri debere, ideoque die IX. Aprilis A. MDCXL. singulari Dissertatione de *quartana & hydrope per corticem Peruvianum curatis*, quam publice defendendam juvenis egregius & simul affinis auctoris suavissimus, CHRIST. FRIDER. GOECKELIUS, Norimbergensis, nunc Doctor Medicinæ, defendendam suscepit, exposuit & declaravit.

Unum virtuti tot documentis probatæ deesse videbatur: & ipse hoc sibi deesse putabat: consuetudo nimirum cum magnis hominibus illis, qui per Belgium, Galliam, Angliam rei Medicæ & Chirurgicæ tam decori, quam præsidio sunt. Neque hoc commodo tam diu carere eum insitus mentis ardor siviisset, nisi corporis ex atrocibus, quos sustinuerat, morbis nondum prorsus resecti debilitas currentem retraxisset. Atqui hoc, quem vivimus, anno, quoniam asperrimæ hyemis vim feliciter superaverat, nec a multo tempore vehementioris aliquid doloris perceperat, ceterumque haud male valebat, robustum sese satis fore ad perferenda itineris incommoda opinabatur. Confirmabant,

bant consilium hoc & ipse parens, & fautorum plurimi; neque temere & inconsulto. Nam & aberant a corpore, infirmiori licet, signa illa, quæ gravioris periculi præsentiam nuntiant, & spes minime vana affulgebat, fore, ut ipsa iactatio, frequens corporis motus, rerum, morum, hominumque grata oculis & auribus varietas, cœli mutatio, animus a cogitationibus severioribus avocatus, & reliqua, quæ peregrinantes sequuntur, veterum malorum reliquias plane fugarent, corpusque affectum novis tamquam nervis, quod sæpissime fit & ipse parens in se olim expertus erat, instruerent. a) Optimæ igitur spei plenus die XIII. mensis Maji in viam sese dabat, Belgas primum salutaturus, ab his, si valetudo ferret, ad alias gentes abiturus.

Quæ absenti potiora evenerunt, ipse sedulo parenti per epistolas narravit: ex quibus nos præcipua repetimus. Bremam primo via consueta delatus, aliquot dies nobilissimæ urbis deliciis & ornamentis spectandis impendit, maxime nosocomium, quod ea optime instructum alit, & Theatrum Anatomicum, cum melioribus comparandum, accuratissime lustravit. Mystagogum, ut ita dicamus, ad hæc sacra habebat Cel. RUNGIUM, Chirurghum nobilissimum & in primis solertem. Hinc per Comitatum Oldenburgersem in Academiæ, quæ Gröningæ & Franeckeræ florent, sese contulit, in quibus cum omnia, quæ visu & memoratu digna habent, ostendi & demonstrari sibi curavit, tum summorum virorum, JO. BARBEYRACII, CROESERI, TIB. HEMSTERHUISII, BURMANNI, DU BOIS, quem Franeckeræ in Anatomia occupatum invenit, favorem & amicitiam sibi comparavit. Per mare porro, quod ab Austro nomen accepit, Amstelodamum secundo cursu navigavit, in quo & mercaturæ & variarum artium, scientiarumque splendido & simul jucundo theatro consistere aliquamdiu constituerat. dd 2

a) Frid. HOFFMANNI diss. de perigrinationibus sanitatis causis instituendis.

Commendatus erat per epistolas a parente celeberrimis urbis amplissimæ tam Medicis, quam Chirurgis: qui locum sibi datum esse tanto viro in filio gratificandi, gaudentes, ipsis etiam advenæ moribus & quam modestia occultare nullo modo poterat, doctrina incitati, nullum in se officium desiderari ab eo patiebantur. Superarunt ceteros humanitate & bene de eo merendi voluntate ex Medicis JO. BURMANNUS, horti Medici Amstelodamensis præfectus & Botanices in illustri schola Professor longe celeberrimus, GRASHUSIUS & EILERMANNUS, quorum in Medicina facienda felicitas omnium merito in ore versatur; ex Chirurgis VERDUINIUS, ULHORNIIUS & MAJERUS, viri universæ artis suæ inter primos gnari, & singulari potissimum calculos ex humano corpore extrahendi facultate valentes. Ab utrisque ad ægrotos, ex insignioribus morbis & malis decumbentes, deducebatur, quumque aliquid in corporibus male affectis, præsertim manu ac ferro, tentandum esset, spectatum admittebatur. Posuit hanc benevolentiam, quod debebat, in maximi beneficii loco, patrique in omnibus fere litteris prædicavit: cui etiam quæ a tantis viris dextre & feliciter effici viderat: copiose & perite referre solebat. In nosocomio præterea frequens & assiduus erat, nec segnior in horto reipublicæ Medico, in quo inclytum, quem jam pro merito laudavimus, BURMANNUM plantarum paucis cognitarum naturam & vires demonstrantem, attentissimus audiebat. Nonnunquam vicinas etiam urbes & vicos, quæ adjumenta scientiæ promittebant, petebat, Harlemum maxime, Hartecampum, Lugdunum Batavorum, ubi ALBINO, ROYENO, GAUBIO, GRONOVIO, magni nominis viris, sese, studiaque sua probabat, nihil sibi reliqui faciens eorum, quæ suscipere oportet Medicæ cathedræ candidatum. Hartecampi mentio monet nos, ne singularem prorsus benevolentiam sileamus, qua Illu-

Ris

stris CLIFFORTIUS, inter lumina & delicias ævi nostri jure summo referendus, eum excepit. Bis tantum virum compellare ipsi licuit Hartecampi, ubi sedem sibi vixit splendidissimam: toties admiratione incomparabilis ejus favoris elatus quodammodo & stupens inde discessit. Nec enim grave ei erat, cum erudito hospite per omnes horti, quem regiis sumptibus construxit, angulos exspatiari, & quidquid ille selectum, præclarum & inusitatum habet, cum cura designare, reliquas etiam copias suas, quas in arce magnifica servat, ex omnibus tribus naturæ, quæ dicuntur, regnis incredibili labore & solertia conquiritas, fidemque fere & expectationem omnem superantes, particulatim lustrare. Addebat his, aliisque beneficiis, numquam satis laudandis, munera jucundissima, plantas nimirum paucis visas, & in his nobilem illam *Musam*, quas ad parentem studii sui testandi causa mitti jubebat. Beatas terras, quibus tanti, tamque copiosi & divites Maecenates obtingunt!

Inter has occupationes, & amœnas, & utiles, bini abibant menses, neque corpus majoris aliquid impedimenti objiciebat quotidie proficienti, & longas ad parentem litteras, quibus exquisitas subinde plantas jungebat, futura horti nostri ornamenta, sæpenumero danti. Die vero XXVI. mensis Julii repente pristinus ille cardialgiæ morbus, quem aut necatum, aut saltim fractum putabat, denuo eum prosternebat. Concurrerant ad profligandum vitæ carissimæ inimicum omnes fere, quos antea memoravimus, Medici & Chirurgi, officio non minus, quam amore ducti: & is quidem diu sociatis hisce viribus haud restitit, sed repressus, corpus magna roboris sui parte exhaustum & inerme reliquit. Tristi hoc nuntio accepto, parens, qui ad Gallos eum, leniori cœlo utentes, autumnio imminente abire volebat, consilium mutabat, reditumque ad suos maturare filium jubebat: nec alienus a decreto parentis filius erat, qui

quæ ex sensu suo vires prudenter æstimans, novum illud iter vix sine vitæ periculô fuscipi, nec hibernum tempus apud Belgas tuto a se transigi posse, judicabat. Verum ut augendæ eruditionis cupidior fere semper solebat esse, quam salutis, ita nefas existimabat, Bataviam deserere, nisi celebriores ejus urbes, quas nondum spectaverat, Hagam Comitum, Roterodamum, Trajectum & alias antea contemplatus esset. Ad has ergo videndas & perscrutandas Septembri mense Amstelodamo proficiscebatur.

Hagæ Comitum lustrata, Lugdunum Batavorum pergebat, ut fautoribus & amicis supremum vale diceret; hinc Amstelodamum reverti & sub hyemis ingressum patriam repetere constituerat. Secus fatis, aut DEO potius, factorum Domino, visum est. Dum Lugduni per dies aliquot agit, splendor Academiæ, discendi summa opportunitas, Professorum favor & præstans eruditio, animum mirabiliter allicit & reditum potentissime dissuadet. Corpus, utrum manendi consilium probet, an respuat, consulenti etiam hoc favere videtur. Rectene judicaverit, an spes Lugduni mentem ditandi explorantem fefellerit, difficile dictum est; Hoc certum, de crescente corporis sanitate, renovatisque viribus minime ab eo dubitatum fuisse. Hinc literis obnixè a parente petit, veniam sibi largiatur hyemem inter Musas Lugdunenses consumendi.

Epistola hæc mense Octobri demum parenti, non litteras filii, sed filium ipsum singulis diebus expectanti, reditur, Huic vero, quem amor tenerrimus metuere cogebat, ne coeli ipsius, quod asperius Lugduni, quam hic, non ignorabat esse, conditio, latens malum irritaret, vehementer istud gnati, consilium displicet: graviter igitur, ne reditum differat, exhortatur. Hic, leviores licet iterum consueti morbi impetum perpeffus, modestissime obnititur & per omnia, quæ sacra & cara parenti noverat, rogat, ne in colligendis tor-

tuna

tunæ suæ & salutis alienæ præsidii occupatissimum impendit : demonstrat, oblatam sibi Lugduni opinione omni majorem copiam esse doctrinam suam locupletandi : præter viros utriusque Medicinæ peritissimos ingentem ibi earum rerum affluentiam esse, quæ naturæ, maxime humanæ, exploratorem juvare & erudire queant : licuisse sibi magno suo commodo in familiaritatem pervenire clarissimi DIONYSII, (belgice Denys) qui celeb. RAVII discipulus est, nec temere se sperare, futurum, ut hæc amicitia summam sibi in rebus chirurgicis utilitatem afferat : singularem in primis in hoc viro facultatem esse calculos, qui in humanis sæpe gignuntur corporibus, ex latebris suis protrahendi : vidisse se insigne hujus artis specimen in puero, quem Rotterodami felicissime sectione, ex RAVII lege instituta, importunissimo calculo liberaverit. Parens, rebus his omnibus bene ponderatis, nihil sibi decernendum, (in utramque enim partem peccari posse præclare intelligebat) filique prudentiæ, sensui & arbitrio committendum esse statuebat, utrum ad suos reverti, an Lugduni per hyemem consistere vellet. Filii rationes hoc forte decretum patri timido & unici nati supra modum amanti haud expressissent : at valde movebat animum ejus inclinatus annus & hyems Octobri jam mense solito vehementius sæviens. Verebatur nimirum, & rectissime verebatur, ne corpus, iteratis aliquoties exquisitis doloribus enervatum & frigoris ipsa natura sua non admodum patiens, in via, illa maxime, quæ per Westphaliam domum ducit, ista tempestate vehementer molesta & laboriosa, graviter offenderetur & in locis, ubi & Medicus & salutaris ægrotanti victus desideratur, sine auxilio concideret. Filius optione sibi data, eam, in quam animo propendebat, partem eligit, hybernique sibi Lugduni domicilium constituit.

Dixi-

Diximus jam, morbum, qui vitæ ejus insidiabatur, gravissimum Lugduni, incertum adhuc manendumne esset, an abeundum, denuo tentasse. Sed tolerabili is tum sævitia accesserat, nec summi in arte sua viri, GERARDI van SWIETEN, quem in auxilium vocari jusserat, studium & vigilantiam diu fatigaverat. Facilis hæc victoria securum fecerat liberatum & propositum illud in Batavia commo-
randi pepererat. Conveniebat, (ex magni viri epistola ad parentem data hæc recitamus.) hilaris & mente profus confirmata Æsculapium suum, cui & gratias, quas debebat, persolvebat, & magnam sibi ortam esse fiduciam significabat, fore, ut in posterum meliori corporis habitu uteretur. Atqui hic vir prudentissimus, & præterea HEISTERI & patris, & filii, cujus in ipso morbo ingenium & doctrinam accuratius cognoverat, studiosissimus, quoniam & debile, deficiensque corpusculum esse videbat, & ex antecessis malis reditum morbi vaticinabatur, monebat, non esse nimis præsentī tranquillitati fidendum, optimis potius remediis, quæ & præscribebat, imminetibus periculis continuo occurrendum, corpus denique modice exercendum, menti plane parcendum esse: ad extremum iter in patriam suadebat. *Promisit*, ipsa hic præclari viri verba damus, *quidem beatus, sed studiis nimis delectatus, postea dixit, se statuisse hyemem Lugduni transigere.* Eheu! quam durum & luctuosum est, mortes eorum referre, quos ipsa aliorum vitæ & salutis consulendi cupiditas vita exiit!

Non negligebat plane præcepta Medici noster: potremo vero num morem gesserit, judicent, qui causas intellexerunt, a quibus Lugduni detentus fuit. Hinc quæ ille formidaverat evenere. Menssem annus Novembrem attingerat, quum inveteratus jam morbus, vehementissimus, nec antea perceptis malis terribiliter armatus summum vitæ discrimen nuntiaret. Obiciebat sese grassanti cum residuo
nam.

naturæ haud male constitutæ vis, tum excellentissimi van SWIETEN probatissima solertia & experientia. At quæ tanta est hominum cura & ratio, ut decreta divina morari valeat! Novem inter spem & metum transierant dies, quum ingravescentes ærumnæ omnes & nostras & litterarum spes decerperent, animamque pulcherrimam & sanctissimam ex attrito dudum domicilio suo expellerent. Decessit felix, inter carorum sodalium & amicorum preces & lacrymas, die XI. Novembris post horam secundam pomeridianam, natus annos viginti quinque, menses septem, dies quatuordecim. Expectabat ad superos abeuntem tertia Medicorum apud nos cathedra, illustris MEIBOMII morte patefacta: huic enim Potentissima & Serenissima domus Brunsvicensis virum tot meritis & dotibus condecoratum imponendum esse, jam censuerat & decreverat. Defuncto Academia & urbs Lugdunensis, quo & studium suum erga hospitem inter ceteros eminentem testaretur & moestissimis parentibus fomentum, quod poterat, doloris adhiberet, tantum honoris haberi voluit, quantum ibi primi ordinis viris post facta haberi solet. Venerabile collegium illud, cui rerum sacrarum in cœtu Lutherano procuratio commissa est, exanime corpus sepulcro illi, quod nullis ceteroquin patet, nisi divinæ veritatis publicis doctoribus, eorumque uxoribus, in primaria æde S. Petro dicata, inferri permisit. Deportandi officio sedecim juvenes nobilissimi ex natione Germanorum, pullis vestimentis dolorem animi ex focii obitu conceptum declarantes, fungebantur. Parentum & cognatorum absensentium personam sustinebant egregii juvenes, quorum consuetudinem in primis beatus amaverat, HOFFMEISTERI fratres, Hildesienses, atris stolis amicti, vultuque lacrymis madente acerbo funeri proximi. Consequetur universus Academiae Senatus, cunctique aut muneribus, aut eruditis titulis ab inferioribus civibus sejuncti: quod

Append. A. M. Vol. VI. ee splen-

splendidissimum agmen ministri Academiae ducebant, sceptris nigro velo obducta demisse gestantes. Excipiebant hos oraculorum sacrorum in coetu Lutherano interpretes cum senioribus sive *presbyteris*, pauperum curatoribus seu *Diaconis*, ceterisque rerum ad religionem pertinentium administris. Venerandi Ordinis vestigia premebat tota fere juvenum studiosorum, quos Lugdunum fovebat, concio: nec enim quisquam fere horum erat, quin tanto commilitoni supremum praestare amoris officium cuperet. Claudebant lugubrem pompam multi ex praecipuis urbis civibus: nam & horum partem non modicam publici fere luctus sensus quidam occupaverat.

Habetis, CIVES, ut vixerit, quas, quantasque res brevi spatio egerit, quemadmodum obierit HEISTERUS noster. Jam facile VOBIS erit constituere, quantas omnes lugendi causas habeamus, quam justus maxime parentum, sororum, totiusque nobilissimae gentis, cui decori & gaudio fuit, dolor sit. Erat in eo excellens ingenium & ad magna audenda & perficienda natum, memoria felix, quae & facile percipiebat, quae offerebantur, & percepta fideliter custodiebat, animus naturali quodam veri, boni, rectique sensu praeditus & vel ipsam turpitudinis umbram horrens. Neque deerant, quae fortuita veteres, parum licet apte, vocant, quia non arte & consilio parantur, sed in ipsa hominis natura veluti insunt, decens nimirum corporis & oris habitus, vox suavis, sonora & in aures jucunde influens, lingua facilis & prompta, nativa quaedam humanitas & modestia, mores placidi & ad benevolentiam ab invitis etiam impetrandam comparati. Discendi studium habebat tantum, quantum paucissimi, nec minorem in tolerandis laboribus constantiam & patientiam. Quibus si quis jungat sagacitatem, qua valebat, in abditissima quaevis selesu insinuandi, constabit, unde tantam maturitatem, quantam

scripta

scripta & edita & latentia ostendunt, tam exiguo vitæ spatio consequi potuerit.

Deum, si quis alius, sanctissime colebat, neque hoc mente tantum & verbis, verum etiam tota vita & actionibus. In primis præcipuum illud Christianæ religionis officium, quod amore humani generis & ingenuo omnes pro viribus juvandi desiderio continetur, diligentissime servabat. Quod si nobis testibus firmandum esset, turba nobis pauperum & miserorum cum ex hac urbe, tum vicinis locis præsto foret, qui se & consilio & auxilio ejus ex morbis, egestate & calamitatibus ereptos esse, non sine gemitu fatentur. Nec obscurum inter nos est, quanto animi dolore tristissimum de morte ejus nuntium plurimi hujus generis apud nos homines exceperint: quorum quidem alii Medicum sibi liberalissimum, alii patronum & amicum periisse, cum lacrymis significabant. Verbo; si cui placebit in posterum (nec sterilis & inanis labor hic erit.) *Apologiam*, quam pro Medicis impietatis suspitione immerito oneratis conscripsit, exemplis illustrare, illi auctoris nomen in prima collocare classe integrum erit. Quam insigni in parentis pietate fuerit, copiose dicere nolumus, ne lacrymarum, quas minuere officii nostri est, causas auxisse videamur. Et loquitur id, quod silendum ducimus, inexhaustus ille parentum mœror, signis pæne innumeris expressus, qui utrique civitati nostræ commiserationem minime fictam objecit. Eruditionem scripta, quorum indicem infra dabimus, commendant. Comprehenderat omnes, quibus Medicorum ars & ratio constat, disciplinas, nec facile fugebat eum aliquid eorum, quæ ad singulas vel dilatandas, vel emendandas & antiquorum & recentiorum industria & usus invenerunt. Ceteris tamen naturæ quodam impulsu Botanicam, Anatomiam & Chirurgiam præferre videbatur: quarum scientiarum fines, si vitæ spatium divina pro-

videntia prorogasset, sine controversia insigniter prolatum fuisset. In his rebus maximam licet partem versaretur, haud tamen a philosophia sese plane abstrahi patiebatur, nec indecorum existimabat, graviores curas amoenioribus literis distinguere. Nam & facili vena carmina ludebat haud inficetâ, & commodis, apteque cadentibus verbis sententias eleganter vestire noverat.

Sed quid agimus? Imprudentes commemorandis virtutibus & ornamentis, quibus in uno homine privati sumus, dolorem, quem religio cum ratione restringere jubet, accendimus. Colligamus nos potius & divinorum decretorum sanctitatem & sapientiam in hoc etiam luctuoso casu veneremur. Nos, OPTIMI CIVES, agemus id, quod nostrum est, nec solatio parentibus supra omnem modum dejectis & afflictis deerimus: præpotenti etiam Deo supplicabimus, ut, quod fecimus, insigne damnum pro infinito amore suo eum aliis compenset beneficiis. VOS vicissim officii vestri memores estote. Ostenderunt hunc fata tantum orbi: At quis, nisi excors, sine causa ostensum esse dixerit? Sumite igitur ab hoc funere primum fragilitatis nostræ testimonium, & quam infirmo spes omnes humanæ, optimæ etiam & in primis probabiles, fundamento nitantur, discite. Rapitur ex improvviso, cui longum ævum ipsa virtus pollicebatur, boni omnes votis decernebant, obituque suo magnum gaudiorum proventum, maturum jam & florentem, enecat. Quid ceteri minores expectent? In vitam deinde HEISTERI quondam nostri, tamquam in speculum quoddam, intuentes, accipite, quid deceat homines bonis artibus & litteris deditos, quæ cura reprimendæ sint, quæ juventuti insidiantur & plurimos corrumpunt, libidines, quem cursum tenere oporteat, qui feliciter in portum, quem omnes optatis, invehi cupiunt. Demite, si vultis, ex beato nostro immensum illud, quod

valetudini forte vim attulit, sciendi & proficiendi desiderium, in se tamen laudabile, nec exilibus & parvis animis innatum : nec majus & illustrius, ad quod fingere vos queatis, exemplum proponi vobis poterit. P. P. in Acad. Juliae. d. VIII. Decembris, A. MDCCXL.

INDEX

SCRIPTORUM

B. ELIÆ FRIDER. HEISTERI.

I. Oratio de *utilitate litterarum humaniorum in Medicina*. Helmstadii 1730. 4.

II. Dissertatio Botanica de *foliorum utilitate in constituendis plantarum generibus*, eisque facile distinguendis, Præsidente parente defensa. Helmstadii 1732. 4.

III. JACOBI DOUGLASSII *Descriptio anatomica peritonæi*, ex Anglio sermone Latine conversa & observationibus aucta. Helmstadii 1733. 8.

Hunc libellum quidam *Lugdunî Batavorum* 1737. 3. iterum edi curavit, interpretis non modo nomine, sed etiam animadversionibus omiſſis, paucisque verbis, at sæpe fatis imperite, in ipsa interpretatione mutatis.

IV. Narratio de *fatis & factis celeberrimi sui temporis ex Anglis oculorum Medici*, TAYLORII : qua sigillatim exponitur, quam imprudenter & infelicitè cataractam sanandam sibi sumserit. Germanice. Helmstadii 1736. 8.

V. *Apologia pro Medicis*, quæ eorum depellitur cavillatio :
 ce 3 qui

qui Medicinam ad Atheismum, aliosque in Theologia errores abducere perhibent. Amstelodami 1736. 8. Hanc multo auctiorem & locupletiozem edere aliquando constituerat, quod ex variis, quas exemplo suo magno numero adscripsit, accessionibus manifestum est.

- VI. Dissertatio inauguralis *de Principium cura circa sanitatem subditorum*, sine Præside defensa. Helmstadii 1738. 4. Et hanc pariter non secus, ac reliquas commentationes suas, multis modis locupletatam reliquit.
- VII. Epistola *de mente a corpore humano natura sua longe diversa*. Helmstadii 1738. 4.
- VIII. Dissertatio Chirurgica *de nova brachium amputandi ratione*, Respondente RUD. HENR. ZEIDLERO, Verdensi. Helmstadii 1739. 4. cum fig.
- IX. Oratio *de hortorum Meditorum in Academiis utilitate*, occasione doni Sprekelseniani & constructi novi a Seren. Duce Brunsv. & Lüneburgensi, Hero nostro hodie feliciter regnante, horti Academici recitata. Helmstadii 1739. 4.
- X. Dissertatio Medica *de Quartana & Hydropse per corticem Peruvianum curatis*, pro loco in Ordine Medicorum obtinendo, a CHRIST. FRID. GOEKELIO, Norimbergensi, nunc Medicinæ Doctore, defensa. Helmstadii 1740. 4.
- XI. *Poetische Beschreibung der Salzburgerischen Emigration*. Hannover 1733. 4.
- XII. Epistola Anglico sermone exarata, de Analogia inter Theologiam & Medicinam, ad Joh. Sigism. Hahnium, Silesium, Med. Doctorem. Helmst. 1732. fol.

His multa addenda sunt carmina ; variis occasio-
nibus & temporibus edita.

Satis hæc multa sunt, si ad ætatem referantur ;
at pauca & lævia ; si cum iis comparentur , quæ
moliebatur & si vixisset, sine dubio daturus fuisset.
Expectabunt fortè etiam lectores ; horum ut mentio
quoque fiat : indicabimus igitur ; quæ vel inchoata
jam, vel perfectâ prope reliquit.

I. *Sylloge observationum Anatomicarum & Chirurgicarum.*

Hanc ante quam ad Belgas proficisceretur ; edere jam
constituerat ; maximaque pars imaginum ; quibus
opus illustrandum erat ; expressa est. Sed urgente
itinere ; editionem in reditum ; quem cum parenti-
bus felicem sperabat, tanto libentius differebat, quanto
minus dubitabat ; ipsum iter novam sibi messem ob-
servationum ejusmodi utilissimarum adhuc suppedita-
turum esse.

II. *Historia Botanices.* Hujus in materia colligenda octo jam
annos, quum decederet, occupatissimus fuerat. Sum-
sit nimirum jam sum consilium eam conscribendo ;
quum primam Dissertationem Botanicam *de foliorum*
utilitate emitteret. Hinc non contemnendus ad eam
apparatus inter chartas ab eo relictas extat.

III. *Institutiones Anatomica majores & pleniores.* Opus ejus-
modi parens in *Præfatione breviorum Institutionum Ana-*
tomicarum pollicitus est. Huic quum filius infinitam
negotiorum vim obsisterè animadverteret ; ne fidem
datam liberaret ; faciendum sibi esse ratus est ; ne tot
eximii viri desiderio necessarii hujus laboris accensi,
frustra sese sperasse ; conquererentur. Et erant plu-
rimi ; qui volentem & conantem stimulant & inci-
tabant.

IV. *Præ-*

- IV. *Prælectiones de Medicamentis & eorum virtutibus.* Has superiori ætate, quo Medicinæ studiosis absentiam parentis, Brunsvigæ maximis de causis degentis, tolerabiliorem redderet, habuit. Laudant eas mirifice & cum optimis in hoc genere scriptis de principatu certe posse, confirmant viri harum rerum periti, quibus inspiciendi & legendi potestas obtigit.
- V. *Variae Dissertationes Medici & Chirurgici* argumenti, omnes utilissimi. Harum aliæ aliis perfectiores relictæ sunt, multæ sic jam instructæ, ut copiosa materia architectum requirere tantum videatur.
- VI. Oratio de Medicina Methodicorum hodie reviviscente, qua A. 1739. Adjuncti sive Lectoris publici ordinis Medici manus auspiciatus est.
- VII. Flora Helmstädiensis campestris ab A. 1729. ad 1739. collecta.
- VIII. Addenda his sunt nonnulla, quæ vix pueritia egressis composuit & manu exarata reliquit.
1. Theses de perennitate corporum 1728. exaratae.
 2. De causis, cur heroum filii noxæ, Commentatiuncula 1729. scripta.
 3. Theses de Geographiæ utilitate.
 4. Tacitus de moribus Germanorum Germanice conversus.
 5. Plutarchi libellus de *puerorum educatione*, una cum aureo Pythagoræ carmine civitate Germanica donatus. Et alia.

MEMORIA
VIRI
NOBILISSIMI ATQUE CELEBERRIMI
DOMINI
JOAN. HENRICI
LINCKII,

ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-
CAROLINÆ NATURÆ CURIOSORUM COLLEGÆ,
PLINIUS III. DICTI, SOCIETATIS REGIÆ ANGLICANÆ,
NEC NON BONONIENSIS SCIENTIARUM ET ARTIUM
INSTITUTI SODALIS,

PHARMACOPÆI ET MERCATORIS APUD
LIPSIENSES SPECTATISSIMI,

D. XXIX. Octobr. A. R. S. clc l^a CCXXXIII.

PLACIDA MORTE DEFUNCTI,
CONSCRIPTA

^A
CRATEVA.

TRISTISSIMO perfungimur officio quotiescunque bene de nobis meritis ex nostro ordine Viris, postquam illi fatis cesserunt, funera ducimus. Quotus quisque nostrum est quin istam optimo cuique socio pietatem sero præstandam optet. Verum ea est rerum humanarum inconstantia, ut accidant, quæ vel nolles fieri, vel successura suspicatus haud esses. TRISTISSIMUS certe nobis omnibusque exitit de morte viri nuncius, quem nec Virum nec senem, florida tamen quam ajunt senectæ vigentem, virium robore constantem & juveniliter laboriosum mediis, qui in commodum reipublicæ litterariæ cessuri erant, laboribus immortuum aliquot hinc annis percepimus. Recrudescit istud vulnus novumque animo dolorem adfert, quando defunctorum ex nostra hac Academia sodalium memoria recolenda est, quam sicut aliis, ita & huic integerrimam debemus, nulloque tempore interituram, Viro scilicet magnæ inter suos & externos famæ, JOANNI HENRICO LINCKIO, *Academia hujus Casarea Leopoldino - Carolina Naturæ Curiosorum Collegæ*, quem PLINIUM III. ob scientiarum præstantiam lubentes adpellavimus, *Societatis regie Anglicanæ nec non Bononiensis scientiarum & artium sodali, Pharmaceutæ & Mercatori apud Lipsienses spectatissimo*. Aegre nos ferre neutiquam decet, alios ante nos optimo Viro, meritum & honoris præmium statuissæ, fecissæ, nisi variis impedimentorum generibus distenti abstractique ab opere fuissæ. Immo vero insigne nobis oblectamentum & voluptatem hauri mediocrem peperit conjunctissimæ nobis celeberrimæ Lipsiensium Academiæ publicæ existimationis, qua suum nostrumque civem prosecuta est, argumentum, si nova non adferimus, postquam Nostri vita illic eleganter admodum exposita fuit, ea tamen peragimus, quæ pro instituto majorum nisi cum piaculo, omitti a nobis haud poterant : Quæ ingenio rem fertilitate abun-

abundat Lipsia, hunc etiam nostrum orbi felicibus auspiciis dedit anno post reparatam salutem MDCCXXXIV. die VI. Mensis Decembris. Fortes creari fortibus & bonis & ingnatis Parentum virtutem esse, votum magis est, hac, qua vivimus, tempestate, quam veritas. Nostro autem non tantum insigne attulit ornamentum, sed & ad recte agendum stimulos addidit Parentum conditio haud mediocris, Patris maxime nobilitas & germana vitæ sanctimonia morumque integritas: Fuit ille ex primoribus civitatis Lipsiensis civibus & mercatoribus, qui eruditorum insimul ordine dignus merito censeretur, nam pharmaceuticen ita quidem ille excoluerat, ut ingenii plus quam dexteritatis inesset, clarissimus vir *Henricus Linckius*, primarius inter illos, qui tabernas salutis, quas Apothecas adpellare solemus, eo tempore Lipsiæ exstruxerant. Eam potissimum nomini suo felix iste pater celebritatem fecerat, quod officinam aureo leone notatam antiquissimam, nam insigne istud sub Academiæ Lipsiensis auspiciis, anno MCCCCIX. inter alia spolia Praga cum studioforum exercitu Lipsiam delatum fuit, restauraverit, talique luci admoverit, qualem ante hæc tempora nullam habuerat. Felix iste nostri Pater pluribus nominibus exitit, fataque expertus est haud vulgaria. Memoria dignum est, eundem An. MDCXCIV. cum forte fortuna succi Aloës massam, qualis in cortices cucurbitarum effundi sicque divendi solet, diffringeret, admota etiam, quod fortius resisteret, securi, sex millium Imperialium valore nummos aureos, cum regiis quibusdam insignibus, Coronæ parte & loricae aureæ fragmento, invenisse, quæ hodiernum in rei monumentum ornatissimo Museo adservantur, domino, qui sic thesaurum suum absconderat, sine dubio in itinere mortuo, quo factum, ut divenditæ merces egregias istas opes secum abstulerint, faustamque *Linckianam domum* orientali hoc munere bearint,

Ita certe concessis opibus usus est Pater, ut quam eidem *Benigna Schalleria*, *Joannis Schalleri* Aurificis apud Lipsienses incluti & Collegii aurificum Senioris primarii filia, Joannis Springeri Mercatoris vidua, dederat prolem in spem & expectationem futuri sæculi educaret, nihilque intermitteret eorum, quæ in ornamentum & polituram ingenii, quod in filio fertile admodum & luxurians animadverterat, cedere possent. Equidem pharmaceutices studio hunc suum dedicaverat, quandoquidem illa olim Medicinæ pars, ut ut a corpore divulsa, eruditioni proxima esset, verum ita eundem Carbonarium aut fumivendulum, quod plures esse solent, existere noluit, ut puerum jam melioribus artibus, quæ mentem ad altiora quæque adpetenda, excitant, linguis potissimum imbuendum curaverit, quo quidem in negotio expectationi Parentis egregie respondit, ita quidem, ut tesseram studiosi bonarum artium a Rectore Magnifico illius temporis *Hesbusio* Anno MDCLXXXV. obtineret essetque academicus civis & pharmaceuta, quæ duo conjunctissima esse haud difficulter possunt. Noluit autem parens filium inter delicias enutrire, veritus ne indulgentia optimi mores corruptos redderet, inde eundem Hattiam ad Danos ablegavit Anno MDCLXXX. ut ibi potissimum artis suæ rudimenta jaceret, Magistrumque ei destinavit celebris nominis virum *Joannem Gottofredum Beckerum* Chymicum inter suos præstantissimum, cujus manu ductione per quatuor annos usus est, a quo postquam haud mediocriter profecisset, cum honore dimissus fuit. Itinerum jucunditate illectus Sueciæ Regnum Anno MDCLXXXIII. invisit, & oryctographiam illius terræ prorsus hausit. Animo ad summa quæque artis suæ fastigia attingenda excitato, Gedanum discessit An. MDCXCVI. quæ patria patris sui urbs eidem percara per omnem vitam extitit. Ibi nova ad rerum naturalium historiam incitamenta a celeberrimo

Bry-

Breynio, cujus Museum inter famigeratissima illius temporis extitit, accepit, neque desit posthac doctissimis istius urbis viris, *Breynio*, *Kleinio*, aliisque familiariter uti, a quibus scilicet postea haud leve rerum suarum augmentum literarum commercio accessit. Omnibus, quæ juvenem decent, virtutum cumulis, scientiarum thesauris onustus ad patrios lares redux factus fuit. Sed otii domestici pertæsus denuo emigravit, & ad Belgas commigravit, ubi Musea illius temporis famigeratissima, Ruyschianum, Vincentianum, & quod jam fama increbescere cœperat Sebœ, sibi paulo post conjunctissimi, collectionem rariorum, sæpius perlustravit, nam rerum naturalium contemplationibus impense jam ab ineunte ætate delectabatur, exemplumque ab omnibus, quo suo tempore usus erat, desumpsit. Deventus inde ad Britannos tum alia, tum id quoque peregit, ut thesaurum immortalis viri *Joannis Sloane*, tunc in infanzia constitutum, nunc nullum in omni mundo parem sibi agnoscentem, perlustraret, suumque apud illum nomen profiteretur, quæ res ipsi paulo post maximam cum *Sloania* literas conferendi opportunitatem peperit. Neque vero suæ commoditati & emolumentis domesticis antea prospexit, quam pietati erga parentes satisfecisset, adeoque patrem consiliis ipsaque re sedulus adjuvit, donec e re esse arbitraretur suæ etiam utilitati consulere. Inde Numburgum secessit An. MDCCVI. artemque pharmaceuticam ibidem per quatuor annos feliciter exercuit, donec a parente revocatus An. MDCCX. viribus fractum prorsus sublevaret inito cum fratre *Christiano Linckio*, itineribus per Galliam susceptis celebri, societatis & commercii pacto. Dici vix potest, quanta fratrum istorum concordia fuerit, quantoque invicem exarserint communem causam consiliis reque adjuvandi desiderio, successu conatibus respondente: nam officinam, quam a Patre satis superque instructam obtinuerant,

rant, instructissimam socia opera effecerunt. Adscivit sibi noster tori sociam hoc ipso, quo Lipsiam Numburgo reverterat, anno, nobilissimam virginem, *Mariam Elisabetham, Godofredi Deringii*, mercatoris gemmarum aulici Dresdenfis pereximii filiam; nunc viduam, quæ incomparabilis mariti jacturam dolere non desinit. Ex hac, quam non tantum thalami, sed & rerum gerendarum fidam comitem habuit, quarta vice, cum viveret, pater fuit, obtinuit scilicet ex eadem *Godofredum Henricum*, natum d. V. Novembr. Anno MDCCXI. denatum d. XIII. Novembr. ejusdem anni; *Christianam Dorotheam*, natam d. XXIII. Febr. A. MDCCXIII. mortuam d. VI. April. A. MDCCXX. *Joannem Henricum*, qui lucem vitalem d. XXVII. Aug. An. MDCCXV. adspexit, eademque d. XV. Decembris ejusdem anni privatus est; *Christianam* denique *Elisabetham*, fortunæ, corporis, animique dotibus ornatissimam virginem, natam d. XI. Maji An. MDCCXX. quam potissimum in deliciis habuit noster, unicam tunc gentis suæ fiduciam. Sicut autem omnem famæ suæ celebritatem studiis unice debet, ita, quamvis non uno nomine commendationem laudesque mereatur, hac saltem, qua eruditis percarus summæque inter ipsos existimationis extitit, parte, nobis inducendus est, utpote qui humanis opibus, quas abundantes lucratus est, minus filius, carere aliqua illarum parte, in sui perennitatem maluit, quam obscuram inter nummorum cumulos vitam degere. Id adeoque potissimum egit, ut eruditorum suæ Academiæ selectissimos in familiaritatem adscisceret, eorumque, in adornando quodam rerum naturalium thesauro, consiliis uteretur. Ante omnia historiæ naturalis patriæ suæ curiosus indagator extitit, nec antea exterorum sibi curam esse passus fuit, quam indigenorum naturæ miraculorum plenissimam rationem habuisset. Ipse agrum Lipsiensem pedestri itinere longe lateque pervestigavit, &, qui in eodem
repe-

reperiuntur passim, lapides figuratos, domum contulit, inde longius progressus vicinarum regionum Querfurtensis, Franconicæ, Thuringiacæ, & quæ Bohemiæ confinis est, montes etiam Hermundurorum peragravit, & rariora, si quæ essent, secum abstulit. Fossilia potissimum metallo prægnantia, mineralia, semimetalla, aut metallica, notabili copia congestit; videas aurum quod statim purum est, vel attritu aquarum perpolitum & corrugiis elotum, vel rude, aut lapide suo conciusum. Argentum varia forma nativum, dendroides, bracteatum, capillare, anthracinum, rude plumbi colore rubrum, fuscum, Aes nativum ex Sueciæ potissimum fodinis, quas ipse juvenis inviserat, vel cæmentitium Hungaricum, aerisque lapides vario habitu variaque pulchritudine eminentes, plumbi candidi, lapillos albos, virides, nigros, nigri vel cinerei mirabiles venas; Ferri non lapides tantum, Schistiquæ nodos aut Hæmatites oppido raros, sed & varia exinde ad speciem viventium configurata Minerarum potissimum, sulphurum scilicet, saliumque, aut si quæ venæ semimetalla dici siverunt, Cobalti, Bisemuthi, Stibii, Minii, quod recentioribus Cinnabaris, Sulphuris nativi, inde Atramentorum, quæ Vitriola adpellantur, Salium fossilium, insignis ipsi statim ab ineunte Musei sui ætate adparatus extitit, partim quod patriæ fodinæ hisce omnibus locupletissimæ fuerint, partim quod simplicium doctrinam hæc omnia propius attingerent. Hanc scilicet limpidissimæ luci prorsus admove-re sedulo adlaboravit, inde peculiare adornavit in thesauris suis materiæ medicæ ordines, quæ sine voluptate a nemine conspici possunt. Favebant nostro fortuiti, qui semper vigilantibus valent, casus, Musea Curiosorum Lipsiensium publica, quam auctiorem vocant, lege divendita, inter quæ celeberrimum Medicorum, *Wolffii* & *Nabothi*, collectiones primum locum obtinent, supellectilem nostri haud parum

parum auctam effecerunt. Jam increbescere ejus apud ex-
 teros fama ceperat ; quamvis enim illa, qua maritima em-
 poria luxuriant, rerum acquirendarum opportunitate non
 perfruamur, nostra tamen etiam nobis sunt, quæ exteris
 placent, commoda, hæc permutationis lege haud difficul-
 ter reliquorum usum nobis conciliant. Maxima, potissi-
 mum amicorum & commercii fœdere lucrique capiundi
 necessitate junctorum, copia nostro uberrimum exoticorum
 confluxum adduxit. Sumptibus autem parcendum ipsi in
 tam arduo opere neutiquam fuit, monendi, excitandi,
 muneribus augendi fuerunt amici, & prout rerum natura-
 lium studium divinis prorsus inescat illecebris, ita post-
 quam noster rapidissimo desideriorum plura possidendi &
 ad fastigium emergendi, flumine abreptus fuerat, tempe-
 rare sibi porro haud potuit, quin omnem moveret lapi-
 dem, nec imperfectum in medio relinqueret opus. Inde
 plurimorum annorum indefesso studio eam denique faciem
 induxit Linckiana, quod Saxoniae urbisque Lipsiensium vo-
 luptas est & ornamentum, supellex, qualem elegantioram
 equidem habitura erat, si Dominum superstitem a DEO
 exorare potuissemus : sed nec desiderare poterat, nam
 quantum eorum judicio constat, qui æqui rerum aestima-
 tores, qui peregrini existunt, quorum adeoque laudes su-
 spectæ esse nequeunt, quantum etiam collata vastissimi ad-
 paratus consignatione cum famosissimis quibuscunque re-
 rum natuaalium thesauris adparet, systematis omnium re-
 rum creatarum titulum largiri eidem haud difficulter pote-
 rimus. Conchyliorum ordo, tria quatuorve genera, quæ
 eidem semper in votis fuerunt, si demas, omnibus nume-
 ris absolutus est, Malacostrea ita quidem diligenter supple-
 vit, ut quantum nunc, collatis Auctorum testimoniis, con-
 stat, nihil addi possit. Stellæ solesque marinos numero-
 sissimos collegit. Plantarum marinarum, Lithophytorum,
 Spon-

Spongiophytorum, ceratophytorum, Botanophytorum rariora extant genera non dicam plura, de eo sibi pauciores gratulari poterunt privati, Vides tamen Eschoras, Reteporas, Madreporas, Poros, Titano ceratophyta, Isidiplocamos, corallia, quæ regi adecent cimelia. Animalium utriusque Indici aliorumque exodiorum non mediocris est series, parvo Nostrum spatio clarissimus *Seba* post se reliquit, qui duo in vita conjunctissimi, nobili æmulationis studio excitati, mutua sibi utrinque præstiterunt officia. Habentur in illustri hac sylloge quadrupedes Tatou, seu Armadille, Scalopedes, Philandri, Tardigradi, Ignavi, Cynocephali, Myrmecophagi, Ichneumones, Sciurni, Canes, Felesque prout dici solent volantes & Vespertilionum diversitates. Aves quales a *Catesby* in illustri opere depinguntur Indiarum plures Cacotochas, Colubrides, Mellifugas, Coccothraustes, Manucodiatas, & id genus alia, Indici septentrionalis vel Groenlandici fere omnes possidet, & prout primam rerum patriarum curam esse passus fuit, ita avium indigenarum nulla desideratur, quas artificiosissime implendas curavit. In serpentum numero *Sebam* si non exsuperat, certe æquat, futuræ certe sunt, quæ hinc, quæ illinc desiderari possint. Scire enim unumque decet, insignes istos duumviros, antequam *Seba* Operum sui edendi consilium caperet, conjunctim historiam serpentum edere voluisse. Videas Hæmorhoos, Scytalas, Amphisphænas, Caudifonas, Dipfades, Serpentes, aut serpentum exuvias, vipersas, Acontias, aliaque, quæ ex hac creaturarum familia prostant. Contemplaberis Caymanes, Crocomilos, Cordylos, Lacertas spinosas, volantes, guttatas, stellatas, Iguanas, Leguanas, Caudifonas, chamæleontes, ranas, Rubetas, Stelliones, Pipal, Salamandras, Scorpiones, Arachneos Surinamenses, Ceylanicos: Insectorum

Append. A. M. Vol. VI. gg volan-

volantium membranaceorum Phalarum, Libellarum, Vag-
 nipennium, Scarabæorum, reptiliumve non omnino nulla ipsi
 cura extitit. Accedunt partes grandium animalium, maxilla cra-
 niumque Elephantis, cranium Hippopotami, animaliaque va-
 ria integra, passim in Museo suspensa. Quæ omnia eo
 majorem Collectori honorem ferunt, quo nitidius conser-
 vantur, quo ornatus disponuntur, classicisque continentur
 catalogis, quos ex schedis Collectoris, post mortem ejus,
 revidit supplevitque aliquis ex sodalibus nostris, beato per-
 carus. Accedit instructissima bibliotheca, Auctorum nu-
 mero nobilis, quorum fontibus, quidquid ad præmemo-
 ratarum rerum uberiores declarationem facere potuit, ex-
 tractum catalogisque insertum fuit. Dubitare semper fas
 fuit, major ne fuerit nostri in quærendo industria, an in
 inveniendis felicitas. Eo certe quorsum divino benedicente
 favore rerum suarum acquisitionibus pervenit, non perve-
 nisset, nisi fida amicorum exterorum æque ac indigeno-
 rum manu adjutus fuisset. Insignis eidem concessa fuit
 amicos sibi comparandi, comparatos in officio continendi,
 facilitas, sive adloquio, sive literarum commerciis ita omnes
 sibi devinctos effecerat, ut elabi non possent, quin mitte-
 rent, habituri paulo post non leve plerumque præstita
 operæ pretium. Veneratus semper fuit generosissimi Equi-
 tis *Sloanii*, Præsidis Societatis Regiæ Anglicanæ, patrocini-
 um; celeberrimum *Woodwardum*, *Luidiumque* inter Bri-
 tannos sibi prorsus obtinuit faventes. *Ludovicus Ferdinandus*
Comes Marsigli ita eundem dilexit, ut ultra non posset.
 Præter amicissimum sibi *Albertum Scham* inter Batavos olim
 præclarum *Ruysschium*, cujus opera in serpentibus Musei sui
 describendis usus est, præ cæteris coluit. Per Italiam curæ
 cordique ipsi fuit celeberrimos viros, *Petr. Antonium Mi-*
chelli, & *Johannem Hieronymum Zanichelli*, *Josephumque*
Monti

Monti suis partibus addictos servare, quorum ille ipsorum illustre amoris erga nostrum condidit monumentum, in scripto nomini ejus novo plantarum genere, quod *Linckianum*, adpellat, id quod factum fuisse profitetur in *Novis plantarum generibus*, Florentiæ An. cl. cl. CCXXVIII. 4. p. 176. in animi argumentum erga D. Johannem Henricum Linckium, Pharmacopæum Lipsiensem præstantissimum rerumque naturalium studiosissimum. Inter Helvetos, celeberrimos viros, Joh. Jac. Scheuchzerum, cujus Biblia iconographica suis serpentibus liberaliter communicatis, auxit. Carol. Nicol. Langium, amicosque præ cæteris caros Lavaterum, Eschertumque operis sui administratos obtinuit, quorum nomina in Catalogis transmissorum cum honore recensentur. Ex Muscovia & magna Tartaria obtinenda rarissima quæque, Mineras, Stellas & capita præprimis Medusæ aliaque, insignem commoditatem Nostro fecit non satis laudandus D. Gmelin, sicut D. Kanoldum per Hungariam historiæ naturalis causa iter facientem, sibi addictum obtinuit. Dolent ejus excessum passim commercio literarum eidem conjunctissimi eruditissimi viri Johannes Philipp. Breynius, Joh. Joh. Theodorus Kleinus Gedanenses, Franciscus Ernestus Brückmann eidem præcarus, qui nostrum epistola itineraria cohonestavit aliique, quibus omnibus necessarius noster extitit, & a quibus mutua semper obtinuit officia. Fieri sane prolixissima ista, quam sibi longe lateque acquisiverat, fama non potuit, quin variæ Societates eruditæ ejus Commilitium exoptarent. Nostra hæc Academia primam bene merenti Viro lauream decrevit, eundemque in consortium adscivit. A. cl. cl. CCXXII. addito honestissimo *PLINII tertii* titulo, quo ad præclara quæquæ exstimulatus haud semel fuit, siquidem Ephemeridumstrarum Volumina Observationibus suis frequenter auxit, nempe : de *Vegetabilibus quibusdam exoticis*, spe-

ciatim de *radice Mexicana Contrayerva*, quæ est XXIX. Voluminis I. Aëtorum physico - medicorum Ephemeridum continuationem exhibentis, Norimb. MDCCXXVII. 4. Porro de *fœtuhumano monstroso similitudinem leonis habere, sed perperam, putato*, quæ extat loco LXXIV. ej. Vol. Inde de *arbore Coffee Lipsia florente*, quæ extat ibidem. N. CVI. & tandem de *lacerta aquatica per vomitum reddita*. Magno scilicet eundem pretio habebat immortalis memoriæ vir J. J. Bajerus, Præses ordinis nostri, qui eidem Sciagraphiam Musei sui & supplementa oryctographiæ Noricæ, Norimb. MDCCXXX. 4. editæ inscripsit. Secutæ sunt nostrum exemplum aliæ, Societas scilicet Regia Anglicana, quam de *Cobalto* dissertatione Latina Transact. no. 396. p. 192. An. MDCCXXVI. hoc ipso, quo receptus fuit, anno, ornabat, & quæ *Aloisium Ferdinandum* Comitem *MARSIGLI* fundatorem agnoscit Academia Bononiensis, quæ *Institutum Scientiarum & artium* dicitur. Hisce honoribus se vario modo dignum jam antea præstiterat, emissis in lucem eruditionis suæ testimoniis. Magnam eidem existimationem peperat insigne istud, quod Lithophylacii sui coryphæum est, Scæleti Crocodilli, prout videtur, simulacrum, Suhlæ in Fræsonia effosum, de hoc Naturæ opere prodiit ejus ad Clarissimum *Johannem Woodwardum* de *Crocodilo petrefacto* epistola A. MDCCXVIII. multo magis istos, pluresque si concedi potuissent, honores sibi vindicabat, splendido isto de *Stellis marinis opere*, anno MDCCXXXII, edito, (*) quod Societa-

(*) Titulus ejus sequens est: *Joan. Henrici LINCKII, Acade-*

cietatis Regiæ Anglicanæ Præsidi, *Joanni Sloanio*, reliquisque sodalibus inscribitur; cui par aliud in suo genere nondum extitit. Adjutor ipsi in vasto opere fuit celeberrimus vir, *Christian. Gabriel Fischerus*, Regiomontanus, cui nunc ex itinere reduci patriosque penates salutanti felicia fata & vitæ tranquillitatem adprecamur. Meditabatur plura eademque se suaque eruditione digna futura, prout ad splendidiore se eniti in alloquio ad Societatem Anglicanam proficitur. Non deerat ipsi nova declarandi opportunitas, dummodo ipsi per temporis angustiam licuisset. Serpentes viperæque Musei sui eleganter admodum delineatas vivis coloribus editurus erat, nec obscurum jam istius rei factum fuerat primordium. Pisces quondam utriusque Indiæ, quorum memoria vel icon apud Ichthologos nondum extat, ex Guaperitarum & Acaraunarum, aut Ranarum piscatricium gente, opusculo cuidam destinaverat. Forte & Musei sui uberrimos & optime dispositos Catalogos editurus erat. Hac spe omnes frustrati cum Parente partum periisse dolemus, per vegetam ætatem, qua pollebat, utpote aliquot mensibus sexagenario minor, sperabant amici fatalem diem divina gratia adhuc aliquo abesse spatio. Sed aliter decretum fuerat summo Numini mortis enim nuncius ei adlatus est, ut uterica adeo morbi facies primum non extitisset. Diarrhoea

gg 3

col-

miæ Naturæ Curiosorem Cæsarnæ, & Societatis Londinensis Regiæ Sodalit, de *Scellis* Liber singularis. tab. ænæis, Figur. exemplaribus naturæ apprime similibus & auctoris Observationibus disposuit & illustravit *Christian. Gabriel FISCHERUS*, Regiomontanus Acc. *Edvard Luidii* de *Reaumur* & *Dan. Kalde* huj. argumenti opuscula. Lipf. MDCCXXXIII. Fol.

colliquativa laborare incepit, qua suppressa in febrim tertianam incidit, quæ paulo post in quotidianam intermittentem, Tertianam duplicatam & denique continuam degenerans omnem convalescendi fiduciam eidem præscidit. Aequo id tulisset animo, prout fortem piumque Christianum decet, nisi gravidam nosset carissimam uxorem, quam masculum sibi parituram confidebat, Sed nec ita quidem res Nostrum ab animæ cura dimovit, quin eandem placide DEO redderet die XXIX. Octobr. Anni cIoIoCCXXXIV. magno suorum omniumque luctu. Nec vitam saltem memorabilem egit, sed mortem hoc ipso celebrem obiit, quod Filium posthumum habiturus esset, qui omnium, Matris potissimum vota adimplens felici omine die XXV. Novembr. animo modo dicti lucem adspexit, vegetæ sanitatis, quam DEUS ipsi perennem faxit, ingenui vultus magnæque spei puer *Johannes Henricus Linckius*. Hoc præclarius suæ perennitatis monumentum aliud habiturus non est Noster, dummodo, quod precibus experimus, isto adstrictam gentem solatio, diutissime divina gratia perfrui patiatur.

MEMORIA

VIRI

NOBILISSIMI AC PRUDENTISSIMI,

DOMINI

ALBERTISEBA,

PHARMACOPOEI AMSTELAEDAMENSIS

CELEBERRIMI, ACADEMIÆ IMPERIALIS LEO-

POLDINO-CAROLINÆ NAT. CURIOSO-

RUM COLLEGÆ,

XENOCRATES DICTI,

SOCIETATIS REGIÆ ANGLICANÆ,

UT ET BONONIENSIS INSTITUTI SCIENTIARUM

SODALIS

POSTERITATI COMMENDATA

A

CRATEVA.

Non nobis tantum, sed omnibus, quibus de vero virtutis & scientiarum pretio constat, desideratissimus, utut matura senii, vir, ante diem tamen obiisse visus est, cujus suavissimo sodalicio & commercio prorsus utili hodiernum & in feros annos perfrui, nisi divinæ providentiæ secus placuisset, optassemus, Dominus *Albertus SEBA*, Apothecariorum lumen, quem nominis honorem eidem ex *Quirici de Augustis* hunc titulum gerente libro decernere non dubitamus. Hunc, etiamsi conjunctissimus nobis, prout exitit, non fuisset, suffragiis cum viveret dignum, planctibus postquam excessit dignissimum judicavimus. Effectura id erat in animis nostris æquitas, quæ non nostra tantum, sed & aliena, probitatis documenta colaudamus. Multo majora habituri sumus ingenui luctus argumenta ex Viro inter suæ artis peritos primicero immo vero qui angustos illos Pharmaceutices, quam potissimum profitebatur, terminos egressus, universi mundi creati immensam rerum seriem magno animo, neq̃ inferiore ausibus suis felicitate adgressus est, quandoquidem ille angustis istis, quibus conjungimus Societati Cæsarei nominis vinculis, & ipse, detentus, paria nobiscum, in nominis Germanici magis magisque evehendi dignitatem, officia contulit, communem causam consilio reque adjuvit, & postquam nominis sui celebritatem ad posteros evexerat, suæ gloriæ, cum noster sit, partem nobis sancivit. Hunc, Nostro, quem tamen exteris, quorum eruditæ Societates pariter ingressus est, haud invidemus, more majorum funebrem pompam ducimus facesque succendimus ferales, cujus ossa, patria, qua reconduntur, terra, molliter cubent interea, dum æqui rerum aestimatores justa Viro persolvunt Bono, Pio, felici, sapienti, quem equidem non muliebriter flemus, quandoquidem ille rerum gestarum pondere suæ ætatis limites fere superavit, peterat ille suos lacrymis interdicare, quod

quod ENNIUS fecit, cujus ultima habetur hæc voluntas in ejus a se statuto Epitaphio, quod habetur inter Fragmenta Epigrammatum,

Nemo me lachrumis decoret nec funera fletu
Faxit: cur? Volito vivu' per ora Virum.

Interim instituti ratio postulat Sodalis vitam, nascendi conditionem, mores, fata, merita, quantum ejus ad cognitionem nostram devenire potuit, condere, bene merentis urnam laudibus coronare, in ejus perennitates aliorumque ex nostris, in quos, quo sero illud collocetur officium, DEUM precamur, incitamentum.

Natale illi solum est *Frisia orientalis*, cujus oppidum *Erzelen*, gloriari de ejus incunabulis potest: Germanus hoc ipse natalibus, utut educatione Belga utramque gentem ce- leberitate nominis sui implevit. *Germanus* tamen dici semper præoptavit, neque enim tantum Germaniæ superioris idioma feliciter expressit eodemque impense delectatus est, sed & officinam efficacissimorum remediorum, quam Am- stelædami instruxit, *Germanicam*, adpellari, id quod & nunc moris est, maluit. Natus autem est parentibus probis & ingenuis, quorum tamen tenues omnino facultates, opu- lentiae filii, quam labore & industria sibi conciliavit, pror- sus impares, efficiunt, quo dici possit humili loco natus esse noster, id quod in laude maximorum quorumcunque vi- rorum repositum semper fuit. Equidem, quod semper do- luit, ingenuarum artium cultura animum ab ineunte æta- te perpolitum haud obtinuit, rebus angustis domi, non quo sciret, sed quo faceret, imperantibus, ita tamen hæ- rentem humi lucroque immorientem vilemque animam non gessit, quin mentem ad contemplationes ab ineunte ætate erigeret, delectatus maxime rerum creaturarum varietati.

Append. A. M. Vol. VI.

h h

tati-

tatibus, quas adhuc puer pueriliter congerere, conchas vel
 lapillos legendo, adfuevit. Pridem instinctui istius fecit,
 inter Medicos ævi nostri facile princeps, & quod in gloriam
 cedit, Sebæ amicissimus, clarissimus *Hermannus BOERHAA-*
VIVS, qui nostri splendidum opus ejusque Tomum primum
 hoc potissimum elogio exornavit: „*Albertus Seba totam*
„dedit ab unguiculis vitam, ut per diligentiam infinitam cogno-
„siceret quam accuratissime id omne, quod vel ullo respectu pertine-
„ret ad materiam medicam, colligeret sibi ex locupletissimo vastâ
„natura thesauro, qua omnium optima forent & lectissima in uno-
*„quoque singulari remediorum genere. „*Ephebis vix egressus,
 mentem ad Pharmaceutices studium adpulit, non perfun-
 ctoria opera, sed egregio conatu, artem hanc suam, quæ
 mercenaria plerumque esse solet, ab ignorantiae aut præju-
 dicatorum ignominia vindicaturus, quod tamen uno impetu
 efficere haud potuit. Postquam enim tyrocinia artis fecis-
 set penes maxime expertos Pharmaceutices magistros, pro-
 prio alarum remigio adspirare ad meliorem fortunam cœ-
 pit, susceptis per Belgium Germaniamque inferiorem itineri-
 bus, quo & instructissimas quasque officinas perlustraret &
 virorum, qui in colligendis naturæ thesauris defudabant, ci-
 melia coram intueretur, a quibus, maxime a præstantissimis
 suæ ætatis viris, *Schvammerrdamio, Ruyfchio, Vincentio, Kig-*
gelerio, Wisenio, agendi stimulos & imitationis exempla cepit.
 Primus eidem fuit, simplicia quæ virtutem medicam conti-
 nent, penitus nosse, impetus, quo adactus diu multumque
 per Belgium divagatus, primum mediocria, quæ parvo
 constarent pretio, ære redemit, aliisque divenditis, servato
 sibi quidquid ex omni optimum haberetur. Non puduit eun-
 dem disertis coram peregrinis, cum quibus ipsi magna sem-
 per fuit familiaritas, verbis, pristinae vitæ rationem exponere.
 Navium magistros; vel classarios; aut nauticam plebem plu-
 rimis officiorum generibus sibi obstrinxit, ipse efficacissima
 qua-

quæque remedia commiscuit, quorum usum potissimum esse peregre abituris no verat, vel viliori divendidit pretio, vel dono dedit, quo reduces nova quædam eidem adferrent, paciscens. Nemo ex illis, quos dulci verborum lenocinio demulcere, vel officiis devincire noverat, ex Africæ meridionalis & Promontorii bonæ spei, unde plurima eidem adlata fuerunt, vel magis Orientalibus, maxime Surinam Ceylanque insulis, vacuus rediit, quin serpentulum, Lacertam, concham, plantam marinam, insectum amico adferret. Non expectavit Seba donec mercibus liberarentur naves, ipse advolavit lætos, lucro tumidos patriæ aurentes Nautas blanditer compellavit. Itineribus fractos sublevavit, munuscula sparsi & invitis fere curiosissima diffusi orbis producta, extorsit, si quæ plus unavice obtinuisset, Thesaurorum patronis divendidit, sua domi digessit, perpolivit, figuræque, quam viya servaverant animalia, arte, qua potissimum excellebat, reddidit. Non anni, sed annorum labori isthuc extitit. Deterritus rerum difficultatibus & obscuriore primum supellectilis suæ incremento neutiquam fuit Seba, quin persisteret, premeret, urgeret opus: Qui enim fortuita quævis, prout primum oblata ipsi fuerant, cupidus amplexus fuerat, nunc selectum ex omnibus instigare, in ordines redigere adparatum, de uniuscujusque historia sollicitus esse cœpit, jam imperabat, quid adferrent, jam amicis suffultus, & quid in quavis exterâ Provincia desideratissimum esse possit, de meliori instructus, novis plantarum, anima-

lium, mineralium, marinorum generibus inhiabat. Plurimum favet animis novitatum studiosis orbis ille in orbe nostro, Amstelædamum, de quo verius dici possunt, quæ jactanter admodum in Lugdunensis Galliarum urbis Curiae porticu leguntur:

Quod nolis alibi quæras, hic quære quod optas,
Aut hic aut nunquam vincere vota potes.

Maximus hic est omnium gentium, quas lucri odor attrahit, confluxus, concilium mundi hic agi crederes, miraturque in Præfatione splendidissimi Operis sui noster, quæ denique penuriæ istius Curiosorum in vastissima urbe causa esse possit. „*Dolendum profecto est, ait, hac nostra in patria, quæ iis omnibus, quorum ad deagenda natura mirabilia, ad scientias promovendas, & illustrandam historiam naturalem, usus est, adfluit, immo vero diffluit, adeo tamen parvam haberi rationem cultura ingeniorum & eruditionis amplificanda.*” Hoc ipso quod negligebant alii tum unicus Seba intentus esset negotio, parvo temporis spatio congestis in unum utriusque Indiæ Naturæ cimeliis, ad insignem rerum copiam adcrevit benedicente Numine opesque largiente, quibus adspirare, solutoque aere, prout precario plurima, ut ipse fatetur, adlata fuerant, nunc de industria animi votum implere poterat. Factum id potissimum est anno post reparatam salutem millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo, quo Pharmaceutices Magister strenuus & Myrepsus industrius esse Amstelædami cœpit, alium scilicet mercatorem, qui simplicium, ad materiam medicam facientium, peri-

peritior esset, supra se non agnovit, maxime vero rem medicam utriusque Indiae ingeniose discussit, comparatis sibi uniuscujusque nitidissimo exemplari, in quo nascendi conditio, forma, genus, historia concreti plurimum elucesceret, quo ipso nobis alter *Garzias*, *Piso*, *Bontius*, *Hernandezius* alter extitit; quorum commentationibus, limpidissimam lucem adfunderé oculari demonstratione solebat. Illa potissimum ætate; qua florente forte & viridi fortuna uti incipiebat, ad studia animum adpulit, consortio eruditissimorum virorum usus, quorum familiaritate illectus, ad uberiores rerum suarum explicationem & secundum Auctorum placita dispositionem omnes ingenii vires adplicuit. Plurimum semper deprædicavit laudibusque magnis extulit celeberrimi RUYSCHII in se propensionem; a quo potissimum in Serpentum Viperarumque ordinibus adjutus fuit. Magno ipsi honori fuit, clarissimi BOERHAAVII consiliis uti potuisse, cui ex paucis casus extitit, id quod summi istius viri præmissa Operis Tomo primo testatur præfatio. Fieri sane aliter haud potuit, quin tum aliorum, tum horum potissimum in historia naturali versatissimorum virorum doctrinis imbutus, opibus adjutus, instinctu, quem naturalem semper ad hosce thesauros habuit, propendens ad summa quæque grassaretur. Secuta est indigenam, quam apud cives obtinuerat, gloriam, famæ apud externos celebritas, paucique fuerunt istius temporis eruditi, per Angliam, Italiam, Galliam, Germaniam & septentrionales Provincias, quin ad Viri familiaritatem devenire optarent. Plurimum eidem largitus est celeberrimus HANS

SLOANIUS, Eques Britannus & Academiæ Regiæ princeps, a quo magno honore habitus cultusque cum studio fuit. MARSIGLIUS Comes, Instituto Bononiensi, quod condidit, celeberrimus, conjunctissimus eidem literarum commercio fuit. Helvetorum lumen, SCHEUCHZERUS, admiratus eundem est haud semel. Ex Germanis potissimum coluit magnoque pretio habuit celebrem virum Pharmaceutam LINCKIUM, cum quo plurima rerum suarum permutavit, datis quibus abundaret, acceptis quibus caret. Fautorem & statorem veneratus est Perillustrem BAIERUM, Academiæ nostræ Præsidem gravissimum, cuius in transmittendis lapidibus figuratis munificentiam prædicare magnopere solebat. Dolent ejus excessum superstitis per orbem amici, quos literarum commercio coluit, post adlegatos Generosus HEUCHERUS, Consiliarius & Archiater Regiæ Majestatis Polonicæ celeberrimus, KLEINIUS, Gedanensium lumen, JOSEPHUS MONTI, Italarum decus, JOANNES LANGIUS, Helvetorum gloria, pluresque alii. Dubium fuit apud omnes, an mirari doctrinam viri, an qua omnium literas excepit humanitatem & in respondendo promptitudinem, & variorum idiomatum, præter latinitatem, quam floridam habuit, peritiam deberent. Sicut autem absentibus facilis, ita præsentibus, qui eundem inviserent & haud raro nominis celebritate illecti peregre accederent, per quam commodus extitit. Neminem, nisi de meliori instructum, dimisit. Dies, spectatum venientibus, unus haud suffecit, desiderium, iteratis vicibus immensam rerum copiam perlustrandi, ne-

mo

mo unquam explevit, hoc potissimum nomine, quod hospitalitatis jura sedulus exerceret accessusque haberet faciles, agnomen ab Academia nostra *Xenocratis*, Principis hospitum, impetravit. Nempe maximum illius temporis inter Septentrionales coronatos Principem, PETRUM MAGNUM Imperatorem Moscoviarum, & ipse hospitio excepit. Nemo est, qui ignoret itineris istius amplitudinem, quo Heros iste florentissimas Europæ Provincias attingit, ut Regnum suum politissimis moribus, artibus scientisque Germanorum, barbarie extraheret, quod, quam felici successu factum sit, omnes norunt. Istius temporis opportunitas *Seba* nostro auspiciatissima exitit, adductus viri fama Princeps ad ejus domum secessit, sæpius ibi commoratus est, nihil ex omni thesaurorum ambitu intactum reliquit, quin oculis usurparet magnamque exinde jucunditatem perciperet. Nec discessit Amstelædamo Imperator, quin *Sebam* honoribus auctum, & ut Museum suum aere redimi pateretur adductum, suis opibus fere exueret, ex civili Regium effecturus thesaurus, qui nunc Petropolitanae Academiae honor est & ornamentum; factum id est anno hujus sæculi decimo octavo. Crederes pertæsum laboris nostrum, refarciendæ, quam feliciter passus erat, jacturæ, consilium dimississe. Tantum ejus abest, ut potius majore animo viribusque & opibus auctior ad opus redierit, non modestus, sed impetuosissimus Collector, utpote qui paucorum exinde annorum spatio non tantum pristinam Museo suo faciem reddiderit, sed & nitidiorem conciliaverit, nitidiore post extractas exuvias succrescente, non secus ac
serpen-

serpentibus, pelle. Contemplatus noſter, quam hoc exemplo edidicerat, rerum humanarum viciffitudinem, ab illo tempore ad condendam ſupelleſtilis ſuæ hiftoriam mentem adpulit. Maturius id peracturus erat, niſi diſpartiri ſe in tot tantaque negotia maluiſſet. Occupabat eundem haud mediocriter, præter res domeſticas, vaſtiſſima univerſo fere regno Moſcovitico ſimplicia medicinalia ſubminiſtrandi, quam hæreditariam a PETRI M. reditu obtinuerat curam. Inde a variis doctiſſimorum virorum Societatibus in conſortium adſcitus, & hoc ipſo non levem temporis jaſturam, ſed nec levem exinde gloriam habuit. Noſtri corporis amicū vinculum primus iniiit An. MDCCXXVII. d. XXIV. Maj. inde a Regia Societate Anglicana adoptatus fuit, donec & Bononiensis Scientiarum Academia hunc eidem honorem decerneret.

Nemo eſt quin operis iſtius ſplendidiſſimi, quod vere Theſaurus, prout ſonat, dicitur, dignitatem norit. Publica Acta literaria Lipſienſia, aliaque, laudes iſtius magnifici laboris cecinerunt, nec opus fuit mendicato elogio uti, cum res ipſa Magiſtrum collaudarit. De iſthoc *rerum naturalium* Sebæ noſtri *Theſauro* nuperrime Gallus quidam anonymus in Catalogo Conchyliorum, qui prodiit anno MDCCXXXVI. Pariſiis in octavo, ita profeſſus eſt: „*Termini energici ſatis, quibus ambitus & rerum perfectio aque ac varietas iſtius Muſei deſcribi debeat, inveniri nequeunt. Juſtitia intereſt, quo dicamus, incredibile eſſe, quo uſque in hoc hiftoria naturalis genere collectio quadam evaſi potuerit.*„ Longo abhinc

hinc tempore , quod illi facere solent , qui magnifica extruunt palatia , materiem ex probatissimæ fidei auctoribus collegerat , composuerat Dubium superesse potest in-tuentibus , an sumtuum , quos Prætorios diceres , impen-sorum prolixitas , an artificum , quos exercitatissimos aluit , dexteritas , an rarissimorum triplicis naturæ regni produ-ctorum , sua , quam nativam habent , elegantia in hoc theatro mundi comparentium , selectus , an denique , quam-vis id primo loco dicendum fuisset , Auctoris fides , erudi-tio & historica accuratio , primum debeat admirationi lo-cum facere Primus herculei fere laboris missus , anno hujus sæculi trigésimo quarto , nominibus Collegarum no-stri Ordinis cum aliis inscriptis , lucem adspexit omnium bonorum adplausu Alter elegantiâ priori haud inferior , Regia itidem forma anno sequenti prodiit , utrumque Vo-lumen a munifico Sodali nostro liberaliter transmissum , amoris ejus in Bibliotheca nostra pignus extitit Facile rem penitus considerantibus perspicitur , vitam suam inter ista studia peregisse nostrum , id quod ex orationis genere non nisi historiæ naturalis peritissimo cuique familiari po-tissimum elucescit Neque vero istud immortalitatis uni-cum est , quod sibi erexit , monumentum , sed variis opu-sculis ad summum istud Opus prælusit Ephemeridum nostrarum insigne habetur ornamentum de *Sceletopæia fo-liorum & fructuum* commentatio , qua totum pro arcano habitum , prout a RUYSCHIO id edidicerat , artis fun-damentum ingenue exponitur Insignis illi in vegetabilis istius anatomie administratione facilitas æque ac felicitas

Append. A.M. Vol. VI.

ii

exsti-

existit. Inter encomia, quorum manipuli in honorem Nostri a celeberrimo GAUBIO, in præliminari Tomo primo præfixa Ode, sparguntur, ista recensetur de-
ritas:

Quin & docebit te Seba candidus
Cutim tenellam glubere frondium
Et fructuum extricare villos
Ut fabricam videas stupendam.

Hoc ingenii sui foetu, masculæ prolis, qua divino consilio caruit, defectum mascule supplevit, habiturus hoc ipso æternum perennitatis suæ argumentum. Ex matrimonio enim, quod anno superioris sæculi octavo supra nonagesimum cum honestissima virgine iniit, tres saltem suscepit filias, a quarum natu media tres nepotes masculos obtinuit. Magnum senî fuit solatium, Generum suæ virtutis & thesauri heredem obtinuisse optimum virum *Jacobum Marcum*, Mercatorem inter Amstelodamenses primi ordinis, qui Avo nepotes non natura tantum, sed & nomine dedit, *Jan Seba Marcum*, *Albertum Seba Marcum* & *Jacob Fridericum Seba Marcum*. Voti sui omni ex parte compos haud redditus, tertiam quartamque Thesauri sui partem disposuit equidem, sed ad finem haud perduxit. Tomo tertio, prout in præfatione totius operis sperare jubemur, elegantissimæ continebuntur species eorum, quæ suppeditat Oceanus, Plantæ, Musci, Echini, Stellæ solesque marini, Conchylia exotica rarissima, tum & plurima fossi-

fossilium peregrinorum specimina, lapides denique vario miroque modo figurati utriusque Indiae. Quarta tandem pars reptilia dabit plurima atque insecta, tam terrestria, quam aquatica, ex quatuor orbis partibus. Parum nobis de operibus istis omnibus posthumis sperare liceret, fatumque habiturus esset *Seba* mutilorum numerum augendi, nisi magnam nobis omnibusque jam collaudatus Gener fiduciam, proxime jam proditurarum operis partium posthumarum, fecisset; sic enim habetur in ejus ad Sodalem Lipsiensem epistola: „ *Partium operis sui duarum, qua inedita supersunt, curam mihi testamento legavit, variis, qua ab executoribus mota sunt, impedimentis disturbor, sed benedicente DEO ineunte vere edere utramque adiutar.* „ Gratulamur bono viro de insigni hoc suae erga Socerum & Promotorem pietatis specimine, eundemque ne diu eruditos isthac voluptate carere patiatur, exoramus. Fractus scilicet viribus Noster, seniique gravi pondere oppressus, mature virum hunc sibi carissimum in laboris communionem adscivit, consilia cum eodem contulit, ita, ut eundem expectationi omni satisfactorum non speremus, sed confidamus. Sic mortuum se vix sensit noster, postquam ille naturæ debitum lubens, & prout Christianum hominem decebat, fortiter exsolvens, ad divos exiit die Mensis Maji secundo anni MDCCXXXVI. exhaustis quatuordecim dierum Ileo morbo viribus, magno omnium & nostro cumprimis luctu, undecim mensibus & viginti uno diebus septuagenario major, pius, prudens, sapiens,

Christianus, Civis, Sodalis, Paterfamilias, cui nostra Academia bene de se merenti ultimam hancce feralem pompam sciens lubensque duxit, suspensa lugubri tabula, qua hæc habentur:

Care SEBA, nostrum decus & sincera voluptas,
 Care SEBA, Batavi lucida stella poli,
 Docte Senex nihiloque minus juveniliter audax,
 Quandoquidem vitæ terminus exit, have.
 Sit tibi terra levis, qua seclis inde futuris
 Stans tua gesta nepos enumerare queat.

INDEX

INDEX

ALPHABETICUS

RERUM NOTATU DIGNIORUM.

Ubi Asteriscus numero adjectus ad Appendicem remittit.

A.

Abdominis Tumor copiosa hydro-
datidum exclusione ex utero
curatus. 311

— vulvaus quomodo rite con-
suendum sit, experimento in cane
monstratur. 106

Abscessus circa genua curatus. 30

Abstemiorum diversa idiosyncrasia.
462

Abstinētia senis septuagenarii su-
perato morbo chronico. 199

Acidulae & thermæ Pyrmontanae
successu haud felici apoplectico
commendantur. 163

— Wildungenses & Spadanae in
Gonorrhoeae declinatione utiles.
262. & seq.

— sunt ad propriatum remedium
in vitiis sanguinis quoad consi-
stentiam. * 102

— attenuant in hypochondria-
cis, hystericis, splenicis.
* 103

Acta Phys. Med. Vol. VI.

Acidularum usum hœtica & hy-
dropica viscerum labes contra-
indicat. * 103

Acidulae profunt ad orgasmum, op-
pletivum universalem & orgasti-
cas congestiones speciales rempe-
randas. * 104

— acrimoniam nephriticam,
biliosam, ulcerosam debitis sub
cautelis corrigunt. * 105

— constant ex parte continen-
te, aqua & contenta substantia
vitriolico-martiali. * 105

Acini vocis vera significatio. 430

Adfectus rutiluosus spasmodicus,
phthiseos veræ pulmonalis specie
incedens. 24

Aëris impuras particulas flumina
attrahunt. 170

— mutationes frequentes corpus
humanum gravius adficiunt.
* 39

Aguilonius Franc. de studio optico
præclare meritis. 128

k k

Agyrra

Index Alphabeticus

- Agyrra* vid. *Circulator*. * 4
Ananas fructus quo loco primum
 maturus in Germania provenit. * 122
Angina tactu sanata. 312
Angulorum & radorum in speculis
causticis ratio. 129. & seqq.
Ani ulcus apostematodes cum va-
riis symptomatibus. 22
Annorum climactericorum effectus
in corpus humanum. * 149
Aphonia ebriorum 1
 — ejus prognosis ad mentem
Hippocratis. 2
 — de ea casus. 5
Aphoniam a paralyti aufert em-
plastrum vesicatorium, linguae
impositum. 357
Apoplexia pedisque dextri paresis
ex suppressione haemorrhoid.
 162. & seqq.
Apri dens insolitae magnitudinis 303
Aquae ferinae thermas Wolken-
steinenses pessime inundant. 172
Aquilegiae Tinctura Waldschmidii
tempore ebullitionis variolarum
proficua. 28
Archimedis artificium circa specula
caustica dubium quibusdam vi-
detur. 135
Ardesia seu Ardesia vid. *Schistus*. *
 135
Argenti volatilisatio cum encheiri-
sibus. 471
Argilla Walbeccensis experimentis
physicis examinata. * 131
Arista in Schisto. * 139-144
Arsenici venenata qualitas. * 8
Arsenicum in decocto scabiem su-
fert, sphacelum producit. * 9
 — infelix febris quotidiana
intermittentis remedium. 135.
utrumque fixatum & correctum
venenosae indolis. 226
Arteria, pro vena secta, deliqui cau-
sa. 382
Arthritidis indoles varia & singula-
ris infrequens. 380
Arthritica dispositio ex aqua calca-
ria. 381
Ascites, eo demortui anatomica
sectio. 57
Asthma cachecticum subito ortum
brevique debellatum. 476
Asthmati cachectico specificis me-
detur squilla. 477
Asthma signum pathognomoni-
cum hypodis pectoris. 192. & 194
Astroites. * 130
Atrophia & contractura ex ulcere
sinuoso abdominis. 210
Atrophia incurabilis ex tumore ste-
tomatosi schirrhoso oesophagi. 493
 — funesta ex depravata ali-
 mentorum assumptorum digestio-
 ne. 497
 — lethalis ex denegato ali-
 mentorum digestorum e ventri-
 culo egressu. 501
 — rhachitica sectione anatomi-
 mica demonstrata. 446
Auri poros penetrat phlogiston ex
acido nitri. 465
 — vegetabilis praesentia in uvis
mora nititur fallacia optica. 427
 Auri

rerum notatu digniorum.

- Auri vegetabilis præsentia in uvis**
 experimentis non suffulta. 428
 — vegetatio supra terram. 433
Aurum fluviatile in Voigtlandia.
 282
Autochiriz curiosa phænomena.
 372
- B.**
Bacchanalia lethifera ob largiorem
 vini & aquæ vitæ potum. 5
Balneorum usus in paraplegia. 151
Belemnites * 129
Berg-Eyer, vid. Mergel. * 125
Bibonum morbi. 236
Bubo pestilentialis suppuratione
 carens periculosas inducit meta-
 stases. 161
 — retrocedens quomodo revo-
 candus. ibid.
Buccinites. * 129
Bufones per alvum excreti. 346
Bursula membranacea post partum
 e pudendis propendens feliciter
 ablata. 350
- C.**
Calculus in principio œsophagi
 concretus. 244
Calculus vesicæ cerebra torculata
 extractus. 23
**Calculus vesicæ per uterum excre-
 tus.** 114
Cancro & stellæ marinæ in Schisto.
 * 139
**Canis irati non rabidi morsus hy-
 drophobiam concitat.** 313
 — Podagræ magnes. 244
**Capitis læsio gravissima post sex-
 tam septimanam demum le-
 thalis cum autopsia anatomica.**
 413
**Cardialgia vomituque aquoso de-
 functi scrutinium anatomicum.**
 235
Casuum quorundam clinicorum
 analysi. 53. 69q.
**Catheris vicem in ischuria vesi-
 cali præstat cerea candela.** 307
**Caulis involucri universali mo-
 nophyllo-partiali triphylo.** 401
Cerebri inflammatio & suppuratio
 a plaga inflata, vigesimo primo
 die demum lethalis. 435
Cerei scandentis in horto medico
 Altorfino florentis botanica
 adumbratio. 473
**Cholelithi per ulcus hypochondri-
 dextri transeunt.** 247
**Chinz tinctura Mangeti antepil-
 lept.** * 91
Chymici studii genuina ad praxin
 medicam applicatio. * 113
**Circulator amat heroica medica-
 menta.** * 4
 — eadem perverse adhibet.
 * 8
Climactericorum annorum effectus
 in corpus human. * 149
 — — — Astrologi ex
 potentiis astralibus probant. *
 155
 — — — eorum mutationes
 motui sunt adscribendæ. * 156
**Climacterici ætus habent funda-
 mentum in Oeconomia cœlesti.** 68
 k k 2 Clyster

Index Alphabeticus

Clyster tabacinus passionis iliace		Critici actus habent fundamentum	
ceruum remedium.	297	in œconomia cœlesti.	68
Cochlites.	* 129	Critici motus in menstruo fluxu.	70
Coffee decocti abusus vertiginem		— — in scabie.	72
maciemque arcessit.	159	— — in variolis.	100
Coli intestini ulcus verminosum.		Crocodillus in Schisto.	* 144
	327	D.	
Colicis doloribus extinctæ puellæ		Dens ante nativitatem puelli pro-	
anatome.	239	gnatus.	347
Contagium, ejus existentia.	* 45	Dentis incisoris terna eruptio.	
— agit secundum receptivi-			347
tatem subjectorum.	* 86	Diarrhoea sanguinolenta frequens	
Convulsiones vehementes a vulnere		morbilorum symptoma.	219
abdominis.	349	Digitorum vitiosa conformatio ex	
Convulsivi morbi sunt motus na-		terrore matris prægnantis.	243
turæ erronei.	88	Diluvium universale per petrefacta	
Convulsivi morbi, indolis prorsus		probat.	* 147. sq.
extraordinariæ.	77	Dysenteria maligna verminosa cum	
Corallium in Schisto.	* 144	pustulis squamosis.	335
Cor, pericardium atque mediasti-		Æsquis, & sub ea ruptura vesicæ	
nium in unam massam tunicatam		urinariæ.	114
compacta.	227	E.	
Cordis præternaturalis conditio ex		Ebriorum aphonia.	6
terrore.	227	Echinus.	* 130
Cordis palpitatio gravissimorum		Emplastrorum ingredientia per po-	
morborem prodromus.	191	ros cutis penetrant.	* 10
Corpus humanum falso impenetra-		— vesicatorium midum	
bile redditur.	336	cruentum efficit.	ibid.
Cotula foliis lanceolato-linearibus		Emplastrum, arcanum causticum	
pinnatifidis amplexicaulibus in		dictum.	* 6
Frisia orientali sponte nascens.		— — mortis causa.	* 34
	298	Empyema injecta ess. myrrhæ cu-	
Cranii caries & spongiæ ex casu ab		ratum.	115
alto.	206	— lethale, cum sectione ca-	
— fissuræ & contrafissuræ le-		daveris.	50
thales.	204	Epigastrii pulsatio molesta ac diu-	
		turna curata.	441
		Epi-	

- Epiglottidis rara elevatio, ax ligamento ejus abbreviato. 111
 Epilepsia sequitur pestilentiam negligenter tractatam. 160
 — a vermibus. 425
 — male curata aphoniam parit. 255
 Epilepsiae differentiae. 257
 Epileptica virtute pollet tinctura Chinæ Magneti. * 91
 Errores salutare & noxii in medicamentorum applicatione. 353
 Erysimum foliis radicalibus pinato-dentatis apice subrotundis. 403
 Exanthematica febris, vid. Febris miliaris.
 Excretio lochiorum vicaria per alvum. 9
 Extispicia juvenis mala cordis conformatione defuncti, 290. & seqq.
 Er̄ Blumen. vid. Mergel.
 Febr̄ non omnes sunt salutare conatus naturæ, * 44
 Febris biliosa cum pessimæ notæ Symptomatibus; feliciter decurrens. 28
 — miliaris ann. 1733; & 1734. historia * 37: 39
 — ejus resolutio. * 41
 — est continua maligna. * 41
 — Anno 1652. a Longio primum observata. * 43
 — ejus malignitas diverso gradu agit. * 49
 Febris miliaris symptomata. * 54
 — in ea V. S. quandoque profest. * 57.
 — quartana suppressa 88
 — quotidiana intermittens arsenico perperam sublata. 225
 — suppressio funesta. 409
 — tertiana septem circuitibus terminata absque medicamentis specif. 224
 Flos marinus Tulipæ simimibilis in Schisto. * 146
 Flumina ad aeris depurationem plurimum conferunt. 170
 Flüte, vel Vlütæ Raizæ nomen indigenum. 486
 Fœtus monstrosi ex imaginatione deturpati. 31
 Fœtus ex omphalodæus puerilis. 43
 Fontes in Voigtlandia & alibi tempestates prælagientes. 287
 Fontis lacteus color & iridi similis quid ominetur. 288
 Fontium decoloratio physice demonstrata. 289
 Frigoris A. MDCCXL. phænomena quædam extantiora. 486.
 Fullonum Chemnicensium officinæ cur innoxio vapore carent? 168
 Fungites. * 130
 G. Gallen-Wasser. 237
 Genitalia erosa ab urina, post partum perpetim ac guttatim prodeunt. 114
 Globulus pinguis intra cartilagineam ensiformem & ventriculium

Index Alphabeticus

tum atrocissimæ cardialgiæ autor.	Hydrops ascites,	57
Glossopetra.	— pectoris.	191. & 378
Gold Seifen.	Hydrops saccatus stupendæ molis,	310.
Gonorrhœa inveterata incurabilis habita sanatur.	— — e sectione anatomica	331
Gravidarum urinæ suppressio non medicamentis sed catheteris applicatione unice curanda.	clarius patet.	331
H.	Hydope thoracis & pericardii extincti cadaveris anatome.	479
Hamelenis cataractæ memoria in moneta.	Hydropem pectoris maxima levæ humorum serosorum excretio per æstus & vomitum.	193
Hæmorrhagia alcohol vini sistitur.	Hydropis pectoris signum pathognomonicum asthma, 192. & 199	
— narium nimis ante morbillorum eruptionem periculosi evenitur.	Hydropis pectoralis remedia specifica.	197
— penis periodica,	Hydropotz insignes.	367
Hæmorrhoides cœcæ internæ exulceratæ.	Hymen singularis.	278
— largæ hydropicis mortem accelerant.	Hystericus affectus moralem admittit curam.	344
— suppressæ in apoplexiam & paræsin degenerant.	I.	
Heisteri (Elizæ Frider.) memoria.	Ilei intestini præternaturalis processus novi instar cœci in bubonocèle abortus,	105
Herniæ incarceratæ & exulceratæ.	— — sphacelus.	391
Hydatides ovarium Nabothi constituunt.	iliacæ passio clystere ex fumo tabaci curata.	297
Hydrocephali sectio anatomica,	Imaginatio foetus monstrosi caus.	31
Hydrophobia ex morfu canis irati, non rabidi lethalis.	Impenetrabilitas corporis humani falso jactata.	336
Hydrophobiæ examen pathologicum.	Infantibus, an venæ sectio adhibenda,	* 64
— & cynanches differentiæ, ibid.	Injectionis ess. myrrhæ utilitas in empyemate.	115
— miasma quale?	Intestinatorum vulnus, quemodo rite consueudum.	106
— antidotus specifica,	— experimento in cane instituto confirmatur.	107
	— compages ubique locorum ligameta.	

rerum notatu digniorum.

- gamentis fibrosis conglutinata. 241
 Intestinatorum disruptio vix ac ne vix
 quidem ante mortem patet. 242
 — crassorum vulnera minus le-
 thalia. 329
 — & mesenterii coalitus præter-
 naturalis. 450
 Iracundia morborum lonicorum
 mater. 156
 Ischuria ob præposterum diuretico-
 rum usum lethalis. 359. & 361
 — vesicalis per candelam ceream
 sublata. 305
- K.*
- Kieß, Müsse. vid. Mergel. * 121.
- L.*
- Laboratorium chymicum in aca-
 demia æque necessarium est ac
 Theatrum anatomicum. * 113
 Lac asinum phisico consumma-
 to proficuum. 454
 Langius museum A. N. C. petre-
 factis illustrare promittit * 141.
 Lapis judæus. * 130
 — scissilis vid. schistus.
 Lehmanni (Joann Christian) me-
 moria. * 181
 Lentium in tubis vel microscopiis
 focos veros inveniendi operatio.
 121
 — earum refractionis ratio quo-
 modo inveniende. 126
 Lethalitem vulneris nequiquam
 absolvit diuturnior mortis mora.
 417. & 438.
 Lienteriz specificum. * 1. vid. Pulli-
 jusculum.
- Liquor pericardii absolute necessa-
 rius in statu naturali. 180
 Linckii (Joann. Henrici) memo-
 ria. * 225.
 Lithoxylon. * 130
 Lochiorum subsidaria evacuatio
 per alvum. 9
 Lumbrici totum corpus intume-
 scere faciunt, subsequente epi-
 lepsia. 425
 Lumbricites elegantissimus. 116
 Lumbricites minores in lapide scis-
 sili albo 116
- M.*
- Malignitatis existentia probatur
 per pestilentiz translationem,
 contagium dysenteriz, inocula-
 tionem variolarum. * 46
 Mammæ ægre sugunt infantes
 septimo mense exclusi. 417
 Marcalita, vid. Mergel.
 Medicafter, vid. Circulator.
 Medicastrorum exirpatio iusta. 411
 Memoriz læsio ex terrore. 154
 Meniscus specula vitrea præbet. 137
 Menstrua protheiformia. 112. cu-
 rata. 113
 Mergel, Müsse, Kieß, Müsse,
 Berg-Eyer, Erh. Blumen, vo-
 cantur pyrites metallarum, marca-
 sita, ovum Philosophicum. *
 126. sunt metallum imperfectum,
 ibid.
 Mercurius dulcis loco Mercurii vi-
 ræ impetratus. 26
 — — congruis purgantibus
 associatus multum levaminis af-
 fert hydropi pectorali. 195
 Mer-

Index Alphabeticus

- Mercurius sublimatus in emplastro**
 venenum * 6
 — externe applicatus faucium
 tumorem excitat. * 11
 — compositus est ex Merc. vivo
 & sale comuni violentia ignis. 14
 — externe adhibitus, in corpore
 non reviviscitur. ibid. in cor-
 pus ingressus, nullo remedio
 potest corrigi. * 18. 35
 — exeret efficaciam lethalem * 20
 — etiam extrinsecus applicatus
 * 33
 — non est pro arcano in scirrho &
 cancro habendus. * 33
 — idem Responso Halensi con-
 firmatur. * 31
Mola mature & provide exclusa. 274
Moneta cataractam Hamelensem
 repræsentans. * 124
Monstra humana ab imaginatione.
 31
Monstrorum species quatuor. 37
Morbi bibonum. 236
Morbi convulsivi, indolis prorsus
 extraordinariæ. 77
 — mortisque fortis imaginatio
 funesta. 214
Morbilli narium interiorem tuni-
 cam occupant. 218
Morbillos excipiunt varia incom-
 moda fontica. 219. & seq.
Morbillorum constitutio epidemi-
 ca. A. 1739.
Morbillorum frequens symptoma
 diarrhoea sanguinolenta. 219
Morbilli interpersæ Serechiæ le-
 thales. 217
- Myrrha** essentia in signis utilitatis
 in empyemate & hepatis absces-
 sibus. 115
Mytilus. * 130
- N.**
- Narium hæmorrhagiam** alcohol
 vini compescit. 104
Narthecii descriptio botanica. 384
 Virtutes. 399
Nebelii (Daniel.) Memoria * 159.
 seqq.
Nitri generatio. a sale communi,
 ubique terrarum obvio. repeten-
 da. 468
Nitri acidum ex acido salis phlogi-
 sto concretum. 464
Nuces margacci, schediasma de
 iisdem. * 119
- O.**
- Obstretricum** crassa ignorantia. 202
Oesophagi fungosa excrecentia le-
 thalis. 265
 — cultro anatomico subijcitur. 269
 — steat. moroso scirrhopus tumor
 lethalem inducit atrophiam. 493
Oesophagi calculus solis digitis
 extractus. 245
Ophthalmicæ criseos lætus crissi-
 que eventus. 374
Opium est venenum, 8
Origo variolarum incerta. * 73
Orthopnea a spissitudine muci in
 bronchiis, a frigore producta.
 276
Ossis in corde cervi generatio.
 233
Ovarii Nabothiani seruzinium me-
 ras

rerum notatu digniorum.

ras hydatides demonstrat. 310
Ovi vicellus fortiter purgat vi-
rum medicamenta averſantem. 462
Ovum gemellum minus in alio
majori inclufum. 295
Ovum Philoſophicum. vid. *Mex-*
gel.

P.

Palpebrarum coalitus poſt variolas. 348
Paralyſis & ſphacelus ex febre
ſuppreſſa. 411
— ex laſa ſpina dorſi 419
Paraplegia ex morore & terrore. 147
Paraplegiæ ſymptomata 148
Paraplegiam curandi methodus. 152
Partus ſeptimeſtris ſpeciale quod-
dam ſignum. 417
Paſſio iliaca curata clyſtere taba-
cino. 297
Paſtinae radices antiquiores virtu-
lentæ. 426
Patellites minimus & cucullatus. 48
Peſtunculus. * 129
Pediculi aquatici. 183
Penis hæmorrhagia periodica. 17
Peripnevmonia pſeuiſa a largiori
poſt longam inedia *paſtu.* 443
Peſtilentia medela neglecta mor-
bum comitialem excitat. 160
Petechiæ morbillis interſperſæ le-
thales. 217

Petrificata in pyrite * 129. in ſchi-
ſto. * 137
Phthiſis tertii gradus curata. 452
Pica muliebris priſtinam antipa-
thiam abolet & auget. 459
Pilolæ puellæ hiſtoria. 35
Pilofitas a nativitate, vitæ genere
ſordido, menſibus ſuppreſſis,
atheromate. 38. ſeq.
Pilulæ Stahlit commendantur indo-
chiis ſuppreſſis. 16
Piſces in ſchiſto. * 139
Podagræ contagio canis afficitur. 244
Potulentorum omnium diuturna
averſatio ex terrore & imagina-
tione hyſterica. 343
Potus inebriantis matutino tempo-
re hauſti noxæ. 236
Puellæ pilolæ hiſtoria. 35
Puerpera ex retentis & corruptis ſe-
cundinis febrem acutam perpeſſa
ſanatur. 201
Pulli juſculum Segueri in lienteria
ſpecificum. * 92
— ejus præparatio. * 93
Pulmonum in aqua ſubſidentia fal-
ſax indicium præbet de morie
infantis ante partum. 178
Puſſatio magna & valde moleſta in
epigaſtrio. 438
Pulcis abſtinentiam infantes a vario-
lis imunes reddidiſſe creditur. 369
Purpura, de ea obſervationes pa-
tholog. practicæ * 71. ſeqq. vid
febris miliaris.

Index Alphabeticus

Pylori scirrhus latius serpens atro- phiz causa. 502	Rosa monstrosa. 189
Pyrites metallaris. vid. <i>Mergel</i> , ejus diversæ species * 126. lqq. varius usus. * 134	Rustuosus adfectus spasmodicus, phthiseos veræ pulmonalis spe- cie incedens. 24
Q.	S.
Quartana suppressa. 88. ejus cura tio. 93. in ea pilulæ Stabili commendantur. 95. China re- jicitur. 92	Sanguinis prodigium vulgo credi- tum in civitate Plauen. 289
R.	Sanguinolenta diarrhoea frequens morbiliorum symptoma. 219
Raja varia dorso medio glabro, uni- co aculeorum ordine in cauda. 482	Sanguivorus miles. 362
— corpore medio glabro, cartila- gine transversa in dorso & ven- tre triplici aculeorum ordine in cauda, 485	Saturnus aqua fortis solutus subli- mationem admittit. 470.
— fœmina esu gravior. 48	Scabies climacterica. 65
Rajæ clavatz auctorum adfinis. 482	Scarabæi majales specificè in hydro- phobia celebrantur. 325
Refractionis ratio in unoquoque frusto vitreo facillime invenien- da. 117	Scarabæi cervi volantis historia na- turalis. 404
Remedia quædam externæ applicata eundem edunt effectum, quam interne exhibita * 10	Schistus, Schiefer, Meditationes de eo. * 133
Remihe seu potius <i>Ramich Mesuz</i> <i>Trochisci</i> specificum in Lienteria, * 97	Sebæ (Alberti.) memoria. * 239
Responsum facultatis med. Halens. in puncto veneni externe applicati. * 31	Septenarius quilibet annus suos sibi vindicat morbos. * 153
Rheumatismus ex sudore pedum retrogrado. 371	— sua etiam habet temperamen- ta. * 154
Rintelenses incolæ a podagra calcu- loque immunes. 382	Septimi Numeri consideratio * 150
Rochen glatte. 483	152, 156
— rauche. 484	Septimus annus notabilem mutatio- nem infert æconomiz virali. * 152
	Sexagesimus tertius annus pro pe- riculossimo habetur. * 157
	Solani furiosi ejus lethalis. 165
	— antithodus. 167
	Somni naturalis in somnum mor- talem funesta catastrophe. 455
	Spasmus faciei visum destruens thermarum Carolin. usu subla- tus. 489
	Spa-

Spatum constat ex fragmentis rhomboidalibus. * 136

Specula majori foco prædita. 141

Specula vitrea concava quomodo emendanda. 130

Speculorum vitreorum concavorum usus. 129

Speculum vitreum planæ superficiei & lens plano convexa eundem focum obtinent. 133

Spinæ ventosæ amputatio in artubus supervacaneæ. 234

Squillæ radices vis hydragoga probatur. 193

Squillæ usus specificè medetur altmati cachectico. 477. & seq.

Sudor pedum retrogradus rheuma deleterium infert. 371

Sulphuri analoga falsia experimentis probata. 471

T.

Tabaci fumus florum colores immutat. 408

— ex eo chyster in passione iliaca egregium remedium. 297

Tellinæ. * 129

Tendinorum ruptorum exempla. 110

Tendo ex parte discissus nullius mali symptomatis causa. 109

Terebratulæ. * 129

Terroris & tristitiæ noxæ. 154

Terror curfusque concitatio cordis naturalem structuram depravant. 227. & 232.

Theoria medica talis est discenda, quæ factis naturæ superstructa.

* 111

Thermæ Carolinæ motus convulsivos, faciei cæcitatem minitantes dissipant. 489

— Wolekensteinensium sinistri effectus variæ causæ. 171

Thlaspios cretici color tabaci fumo mutatur. 408

Trochi. * 130

Trochisci de Remihe seu potius Rasmich Mesuz specificum sunt antilientericum. * 97

Turbinites. * 129

V.

Valerianæ cornucopioides. 301

Variolæ adulterum cum peculiari-
bus symptomatibus. 96

— earum tempora. 99. cura. 98

Variolæ & morbilli sibi invicem succedentes. 370

Venæsectio in læsionibus cerebri a causa externa, necessario adhibenda. 438

— in peste proficua est teste Boscio. * 58

— Item in febbr. acutis ab initio. * 60

— an tempore eruptionis variolarum instituenda? * 62

— an in infantibus possit institui? * 64. seqq.

Veneræ luis contagio infantes & nutricibus polluuntur. 378

Veneræ miasma vario schemate morbis præsertim chronicis jungitur. 375

Ventorum aquilonarium salubritas.

170

Ven-

Index Alphabeticus rerum notatu digniorum.

Ventriculum succenturiatum sistit circa œsophagum p. n. formatus saccus membranaceus. 271	Ulcus intestini coli verminosum feliciter curatum. 327
Ventriculus in stupendam molem expansus a nimia cerevisiæ & panis ingestione. 500	— dextri hypochondrii cholichthos producit. 247. & seqq.
Vermes helcophagi. 329	— felicemque admittit consolidationem.
Vertigo a nimio potu Cossæ quibus cessit remediis. 160	— ani apostematodes cum variis symptomatibus. 22
Vesicæ urinariæ ruptura a <i>Arcusæ</i> , prodeunte per genitalia contrito calculo. 114	Urinæ suppressio gravidarum, sola catheteris applicatione curanda. 422
Vesicatorium emplastrum , per errorem linguæ impositum, aphoniam tollit. 356	Urticæ Balchici maris intenso frigore extinctæ, 488
— circa claviculæ confinia epileptico applicatum loquelam tollit. 256	— — — scombrorum pabulum. ibid.
Vini alcohol enormem narium hæmorrhagiam compescit. 104	Uteri vaginam obstruens concretum carnosum sectione auferitur. 309
Vinum Hungaricum & præcipue ejus essentia palmam præripit solaribus medicamentis. 434	— inversi procidentia, per sectionem feliciter ablata. 365
Vinum Pontac in gonorrhœa laudatur. 264. pro infuso noduli medicati martialis.	— prolapsus suppressionis urinæ causa. 424
Viscerum accretio p. n. unde? 232	Uvarum nuclei auro vegetabili omnino expertes. 429
Vomitum matutinus ex nimia cerevisiæ viniq; ingurgitatione mortem accelerat. 235	Vulnera in utramque pectoris cavitatem penetrantia non semper lethalia. 108
Vortex Tiffendorffianus in Voiglandia, 285. ejus agendi ratio. 286	Vulnus abdomini inflictum convulsiones excitat. 349
Ulcus sinuosum in abdomine. 209	— sclopetarium in facie sanatur. 175
— Vesicæ urinariæ sanatum. 211	— ventriculi, intestinorum, abdominis, quomodo rite consuevendum. 106
	Walbeccensis argillæ examen. 131
	Wind; Eyer. 318

Errata in Vol. VI. occurrentia sic corrigenda.

Pag. 4. lin. 28. leg. *temulentia*. pag. 5. lin. 1. leg. *optabi* or. pag. 8. lin. 1 leg. *et petisset*. pag. 10. lin. ult. leg. *proscribit*. pag. 21. lin. 15. leg. *reparum*. pag. 24. lin. 9. leg. *Hermann* pag. 25. lin. 6. leg. *cruditates*. pag. 26. lin. 1. leg. *reputandum* pag. 29. lin. 10. leg. *quantumvis*. pag. 30. lin. 22. leg. *abscessum*. pag. 33. lin. 25. leg. *faciei*. pag. 48. lin. 1 leg. *videtur*. pag. 59. lin. 21. leg. *sist* pag. 66. lin. 19. leg. *bancce*. pag. 70. lin. 18. leg. *innotescit*. pag. 75. lin. 19. leg. *obtrunantur*. pag. 78. lin. 14. leg. *paroxysmo*. pag. 84. lin. 1. leg. *influentiis*. pag. 87. lin. 15. leg. *experientia*. pag. 92. lin. 10. leg. *supprimere*. lin. 30. leg. *uncias* pag. 97. lin. 14. leg. *pericueumonia*. pag. 98. lin. 7. leg. *alii*. pag. 99. lin. 12. leg. *inoculationem*. pag. 107. lin. 11. leg. *filum*. lin. 16. leg. *uncias*. lin. 20. leg. *borruit*. pag. 127. lin. 12. leg. *idoneum*. pag. 130. lin. 10. leg. *reflexionem*. lin. 21. leg. *difficilior*. lin. 29. leg. *ruga*. pag. 131. lin. 10. post *convexam* deleatur *comma*. pag. 145. lin. 3. leg. *supponimus*. pag. 145. lin. 19. leg. *concipiamus*. pag. 149. lin. 9. ab initio leg. *jam*. lin. 10. leg. *praescriptorum* lin. 15. leg. *habent*. pag. 165. lin. 10. leg. *quadam*. pag. 166. lin. 13. leg. *me*. pag. 169. lin. 1. leg. *Chemnicium*. lin. 11. leg. *mundi*. pag. 170. lin. 3. leg. *contrarium*. pag. 171. lin. 17. leg. *conseruatur*. lin. 18. post *se* addatur *&*. lin. penult. leg. *subji-*
ciuntur. pag. 183. lin. 10. leg. *materno*. pag. 186. lin. 4. leg. *protuberantibus*. pag. 193. lin. 19. leg. *humorem*. pag. 194. lin. 1. leg. *occurrat*. pag. 197. lin. antepenult. leg. *imminuebant*. pag. 198. lin. 14. leg. *pragressum*. pag. 112. lin. 27. leg. *uncias*. pag. 217. lin. 5. leg. *suffocarentur*. pag. 219. lin. 9. leg. *diarhoea* p. 230. lin. 26. leg. *in-*
ult. leg. *leviuscule*. pag. 231. lin. 6. leg. *astro rumo*. lin. 12. leg. *vorius*. lin. 13. leg. *decebat*. pag. 232. lin. 16. leg. *placidiff*. pag. 233. lin. 30. leg. *citrinum*. pag. 234. lin. 2. leg. *exederent*. pag. 235. lin. 18. leg. *admiculo*. lin. 23. leg. *saucos*. pag. 236. lin. 12. leg. *aliquot*. pag. 237. lin. 1. leg. *duodenum*. eod. lin. leg. *oesophagum*. pag. 238. lin. 3. leg. *labefactata atque impedita*. pag. 240. lin. 26. leg. *spabclus*. pag. 242. lin. 9. leg. *pravia*. lin. 13. leg. *conjectura*. pag. 243. lin. 16. leg. *frusta*. pag. 244. lin. 16. leg. *vir*. pag. 250. lin. 14. leg. *adglutinata*. pag. 252. lin. antepen. leg. *pro*. lin. pen. leg. *famoso*. pag. 254. lin. 15. leg. *frusta*. pag. 269. lin. 18. leg. *poteram*. pag. 270. lin. 21. leg. *revera*. lin. 17. leg. *periosio*. pag. 271. lin. 27. leg. *graviditatis*. pag. 272. lin. 26. leg. *densitatem*. pag. 273. lin. 4. & 5. leg. *corripitur*. lin. 14. leg. *1*. lin. antep. leg. *solvatur* lin. ult. leg. *providet*. pag. 274. lin. 23. leg. *crucia*. pag. 275. lin. 23. leg. *uncias*. pag. 284. lin. 2. in not. leg. *Magna*. pag. 290. lin. 4. *animadvertit*. lin. 7. leg. *purgandam*. pag. 295. lin. 9. leg. *Varscorum*. pag. 297. lin. penult. leg. *nunc*. pag. 299. lin. 22. leg. *alterove*. pag. 310. lin. 13. leg. *Essmüleri* pag. 311. lin. 3. leg. *illam*. lin. 6. leg. *anginodis*. lin. antep. leg. *clementiam*. pag. 312. lin. 9. leg. *rabida*. pag. 314. lin. antep. leg. *animale* pag. 316. lin. 18. leg. *vignis*. pag. 318. lin. 3. leg. *prodeunt*. lin. 5. leg. *univeneriarum* lin. 30. leg. *abscessum*. lin. antep. leg. *momenta*. lin. ult. leg. *adscriti*. pag. 329. lin. 1. leg. *sufficienter*. lin. 28. leg. *externa*. pag. 330. lin. 1. leg. *occurrunt* pag. 333. lin. 11. leg. *illico*. pag. 335. lin. 12. leg. *antidysenterica*. pag. 337. lin. 23. leg. *gladiisque*. pag. 339. lin. 2. leg. *im-*
penetrabilitas. pag. 343. lin. 14. leg. *minabatur*. pag. 348. lin. 13. leg. *dextro*. pag. 349. lin. 27. leg. *serobiculo*. pag. 351. lin. 5. leg. *forsee*. pag. 355. lin. 16. leg. *vir*. pag. 356. lin. 1. leg. *adparebat* lin. 10. post *venenis* deleatur *aut* pag. 366. lin. 35. leg. *sclopetaria*. lin. penult. leg. *bunce* pag. 360. lin. 7. leg. *contendis* lin. 16. leg. *qua* pag. 373. lin. 5. leg. *infima* lin. 22. leg. *manus*. pag. 374. lin. 10. leg. *revera*. pag. 375. lin. 12. leg. *adantiss*. lin. penult. leg. *venereum*. pag. 376. lin. 10. leg. *Xenodo-*
sbiji.

ebili. lin. 17. leg. *exquisitissim's.* pag. 177. lin. 5. leg. *in'erpofito.* pag. 379. lin. 16. leg. *Langorem.* pag. 381. lin. 2. leg. *duorum.* pag. 387. lin. penult. leg. *disfo.* pag. 319. lin. 14. leg. *leon.* pag. 390. lin. 19. leg. *parvitate.* pag. 393. lin. 4. leg. *connivens.* lin. 13. leg. *Anthericorum.* pag. 395. lin. 25. leg. *manifestum.* pag. 398. lin. 19. leg. *fratificatione.* pag. 401. lin. penult. leg. *perianthium.* pag. 401. lin. 12. leg. *in'vrosus.* pag. 411. lin. 20. leg. *gegängen.* pag. 415. lin. 13. leg. *bregmatis.* pag. 416. lin. ult. leg. *cerebro.* pag. 418. lin. 16. delectatur in. pag. 429. lin. 7. leg. *sentientium.* pag. 431. lin. 14. leg. *Comitem.* pag. 433. lin. 21. leg. *Belius.* pag. 440. lin. 9. leg. *deficiat.* pag. 443. lin. 19. leg. *utplurimum.* pag. 445. lin. 25. leg. *iborace.* pag. 447. lin. 13. leg. *dispositiois.* lin. 25. leg. *umidum.* pag. 449. lin. 9. leg. *die.* pag. 449. lin. 14. leg. *columbinum.* pag. 450. lin. ult. leg. *abdominales.* pag. 456. lin. 30. leg. *tubula.* pag. 458. lin. 18. leg. *latitaverit.* pag. 466. lin. 23. leg. *observata.* pag. 477. lin. 20. leg. *propinandus.* pag. 478. lin. 23. leg. *alia.* pag. 479. lin. 1. leg. *vires.* lin. 21. leg. *acceleravit.* pag. 480. lin. 13. leg. *occupaverat.* lin. 16. leg. *parte macula.* pag. 484. lin. penult. leg. *donec.* pag. 491. lin. 23. leg. *oculus.* pag. 495. lin. 24. leg. *abscessum.*

In Appendice.

Pag. 6. lin. 3. leg. *criffimum.* pag. 7. lin. 10. post. *suum* delectatur comma. lin. 26. leg. *adhiberi.* lin. 21. leg. *quantum.* pag. 8. lin. 21. leg. *quot.* pag. 11. lin. 10. leg. *magn.* pag. 13. lin. 4. leg. *circulatorum.* pag. 15. lin. 29. leg. *his.* pag. 26. lin. 27. leg. *uncia.* lin. 34. leg. *violarum.* pag. 27. lin. 26. leg. *uncias.* lin. 29. leg. *cum.* pag. 28. lin. 12. leg. *agonizans.* lin. 15. leg. *deponbat.* pag. 30. lin. 15. leg. *continuis.* lin. 35. leg. *circulatorum.* pag. 32. lin. 2. leg. *proposita.* pag. 32. lin. 30. leg. *confitetur.* pag. 42. lin. 6. post *macula* delectatur comma. pag. 47. lin. 22. leg. *morofitas.* pag. 48. lin. 22. leg. *byoides.* pag. 50. lin. 1. leg. *casaneas.* pag. 52. lin. 6. leg. *pro-dromum.* lin. 12. leg. *Boetsicherus.* lin. 14. leg. *metu.* pag. 53. lin. 8. leg. *ventilata.* pag. 54. lin. 26. post *interius* fiat semicolon. lin. 27. leg. *bezard.* lin. antep. in not. leg. *fermentationem.* pag. 55. lin. 7. leg. *retrograda.* lin. 17. leg. *armon.* pag. 65. lin. 15. leg. *spontaneo.* lin. 17. leg. *morbillis.* lin. 20. leg. *robustis.* lin. 23. leg. *tolerare.* pag. 67. lin. 6. leg. *duo.* pag. 81. lin. 20. *instante.* lin. 22. leg. *moriebantur.* pag. 83. lin. 23. leg. *temperatioribus.* pag. 85. lin. 19. leg. *abrogari.* pag. 91. lin. 24. leg. *uncias.* pag. 93. lin. 13. leg. *continuetur.* lin. 15. leg. *pragressam.* lin. 24. leg. *decoctum.* pag. 104. lin. 5. leg. *confectaria.* pag. 105. lin. 4. leg. *degeneraverint.* pag. 107. lin. 3. leg. *alii.* pag. 127. lin. 2. leg. *avidissimos.* pag. 128. lin. 14. leg. *progerminationem.* pag. 129. lin. 26. leg. *Cochlites.* pag. 135. lin. 14. leg. *systematis.* pag. 146. lin. 10. leg. *discessus.* pag. 162. lin. 3. leg. *Confiliario.* pag. 165. lin. 2. delectatur verba in *Academia Professor in.* pag. 168. lin. 20. leg. *alternitius.* pag. 197. lin. 5. leg. *Ammanni.* pag. 181. lin. 1. in not. leg. *litterata.* pag. 181. lin. 12. leg. *elixir.* pag. 184. lin. 21. leg. *Cancelarius.* pag. 187. lin. 23. *antioribus.* pag. 189. lin. 31. leg. *babeat.* pag. 210. lin. 2. leg. *medica.* pag. 213. lin. 3. leg. *fixit.* pag. 217. lin. 18. leg. *absentium.* ibid. leg. *juvenes.* pag. 212. lin. 16. leg. *medicorum.* pag. 213. lin. 4. leg. *levia.* pag. 226. lin. uk. leg. *ingeniorum.* pag. 229. lin. 10. leg. *Seba.* pag. 233. lin. 6. leg. *exotico-rum.* lin. 12. leg. *Scitri.* lin. 21. leg. *unumquemque.* pag. 237. lin. 1. in not. leg. *Casara.* pag. 238. lin. antepen. leg. *expetimus.* pag. 240. lin. ult. leg. *posras.*

